Augustin Ţărău

Noaptea moşierilor.
Aplicarea Decretului 83/1949 în nord-vestul României

AUGUSTIN ȚĂRĂU

NOAPTEA MOŞIERILOR.
APLICAREA DECRETULUI 83/1949 ÎN NORD-VESTUL ROMÂNIEI

Editura Arca
Oradea, 2009

Carte apărută cu ajutorul Direcției Social-Comunitare Bihor
şi al Asociației Culturale "Ion Bradu" Oradea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a Rumâniei
AUGUSTIN ȚĂRĂU
Noaptea moşierilor. Aplicarea Decretului 83/1949 în nord-vestul României / Augustin Țărău. – Oradea: Arca, 2009
ISBN 978-973-1881-35-5

94(498)

Coperta: *Adrian Buzaş*

Tipar:
METROPOLIS
Oradea, str. Nicolae Jiga nr. 31
Tel.: 0729 845 160, 0788 845 160
Tel./ Fax: 0259 472 640
e-mail: metropolis@rdsor.ro

Motto

Dreptul de proprietate privată asupra pământului se desființează pentru totdeauna; pământul nu poate fi vândut, nici cumpărat, nici dat în arendă sau ipotecat, nici înstrăinat în vreun alt mod.

Toate pământurile (ale statului, domeniale, ale coroanei, mănăstireşti, bisericeşti, posesionale, majoratele, pământurile aflate în proprietate privată, pământurile obştilor şi ale țăranilor etc.) se expropriază fără despăgubiri, devenind un bun al întregului popor şi trecând în folosința tuturor celor ce le muncesc.

Vladimir Ilici Lenin, *Decret asupra pământului* (*Pravda* nr. 171 din 10 Nov.1917)

1 Schimbările intervenite în agricultura spațiului central- şi est-european după primul război mondial

Alături de alte instrumente utilizate de sovietici în scopul destabilizării politice a vechilor structuri de putere din statele central- şi est-europene, reformele agrare, derulate în acest spațiu pe parcursul anilor 1944-1946, se înscriu ca elemente ale programului conceput de Moscova în vederea instaurării regimului comunist în fiecare dintre țările căzute în sfera sa de dominație[1]. Avantajat de noul statut câştigat de Uniunea Sovietică la încheierea Celui de-al Doilea Război Mondial, Stalin găsise oportună reluarea vechii teze a „*exportului de revoluție*", lansată de Lenin în 1915. „Noi n-am tăinuit niciodată faptul că revoluția noastră este doar începutul – declara Lenin la acea vreme – şi că vom trage o concluzie finală numai atunci când vom răspândi această revoluție în întreaga lume"[2]. Războiul civil, declanşat în Rusia după lovitura de stat organizată de bolşevici, a zădărnicit însă toate acțiunile de răspândire a „*ciumei roşii*" întreprinse de guvernul sovietelor, atât aventura politică inițiată de comuniştii unguri în primăvara anului 1919[3], cât şi invazia trupelor sovietice în Polonia, din vara anului 1920[4]. Este adevărat că,

---

[1] În *Albania*, reforma agrară a fost decretată pe 29 august 1945; în *Bulgaria*, pe 12 martie 1946; în *Cehoslovacia*, pe 21 mai 1945; în *Iugoslavia*, pe 23 august 1945; în *Polonia*, pe 6 septembrie 1946; în *România*, pe 23 martie 1945, iar în *Ungaria* pe 7 mai 1946. *Istoria Lumii în Date (coordonator Andrei Oțetea)* (coordonator Andrei Oțetea), Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1972, p. 453-466

[2] Vladimir Ilici Lenin, *The Defeat of One's Own Government in the Imperialist War*, in *Sotsial-Demorkrat* No. 43/ 26 July 1915. Apud: *Lenin's Collected Works*, vol. 21, Progress Publishers, Moscow, 1964, p. 275-280

[3] Detaşamentele militare alcătuite din comuniști unguri s-au format în lagărele de prizonieri de pe teritoriul Rusiei Sovietice. Sun conducerea liderului *Bela Kun*, acestea se vor reîntoarce în Ungaria, iar *Partidul Comunist Maghiar* va fuziona cu *Partidul Socialist Maghiar*, după care vor înlătura de la putere guvernul *Károlyi Mihályi* şi vor proclama *Republica Sovietică Ungară*, pe 21 martie 1919, mizând pe sprijinul militar al Rusiei Sovietice. Anna M. Cienciala, *Hungary. Defeat and Revolution 1918-1921*, in *History* No. 557/ 2003, p. 8-10

[4] În noiembrie 1918, Germania l-a instalat la cârma Poloniei pe filo-germanul *Jozef Pilsudski*, pentru a putea controla țara prin intermediul acestuia. Cu toate că independența țării a fost recunoscută la *Tratatul de Versailes* în 1919, luptele au mai continuat pe frontul de răsărit, Polonia fiind nevoită să cedeze Rusiei sovietice importante teritorii din Lituania, Ucraina şi Bielorusia.

Pe 5 iulie 1920 ruşii au declanşat o mare ofensivă pentru ocuparea Varşoviei, însă au fost înfrânți de trupele poloneze ajutate de detaşamentele militare franceze şi engleze. În urma Tratatului de Pace din 11 august, Gdanskul devenea oraş liber, iar *Prusia Răsăriteană* era separată de restul Germaniei prin aşa numitul *„coridor polonez"*. Apud: *On the military-political campaign in connection with the conclusion of peace with Poland* (*Communicated to Comrades Lenin,*

preocupată fiind de rezolvarea conflictului militar intern, Rusia s-a dovedit incapabilă la acea dată să-şi păstreze şi să-şi fructifice succesele repurtate şi pe plan extern, situație care nu elimină însă din calcul rolul hotărâtor al intervențiilor militare străine, românească în Ungaria şi anglo-franceză în Polonia, pentru înlăturarea şi îngrădirea pericolului comunist. Sovieticii nu vor uita însă acest lucru.

Aşa după cum nici Lenin nu şi-a ținut secrete intențiile la vreme respectivă, nici Stalin nu s-a sfiit în iarna anului 1944 să şi le mărturisească pe ale sale ministrului iugoslav, Milovan Djilas, aflat în vizită la Moscova. „În războiul acesta nu este la fel ca în cel trecut – i-a spus Stalin – ci, cel care ocupă un teritoriu îți impune şi sistemul său social. Fiecare îți impune sistemul său acolo unde ajunge armata sa. Altfel nu poate fi"[5]. Cum agricultura îşi avea locul său bine definit în cadrul sistemul economiei comuniste, la care făcea referire dictatorul, în condițiile în care sovieticii sprijiniseră instalarea la putere a coaliților politice de stânga în toate statele ocupate, reformele agrare inițiate de aceste forțe nu reprezentau altceva decât primii paşi făcuți pe calea socializării agriculturii din statele lor. Realizarea acestui deziderat impunea însă parcurgerea mai multor etape, gradual, a căror durată şi intensitate urma să fie adaptată în funcție de particularitățile reclamate de specificul fiecărei țări, însă fără nici o abatere de la liniile directoare înscrise în planul moscovit. *„Desăvârşirea reformei agrare prin confiscarea marilor moşii şi ruinarea moşierilor"* era unul dintre punctele esențiale ale strategiei comuniste, motiv pentru care a şi fost aşezat în fruntea listei de priorități, acțiune ce trebuia camuflată în spatele unei generoase operațiuni de redistribuire a proprietății funciare pe baze juste şi echitabile[6].

Poziția ocupată de chestiunea agrară în topul directivelor sovietice nu era deloc întâmplătoare. Ideologii de la Kremlin cunoşteau foarte bine situația economică şi socială deosebit de critică a statelor din această parte a Europei, agravată ce-i drept de consecințele dezastruoase ale ultimului război, de aceea ținta urmărită de ei viza atragere simpatiei populației rurale, majoritară în toate țările din zonă, în favoarea forțelor de stânga. Cea mai simplă cale pentru atingerea acestui scop rămânea reforma agrară, ştiut fiind că nici unul dintre guvernele care se perindaseră la putere în statele respective nu reuşise în perioada interbelică să rezolve „*problema țărănească*".

Krestinsky, Chicherin, Zinoviev, Bukharin and Steklov and to the Moscow Committee of the Party, 11 August 11 1920), in Leon Trotsky, *The War with Poland* (*Kak Vooruzhala Revolyutsiya*), vol. 3, 1920

[5] Milovan Djilas, *Întâlniri cu Stalin*, Editura Europa, Craiova, f.a., p. 74-75

[6] Ioan Chiper, Florin Constantiniu, *Modelul stalinist de sovietizare a României,* în *Arhivele Totalitarismului* nr. 3/1995, p. 28

1.1. Situația agriculturii din țările central- şi est-europene în prima jumătate a Secolului XX

Fără a minimaliza consecințele decalajului economic acumulat de-a lungul istoriei între Europa Occidentală şi cea răsăriteană, ca şi criteriu de raportare, nu pot fi trecute cu vederea analizele critice țesute de economiştii occidentali sau de cei marxişti pe marginea falimentului politic de care s-au făcut vinovate în acest interval de timp tinerele democrații înfiripate în țările viitorului lagăr comunist. Tabloul general cuprinzând proporția populației active ocupate în sectorul agricol este grăitor în acest sens. Astfel, înainte de începerea conflagrației mondiale, 80% din populația activă a Bulgariei se regăsea în agricultură şi în serviciile conexe acesteia (1934), 79% în Iugoslavia (1931), 78% în România (1930), 65% în Polonia (1931) şi 53% în Ungaria (1930). Ceva mai bine stătea Cehoslovacia, unde proporția populației angajate în sectorul agricol acoperea numai 38%[7]. Firesc ar fi fost ca la asemenea dimensiuni, populația satelor să joace un rol important în politica țărilor respective, desigur prin intermediul partidelor de factură „țărănistă", însă evoluția interbelică a acestora a dovedit contrariul. În ciuda faptului că în întreg spațiul central - şi est-european s-au operat ample reforme agrare la sfârşitul Primului Război Mondial, efectele lor au fost minimalizate şi chiar anulate în scurtă vreme, datorită politicilor agrare dezastruoase adoptate de guvernele care s-au aflat vremelnic la putere. O simplă privire retrospectivă asupra evoluției agriculturii statelor amintite, între cele două războaie mondiale, luate rând pe rând, este suficientă pentru a demonstra că societatea postbelică reclama imperativ o nouă distribuire a proprietății funciare, chiar dacă nu neapărat după modelul sovietic.

De pildă, începutul secolului al XX-lea găseşte agricultura albaneză într-o organizare specifică Evului mediu, subordonată legilor dictate de sistemul *„çiflig"*, caracteristic Imperiului Otoman, prin care țărănimea era obligată să presteze zile-muncă şi anumite dări către stăpânii domeniali, fie că erau moşieri, fie aşezămintelor ecleziastice, fie statului. După câştigarea independenței, în 1912, redistribuirea fondului funciar s-a derulat foarte defectuos, aşa încât s-a ajuns până la situația scandaloasă în

[7] Ygael Gluckstein, *Stalin's Satellites in Europe*, Part One: *The economy of the Russian satellites*, Chapter: *Changes in property. The land reform*, in *Marxists Archive*, 2004, p. 1

care cinci familii bogate, ce deținеau în jur de 60.000 de hectare de arabil şi păduri, să controleze aproape întreaga agricultură a Albaniei[8].

O schimbare mai sensibilă în structura exploatațiilor agricole din această țară a început să se facă simțită după anul 1925, când, sub influența reformelor agrare care au cuprins întreaga arie central - şi est-europeană, puterea a trecut la redistribuirea unor mari moşii, luând în calcul şi jocul prețului de pe piața terenurilor agricole[9]. Însă chiar şi în aceste condiții, moşierii, care reprezentau 3% din populația activă ocupată în sectorul agrar, mai deținеau încă 27% din totalul fondului funciar. Nejusta distribuție a suprafețelor agricole era mai accentuată în zonele de câmpie, fertile, unde vaste suprafețe se mai aflau încă în mâinile clasei avute, în vreme ce majoritatea micilor proprietari aveau pământurile răspândite pe dealuri sau munți[10].

În Bulgaria, sistemul feudal din agricultură a fost abolit în 1878, odată cu victoria care a încununat lupta mişcării de eliberare națională. Foştii iobagi bulgari au devenit peste noapte stăpânii moşiilor aristocrației turceşti, alungate din țară, însă reminiscențele vechii orânduirii vor mai persista în agricultură până în momentul veniri la putere a Uniunii Agrariene, condusă de Aleksandăr Stamboliiski (1920-1923).

Limitarea proprietății agricole la maximul de 30 de hectare pentru o gospodărie, a fost una dintre primele măsuri dictate de noul guvern, proces susținut printr-o largă acțiune de organizare a cadastrului la nivelul întregii țări. Au fost puse apoi bazele mişcării cooperatiste şi au fost încurajate inițiativele țărăneşti care vizau comasarea în trupuri de moşie compacte a loturilor dispersate. În 1922, guvernul a lansat *„Programul de Întărire şi Protecție a Dreptului de Proprietate Agricolă"*, în conținutul căruia erau stipulate: măsuri de sprijinire a inițiativelor şi lucrărilor de comasare; asistență şi sprijin financiar pentru proiectele din sectorul agricol; gratuitatea lucrărilor de expertiză şi măsurători cadastrale executate în beneficiul țăranilor; încurajarea acțiunilor de cooperativizare în agricultură[11]. Maniera dictatorială prin care s-a încercat aplicarea acestor reforme a condus însă la instabilitate politică în

---

[8] I. Xhamara, *Land Reform in Albania and it´s Macroeconomic and Social Impacts*, (Unpublished Report of Ministry of Agriculture and Food), Tirana, 1995. Apud: Azeta Cungu, Johan F.M. Swinnen, *Albania´s Radical Agrarian Reform*, in *Economic Development and Cultural Change*, No. 15/1998, Department of Agricultural Economics of Katholieke Universiteit Leuven *„Kardinaal Mercierlaan"*, Leuven, Belgium, p. 3

[9] A. Civici, *La Question Foncière Dans La Restructuration de L'Economie Agricole en Albanie*, Université de l'Agriculture, Tirana, 1994. Apud: Azeta Cungu, Johan F.M. Swinnen, *loc .cit.*, p. 3

[10] Un procent de 44% din fondul funciar al Albaniei este format din suprafețe arabile, situate câmpie, 37,5% sunt terenuri deluroase, iar 18,5% sunt terenuri muntoase. După 1945, în zona muntoasă au fost făcute numeroase investiții, constând în drenări şi terasări. Apud: Azeta Cungu, Johan F.M. Swinnen, *loc .cit.*, p. 3

[11] Diana Kopeva, Nivelin Noev, Vladimir Evtimov, *Land Fragmentation and Land Consolidation in the Agricultural Sector. A Case Study from Bulgaria*, FAO, Münich, 2002, p. 5-8

ţară, soldată cu o lovitură de stat şi asasinarea îndrăzneţului lider agrarian, aşa încât programul guvernului nu s-a mai materializat decât parţial[12].

Ca atare, după 1923, în agricultura bulgară s-au păstrat câteva proprietăţi care depăşeau 30 de hectare şi s-au înmulţit gospodăriile ţărăneşti mărunte, precum şi cele mijlocii ale ţăranilor mai înstăriţi. Exploataţiile de până la cinci hectare reprezentau 63,1% din totalul exploataţiilor agricole, şi acopereau 30% din întregul fond funciar. Cele cuprinse între 5-10 hectare, reprezentau 26,2%, şi acopereau 36,9%. Împreună, cele două categorii atingeau procentul de 89,3% din forţa activă ocupată în agricultură, şi aveau în proprietate 66,9% din terenurile agricole. Gospodăriile ţăranilor înstăriţi, care deţineau între 10-30 hectare, atingeau procentul de 10,3%, însă suprafaţa aflată în mâinile lor era apropiată de prima categorie menţionată, ridicându-se la 29,5% din fondul funciar. În sfârşit, moşierii, împărţiţi în două categorii, cei cu gospodării cuprinse între 30-50 hectare, respectiv, peste 50 hectare, reprezentau 0,4% din numărul proprietarilor de pământ, şi deţineau 3,6% din suprafaţa agricolă[13].

Economistul Wilbert E. Moore susţine că în 1937 mai rămăseseră numai 2,7% din pământuri în mâinile celor care deţineau proprietăţi de peste 30 de hectare[14]. Afirmaţia este cât se poate de veridică, deoarece un raport oficial, din 31 decembrie 1926, confirmă faptul că numai 1% din totalul exploataţiilor agricole particulare mai erau lucrate în arendă, ceea ce însemna că baza economiei rurale era alcătuită din proprietatea agrară mică şi mijlocie,

---

[12] Uniunea Agrarienilor a venit la putere pe fondul nemulţumirilor populare înregistrate în Bulgaria de pe urma dezastrului suferit în Primul Război Mondial şi a compromiterii partidelor istorice. Reprezentanţii acestei formaţiuni au ocupat nu mai puţin de 212 din cele 243 de fotolii de deputaţi ale Adunării Naţionale, şi au introdu un regim dictatorial de stânga. Vechii politicieni au fost întemniţaţi sau trimişi în exil, iar intelectualii au fost obligaţi să încalţe opinci.

Fiu de ţăran, *Aleksandăr Stamboliiski* s-a afirmat prin vederile sale politice radicale, care i-au atras simpatia păturilor sărace. In 1915 a avut curajul să-l critice aspru pe regele Ferdinand pentru alianţa nefericită cu Germania, atitudine care l-a trimis în închisoare pentru întreaga perioadă a războiului, iar de aici direct în scaunul ministerial. In partid ocupa locul secund, după bătrânul şi moderatul lider *Dimităr Draghieff*. Devenit prim-ministru, a apelat adesea la *„gărzile ţărăneşti"* pentru a-şi putea susţine şi aplica măsurile politice, folosindu-le ca forţe de intimidare. Aduse în capitală cu trenurile, acestea terorizau populaţia orăşenească trăgând focuri de armă pe străzi, devastând tipografiile opoziţiei şi operând arestări. A fost înfiinţat chiar şi un tribunal special pentru judecarea oponenţilor. În realitate, guvernul Stamboliiski nu şi-a putut îndeplini promisiunile electorale datorită incompetenţei colaboratorilor cu care se înconjurase premierul, oameni fără calificare sau indivizi obedienţi.

Ţara se îndrepta către anarhie. Era firesc în aceste condiţii ca masele celor nemulţumiţi să-i răspundă cu aceleaşi metode. În 8 iunie 1923, guvernul său a fost răsturnat de la putere printr-o lovitură de stat, iar premierul a fost asasinat o săptămână mai târziu. Apud: R. H. Markham (Staff Correspondent in the Balkan Peninsula of the The Christian Science Monitor), *Meet Bulgaria*, Chapter XV, *Getting into the band-wagon!*, Stopansko Razvitiye Press, Sofia, 1931, p. 6-8

[13] L. Bojkoff, *Bulgaria is not the Land of Rose Only*, Sofia, 1946, p. 69

[14] Wilbert E. Moore, *Economic Demography of Eastern and Southern Europe*, League of Nations, Geneva, 1945, p. 251. Apud: Ygael Gluckstein, *op. cit.*, p. 2

şi că numărul proletariatului agricol era neglijabil[15]. Media gospodăriilor țărăneşti ajunsese la 4,9 hectare, din care 4,4 hectare era teren cultivabil şi 0,5 hectare intravilan necultivabil. Şi acesta din urmă se va reduce, ajungând la 0,36 hectare în 1934. Nivelul ridicat al fragmentării fondului funciar este ilustrat şi de cele 11.861.312 mici gospodării țărăneşti.

În ciuda acestei situații critice, rămân de admirat eforturile guvernanților bulgari de a încuraja şi sprijini procesul de comasare a micilor proprietăți, importantă pârghie de dezvoltare a mişcării cooperatiste. Primii care au păşit pe acest drum au fost cei cinci copii ai familiei Simeonov, din comuna Madan, care în 1911 şi-au comasat într-un singur trup de moşie mai multe parcele disparate pe care le aveau. Pe 9 mai 1921, guvernul Stamboliiski a emis *„Legea muncitorilor agricoli"*, act normativ care aşeza procesul într-un cadru organizat. În august 1924, suportul juridic a fost îmbogățit cu *„Legea muncii în fermele agricole"*, valabilă atât pentru sectorul de stat, cât şi pentru cel particular. Ca efect imediat, douăzeci de gospodari din şase sate ale Dobrogei bulgăreşti s-au asociat, unificându-şi terenurile, iar peste doi ani, exemplul lor a fost urmat de țăranii din alte zece sate, suprafața comasată ajungând la 41.447,2 hectare. Legea amintită a fost completată în anul 1934. Până în 1940, numărul satelor al căror gospodari şi-au comasat proprietățile ajunsese la 47, răspândite în 19 municipalități, însumând 148.101,8 hectare, ceea ce reprezenta 3,45% din terenurile cultivabile[16]. Alte 13.788,6 hectare au fost atribuite coloniştilor aduşi în Dobrogea, cu condiția exploatării terenurilor tot în regim asociativ[17].

Evoluția agriculturii iugoslave interbelice a fost determinată de un complex de factori istorici, născuți atât din alinierea economiei rurale a entităților statale ale slavilor sudici la sistemele impuse de către ocupanții străini din perioada Evului mediu, Imperiul Otoman şi Imperiul Habsburgic, cât şi din decalajul temporal înregistrat între momentele emancipării naționale a fiecăreia dintre aceste formațiuni politice. Serbia şi-a câştigat o independență limitată în 1830, însă suveranitatea deplină de abia în anul 1877. Moşierii turci şi-au părăsit atunci proprietățile şi, la fel ca în Bulgaria, foştii iobagi au devenit proprietarii pământurilor pe care lucraseră până în acel moment. Vechea Serbie se înfățişa astfel ca o țară a micilor proprietari. O situație similară s-a creat şi în Muntenegru şi Dalmația după unirea lor cu Serbia.

Mai existau mari exploatații numai în Croația, Slovenia şi Bosnia, desprinse în 1918 din Imperiul Austro-ungar, care la rândul lor vor fi redistribuite în perioada dintre cele două războaie mondiale. De pildă,

---

[15] O. S. Morgan, *Agricultural Systems of Middle Europe*, A Symposium, New York, 1933, p.50. Apud: Ygael Gluckstein, *op. cit.*, p. 3

[16] Diana Kopeva, Nivelin Noev, Vladimir Evtimov, *op. cit.*, p. 64

[17] Nu au fost luate în calcul terenurile agricole din Dobrogea românească, intrate în componența Bulgariei în 7 septembrie 1940, unde autoritățile româneşti încheiaseră deja procesul de comasare şi asociere cooperativă. n.n. Augustin Țărău

recensământul efectuat de autoritățile austro-ungare în 1910, arăta că 91,1% din fondul funciar al Bosniei se afla în mâinile proprietarilor musulmani, 6% aparţineau sârbilor ortodocşi, 2,6% croaților catolici şi 0,3% altor proprietari. După război, aproximativ trei sferturi din totalul terenurilor care au făcut obiectul exproprierilor din această zonă au aparținut musulmanilor turci, albanezi şi macedoneni, însumând 1.175.305 hectare de arabil şi păduri. Alte 110.922 hectare au fost confiscate de la corporații, bănci şi alte instituții ale fostului imperiu. Prin programul național de colonizare *„Nacertanije"*, pe aceste proprietăți au fost aşezate 149.518 familii sârbeşti strămutate din Herțegovina, Krajina Croației, Serbia şi Muntenegru, precum şi ale „voluntari de la Salonic", scutite de plata despăgubirilor pentru loturile primite[18].

În Croația şi Slovenia şi Voievodina, printr-un şir de acte normative emise între 1918-1919[19], au fost atribuite 1.805.000 hectare către 497.000 de țărani, suprafață care reprezenta un sfert din fondul funciar al Croației şi Sloveniei, şi 12,5% din cel al Iugoslaviei[20]. După unele surse, în Nordul Iugoslaviei ar fi existat înainte de expropriere 850 de mari exploatații agricole[21], în vreme ce alte surse indică cifra de 720[22]. O suprafață de 406.981 hectare a fost rezervată şi aici procesului de colonizare, în zonă fiind aduse şi împroprietărite 316.762 de familii de sârbi. Alte asemenea colonizări au fost operate şi în zonele locuite de musulmanii din Macedonia, Kosovo, Metohija şi Sangiacul Muntenegrului, unde 231.098 hectare au fost atribuite unui număr de 48.267 familii sârbeşti. În paralel, s-a derulat şi programul de echilibrare a balanței etnice în oraşele din Muntenegru, Bosnia-Herțegovina, Dalmația, Lika, Banjia şi Kordun. Întregul proces de colonizare s-a desfăşurat în spiritul preceptului ortodox *„O națiune, o religie şi un stat"* enunțat de Sfântul Sava, a cărui finalitate țintea realizarea unui regat unitar şi omogen al Serbiei Mari[23]. Această politică a stârnit însă reacția grupului parlamentar al croaților, care au protestat în Adunarea Națională prin intervenția critică a avocatului Stjepan Radič, solicitând totodată şi acordarea de despăgubiri în beneficiul proprietarilor expropriați. Din partea grupării radicale sârbe a răspuns Punisa Racič, însă cu focuri de revolver, acțiune soldată cu uciderea deputaților croați

---

[18] Dzenana Efendia Semiz, *Serbian Land Reform and Colonization in 1918*, in *Southeastern Europe 1918-1995*, (An International Symposium), University of Sarajevo Nazorova, 2000, p. 1-2

[19] *Preliminary decisions for the realization of the agrarian reform on 25 February 1919*, in *Sl. novine* No. 11/1919 (*Official gazette of Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes*). Apud: Dzenana Efendia Semiz, *Legal Actions Regarding The Agrarian Reform in Bosnia and Hertzegovina from 1919 until 1933*, University of Sarajevo Nazorova, 2000

[20] O. S. Morgan, *op. cit*., p.361. Apud: Ygael Gluckstein, *op. cit*., p. 5

[21] C. A. Macartney, *Hungary and Her Successors*, Oxford, 1937, p. 399

[22] Dintre aceste exploatații, 369 erau proprietăți particulare, 50 ale corporațiilor, 77 ale bisericilor şi mănăstirilor, 171 ale municipalităților, 44 ale statului şi nouă ale unor diverşi cetățeni. Din cele 369 de proprietăți particulare, 310 aparțineau străinilor: 142 austriecilor, 126 ungurilor, 10 italienilor, 8 cehilor şi slovacilor, 3 germanilor şi 17 altor alogeni. Jozo Tomasevich, *Peasants, Politics, and Economic Change in Yugoslavia*, Stanford, 1955, p. 366

[23] Dzenana Efendia Semiz, *op .cit*., p. 5

Pavle Radič şi Djuro Basaricek, şi cu rănirea altor trei, Stjepan Radič, Ivan Pernar şi Ivan Grandja[24].

În urma reformei agrare, 6,5% din gospodăriile țărăneşti rămăseseră sub 1 hectare, iar 21,5% aveau între 1-5 hectare, ceea ce însemna că 28% dintre săteni trăiau sub limita existenței, în vreme ce 27%, cu proprietăți cuprinse între 5-10 hectare, de abia atingeau pragul subzistenței. Cu alte cuvinte, 55% din populația rurală purta grija zilei de mâine. Țăranii mai înstăriții, cei cu exploatații cuprinse între 10-20 hectare şi 20-50 hectare, reprezentau 25,3%, iar moşierii, cu averi de peste 50 de hectare, 9,6%[25].

Guvernul polonez, a demarat o timidă reformă agrară în urma Primului Război Mondial. Prin Legea din 10 iulie 1919, proprietatea agricolă maximă a fost limitată prin lege la 180 hectare, cu excepția celor situate în zonele limitrofe ale marilor oraşe, care au fost reduse până la 60 de hectare, şi a celor din partea răsăriteană a țării, unde maximul a fost fixat la 300 de hectare[26]. Tratamentul special de care s-au bucurat moşierii din Est (*właściciele ziemscy*) s-a datorat faptului că pe pământurile acestora lucrau țărani aparținând minorităților etnice, ucrainieni şi bieloruşi.

Anual, administrația era abilitată să hotărască asupra moşiilor care urmau să fie expropriate şi redistribuite, competență care nu a putut fi pusă întotdeauna în practică datorită tendinței moşierilor de a eluda legea. Oricum, cele mai multe proprietăți redistribuite au fost cele ale moşierilor ruşi din Răsăritul Poloniei. Pe 28 decembrie 1925 a fost emisă o nouă lege de reformă agrară, care stabilea nivelul compensațiilor pentru moşierii expropriați până la 50% din valoarea reală a exploatațiilor, însă nici aplicarea acesteia nu s-a situat la nivelul aşteptărilor. Suprafața expropriată între 1919-1938 s-a ridicat de abia la 1.654.000 hectare[27].

După cum se poate constata, reformele agrare derulate de guvernanții polonezi s-au aplicat cu jumătăți de măsură, vinovată de această neîmplinire fiind însă şi statistica poloneză, care nu era pusă la punct, aşa încât nu s-au putut cunoaşte niciodată dimensiunile reale ale disponibilului fondului funciar al țării. O situația aproximativă a modului de distribuire a suprafețelor agricole arată că în anul 1931 numai 0,2% din terenurile agricole se mai găseau în mâinile marilor moşieri, şi că restul ar fi fost împărțite țărănimii. Conform aceluiaşi tablou, gospodăriile cu până la 2 hectare reprezentau 14,4%, cele între 2-5 hectare acopereau 26,5% iar cele între 5-10 hectare, 18,9%. Cu alte cuvinte, 59,8 din populația activă ocupată în sectorul agricol era formată din țărani săraci şi mijlocaşi. Gospodarii mai bogați, cu proprietăți cuprinse între 10-14 hectare sau peste acest prag, reprezentau doar 7,8%. Alături segmentul social de bază, 20,3% din actorii agriculturii poloneze alcătuiau categoria

[24] *Ibidem*, p. 7
[25] O. S. Morgan, *op. cit.*, p.361. Apud: Ygael Gluckstein, *op. cit.*, p. 5
[26] S. Ignar, *Polityka agrarna. Podręcznik* (*Agrarian Policy. Handbook*), PWN Warszawa, 1968, p.72
[27] F. Zweig, *Poland between Two Wars*, London, 1944, p.133. Apud: Ygael Gluckstein, *op. cit.*, p. 10

„populaţia non-agricolă" (arendaşi, rentieri şi tehnicieni agricoli), iar 11,9% forma proletariatul agricol[28].

O altă sursă, arată că în 1931, din cele 4,6 milioane hectare, un procent de 8% mai aparţinea încă moşierilor peste 50 de hectare. Această statistică este deficitară, deoarece nu au fost luaţi în calcul acei proprietari care aveau mai multe moşii sub 50 de hectare, dar care împreună depăşeau cele 50 de hectare[29].

În Cehia, majoritatea nobililor autohtoni au fost ruinaţi după înfrângerea suferită în bătălia de la Muntele Alb (8 noiembrie 1620), averile lor fiind confiscate de regele Rudolf II[30]. Celor care au mai rămas li s-a pus în vedere mai târziu să aleagă între a reveni la credinţa catolică sau a alege calea exilului. Măsurile dictate de Coroana Habsburgică la acea vreme îşi vor lăsa amprenta asupra evoluţiei sistemului agrar din Cehia, chiar şi după dispariţia imperiului. Aşa se face că în preajma proclamării Republicii Cehoslovace, cei mai mulţi dintre moşieri erau de origine germană, iar în Regiunea Sudetă exclusiv germani. Situaţia se prezenta în aceeaşi termeni şi în Slovacia, unde pe întregul spaţiu ce mărginea noua frontieră de Sud puteau fi întâlniţi doar moşieri şi ţărani unguri înstăriţi. Atât ţăranilor cehi, cât şi celor slovaci le fusese rezervată până atunci numai munca de jos, în condiţiile unui sistem feudal, întemeiat pe învoielile urbariale încheiate între stăpânii domeniali şi foştii iobagi. Din această cauză, reforma agrară desfăşurată în tânărul stat s-a împletit şi cu problema naţională[31].

Prima lege pentru reformă agrară a fost emisă în decembrie 1918, de la Viena, de către guvernul provizoriu al republicii, dar formula definitivă a acesteia a prins contur de în anul următor. Iniţial, a fost supusă discuţiei limita maximă admisă moşiilor supuse exproprierii, o primă variantă oprindu-se la pragul de 150 de hectare pentru exploataţiile agricole şi 250 de hectare pentru exploataţiile mixte, agro-forestiere. Anumite prevederi ale legii acordau atenţie menţinerii unor exploataţii agricole de interes public, dar care să nu depăşească 500 de hectare. Aici se încadrau fermele care asigurau materia primă pentru industria uşoară şi alimentară, precum şi composesoratele comunale. Exproprierile erau însoţite de despăgubirea foştilor proprietari la preţurile practicate pe piaţa pământului în anii 1913-1915, în monedă

---

[28] *Wies w liczbach* (*La campagne polonaise en cifres*). *Groupes de population rurale 1931-1950*, p. 16

[29] Jerzy Tepicht, *Marxisme et agriculture, le paysan polonais*, Editture Armand Colin, p. 95

[30] Pe 23 mai 1618 izbucneşte răscoala antihabsburgică la Praga. Răsculaţii înfrâng armatele imperiale la Cáslaw şi Lomnice. La 8 noiembrie 1620 are loc bătălia de la muntele Alb, încheiată cu victoria austriecilor. Regele Ferdinand II ordonă confiscarea tuturor averilor nobililor răsculaţi. Pe 10 mai 1627, Boemia şi Moravia sunt declarate posesiuni ereditare ale Casei de Habsburg, iar pe 31 iulie, nobilii şi cavalerii cehi sunt somaţi să opteze pentru revenirea la catolicism ori să aleagă exilul. Ereticii sunt asimilaţi criminalilor. *Istoria Lumii în Date (coordonator Andrei Oţetea)* (coordonator Andrei Oţetea), Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1972, p. 121

[31] E. Wiskemann, *Czechs and Germans*, London, 1938, p.152. Apud: Ygael Gluckstein *op. cit.*, p. 9

cehoslovacă, a cărei valoare fusese echivalată între timp cu coroana austriacă. În realitate, raportul valoric dintre cele două era 1/6 în favoarea monedei austriece, fapt care a alimentat nemulțumirea tuturor moşierilor. Erau exceptați de la plata despăgubirilor „cetățenii țărilor inamice", adică ungurii şi austriecii[32].

Mai bine de patru milioane de hectare au fost scoase din circuitul civil în vederea exproprierii, suprafață care însemna 28,6% din întregul fond funciar al țării. Din acestea, 1.396.135 hectare se aflau în Slovacia şi 238.908 hectare în Rutenia, însă arabilul acoperea numai 498.693 hectare, respectiv, 45.379 hectare din pământurile celor două regiuni. Restul era terenuri inadecvate împroprietăririlor, zona fiind muntoasă[33]. Până la urmă, cuantumul maximal stabilit prin legea de reformă agrară din 1919 a fost coborât până la 100 hectare, datorită deficitului de teren arabil, însă şi aici, la fel ca în Polonia, reforma s-a aplicat numai parțial şi cu jumătăți de măsură. S-au expropriat totuşi 1,7 milioane de hectare, adică 12% din fondul funciar al țării, iar pe 1 ianuarie 1937 a început distribuirea suprafeței de 1.272.934 hectare către cei 426.000 de țăranii îndreptățiți[34]. În medie, lotul tip de împroprietărire s-a ridicat până la patru hectare pentru o familie[35].

Au fost expropriate cu precădere moşiile etnicilor germani şi maghiari, măsura aplicându-se numai în detrimentul unui număr de 1913 proprietari cehi. În Slovacia au fost expropriați 873 de moşieri unguri, dar cu toate acestea, în 1932 aceştia mai deținеau 1.118.417 hectare, din care 229.406 arabil[36]. La nivelul întregii țări, în anii ´30, un procent de 13,8% din fondul funciar rămăsese în mâinile proprietarilor cu peste 100 de hectare. Nu trebuie uitat faptul că au beneficiat de împroprietărire şi țăranii unguri[37].

În ce priveşte distribuția proprietății, aceasta era la fel de nejustă ca şi în celelalte state central- şi est-europene. Un procent de 70,1% era acoperit de deținătorii unor gospodării sub 5 hectare, care împreună aveau în proprietate 15,5% din fondul funciar, în timp ce la polul opus se situau moşierii cu peste 100 de hectare, care deşi reprezentau numai 0,5% din forța activă ocupată în agricultură, deținеau 39,6% din fondul funciar[38].

Ungaria s-a numărat printre marii perdanți ai Primului Război Mondial, conflagrație încheindu-se cu dezmembrarea miticului „Regat

---

[32] Lucy E. Textor, *Land Reform in Czehoslovakia*, London, 1923, p. 31-32, 95, 99

[33] Jarmila Meclová, Ferdinand Stoces, *Land Reform in Czechoslovakia*, Prague, 1963, p. 30-32

[34] E. Wiskemann, *op. cit.*, p.152. Apud: Ygael Gluckstein, *op. cit.*, p. 9

[35] W. Brus, *Postwar Reconstruction and Socio-economic Transformation*, in M. C. Kaser, E. A. Radice, *Agriculture*, vol. 2, Clarendon Press, Oxford, 1985, p. 591

[36] Din suprafața totală a terenurilor expropriate, 79,8% au aparținut moşierilor unguri, 11,2% Bisericii Romano-Catolice, iar restul unor proprietari germani, ruteni şi slovaci. C. A. Macartney, *op. cit.*, p. 172-123

[37] E. Wiskemann, *op. cit.*, p.152. Apud: Ygael Gluckstein, *op. cit.*, p. 9

[38] I. T. Berend, *The Economic History of Eastern Europe 1919-1975*, vol. I, Clarendon Press, Oxford, 1985, p. 1986

Maghiar al Sfântului Ştefan" şi cu rămânerea unui important număr de unguri în afara noilor graniţe trasate la Trianon. Conform recensământului efectuat de autorităţile austro-ungare în anul 1910, în Slovacia trăiau la acea vreme 1.071.000 de unguri, în Transilvania 1.660.000 de unguri şi în teritoriile alipite ulterior Iugoslaviei, 578.000 de unguri[39]. Istoricii maghiari apreciază că până în 1921, în Slovacia mai rămăseseră 755.000 de unguri, în Iugoslavia 472.000, iar în România, până în 1927, doar 1.247.000 de unguri, una dintre principalele cauze ale repatrierii celorlalţi fiind reformele agrare derulate în statele succesorale ale fostului Imperiu Austro-ungar[40].

În ce priveşte prezenţa ţărănimii în viaţa economică a Ungariei şi a teritoriilor care au făcut obiectul partajului cu ţările vecine, în Ungaria veche, ţăranii unguri reprezentau 49,6%, ţăranii sârbi 41,9%, ţăranii slovaci 33,7%, ţăranii români 32,3%, ţăranii ruteni 24,4%, iar cei germani 29%. În raport cu procentajul acoperit de fiecare etnie la nivelul populaţiei întregii ţări şi distribuţia proprietăţii agricole pe etnii, cifrele erau foarte apropiate, cu un uşor avantaj în favoarea ungurilor: etnicii maghiari reprezentau 54,5% din populaţie şi deţineau 59,9% din fondul funciar al ţării; germanii reprezentau 10,4% şi deţineau 9,9% din terenurile agricole; slovacii reprezentau 10,7% şi deţineau 7,7% din pământuri; românii reprezentau 16,1% şi deţineau 16% din terenuri; croaţii reprezentau 1,1% şi deţineau 0,5% din terenuri; sârbii reprezentau 2,5% şi deţineau 2,3% din terenuri, iar alte minorităţi reprezentau împreună 2,2% din populaţie şi deţineau 1,2% din fondul funciar[41]. Statistica maghiară se opreşte însă numai la analiza gospodăriilor ţărăneşti, fără a face referire la marea proprietate funciară şi la apartenenţa etnică a stăpânilor acesteia.

---

[39] În Ungaria multinaţională, o serie de cetăţeni de etnii străine au fost înregistraţi în Recensământul din 1910 ca ungurii, după cum, la fel au înregistraţi cetăţenii din familiile mixte, în care unul dintre părinţi era de etnie maghiară. După dezmembrarea Imperiului Austro-ungar, cei mai mulţi dintre aceştia au trecut la cetăţenia statelor succesorale, înscriindu-se în registrele de cetăţenie din aceste ţări după originea lor etnică (slovaci, ruteni, sârbi, români).

De asemenea, un număr important din evreii ce locuiau în Ungaria s-au declarat maghiari la recensământ, ca după 1918 să revină în registrele de cetăţenie la vechea lor etnie. De pildă, în Cehoslovacia au fost înregistraţi 94.000 de evrei, iar în Transilvania 125.000. În aceeaşi situaţie s-au aflat şi etnicii germani rămaşi în statele succesorale, care n-au mai fost înregistraţi ca unguri. Iván Nagy, *A magyarság világstatisztikája* (*World Statistics of Hungarians*), Budapest, 1930,. p. 12-23

[40] Cifrele au fost stabilite pe baza mai multor lucrări statistice: Károly Kugotowitz, *Etnographical Map of Hungary*, Budapest, 1929; *Cechoslovakische Statistic*, vol. 9, *Volkszählung in der Tschechoslovakischen Republikvom 15 Febr. 1921*, partea I, Prague, 1924; László Fritz, *Az erdélyi magyarság lélekszáma és megoszlása* (*The Numbers and Territorial Distribution of the Transylvanian Hungarians*) Cluj, 1930; Elemér Jakabffy, *Erdély statisztikája* (*Statistics of Transylvania*), Lugoj,. 1923. Ele sunt surprinse şi în lucrările: József Kovácsics, *Magyarország történeti demográfiája, Magyarország népesedése a honfoglalástól 1491-ig* (*Historical Demography of Hungary; The Population of Hungary from the Time of Conquest to 1491*), Budapest, 1963, p. 229-238; László Buday, *Megcsonkitott Magyarország* (*Dismembered Hungary*), Budapest, 1920, p. 36-39

[41] J. Kövágó, *A magyarországi délszlávok,* p. 12

În domeniul relațiilor de producție, pragul dintre secolul al XIX-lea şi secolul XX găseşte economia rurală a Ungariei blocată în cel mai autentic sistem feudal, clădit pe osatura vechilor *reglementări urbariale* întocmite sub domnia împărătesei Maria Thereza, prin care învoielile încheiate între stăpânii domeniali şi iobagii de pe moşiile acestora căpătau o formă juridică unitară şi stabilă[42]. Revoluția maghiară de la 1848-1849, în ciuda principiilor generoase proclamate în program, nu a reuşit să răstoarne în totalitate anacronicele orânduieli care împiedicau progresul în agricultură.

Printre enunțurile Dietei de la Pozsony[43], din 18 martie 1848, figura şi regimul egalității tuturor cetățenilor în privința suportării sarcinilor publice. În acest sens, au fost anulate *„prestațiile iobagionale"*, atât cele în natură cât şi cele pecuniare. „Prestațiunile, dijmele şi dările în bani, date până acum conform urbariului sau contractelor urbariale, se desființează pentru totdeauna"[44] – prevedea documentul – după care erau fixate şi criteriile de despăgubire a foştilor proprietari, care urmau să fie expropriați (art. IX). Prin această măsură iobagii au devenit proprietarii fostelor sesii iobăgeşti, pe care le lucraseră până atunci. Drepturile acestora au fost apoi completate, iobagii dobândind pe lângă atributele de uz şi uzufruct, şi pe cel de dispoziție, adică de înstrăinare a proprietăților primite. Măsura a fost adoptată şi la Dieta de la Cluj, baronul Wesselényi solicitând extinderea măsurii de abolire vechilor raporturi feudale şi pe teritoriul Transilvaniei (art. IV). „Nu mai există putere care să poată păstra dijma şi robota – a proclamat el – cetățenii comunelor (iobagii şi jelerii de până aici) vor folosi neturburați pământurile şi sesiunile avute până acum"[45].

Actele normative în cauză nu şi-au atins însă întotdeauna finalitatea, datorită opoziției manifestate de latifundiarii maghiari. În cea mai critică situație se aflau jelerii, care şi până atunci avuseseră un statut inferior iobagilor, în sensul că nu dispuneau de nici o avere în afara forței de muncă, pe care şi-o vindeau stăpânilor de moşii pentru a le lucra proprietățile alodiale. Numărul lor întrecea cu mult pe cel al iobagilor. Fiind excluşi de la beneficiul fostelor proprietăți iobăgeşti, erau astfel condamnați să presteze şi pe mai departe servicii după vechile învoieli. „Jelerii – se spune într-un raport din Bihor – pretind aproape în unanimitate ca, în conformitate cu principiul egalității, să se împartă între ei pământurile moşierilor"[46]. Pe lângă pământurile alodiale, în legile Dietei nu se pomenea nimic nici despre soarta

[42] Prima reglementare urbarială a fost emisă în anul 1756 pentru Slavonia (*urbariul slavon*), al doilea în 1767 pentru Ungaria (*urbariul ungar*), al treilea în 1780 pentru Banat (*urbariul banatic*). Georgiu Plopu, *Părți alese din dreptul privat ungar,* Tomul I, art. 192, Tipografia «Ateneul» Societate Anonimă, Oradea Mare, 1929, p. 975

[43] Bratislava – n.n. Augustin Țărău

[44] Petru Suciu, *Proprietatea agrară în Ardeal,* Institutul de Arte Grafice «Lapkiadó» S.A., Cluj, 1931, p. 58

[45] *Ibidem*, p. 59

[46] *Din Istoria Transilvaniei*, vol. II, Bucureşti, 1961, p. 20

„regaliilor minore", forme derivate ale dreptului de proprietate, constituite în categoria monopolurilor feudale[47].

Astfel, Ungaria a rămas pe mai departe o țară a grofilor, stăpâni peste întinse moşii lucrate în continuare de foştii iobagi, ajunşi în imposibilitatea de a-şi răscumpăra prea curând mărunțele proprietăți cu care fuseseră înzestrați după revoluție. Problema redistribuirii proprietății funciare a fost mereu evitată, până şi de cei mai liberali oameni politici ai țării, guvernele care s-au perindat la putere fiind preocupate de găsirea unor soluții de salvgardare a națiunii maghiare în detrimentul celorlalte etnii. În acest sens, legislativul de la Budapesta a emis în 1894 „Articolul V de Lege", act normativ prin care erau reglementate toate aspectele programului de colonizare a zonelor locuite de populație nemaghiară, cu scopul declarat de „spargere a unității teritoriale a naționalităților".

Programul era sprijinită de expunerea de motive întocmită de Beksics Gusztáv, unul dintre cei mai vehemenți susținători ai ideii omogenizării etnice a statului maghiar. „Politica de colonizare şi industrializare, care are ca scop întărirea şi expansiunea ungurilor – declara el – ne poate ajuta să pătrundem în mijlocul naționalităților. Politica de colonizare poate să dea pe mâna ungurimii toate văile românilor din Ardeal şi astfel poate să izoleze complexele valahe de cele săseşti, iar industria poate duce pe unguri în cele mai întunecoase regiuni ale naționalităților din Nordul țării şi din Ardeal. În acelaşi timp, cultura maghiară va ajuta şi ea la lărgirea bazei naționale. Va contopi mai înainte toată populația nemaghiară a oraşelor. Apoi, ajutată de propaganda de rasă, va pătrunde pas cu pas, tot mai tare prin ținuturile locuite de naționalități. Exceptându-i pe saşi, pot fi contopiți în neamul nostru aproape toți germanii, o parte însemnată a slovacilor şi chiar dintre valahi o parte destul de însemnată, acolo unde-s înconjurați de unguri în majoritate covârşitoare. Iar sub contopire nu înțeleg numai a învăța să vorbească ungureşte. Am spus de multe ori că învățarea limbii maghiare, deşi este neapărat necesară, încă nu însemnează contopirea în neamul maghiar. Contopirea este când germanul, slavonul, românul, sârbul şi-au pierdut conştiința națională şi a primit-o pe cea maghiară (…) Să se zidească aici castele de vânătoare şi fabrici, ca astfel să cucerească prin ideea de stat național maghiar regiunile cele mai ascunse ale slovăcimei şi valahimei"[48].

Colonizările urmau să fie făcute într-o primă etapă pe seama rezervelor funciare ale statului, coloniştii urmând să-şi răscumpere pământul primit în 50

[47] Regaliile minoare au fost: *a) Dreptul de a deschide şi susține taverne (cârciumi) pentru a vinde în cuantum redus alcool; b) Măcelăritul în scop comercial; c) Dreptul de moară; d) Dreptul de pescuit; e) Dreptul de a încasa taxe după prăvălii; f) Dreptul de a pune taxe pe producția de rachiu; g) Dreptul la taxe şi servicii după arderea țiglelor, varului, carierele de lut, pietriş şi nisip; h) Dreptul de port fluvial, de vamă de pod, bâlci şi piață*. Georgiu Plopu, *op. cit.*, p. 1029-1032

[48] Ioan Russu Şirianu, *Românii din statul ungar*, p. 184. Apud: Ion Luca Ciomac, *Despre stările agrare din Transilvania sub regimul maghiar*, Regia M.O. Imprimeria Națională, Bucureşti, 1931, p. 75-76

de ani, în anuități cuprinse între 6-19 coroane pentru un iugăr, iar apoi prin achiziționarea proprietăților țăranilor scăpătați, fie români, fie slavi[49]. Rezultatele fragile obținute în primul deceniu de aplicare a programului de colonizare i-au determinat însă pe guvernanții unguri să adopte noi strategii politice, canalizate de această dată către ajutorarea financiară a oricărui proprietar maghiar angajat în acest program prin intermediul instituțiilor de credit ale statului, ori prin cele particulare sprijinite de stat. La inițiativa ministrului agriculturii, Darányi, în 1911 a fost emis „Articolul XV de Lege", care deschidea drumul creditului agricol. Așa s-au născut: *Creditul Funciar Ungar* (Magyar Földhitelintézet), *Creditul Micilor Proprietari* (Kisbirtokosok Országos Földhitelintézete) şi *Centrala Tovărăşiilor de Credit*. Acestea au fuzionat ulterior, formând *„Asociația Regnicolară Ungară a Institutelor de Credit"*, cunoscută sub numele de *„Banca Altruistă"*. Din capitalul de 15 milioane de coroane, cât avea banca, opt milioane alcătuiau participația statului. Principala menire a institutului era aceia de a converti datoriile proprietarilor funciari mari şi mijlocii, cu scopul de a-i salva de la faliment şi de a conserva în astfel status-quo-ul dominației moşierilor maghiari în agricultură. În 1914, avocatul orădean Ioan Iacob a identificat, numai în județul Sălaj, 134 de proprietari unguri care au beneficiat de serviciile „Băncii Altruiste" în acel an pentru a scăpa de faliment. El socotea la 840 numărul total al acestor beneficiari la nivelul întregului Ardeal[50].

Insuccesul repurtat de autoritățile maghiare pe tărâmul omogenizării populației prin intermediul programului de colonizare s-a datorat, pe de o parte instabilității structurilor comunitare ungureşti implantate irațional în mijlocul unor mase compacte de români sau slavi, ostile noilor veniți, iar pe de alte parte instinctului de conservare trezit în conştiința băştinaşilor. Această ultimă latură s-a manifestat prin valul uriaş de emigrație a populației nemaghiare în Statele Unite ale Americii începând cu anul 1900[51]. Sursele documentare americane apreciază că din cele 16 milioane de emigranți est-europeni care au tranzitat Centrul de Primire a Emigranților de pe insula Ellis Island, în perioada 1900-1912, în jur de 1,8 milioane au venit din Ungaria majoritatea acestora fiind țărani slavi şi români. Grupuri compacte de români ardeleni s-au aşezat în centrele muncitoreşti de la Young´s Town, Akron, Vermilion şi Lorain, din statul Ohio, ori în Indiana Harbour şi Detroit, din statul Michigan, asigurând forța de muncă solicitată de industria siderurgică şi de cea

[49] Lovas Sándor, *A legujab állami telepitések Magyarországon*, Budapest, 1908, p. 8

[50] Ioan Iacob, *Chestia agrară în Ardeal*, p. 20-21. Apud: Ion Luca Ciomac, *Despre stările agrare din Transilvania sub regimul maghiar*, Regia M.O. Imprimeria Națională, Bucureşti, 1931, p. 80

[51] Din cele aproximativ 1,7-1,8 milioane de oameni care au emigrat din Ungaria în Statele Unite ale Americii după anul 1899, 33% au fost unguri, 25% slovaci, 18% români, 4,5% ruteni şi 2,6% slavi sudici. Péter Hanák, *Magyarország története* (*History of Hungary*),vol. VII, Budapest, 1978, p. 412-413

constructoare de maşini din zonă[52]. Principala lor ţintă a fost aceea de a acumula capital într-un timp scurt, cu ajutorul căruia, odată întorşi acasă, să poată cumpăra pământ, motiv pentru care doar o mică parte dintre aceştia s-au stabilit definitiv în „Noua lume"[53].

Lucrurile au luat o întorsătură neplăcută pentru administraţia maghiară, care, în ciuda eforturilor făcute în cele aproape două decenii de colonizări, reuşise să înzestreze ungurimea în Transilvania cu numai 67.000 de iugăre, în vreme ce emigraţia românească a ajuns în numai zece ani să pună mâna pe 160.394 de iugăre, suprafaţă alcătuită exclusiv din moşii de peste 50 de iugăre, fără a mai lua în calcul gospodăriile mici şi mijlocii cumpărate cu dolarii americani. Îngrijorarea naţionaliştilor maghiari şi-a găsit expresia în lucrarea *„Ţară de vânzare"* (Eladó Ország), întocmită de Tokaji László în 1913, în paginile căreia, autorul, după ce arăta că peste 10% din fondul funciar al Ardealului trecuse în proprietatea românilor după anul 1900, trăgea un semnal de alarmă, demonstrând că în mai puţin de o sută de ani întreaga proprietate agricolă va deveni românească dacă fenomenul nu va fi stăvilit[54].

Până la urmă, principala cauză a blocării oricăror iniţiative progresiste în materia redistribuirii fondului funciar al vechii Ungarii, şi de a pune în felul acesta capăt anacronicului sistem feudal din economia rurală a ţării, a izvorât din încăpăţânarea maladivă a guvernanţilor maghiari de realizare a utopicului stat ungar omogen din punct de vedere etnic. Menţinerea naţionalităţii maghiare în fruntea topului proprietarilor de terenuri reprezenta şi un important instrument de excludere a celorlalte etnii conlocuitoare din viaţa politică a Budapestei, nedreptate care a fost reclamată de la tribuna parlamentului ungar şi de fruntaşul bihorean Partenie Cosma. „În Transilvania censul este de patru ori mai mare decât în Ungaria. Pentru ca cineva să fie alegător în Transilvania – protesta el – i se cer 36 de iugăre de pământ, iar în Ungaria numai opt iugăre. E absurd, e anormal să menţii în Transilvania o lege specială, care face cu neputinţă ca foştii iobagi din Ardeal să devină alegători. Legea e îndreptată contra cetăţenilor cu «*buze streine*» şi reprezintă interesele naţionalităţii maghiare, deşi aceasta este numai un fragment din naţiunea politică a Ungariei, compusă din toate naţionalităţile"[55].

Imaginea de ansamblu a modului de distribuire a averii funciare din Ungaria poartă cu prisosinţă amprenta politicii otrăvite cultivată de naţionaliştii maghiari, care s-a repercutat inclusiv asupra ţărănimii ungureşti.

---

[52] Sarah Lane, *Ellis Island History*, ARAMARK Sports & Entertainment, Inc., New Jersey, 2005, p. 1-2

[53] De menţionat în acest sens este comunitatea românească din oraşul Lorain (Ohio), care îşi mai păstrează identitatea naţională şi cultivă tradiţiile româneşti prin Clubul Cultural *„Patru români şi-un bihorean"* – informator: *Thomas Traian Kalo*, 606 Bd. Way Lorain (Ohio), USA

[54] Tokaji László, *Eladó Ország*, Cluj, 1913, p. 1-36. Apud: Ion Luca Ciomac, *Despre stările agrare din Transilvania sub regimul maghiar*, Regia Monitorului Oficial-Imprimeria Naţională, Bucureşti, 1931, p. 20-21

[55] T. V. Păcăţianu, *Cartea de Aur*, vol. VI, Sibiu, 1906, p. 6

Existau înainte de Primul Război Mondial un număr de 552.000 de gospodării sub un iugăr[56], reprezentând 34,5% din economia agrară a țării, care de abia acopereau 287.000 de iugăre, reprezentând 1,8% din fondul funciar total. În acelaşi timp, existau 14.000 de latifundiari, cu moşii de peste 100 de iugăre, care deşi reprezentau doar 0,9% din forța activă ocupată în agricultură, care deținеau 7.390.000 de iugăre, ceea ce însemna 46,4% din fondul funciar. Disproporția dintre statutul economic al subțirei pături aristocratice ungureşti şi cel al largii mase țărăneşti aflate la limita subzistenței se măreşte în măsura în care în ecuație sunt incluse şi alte patru categorii subdivizionare de proprietari agricoli. Astfel: 278.000 de exploatații agricole, cu întinderi cuprinse între 1-2 iugăre, reprezentând 17,4% din economia rurală, cumulau numai 428.000 de iugăre, adică 2,7%; altele, cu suprafețe între 2-5 iugăre, în număr de 353.000 (19,6%), însumau 1.034.000 iugăre, adică 6.5%; cele 200.000 de gospodării, cu întinderi de 5-10 iugăre (12,5%), aveau împreună 1.460.000 de iugăre, adică 9,2%, în fine, exploatațiile cu suprafețe cuprinse între 10-20 de iugăre, 157.000 la număr (9,8%), acopereau 2.241.000 de iugăre, adică 14% din fondul funciar. Cu alte cuvinte, 1.540.000 de gospodării țărăneşti cu suprafețe sub 20 de iugăre, reprezentând 93,8% din viața economică rurală, aveau doar 5.450.000 de iugăre (34,2%). Clasa țăranilor mijlocaşi, a gospodarilor cu averi cuprinse între 20-100 iugăre, avea 84.000 de reprezentanți (5,3%) şi deținea 3.093.000 de iugăre, 19,4% din suprafața agricolă[57].

Perioada interbelică nu a adus mult aşteptata reformă în structura economiei agrare ungureşti. Pe 11 ianuarie 1919, guvernul contelui Mihályi Károlyi[58] şi-a anunțat intenția de a declanşa o reformă agrară, prin exproprierea exploatațiilor agricole mai mari de 285 de hectare, ceea ce însemna însă foarte puțin pentru agricultura maghiară[59]. Din pricina aceasta, lotul tip de împroprietărire a ajuns la numai 2,9 hectare, iar în unele zone ale țării între 0,8-1,1 hectare[60]. Spre deosebire de vecinii săi, Ungaria nu a mai pornit nici o altă reformă agrară după primul război mondial. Guvernul comunist al lui Béla Kun[61], care a urmat, a comis una dintre cele mai grave

---

[56] 1 iugăr = 0.575 hectare = 1.422 acri – n.n. Augustin Țărău

[57] *Six Years of the Agrarian Crisis*, International Agrarian Institute, Moscow 1935, p.109

[58] *Mihályi Karolyi* (1875-1955) mare magnat şi lider al *Partidului Liberal al Independenței*, a militat pentru o Ungarie independentă, consolidată prin reforme economice şi sociale. Împreună cu partenerii săi, s-a preocupat de obținerea unei păci separate cu forțele Antantei, în speranța salvării regatului istoric al Ungariei, prin transformarea țării într-o federație a naționalităților, care urmau să se bucure de largi drepturi. Apud: Anna M. Cienciala, *loc. cit.*, p. 2

[59] Anna M. Cienciala, *loc. cit.*, p. 6

[60] J. Petö, S. Szakács, *A Hazái Gazdaság Négyévtizedenek Története. Az Ujiaépites és a Tervútasitásos Idószaka 1945-1968*, Ed. Közgazdasági és Jógi Könvivkiado, Budapest, 1985, p. 37-41

[61] Născut în 1886 în Transilvania, dintr-o familie mixtă evreo-maghiară, *Béla Kun* (Kohn) a lucrat ca jurnalist de stânga înainte de anul 1914. Înrolat în armata Austro-ungară, va fi luat prizonier în Rusia, unde va şi deveni comunist. Aici şi-a început cariera politică, prin propaganda pro-comunistă făcută în rândurile prizonierilor maghiari din lagăre. Aşa a intrat în centrul de atenție a lui Lenin.

greşeli nedistribuind marile moşii către țărănime, omisiune care a condus în final la victoria *„Terorii albe"*. Revoluționarii unguri au declarat că nu se va trece la o redistribuirea pământurilor, ci la transformarea marilor exploatații agricole în *„cooperative agricole de muncă în colectiv"*, soluție care nu concorda cu aspirațiile țărăneşti. Este un paradox că tocmai unicul guvern comunist din Europa Centrală şi de Est a continuat să păstreze vechile relații feudale, în condițiile în care producția agricolă scăzuse până la un nivel de 40% față de cea de dinaintea războiului. „Aristocrația maghiară – aprecia istoricul ungur Varjassy – îi datorează în definitiv lui Béla Kun de a fi făcut posibilă menținerea sistemului feudal şi renaşterea reacțiunii oligarhice şi ar trebui, ca recunoştință, să-i înalțe o statuie pe una din cele mai frumoase piețe publice din Budapesta"[62]. Promovarea unei politici greşite față de țărani, dar şi față de muncitorimea oraşelor, a amplificat în schimb sentimentele antisemite, alimentate de faptul că mai bine de jumătate din numărul comisarilor poporului erau de origine evreiască, iar guvernul în întregime[63].

După 6 noiembrie 1917 devine membru fondator al Secțiunii Maghiare a Partidului Comunist din Rusia. În iulie 1918 conduce detaşamentele soldaților comunişti lituanieni şi unguri în luptele împotriva contrarevoluționarilor din Partidul Țărănesc din Rusia. Pe 25 octombrie 1918 înființează la Moscova *Uniunea Comuniştilor din Ungaria*, care se va transforma la 4 noiembrie în *Partidul Comunist Maghiar*. Apud: Anna M. Cienciala, *loc. cit.*, p. 8-10

[62] Lajos Varjassy, *Révolution, Bolchévisma, Réaction*, Paris, 1934, p. 94. Apud: Victor Jinga, *Probleme fundamentale ale Transilvaniei*, Braşov, 1995, p. 403

[63] Anna M. Cienciala, *loc. cit.*, p. 19

1.2. Situația agriculturii româneşti după Reforma Agrară din anul 1921

Reforma agrară desfăşurată în România a depăşit cu mult dimensiunile reformelor din țările vecine, fiind cel mai extins proces de acest gen din întreaga Europă postbelică[64]. În conştiința populară, ea a căpătat valențele unei adevărate revoluții agrare, chemate să completeze într-un mod fericit succesul repurtat pe planul reunificării tuturor teritoriilor româneşti sub un singur stindard. În acelaşi timp, în cercurile politice de la Bucureşti a fost percepută şi ca o încununare a tuturor eforturilor de modernizare a economiei agrare, întreprinse de guvernanți în anii 1864, 1889 şi 1907[65]. Până la noua reformă agrară, distribuția averii funciare se prezenta deosebit de dezechilibrată şi injustă. Gospodăriile sub 5 hectare acopereau un procent de 77,2% din totalul exploatațiilor agricole, însă cumulau numai 2,9% din terenurile agricole. Cele cuprinse între 5-10 hectare reprezentau 18,2% şi deținеau 37,1% din fondul funciar, iar cele cuprinse între 10-50 hectare reprezentau 3,7% şi însumau 8,8% din pământuri. Moşierii, cu exploatații cuprinse între 50-100 hectare reprezentau numai 0,3% şi deținеau 2,1% din terenuri, în schimb, cei cu moşii de peste 100 hectare, chiar dacă reprezentau de abia 0,5%, aveau în proprietate 48,9% din totalul funciar[66].

Nu trebuie scăpați din vedere alți doi factori care au contribuit la realizarea unității de voință a politicienilor noştri în năzuința lor de a rezolva

---

[64] David Mitrany, *Land and the Peasant in Rumania. The War and the Agrarian Reform, 1917-1921*, Oxford, 1930, p. 1-10

[65] Pe data de 12/24 august 1864, Consiliul de Stat adoptă textul *Legii rurale*, iar pe 14/26 august, domnitorul *Alexandru Ioan Cuza* adoptă *Decretul pentru Legea rurală*, prin care țăranii erau eliberați de sarcinile feudale şi deveneau stăpâni pe pământurile pe care le lucraseră până atunci, urmând a plăti o răscumpărare. Au fost împroprietăriți 463.554 de familii cu o suprafață de 1.810.311,297 hectare. De asemenea, au mai fost împroprietărite alte 48.342 de familii de *„însurătei"*, cu o suprafață de 228.328,972 hectare. La 7/19 aprilie 1889, guvernul condus de *Lascăr Catargiu* a adoptat *Legea pentru vânzarea pământului către țărani şi pentru răscumpărarea embaticurilor*, în urma căreia 106.714 familii au achiziționat 546.593 de hectare pământ din moşiile statului. În urma mişcărilor revendicative țărăneşti, deosebit de violente, din primăvara anului 1907, guvernul condus de *Dimitrie A. Sturdza* adoptă la 23 decembrie 1907/5 ianuarie 1908 *Legea privind învoielile agricole*, prin care: era interzisă munca şi dijma la tarla, precum şi dările suplimentare în natură, bani sau muncă; toate contractele colective dintre moşieri şi țărani erau supuse înregistrării obligatorii; o comisie specială fixa prin lege prețul maxim al arendei şi nivelul minim salarial pentru muncitorii agricoli. *Istoria României în date* (coordonator Constantin C. Giurescu), Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1972, p. 215-216, 256, 285

[66] Wim van Meurs, *Land Reform in Roumania-A never Ending Story*, in *South East Review* No. 2/1999, p. 109-122

„problema țărănească". Primul dintre aceşti factori s-a născut din teama penetrării ideilor Revoluției bolşevice în rândurile țărănimii noastre[67], iar cel de al doilea, din dorința sinceră a fruntaşilor mişcării naționale din Ardeal, Basarabia şi Bucovina de a desăvârşi procesul de unificare a românilor din aceste provincii cu țara mamă şi printr-o largă redistribuire a averii funciare, acțiune menită să acorde şanse egale întregii țărănimii.

Promisă de regele Ferdinand la 23 martie/5 aprilie 1917, în ajunul marilor bătălii de pe frontul din Moldova, reforma agrară a fost introdusă pe data 20 iulie/2 august a aceluiaşi an în textul Constituției[68], pasul următor concretizându-se prin exproprierea unei suprafețe de 2 milioane de hectare[69]. Pe 14/27 decembrie 1918 guvernul liberal condus de Ion I. C. Brătianu a

---

[67] Intențiile de penetrarea ideologică a spațiului românesc sunt cuprinse în documentul intitulat *„Memoriu cu privire la necesitatea creării Republicii Sovietice Socialiste Moldoveneşti"*, întocmit la 4 februarie 1924 de un grup alcătuit din zece bolşevici de origine română. *Victor Frunze* a fost cel care a intervenit pe lângă Stalin pentru realizarea proiectului.*„E de la sine înțeles, că acest mod de administrare a Basarabiei doar aprofundează ura populației față de vechiul regat românesc şi credem că e în interesele U.R.S.S. şi ale revoluției socialiste să se facă tot posibilul pentru a utiliza aceste stări de spirit* – se spune printre altele în document - *Pe malul stâng al Nistrului, în fostele gubernii Herson şi Kamenet-Podolsk locuiesc în masă compactă nu mai puțin de 500.000-800.000 de moldoveni*, (iar conform afirmațiilor românilor - până la 2.000.000) de moldoveni, care îşi au modul lor specific național de trai şi care vorbesc un dialect românesc - limba moldovenească. Această populație ocupă nu mai puțin de 16.000 de verste pătrate. Deoarece este situată în apropierea frontierei, ea, din considerente de ordin pur militar, se bucură de griji deosebite în ce priveşte modul de organizare a vieții economice. Dacă mai adăugam la aceasta interesele culturale specifice ale populației moldoveneşti, apoi pornind de la factorul etnografic, în baza politicii naționale sovietice, ar putea fi creată o unitate autonomă social-politică moldovenească în frontierele R.S.S.U. sau în cadrul U.R.S.S. După părerea noastră, o astfel de unitate ar putea fi Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. Crearea acestei republici va genera o serie întreagă de consecințe de ordin intern (din punct de vedere al intereselor nemijlocite ale U.R.S.S.) şi internațional:*

1) *Organizarea populației moldoveneşti intr-o unitate politico-administrativă ar contribui la creşterea nivelului economic şi cultural al populației. Din punct de vedere al U.R.S.S. consolidarea acesteia din urmă e cu atât mai necesară, cu cât e probabilă eventualitatea, mai devreme sau mai târziu, a apariției conflictelor militare, în timpul cărora este necesar un spate al frontului bine asigurat, lipsit de stări de nemulțumire.*

2) *Republica Moldovenească ar putea juca acelaşi rol de factor politico-propagandistic, pe care îl joacă Republica Bielorusă față de Polonia şi cea Carelă față de Finlanda. Ea ar focaliza atenția şi simpatia populației basarabene şi ar crea pretexte evidente în pretențiile realipirii la ea a Transnistriei. Din acest punct de vedere devine imperioasă necesitatea de a se crea anume o republică socialistă, şi nu o regiune autonomă în componența R.S.S.M. Unite Basarabia şi Transnistria ar servi drept breşă strategică a U.R.S.S. față de Balcani (prin Dobrogea) şi față de Europa centrală (prin Bucovina şi Galiția), pe care U.R.S.S. le-ar putea folosi drept cap de pod în scopuri militare şi politice"*. Arhivele Republicii Moldova, fond *49*, inv. 1, dosar 88, f. 55,. Apud: Oleg Galuscenco, *Memoriu cu privire la necesitatea creării Republicii Sovietice Socialiste Moldoveneşti*, în *Academic Review* din 18 martie 2005

* Potrivit datelor statistice din anul 1920 se aflau în teritoriile transnistriene: 137.856 moldoveni în gubernia Odessa (66.170 bărbați şi 71.686 femei), 16.516 în gubernia Nicolaev (8.218 bărbați şi 8.292 femei), 10.435 în gubernia Donețc; în gubernia Podolia, unde locuia o masă compactă de moldoveni, nu s-a putut realiza recensământul, deoarece regiunea a fost anexată de Polonia în 1920

[68] *Monitorul Oficial* nr. 98 din 20 iulie/2 august 1917

[69] Rosalie Evans, *The Agrarian Revolution,* Cambridge, 1924, p. 76

decretat exproprierea moşiilor mai mari de 100 de hectare[70], însă aplicarea măsurii a fost amânată din cauza instabilității politice din țară[71].

Transilvăneneii au elaborat un proiect propriu de lege pentru reformă agrară, votat de Marele Sfat Național la 12 august 1919 şi aprobat de regele Ferdinand la 10 septembrie. Principiile enunțate în cuprinsul acestuia au fost reafirmate în *„Programul de muncă al Partidului Național Român"* cu ocazia Congresului din 24 aprilie 1920. „Partidul Național Român – glăsuieşte documentul – pornind de la principiul ca pământul să ajungă în mâna celor care-l cultivă, cu excluderea oricărei rente fără muncă, şi ținând seama de cerințele unei sănătoase nivelări sociale ca şi de promovarea producției naționale, va veghea ca legea agrară pentru Basarabia, votată de corpurile legiuitoare[72], precum şi decretul-lege pentru reforma agrară din Ardeal[73] şi Bucovina[74] să fie executat în mod legal şi drept. La revizuirea reformei agrare pentru Ardeal şi Bucovina de către corpurile legiuitoare, partidul nu admite schimbări în dezavantajul țărănimii, nici în ceea ce priveşte extinderea exproprierii, nici în ce priveşte prețul"[75]. Aplicarea generală a reformei agrare va fi demarată de abia în anul 1921, prin intermediul unor legi specifice fiecăreia dintre provinciile istorice ale României. Pe 17 iulie 1921 este adoptată *Legea pentru definitivarea Reformei agrare* pentru vechiul Regat, iar pe 23 iulie *Legea pentru Reforma agrară din Bucovina* şi *Legea pentru Reforma agrară din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş*[76]. Excepția a făcut numai Basarabia unde fusese emisă o lege similară încă din 13 martie 1920[77].

Un număr de 20.976 de mari exploatații, cu o suprafață totală de 6.008.098 hectare au fost expropriate şi atribuite la 1.368.978 de țărani, suprafață la care s-au adăugat pădurile şi păşunile composesorale cu care au fost înzestrate comunele[78]. În vechiul Regat, numărul exploatațiilor mai mici de 100 de hectare a crescut de la 4.593.148 la 7.369.549, în detrimentul exploatațiilor de peste 100 de hectare, al căror număr a scăzut de la 3.397.851 la 621.450; în Basarabia, numărul exploatațiilor mai mici de 100 de hectare a crescut de la 2.337.811 la 3.829.731, în vreme ce numărul exploatațiilor de peste 100 de hectare a scăzut de la 1.844.539 la 352.619; în Transilvania, numărul

---

[70] *Monitorul Oficial* nr. 214 din 15/28 decembrie 1918

[71] Ioan Scurtu, *Istoria Partidului Național-Țărănesc*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1994, p. 16

[72] *Legea de Reformă agrară pentru Basarabia* – votată de Sfatul Țării la 27 noiembrie 1918, ratificată prin Decretul regal nr. 3791 din 22 decembrie 1918

[73] *Decret-lege*, nr. 3871 din 6 septembrie 1919, *cuprinzând dispoziții privitoare la exproprierea pentru cauză de utilitate națională în Bucovina*, în *Monitorul Oficial* nr. 113 din 7 septembrie 1919

[74] *Decret-lege*, nr. 3911 din 10 septembrie 1919, *privitor la Reforma agrară în Transilvania, Banat şi țările ungurene*, în *Monitorul Oficial* nr. 117 din 12 septembrie 1919

[75] Vasile C. Osvadă, *Reforma agrară pentru Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş*, Bucureşti, 1921, p. 5. Apud: Victor Jinga, *Probleme fundamentale ale Transilvaniei*, Braşov, 1995, p. 485-486

[76] *Monitorul Oficial* nr. 93 din 30 iulie 1921

[77] *Monitorul Oficial* nr. 258 din 13 martie 1920

[78] Georgeta Vidican, *Land Reform and Economic Development. Case Study on Roumania*, Bucureşti, 2004, p. 43

exploatațiilor mai mici de 100 de hectare a crescut de la 4.689.855 la 6.363.664, iar cel al exploatațiilor de peste 100 de hectare a scăzut de la 2.751.457 la 1.087.648; în Bucovina, numărul exploatațiilor mai mici de 100 de hectare a crescut de la 405.000 la 480.967, cel al exploatațiilor de peste 100 de hectare reducându-se de la 115.000 la 39.033. La nivelul întregii țări, numărul exploatațiilor mai mici de 100 de hectare a crescut de la 12.025.814 (59,77%) la 18.043.911 (89,56%), iar cel al exploatațiilor de peste 100 de hectare s-a diminuat de la 8.103.847 (40,23%) la 2.100.750 (10,44%)[79].

În provinciile alipite, diferențele sociale erau în mare aceleaşi ca şi în vechiul Regat, cu unele diferențe de ordin etnic, cum a fost situația din Transilvania, unde cei mai mulți dintre moşieri erau unguri, în vreme ce majoritatea țăranilor erau români. Țăranii minorităților etnice n-au însă fost excluşi de la împroprietărire de către guvernul României, aşa după cum s-a întâmplat în celelalte țări succesoare ale Imperiului Austro-ungar. Un număr de 201.165 de familii de altă etnie au fost împroprietărite alături cu 532.700 de români: 82.640 de minoritari în Transilvania, 24.045 în Bucovina şi 94.480 în Basarabia[80], printre care şi cei 4.500 de țărani evrei de aici, împroprietăriți în octombrie 1920 cu suprafețe cuprinse între 4-6 hectare, răscumpărate cu sprijinul bănesc al Joint-ului american[81].

Deşi lucrările de aplicare a reformei agrare s-au derulat prin intermediul unor instituții de stat specializate, *consilieratele agricole județene* şi *comisiile județene de expropriere şi împroprietărire*, formate din ingineri topografi, agronomi şi jurişti, ele s-au prelungit nefiresc de mult datorită nesfârşitelor procese intentate de moşieri împotriva deciziilor de expropriere sau a prețurilor fixate pentru despăgubire, dar şi a litigiilor intervenite între sătenii unor diverse localități, cărora le-au fost expropriate păduri şi păşuni urbariale pentru satisfacerea nevoilor confraților din satele vecine. S-a ajuns astfel ca la sfârşitul anilor ´30 să mai existe destule comune în care lucrările de reformă agrară să nu fi fost definitivate[82]. Întârzierea înregistrată în derularea

[79] O. S. Morgan, *op. cit.*, p.323. Apud: Ygael Gluckstein, *op. cit.*, p. 7

[80] Vasile Bozga, *1864-1921-1945 Reformele agrare din România*, în *Dosarele Istoriei* nr. 10/2004, p. 49

[81] Carol Iancu, *Evreii din România. De la emancipare la marginalizare 1919-1938*, Editura Hasefer, Bucuresti, 2000, p. 25, 64

[82] Cu titlu de exemplu, în Crişana au fost definitivate abia după anul 1931 lucrările de reformă în următoarele localități: în *plasa Aleşd*: Aştileu- proprietatea Societății pentru Arderea Varului Aleşd-Turda (1932), Auşeu- moşia contelui Bethlen Aladár (1934), Borod- moşia Palladi Victor (1936) şi moşia erezilor Friedman Benö (1936), Bratca- moşia contelui Bethlen Aladár (1938), Butan- moşia erezilor Juricskai (1934), Călățea- moşiile Petre Gârdan a Ghighi, Gavril Gârdan a Ghighi şi Gavril Gârdan a Fani (1938), Chistag- moşia Friedman Benö (1933), Gălăşeni- moşia Capitlului Romano-Catolic de Oradea (1934), Luncşoara- moşia contelui Bethlen Aladár (1934), Ortiteag- moşia erezilor Juricskai (1934), Peştere-proprietatea Societății Anonime pentru Arderea Varului Aleşd (1937), Peştiş- moşia fraților Ioan, Salvator şi Romul Iacob, Sabina Andru (1938), Țețchea- moşia Zathurezcky Ştefan (1938), Vadu Crişului- moşia Gheorghe Mateescu (1935) şi moşia erezilor Juricskai (1934) – în *plasa Beiuş*: Beiuş- moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1936), Beiuş-Tărcaia- moşia Mikló Alexandru-Antal Ştefan (1934), Beiuş-proprietatea

operațiunilor ce decurgeau din legea pentru reformă agrară a fost speculată apoi de o serie de moşieri ale căror proprietăți urmau să fie expropriate. Aceştia au recurs la vânzări ilegale de loturi către țărani, fără a ține cont de dreptul de preemțiune al statului la cumpărarea terenurilor agricole. De pildă, în Crişana, groful Nadány Nicolae a vândut la preț de speculă 310 iugăre de pământ la 14 țărani din comuna Girişu Negru, care mai deținea împreună alte 170 de iugăre[83], groful Zichy a înstrăinat către țăranii din comunele Peştiş, Lugaşu de Jos, Lugaşu de Sus şi Aleşd sute de hectare de pădure[84], iar către avocatul său, Ioan Iacob, conacul din Lugaşu de Jos şi o bună parte din pădurea şi păşunea proprie[85], după care a vândut proprietatea Vadu Crişului-Gheghie prosperului om de afaceri Alexandru Mateescu din Vălenii de Munte (Prahova), de curând stabilit în Bihor[86], ori baronul Schell, care şi-a vândut moşia din Şimian (Sălaj) fruntaşului țărănist Teodor Rocsin[87]. Fenomenul a mai fost favorizat şi de incapacitatea Casei Centrale a Împroprietăririi de a asigura finanțarea achiziționării pământurilor scoase la vânzare. Până în 1922, statul a derulat prin Centrala Băncilor Populare o sumă de 14 milioane de lei destinată exercitării preemțiunii, după care nu a mai avansat nici un leu timp de 12 ani[88].

Nu se poate afirma însă că statul n-ar fi fost preocupat să ridice standardul calitativ al agriculturii româneşti, cel puțin pe calea măsurilor legislative adoptate. Prin modificările aduse *legii învățământului primar*, în 1924, s-au introdus pe scară largă cunoştințele agricole în toate şcolile de la sate, iar prin intermediul programelor şcolilor de agricultură, viticultură şi horticultură, precum şi prin cele ale şcolilor de gospodărie casnică ori de

---

Băncii de Parcelare (1936), Beiuş- moşia Parohiei Greco-Catolice (1934), Borz -moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1932), Beiuşele- moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1935), Belejeni- moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1936), Budureasa- moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1943), Bunteşti- moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1935), Burda- moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1932), Căbeşti- moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1936), Cărbunari- moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1937), Cresuia-moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1938), Cucuceni- moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1934), Cusuiş- moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1936), Curățele - moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1933), Drăgoteni- moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1932),Dumbrăvița de Codru- moşia Capitlului Romano-Catolic de Oradea (1937), Finiş- moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1937), Fiziş- moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1936), Forău- moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1932), Gurani- moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1936), Hinchiriş- moşia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1938) etc. AN-DJ Bihor, fond *Consilieratul Agricol Bihor*

[83] Idem, fond *Comisia de Exproprieri şi Împroprietăriri a Județului Bihor*, dosar 198/1927, f. 223, Apud: Dumitru Şandru, *Satul românesc între anii 1918 şi 1944*, Casa de Presă şi Editură «Cronica», 1996, p. 61

[84] AN-DJ Bihor, fond *Exploatația de Păduri «Darvas-La Roche»*, dosar 19/1930

[85] Idem, fond *Comitetul jud.Bihor al PCR.,* dosar 508/1949, f. 100

[86] Idem., dosar 411/1949, f. 44-48

[87] Idem., dosar 6/1945-1947, f. 207

[88] Dumitru Şandru, *op. cit.*, p. 61

ucenici agricoli au fost promovate către spațiul rural cunoştințele de agrotehnică modernă. În 1925 au fost înființate Camerele agricole județene, măsură prin care s-a urmărit coordonarea întregii activități agricole, în scopul încurajării inițiativei agricultorilor cu o experiență şi o cultură profesională mai ridicată, pentru ca rezultatele muncii lor să furnizeze exemple pozitive tuturor celor implicați într-un fel sau altul în economia agricolă, mizându-se în acest fel, atât pe sporirea producției, cât şi pe creşterea calității produselor obținute. Au fost înființate islazuri comunale, ale căror întinderi au atins însă abia procentul de 25% din suprafața cultivabilă a țării în 1937, cu toate că reglementarea regimului juridic al acestora a fost rezolvată încă din 1927. În 1926 a fost emisă *legea pentru încurajarea creşterii animalelor*, iar în următorii doi ani au fost înființate două institute de cercetări agricole şi zootehnice cu menirea de a alimenta piața internă cu soiuri şi rase competitive. Un an mai târziu a fost introdusă *legea clasificării cerealelor*, în speranța reangrenării țării noastre în circuitul comerțului internațional al produselor cerealiere şi a recuperării pieților externe pierdute. Tânăra noastră democrație, prin cele zece guvernări care s-au succedat la putere în primul deceniu de după Marea Unire, nu a reuşit să şi fructifice bunele intenții pe care şi le-a propus, în fața intereselor generale primind din păcate cele ale grupurilor politice[89]. „Dacă aceste instituțiuni, foarte utile, nu au dat încă întreg rezultatul ce avem dreptul a aştepta de la ele, faptul se datoreşte amestecului politic, care a pus în fruntea unora din ele elemente nepregătite, oameni cu pricepere în alte ramuri de activitate, dar profani în agricultură" – avea să conchidă profesorul Cipăianu în 1938[90].

Criza economică mondială a afectat la rândul său în foarte mare măsură agricultura noastră, manifestată de la început printr-o alarmantă scădere a prețurilor, mai ales la cereale. Pe fondul supraproducției agricole înregistrate după război în țările de peste ocean, în special în SUA, piața europeană a ajuns în anul 1929 să nu mai poată absorbi afluxul de mărfuri cu care era bombardată. Prețurile au cunoscut în curând o depreciere dramatică, încât ajunseseră să nu acopere nici cheltuielile de producție, situație care a determinat o rapidă prăbuşire a economiei agricole din statele europene. Cele

[89] În perioada 29 noiembrie 1918-6 iunie 1930, s-au succedat la putere: *Guvernul Ion I.C. Brătianu* (29 noiembrie 1918-26 septembrie 1919); *Guvernul general Arthur Văitoianu* (27 septembrie-30 noiembrie 1919); *Guvernul Alexandru Vaida Voievod* (1 decembrie 1919-12 martie 1920); *Guvernul general Alexandru Averescu* (13 martie 1920-16 decembrie 1921); *Guvernul Take Ionescu* (17 decembrie 1921-19 ianuarie 1922); *Guvernul Ion I.C. Brătianu* (19 ianuarie 1922-29 martie 1926); *Guvernul general Alexandru Averescu* (30 martie 1926-3 iunie 1927); *Guvernul Barbu Ştirbei* (4 iunie-20 iunie 1927); *Guvernul Ion I.C. Brătianu* (21 iunie-24 noiembrie 1927); *Guvernul Vintilă I.C. Brătianu* (24 noiembrie 1927-9 noiembrie 1928); *Guvernul Iuliu Maniu* (10 noiembrie 1928-6 iunie 1930). Stelian Neagoe, *Istoria guvernelor României, dela începuturi –1859, până în zilele noastre – 1995*, Editura Machiavelli, Bucureşti, 1995, p 80.-95

[90] G. Cipăianu, *Legislația agricolă*, în *Enciclopedia României*, vol. III *Economia Națională*, Fundațiile Regale, Bucureşti, p. 92-93

mai afectate au fost, după cum era de aşteptat, ţările cu caracter eminamente agricol, cum a fost şi România acelor timpuri. La noi, efectul dezastruos al crizei a fost amplificat şi de lipsa de organizare şi control a instituţiilor bancare private, care ajunseseră să ia dobânzi de până la 20% şi chiar mai mult. În aceste condiţii, două treimi din proprietatea rurală a intrat sub spectrul primejdiei de a se ruina, datorită creditelor care le grevau[91]. „Pământul mai valorează 1/5 din valoarea lui de acum câţiva ani, cerealele ¼, chitanţele de depozit se vând cu 20%, acţiunile de asemenea, chiriile s-au redus s-au redus cu 50%, iar salariile cu 40%. Făcând o medie, putem afirma că toate bunurile, veniturile, ca şi produsele, au scăzut cu 50-60% din valoarea lor de acum 4-5 ani" – raporta Virgil Potârcă în şedinţa Senatului de la începutul lunii aprilie 1933[92].

Statul a intervenit din nou prin promulgarea *legii conversiunii datoriilor agricole*, în aprilie 1934, măsură născută în urma unor îndelungate discuţii care începuseră de prin 1931, anul în care criza atinsese valoarea ei maximă. În baza acestui act normativ, toţi debitorii agricoli s-au bucurat de o reducere de 50% din totalul datoriilor, urmând ca restul acestora să fie plătite într-un interval de 17 ani cu o dobândă de 3%. Intervenţia a fost salutară pentru salvgardarea proprietarilor mici şi mijlocii. Apoi, *Creditul Agricol Ipotecar*, înfiinţat în 1931 cu un capital de 330 milioane lei aur, a avut un rol hotărâtor în ajutorarea marilor agricultori, care şi-au lichidat astfel datoriile acumulate şi au reuşit să-şi reîmprospăteze inventarul agricol. În fine, *legea pentru încurajarea agriculturii*, emisă în 1937, a fost concepută cu scopul de a oferi micilor proprietari agricoli pârghiile financiare necesare contractării unor credite cu o dobândă de numai 2%, peste scontul Băncii Naţionale, prin intermediul *Băncii pentru Industrializarea şi Valorificarea Produselor Agricole*[93].

În ciuda tuturor acestor măsuri, o bună parte a ţăranilor săraci au ajuns să-şi piardă până şi pământurile primite prin reforma agrară, iar o altă parte, cei cât de cât mai înstăriţi, să-şi le diminueze, în favoarea moşierilor. Repartizarea proprietăţilor agricole se îndrepta încetul cu încetul către status-qoul anterior, în unele zone ale ţării situaţia fiind mai rea decât înainte de 1918, datorită fărâmiţării excesive. În preajma celui de-al Doilea Război Mondial, existau în ţară 3.280.000 de exploataţii agricole, dintre care 2.460.000 de gospodării, reprezentând 74,9%, cumulau 5.535.000 hectare, reprezentând abia 28%, în vreme ce exploataţiile de peste 50 hectare, în număr de 25.000 (0,8%), însumau 6.365.000 hectare, reprezentând 32,2% din suprafaţa agricolă totală de 19.750.000 cât avea România la acea vreme. Diferenţa era alcătuită din gospodării cu suprafeţe cuprinse între 5 şi 50 hectare, astfel: 560.000 de

---

[91] G. Ionescu-Şişeşti, *Agricultura României*, în *Enciclopedia României*, vol. III *Economia Naţională*, Fundaţiile Regale, Bucureşti, 1938, p. 301

[92] *Legea pentru reglementarea datoriilor rurale şi urbane*, (coordonator Virgil Potârcă), Editura *Vremea*, Bucureşti, 1933, 1938, p. 11

[93] G. Cipăianu, *op. cit.*, p. 92-93

proprietăți (17,1%) cu suprafețe de 5-10 ha, însumau 3.955.000 ha (20%), 180.000 de proprietăți (5,5%) cu suprafețe de 10-20 ha, cumulau 2.360.000 ha (12%), iar 55.000 de proprietăți (1,7%) cu suprafețe de 20-50 ha, cuprindeau 1.535.000 ha (7,8%). Această clasă medie a țărănimii număra 795.000 de gospodării (24,3%) şi avea în proprietate 7.850.000 hectare (39,8%)[94]. Cifrele sunt grăitoare pentru ilustrarea „reuşitei" acțiunii de redistribuire a fondului funciar la noi.

***

În ce priveşte situația din județele din nord-vestul țării, repartiția terenurilor agricole pe categorii de proprietari se prezenta mai bine, în sensul că acestea nu au cunoscut un atât de accentuat proces de reconstituire a marilor moşii ca în restul țării, poate şi datorită sprijinului acordat țărănimii de către instituțiile locale de credit. Cu titlu de exemplu poate fi amintită aici „*Banca Populară Regională «Vintilă Brătianu»*" din Beiuş, al cărei obiect de activitate era axat pe ajutorarea bănească a țăranilor din satele plaselor Beiuş şi Vaşcău interesați de „cumpărarea de imobile, pământ; escontarea copiilor sau a fraților; recuperarea şi salvarea averilor părinteşti; prevenirea fărâmițării sau pulverizării proprietăților agricole rurale sau urbane". În această direcție, banca i-a contactat pe primarii comunelor Totoreni, Tărcaia, Tărcăița, Mierag, Ferice,, Poieni de Jos, Poieni de Sus, Săud, Leleşti, Bunteşti, Teleac, Sălişte de Beiuş, Cărbunari, Budureasa, Saca, Ursad, Sânicolau de Beiuş, Şoimi, Urviş de Beiuş, Dumbrăvița de Codru, Pocluşa de Beliu, Remetea, Şoimuş, Petreasa, Delani, Drăgoteni, Meziad, Pocola, Feneriş, Sânmartinu de Beiuş şi Pietrani, împreună cu care a semnat protocoale de într-ajutorare a obştilor săteşti[95].

O altă preocupare, am spune de căpătâi, a instituției s-a cristalizat în jurul nobilei idei de sprijinire cu prioritate a investitorilor agricoli români, dat fiind dezechilibrul economic moştenit de pe vremea monarhiei dualiste între nivelul ridicat de concentrare a averilor în mâinile etnicilor maghiari şi evrei în comparație cu cel al locuitorilor români. Aşa de pildă, investitorul Nerva Traian Cosma s-a bucurat de un împrumut considerabil pentru a putea achiziționa moşia „*Kustyán*" din Salonta sau frații Rocsin pentru cumpărarea moşiilor „*Barmod*" din Salonta, „*Markovits*" din Inand, „*Stern*" din Mădăras etc., într-o zonă în care până nu demult dominaseră economic diverşi reprezentanți ai burgheziei alogene. Dar nu numai marii investitori au fost beneficiarii unor atare împrumuturi, ci şi țărănimea mijlocaşă, ținta băncii fiind – aşa după cum se dezvăluie într-un protocol – aceea de a crea proprietăți țărăneşti particulare *„consolidate şi mărite, înlăturând primejdia comunistă a fărâmițării proprietății agricole, căutând însă posibilități de cumpărare atât din mâini minoritare cât şi din*

[94] G. Ionescu-Şişeşti, *op. cit.*, p. 301

[95] AN-DJ Bihor, fond *Banca Populară Regională «Vintilă Brătianu» Beiuş*, dosar 102/1939-1948, f. 8-11

mâinile româneşti şi pe seama existentelor mici, încadrate într-o colectivitate cooperatistă şi de preferinţă obşte"[96].

Revenind la situația statistică a distribuției averii funciare pe categorii de proprietari, amintim că Aradul, cu o suprafață totală de 624.800 ha, din care 286.314 ha arabil, avea 6.363 hectare în mâinile moşierilor, iar 279.951 hectare în mâinile micilor proprietari. Din totalul suprafeței arabile, cerealele ocupau 255.112 hectare, repartizate după cum urmează: grâul ocupa 125.367 hectare, cu o producție de 1.163.391 chintale, producția medie la hectar fiind de 9, 3 chintale; porumbul ocupa 108.981 hectare, cu o producție de 1.547.386 chintale, producția medie la hectar fiind de 14, 1 chintale; ovăzul ocupa 10.805 hectare, cu o producție de 87.672 chintale, producția medie la hectar fiind de 8, 1 chintale; orzul ocupa 8.068 hectare, cu o producție de 69.463 chintale, producția medie la hectar fiind de 8, 6 chintale; secara ocupa 1.564 hectare, cu o producție de 11.653 chintale, producția medie la hectar fiind de 7,5 chintale; sorgul ocupa 274 hectare, meiul 33 hectare şi hrişca 20 hectare. Fânețele cultivate şi alte culturi furajere ocupau 14.696 hectare, fânețele naturale 16.089 hectare, păşunile 68.741 hectare, iar legumele şi zarzavaturile ocupau 7.384 hectare. Livezile de pruni ocupau 19.635 hectare, iar alte culturi pomicole 1.497 hectare. Viile se întindeau pe o suprafață de 6.550 hectare, iar pădurile 141.402 hectare[97].

Bihorul, cu o suprafață totală de 746.700 ha, la acea vreme[98], din care 305.671 ha arabil, avea 15.645 hectare în mâinile moşierilor, iar 290.026 hectare în mâinile micilor proprietari. Din totalul suprafeței arabile, cerealele ocupau 245.642 hectare, repartizate astfel: grâul ocupa 112.788 hectare, cu o producție de 1.144.780 chintale, producția medie la hectar fiind de 10,1 chintale; porumbul ocupa 88.851 hectare, cu o producție de 731.147 chintale, producția medie la hectar fiind de 8,2 chintale; secara ocupa 17.624 hectare, cu o producție de 186.727 chintale, producția medie la hectar fiind de 10,6 chintale; ovăzul ocupa 15.439 hectare, cu o producție de 146.208 chintale, producția medie la hectar fiind de 9,5 chintale; orzul ocupa 10.535 hectare, cu o producție de 99.826 chintale, producția medie la hectar fiind de 9,5 chintale; sorgul ocupa 209 hectare, meiul 188 hectare, iar hrişca 8 hectare. Fânețele cultivate şi alte culturi furajere ocupau 34.084 hectare, fânețele naturale 37.520 hectare, păşunile 108.487 hectare, iar legumele şi zarzavaturile ocupau 7.384 hectare, iar legumele şi zarzavaturile ocupau 9.539 hectare. Livezile de pruni ocupau 2.312 hectare, iar alte culturi pomicole 1.603 hectare. Viile se întindeau pe o suprafață de 5.547 hectare, iar pădurile 221.333 hectare[99].

---

[96] *Ibidem*, f. 15-16

[97] Constantin C. Giurescu, Monografiile județelor României, în *Enciclopedia României* vol. III *Economia Națională*, Fundațiile Regale, Bucureşti, 1938, p. 29-30

[98] În anul 1925, în urma noii împărțiri administrativ teritoriale a țării, plasa Valea lui Mihai, aparținând Bihorului, a fost arondată județului Sălaj – n.n. Augustin Țărău

[99] Constantin C. Giurescu, *loc. cit*., p. 62

Sătmarul, cu o suprafață totală de 424.200 ha, pe atunci[100], din care 154.625 ha arabil, avea 13.004 hectare în mâinile moşierilor şi 141.621 hectare în mâinile micilor proprietari. În privința repartiției terenurilor pe destinații, economia agrară a județului era grevată negativ de existența unei suprafețe de 14.691 hectare de ogoare sterpe. Totuşi, culturile de grâu ocupau 43.581 hectare, cu o producție de 446.913 chintale, la o producție medie de 10,3 chintale; porumbul era cultivat pe 38.037 hectare, cu o producție de 218.442 chintale şi o medie de 5,7 chintale; ovăzul ocupa 14.602 hectare, cu o producție de 129.668 chintale şi o medie de 8,9 chintale; secara se cultiva pe 9.620 hectare, cu o producție de 111.932 chintale şi o medie de 11,6 chintale; orzul ocupa 2.205 ha, cu o producție de 20.966 chintale şi o medie de 9,5 chintale, iar alte culturi (mei, hrişcă, sorg) ocupau 136 ha. Fânețele cultivate şi alte culturi furajere ocupau 18.935 hectare, fânețele naturale 36.706 hectare, păşunile 44.125 hectare. Livezile de pruni ocupau 4.736 hectare, iar alte culturi pomicole 3.672 hectare. Viile se întindeau pe o suprafață de 2.403 hectare[101].

Sălajul, cu o suprafață totală de 519.100 ha, după anul 1925[102], din care 261.912 ha arabil, avea 39.173 hectare în mâinile moşierilor, iar 222.739 hectare în mâinile micilor proprietari. Suprafețele însămânțate cu grâu ocupau 75.555 hectare, cu o producție de 981.028 chintale şi o medie de 13 chintale; porumbul era cultivat pe 63.268 hectare, cu o producție de 492.357 chintale şi o medie de 7,8 chintale; ovăzul ocupa 10.925 hectare, cu o producție de 105.334 chintale şi o medie de 9,6 chintale; secara se cultiva pe 15.135 hectare, cu o producție de 190.160 chintale şi o medie de 12,6 chintale; orzul ocupa 6.366 ha, cu o producție de 66.875 chintale şi o medie de 10,5 chintale, iar alte culturi (mei, hrişcă, sorg) ocupau doar 109 ha. Fânețele cultivate şi alte culturi furajere ocupau 29.141 hectare, fânețele naturale 37.101 hectare, păşunile 55.673 hectare. Livezile de pruni ocupau 3.698 hectare, iar alte culturi pomicole 2.856 hectare. Viile se întindeau pe o suprafață de 5.250 hectare, iar pădurile pe 71.117 hectare[103].

Maramureşul, cu o suprafață totală de 338.100 ha, din care 37.528 ha arabil, avea 312 hectare în mâinile moşierilor şi 37.216 hectare în mâinile micilor proprietari. Cea mai importantă cultură cerealieră era porumbul, care ocupa o suprafață de 9.555 hectare, cu o producție de 89.261 chintale şi o medie de 9,3 chintale; ovăzul ocupa 9.386 hectare, cu o producție de 64.311 chintale şi o medie de 6,9 chintale; grâul era semănat pe 899 hectare, cu o producție de 5.868 chintale şi o medie de 6,5 chintale; orzul ocupa 544 hectare,

---

[100] În anul 1925, în urma noii împărțiri administrativ teritoriale a țării, plasa Carei, aparținând Sătmarului, aufost arondată județului Sălaj – n.n. Augustin Țărău

[101] Constantin C. Giurescu, *loc. cit.*, p. 388

[102] Prin Reforma Administrativă aplicată în anul 1925, județul Sălaj şi-a mărit suprafața prin înglobarea plaselor Carei, de la județul Satu Mare, şi plasa Valea lui Mihai, care a aparținut județului Bihor – n.n. Augustin Țărău

[103] Constantin C. Giurescu, *loc. cit.*, p. 381

cu o producție de 3.842 chintale şi o medie de 7,1 chintale; secara ocupa 497 hectare, cu o producție de 3.204 chintale şi o medie de 7,1 chintale, iar hrişca 131 hectare. Fânețele cultivate şi alte culturi furajere ocupau 3.555 hectare, fânețele naturale 48.583 hectare, păşunile 21.913 hectare. Livezile de pruni ocupau 508 hectare, iar alte culturi pomicole 1.694 hectare. Pădurile se întindeau pe o suprafață de 147.193 hectare[104].

Cu toate metehnele care au însoțit aplicarea ei, Reforma Agrară desfăşurată în Ardeal a adus o serioasă atingere monopolului capitalului funciar deținut până atunci de magnații maghiari ori de instituțiile lor ecleziastice, oferind țărănimii româneşti o reală şansă de relansare şi afirmare economică, fenomen care a grăbit procesul de omogenizare a populației de pe ambii versanți ai Carpaților şi a întărit caracterul unitar la tânărului stat românesc.

[104] *Ibidem*, p. 272

2 Schimbările intervenite în agricultura spațiului central- şi est-european după al doilea război mondial

Reformele agrare inițiate în țările central- şi est-europene după anul 1945 şi-au depăşit de la început natura lor economico-socială, transformându-se într-o veritabilă armă politică în mâinile partidelor clientelare Moscovei, interesate esențialmente de captarea voinței electorale a populației rurale. În ordine cronologică, România a fost prima dintre țările viitorului lagăr comunist în care a fost decretată reforma agrară, pe 23 martie 1945. Au urmat Cehoslovacia, pe 21 mai 1945, Iugoslavia, pe 23 august 1945, Albania, pe 29 august 1945, partea Germaniei aflată sub control sovietic, în octombrie 1945, Bulgaria, pe 12 martie 1946, Ungaria, pe 7 mai 1946 şi Polonia, pe 6 septembrie în acelaşi an[105], măsurile legislative fiind adoptate în contextul bătăliei purtate de forțele de stânga cu vechile „partide istorice" pentru preluarea puterii.

Înainte de a trece la prezentarea condițiilor şi modalităților în care s-au desfăşurat reformele agrare postbelice în aceste țări, trebuiesc punctate o serie de motivații care au condus Uniunea Sovietică la fundamentarea strategiei de edificare a Blocului Răsăritean. Simplul fapt că ruşii au considerat vitală şi ne negociabilă dominația lor asupra spațiului în cauză nu explică în sine formele şi structurile precise prin care avea să fie exercitată această hegemonie, după cum nici catastrofele militare înregistrate de ei în anii 1941-1942 nu lămuresc îndeajuns obsesia resimțită ulterior de ruşi pentru problemele de securitate externă şi nici mecanismele prin care şi-au impus controlul. În fond, securitatea geo-militară a Uniunii Sovietice ar fi putut fi garantată şi prin alte mijloace decât prin impunerea regimurilor comuniste în țările ocupate şi apoi prin coordonarea forțată a evoluției lor social-economice, dar – după cum avea să aprecieze mai târziu W. Averell Harriman, fostul ambasador american în URSS – în aprilie 1945 Stalin era preocupat doar de aplicarea strategiei bazate pe impunerea regimurilor de „democrație populară" în aceste state, ca variantă politică tranzitorie, în detrimentul dezvoltării unui climat al bunelor relații cu Statele Unite şi Marea Britanie. „Noi n-am ştiut niciodată precis ce aveau ei de gând să facă – mărturisea într-un interviu înaltul demnitar – dar britanicii cunoşteau foarte limpede acest lucru, cum că era suficient un mic sprijin extern şi comunismul ar fi avut şanse să se răspândească în întreaga Europă. Sunt sigur că aceasta a constituit una din rațiunile care l-au determinat pe Stalin să-şi încalce angajamentele, mai ales în privința Europei

[105] *Istoria Lumii în Date* (coordonator Andrei Oțetea), Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1972, p. 453-466

Occidentale, unde situația economică dezastruoasă era propice implantării comunismului. Cred că Stalin a fost convins de reuşita expansiunii comunismului în Apus, şi fără îndoială că a discutat acest aspect cu liderii partidelor comuniste din Italia şi Franța, unde erau organizațiile cele mai puternice, încurajându-i că ar putea pune mâna pe putere cu puțin ajutor. Eu cred că s-ar fi şi întâmplat acest lucru dacă noi nu am fi intervenit cu Planul Marshall"[106].

Ziaristul american Mark F. Ethridge, trimis cu misiunea de a culege informații din Bulgaria şi România, după Conferință din octombrie 1945 de la Londra, la care secretarul de stat al SUA, Maynard Byrnes, a realizat că Molotov îşi dezinforma partenerii occidentali cu privire la prezența militară şi civilă sovietică în țările centrale- şi est-europene, confirmă la rândul său strategia ruşilor. „Aceasta se întâmpla după dezastruoasa Conferință de la Londra din octombrie 1945, care a produs «*amara*» ruptură dintre Molotov şi Bevin – se destăinuia acesta – Byrnes considerând că ruptura a fost completă şi că ne-am îndepărtat de Rusia mai mult ca niciodată (…) Tot timpul l-a mințit pe Byrnes în legătură cu extinderea dominației ruseşti asupra situației. Ei erau deja prezenți în Europa Răsăriteană, şi mă gândesc că ei i-au reclamat lui Byrnes că nu este corect informat despre cele se întâmplă acolo şi că ar trebui să trimită de început pe cineva care să-i întocmească un raport"[107]. Acelaşi ziarist va scoate la lumină şi cinismul manifestat de Marea Britanie față de soarta țărilor ocupate. Întrebat fiind dacă sovieticii au fost sprijiniți de puterile occidentale în politica lor de dominare a acestor state, Ethridge confirmă fără echivoc poziția Angliei: „Rusia mi-a argumentat în cel mai sever mod, ceea ce britanicii susțineau zdravăn, deci Marea Britanie spunea cu convingere «*De ce să nu împărțim lumea în sfere? Voi luați partea asta, noi cealaltă*»"[108].

Ca atare, regimurile impuse de ruşi în țările ocupate trebuiau să susțină categoric Uniune Sovietică, să-i fie fidele şi nici într-un caz ostile. Dar un astfel de raport pozitiv cu stăpânul de la Răsărit putea fi asigurat numai pe baze solide, prin declanşarea unor transformări structurale în cadrul societăților „burgheze" sau „feudale" din țările respective, acțiuni ce trebuiau să nu se limiteze doar la simple promisiuni de politică „suprastructurală", ci să se materializeze în schimbări palpabile. Forma instituțională a acestor metamorfoze sistemice avea să îmbrace haina „democrației populare", formulă socială de tranziție între democrația burgheză, Occidentul, şi socialismul matur, URSS, iar instrumentele chemate să le transpună în viață aveau să fie „fronturile populare", aşa zisele coaliții de stânga. Devreme ce

[106] Richard D. McKinzie and Theodore A. Wilson, *Oral History Interview with W. Averell Harriman*, Washington D.C., 1971, p. 3

[107] Richard D. McKinzie, *Visited the Balkans to study the postwar situation for the U.S. Deptartement of State 1945*, in *Interview with Mark F. Ethridge*, Truman library. Oral History, Moncure, North Carolina, 1974, p. 5

[108] *Ibidem*, p. 13

acestea se considerau mai progresiste decât democrațiile occidentale, orice eventuală îndepărtare de modelul sovietic, ce ar fi putut veni din partea vreunei țări dominate, putea fi prompt condamnată pe baze ideologice ca fiind reacționară. În sfârşit, deşi erau definite ca imature morfologic față de regimul sovietic, democrațiile populare trebuiau să îndeplinească şi funcția de furnizoare de capital pentru facilitarea redresării economiei ruseşti distruse de război[109]

[109] Joseph Rothschild, *Întoarcerea la diversitate. Istoria politică a Europei Centrale şi de Est după Al Doilea Război Mondial*, Editura Antet, Imprimeria de Vest R.A. Oradea, 1997, p. 117-118

2.1. Reformele agrare derulate în statele spațiului de dominație sovietică

Într-o atare strategie s-au înscris şi reformele agrare inițiate de „fronturilor populare", dar care, pe măsura întăriri regimurilor comuniste în toate aceste state, s-au dovedit în timp a nu fi altceva decât etape premergătoare ale procesului de colectivizare ce urma să fie declanşat în curând în fiecare dintre ele[110].

De pildă, după ce în primele luni de după eliberare, moşierii albanezi au fost ruinați printr-o serie de decrete care anulau datoriile agricole şi reduceau tarifele de arendă cu trei sferturi din vechiul preț, noua reformă agrară a pus capăt oricărei inițiative serioase în domeniul agrar, incluzând în categoria celor expropriați o pătură eterogenă de proprietari agricoli, alcătuită atât din moşieri, care reprezentau un mic procent de până 3%, cât şi din clasa țărani mijlocaşi[111]. De pe urma procesului de redistribuire a proprietății agricole a beneficiat însă un important segment social, cifrat la peste de 50% din forța de muncă a țării, reprezentând 65% din întreaga populație, măsură care a condus la „pulverizarea pământurilor". Restul terenurilor au intrat în proprietatea de stat, organizate în cooperative agricole de producție şi ferme de stat, ca prime module agricole de tip sovietic.

Noua situație creată a motivat deciziile politice ulterioare referitoare la oportunitatea colectivizării generale a imensei puzderii de mici gospodării individuale, hotărâri întemeiate pe demonstrația teoretică a superiorității agriculturii de tip cooperatist pusă de comunişti în antiteză cu stagnarea economică care ar fi afectat țara prin menținerea *status-quo*-ului rezultat în urma reformei agrare[112]. Oricum, redistribuirea fondului funciar a fost principala pârghie care a condus la legitimarea poziției ocupate de comunişti la cârma țării, pe care şi-a auto-atribuiseră la congresele ținute la Permet şi Berat, în mai şi octombrie 1944, în detrimentul altor formațiuni ale Mişcării Naționale de Eliberare. Urmând acest raționament, Frontul Democratic a convocat la 2 decembrie 1945 corpul electoral în alegerea unei adunări constituante, strategie care le-a

---

110 Jean François Soulet, *Istoria comparată a statelor comuniste, din 1945 până în zilele noastre*, Editura Polirom, Bucureşti, 1998, p. 71-72

111 Joseph Rothschild, *op. cit.*, p. 177

112 A. Cungu, J. Swinnen, *Agricultural Privatization and Decollectivization in Albania. A Political Economy Perspective*, in *Political Economy of Agrarian Reform in Central and Eastern Europe,* Ed. Swinnen, 1997; Aldershot Ashgate, *Production Yearbook*, Vol. 49, FAO, Rome, 1995

adus membrilor înscrişi pe lista coaliției un vot de încredere estimat la 93,2 procente[113].

În Bulgaria lucrurile au decurs mai lesne. Aici relațiile agricole au cunoscut modificări importante de prin prima jumătate a secolului XX. Conform statisticilor, în 1946, în ajunul declanşării procesului de colectivizare, vechiul Sistem Cooperatist (TKZS) cuprindea 41.000 de ferme colective din totalul de 1.103.000 de exploatații agricole câte erau în țară, ceea ce reprezenta un procent de 4%. Alte 42,5% de procente erau alcătuite tot din gospodării întovărăşite, însă neînscrise în TKZS. Mărimea proprietăților particulare a fost redusă până la o suprafață de maxim 20 de hectare pentru ca guvernul să-şi creeze o rezervă agricolă de stat cu ajutorul căreia să poată manipula politic apoi populația rurală. La Congresul al II-lea al Frontului Patriotic, din 2-3 februarie 1948, premierul Gheorghi Dimitrov avea să se laude că partidul comunist a împroprietărit 127.000 de familii țărăneşti cu 1.258.000 de decari de pământ şi alte 7.863 de familii proletare cu 12.000 decari[114], în vreme ce o suprafață de 71.000 decari a fost distribuită unui număr de 381 de ferme de stat[115].

Sistemul de arendare din Bulgaria, caracteristic relațiilor de muncă din țara vecină, a purtat astfel amprenta relații descrise mai sus, contractele putând fi încheiate pe perioada mai multor ani sau numai pe perioada unui sezon agricol. Au fost practicate două feluri de arendă, fie prin plata unei sume de bani către proprietarul terenurilor, fie prin plata în natură a acestuia într-un procent din volumul total al recoltei, modalitate preferată în cazul exploatațiilor viticole şi de tutun. Arendările pe termen scurt au fost cele mai păguboase şi au condus în timp la efecte negative asupra productivității Arendaşii care se perindau anual erau interesați să obțină maximum de recoltă pentru sezonul agricol în curs, ignorând astfel lucrările agrotehnice legate de regenerarea solului prin rotația culturilor sau prin fertilizare, neglijență care a atras o scădere treptată a randamentului.

Arendările au fost în cele din urmă interzise prin lege în 1948, cu excepția zonelor în care colectivizarea nu a fost posibilă, dar şi aici a fost permisă numai țărănimii sărace, până la o suprafață de 40% din proprietate, şi numai sub forma plății băneşti. Accentul a fost pus pe închegarea Sistemului Cooperatist, remodelat conform modelului sovietic prin statutul adoptat în 1950[116]. Colectivizarea începută în 1946 s-a folosit

---

[113] Pierre Milza, Serge Berstein, *Istoria secolului XX. 1945-1973 – Lumea între război şi pace*, vol. 2, Editura ALL, Bucureşti, 1998, p. 90

[114] 1 decar = 1/10 hectare – n.n. Augustin Țărău

[115] *Second Fatherland Front Congress*, Sofia, 1948, p.42

[116] P. Y Ovchevska, *Land relationships in Bulgaria* (Vztahy k'pùdì v Bulharsku), Research Institute of Agricultural Economics of Bulgaria Republic, Sofia, 2002, p. 491

de vechiul Sistem Cooperatist pentru a controla întreaga agricultură socializată[117].

La fel ca în Albania, forțele de stânga nu au avut de întâmpinat probleme prea mari în privința preluării puterii în stat. Încă din vara anului 1942, grupare comunistă aflată în ilegalitate inițiase tratative cu grupurile minoritare desprinse din Partidul Agrar şi din Partidul Social-Democrat Bulgar în vederea constituirii Frontului Patriotic, inițiativă la care a aderat şi gruparea «Zveno», alcătuită dintr-un amalgam de ofițeri rezervişti şi intelectuali nealiniați politic, dar cu vederi de stânga. De îndată ce bulgarii au semnat armistițiul cu Puterile Aliate, coaliția condusă de comunişti a preluat frâiele guvernării, punând în practică un amplu plan de epurare a societății, al cărui bilanț s-a ridicat la o cifră cuprinsă între 20.000-100.000 de persoane executate sumar, fără vreo judecată prealabilă[118]. În curând s-au născut şi conflictele pentru câştigarea unei poziții dominante în sânul coaliției între comunişti şi membrii Uniunii Agrare, opoziția fiind nimicită aproape în întregime, litigii care nu s-au stins nici după ce şeful Comisiei Aliate de Control, generalul sovietic Biryuzov, a obținut înlocuirea liderului agrarian Gheorghi M. Dimitrov cu Nikola Petkov. Ele s-au amplificat cu fiecare ceas, mai ales după scrutinul din octombrie 1946, când comuniştii şi-au adjudecat 275 de fotolii din cele 366 câştigate de Frontul Patriotic în legislativ, locuri contestate de agrarieni. În cele din urmă Petkov a fost executat şi gruparea agrarienilor desființată[119].

Strategia adoptată de sovietici în Bulgaria pe parcursul anului 1946 se confundă până în detaliu cu cea aplicată în România. La fel după cum în guvernul Petru Groza au fost introduşi, țărănistul Emil Hațieganu şi liberalul Mihail Romniceanu[120], Vâşinski a rezolvat intrarea în executivul bulgar a agrarianului Petkov şi a social-democratului independent Kosta Lulcev, spre a disimula o largă participare la guvernare a tuturor forțelor democratice din țară. Nici mersul campaniilor electorale, sau momentele consumării scrutinelor, nu au fost foarte diferite, rezultatele lor – după cum va afirma observatorul american Mark F. Ethridge – fiind cunoscute încă înainte de a fi comunicate pe căi oficiale. „Românii n-au organizat o alegere, cred eu – opina ziaristul – Un colonel român mi-a arătat, în timp ce zburam de la Sofia la Moscova, şi mi-a spus mie în acea dimineață – pe la ora 5 – despre cum s-au desfăşurat alegerile în România. Deşi rezultatele n-au fost cunoscute în aceeaşi zi, el mi-a spus cu 24 de ore înainte cum vor

---

[117] Steven W. Sowards, *Social and economic change in the Balkans*, in *Twenty-Five Lectures on Modern Balkan History*, 1996, p. 6

[118] R. J. Rummel, *Death By Government*, NJ Transaction Publishers, New Brunswick, 1994, p. 54

[119] Joseph Rothschild, *op. cit.*, p. 140 şi 172-174

[120] *România.Viața politică în documente. 1946.* (coordonator Ioan Scurtu), Arhivele Statului din România, Bucureşti, 1996, p. 39

ieşi rezultatele, adică cu 99,4 procente. Nu l-am crezut, dar el ştia că au fost falsificate"[121].

În Iugoslavia, partizanii lui Tito au venit la putere într-o țara cu o economie predominant agrară. În 1939 gospodăriile agricole furnizau 46% din venitul național, iar un procent de 72,7% din populația activă lucra în agricultură[122]. Multe regiuni sufereau însă de o suprapopulare a satelor din pricina încetinelii cu care se dezvolta industria după încetarea războiului. Industrializarea ar fi fost în acest sens singurul remediu pentru redresarea economiei, dar politica adoptată de regim față de agricultură s-a dovedit a fi dăunătoare pentru dezvoltarea viitoare a țării. Una dintre greşelile făcute de comunişti în primii ani de guvernare a fost aceea de desconsiderare a excedentului de populație rurală, considerată ca o muncitorime marginală, deci o masă umană care nu putea fi încadrată în categoria proletariatului. Ca atare, comuniştii iugoslavi au neglijat sectorul agricol în proiectele lor, socotindu-l capabil să se autosusțină din propriile-i resurse, fără ca aceasta să afecteze în vreun fel producția agricolă. N-a fost să fie aşa, căci după anii de război în orice produs agricol se regăsea şi un insignifiant aport bănesc din partea statului, atâta vreme cât economia agricolă furniza materii prime pentru sectoarele industriale. Această greşeală n-a fost însă niciodată îndreptată, de aceea politica agrară s-a materializat printr-o permanenta extorsiune manifestată față de țărănime, dublată de indiferența manifestată față de nevoile acestora.

Noul regim ştia numai atât că industrializarea are nevoie de suportul substanțial al gospodăriilor agricole care trebuiau să dea producții sporite de alimente şi materii prime, de aceea a eliminat jocul pieții pentru a pune în final mâna pe aceasta. În mediul rural, puterea era obsedaă de conceptul de a îngrădi economia capitalistă țărănească. Constrînsă de acest bagaj ideologic, dar şi sub presiunea cerințelor industriei, a găsit o soluție de compromis, aceea a coexistenței cu sistemul capitalist, însă schilodindu-l pe acesta din urmă prin închiderea resurselor financiare şi prin contribuția masivă pe care i-o pretindea în procesul de dezvoltare a țării. Neabătându-se de la această cale, politica agrară adoptată de guvernanți a contribuit în cele din urmă la erodarea sistemului economic iugoslav.

Reforma agrară din 1945 a fost lansată mai mult din rațiuni politice decât economice, ceea ce a întârziat şi mai mult dezvoltarea. Prin această măsură au fost limitate exploatațiile agricole până la un maximum de 35 de hectare. Excepție a făcut numai fertila Voievodină, unde pământurile au fost fragmentate toate în gospodării țărăneşti, aşa că loturile modeste atribuite prin reformă au cuprins o suprafață de 930.000 hectare din totalul de 14 milioane.

---

[121] Richard D. McKinzie, *Visited the Balkans to study the postwar situation for the U.S. Deptartement of State 1945*, in *Interview with Mark F. Ethridge*, Truman library. Oral History, Moncure, North Carolina, 1974, p. 11

[122] *Jugoslavija 1918-1988, Statistički Godiłnjak*, Belgrade, 1989, p. 39 şi 95

La acestea s-au mai adăugat alte 640.000 de hectare confiscate de la țăranii aparținând grupului etnic german (Volksdeutsch). Cele mai multe dintre ele erau concentrate în Voievodina, acolo fiind şi cele mai intensive exploatații din țară[123].

Dacă majoritate terenurilor au fost fragmentate, statul a reținut pentru sine 769.000 hectare, care vor constituii baza noii agriculturii socialiste, însă jumătate dintre acestea erau neproductive[124]. Restul, incluzând aici şi fermele germanilor, au fost distribuite celor lipsiți de pământ, majoritatea țărani sârbi din zona Dinarică, colonizați în Voievodina, acțiune care a condus la schimbarea balanței etnice în provincie. Mulți dintre ei nu au fost însă capabili să şi le gospodărească, aşa că o importantă sursă a pieței a fost pierdută. Pământul reținut de stat a fost organizat în ferme socialiste, care trebuiau să reprezinte una dintre principalele surse de hrană şi materii prime aflate sub controlul nemijlocit al statului[125].

În țările Europei Centrale situația a cunoscut anumite particularități. Între 1945 şi 1948, în jur de 11,5 milioane de etnici germani au plătit cu prețul expulzării politica hitleristă a „*Lebensraum*"-ului. Cinci milioane au fugit din calea Armatei Roşii care avansa spre Occident, iar ceilalți au fost alungați treptat din țările central şi est-europene ca pedeapsă colectivă pentru crimele comise de naziști. Aproximativ 3,5 milioane au fost obligați să-şi părăsească locurile de baştină din Polonia, trei milioane din Cehoslovacia şi 250 de mii din Ungaria[126].

Pentru Cehoslovacia, această masivă dislocare de populație germană a însemnat câştigarea unui important număr de proprietăți agricole însumând 2,6 milioane de hectare, care au fost distribuite ulterior țărănimii sărace, precum şi naționalizarea unui număr de 11.200 întreprinderi şi 55.000 de manufacturi. Acest avantaj a pus în mâinile noii puteri instrumentul potrivit pentru a supune populația şi a trece la transformarea societății[127]. El reprezenta 16,4% din întreaga industrie cehoslovacă şi 61,2% din întreaga forță

---

123 Joseph T Bombelles, *Economic Development of Communist Yugoslavia*, Stanford-California, 1968, p. 21-22

124 Jozo Tomasevich, *Collectivization of agriculture in Yugoslavia*, in *Collectivization of Agriculture in Eastern Europe*, Ed. Irwin T Sanders, University of Kentucky Press, 1958, p. 168-169; *Jugoslavija 1918-1988, Statistički Godiłnjak*, Belgrade, 1989, p. 205

125 Edvard Kardelj, *Zadaci nałe politike na selu*, Zagreb, 1949, p. 8

126 Alfred Maurice de Zayas, Nemesis at Potsdam, *The Expulsion of the Germans from the East,* Routledge, London, 1977; Idem, *A Terrible Revenge. The Ethnic Cleansing of the East European Germans, 1944-1950*, St. Martin's Press, New York, 1994. Apud: Richard G. Plaschka, Horst Haselsteiner, Arnold Suppan and Anna M. Drabek, *Nationale Frage und Vertreibung in der Tschechoslowakei und Ungarn 1938-1948*, Ed. Aktuelle Forschungen. Zentraleuropa-Studien, Bd. 3, Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1997, p. 2

127 P. Ther, *The Consequences of Forced Migration for the Postwar History of Central and Eastern Europe*, Ed. Expulsion, Settlement, Integration, Transformation, Harvard, Cold War Book Series, Denver (forthcoming). Apud: Richard G. Plaschka, Horst Haselsteiner, Arnold Suppan and Anna M. Drabek, *op. cit.*, p. 7

de muncă a țării[128]. Pentru colonizarea satelor părăsite de nemți, guvernul cehoslovac a făcut apel la reîntoarcerea în țară a etnicilor cehi şi slovaci trăitori în țările vecine. În această categorie s-au încadrat şi o parte din „tăuții"[129] locuitori în satele bihorene Budoi, Huta, Sacalasău, Dolea, Vâlcele, Fegernic, Şinteu şi Şerani, cei din Valea Târnei şi Nova Huta (Sălaj) sau Nădlac (Arad), dar şi o serie de români din satele cu deficit de terenuri agricole. Pentru bunul mers al procesului, administrația românească a organizat un centru de îmbarcare la Oradea, pentru a deservi zona de Vest, şi altul la Bacău, pentru zona răsăriteană a țării[130].

Pământurile moşierilor cehi şi slovaci au rămas neatinse vreme de doi ani, după care guvernul a decretat reducerea suprafețelor exploatațiilor agricole până la maxim 50 de hectare, aşa după cum cereau normele sovietice. În acest fel condiții statul şi-a creat o rezervă în suprafață de 919.000 de hectare pe care a destinat-o împroprietăriri țărănimii sărace. Începând cu luna iulie 1947 Cehoslovacia a trecut prin cea de a doua etapă de redistribuire a fondului funciar[131].

În privința Poloniei, trebuie de la început făcută o distincție între simpli proprietari agricoli (właściciele ziemscy) şi moşieri (ziemiaństwo), cum erau aceştia numiți anterior anului 1945, sau nobili (szlachta), cunoscuți în perioada Uniunii Polono-Lituaniene. Cu alte cuvinte, în perioada interbelică, proprietatea agricolă se afla în mâinile unor pături sociale distincte, care depăşeau barierele unei simple diferențieri economice, alcătuind mai degrabă nişte categorii socio-culturale[132].

Impunerea modelului sovietic, în plan politic, economic şi social, a cunoscut în Polonia cea mai dificilă şi traumatizantă aplicare din întregul lagăr comunist. Odată cu accederea la putere a comuniştilor, soarta marilor proprietăți agricole a fost pecetluită, în sensul că măsurile adoptate de ei nu s-au limitat doar la aplicarea unor obişnuite decrete de naționalizare şi expropriere, ci la transformarea acestora în arme ale „urii de clasă" față de moşieri[133].

---

[128] *Communist Czechoslovakia. Third Republic and the Communist Takeover*, in *Country Studies*, U.S. Library of Congress, 2000

[129] Sub acest nume sunt cunoscuți slovacii colonizați de administrația austriacă la pragul secolelor XVIII-XIX în zonele păduroase ale Nord-Vestului României. Cunoscuți meşteri lemnari, ei au fost aduşi aici ca lucrători în exploatările forestiere şi au alcătuit comunități compacte şi stabile prin endogamia etnică şi confesională pe care au practicat-o. Cognomenul „*tăut*" a fost preluat de la populația maghiară, care îi identifică pe slovaci cu apelativul „*tóth*", de unde au derivat o serie de toponime, cum ar fi: Tăut, Tăuteu, Tăutelec, toate în Bihor, Tauț (Arad), Tăuți-Măgheruş (Satu Mare) etc. – n.n. Augustin Țărău

[130] AN-DJ Bihor, fond *Prefectura județului Bihor*, dosar 73/1947 passim

[131] Ygael Gluckstein, *op. cit.*, p. 13

[132] W. Roszkowski, *Landowners in Poland 1918-1939*, East European Monographs, Columbia University Press, Boulder, 1991, p. 3

[133] *Ibidem*

În baza decretului din 6 septembrie 1944, au fost expropriate toate moşiile până la cota de 50 de hectare, însumând aproape jumătate din suprafaţa agricolă a ţării. Şase milioane de hectare au fost apoi distribuite unui număr de 1.070.000 de familii îndreptăţite. A cincia parte din aceste terenuri, în suprafaţă de 1,1 milioane hectare, au fost expropriate în „vechile teritorii", iar 4,9 milioane hectare au fost confiscate proprietarilor de etnie germană din „teritoriile recâştigate"[134]. Pământurile nedistribuite au alcătuit baza Fermelor Agricole de Stat (PGR), care s-au înfiinţat cu preponderenţă în teritoriile germane, iar o parte a lor au format rezervele de stat, cu suprafeţe de până la 100 de hectare, din care 50 hectare arabil. N-au fost acordate nici un fel de despăgubiri. Ţăranilor li s-a acordat dreptul de a-şi păstra câte o mică exploataţie agricolă, dar nu în cadrul corpurilor de moşie expropriate, sau de a ţine câte o mică pensiune, plătind în ambele situaţii un impozit la stat. Exproprierea averilor bisericeşti a fost evitată de frica impactului negativ pe care o atare măsură l-ar fi avut asupra populaţiei[135].

Măsura a fost cu mult mai radicală decât reforma propusă de Partidul Ţărănesc. O serie de moşieri vor părăsi ţara în anii 1944-1946, iar cei care au preferat să rămână, după cunoscuta zicală „*Bună, rea, e ţara mea, îndurăm şi credem în ea*", vor deveni primele dintre victimele Securităţii Publice. O perioadă de timp aceştia au fost lăsaţi să locuiască pe mai departe pe fostele lor moşii, şi chiar să lucreze în acestea, devenite acum ferme de stat, însă către sfârşitul anilor '40 au fost strămutaţi cu toţii[136]. Coaliţia de stânga instalată în fruntea ţării s-a folosit cu abilitate de efectul psihologic indus populaţiei satelor de reforma agrară pentru a-şi legitima şi consolida poziţia politică. La propunerea socialiştilor, alegerile au fost înlocuite cu un referendum în cadrul căruia populaţia era chemată să-şi manifeste adeziunea faţă de pachetul de măsuri adoptate de guvern, printre care, alături de abolirea vechii instituţii a Senatului interbelic, de naţionalizarea industriei grele, de noile frontiere de pe Marea Baltică şi linia Oder-Neisse, figura şi noua redistribuire a fondului funciar[137]. Cu toate că populaţia Poloniei atribuia ocupantului acel «*nomen odiosum*» de „duşman naţional şi istoric", Uniunea Sovietică rămânea la acea vreme singura putere care putea garanta în mod categoric achiziţiile teritoriale postbelice ale Poloniei. Şi nu era un lucru lipsit de importanţă, deoarece în schimbul celor 180.000 km pătraţi de teritorii muntoase cedate URSS, Polonia primise 102.985 km pătraţi de câmpie, foarte propice agriculturii, incluzând aici şi o parte însemnată din zona industrială a Sileziei.

---

[134] J. F. Swinnen, *Political Economy of Agrarian Reform in Central and Eastern Europe*, Ashgate Aldershot, 1997, p. 48

[135] Ygael Gluckstein, *op. cit.*, p. 14

[136] K. Skirmuntt, *Moje wspomnienia* [My Memories], manuscript in the Library of the KUL, (undated), file 274, p. 182

[137] Joseph Rothschild, *op. cit.*, p. 124

Acest element a cântărit greu în bătălia electorală, forțele de stânga beneficiind şi de avantajul decimării clasei aristocrate şi a inteligenței autohtone în timpul războiului, proces care a slăbit ulterior capacitatea de rezistență civică a societății. De la un număr de 30.000 de membri, cât numărau la sfârşitul anului 1944, comuniştii, sub sigla noului înființat Partid Muncitoresc Polonez, au sporit la 210.000 în 1945, cifră la care se adăugau şi membrii formațiunilor politice cooptate în coaliția condusă de ei. Creşterea a fost posibilă grație controlului neîngrădit exercitat de comuniști asupra „Ministerului Teritoriilor Recâştigate", prin intermediul căruia au monopolizat un cea mai mare parte din aparatul ce a patronat distribuirea către proaspăta lor clientelă a pământurilor recent confiscate de la populația germană fugită sau expulzată. Aşa se face că în urma referendumului, 68% din corpul electoral s-a pronunțat pentru abolirea Senatului, 77,2% au ratificat noua redistribuire a pământului şi naționalizarea industriei şi 91,6% au acceptat cu entuziasm noile frontiere[138].

De cealaltă parte a eşichierului politic se afla fostul premier al guvernului polonez din exil, Stanisław Mikołajczyk, care în ciuda presiunilor şi abuzurilor exercitate de forțele de ordine dirijate de comuniști reuşise să reorganizeze în jurul său forțele vechiului Partid Țărănesc Polonez, nucleu ce va atrage în curând peste 600.000 de oponenți ai comunismului în tabăra sa. Însă guvernanții nu-şi puteau permite să înregistreze nici cel mai mic eşec, aşa încât au trecut la folosirea întregului arsenal politic, mediatic şi militar de care dispuneau pentru intimidarea şi eliminarea opozanților. Aplicând „tactica salamului" au reuşit să desprindă o fracțiune „independentă" din gruparea țărănistă, pe care şi-au subordonat-o, manevră utilizată cu succes şi împotriva socialiştilor în scopul izolării tuturor dizidenților de stânga. Aparatul de stat, plasat sub controlul puterii, şi-a dat din plin concursul la diminuarea şanselor de reuşită ale țărăniştilor în teritoriu, anulându-le listele de candidați depuse în zece din cele 52 de voievodate ale țării, tocmai în principalele fiefuri ale opoziției, şi retrăgând dreptul de vot la peste un milion de electori, sub acuzația de colaboraționism cu naziştii pe timpul ocupației. Mulți candidați, activişti şi observatori ai țărăniştilor au fost arestați sau molestați fizic pe timpul campaniei electorale, iar în unele părți preşedinții secțiilor de votare au promovat „votarea voluntară la vedere" şi au încurajat numărătoarea frauduloasă a buletinelor de vot. Blocul Democratic, coaliția de stânga, a obținut în urma acestor manevre 80,1% din voturi, iar fracțiunile desprinse din țărăniști şi socialişti 3,5%, respectiv 4,7%, în vreme ce Partidul Țărănesc s-a bucurat de numai 10,3% din voturi. Alte 1,4% au fost distribuite tot puterii prin balotaj[139].

---

[138] Alicjia Wancerz-Gluza, *Război du război. Primii ani de comunism în Polonia*, în *Anul 1946. Începutul Sfârşitului*, Analele Sighet nr. 3, Fundația Academia Civică, Bucureşti, 1996, p. 123-126

[139] Joseph Rothschild, *op. cit.*, p. 126

Agricultura poloneză a făcut totuşi o notă distantă, în felul ei, în peisajul celorlalte țări comuniste, prin faptul că a rămas dominată de proprietatea particulară, datorită rezistenței nemaipomenite opuse de țărănime procesului de colectivizare. Aşa că, se poate spune că agricultura poloneză n-a fost niciodată colectivizată complet. Prin primul val de cooperativizare nu a afectat mai mult de un procent de 10% din pământuri, care şi acestea au fost decolectivizate ulterior. Nici măsurile discriminatorii impuse de stat între diferitele categorii de agricultori, prin taxe şi impozite suplimentare asupra chiaburilor, ori prin încadrarea lor obligatorie în alte sectoare economice, n-au fost în stare să aducă modificări substanțiale în structura agricolă. După decolectivizarea produsă la începutul anilor '50, a continuat să predomine proprietatea individuală.

Existau în jur de opt milioane de hectare trecute în proprietatea statului, din care numai 1,2 milioane au fost considerate a fi preluate ilegal. Cam 4,7 milioane hectare au fost restituite ori răscumpărate țăranilor şi 3,3 milioane au fost distribuite fermelor de stat. Asta însemna că mai bine de 25% din sectorul agricol polonez era gestionat de stat, cea mai mare parte prin intermediul fermelor de stat, iar cealaltă parte prin Agenția Proprietății Agricole de Stat din cadrul Tezaurariatului de Stat[140].

În 1942 numărul proprietarilor de terenuri agricole din Ungaria depăşea cifra de un milion, în unele părți ale țării aflându-se concentrate mari moşii, iar în altele gospodării mici şi mijlocii. La țară pământul era singura sursă de subzistență, aşa încât foametea ajunsese să devină o experiență cunoscută printre locuitori. Prin aplicarea reformei agrare, toate suprafețele susceptibile de a fi cultivate au trecut către populația care aspira la un închegarea unui trai mai bun pe seama agriculturii. Aceasta a reclamat mărunțirea marilor moşii în petece cu o suprafață cuprinsă între 5-10 iugăre cadastrale[141] (2,9-5,8 ha) pentru o familie[142].

Primul decret de desființare a marilor proprietăți agricole a fost promulgat la 17 martie 1945 şi făcea referire de început la confiscarea tuturor averilor militanților fascişti şi cele ale „trădătorilor patriei". Prin Legea pentru Reformă agrară, emisă pe 7 mai 1946, spectrul proprietăților expropriabile s-a lărgit însă considerabil. Erau incluse în categoria acestora exploatațiile de peste 1.000 iugăre, pădurile particulare de peste 10 iugăre şi culturile viticole de peste 20 iugăre. Nu s-a făcut nici un fel de diferență între proprietățile laice şi cele ecleziastice, în această din urmă categorie intrând şi superficiile

---

[140] G. T. Jędrzejczak, *Reprivatization in Poland*, in *Reprivatization in Central and Eastern Europe. Country Privatization Reports and Specific Implementation Issues,* Central and Eastern European Privatization network, 1992

[141] 1 iugăr = 0,575 ha – n.n. Augustin Țărău

[142] György Fenyõ, *State of Land Ownership and Land Utilization in Hungary*, Department of Lands and Mapping Ministry of Agriculture, Republic of Hungary, in *High-level Technical Seminar. Private and Public Sector Cooperation in National Land Tenure Development in Eastern and Central Europe*, University Residential Centre, Bertinoro, Italy, 1997, p. 1-2

Episcopiei Romano-Catolice, în suprafață de 900.000 iugăre. De asemenea, au mai fost expropriate terenurile agricole deținute temporar de bănci ori de holdingurile capitaliste. Au fost exceptate numai exploatațiile țărăneşti lucrate în regie proprie, cele sub 200 iugăre. Noua lege mai conținea şi o serie întreagă de norme ce reglementau modul de constituire a comisiilor țărăneşti de expropriere şi împroprietărire, competențele care reveneau acestor organisme, dimensiunile loturilor-tip ce urmau a fi distribuite țărănimii, iar ca noutate, instituiau caracterul inatacabil al oricăror hotărâri adoptate de comisii, atât pe cale administrativă, cât şi pe cale judecătorească. Lucrările trebuiau finalizate în următorii trei ani. Fondul funciar expropriat a acoperit o suprafața de 5.600.000 de iugăre, din care 3.260.000 iugăre au fost lotizate cu scopul de a fi atribuite țărănimii sărace, categorie compusă din 110.000 servitori de la fostele ferme, 216.000 zilieri agricoli, 214.000 țărani săraci şi meşteşugari rurali, restul suprafeței, majoritatea terenuri forestiere, a intrat în proprietatea statului[143].

Conform statisticii întocmite în 1947, existau 15.582 de gospodării cu suprafețe între 5-10 iugăre, totalizând 7.470.666 iugăre (4.298.756 ha), adică 46,2%; un număr de 6.034 de gospodării cu suprafețe între 10-20 iugăre, însumând 835.168 iugăre (480.609 ha), adică 5,2%; apoi 4.103 gospodării cu suprafețe între 20-50 iugăre, acoperind 1.263.690 iugăre (727.208 ha), adică 7,8%; alte 1.457 de gospodării cu suprafețe între 50-100 iugăre, aveau împreună 1.011.348 iugăre (581.995 ha), adică 6,3%. Numărul exploatațiilor de peste 100 de iugăre scădea apoi exponențial odată cu creşterea suprafeței acestora. 847 gospodării aveau suprafețe între 100-300 iugăre, totalizând 1.371.746 iugăre (789.391 ha), adică 8,5%; alte 147 gospodării aveau suprafețe între 300-500 iugăre, într-un volum de 571.373 iugăre (328.805 ha), adică 3,5%; 116 aveau suprafețe cuprinse între 500-1.000 iugăre, însumând 822.314 iugăre (473.212 ha), adică 5,1%; între 1.000-2.000 de iugăre erau 51 de exploatații, cu o suprafață totală de 709.389 iugăre (408.228 ha), adică 4,4%; 24 aveau suprafețe cuprinse între 2.000-5.000 de iugăre, acoperind 773.687 iugăre (445.229 ha), adică 4,8%, iar peste 5.000 de iugăre existau doar patru exploatații, în suprafață de 255.233 iugăre (146.877 ha), adică 1,6%. Un număr nedefinit de gospodării aveau sub cinci iugăre. Ele totalizau 7.470.666 de iugăre (4.298.756 ha), adică 46,2%. Întreaga suprafață agricolă a țării avea 16.142.900 iugăre (9.289.661 ha), din care 9.763.200 iugăre arabil (5.618.372 ha)[144].

Noi proprietari formați pe această cale au reuşit să obțină profituri în numai câțiva ani, dar printr-un efort de necrezut, producția agricolă înregistrând un uşor urcuş. Ei s-au bucurat însă de sprijinul guvernului şi al Armatei Roşii, care le-au pus la dispoziție importante cantități de material semincer şi carburanți precum şi utilajele agricole şi şeptelul moşierilor

[143] Miklós Lackó, *Histoire de la Démocratie Populaire Hongroise. La Réforme agrarie, en Histoire de la Hongrie, des origines á nos jours* (coord. Ervin Pamlényi), Commission Nationale Hongroise pour l'UNESCO, Editions Corvina, Budapest, 1974, p. 582-583

[144] Dr.György Fenyõ, *op. cit.*, p. 1-2

expropriaţi. Reforma agrară a modificat radical peisajul proprietăţii agricole din ţară, care până la colectivizare va fi dominat de preponderenţa micilor gospodării ţărăneşti. Modificări mai puţin sesizabile au fost însă înregistrate în privinţa numărului familiilor lipsite total de pământ şi a celor cu puţin pământ, care a scăzut de la 1.300.000 la numai 1.200.000[145].

Comuniştii şi-au făcut calcule electorale premature şi nerealiste pe seama opţiunii corpului electoral ţărănesc, pentru că, surprinzător, noua redistribuire a pământului a condus la consolidarea Partidului Micilor Proprietari, formaţiune de coloratură ţărănistă care a reuşit să obţină la scrutinul din octombrie 1945 un procent de 57% din voturile exprimate. Intervenţiile mareşalului Voroşilov pe lângă premierul Nagy Ferenc pentru a-i înregistra pe câştigători cu un scor de numai 40%, până la maxim 47,5%, în scopul de a obţine legitimitatea la guvernare a reprezentanţilor celorlalte trei formaţiuni din Frontul Naţional, au fost sortite eşecului. Cel puţin teoretic, comuniştii, socialiştii şi naţional-ţărăniştii (formaţiune de stânga) propulsaţi la putere de sovietici ieşeau astfel din jocurile politice. Au trebuit să treacă doi ani până la răsturnarea situaţiei în favoarea comuniştilor, timp în care rândurile aleşilor micilor proprietari au fost subţiate zi de zi prin procesul de „purificare" a societăţii maghiare gestionată de oamenii Moscovei[146].

Îndreptându-ne către extremitatea occidentală a lagărului comunist, este necesar să amintim că la Conferinţa de la Yalta, desfăşurată în februarie 1945, Statele Unite, Marea Britanie şi URSS au căzut de acord asupra unei viitoare împărţiri a Germaniei în zone de ocupaţie. Determinarea întinderii acestor zone a fost făcută în funcţie de mărimea teritoriilor eliberate de către armatele aliate şi cele ale Uniunii Sovietice. În raport cu acest criteriu au fost trasate şi liniile de demarcaţie dintre zone[147]. După înfrângerea celui de al Treilea Reich, Comisia Aliată de Control, alcătuită din reprezentanţii celor trei mari învingători, plus Franţa, şi-au asumat autoritatea administrării comune a Germaniei postbelice, iar la Conferinţa de la Postdam, din iulie-august 1945, au şi fost recunoscute oficial zonele de ocupaţie şi confirmată jurisdicţia Administraţiei Militare Sovietice asupra Germania Răsăritene (AMSG)[148], peste unui teritoriu limitat de linia râurilor Oder-Neisse şi linia convenţională de demarcaţie. Zona de ocupaţie sovietică cuprindea landurile Brandenburg, Mecklenburg, Saxonia, Saxony-Anhalt şi Thuringia. Berlinul a fost şi el pus

---

145 Miklós Lackó, *op. cit.*, p. 582-583

146 Maarten Doude van Troostwjijk, Aspecte ale preluării puterii de către comunişti în Ungaria, în *Anul 1946. Începutul Sfârşitului*, Analele Sighet nr. 3, Fundaţia Academia Civică, Bucureşti, 1996, p. 158-161

147 Vojtech Mastny, *Russia's Road to the Cold War. Diplomacy, Warfare, and the Politics of Communism, 1941-1945,* Columbia University Press, New York, 1979, p. 253

148 Sowjetische Militäradministration in Deutschland (SMAD)

sub control celor patru puteri. Administrarea Germaniei în această formulă a început din iunie 1945[149].

Demersurile celor patru s-au înscris de la început în cadrul unei politicii comune asupra Germaniei, orientată pe denazificarea şi demilitarizarea, precum şi pe restaurarea democrației în țară. Zona ocupată de ruşi a fost în curând supusă total dominației politice şi economice a Uniunii Sovietice. Printr-un decret din 10 iunie, AMSG a acordat o largă recunoaştere formațiunilor şi aşa ziselor partide democratice antifasciste din zona ei de competență. Alegerile pentru noul legislativ au fost programate să se desfăşoare în octombrie 1946[150], după ce noii guvernanți vor fi aplicat o serie de reforme economice cu un pronunțat caracter social-democrat de inspirație sovietică. Încă din iulie 1945 se formase o coaliție democrat-antifascistă, alcătuită din Partidul Comunist German[151], Partidul Socialist German[152], Noua Uniune Creştin-Democrată (UNCD)[153] şi Partidul Liberal-Democrat German[154]. Partidul Comunist German, cu 600.000 de membri, şi Partidul Socialist German, cu 680.000 de membri, al doilea aflându-se sub o permanentă presiune din partea comuniştilor, au căzut de acord în aprilie 1946 să formeze Partidul Socialist Unit German (PSUG)[155].

Administrația Militară Sovietică a introdus apoi un program de reforme economice, şi în acelaşi timp au început negocierile cu coaliția de la putere pentru eşalonarea plăților în contul despăgubirilor de război pentru Uniunea Sovietică. Industriile militare, cele puse în slujba nazismului, şi proprietățile criminalilor de război au fost confiscate. Volumul acestora se ridica la circa 60% din potențialul industrial al zonei ocupate de ruşi. În plus, industria grea, care reprezenta 20% din totalul capitalului productiv, a fost transferat în Uniunea Sovietică în contul reparațiilor de război, în care sens, sovieticii au înființat şi o companie de profil[156]. Restul industriilor puse sub sechestru au fost naționalizate, în sectorul particular rămânând un procent de 40%. Reorientarea şi restructurarea economiei est-germane a fost un proces dificil, datorită costurilor percepute de sovietici ca reparații de război. Plățile au continuat până la moartea lui Stalin, fiind estimate la nivelul anului 1953 la un procent de 25% din producția RDG.

În octombrie 1945 Administrația Sovietică din Germania a confiscat toate proprietățile naziştilor şi simpatizanților lor. Măsura a afectat însă şi

---

[149] George F. Kennan, *The United States and the Soviet Union, 1917-1976. Foreign Affairs*, July 1976, p. 670-690

[150] Glenn E. Curtis, *East Germany. A Country Study.* Ed. Washington, D.C. Federal Reserch Division of the Library of, Congres, 1992, p. 1

[151] Komunist Partei Deutschlands (KPD)

[152] Sozialist Partei Deutschlands (SPD)

[153] Christlich-Demokratische Union (CDU)

[154] Liberal Demokratische Partei Deutschlands (LDPD)

[155] Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (SED)

[156] Sowjetische Aktiengesellschaften (SAGs)

concernele bancare precum şi alte 10.000 de întreprinderi aflate în relație cu agricultura. Prima fază a reformei agrare s-a desfăşurat în 1946, începând cu redistribuirea moşiilor, în special cele ale naziştilor, în acest fel afectând negativ 1/3 din producția agricolă. Au fost împroprietăriți muncitorii agricoli, țăranii săraci şi refugiații veniți din «*teritoriile pierdute*» în Estul Europei. Cea mai rămas a fost transformat în ferme de stat[157].

Reacția publică vis-á-vis de redistribuirea pământului a fost diferită. Pe de o parte, populația, şi aşa împovărată, a trebuit să suporte cheltuielile reclamate de aplicarea reformei, pe de altă parte, a fost văzută cu ochi buni de cei împroprietăriți. În altă ordine de idei, divizarea în parcele mici de până la opt hectare s-a dovedit ineficientă pentru practicarea unei agriculturi moderne, de aceea s-a înregistrat la început un ritm foarte lent de mecanizare. Au fost ani foarte grei, mai ales că acum populația teritoriilor Germaniei de Est sporise cu mai bine de două milioane față de anul 1930, iar resursele țării erau limitate[158]. Prin reforma agrară au fost confiscate toate pământurile care au aparținut fermierilor naziști şi criminalilor de război, iar proprietatea agrară a fost limitată la suprafața maximă de 100 hectare. Aproximativ 500 de ferme ale junkerilor au fost transformate în *gospodării colective populare* şi mai bine de trei milioane de hectare au fost împărțite la peste 500.000 de țărani, muncitori agricoli şi refugiați germani din Cehoslovacia şi Polonia[159].

La alegerile din octombrie 1946, PSUG a obținut aproximativ 50% din voturi în landurile din zona de ocupație sovietică[160]. În Berlin, unde PSG a rezistat încercărilor de fuziune cu PCG, a mers în alegeri pe liste proprii şi a obținut 48,7% din voturi, scor care a însemnat o victorie asupra PSUG, care cu cele 19,8 procente s-a clasat pe locul trei după PSG şi UCD[161].

---

[157] *History of East Germany*, Especially for Researches-Researches Centers, Library of Congress, Washington, 1987, p. 1-3

[158] Zbigniew Guza, „*Expellees of all Countries*", in Rzeczpospolita, 30 July 2002

[159] Glenn E. Curtis, *op. cit.*, p. 2

[160] Patrick Moreau, *Unificarea silită dintre Partidul Comunist German şi Partidul Social-Democrat German şi înființarea Partidului Socialist Unit din Germania*, în *Anul 1946. Începutul Sfârşitului*, Analele Sighet nr. 3, Fundația Academia Civică, Bucureşti, 1996, p. 165-178

[161] Glenn E. Curtis, *op. cit.*, p. 2

2.2. Premisele politice ale Reformei Agrare din România. Doctrina agrară țărănistă versus doctrina comunistă

Doctrina agrară țărănistă

Cu toate că PNȚ se situa în zona de centru-stânga a eşichierului politic, şi era adeptul inițierii unor reforme cu un pronunțat caracter social, între ideologia promovată de acesta şi cea propusă de comunişti existau diferențe colosale. Ambele şi-au înscris în programele politice şi noua redistribuire a terenurilor agricole, pe principii aproximativ asemănătoare, însă cu menținerea proprietății particulare, în ce-i priveşte pe țărănişti, ca bază a edificării unei societăți democratice şi echitabile, în vreme ce comuniştii vizau desființarea oricărei forme de proprietate privată, intenție nedeclarată însă. Ne vom opri în cele ce urmează asupra doctrinelor agrare propuse de cele două formațiuni politice.

Programul de relansare a economiei țării anunțat de țărănişti în noua epocă deschisă de actul de la 23 august, purta amprenta operei economistului german Wilhelm Röpke[162], care stabilea principiile fundamentale de realizare a „statului național-țărănist", întemeiat pe dezvoltarea proprietății țărăneşti

[162] *Wilhelm Röpke* s-a născut pe 10 octombrie 1899 în localitatea Schwarmsted, de lângă Hanovra, dintr-o familie de intelectuali protestanți. A studiat ştiințele economice la Universitatea din Marburg, fiind atras de studierea cauzelor care au determinat declanşarea Primului Război Mondial. Aşa a ajuns la concluzia că imperialismul capitalist se face singurul vinovat de izbucnirea conflagrației şi că numai o societate socialistă ar fi capabilă să gestioneze în viitor asemenea crize. Convingerile i-au fost întărite după citirea lucrării „*Națiuni, state şi economie*", scrisă de Ludwig von Mise, pe care avea să-l întâlnească mai târziu la Viena. Devine un important opozant al regimului nazist instalat în Germania, motiv pentru care pleacă în 1933 la Istanbul, unde va prelua catedra de economie a universității. În 1937 va accepta un post la Institutul Internațional de Studii din Geneva. Ca teoretician economic, el aparține «*Şcolii austriece*», care l-a şi format profesional, afirmându-se ca partizan al conceptului „*colectivismului în sfera economiei sociale şi politice*". A fost preocupat, mai mult decât oricare reprezentant al curentului respectiv, de cercetarea şi fundamentarea principiilor etice ale pieței, privite ca izvor al ordinii sociale. În acest sens, a publicat lucrarea „*Economia societății libere*", în care dezvoltă teza „*ciclicității monetare în circuitul producție-consum*", insistând asupra încurajării desfacerii de bunuri de larg consum către populație, ca instrument de dinamizare a circulației monetare dinspre consumatori către producători, spre a evita astfel imobilizarea masei monetare în conturile particulare mărunte din bănci, situație care ar conduce la o criză de devize pe piața monetară. Aplicând aceeaşi teorie în agricultură, Röpke a recomandat încurajarea înființării de structuri cooperatiste țărăneşti bazate pe asocierea țărănimii mijlocaşe, unități capabile în viitor să ofere locuri de muncă şi proletariatului agricol. Shawn Ritenour, *I champion an economic order ruled by free prices and markets...the only economic order compatible with human freedom*, Southwest Baptist University, Henry Regnery Company, Chicago, 1969, p.e. 1-10

individuale, moderne şi stabile, considerată ca unic izvor de emancipare economică şi socială a țărănimii, dar şi de lansare a viitorului proces de industrializare. Această teză a fost reiterată şi în manifestul lansat în 16 octombrie 1944. „Partidul Național-Țărănesc – se spune în document – stă, în materie agrară, pe temeiul proprietății individuale țărăneşti, limitată principial la capacitatea de muncă a unei familii. Proprietatea agrară trebuie să fie supusă principiilor «*pământul aparține celui ce-l cultivă*» şi «*proprietatea este o funcție socială*»"[163].

Un atare deziderat impunea preexistența unor condiții de bază: „**1**) ca exploatația [țărănească] să nu întreacă puterea de muncă a familiei şi a celor primiți în legăturile de familie, împreună cu a servitorilor şi a zilierilor, luați numai sporadic pentru întregirea forțelor familiei; **2**) ca exploatația să aparțină țăranului în deplină proprietate, şi prin aceasta să reprezinte tradiția şi meritele familiei; **3**) ca [exploatația] să fie cuprinsă în raporturile sociale mai restrânse sau mai largi ale familiei şi ale satului, într-o comunitate străină de orice gând de concurență a camarazilor de meserie şi a vecinilor; **4**) ca [exploatația] să fie în conformitate cu circuitul naturii, la ale cărei legi să se supună, o exploatare mixtă, cuprinzând în sine, prin combinațiuni diferite, cultura vitelor, ca şi a ogorului"[164]. Adaptându-şi discursul la curentul general al epocii, PNȚ îşi exprima convingerea în program, că odată ce erau îndeplinite aceste condiții, se vor găsi şi „soluțiile menite a realiza statul național țărănesc, în care un țăran nou, sănătos, înstărit şi instruit, va fi vrednic colaborator al păturilor muncitoare manuale şi intelectuale, luptând cu ele alături, ori de câte ori va fi nevoie, împotriva păturilor exploatatoare şi pentru binele țării întregi"[165].

Structura economiei rurale româneşti era însă de parte de a satisface cerințele reclamate de construcția unui „stat național țărănesc". Existau în România, până la începerea celui de al doilea război mondial, 2.460.000 de gospodării cu suprafețe cuprinse între 0-5 hectare, ai căror proprietari, în ciuda faptului că procentual reprezentau 74,9% din totalul exploatațiilor agricole, dețineau de abia 5.535.000 de hectare, adică 28% din suprafața funciară totală a țării. Analizată în detaliu, această largă şi pauperă categorie socială oferea o imagine şi mai tristă: 610.000 de gospodării (18,6%) aveau o întindere cuprinsă între 0-1 hectar, însumând 320.000 hectare (1,6%); 1.100.000 de gospodării, cu o întindere cuprinsă între 1-3 hectare (33,5%), acopereau 2.200.000 hectare (11,1%); 750.000 de gospodării (22,8%), cu suprafețe cuprinse

---

[163] *Dreptatea* nr 45/1944, p. 3-4. Apud: *23 August 1944. Documente*, vol. III, documentul 948, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985, p. 144

[164] Wilhelm Röpke, *Die Gesellschaftskrisis der Gegenwart*, Erlenbach-Zürich, p. 323-326. Apud. Costin Stoicescu, *Actualitatea studiului problemei agrare*, în *Problema Agrară*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1946, p. 7

[165] *Dreptatea* nr 45/1944, p. 3-4. Apud: *23 August 1944. Documente*, vol. III, documentul 948, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985, p. 145

între 3-5 hectare, totalizau 3.015.000 hectare (15,3%)[166]. Calculul arată că fiecărei exploataţii îi revenea în medie 2,2 hectare.

Cu asemenea dimensiuni, gospodăriile în cauză nu aveau nici pe departe puterea economică de a susţine traiul familiilor care le deţineau şi cu atât mai puţin să „reprezinte tradiţia şi meritele" acestora. Nici gospodăriile din cea de a doua categorie, cuprinse între 5-10 hectare, nu erau cu mult mai zdravene decât primele, sub aspectul asigurării nevoilor de viaţă a proprietarilor lor. Nejusta distribuire a terenurilor nu era însă unica deficienţă a agriculturii noastre. Pe lângă faptul că aveau dimensiuni reduse, micile gospodării ţărăneşti mai erau alcătuite şi dintr-o puzderie de mici loturi dispersate în diferite locaţii ale hotarelor satelor în care domiciliau proprietarii lor, şi nu de puţine ori în hotarele satelor vecine.

Nu se poate spune însă că Partidul Naţional-Ţărănesc nu a încercat de-a lungul timpului să-şi transpună în viaţă proiectele sociale pe care şi le-a propus. În campania electorală a anului 1928, cea care a şi adus partidul la guvernare, PNŢ a avansat corpului electoral un program „ţărănesc", moderat de stânga. Locuitorilor satelor li se promiteau definitivarea lucrărilor de aplicare a reformei agrare, înlăturarea abuzurilor comisiilor investite în această materie, cadastrarea localităţilor, revizuirea tarifelor vamale şi de transport pentru produsele agricole, reducerea dobânzilor pentru capitalurile investite în agricultură, dezvoltarea cooperaţiei săteşti în scopul valorificării producţiei agricole, dezvoltarea viticulturii, pomiculturii, pisciculturii, sporirea şeptelului, precum şi punerea în valoare a terenurilor inundabile prin îndiguiri şi desecări[167].

Nu întâmplător, pe linia alianţelor politice partidul s-a orientat către principala forţă de stânga din ţară, încheind un cartel electoral cu Partidul Social-Democrat, în baza căruia, pe listele naţional-ţărăniştilor candidau şi social-democraţii. PSD a considerat actul ca fiind unul pur tehnic, deoarece ambele partide îşi păstrau deplina libertate în privinţa programului şi doctrinei. Alături de PNŢ, în cartel au mai intrat Partidul German din România şi Partidul Popular Maghiar (Dr. Kecskeméthy István), precum şi gruparea gazetarilor independenţi.

Printre altele, PNŢ se mai angaja să înfăptuiască şi o nouă reformă administrativă pe baza autonomiei locale şi a descentralizării, cu excluderea tuturor imixtiunilor politicianiste venite de la centru; reorganizarea departamentelor şi a tuturor instituţiilor de stat autonome, pentru administrarea raţională a treburilor obşteşti; o nouă organizare a justiţiei, în vederea realizării independenţei depline a magistraturii; întărirea armatei şi nu în ultimul rând, ridicarea morală şi intelectuală a naţiunii.

---

[166] *Enciclopedia României*, vol.III, *Economia Naţională. Cadre şi producţie*, Imprimeria Naţională, Bucureşti, 1938, p. 1064

[167] Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 106-107

Demersul „țărăniştilor" s-a ridicat din păcate numai până la nivelul unor bune intenții, rămânând fără o materializare concretă[168]. Sărăcia satelor noastre nu a putut fi eradicată nici prin actele normative emise în scopul „asanării datoriilor agricole" şi nici prin cele care interziceau înstrăinarea loturilor agricole primite prin reformă, în ciuda rotației la putere a mai multor formule politice[169].

Mai târziu, în septembrie 1944, Grigore Anghelescu, unul dintre membrii fondatori ai PNȚ, avea să fie deosebit de critic față de mandatul PNȚ. „Într-adevăr – spunea fruntaşul țărănist – din vechiul program țărănist, care urmărea înlăturarea instituțiilor prin care liberalii spoliau țara şi nu aservirea lor, nu s-a înfăptuit nimic care ar fi putut micşora ori atinge chiar interesele marilor capitalişti şi [ale] onorabililor moşieri – în mare număr la posturile de conducere a partidului şi în guvernele Național Țărăniste, şi aceasta, cu toate că partidul venise la cârmă într-o epocă în care se putea face foarte mult, fiindcă capitalismul în general şi cel românesc în special, era biciuit de cea mai gravă criză. Astfel: nu s-a revizuit şi nu s-a completat reforma agrară, nu s-au dat credite micilor plugari – o lipsă atât de veche şi de arzătoare – nu s-au aplicat metodic şi voit regulile democratice în viața publică şi în administrația țării; jaful cămătarilor a continuat nestingherit şi mai mult din motive electorale, abia la sfârşitul guvernării s-a votat o lege de micşorare a dobânzilor. Cât despre conversiunea datoriilor, cerută ca o necesitate de viață a economiei micilor producători şi ca un firav început de justiție socială, trufaşii bancheri ai partidului nici nu au vrut să audă de ea"[170].

În studiul „Problemele structurale ale agriculturii în România", economistul elvețian Marius Gormsen a întreprins o amplă radiografiere a întregului mediu economic al lumii rurale, sesizând, printre altele, şi aceste aspecte. „Cauza specială – sublinia economistul – se află în faptul că imediat după primul război mondial, în 1918-1921, când o mare parte din suprafața agricolă a marilor proprietari a fost trecută în proprietatea țăranilor, prin expropriere şi împroprietărire, această reformă a fost înfăptuită într-un mod cu totul nefericit, deoarece nu a fost realizată în cadrul unei reforme generale şi naționale de comasare a proprietății individuale țărăneşti, astfel cum ar fi trebuit, ci ca o reformă de sine stătătoare. Dar încă mai rău! – accentua el – Aceste mari întinderi de pământ au fost adeseori fărâmițate într-un număr

---

[168] Ion Mamina, Ioan Scurtu, *Guverne şi guvernanți (1916-1938)*, Editura Silex, Bucureşti, 1996, p. 85-90

[169] Nicolae Cruceru, *Problema asanării generale a datoriilor. Conferință ținută în sala Teatrului Național din Craiova în ziua de Duminecă 20 Noiembrie 1932 sub auspiciile societății culturale "prietenii Ştiinței"*, Tiparul «Prietenii Ştiinței», Craiova, 1932, p. 1-32; N. Şt. Diaconescu, *Noua lege pentru reglementarea datoriilor agricole şi urbane*, «Eminescu» S. A., Bucureşti, 1933, p. 1-52; Virgil Potârcă, Alex. D. Neagu, Gh. C. M. Oprescu, Mircea Durma, *Legea pentru reglementarea datoriilor rurale şi urbane*, Editura «Vremea», Bucureşti 1933, p. 1- 236

[170] Grigore Anghelescu, *Partidul Național-Țărănesc în politica țării*, Societatea Națională de Editură şi Arte Grafice «Dacia Traiană», Bucureşti, 1944, p 5-6

nesfârşit de fâşii mici, înguste şi lungi, de la 0,50 până la 3, 4, 5 hectare fiecare, care au fost atribuite unor mici proprietari de pământ, ale căror gospodării se aflau în diferite sate, la o depărtare de 5-10-15 kilometri, sau chiar mai mult, sau, mai rar, au fost alcătuite în mici loturi pentru țăranii fără pământ, care de obicei locuiau lângă rudele lor, în sate tot atât de îndepărtate"[171].

Tocmai acest neajuns constituia principalul motiv invocat de țărăniști în argumentarea necesității declanşării urgente a unei noi reforme agrare. Teză era țesută în jurul ideii de redistribuire a pământului, în sensul desființării marilor exploatații agricole şi atribuirea de loturi suplimentare gospodăriilor țărăneşti existente, dar nu oricum, ci însoțită de o necesară operațiune de comasare a noilor gospodării în „trupuri de moşie". De îndată ce s-ar fi încheiat această etapă, era preconizată apariția în scurtă vreme, de la sine, a formelor de organizare asociative sau cooperatiste în sânul satelor noastre. „Transformarea marii proprietăți agricole de azi în proprietate țărănească va fi una din preocupările de căpetenie în acest domeniu – se stipula în program – Ca urmare, statul, reprezentant al interesului colectiv, are dreptul să procedeze la exproprieri şi împroprietăriri, la cooperativizare, la culturi comune, la comasare, la disciplina muncii etc., în scopul ca producția să sporească la maximum, iar exploatarea capitalistă şi a intermediarilor să fie înlăturată. Partidul Național-Țărănesc consideră că, în faza actuală de concentrare a proprietății agrare, a devenit necesară o nouă expropriere. În acest scop se va urmări treptat ca întreaga mare proprietate să fie transformată în proprietate țărănească de muncă, cu excepția fermelor model, obşteşti sau particulare, care se vor încadra într-un program şi se vor reorganiza din punct de vedere al necesităților colective. O lege specială va defini fermele model, obşteşti şi particulare. Proprietatea țărănească va fi completată cu păşuni comunale, păduri obşteşti, proprietăți obşteşti şi ferme model. În acelaşi timp se vor procura mijloacele şi inventarul agricol necesare ridicării producțiunii. Se va urmări sporirea puterii de consumațiune a țărănimii"[172]. Programul țărănist mai prevedea printre altele şi etatizarea Băncii Naționale, introducerea unui nou statut al funcționarilor publici şi o reformă constituțională, toate măsuri cu un pronunțat caracter de stânga.

Principiile „manifestului-program" au fost expuse apoi într-o formă concentrată de către Ion Mihalache, cea de a doua personalitate din fruntea PNȚ, în materialul intitulat „*Statul țărănesc. Cuvântare la Adunarea din 29 octombrie 1944, ținută la Bucureşti de Partidul Național-Țărănesc*". În concepția sa, ideologul țărănist considera că ce-a de a doua conflagrație mondială a condus nu numai la distrugerea vechilor sisteme politice ale lumii capitaliste, ci şi la o revoluție socială, menită să genereze genuri suprastructurale noi, întemeiate

[171] Marius Gormsen, *Problemele structurale ale agriculturii în România*, în *Problema Agrară*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1946, p. 29

[172] *Dreptatea* nr 45/1944, p. 3-4. Apud: *23 August 1944. Documente*, vol. III, documentul 948, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985, p. 146

pe comunitatea şi solidaritatea de muncă a țărănimii şi muncitorimii româneşti, însă cu păstrarea caracterului individual al proprietății private. În viziunea lui Mihalache „statul țărănesc" avea să fie „un stat muncitoresc al viitorului, cu specificul național al muncii româneşti, al structurii economice, sociale şi spirituale a națiunii române, stat muncitoresc ce vine în locul statului capitalist bancar, stând pe baza proprietății individuale, în marginile în care e legitimat prin muncă şi îndeplineşte funcția specială impusă de interesul colectiv, stând pe baza treptatei etatizări în industrie, ca mijloc de a înlătura exploatarea muncii româneşti şi decalajul de prețuri în dauna muncii agricole, servindu-se de metoda democrației ca mijloc de guvernare şi cooperând în pace şi amiciție cu vecinii săi apropiați din spațiul geopolitic unde Dumnezeu a destinat românesc pentru început, şi mai ale colaborând leal şi de aproape cu puternica vecină Rusia, pentru satisfacerea legitimelor interese reciproce"[173]. Deşi în ton cu „noile realități ale vremii" programul țărănist nu a putut prinde contur datorită repetatelor crize guvernamentale provocate de comunişti.

Cu toate acestea, pe 15 februarie 1945 țărăniştii au făcut cunoscut largului public conținutul proiectului noii legi agrare, pe care şi-o propuseseră s-o adoptate de îndată ce sorții le-ar fi fost favorabili în bătălia pentru putere. După cum preconizau aceştia, obiectul acțiunii de expropriere avea să se constituie din întreaga suprafață a moşiilor ce depăşeau 30 de hectare în zonele de deal şi 50 de hectare la câmpie, nivel de la care se putea coborî până la 15 hectare, pentru primul caz, respectiv până la 25, în cel de al doilea, în situația în are exploatațiile în cauză fuseseră lucrate în arendă în ultimii cinci ani. Proprietățile persoanelor refugiate în țările cu care România se afla angajată în conflict militar, în speță ungurii şi germanii, împreună cu cele ale persoanelor stabilite în străinătate de mai bine de cinci ani, urmau să fie expropriate în întregime. Sub acelaşi regim erau încadrate şi „proprietățile rurale confiscate de la cei condamnați pe baza legilor pentru depistarea criminalilor de război şi a vinovaților de dezastrul țării"[174]. Trebuie să menționăm faptul că, prin intermediul legilor de lustrație emise la sfârşitul anului 1944 şi în prima jumătate a anului următor, categoria acestora din urmă ajunsese să aibă dimensiuni nu tocmai neglijabile[175]. Ca noutate, față de

---

[173] Apud: Corneliu Crăciun, *Opțiunea Maniu. Contribuții documentare la istoria PNȚ (1945-1948)*, Editura Logos '94, Oradea, 2003, p. 9-10

[174] *Ardealul* nr. 245/15 februarie 1945, p. 1. Apud: *România, viața politică în documente. 1945* (coordonator Ioan Scurtu), Arhivele Statului din România, Bucureşti, 1945, p. 125

[175] Primul act, Legea nr. 461/1944, a fost emisă de guvernul Sănătescu în condițiile obligației asumate de țara noastră față de Comisia Aliată de Control de a dezvolta prin legi speciale textele articolelor 14 şi 15 din Convenția de Armistițiu, care prevedeau în art. că *„Guvernul şi Înaltul Comandament Român se obligă să colaboreze cu Înaltul Comandament Aliat (sovietic) la arestarea şi judecarea persoanelor acuzate de crime de război"* iar în art. 15 că *„Guvernul Român se obligă să dizolve imediat toate organizațiile pro-hitleriste de tip fascist aflate pe teritoriul românesc, atât cele politice, militare sau paramilitare, cât şi orice alte organizațiuni care duc propagandă ostilă Națiunilor Unite şi în special Uniunii Sovietice, nepermițând în viitor existența unor astfel de*

vechea lege de reformă agrară, proiectul stabilea şi exproprierea întregului inventar agricol şi a clădirilor cu care erau înzestrate moşiile. Mai erau amintite apoi bălțile şi terenurile inundabile neameliorabile, care ar fi urmat să intre în exploatarea şi folosința obştilor săteşti, precum şi terenurile degradate, care după ce ar fi fost aduse în stare cultivabilă de către stat, trebuiau de asemenea să treacă în mâinile țăranilor.

Erau exceptate de la expropriere, însă numai temporar, podgoriile, livezile şi pădurile, asupra sorții cărora statul avea să se pronunțe prin legi speciale, precum şi proprietățile Coroanei, cele ale Academiei Române, moşiile eforiilor şi bisericilor, care pe viitor trebuiau să îndeplinească rolul de ferme model. Pentru a împiedica moşierimea să recurgă la artificii juridice menite să le plaseze exploatațiile sub cotele expropriabile, țărăniştii au prevăzut în proiectul lor sancțiunea nulității tuturor actelor de înstrăinare a terenurilor intervenite după data de 23 august 1944, cu excepția celor făcute în favoarea obştilor săteşti ori individual, până la 10 hectare, către țărani. Printr-o atare măsură se urmărea, atât evitarea greşelilor comise la aplicarea reformei din 1921, când lucrările acesteia au fost îngreunate de caruselul miilor de procese deschise de foştii moşieri împotriva statului ori împotriva proaspeților împroprietăriți, cât şi întărirea economică a gospodăriilor țărăneşti, implicit a formelor de exploatare în comun de tip composesoral[176].

Alte noutăți erau aduse şi în privința procedurii de împroprietărire, în special asupra modului în care urmau să fie constituite organele chemate să transpună legea în viață. La nivelul fiecărei comune avea să se formeze o

---

organizații" .Mihail Ghelmegeanu, *Codul Armistițiului*, Tipografia Editurii Gorjan, Bucureşti, 1945, p. 9

Legea stabilea prin ipoteza sa o largă categorie de subiecți care făceau obiectul epurării, nominalizând atât funcționarii "*numiți*" cât şi pe cei "*încadrați sau angajați după 20 februarie 1938 şi până la 23 august*". Se încadrau aici persoanele care: „a) *în executarea serviciului au avut o atitudine abuzivă ori ținută nedemnă;* b) *s-au pus sub orice formă în slujba unor interese străine de acelea ale națiunii române;* c) *au militat sub orice formă în vreo organizațiune politică sau para-militară, legionară, fascistă sau hitleristă sau au servit, prin orice mijloace, scopurilor unor organizațiuni dictatoriale*". *Monitorul Oficial*, 7 octombrie 1944

Următorul act normativ purta amprenta concepției ministrului comunist al justiției, Lucrețiu Pătrăşcanu, şi lărgea sfera de aplicare a epurărilor, stabilită prin legea anterioară. În baza acestuia puteau fi înlocuiți fără plata vreunei indemnizații, toți cei care: „a) *au colaborat sub orice formă pentru realizarea intereselor şi scopurilor hitleriste sau fasciste în România, precum şi cei care din proprie inițiativă au participat la manifestațiuni de orice fel pentru determinarea unei opinii publice favorabile scopurilor fasciste sau hitleriste;* b) *au activat sub orice formă în scopul instaurării sau menținerii regimurilor dictatoriale în România;* c) *au activat în mişcarea legionară sau în alte mişcări cu caracter fascist, hitlerist sau rasial precum şi acei care au făcut parte din organizațiuni politice sau para-militare, hitleriste sau fasciste, ori urmărind asemenea scopuri;* d) *prin modul în care şi-au îndeplinit funcțiunea sau prin orice mijloace de publicitate sau propagandă au luat atitudine antidemocratică;* e) *au comis crime, delicte, acte de teroare, ori alte acte de violență fizică sau morală, fie din proprie inițiativă, fie pentru executarea misiunilor încredințate*". *Monitorul Oficial*, nr. 74/31 martie 1945

[176] Ziarul *Ardealul* nr. 245/15 februarie 1945, p. 1. Apud: *România, viața politică în documente*. 1945 (coordonator Ioan Scurtu), Arhivele Statului din România, Bucureşti, 1945, p. 125-126

comisie locală, alcătuită din cinci persoane: „preotul cel mai în vârstă, învățătorul cel mai în vârstă, trei țărani aleşi de obştea sătenilor dintre țăranii care au muncit pe moşie". Sarcina acestora era de a identifica moşiilor care se pretau exproprierii, de a întocmi listele persoanelor îndreptățite a fi împroprietărite şi de a rezolva „în primă instanță" contestațiile ce s-ar fi putut ivi. Tot lor le era încredințată grija pentru menținerii sub cultură a terenurilor intrate sub incidența legii până la definitivarea lucrărilor, fie prin arendare, fie prin antrenarea la muncă a întregii obşti săteşti, deoarece era de aşteptat ca moşierii să se arate dezinteresați de acest aspect de îndată ce vor afla că vor fi expropriați. Cei care-şi însămânțaseră terenurile din toamnă, se bucurau însă de beneficiul recoltei. Pe baza unei legi speciale urma apoi să fie fixat cuantumul despăgubirilor, al căror preț anual nu putea depăşi suma înscrisă în registrele roll-impozit ținute de fiecare primărie[177].

Un capitol separat era dedicat modului de constituire a fermelor model, care oferea posibilitatea şi altor mari proprietari, în afara Coroanei, a Academiei Române şi a eforiilor şi bisericilor, să organizeze unități de acest gen, situație în care statul le permitea acestora să-şi păstreze teren peste cota expropriabilă, dar nu cu mai mult de 50 de hectare. În sfârşit, toate actele emise şi întocmite în aplicarea reformei agrare erau declarate acte de guvernământ, inatacabile pe cale administrativă sau în justiție[178].

Din păcate țărăniştii nu şi-au putut pune în aplicare proiectul, nici în primăvara anului 1945, datorită intervenției sovietice care a impus guvernul Groza la putere, şi nici mai târziu, când trucarea scrutinului din toamna anului 1946 a „legitimat" instalarea coaliției forțelor de stânga la cârma țării. Ei nu s-au bucurat nici de vreun sprijin substanțial din partea aliaților occidentali, cu toate că la Conferința de la Postdam, desfăşurată între 17 iulie-2august 1945, aceştia au stabilit condițiile în care se vor încheia tratatele de pace cu fostele țări inamice, Italia, România, Bulgaria, Ungaria şi Finlanda. Comunicatul hotărârii făcea precizarea că tratatele se vor parafa numai „cu guvernele democratice recunoscute" de cele trei Mari Puteri[179]. Cu toate dacă U.R.S.S.-ul a recunoscut guvernul FND la 6 august, S.U.A. şi Marea Britanie au refuzat orice tratative, afirmând că nu vor semna tratatul de pace decât cu „un guvern reprezentativ, democratic". Încurajat de poziția anglo-americană, regele a cerut demisia guvernului, după care, datorită refuzului premierului de a dizolva echipa ministerială, a recurs la forma de protest a „grevei regale".

La Conferința de la Moscova, din 16-26 decembrie 1945, a fost pusă în discuție şi criza românească, soluția găsită fiind una de conjunctură, adică, introducerea în cabinetul Groza a câte unui reprezentant al partidelor P.N.Ț. şi P.N.L. în scopul garantării corectitudinii iminentelor alegeri. După

---

[177] *Ibidem*, p. 128-129

[178] *Ibidem*, p. 128

[179] *România. Viața politică în documente. 1946.* (coordonator Ioan Scurtu), Arhivele Statului din România, Bucureşti, 1996, p. 39

consumarea momentului de la Moscova, la Bucureşti au sosit reprezentanţii marilor puteri, Andrei Ianuarevici Vâşinski, Averell Harriman şi Sir Archibald Clark-Kerr. Pe 6 ianuarie 1946 S.U.A. şi Anglia au recunoscut oficial guvernul românesc, iar a doua zi au fost introduşi în cabinet liberalul Mihail Romniceanu şi ţărănistul Emil Haţieganu, ca miniştri fără portofoliu. Practic, acordul de la Moscova a constituit pasul final al sovieticilor în obţinerea recunoaşterii de către Occident a dominaţiei lor în România[180].

Pe data de 8 ianuarie 1946, guvernul a anunţat organizarea alegerilor parlamentare, fără a preciza data desfăşurării acestora. În comunicatul dat presei erau inserate următoarele garanţii: „Efectuarea alegerilor generale legislative în cel mai scurt timp posibil; Asigurarea libertăţii acestor alegeri, care vor fi făcute pe baza sufragiului universal şi secret, cu participarea tuturor partidelor democratice şi antifasciste, care vor putea să candideze în mod liber, prin reprezentanţi, în adunarea legislativă; Asigurarea libertăţii presei, cuvântului, religiei şi dreptului de asociaţie”[181].

Materialul arhivistic dezvăluie cât se poate de limpede modul perfid în care a acţionat coaliţia de la putere în vederea câştigării alegerilor, precum şi direcţiile exploatate în vederea asigurării ţelului propus, cu particularităţile specifice judeţelor din nord-vestul ţării. Înrolarea unui procent cât mai mare din populaţie în rândurile formaţiunilor de stânga, în vederea controlării întregii ei activităţi, realizată prin: creşterea numerică a efectivelor partidului comunist şi a celorlalte formaţiuni politice şi organizaţii de masă aflate în coaliţia FND; întărirea alianţei PCR cu PSD în cadrul FUM şi participarea la alegeri pe liste comune; sporirea rolului Frontului Plugarilor şi sprijinirea celorlalte formaţiuni politice. Apoi, subordonarea şi controlul principalelor sectoare ale vieţii publice şi economice, realizată prin: acapararea aparatului administrativ, a armatei şi a structurilor de coerciţie şi siguranţă; controlul activităţii economice prin intermediul sindicatelor; controlul sectorului micilor meseriaşi şi comercianţi prin intermediul cooperaţiei; captarea voinţei ţărănimii prin intermediul reformei agrare. Nu în ultimul rând, pe agenda de lucru a comuniştilor s-au înscris exploatarea succesului obţinut la Conferinţa de Pace de la Paris, în problema retrocedării Ardealului de Nord, şi monitorizarea activităţii Partidului Naţional-Ţărănesc şi discreditarea fruntaşilor şi membrilor săi.

[180] Dennis Deletant, *România sub regimul comunist*, Fundaţia Academia Civică, Bucureşti, 1997, p. 56

[181] *Crişana*, anul II, nr. 8/10 ianuarie 1946, p. 1

Doctrina agrară comunistă

Partidul Comunist Român a abordat la rândul său problema agrară încă din primul număr tipărit în legalitate al organului său de presă, *Scânteia*, pe 21 septembrie 1944, sub titlul *„Libertate şi pământ pentru ţărani"*, lozincă inspirată de cea lansată de bolşevici ruşi, *„Pământ pentru ţărani"*, în primăvara anului 1917[182]. Conştienţi de importanţa politică a viitoarei reforme agrare, comuniştii susţineau ideea unei largi exproprieri a marilor exploataţii agricole, însoţită de o redistribuire a acestor suprafeţe către proletariatul agricol şi ţărănimea cu proprietăţi mărunte[183].

Peste numai câteva zile, pe 26 septembrie 1944, subiectul va fi reluat, odată cu lansarea proiectului platformei-program a FND, document dominat de punctul de vedere al comuniştilor, opiniile celorlalte formaţiuni partenere fiind lipsite de importanţă. Conţinutul punctului 5 al acestuia făcea referire concretă la necesitatea declanşării imediate a unei reformei agrare. „Pentru o cât mai grabnică refacere şi dezvoltare a ţării – se spune în program – se impune satisfacerea celei mai arzătoare şi îndreptăţite cerinţe a ţărănimii române, şi anume: *înfăptuirea unei largi reforme agrare*, prin exproprierea marii proprietăţi agrare de la 50 hectare în sus şi împroprietărirea cu acest pământ a ţăranilor fără pământ sau cu pământ puţin. Acei care luptă pe front împotriva fascismului german, să fie avantajaţi la împroprietărire. Procurarea de inventar agricol pentru aceşti ţărani, pe seama marii proprietăţi şi a statului. Datoriile ţăranilor către bănci şi stat, rezultate din vechea împroprietărire şi din conversiunea datoriilor, să fie anulate"[184].

Expunerea de intenţii formulată ce comunişti se mărginea deocamdată numai la atât. Din prudenţă, următoarele etape ale procesului de transformare a agriculturii conform modelului sovietic, preconizate a fi înfăptuite în viitor, erau trecute sub tăcere. Experienţa negativă înregistrată de sovietici după Revoluţia bolşevică nu permitea abordarea directă a unei probleme atât de delicate, motiv pentru care, strategia adoptată de comunişti a impus ca ideea de colectivizare a agriculturii să nu fie pomenită, ba chiar să fie negată şi combătută cu vehemenţă în situaţiile în

---

[182] Iosif Visarionovici Stalin, *Despre cele trei lozinci fundamentale ale partidului în problema ţărănească*, în *Problemele Leninismului*, Editura pentru Literatură Politică, Bucureşti, 1952, p. 158

[183] *Scânteia* din 21 septembrie 1944, p. 1

[184] *Libertatea* din 6 octombrie 1944, p. 3. Apud: *23 August 1944. Documente*, vol. III, documentul 933, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985, p. 120

care adversarii ar fi adus-o în discuție[185]. Până la un punct, între modelul agriculturii sovietice şi cel al agriculturii „țărăniste", susținute de PNȚ, existau o serie întreagă de similitudini, izvorâte şi din opera progresistului economist rus Piotr Stolâpin[186]. Multe dintre elementele reformei agrare ale acestuia au fost încorporate şi în programul agricol al Uniunii Sovietice, iar altele adaptate nevoilor doctrinei bolşevice.

Pentru o mai bună înțelegere a doctrinei agrare sovietice, n-ar fi lipsită de importanță o privire mai atentă asupra originii şi etapelor evolutive parcurse până la cristalizarea acesteia. Reforma agrară declanşată în toamna anului 1906 de Stolâpin, pe atunci prim-ministru al Imperiului Țarist, urmărea reaşezarea agriculturii ruse pe coordonatele unei economii moderne, proces care a debutat cu desființarea sistemului arhaic al *„obcinelor"* săteşti[187], şi cu împroprietărirea unei largi mase de foşti iobagi, emancipați după anul 1861, dar care acum, datorită lipsei de pământ, alimentau rândurile proletariatul

---

[185] Până în martie 1949, când colectivizarea a fost proclamată oficial, temerile resimțite de țărănime în privința înființării colhozurilor au fost calificate de putere ca fiind rodul zvonurile denigratoare lansate de opoziție, activiştii comunişti primind sarcina de a le combate. În iunie 1945, Constantin Agiu, subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor din cadrul cabinetului Groza, ținea să-i încredințeze pe țărani că *„Guvernul ține cont de realitățile naționale, de specificul lor, şi ca atare nu are gândul de a introduce noi modele de exploatare agricolă, verificate ca valoroase în alte părți, dar care nu se pot transpune la noi"*, iar în iulie 1946, în timpul campaniei electorale, Teohari Georgescu se va strădui la rândul său să combată *„zvonurile privind colectivizarea pământului, colhozuri şi aşa mai departe*". Nicolae Constantinescu, *6 martie 1945 - ziua în care a început distrugerea satului românesc şi lupta cu țăranul*, în Revista *Memoria* nr. 46 din 2004

[186] *Piotr Arkadâevich Stolâpin* (*Пётр Аркадьевич Столыпин*) s-a născut la 2 aprilie 1862 (cv) într-o familie aparținând aristocrației ruse, ai căror membri au ocupat de-a lungul timpului funcții importante în administrația centrală. De început a ocupat postul de ministru al Internelor, înlocuindu-l pe Ivan Goremâkin, promovat de țarul Nicolae II ca prim-ministru. În 1906, când Stolâpin a fost numit preşedinte al Consiliului de Miniştri, Rusia era afectată de frământările sociale provocate de mişcarea de stânga. Pentru a înăbuşi aceste convulsii revoluționare, a introdus sistemul tribunalelor militare, care puteau emite împotriva rebelilor arestați sentințe de condamnare la moarte sau deportare. Mii de oameni au fost executați sub guvernarea sa.

A rămas cunoscut prin Reforma agrară decretată în 9 noiembrie 1906, după ce în iulie dizolva-se prima Dumă, datorită largii opoziții care se ridicase împotriva politicii agrare propuse de el. a încercat să creeze condiții mai bune de muncă şi de trai pentru muncitori. În iunie 1907 a dizolvat şi cea de a doua Dumă, pentru a putea modifica sistemul electoral după o formulă care avantaja membrii nobilimii, în detrimentul burgheziei. Pe 14 septembrie 1911 (cv), în timp ce viziona un spectacol la Opera din Kiev, a fost victima unui atac săvârşit de socialistul Mordechai Dimitri Bogrov, decedând patru zile mai târziu. *Wikipedia, the free encyclopedia*, p.e; Bertram Wolfe, *Three Who Made a Revolution*, Dial Press, New York, 1948, p. 360

[187] *Obshchina* desemnează forma de autoguvernare locală de care beneficiau comunitățile săteşti, asemenea unui palier administrativ intern al comunității rurale. Acest organism avea o serie de atribuții: 1) controla modul în care erau gospodărite pământurile şi pădurile comunității; 2) ținea evidența recruților în vederea înrolării lor în serviciul militar; 3) hotăra pedepsele pentru delictele minore; 4) ținea evidența taxelor plătite de membrii obcinei; 5) judeca delictele comise de membrii acesteia. Acest tip de împărțire a atribuțiilor şi a responsabilităților era cunoscut sub numele de *„krugovaya poruka"* (*круговáя порýка*). *Wikipedia, the free encyclopedia*, p.e.

rural[188]. Acțiunea lui Stolâpin era inspirată din recomandările făcute de fostul ministru rus al Finanțelor, între 1901-1903, şi apoi preşedinte al Comitetului Ministerial, Serghei Witte, la *„Conferința specială asupra nevoilor industriei agricole"*, în fruntea acestora situându-se tocmai cea legată de abolirea *„sistemului obcinal"*[189]. Acest anacronic sistem se baza pe proprietatea colectivă şi munca în comun a suprafețelor agricole care aparțineau *„obcinei"*, alcătuite cele mai multe dintre ele din mici loturi răzlețe, activitate ce se desfăşura sub controlul autoritar al unui „sfat al bătrânilor".

Din această cauză, una dintre primele măsuri introduse de reformă a fost aceea de a se atribui dreptul de proprietate deplină şi individuală fiecărui împroprietărit. Au fost încurajate apoi colonizările, deoarece Rusia europeană nu putea satisface necesarul de teren agricol solicitat de îndreptățiți la împroprietărire. De un real folos în acest proces s-a dovedit extinderea rețelei de cale ferată la Est de Urali şi de Marea Caspică, precum şi construirea „Transiberian-ului". Noua infrastructură a permis un transfer de peste zece milioane de familii dincolo de Munții Urali, între anii 1890-1914. Acestora li s-au adăugat, între 1908-1913, alte 2.800.000 de familii mutate în Siberia, acțiune încurajată de subsidiile oferite de „Comitetul Transiberian-ului", condus de însuşi țarul Nicolae II. Se apreciază că populația a crescut în zonă de 2,5 ori în urma procesului[190].

Legiferată pe 9 noiembrie 1906, reforma agrară s-a dovedit a fi în realitate un lanț de reforme economice şi sociale, extinse pe mai multe direcții de acțiune: a) dezvoltarea pe scară largă a fermelor individuale; b) dezvoltarea fermelor-model; c) introducerea noilor metode de ameliorare a terenurilor agricole; d) deschiderea unor linii de creditare pentru țărani; e) introducerea cooperației în agricultură; f) dezvoltarea învățământului agricol; g) crearea unui partid țărănesc, care să reprezinte interesele țărănimii[191]. Ea s-a definit şi ca un impuls dat sistemului întreprinderilor capitaliste din agricultura Rusiei, către care s-au îndreptat o bună parte a proletariatului agrar. Folosind noul tip de asistență cooperatistă inițiat prin reformă, s-au dezvoltat: creditul financiar cooperatist, producția cooperatistă şi cooperația de consum[192].

---

[188] Reforma de emancipare din 1861 a fost opera Țarului Alexandru II, pe tema desființării iobăgiei în Rusia. Baza legală a acesteia a fost *„Manifestul de emancipare"* emis la 19 februarie/3 martie 1861, însoțit de un pachet de acte normative, cunoscut sub numele *„Regulamentele privitoare la abolirea iobăgiei"* (*Положения о крестьянах выходящих из крепостной зависимости*). Manifestul garanta toate drepturile cetățeneşti pentru foştii iobagi, inclusiv dreptul de a putea cumpăra pământ de la foştii lor stăpâni.. *Wikipedia, the free encyclopedia*, p.e.

[189] Ukase (*Указя*) of November 9/1906 (*Decretul din 9 noiembrie 1906*). Apud: Judith Pallot, *Land Reform in Russia, 1906-1917. Peasant Responses to Stolypin's Project of Rural Transformatio,* Clarendon Press, Oxford and New York, 1999, p. 255

[190] Judith Pallot, *op. cit.*, p. XV

[191] Ukase (*Указя*) of November 9/1906. Apud: Judith Pallot, *op. cit.*, p. 255

[192] Stolâpin a fost sprijinit în opera sa de alți doi vizionari: Alexander Krivoshein, ministrul Agriculturii şi Domeniilor şi de Vladimir Kokostov, ministru la Finanțe. *Wikipedia, the free encyclopedia*, p.e.

Principalul artizan al modificărilor aduse reformelor lui Stolâpin, care s-au materializat apoi în „modelul agriculturii sovietice", a fost Lenin. Din analiza economiei agricole țariste, el a reținut numai acele chestiuni care se dovedeau utile în argumentarea propriei sale teorii, ori pe acelea necesare susținerii criticii lansate împotriva sistemului capitalist. De pildă, în *„Rezoluția cu privire la problema agrară"*, lansată pe 13 mai 1917, pentru a-şi proba teza legată de necesitatea naționalizării proprietății funciare, Lenin insinua faptul că „proprietatea țărănească, atât cea căpătată prin împroprietărire (a obştilor şi a gospodăriilor individuale), cât şi cea privată (pământul luat în arendă şi pământ cumpărat) este, de sus până jos, în lung şi-n lat, prinsă în mrejele vechilor legături şi relații semi-iobăgiste" – susținând că se face vinovată de această stare de lucruri – „țărănimea înstărită din Rusia [care] a creat multe elemente ale burgheziei țărăneşti, iar reforma agrară a lui Stolâpin, fără îndoială, a mărit, a înmulțit şi a consolidat aceste elemente"[193].

Demersul inițial nu a fost făcut întâmplător, ci a constituit un preambul al lansării tezei legate de colectivizarea agriculturii. „Al doilea pas pe care-l recomandă partidul nostru – aprecia Lenin în *Cuvântarea cu privire la problema agrară*, publicată pe 22 mai 1917 – este ca din fiecare gospodărie mare, din fiecare exploatare moşierească mare (…) să se formeze cât mai curând posibil gospodării model, pentru a fi *exploatate în comun*, împreună cu muncitorii agricoli şi cu ajutorul unor agronomi specialişti"[194]. Desigur, în această primă etapă, el făcea referire exclusivă la pământurile moşiereşti, pentru a nu crea panică în rândurile țărănimii. Adevăratele sale intenții vor fi făcute publice de abia în iunie 1920, cu ocazia pregătirii lucrărilor Congresului al II-lea al *Internaționalei Comuniste*[195], într-un material în care ideea colectivizării agriculturii va fi susținută printr-o o serie de argumente inspirate din reformele mult criticatului Stolâpin.

Direcțiile de inspirație „țaristă" propuse de Lenin în sensul transformării socialiste a agriculturii erau: 1) a întări şi dezvolta industria

---

[193] Vladimir Ilici Lenin, *Rezoluția cu privire la problema agrară*, în *Opere alese*, vol. 2, Editura Politică, Bucureşti, 1961, p. 103-104

[194] Vladimir Ilici Lenin, *Cuvântarea cu privire la problema agrară*, în *Opere alese* …, p. 141

[195] *„Mica țărănime* – spune Lenin – *adică micii agricultori care posedă cu drept de proprietate sau dețin în arendă mici loturi de pământ, atât de mici încât acoperă nevoile familiei şi ale gospodăriei lor, nu recurge la angajarea de brațe de muncă străine. Această pătură, ca pătură, câştigă fără îndoială de pe urma victoriei proletariatului, care îi asigură imediat şi integral: a) eliberarea de plata arenzii sau de predarea unei părți din recoltă către marii proprietari funciari; b) eliberarea de datoriile ipotecare; c) eliberarea de multiple forme de aservire, precum şi de dependență față de marii proprietari funciari; d) ajutorul imediat acordat gospodăriilor lor de către puterea de stat proletară (posibilitatea de a se folosi de uneltele agricole şi de o parte din acareturile marilor gospodării capitaliste expropriate de către proletariat); e) transformarea imediată de către puterea de stat proletară a cooperativelor săteşti şi a tovărăşiilor agricole din organizații, care în regimul capitalist serveau mai ales țăranilor bogați şi mijlocaşi, în organizații care să acorde ajutor, în primul rând sărăcimii, adică proletarilor, semiproletarilor şi micilor agricultori"*. Apud: Vladimir Ilici Lenin, *Schiță inițială a Tezelor cu privire la problema agrară*, în *Opere alese*, vol. 3, Editura Politică, Bucureşti, 1961, p. 437

naționalizată; 2) a lega în acest scop industria de gospodăria țărănească cu ajutorul comerțului reglementat de stat; 3) a înlocui sistemul de predare obligatorie a surplusului produselor agricole prin impozitul în natură, pentru ca după aceea, micşorându-se treptat impozitul în natură, să se ajungă la schimbul produselor industriale pe produsele gospodăriei țărăneşti; 4) a înviora comerțul şi a dezvolta cooperația, atrăgând în aceasta din urmă milioanele de țărani"[196]. Oricum, revenirea la proprietatea colectivă şi la modalitatea muncii în comun a acesteia era similară în mare măsură cu o reîntoarcere la vechiul „*sistem obcinal*", cu diferența că arhaicele „sfaturi ale bătrânilor" erau înlocuite cu „sovietele țărăneşti locale". Dar în vreme ce vechile structuri se bucurau de un anumit grad autonomie, cele noi era vitregite de acest privilegiu, fiind supuse unui sistem politic şi administrativ totalitar. Atât pe plan economic, cât şi pe plan ideologic, acest lucru însemna o involuție. Era vorba de punerea în practică a axiomei elaborate de teoreticienii marxişti privind relația dintre „negarea negației" şi sensul devenirii[197].

Reforma agrară a lui Lenin a fost decretată pe 26 octombrie 1917 (8 noiembrie cn), la scurtă vreme după lovitura de stat dată de bolşevici. În expunerea de motive care însoțea actul normativ în cauză, Lenin îşi justifica măsura acuzând guvernul social-democrat înlăturat de la putere de incapacitatea managerială dovedită în gestionarea problemei țărăneşti, fără a pomeni însă nimic despre consecințele nefaste asupra economiei rurale a Rusiei în urma celor aproape patru ani de război, şi nici despre efectele negative generate de anarhia provocată de bolşevici la sate, odată cu lansarea Rezoluției din 13 mai 1917, prin care țăranii erau îndemnați să ocupe moşiile „pe cale revoluționară"[198]. „Guvernul care a fost răsturnat şi partidele conciliatoriste, menşevic şi social-revoluționar – susținea el – au săvârşit o crimă amânând sub diferite pretexte rezolvarea problemei pământului şi aducând astfel țara la ruină şi la răscoala țărănească"[199]. Aceeaşi argumentație o vom regăsi peste aproape trei decenii şi în manifestul adresat țărănimii româneşti de Frontul Plugarilor, pe 11 februarie 1945, pentru justificarea tulburărilor provocate în țară de forțele FND în scopul compromiterii guvernului Rădescu[200].

Întocmit succint, în numai cinci puncte, decretul care consfințea reforma agrară leninistă stipula printre altele: desființarea imediată a proprietății moşiereşti, fără nici o despăgubire; naționalizarea moşiilor, a

---

[196] Iosif Visarionovici Stalin, *Problema țărănească*, în *Problemele Leninismului*, Editura pentru Literatură Politică, Bucureşti, 1952, p. 41

[197] Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere Alese*, vol. 2, Editura Partidului Comunist Român, Bucureşti, 1952, p. 331

[198] Vladimir Ilici Lenin, *Rezoluția cu privire la problema agrară*, în *Opere alese*, vol. 2, Editura Politică, Bucureşti, 1961, p. 105

[199] Vladimir Ilici Lenin, *Raport asupra pământului*, în *Opere alese …*, p. 483

[200] *Mişcarea muncitorească, socialistă, democratică. Activitatea Partidului Comunist Român şi apărarea patriei*, Editura Militară, Bucureşti, 1983, p. 605

domeniilor şi a proprietăților funciare bisericeşti şi mănăstireşti, împreună cu tot inventarul lor agricol; inventarierea tuturor bunurilor confiscate astfel, alături de măsurile de pază şi de conservare a acestora. Toate aceste averi treceau în gestiunea comitetelor agrare de plasă şi a „sovietelor județene de deputați ai țăranilor". Erau exceptate de la acest tratament numai proprietățile țăranilor şi ale cazacilor de rând[201]. O viitoare lege urma să abordeze în detaliu toate aspectele legate de aplicarea noii reforme. Aceasta va vedea lumina tiparului peste numai două zile[202]. Noul act normativ debuta însă cu o sentința

---

[201] Vladimir Ilici Lenin, *Decret asupra pământului*, în *Opere alese*, vol. 2, Editura Politică, Bucureşti, 1961, p. 483-484

[202] *Mandatul țăranilor cu privire la pământ. Problema pământului poate fi rezolvată în toată amploarea ei numai de către o Adunare constituantă a întregului popor. Cea mai justă rezolvare a problemei pământului este următoarea:*

1) *Dreptul de proprietate privată asupra pământului se desființează pentru totdeauna; pământul nu poate fi vândut, nici cumpărat, nici dat în arendă sau ipotecat, nici înstrăinat în vreun alt mod. Toate pământurile (ale statului, domeniale, ale coroanei, mănăstireşti, bisericeşti, posesionale, majoratele*, pământurile aflate în proprietate privată, pământurile obştilor şi ale țăranilor etc.) se expropriază fără despăgubiri, devenind un bun al întregului popor şi trecând în folosința tuturor celor ce le muncesc. Celor care au suferit de pe urma răsturnării relațiilor de proprietate, li se recunoaşte numai dreptul la sprijin obştesc pe timpul care le este necesar pentru a se adapta noilor condiții de viață.*

* *Pământurile majoratale* sunt marile domenii moşiereşti inalienabile, care se transmiteau în întregime, din generație în generație, prin moştenire, fiului celui mai mare sau membrului celui mai vârstnic al familiei, instituție similară *domeniului alodial* din dreptul civil şi succesoral occidental.

2) *Toate bogățiile subsolului, minereurile, petrolul, cărbunele, sarea etc., precum şi pădurile şi apele de importanță națională, trec în folosința exclusivă a statului. Toate râurile mici, lacurile, pădurile etc. trec în folosința obştilor, cu condiția ca ele să fie administrate de organele de autoadministrare locale.*

3) *Terenurile pe care există gospodării cu un înalt nivel agrotehnic (grădini, plantații, răsadnițe, pepiniere, sere etc.) nu sunt supuse împărțirii; ele vor fi transformate în gospodării-model şi date în folosința exclusivă a statului sau a obştilor, după întinderea şi însemnătatea lor. Pământul din jurul casei, împreună cu grădinile de fructe şi de zarzavat de pe lângă casă, rămân, atât la oraşe, cât şi la sate, în folosința proprietarilor actuali, iar întinderea acestor terenuri şi cuantumul impozitului plătit pentru folosința lor se stabileşte prin lege.*

4) *Crescătoriile de cai, crescătoriile de vite şi de păsări de rasă, aparținând statului, particularilor etc. se confiscă, devenind bunuri ale întregului popor şi trecând în folosință exclusivă a statului sau a obştii, după mărimea şi însemnătatea lor. Problema răscumpărării urmează să fie examinată de Adunarea constituantă.*

5) *Întregul inventar viu şi mort al pământurilor confiscate trece fără răscumpărare în folosința exclusivă a statului sau a obştii, după întinderea şi însemnătatea acestor pământuri. Confiscarea inventarului nu se aplică țăranilor cu pământ puțin.*

6) *Dreptul de folosință a pământului îl capătă toți cetățenii Statului Rus (fără deosebire de sex) care doresc să-l lucreze cu brațele lor, cu ajutorul familiei lor sau în tovărăşie, şi aceasta numai atâta timp cât sunt în stare să-l lucreze. Munca salariată nu se admite. În cazul incapacității de muncă a vreunuia dintre membrii obştii săteşti, pe o perioadă care nu trece de doi ani, obştea sătească îşi ia obligația ca în această perioadă, până la redobândirea capacității sale de muncă, să-i vie în ajutor prin cultivarea pământului acestuia în comun. Agricultorii care, din cauza bătrâneții sau a invalidității, au devenit inapți să lucreze singuri pământul, pierd dreptul de folosință a lui, căpătând în schimb o pensie din partea statului.*

7) *Folosința pământului trebuie să fie egalitară, adică pământul trebuie să fie repartizat între cei ce muncesc, în funcție de condițiile locale, după norma de muncă sau de consum. Formele de folosință a*

capitală adresată vechiului sistem economico-juridic din agricultură „*Dreptul de proprietate privată asupra pământului se desfiinţează pentru totdeauna*", ne mai întâlnită până atunci, şi definitorie pentru anticiparea grozăviilor care aveau să se nască din ea. Pe parcursul a opt articole erau apoi reglementate: naţionalizarea tuturor bogăţiilor subsolului, suprafeţelor forestiere şi apelor; etatizarea fermelor agricole şi zootehnice de înalt randament şi transformarea lor în „ferme model"; distribuirea inventarului agricol confiscat de la moşieri către obştile săteşti spre a fi folosit în comun; dreptul de folosinţă a terenurilor individuale, nu şi cel de proprietate, pentru toţii cetăţenii sovietici, cu introducerea privilegiul de preemţiune exclusivă a statului asupra terenurilor ţăranilor decedaţi şi asupra terenurilor celor aflaţi în incapacitate de muncă pe o perioadă mai mare de doi ani, ca moştenitor legal; posibilitatea redistribuirii parcelelor în folosinţă între membrii colectivităţilor rurale şi obligaţia celor ce părăsesc preocupările agricole de a rambursa valoarea cheltuielilor angajate de stat în ameliorarea solurilor. Cea mai mare parte a acestor prevederi se vor regăsi şi în legile agrare şi apoi în statutele gospodăriilor agricole emise de guvernele ţărilor satelite Uniunii Sovietice.

Roadele utopiei marxist-leniniste aveau să-şi facă simţită prezenţa în curând prin reculul economic înregistrat încă în primul an de după aplicarea originalei reforme agrare. Departe de a-şi recunoaşte vina pentru foametea care începuse să bântuie prin oraşe, Lenin şi-a îndreptat furia împotriva chiaburilor care refuzau să-şi predea pe bani de nimic cerealele către stat, deschizând astfel lungul şir al îngrozitoarelor asasinate comise în numele revoluţiei. „Spuneţi «Penzei», tovarăşilor Kuraev, Bosh, Minkin şi altor comunişti din Plasa Penza – ordona el pe 11 august 1918 – că rebeliunea celor cinci kulaci din plasă trebuie suprimată fără milă. Interesele întregii revoluţii ne poruncesc aceasta, deoarece noi nu ne-am încheiat încă bătălia decisivă cu

---

pământului trebuie să fie cu desăvârşire libere (gospodării individuale, ferme, obşti, arteluri) după cum se va hotărî în fiecare sat sau cătun.

8) *După expropriere, tot pământul intră în fondul agrar al întregului popor. Repartizarea pământului între cei ce muncesc este asigurat de organele de autoadministrare locală şi centrală, începând cu obştile săteşti şi orăşeneşti – organizate pe baze democratice, fără deosebire de starea socială – şi terminând cu instituţiile centrale ale regiunilor. Fondul agrar este supus unor reîmpărţiri periodice, în funcţie de creşterea populaţiei şi de ridicare a productivităţii şi a nivelului agriculturii. La modificarea hotarelor dintre loturi, nucleul iniţial al lotului trebuie să rămână neatins.*

Pământul persoanelor care încetează de a mai fi membri ai obştii reintră în fondul agrar, iar rudele cele mai apropiate ale foştilor membri şi persoanele indicate de aceştia vor avea prioritate la primirea acestor loturi. Valoarea investiţiilor pentru îngrăşăminte şi ameliorări (îmbunătăţiri radicale) ale pământului, în caz că n-au fost folosite înainte de reintrarea lotului în fondul agrar, trebuie să fie rambursată.

Dacă în unele localităţi fondul agrar existent se va dovedi a fi neîndestulător pentru satisfacerea nevoilor întregii populaţii locale, prisosul de populaţie trebuie mutat în alte locuri. Organizarea mutării, precum şi cheltuielile de mutare şi de înzestrare cu inventar etc. trebuie să fie suportate de stat. Mutarea se face în felul următor: mai întâi ţăranii fără pământ, care doresc să se mute, apoi elementele vicioase din obştile săteşti, dezertorii etc. şi, în sfârşit, prin tragere la sorţi sau prin bună învoială. Apud. Vladimir Ilici Lenin, *Decret asupra pământului*, în *Opere alese*, vol. 2, Editura Politică, Bucureşti, 1961, p. 484-485

chiaburimea. Trebuie să oferim un exemplu: 1) Veți spânzura – dar să nu dați greș, aşa ca populația să vadă – o sută dintre cei mai notorii chiaburi, cei mai bogați, cele mai mari lipitori; 2) Publicați-le numele; 3) Confiscați-le tot grâul; 4) Executați toți ostaticii – conform acestei telegrame. Acestea trebuie efectuate în aşa fel, încât populația de pe o rază de peste 100 de kilometri să afle şi să tremure, şi scandați: «*Să înăbuşim şi să sugrumăm toate lipitoarele chiabureşti!*». Confirmați primirea acestei telegrame şi executați-o. Al vostru Lenin. P.S. Folosiți cu tenacitate populația pentru aceasta"[203].

Etapa parcursă până la declanşarea procesului de colectivizare a agriculturii, început în 1929, s-a definit ca o perioadă de o extraordinară şi complexă încleştare de forțe umane pornită în numele luptei de clasă. Atunci s-a decis care dintre cele două pături sociale concurente va conduce rosturile la țară, burghezia rurală sau proletariatul agricol. Colectivizarea s-a materializat în final printr-un important salt calitativ economic şi cultural înregistrat de proletariatul agricol, dar şi prin distrugerea bazei economice a ultimei clase burgheze din URSS, categorie care – după cum vom vedea – îşi regăsea în permanență resurse de a eluda constant scara micii producții şi a pieței libere rurale.

Trebuie aduse de început câteva precizări privitoare la statutul dobândit de Partidului Bolşevic în mediul rural, mai precis la gradul de percepție a ideilor comuniste în rândurile populației săteşti. Dacă în 1917 existau în întreaga Uniune Sovietică doar 16.700 țărani bolşevici, după patru ani de război civil un mare număr de tineri țărani au fost primiți în partid în ideea alcătuirii noii elite menită să conducă masele de la sate, astfel încât cifra acestora a ajuns în 1921 la 185.300 de membri, în majoritate lor foşti combatanți în Armata Roşie. După restabilirea păcii, toți aceşti tineri luptători vor traversa un nemilos proces de verificare a cadrelor, dictat de Lenin, el fiind părintele primului val de macro-epurări, derulat în tandem cu o necesară şi masivă campanie de recrutări. Din cei aproape 200.000 de membri de partid cu origine țărănească, un procent de 44,7% au fost excluşi, în special pe motivul că aveau cunoştințe minime despre comunism[204]. Apoi, prin procesul de recrutări, numărul membrilor de partid din rândurile țărănimii şi al candidaților la această demnitate a atins la 1 octombrie 1928 cifra de 1.360.000.

Noua configurație politică arăta că în mediul rural existau acum 20.700 celule de partid, una pentru fiecare patru sate, şi câte un membru de partid la 420 de locuitori. Această subțire repartiție este semnificativă pentru a ilustra nivelul slab de penetrare a comunismului la țară, dacă ar fi să comparăm cifrele cu cele ale aşa numitele „*cadre ale țarismului reacționar*", unde numai numărul preoților ortodocşi era estimat la mai bine de 60.000. Tineretul era însă cel care avea să constituie mare rezervă de cadre pe care se bizuia

[203] Library of Congress Soviet Archives Exhibit, *Hanging Order. Lenin Telegram*, p. 1

[204] Douglas Tottle, *Fraud, Famine and Fascism. The Ukrainian Genocide Myth from Hitler to Harvard*, Progress Books, Toronto, 1987, p. 13

partidul. În 1928 existau un milion de tineri țărani înscrişi în Komsomol, proveniți din rândul tinerilor soldați care serviseră în Armata Roşie pe timpul războiului civil, la care s-au mai adăugat 180.000 de fii de țărani care au fost înrolați în această perioadă. Cu toții au primit o educație comunistă axată în special pe sprijinirea fanatică a regimului[205].

Mai departe, se cuvin lămurite anumite aspecte legate de situația economiei agricole. Sărăcia în care se zbătea țărănimea a condus la o spontană dezvoltare a pieței libere a terenurilor, aşa încât în 1927 erau înregistrați peste 2.700.000 de țărani fără pământ (7%), cifră care a sporit în fiecare an următor cu câte un sfert de milion de sărmani care îşi pierdeau pământul, dar ce era şi mai grav era faptul că aceşti oameni lipsiți de avere nu erau prea multă vreme toleraţi în tradiționala viață a satelor. Printre micii proprietari, 27 milioane de țărani, reprezentând 35% din populația rurală, n-aveau nici cal, nici căruță. Majoritatea populației săteşti era alcătuită însă din țărani mijlocaşi (51-53%), dar care la rândul lor continuau să lucreze cu unelte primitive. De pildă, în 1929, un procent de 60% dintre familiile țărăneşti din Ucraina nu aveau nici un fel de maşină agricolă, 71% în Caucaz, 87,5% pe Volga Întunecată, şi 92,5% în zona Cernoziom-Central, culmea, toate acestea fiind zone cerealiere. În întreaga Uniune Sovietică doar o proporție de 5-7% dintre țărani reuşiseră să prospere, aceştia fiind kulacii[206]. După recensământul din 1927, numai un procent 3,2% din familii aveau în gospodărie animale de tracțiune, 2,5% aveau vaci, situație superioară totuşi celei de dinainte, când doar 1-1,1% deținеau acest inventar. Un număr de 950.000 de familii (3,8%) foloseau zilieri sau dădeau pământul în rentă[207].

Chiar şi în aceste condiții, aprovizionarea cu cereale a piețelor ar fi putut garanta o rapidă dezvoltare a oraşelor, iar țara putea trece la aplicarea programului de industrializare. În acest fel mulți dintre țăranii sărmani ar fi scăpat de exploatarea kulacilor, luând drumul oraşelor şi sporind în acest fel numărul consumatorilor. Aşa se face că în preajma debutului colectivizării, vânzările pe piața extra-rurală să atingă doar un procent de 73,2% față de volumul anului 1913[208]. Sursa comerțului cu grâu a suferit schimbări teribile în anii care au urmat. Dacă înainte de revoluție, 72% din grâu era furnizat de marile exploatații (moşieri şi chiaburi), în 1926, lipsind moşierii, săracii şi mijlocaşii reuşiseră să asigure 74% din cerealele de pe piață. Aceştia consumau însă 89% din propria lor producție, aducând numai restul de 11% pe piață. În acelaşi timp, marile întreprinderi socialiste, colhozurile şi sovhozurile, care acopereau doar 1,7% din totalul producției de cereale şi 6% din piața de

[205] R. W. Davies, *The Industrialisation of Soviet Russia. The Soviet Collective Farm, 1929 – 1930*, vol. II, Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts, 1980, p. 51-54

[206] Jean Elleinstein, *Le socialisme dans un seul pays*, Éditions Sociales, Paris, 1973, vol. 2, p. 67-69; R. W. Davies, *op. cit.*, p. 9 şi 171

[207] *Ibidem*, p. 25-26

[208] *Ibidem*, p. 17

cereale, îşi vindeau 47,2% din propria producție, aproape jumătate din recoltă. În 1926, kulacii, o înfloritoare categorie, controlau 20% din piața de cereale[209]. În acord cu o altă statistică, în partea europeană a Uniunii Sovietice, familiile kulacilor şi cele ale mijlocaşilor, care reprezentau aproximativ 10-11% din totalul populației rurale, produceau 56% din cerealele de pe piața anilor 1927-1928[210]. Balanța dintre economia socialistă şi cea comunistă ar putea fi definită pentru acei ani astfel: agricultura colectivizată aducea 0,57 milioane tone de cereale pe piață, iar cea a kulacilor 2,13 milioane[211].

Pornind de la cercetarea acestor realități, bolşevicii au ajuns la concluzia că forța socială care controla piața de cereale a devenit factorul ce ar fi putut dicta după bunul plac dacă populația muncitorească şi cea a oraşelor va mânca sau nu, ori dacă programul de industrializare se va înfăptui sau nu. Din aceste considerații s-a născut înfricoşătoarea luptă de clasă la sate.

Să vedem cum s-a ajuns până aici. Pentru a putea înregistra anumite progrese pe calea industrializării, statul a achiziționat cereale în perioada anilor '20 la un preț relativ redus. În toamna anului 1924, după o recoltă slabă de grâne, statul nu şi-a mai permis să cumpere cereale peste prețul stabilit. Chiaburii şi negustorii particulari au profitat de situație şi au cumpărat întregul stoc de piața liberă, pentru a-l revinde la prețuri speculative în primăvara şi vara următoare. Pentru a evita o asemenea stare de lucruri pe viitor, statul şi-a dublat în mai 1925 prețul față de cel oferit în decembrie 1924, chiar dacă în acel an Uniunea Sovietică se bucurase de o recoltă bună, deoarece dezvoltarea industrială a oraşelor reclama mari cantități de cereale pentru industria uşoară. Mai marii satelor au refuzat însă să-şi vândă grâul, iar statul s-a văzut obligat în aceste condiții să-şi abandoneze planurile de export la cereale, implicit să-şi reducă importul de echipament industrial şi rata de credit industrial[212].

Acesta a fost primul semn al gravei crize ce prevestea viitoarea confruntare între clase sociale. În 1926 recolta s-a ridicat la 76,8 milioane tone, față de 72,5 în anul precedent. Statul a achiziționat grâu la un preț mai mic decât în 1925. În 1927 producția la cereale a scăzut până la nivelul celei din 1925. Situația în oraşe s-a agravat simțitor. Şomajul a atins cote alarmante în tandem cu ruinarea țăranilor, au crescut diferențele salariale dintre muncitori şi tehnicieni, în vreme ce negustorii, care controlau mai bine de jumătate din piața cărnii, s-au îmbogățit în mod scandalos. URSS era din nou amenințată cu războiul, după ce Londra luase decizia de a rupe legăturile diplomatice cu Moscova[213].

---

[209] Stalin, *On the Grain Front. Leninism*, p. 59
[210] R. W. Davies, *op. cit.*, p. 27
[211] Stalin, *Problems of Agrarian Policy in the U.S.S.R. Leninism*, p. 155
[212] R. W. Davies, *op. cit.*, p. 29-30
[213] *Ibidem*, p.419

Stalin a înțeles că socialismul este amenințat din trei părți: foametea care s-ar putea instala în oraşe, întărirea poziției chiaburilor la sate, fenomen care ar fi compromis industrializarea, în fine, intervenția militară străină. În acord cu Kalinin, preşedintele sovietelor, Politbiroul a înființat în 1927 o Comisie a colectivizării, condusă de Molotov[214]. Aceasta a lucrat la elaborarea unei rezoluții pentru cel de-al 15-lea congres al partidului, din decembrie 1927. „Care este calea de ieşire? – întreba Stalin – Calea este trecerea de la micile şi împrăştiatele proprietăți țărăneşti la comasarea lor în moşii largi, bazate pe munca în comun a pământului, prin utilizarea celor mai înalte tehnologii. Calea constă în comasarea peticelor de terenuri prăpădite ale țăranilor, treptat dar consecvent, nu prin măsuri de presiune, ci prin exemplu şi convingere, la o scară largă, bazată pe comunitatea şi fraternitatea lucrului pământului, aplicând metodele agriculturii intensive"[215].

Începând cu 1927 politica agrară s-a concentrat pe îngrădirea şi limitarea tendințelor de exploatare ale kulacilor. În acest sens guvernul a impus noi taxe pe umerii lor, urmate de introducerea unor cuantumuri mai mari la cotele obligatorii de grâu. Sovietele locale au fost împuternicite apoi să le rechiziționeze pământul rămas nelucrat, şi li s-a limitat numărul de zilieri pe care-i puteau utiliza[216].

Aceleaşi direcții de acțiune şi metode de lucru vor fi întâlnite după anului 1945 în toate statele ocupate de URSS, desigur cu micile diferențe dictate de specificitatea fiecăreia dintre acestea[217].

---

[214] *Ibidem*, p. 38

[215] Sidney and Beatrice Webb, *Soviet Communism: A New Civilisation?* second edition, London: Victor Gollancz, 1937, p. 245

[216] G. Bourdiougov and V. Kozlov, *Épisodes d'une biographie politique. Introduction to Boukharine*, Moscow: Éditions du Progrès, 1988p. 15

[217] Ygael Gluckstein, *op. cit.*, p. 6

2.3. Bătălia politică pentru asumarea paternității Reformei Agrare

Aşa după cum am arătat într-un capitol anterior, începând cu anul 1921 în România s-a desfăşurat cea mai radicală reformă agrară cunoscută în Europa de după Primul Război Mondial, în urma căreia s-au distribuit 4.312.920 de hectare unui număr de 1.036.367 de țărani, volum care echivala cu un procent de 29,7% din suprafața arabilă. Comparativ cu situația din statele vecine, putem aminti că în Cehoslovacia procentele au atins numai 14,1%, în Ungaria şi Iugoslavia sub 10%, iar în Polonia de abia 6% din totalul suprafețelor agricole. În urma acestei măsuri fără precedent s-a născut o numeroasă clasă de mici proprietari, dar care s-a confruntat în scurtă vreme cu dificultățile economice izvorâte din imposibilitatea practicării unei agriculturii moderne şi eficiente pe seama exploatării puzderiei de parcele minuscule[218]. Acest neajuns major a fost amplificat apoi de efectele crizei economice mondiale declanşate la sfârşitul anilor ´20, fenomen caracterizat printr-un uriaş impact negativ asupra gospodăriilor țărăneşti, capabil să desființeze întregul proces de împroprietărire derulat până în acel moment[219].

Guvernul instalat la putere după lovitura de stat de la 23 august 1944 a avut de rezolvat o serie de probleme prioritare legate în primul rând de operațiunile militare de eliberare a teritoriului Ardealului de Nord şi apoi de susținerea războiului antifascist pe Frontul de Apus alături de puterile Națiunilor Aliate[220]. Totuşi, printre toate aceste necesități care reclamau o

---

218 Stelian Tănase, *Elite şi societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej 1948-1965*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1998, p. 71.

219 *Lege privitoare la înstrăinarea loturilor dobândite prin împroprietărire,* Ministerul Agriculturii-Comisia Centrală a Cooperației şi Împroprietăririi-Direcțiunea Funciară, Imprimeria Statului, Bucureşti, 1925, p. 1-8; *Regulament referitor la aplicarea Legii cu privire la înstrăinarea loturilor dobândite prin împroprietărire, publicată în Monitorul Oficial No. 58 din 13 Martie 1925, aprobat cu Înaltul Decret Regal No. 1.216/1925 şi publicat în Monitorul Oficial No. 85 din 15 Aprilie 1925*, Tipografia «Cartea de Aur», Bucureşti, 1925, p. 1-14.

220 Generalul Constantin Sănătescu a fost numit preşedintele Consiliului de Miniştri, prin Decretul regal nr. 1.619, iar noul cabinet a fost confirmat prin Decretul nr. 1620, având următoarea componență: general de corp de armată *Constantin Sănătescu* – preşedintele Consiliului de Miniştri; *Iuliu Maniu, Constantin Brătianu, Lucrețiu Pătrăşcanu* şi *Constantin Titel Petrescu* – miniştri secretari de stat; general de corp de armată *Mihai Racoviță* – ministru secretar de stat la Departamentul Apărării Naționale; *Grigore Niculescu-Buzeşti* – ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Străine; general de divizie *Aurel Aldea* – ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Interne; general de divizie *Gheorghe Protopopeanu* – ministru secretar de stat la Departamentul Economiei Naționale şi Finanțelor; general doctor *Nicolae Marinescu* – ministru secretar de stat la Departamentul Muncii şi Sănătății; *Dimitrie D. Negel* – ministru

rezolvare stringentă, nu a fost lăsată la o parte nici problema redistribuirii fondului funciar, tocmai pentru faptul că promisiunea înfăptuirii unei noi reforme agrare constituia o serioasă motivație de luptă pentru soldații mobilizați pe front. Totodată, procesul de împărțire a pământurilor moşiereşti către categoriile dezavantajate ale clasei țărăneşti era privit şi ca un important instrument de manipulare a bazinului electoral rural în favoarea forței politice care ar fi reuşit să-şi asume paternitatea unui asemenea demers. De aceea, alături de alte fricțiuni ivite între partidele care au gestionat puterea la acea vreme, un rol important în crizele guvernamentale care au urmat a fost jucat şi de divergențele născute în jurul preconizatei reforme agrare. Ele s-au țesut în special din neînțelegerile ivite între partenerii coaliției asupra momentului legiferării actului normativ chemat să consfințească o atare măsură.

Fără a ține seama însă de prioritățile țării, comuniştii şi-au lansat intenția de a promova în cel mai scurt timp o inițiativă legislativă în legătură cu aplicarea unei reforme agrare încă din toamna anului 1944. Printre punctele înserate în proiectul programului lor politic, publicat în ziarul Scânteia, figurau: „*Exproprierea marii proprietăți de la 50 ha în sus şi împroprietărirea cu acest pământ a țăranilor fără pământ sau cu pământ puțin; Procurarea de inventar agricol pentru aceşti țărani, pe seama marii proprietăți şi a statului; Anularea datoriilor țărăneşti către bănci şi către stat*”[221]. În spatele acestor ispititoare promisiuni se ascundea, după cum se va vedea mai târziu, principalul mecanism de spoliere a lumii rurale ca parte componentă a unui vast program de „bolşevizare” a României, preconizat de Moscova[222].

---

secretar de stat la Departamentul Agriculturii şi Domeniilor; general *Constantin Eftimiu* – ministru secretar de stat la Departamentul Lucrărilor Publice şi Comunicațiilor; general *Ion Boițeanu* – ministru secretar de stat la Departamentul Educației Naționale; *Lucrețiu Pătrăşcanu* – ministru ad-interim la Departamentul Justiției. Subsecretari de stat: general *Emil Gheorghiu* – aviație; viceamiral *Gheorghe Liteanu* – înzestrare; viceamiral *Ion Georgescu* – marină; viceamiral *Alexandru Gheorghiu* – înzestrare şi colonel *Dumitru Dămăceanu* – interne. *România Liberă* din 24 august 1944, p. 1

[221] *Scânteia*, nr. 6/26 septembrie 1944, p. 1

[222] Planul sovietic cuprindea:

a) *Desăvârşirea reformei agrare prin confiscarea marilor moşii şi ruinarea moşierilor;*

b) *Desființarea armatei, în forma ei actuală, şi crearea unei armate noi, din diviziile Tudor Vladimirescu şi Avram Iancu* (ultima este încă în Rusia), ca şi din toți ofițerii care activează acum pe teritoriul sovietic;*

c) *Lichidarea tuturor băncilor naționale prin atacuri împotriva Partidului Național-Liberal, ai cărui membri sunt proprietarii celor mai multe dintre ele;*

d) *Micile gospodării țărăneşti trebuie desființate, pentru a-i lipsi pe țăranii mici proprietari de pământ de maşini şi vite. Aceasta va deschide calea spre absorbirea lor în sistemul colectivizat;*

e) *Abdicarea regelui şi exilul familiei regale;*

f) *Suprimarea treptată a firmelor de import-export care fac afaceri cu SUA, Marea Britanie, şi îndreptarea exportului României spre Uniunea Sovietică şi țările de sub dominație sovietică;*

g) *Suprimarea partidelor istorice, prin arestarea, uciderea şi răpirea membrilor lor;*

h) *Crearea unei organizații de Poliție, întemeiată pe o Miliție populară de tipul NKVD;*

i) *Îndreptarea populației rurale spre industrie. Dezvoltarea întreprinderilor industriale în România;*

Odată cu constituirea celui de al doilea guvern Sănătescu[223], la 4 noiembrie 1944, pe agenda de lucru a noului cabinet a fost înscrisă şi această problemă, însă amintită numai succint, sub forma unui simplu enunț de genul „*Înfăptuirea Reformei agrare. Momentul înfăptuirii acestei reforme va fi stabilit ulterior*"[224], deoarece conducerea Partidului Național-Țărănesc a considerat atunci că nu era îndeplinite condițiile tehnice necesare declanşării unui proces de asemenea dimensiuni şi cu un atât de mare impact social, solicitând amânarea lui până după încheierea războiului, când soldații noştri se vor fi întors acasă, răgaz în care puterea ar fi putut pune la punct toate detaliile legate de evidența terenurilor, cadastru, corpul de specialişti etc. Țărăniştii vor reitera această motivație şi în proiectul de reformă agrară elaborat mai târziu, în care precizau limpede că „în interesul ostaşilor aflați pe front, atribuirea definitivă a loturilor va începe după demobilizarea armatei – şi că – la atribuirea definitivă se va da preferință celor care au luptat pe front şi celor care au lucrat în moşia expropriată, sau locuiesc în apropierea ei, şi au pământ puțin sau nu au deloc"[225].

---

j) *Nici unui străin, cu excepția celor din țările de sub influența sovietică, nu i se va permite intrarea în România.* Apud: Ioan Chiper, Florin Constantiniu, *loc. cit.,* p. 28

* Va primi numele *Horia, Cloşca şi Crişan* – n.n. Augustin Țărău

[223] Noul cabinet avea următoarea componență: general *Constantin Sănătescu* – preşedintele Consiliului de miniştri şi ministru ad-interim al Ministerului de Război; *Dr. Petru Groza* – vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri; *Nicolae Penescu* – ministru de Interne; *Constantin Vişoianu* – ministru de Externe; *Mihail Romniceanu* – ministru de Finanțe; *Lucrețiu Pătrăşcanu* – ministru al Justiției; *Ştefan Voitec* – ministrul Educației Naționale; *Gheorghe Pop* – ministrul Cultelor şi Artelor; *Constantin Brătianu* – ministrul Producției de Război; *Ion Hudiță* – ministrul Agriculturii şi Domeniilor; *Aurel Leucuția* – ministrul Economiei Naționale; *Gheorghe Gheorghiu-Dej* – ministrul Comunicațiilor; *Virgil Solomon* – ministrul Lucrărilor Publice; *Gheorghe Fotino* – ministrul Cooperației; *Lothar Rădăceanu* – ministrul Muncii; *Gheorghe Nicolau* – ministrul Asigurărilor Sociale; *Daniel Danielopolu* – ministrul Sănătății şi Asistenței Sociale; *Gheorghe Vlădescu-Răcoasa* – ministru pentru Minorități. Subsecretari de Stat: general *Dumitru Dămăceanu* – la Preşedinția Consiliului de Miniştri (legătura cu Comisia Aliată de Control şi cu aplicarea Armistițiului); *Sabin Manuilă* – la Preşedinția Consiliului de Miniştri (Organizarea Statului); *Lucian Burchi* – la Preşedinția Consiliului de Miniştri (Aprovizionarea); general *Virgil Stănescu* – la Ministerul de Interne (pentru Siguranța Statului); *Dimitrie Nistor* – la Ministerul de Interne (pentru Administrație); *Teohari Georgescu* – la Ministerul de Interne (pentru Administrație); *Victor Papacostea* – la Ministerul Educației Naționale; *Dimitrie Căpățâneanu* – la Ministerul Educației Naționale; general *Ilie Crețulescu* – la Ministerul de Război (pentru Armata de Uscat); contra-amiral *Roman August* – la Ministerul de Război (pentru Marină); general *Gheorghe Vasiliu* – la Ministerul de Război (pentru Aviație); *Emil Ghilezan* – la Ministerul de Finanțe; *Constantin Zamfirescu* – la Ministerul Producției de Război; *Romulus Zăroni* – la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor; *Tudor Ionescu* – la Ministerul Economiei Naționale; *Mihail Răutu* – la Ministerul Comunicațiilor. Stelian Neagoe, *Istoria guvernelor României*, Editura Machiavelli, Bucureşti, 1995, p. 151-153

[224] *Viitorul* din 3 decembrie 1944, p. 1. Apud: *6 Martie 1945. Masele populare – Forța hotărâtoare în instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor şi țăranilor*, Editura Politică, Bucureşti, 1982, p. 97

[225] *Ardealul* nr. 245/15 februarie 1945, p. 1. Apud: *România, viața politică în documente. 1945* (coordonator Ioan Scurtu), Arhivele Statului din România, Bucureşti, 1945, p. 127

În acest sens, la începutul lunii decembrie 1944, pe lângă Ministerul Agriculturii şi Domeniilor a fost înființată „*Comisia pentru Studiul Reformei Agrare*", organism însărcinat cu întocmirea unui fond de date tehnice necesar elaborării viitoarelor acte normative care vor reglementa noua redistribuire a pământului. Din comisie făceau parte mai mulți specialişti ai Academiei de Agricultură, ai Institutului de Cercetări Agronomice, ai Casei Pădurilor, câte un reprezentant al fiecărei forțe politice prezente în guvern, precum şi a Uniunii Sindicatelor. Activitatea comisiei a fost însă tulburată în permanență prin intervențiile obstrucționiste ale reprezentanților partidelor de stânga, fie direct în cadrul şedințelor de lucru, fie indirect prin criticile aduse în organele lor de presă. Prin astfel de metode, comuniştii şi acoliții lor încercau să-şi impună prin forță propriul program privitor la economia agrară, în care se regăseau şi elemente legate de reforma agrară.

Aşa de pildă, într-un miting desfăşurat pe 13 noiembrie 1944 la Caracal, Romulus Zăroni, subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor promitea țăranilor că pământurile moşiereşti vor fi împărțite cu siguranță până în primăvară[226], iar mai târziu, în articolul de fond al *Scânteii* din 13 decembrie 1944, intitulat „*Reforma agrară. Cheia progresului României*", comuniştii îşi indicau şi principalele direcții în care ei înțelegeau să acționeze odată cu aplicarea reformei agrare. „Principalul în înfăptuirea reformei agrare – se spunea în articol – este de a găsi mijloacele pentru asigurarea înjghebării şi înfloririi gospodăriilor celor împroprietăriți, şi în general a gospodăriilor țărăneşti. Numai astfel vom crea o piață internă solidă, bază pentru dezvoltarea industriei, care la rândul său să absoarbă prisosul brațelor de muncă". La fel ca şi în programul țărăniştilor, împroprietărirea era preconizată a se desfăşura în tandem cu operațiunile de comasare a micilor parcele individuale în „trupuri de moşie", ambele urmărind ca finalitate naşterea formelor asociative de muncă în agricultură[227].

Efectele deşănțatei propagande duse de către polul politic de stânga pe tema înfăptuirii imediate a reformei agrare chiar de către țărani, în condițiile absenței unui act normativ care să o legitimeze, adică pe căi ilegale, s-au făcut simțite în curând, în special în zonele în care comuniştii reuşiseră să-şi instaleze oamenii în structurile administrative locale, aşa cum s-a întâmplat în cursul lunii decembrie 1944 în câteva comune din județele Dolj, Romanați şi Teleorman, unde sătenii instigați de activişti au început să-şi împartă moşiile boiereşti după bunul lor plac. Toate aceste dezordini nu erau altceva decât provocări fățişe adresate premierului Nicolae Rădescu, făcute cu scopul de a determina intervenția forțelor de

[226] *6 Martie 1945. Masele populare – Forța hotărâtoare în instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor şi țăranilor*, Editura Politică, Bucureşti, 1982, p. 97
[227] *Scânteia* din13 decembrie 1944, p. 1

ordine, ceea ce s-a şi întâmplat, intervenție reclamată apoi ca abuz dictat de „forțele reacționare" din guvern[228].

Alte asemenea acțiuni menite să submineze autoritatea cabinetului au continuat pe întreg parcursul luni ianuarie 1945, întețirea acestora putând fi pusă în legătură cu vizita lui Gheorghiu-Dej la Moscova. Pe 2 ianuarie, organizația Frontului Plugarilor din Zărăfoaia-Dâmbovița a mobilizat localnici la împărțirea moşiilor de pe raza comunei[229]. La fel au procedat pe 7 ianuarie şi țăranii din Surzeni-Dâmbovița[230], după care acțiunile s-au extins şi în județul Dolj, tot sub egida Frontului Plugarilor, în localitățile Costineşti, Leorda, Doleni, Popeni, Mitoc şi Bilca[231]. Curând fenomenul a atins şi partea de sud a Moldovei, mai precis câteva sate din județele Brăila, Râmnicu Sărat, Covurlui şi Tecuci, un rol important în incitarea țărănimii revenind organelor de presă ale comuniştilor, care popularizau laudativ în paginile lor toate aceste isprăvi[232].

Pentru că sovieticii nu şi-ar mai fi permis luxul unui eşec asemenea celui înregistrat în scrutinul din Ungaria, ritmul evenimentele politice care au urmat la noi în țară a început să înregistreze o evoluție accelerată. Spre sfârşitul anului 1944, Gheorghiu-Dej şi Ana Pauker au fost convocați urgent la Moscova, unde, în perioada 31 decembrie-16 ianuarie, au primit instrucțiuni clare de la Stalin în privința următoarelor etape pe care Partidul Comunist le avea de parcurs pentru obținerea puterii în stat, printre acestea numărându-se începerea neîntârziată a împărțirii moşiilor către țărani[233].

Faptul că ideea reformei agrare a avut şi o încărcătură profund populistă, prin intermediul ei urmărindu-se în special captarea adeziunii țărănimii la programul politic lansat de FND, publicat câteva zile mai târziu, se poate limpede observa din discuțiile purtate de reprezentanții coaliției roşii, în şedința desfăşurată în data de 24 ianuarie 1945, pe marginea instrucțiunilor aduse de Gheorghiu-Dej. Reprezentanții de frunte ai forțelor de stânga, analizând oportunitatea aplicării ei, au conştientizat totuşi efectele negative ce vor decurge din materializarea acestui deziderat. Proiectul de lege a fost atent analizat atât fondul său, cât şi forma pe care o va îmbrăca.

---

[228] *6 Martie 1945. Masele populare – Forța hotărâtoare în instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor şi țăranilor*, Editura Politică, Bucureşti, 1982, p. 233

[229] *Chemarea* (Târgovişte) din 25 februarie 1945. Apud: *6 Martie 1945. Masele populare – Forța hotărâtoare în instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor şi țăranilor*, Editura Politică, Bucureşti, 1982, p. 228

[230] *Din cronica unor zile istorice*, Editura Academiei RSR, Bucureşti, 1971, p. 200

[231] *Scânteia* din 28 ianuarie 1945

[232] *Înainte* (Turnu Severin) din 8 februarie 1945. Apud: *6 Martie 1945. Masele populare – Forța hotărâtoare în instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor şi țăranilor*, Editura Politică, Bucureşti, 1982, p. 228

[233] *România, viața politică în documente. 1945.* (coordonator Ioan Scurtu), Arhivele Statului din România, Bucureşti, 1945, p. 30

Reprezentantul PSD, Lothar Rădăceanu, a sesizat posibilitatea scăderii producției agricole, dar a considerat-o ca fiind doar o consecință cu caracter temporar. „Poate că pentru moment producția va scădea sub nivelul aceluia al marii proprietăți – a subliniat el – dar țăranul va consuma mai mult, căci văzându-se cu pământ, îşi va permite să se hrănească mai bine (...) aceasta va fi o temă favorabilă şi la țară, unde țăranii vor pământ, şi la oraş unde lumea se teme că va fi lipsită de pâine”[234]. Comunistul Voinea, prezent la discuții, a atras şi el atenția asupra reculului economic ce avea să urmeze. „Trebuie să avem grijă ca această reformă, eventual să nu ducă la o scădere a producției – aprecia el – căci atunci noi vom fi cei vinovați dacă oraşele nu vor fi alimentate, de asemenea, noi ne-am asumat răspunderea îndeplinirii convenției de armistițiu, care în bună parte trebuie plătit din recoltă, adică din datoria de 300 milioane dolari, 140 milioane trebuiesc plătiți din grâne”[235].

Cu acest prilej a fost supusă discuției şi problema suprafeței totale ce trebuia expropriată, deoarece aceasta era insuficientă pentru a satisface cererea numărului mare de îndreptățiți. Rezolvarea a fost găsită de Vasile Luca prin introducerea în calcul a terenurilor necultivabile şi a celor mlăştinoase, însă după ameliorarea şi asanarea lor. Tot el a fost acela care s-a împotrivit, pe urmă, inițiativelor făcute în direcția exproprierii pământurilor bisericeşti. „Când popa va spune «ne ia pământul», e una, şi când va spune «azi ne ia pământul nostru şi mâine vă ia pământul vostru şi nevasta şi mai ştiu eu ce», e alta – a argumentat acesta – popii au multă influență asupra țăranilor”[236]. Ca un veritabil cominternist, care trăise ani buni la Moscova, Luca era expert în materie, nici unul dintre cei prezenți la şedință necunoscând mai bine decât el uriaşele dificultăți cu care se confruntase guvernul sovietelor în procesul de implementare forțată a modelului comunist la sate, motiv pentru care întreg auditoriul s-a conformat sfaturilor sale.

Cele discutate la întâlnirile de taină ale fruntaşilor FND nu au scăpat atenției agenților serviciilor americane de informații, care la 30 ianuarie au comunicat Washington-ului o serie de opinii pertinente legate de prognoza evenimentelor politice care aveau să urmeze în țară. „În timpul recentei lor călătorii la Moscova, Ana Pauker, liderul comuniştilor de extremă stângă, şi Gheorghiu-Dej, ministrul comunicațiilor, au contribuit la organizarea viitoarei campanii – se aprecia în raport – Noul guvern va promova un program moderat. Se va renunța la naționalizarea băncilor şi întreprinderilor industriale, dar se va efectua exproprierea pământurilor, pentru a obține sprijinul țărănimii. Pământul Coroanei şi ale Bisericii nu vor fi atinse. Sursa a garantat că programul nu va reuşi în realizarea producției cerealiere – se

---

[234] Direcția Arhivelor Naționale Centrale (în continuare DANIC-Bucureşti), fond *Arhiva C.C. al PCR*, dosar nr. 16/1945, f. 1-13. Apud: *România. Viața politică în documente. 1945.*, Arhivele Statului din România, Bucureşti, 1994, p. 87

[235] *Ibidem*, p. 85

[236] *Ibidem*, p. 83.

spunea în final – dar nu în mod grav"[237], fapt ce dovedeşte că puterile occidentale au fost la curent tot timpul cu paşii întreprinşi de sovietici pa calea instalării comunismului în țara noastră.

După cum am văzut, presiunile exercitate de forțele coaliției FND pe linia grăbirii procesului de redistribuire a fondului funciar au înregistrat un ritm ascendent pe parcursul lunilor ianuarie-februarie 1945, în fruntea acțiunilor propagandistice situându-se de această dată Frontul Plugarilor, care pe data de 10 februarie a lansat prin intermediul propriului organ de presă un manifestat care ațâța populația rurală la nesupunere civică. Documentul îndemna țărănimea să ocupe pământurile criminalilor de război, ale absenteiştilor, ale moşierilor care manifestau dezinteres pentru cultivarea propriilor terenuri şi celelalte exploatații, până la 50 hectare, cu excepția pământurilor bisericeşti. Valoarea despăgubirilor datorate de săteni pentru terenul primit era fixat la valoarea unei recolte anuale, pe parcursul a zece ani, la împroprietărire având întâietate soldații aflați pe front, invalizii, văduvele şi orfanii celor căzuți în luptă[238]. „De la guvernul care este acum la putere, voi nu aveți nimic bun de aşteptat – glăsuia manifestul amintit – căci în acest guvern, cei mai mulți miniştri, trimişi acolo de conducerile partidelor național-țărănesc şi liberal, nu vor ca voi să fiți împroprietăriți (...) sutele şi sutele de mii de patrioți muncitori, țărani, ingineri, agronomi, profesori, medici, meseriaşi, funcționari care alcătuiesc Frontul Național Democrat au hotărât «reforma agrară trebuie imediat înfăptuită». Înfăptuitorii ei trebuie să fiți voi plugarii, ajutați şi sprijiniți de toți acei care vor binele țării"[239].

Un incident înregistrat în județul Hunedoara la 1 martie 1945 vine să ne întărească convingerea că forțele FND erau implicate nu numai propagandistic în „acțiunile revoluționare" de aplicare a reformei agrare. Comandantul Centrului de Internați Politici din Săcel, plutonierul-major Corneanu Vasile, s-a pomenit la data respectivă cu o adresă trimisă de o aşa-zisă echipă muncitorească de pe Valea Jiului, care îl punea preventiv în gardă să nu se implice cumva în stoparea operațiunilor de expropriere a proprietăților lagărului, aflat în faza de desființare, pe care „lucrătorii" intenționau să le înceapă în curând. „Noi subsemnații, echipa de misiune pentru expropierea moşiilor care urmează a se împărți țăranilor. În primul rând ostaşilor de pe front, văduvelor şi orfanilor de război. Dle Plut Major întru cât suntem informați că D[umnea]voastră ați primit ordin dela superiori D[umnea]voastră ca să nu vă amestecați în misiunea noastră, întrucât [nici] noi nu ne amestecăm în afacerile D[umnea]voastră la lagăr. Deci vă rugăm şi

---

[237] National Archives of the United States, Washington D.C., *Records of the Office of Strategic Services* (R.G. 226), no. L 52277. Apud: DANIC-Bucureşti, *Colecția Microfilme SUA*, rola 653, clişeele 468-469

[238] *Frontul Plugarilor* din 10 februarie 1945, p. 1

[239] *Mişcarea muncitoească, socialistă, democratică. Activitatea Partidului Comunist Român şi apărarea patriei*, Editura Militară, 1983, p. 605.

noi, pentru ultima dată, să ne lăsați înpace ca să putem face expropierea. Vă rugăm ca referatul să-l puneți pe verso" – glăsuia somația. Subofițerul se făcea „vinovat" de faptul că, în virtutea legislației militare, nu a permis echipei de „revoluționari să se apropie la o distanță mai mică de 50 de metri de împrejmuirea lagărului, argument cu care îşi şi motiva atitudinea. „Conform regulamentului – raporta acesta superiorilor săi – nimeni nu are voie să se apropie de Centrul de Internați Politici. Dacă Prefectura a avut motiv sau lege ca să exproprieze Castelul şi terenul din împrejurimi, ar fi trebuit să mute Centrul de Internați şi astfel putea proceda cum voia. Din comunicatul oficial al PCM la radio, rezultă că de pe ziua de 23. II. 1945 este revoltă în țară, deci suntem îndreptățiți a lua măsuri ca nimeni să nu se poată apropia de acest centru, ia cine nu va executa, considerăm că suntem atacați; în care scop Legile şi Regulamentele semnate de M.S. Regele ne dă dreptul să tragem cu armele asupra celor ce ar nesocoti aceste dispozițiuni" – după care comandantul ținea să atragă atenția asupra caracterului necurat al acțiunii – „Am observat şi suntem informați că echipa din Săcel, care este venită sub pretext că expropriază, stă de pe ziua de 23 II 1945, înarmați cu arme militare şi pistoale cum şi grenade, deci suntem îndreptățiți a ne aştepta la un atac din partea acestora. Nu ne leagă nici un interes după cum am fost acuzat de unii din echipă, că am fi hitlerişti şi legionari, ceea ce o considerăm o acuzație perfidă, deoarece tot aşa au procedat şi legionarii, s-au înarmat ilegal şi a atacat Armata. Noi, Armata şi Jandarmeria am depus jurământul de credință M.S. Regelui Mihaiu I-iu, pe care-l respectăm cu sfințenie" – adăuga acesta intuind adevăratele intenții ale gărzilor comuniste[240].

[240] Dan-Simion Grecu, *Lagăre de internare în județul Hunedoara (1944-1945)*, Deva, p. 10-11

3 Aplicarea reformei agrare în județele Nord-Vestului României

3.1. Exproprierile şi împroprietăririle înfăptuite „pe cale revoluționară"

După cum dovedesc documentele de arhivă, o parte a țărănimii din județele nord-vestice ale țării a trecut şi ea la exproprierea unor moşii încă din primele două luni ale anului 1945, cu mult înaintea lansării celor două apeluri-manifest transmise de către PCR şi Frontul Plugarilor, la 9 şi 11 februarie 1945, prin care locuitorii satelor erau îndemnați să ocupe moşiile „pe cale revoluționară"[241]. Un document păstrat în arhiva Primăriei comunei Popeşti, Bihor, datat la 1 ianuarie 1945, poartă pur şi simplu titulatura *„Aplicarea Reformei Agrare în Ungaria şi Transilvania de Nord. Comuna Popeşti"*[242], conținutul acestuia fiind alcătuit din mai multe liste cu numele țăranilor împroprietăriți pe moşia Abației de Mölk, persoană juridică germană[243]. Titulatura documentului este destul de bizară datorită menționării la un loc a Ungariei şi Transilvaniei de Nord, ca şi cum ar fi fost o entitate teritorial-politică unitară, amănunt care ar putea întări bănuiala că autoritățile maghiare pro-sovietice instalate la cârma județelor din nord-vestul României ascultau de un alt centru de putere decât Bucureştii, foarte probabil de cel din Debrețin[244].

Aceeaşi soartă a fost împărtăşită şi de fostul domeniu nobiliar al contelui Stübenberg, cu centrul în comuna Săcuieni[245], dar care prin imensa întindere ce o avea acoperea şi hotarele localităților Diosig, Cadea Mare, Cadea Mică, Ianca, Ciocaia, Cherechiu, Târguşor şi Olosig, ai căror locuitori au trecut şi ei la împărțirea averii funciare a moşierului refugiat în Ungaria[246]. Cazurile din Bihor nu sunt singulare. Locuitorii satelor maghiare din plasa Ugocea (Halmeu), Satu Mare, au demarat la rândul lor acțiuni similare. Un proces verbal încheiat la şedința *„Comisiei de plasă pentru Reforma Agrară – plasa Ugocea-Halmeu"* din 10 ianuarie 1945 confirmă această realitate. Comisia

---

241 *Ibidem*

242 Arhiva Primăriei comunei Popeşti, dosar 1/1945, *„Aplicarea Reformei Agrare în Ungaria şi Transilvania de Nord. Comuna Popeşti"*, passim.

243 austriacă – n.n. Augustin Țărău

244 Arhiva Serviciului Român de Informații (în continuare ASRI Bucureşti), fond *Documentar*, dosar 6006, f. 293-298

245 AN-DJ Bihor, fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana*, dosar nr.1/1946, f. 7.

246 Idem, fond *Pretura Plasei Săcuieni.*, dosar 35/1945, passim

țărănească constituită ad-hoc hotărâse exproprierea unui număr de nouă proprietăți însumând o suprafață de 409,558 iugăre, anume: moşia Szegedi Adalbert cu 193 iugăre, moşia Lemeni Alexandru cu 14 iugăre, moşia Simo Ludovic cu 59,958 iugăre, moşia Brenner Volf cu 33 iugăre, moşia Kürthy Ecaterina cu 2 iugăre, moşia Keller Samuilă cu 3,800 iugăre, moşia Hitler Solomon cu 80,800 iugăre, moşia Vasadi Adalbert cu 8 iugăre şi moşia Nagy Desideriu cu 15 iugăre[247]. După numai cinci zile, pe adresa Prefecturii județului Satu Mare a fost trimis un memoriu în care erau exprimate primele cereri de împroprietărire formulate de locuitorii comunei Comlăuşa din aceeaşi plasă[248].

Pentru celelalte județe nord-vestice nu am putut stabili încă o dată sigură a începerii lucrărilor de „reformă agrară", verificată pe baza documentelor de arhivă ale vremii, dar într-un raport redactat în martie 1946 de conducerea PCR din Bihor se afirmă că în județele „Regionalei Oradea – cu excepția Bihorului de Sud – procedura de expropriere era începută încă în luna februarie 1945, în baza rezoluției luate la Congresul FND din Ardealul de Nord", informație care datează însă cu o anumită întârziere momentul declanşării reformei[249]. Presa locală de stânga vine să confirme şi ea evenimentele amintite în coloanele articolului de fond dedicat vizitei lui Vasile Luca la Oradea. Cu acest prilej Comitetul județean al FND a fost lăudat de către fruntaşul comunist pentru că ar fi început lucrările de expropriere la 25 februarie, deci la scurtă vreme după ce – punctează cotidianul „*Viața Nouă*" – „Comitetul Executiv din Ardealul de Nord hotărâse punerea la cale a reformei agrare în ziua de 18 februarie"[250]. Aceeaşi informație este vehiculată şi de ziarul „*Plugarii*" din Cluj, în numărul din 23 februarie 1945, care pomeneşte despre faptul că la conferința prefecților din Ardealul de Nord, ținută la Cluj în zilele de 14-15 februarie, mai marii județelor respective s-au pronunțat pentru întețirea lucrărilor de expropriere a pământurilor moşiereşti[251], ceea ce ar putea însemna că acțiunile de redistribuire a pământurilor ar fi fost începute cu mult mai devreme.

Certă este însă situația consemnată documentar în cazul altor localități, cum au fost comunele Inand şi Sălard din Bihor[252], unde lucrările de expropriere a moşiilor Coloman Markovits respectiv Iosif Bartsch au fost declanşate „*pe cale revoluționară*" în a doua jumătate a lunii februarie 1945[253], ca urmare a îndemnului lansat de Comitetul Central al Frontului Plugarilor în plină criză a guvernului Rădescu. Documentul conținea şi o scurtă prezentare

[247] AN-DJ Satu Mare, fond *Prefectura județului Satu Mare*, rola 447, dosar 38/1946, f. 1,
[248] Idem, rola 420, dosar 18/1945, f. 1-5
[249] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR.,* dosar 262/1945-1948, f. 63
[250] *Viața Nouă* nr. 59 din 1 aprilie 1945, p. 1
[251] *Plugarii* (Cluj) din 23 februarie 1945, p. 1
[252] AN-DJ Bihor, fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana*, dosar nr.1/1946, f. 7
[253] Idem, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 262/1945-1948, f. 63.

a principiilor care trebuiau să călăuzească acțiunile țărănimii, în ton cu cele cuprinse în Platforma-program a FND, însă foarte generale şi insuficiente pentru coordonarea unui proces unitar şi uniform la nivelul întregii țări[254]. De aceea organele administrațiilor județene s-au văzut nevoite să găsească soluții proprii pentru înlăturarea acestor neajunsuri, deoarece exproprierile şi împroprietăririle se făceau diferit de la o localitate la alta. Aşa a procedat prefectul Sătmarului care a emis Ordonanța din 12 martie 1945, prin care erau fixate cele dintâi criterii necesare aplicării reformei. Conform acestora, aveau prioritate la împroprietărire „acei care luptă pe frontul împotriva fascismului, familiile lor, văduvele şi orfanii războiului eliberator, precum şi cei care au fost deportați de fascişti cu familiile lor"[255]. În acelaşi document, populația era asigurată că de pe urma reformei vor beneficia toți țăranii, fără deosebire de naționalitate sau religie.

După cum demonstrează însă dosarele de arhivă, aceste normative locale nu s-au bucurat de vreun prea mare succes printre țărani, care au continuat să-şi împartă pământurile moşiereşti după cum îi ducea mintea. La fel au stat lucrurile şi în județele aflate sub controlul administrației româneşti. Astfel, pe 17 martie 1945, Crişan Teodor, şeful „echipei de reformă agrară şi expropriere" din Arad a trecut prin mai multe localități ale Plasei Radna pentru a vedea la fața locului modul în care se desfăşurau operațiunile de expropriere şi împroprietărire. Cu această ocazie al a putut constata că țăranii din comuna Miniş trecuseră la exproprierea unei suprafețe de 40 de iugăre plantată cu viță-de-vie, cei din Şoimoş îşi împărțiseră deja între ei 5.885 iugăre de teren arabil, iar cei din Odved puseseră mâna pe 950 de iugăre de pădure şi alte 150 iugăre de arabil, cu alte cuvinte şi terenuri cu destinații ce nu făceau obiectul proiectului legii pentru reformă agrară. Tot aşa, în luna iunie, Fărcaşiu, delegatul Organizației județene PCR Arad a fost trimis în comuna Drauț, Plasa Târnova, pentru a vedea în ce condiții expropriaseră țăranii de acolo cele 870 iugăre de pădure şi păşune din moşia lui Bogdánfy Adalbert[256].

În Bihorul de Sud, țăranii din comuna Tulca expropriaseră averile bisericii, iar cei din satele plaselor Aleşd şi Tileagd, inclusiv viile şi pădurile acesteia, adică suprafețe exceptate de la expropriere. Pentru toate ilegalitățile săvârşite au fost ulterior învinovățiți moşierii şi funcționarii publici, care erau

---

[254] Manifestul prevedea: *„1) Să fie confiscate pământurile criminalilor de război, ale moşierilor plecați cu nemții şi ale celor care sabotează lucrările câmpului pe moşiile lor; 2) Să fie confiscat pământul ce depăşeşte 50 ha al celorlalți moşieri; 3) Cu pământurile confiscate se vor împroprietări țăranii fără pământ şi cu pământ puțin. La împroprietărire, comitetele săteşti ale Frontului Plugarilor vor avea o grijă deosebită pentru ostaşii plecați pe front, pentru invalizi, pentru familiile lor, pentru văduvele şi orfanii ostaşilor căzuți; 4) Din pământurile confiscate, statul va constitui un fond de rezervă de cinci la sută. Din acest fond el va împroprietări țăranii din regiunile fără pământ; 5) Pământurile mănăstireşti nu se vor confisca; 6) Prețul pământului confiscat şi dat țăranilor se fixează la o sumă egală cu valoarea recoltei pe un an. Plata se va face în 10 rate anuale". Frontul Plugarilor* din 10 februarie 1945, p. 1-2

[255] *Sătmărenii în lupta pentru socialism*, Satu Mare, 1974, p. 58

[256] AN-DJ Arad, fond *Comitetul Județean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 15

acuzați că „prostesc pe țărani să treacă la aplicarea abuzivă a reformei, cu încălcarea legii”[257]. Ruski Ştefan, din comuna Rovine, Arad, a reclamat organizației locale a PCR, în numele consătenilor săi, nici mai mult nici mai puțin decât exproprierea sesiei Parohiei Ortodoxe din Pecica, sub motivul împroprietăririi văduvelor şi orfanilor de război. În anul 1923 aceeaşi oameni uzurpaseră folosința moşiei Kinestari din hotarul satului lor, cu toate că exploatația se afla în proprietatea Statului Român ca „bun de mână moartă” după ce fostul proprietar optase pentru cetățenia maghiară. În această calitate, autoritățile noastre au desființat inițiativă sătenilor, dar nu înainte de a le oferi alte parcele în schimb, ofertă refuzată însă de țăranii unguri. Terenul în litigiu a fost atribuit atunci Bisericii Ortodoxe din comuna vecină, Pecica, operațiune care făcea parte dintr-un mai larg program de împroprietărire a parohiilor ortodoxe din Ardeal, vitregite sub regimul austro-ungar. Etnicii maghiari ai comunei încercau acum să obțină, pe cale politică, anularea actelor emise de autoritățile româneşti în perioada interbelică şi repunerea lor în posesie[258].

Rapoartele mai relatau cum că țăranii satelor ungureşti din plasa Sălard, Bihor, şi din mai multe comune similare ale județului Sălaj, trecuseră la exproprierea unor moşii cu suprafețe mai mici de 50 ha şi că în plus, „îndemnați de reacțiunea maghiară”, aceştia s-ar opune împroprietăriri soldaților întorşi de pe front[259]. După cum era de aşteptat, încurajarea unor asemenea acțiuni oportuniste, executate înainte de legiferarea unui cadru normativ, a condus la abuzuri grave, de natură să pericliteze însăşi imaginea forțelor politice grupate în FND. Ele au adus atingere nu numai proprietarilor ale căror averi făceau obiectul exproprierilor, ci şi unor categorii de țărani săraci, îndreptățiți la împroprietărire.

O stare de neliniște în rândul populației rurale avea să fie stârnită odată cu publicare Legii nr. 187 pentru Reformă Agrară, în 23 martie 1945, deoarece, în goana lor după popularitate, comuniştii au subestimat efectele dispozițiilor date cu o lună înainte. Unul dintre acestea izvora din nereglemetarea mărimii „lotului-tip”, greşeală care acum se întorcea împotriva lor punându-le la îndoială credibilitate pe care speraseră să o câştige de pe urma reformei. Situația a fost limpede surprinsă în capitolul „starea de spirit a sătenilor”, din raportul mai sus amintit, în care, după ce se recunoştea că „în urma apariției ordonanței elaborate de fostul FND din Cluj (…) sătenii au intrat în posesiunea de fapt a pământurilor, după repartiția provizorie a comitetelor locale”, erau semnalate unele comune unde loturile atribuite anterior au fost restrânse „deoarece – se făcea precizarea că – în unele părți, comitetele locale au revenit asupra întinderii de pământ atribuită în primul moment”[260]. Prin lege, dimensiunile „loturilor-tip” a fost stabilită la

[257] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR.,* dosar 262/1945-1948, f. 63
[258] AN-DJ Arad, fond *Comitetul Județean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 155
[259] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR.,* dosar 262/1945-1948, f. 63
[260] *Ibidem*, f. 68

câte 2 iugăre pentru fiecare îndreptățit, iar pentru cei lipsiți de casă, loturi intravilane cuprinse între 0,400-0,900 iugăre, la prețul de 10,80 lei stânjenul pătrat[261]. Țăranii s-au arătat însă nemulțumiți de această prevedere, în special cei din zonele cu deficit de teren arabil, care ar fi preferat şi varianta strămutării în alte locuri. În raport se sublinia faptul că-i „nelinişteşte pe săteni şi micimea loturilor ce vor reveni îndreptățiților, mai ales că Oficiul Național al Colonizării, până acum n-a luat măsuri pentru colonizarea în alte județe cu pământ mai mult", pentru rezolvare propunându-se soluția „colonizării unor săteni îndreptățiți în sate părăsite de slovaci"[262].

În alte locuri, tot din pricina lipsei cadrului legal, comisiile locale au distribuit terenuri unor categorii neîndreptățite la beneficiul reformei agrare, cum au fost meseriaşii satelor, care după apariția legii au fost deposedați. Era firesc ca aceştia să fie acum nemulțumiți, lucru cunoscut de autorități care au constatat că „aceste elemente, cari se consideră nedreptățite, caută să agite împotriva comitetelor locale". Nu au lipsit nici cazurile de corupție, comitetele locale fiind acuzate că „că au atribuit pământul şi celor cari nu au dreptul să primească, favorizând rudeniile în detrimentul celor cu adevărat lipsiți"[263]. Mai mulți locuitori din comuna Zadărloc, Arad, au înaintat o plângere în care erau descrise o serie de abuzuri săvârşite de comisia locală. Situația în comună era deosebit de sensibilă, întrucât cea mai mare parte a locuitorilor erau etnici germani, supuşi acum unui regim discriminatoriu reglementat prin Legea CASBI[264]. Pe fondul acestei probleme, reprezentantul sătenilor nemulțumiți a ținut să precizeze chiar de la începutul petiției că nu încearcă să se erijeze într-un apărător al concetățenilor săi germani, ci solicită doar să fie respectat spiritul legii. „Prin cele ce voi arăta mai jos – precizează petentul – nu vreau să apar ca un contrar al reformei agrare, sau ca un apărător al germanilor. Sunt pentru reforma agrară şi pentru pedepsirea hitleriştilor, dar totul [să fie] făcut în spiritul legii, indiferent de naționalitate sau religie (…) Greutățile care se pun reformei agrare sunt făcute chiar de acei care sunt chemați să o facă, adică de membrii comitetului" – încheia acesta[265]. Pentru argumentarea plângerii, erau trecute în revistă faptele reprobabile ale membrilor comisiei locale. Preşedintele acesteia, Stein Petru, îşi însuşise casa unui etnic german, cu toate că tatăl său mai avea în proprietate alte două, situație în care nu ar fi fost îndreptățit la împroprietărire. Mai mult decât atât, în vreme ce altor țăranilor li s-au atribuit gospodării prin tragere la sorți, el şi-a ales-o pe a lui după bunul său plac. La fel a procedat şi Bogdan Dumitru, membru a aceleaşi comisii, care s-a auto-împroprietărit cu o gospodărie nemțească, cu toate că nu se încadra în

[261] AN-DJ Satu Mare, fond *Pretura plăşii Satu Mare*, rola 445, dosar 8/1946, f. 13
[262] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR.,* dosar 262/1945-1948, f. 68
[263] *Ibidem*
[264] Casa de Administrare şi Siguranță a Buburilor Inamice – n.n. Augustin Țărău
[265] AN-DJ Arad, fond *Comitetul Județean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 156

categoria îndreptățiților deoarece era singur la părinți[266]. Văduvele de război au fost omise de la împărțirea inventarului agricol expropriat de la consătenii germani, pe motivul că fiind singure nu au nevoie de utilaje sau animale[267]. Ajutat de Moldovan Iosif şi Câmpian Pavel, Stein a mai confiscat întreaga cantitate de ovăz găsită în gospodăria lui Ferebaier Pal pentru a o valorifica pentru sine. A înlesnit apoi câtorva familii germane să-şi vândă o parte din vite într-o localitate vecină, conştient fiind de faptul că încalcă interdicția pusă acestora de a-şi înstrăina inventarul agricol[268].

În Maramureş aplicarea reformei agrare era afectată de neconcordanța dintre situația reală a fondului funciar şi cea existentă în cărțile funciare, în sensul că acestea nu au mai fost aduse la zi de multă vreme. În perioada dintre cele două războaie mondiale, suprafața cultivabilă a județului s-a mărit datorită numeroaselor operațiuni de lăzuire efectuate ilegal de locuitori. Din această cauză, comisiile locale nu puteau întocmi cu exactitate listele persoanelor îndreptățite la împroprietărire[269]. Alte asemenea neajunsuri, legate de lipsa documentației tehnice cadastrale, au fost reclamate în mai multe dintre satele plasei Salonta, Bihor, sau ale plaselor Tăşnad, Şimleu Silvaniei şi Supuru de Jos, Sălaj, unde lucrările reformei au fost oprite sub motivul distrugerii cărților funciare în timpul războiului[270]. Chiar dacă autoritățile puneau sub semnul întrebării aceste afirmații, mai târziu s-a dovedit că administrația maghiară a avut grijă să-şi salveze arhiva odată cu retragerea, documentele tehnice respective fiind păstrate şi astăzi la arhivele din Debrețin[271].

---

266 *Ibidem*

267 *Ibidem*

268 *Ibidem*

269 AN-DJ Maramureş, fond *Comitetul Județean Maramureş al PCR*, dosar 1/1945, f. 77

270 AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR.,* dosar 262/1945-1948, f. 64

271 Ioan Aurel Popovici, *Contribuții privind istoria Arhivelor Bihorene*, în *Direcția Județeană Bacău a Arhivelor Naționale. Semicentenar*, Sesiune ştiințifică, vol. 1, Editura Ministerului de Interne, Bucureşti, 2001, p. 233-239

3.2. Situația proprietăților inamice şi a celor aparținând Grupului Etnic German

Am analizat mai devreme situația exproprierilor făcute direct de către țărănime înaintea legiferării Reformei Agrare şi aminteam de câteva dintre moşiile împărțite astfel în acea parte a județului Bihor care mai era încă administrată de organele maghiare pro-comuniste, cum a fost cazul Abației de Mölk, persoană juridică germană[272], cel al fostului domeniu nobiliar al contelui Stübenberg din comuna Săcuieni[273], sau al contelui Tisza din Salonta şi împrejurimi[274], ambii proprietari refugiați în Ungaria, precum şi alte astfel de cazuri înregistrate în județul Satu Mare, cum au fost cele câteva din plasa Ugocea (Halmeu), Satu Mare[275], expropriate în aceleaşi condiții. Din punct de vedere juridic toate aceste acțiuni efectuate arbitrar „în spiritul reformei garare" erau ilegale, atâta vreme cât prin prin Decretul nr. 247/25 octombrie 1944 guvernul a reglementat ca jurisdicția românească urma să se extindă şi asupra Ardealului de Nord[276], iar apoi prin Legea nr. 487 din noiembrie 1944 a fost organizat „*Comisariatul pentru administrarea regiunilor eliberate*".

În acest context şi averile în cauză ar fi trebuit să fie supuse reglementărilor impuse nouă prin articolul 8 din Convenția de Armistițiu, care prevedea că: „Guvernul şi Înaltul Comandament Român se obligă să nu permită exportul sau exproprierea a oricărei forme de proprietate (inclusiv obiecte de valoare şi bani) aparținând Germaniei, Ungariei sau naționalilor lor, sau în teritoriile ocupate de ele, fără autorizațiunea Înaltului Comandament Aliat (Sovietic). Guvernul şi Înaltul Comandament Român vor păstra aceste bunuri în condițiunile ce urmează a se stabili de Înaltul Comandament Aliat (Sovietic)"[277]. Dar pentru că autoritățile militare sovietice au desconsiderat actele normative emise de guvernul român[278], ilegalitățile comise de țăranii din satele aflate pe domeniile agricole respective au rămas nesancționate, iar exproprierile şi împroprietăririle înfăptuite de aceştia s-au bucurat o vreme de un statut derogatoriu. Intrarea în legalitate a venit de abia pe data de 29 martie

---

[272] Persoană juridică fostă austriacă – n.n. A.Ț

[273] AN-DJ Bihor, fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana*, dosar nr.1/1946, f. 7.

[274] Idem, fond *Pretura Plasei Săcuieni.*, dosar 35/1945, passim

[275] AN-DJ Satu Mare, fond *Prefectura județului Satu Mare*, rola 447, dosar 38/1946, f. 1,

[276] *Monitorul Oficial*, nr. 247 din 24 octombrie 1944, p. 6854

[277] *Monitorul Oficial* nr. 219 din 22 septembrie 1944. Apud: Corneliu Rudescu, I.Ş. Toma, A.I. Movila, *Codul Armistițiului*, Editura Gorjan, Bucureşti, 1945, p. 5-10

[278] Arhiva Politicii Externe a Federației Ruse (în continuare APEFR), fond *0125*, opis 33, mapa nr. 127, dosar nr. 7, f. 5-6. Apud: Academia Română-Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, *Misiunile lui A.I. Vâşinski în România. Documente secrete*, Bucureşti, 1997, p. 105

1946, dar numai pentru o anumită parte dintre exploatațiile absenteiştilor, când prin Ordinul telegrafic nr. 16.036 al Ministerului Agriculturii acestea au fost transformate în ferme de stat[279].

Până la această dată însă, atât pe teritoriul Ardealului de Nord, cât şi pe cel al restului României au fost operate deportări ale populației de etnie germană. În județele Satu Mare şi Bihor deportările au debutat la începutul lunii ianuarie 1945 în urma Ordinului nr. 0060 din 22 decembrie 1944 al Comandamentului Sovietic din Szigetvár, Ungaria, şvabii luând calea lagărelor de muncă din regiunea Donbas din Ucraina[280]. Din județul Satu Mare au fost deportate 1.958 de persoane[281], din localitățile Aciua[282], Ardud[283], Baba Novac[284], Beltiug[285], Berea, Borleşti[286], Carei, Ciumeşti[287], Craidorolț[288], Foieni, Mecențiu, Moftinu Mare, Oraşu Nou, Sanislău[289], Socond[290], Seini, Şandra, Tarna Mare Tăşnad, Terebeşti[291], Turulung[292]. Cifrele sunt însă controversate, unii autori indicând cifra de 4.834 de etnici germani deportați[293], iar alții de 4.850[294].

Pentru județul Bihor avem date mai certe deoarece Chestura de Poliție Oradea a întocmit ulterior o anchetă în legătură cu acest eveniment. Cunoaştem că şvabii bihoreni au fost îmbarcați în trenuri pe data de 13 ianuarie 1945. Pe baza acestor informații am putut întocmit o evidență precisă a acestora. Astfel, au fost ridicați pentru internare 512 bărbați şi 192 de femei, din întregul lot 167 de persoane având vârsta până în 20 de ani, 188 între 20-30 de ani, 212 între 30-40 de ani şi 182 peste 40 de ani. Cei mai mulți proveneau din Oradea, în număr de 460, din Tărian 101, din Palota 92, câte 20 din Sântion şi Seleuş, 14 din Sâniob, câte 13 din Pădurea Neagră şi Valea lui Mihai, câte nouă din Salonta şi Sălard, câte opt din Szentes (Ungaria) şi Tăuteu, şase din Tutelec, câte cinci din Biharea, Săcuieni şi Suplac, patru din Petreu, câte trei

279 AN-DJ Bihor, fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana*, dosar nr.1/1946, f. 7
280 Bujor Dulgău, *Drama unei etnii-Deportarea şvabilor sătmăreni*, în *Sovietizarea în Nord-Vestul României 1944-1950*, Editura Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 1996, p. 287
281 Doru Radosav, *Donbas-O istorie deportată*, în Analele Sighet, *Instalarea comunismului-Între rezistență şi represiune*, Fundația Academia Civică, 1995, p. 429
282 AN-DJ Satu Mare, fond *Prefectura jud. Satu Mare*, dosar nr. 89/1945/1945, f. 2
283 *Ibidem*, f. 92-138
284 Idem, dosar nr. 90/1945, f. 2
285 *Ibidem*, f. 43-66
286 *Ibidem*, f. 94
287 Idem, dosar nr. 18/1945, f. 134
288 Idem, dosar nr 93/1945, f. 71-91
289 Idem, dosar nr. 18/1945, f. 88
290 Idem, dosar nr. 94/1945, f. 75-87
291 Idem, dosar nr. 33/1945, f. 76
292 Idem, dosar nr. 95/1945, f. 90-150
293 Bujor Dulgău, *loc. cit.*, p. 287
294 Dorin Dărăban, *Acțiunea de deportare a şvabilor sătmăreni-1945*, în *Satu Mare. Studii şi comunicări*, XIV, Editura Muzeului Sătmărean, 1997, p. 275-281

din Berettyó Tataros (Ungaria) şi Spinuş, câte doi din Borş, Hodoş, Sânmartin şi Şilindru, câte unul din Arad (?), Girişu de Criş, Hodoş, Nojorid, Poclușa de Barcău şi Sântandrei[295]. Tuturor acestora li s-au confiscat averile, într-o primă fază, iar ulterior, odată cu trecerea oficială şi a acestor teritorii sub jurisdicția românească, ele au făcut obiectul împroprietăriri altor categorii etnice de țărani, efectuate în baza prevederilor articolului 3, literele a) şi c) din Legea pentru Reformă Agrară[296].

În zonele controlate de administrația Bucureştilor, în Bihorul de Sud şi Arad, au fost aplicate prevederile articolului 8 din Convenția de Armistițiu, dezvoltat mai târziu prin două acte normative. Astfel, prin Decretul-lege nr. 20 din 3 ianuarie 1945 s-a înființat Comisariatul pentru Administrarea şi Lichidarea bunurilor fostului Grup Etnic German, organism ce avea ca atribuțiuni „a identifica, prelua, inventaria şi lichida toate clădirile, terenurile, inventarul viu, inventarul mort, mobilele, efectele, articolele alimentare şi toate bunurile de orice fel ce au aparținut fostului Grup Etnic German"[297], iar prin Legea nr. 91 din 10 februarie 1945 s-a înființat Casa de Administrare şi Supraveghere a Bunurilor Inamice, structură paralelă cu cea mai devreme creată având atribuțiuni asemănătoare, care lucra în teritoriu prin intermediul unor oficii județene. Cel din Bihor a fost deschis pe 27 februarie şi a funcționat cu două secțiuni, una pentru proprietăți urbane, cealaltă pentru cele rurale. Acesta a înregistrat şi inventariat un număr de 1.853 imobile urbane şi 527 rurale[298].

În Arad au fost identificate inițial un număr de 75 de gospodării rurale, ai căror proprietari germani, 71 de bărbați şi patru femei, au scăpat de deportare, dar în schimb au fost internați în lagărele de muncă din România, fie în județ la construcția barajului de la Drauț, fie la cariera de la Târgu Jiu ori pe şantierele de reparații căi ferate de la Slobozia Veche şi Şercaia-Făgăraş sau la Uzinele de Fier Hunedoara[299]. În ordinea alfabetică a localităților de baştină, din Aradu Nou au fost internate două persoane, din Chereluş una, din Comlăuş patru, din Cruceni patru, din Curtici una, din Enghelsbrün patru, din Galşa două, din Ghioroc una, din Glogovăț cinci, din Gutenbrün cinci, din Livada una, din Macea una, din Mândruloc una, din Nădlac una, din Panatu Nou două, din Păuliş patru, din Pâncota trei, din Peregu Mare una, din Radna două, din Schöndorf trei, din Sânicolau Mare două, din Sânleani două, din Sânmartin două, din Semlac una, din Şag cinci, din Şimand patru, din Şiria

[295] AN-DJ Bihor, fond *Chestura de Poliție Oradea*, dosar nr. 36/1945, f. 70
[296] *Monitorul Oficial* nr. 68 bis din 23 martie 1945, art. 3, p. 2205-2208
[297] AN-DJ Bihor, fond *Prefectura jud. Bihor-C.A.S.B.I.*, dosar nr. 73/1945, f. 1.
[298] Idem, inventarele nr. 1, 2, 3
[299] AN-DJ Hunedoara, fond *Prefectura jud. Hunedoara*, dosar 32/1945. în Apud: Dan-Simion Grecu, *Detasamente de muncă obligatorie pentru germani, în județul Hunedoara.1945-1948*, în *Buletinul ABB* no. 2 (45) din aprilie 2003, p.8-15

patru, din Traunau una, din Vizenheit una, din Zimandu Nou două şi din Zădarloc una[300].

La Oradea, începând cu data de 14 decembrie 1944 a funcționat un lagăr de internare în perimetrul cetății, destinat următoarele categorii de persoane: saşi, şvabi, elemente SS, internați politici, legionari şi criminali de război. Dintr-un raport încheiat de Chestura Poliției la 26 eptembrie 1945, aflăm însă că abia de la „data de 26 septembrie 1945 funcționează în mod legal, oficial, sub dependența şi supravegherea directă a MI". Personalul lagărului era compus din comuniști orădeni, directorul Zolányi, administratorul Géza Samuil, cinci funcționari şi 47 de gardieni. Serviciile interioare, necesare bunei desfăşurări a activității unității, erau asigurate de deținuți, motiv pentru care directorul a cerut mai târziu „de la Partidul Comunist din localitate elemente capabile care să înlocuiască pe internații din serviciile administrative ale lagărului" [301].

Lagărul a servit ulterior ca loc tranzitoriu de internare a etnicilor germani reîntorşi din Occident, care căzuseră prizonieri la anglo-americani iar acum se repatriau. Dintr-o adresă a Chesturii de Poliție din Deva reiese faptul că un număr de 170 dintre ei au fost detaşați pe 11 octombrie 1945 la muncă în Uzinele de Fier Hunedoara, unde se bucurau de un tratament bun, puteau purta corespondență cu familiile şi primeau vizite ale acestora, uzina îngrijindu-se de cazarea şi hrănirea lor, iar populația oraşului ajutându-i cu îmbrăcăminte[302]. Peste aproape un an se mai găseau în Hunedoara 74 de bărbați şi 54 de femei de etnie germană detaşați din lagărele din Oradea şi Turnu Măgurele. Ei domiciliau acum în diferite locații din oraş, după orele de muncă aveau program liber, iar o parte dintre femei se angajaseră la Fabrica din Cisnădie[303]. În noiembrie au mai fost aduşi aici 100 de etnici din județele Arad şi Timiş[304].

Proprietățile celor internați au fost expropriate de îndată ce a intrat în vigoare Legea pentru Reformă Agrară. Dintre proprietățile moşierilor de etnie germană, propuse spre expropriere, cele mai mari se concentrau în localitatea Gutenbrun. Cele 18 moşii de aici totalizau 1.211 hectare, cea mai întinsă dintre ele fiind a moşierei Bach Ileana, de 185 hectare. Urma comuna Sântana, cu zece moşii care însumau 665 hectare, cea mai întinsă fiind a lui Adelman Carol, cu 112 hectare. În Engelsbrun existau şase moşii, care acopereau 523

---

[300] AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar nr. 40/1944, f. 131-133, în *Tabel nominal de cetățenii români de origină etnică germană depe raza Legiunei, ce sunt internați în lagăr până în prezent*

[301] *Ibidem*, f. 293

[302] AN-DJ Hunedoara, fond *Chestura Poliției Deva*, dosar 18/1945, *Raportul 4957 S/11.10.1945*. Apud: Dan-Simion Grecu, *loc. cit.*, p.8-15

[303] Idem, dosar 66/1946, *Nota telefonica a Poliției Deva nr. 3743 S/4.9.1946*. Apud: Dan-Simion Grecu, *loc. cit.*, p.8-15

[304] Idem, dosar 69/1946, *Adresa Biroului Sigurantei Hunedoara nr. 1587 S/19.8.1947*. Apud: Dan-Simion Grecu, *loc. cit.*, p.8-15

hectare, dintre care 273 erau ale familiei Kapp Gertruda şi fiii Iosif, Ioan Petru şi Ana. Sânmartinul avea opt moşii totalizând 528 hectare, dintre care 222 erau ale familiei Schelman Francisc şi fiii Adam şi Francisc, iar Aradu Nou avea cinci moşii totalizând 282 hectare[305]. Pe 13 aprilie 1945 a fost finalizată o nouă lucrare statistică, întocmită cu eliminarea proprietăților germane supuse exproprierii şi a proprietăților statului şi ale Bisericii ortodoxe. Aceasta monitoriza şi inventarul agricol[306]. Statul deținea trei ferme, „*Dohangia*" la Nădab, cu o suprafață de 463 de hectare, „Barațca", la Miniş, cu 120 hectare şi Ceala, cu 571 hectare, toate însumând 634 hectare. Biserica Ortodoxă Română avea în proprietate 315 hectare: 55 de hectare, ale Mănăstirii Bodrog, 210 hectare ale episcopiei, în Arad-Gai, şi alte 50 de hectare în Şeitin.

Lucrările de împroprietărire a țăranilor de altă etnie pe seama germanilor au dat naştere însă unui lung şir de nereguli şi abuzuri înfăptuite de organele chemate să aplice reforma agrară. De pildă, în comuna Palota, județul Bihor, într-o primă etapă au fost identificate numai cinci proprietăți expropriabile, urmând ca la 13 februarie 1946, numărul acestora să se ridice la 49[307]. Structura proprietății funciare la momentul aplicării articolului 3) litera a din Legea Reformei Agrare era comună majorității satelor bihorene, adică numai zece familii posedau peste 20 de iugăre, una singură avea 50 de iugăre, 22 de familii aveau terenuri cuprinse între 12-19 iugăre, restul fiind sărace. Acest cumul de proprietăți trebuia să hrănească o populație de 447 de suflete. Media persoanelor într-o familie era în jur de 3-5 persoane.

Comisia locală de reformă agrară a expropriat 312 iugăre dintr-un total de 1.527. În etapa următoare s-a preconizat exproprierea a încă 52 de familii şi la scurtă vreme s-au mai adăugat 35[308]. Dinamica şi cuantumul exproprierilor aplicate grupului german din Palota au fost alimentate de presiunile făcute de Uniunii Populare Maghiare din Bihor în beneficiul unui grup de colonişti unguri transferați din zona Sălardului, unde se întorseseră acasă românii expulzați. Rămaşi fără locuințe, membrii acestui grup au fost introduşi în gospodăriile nemților aflați în deportare, dar în primăvara anului 1946, aceştia s-au întors şi ei din Ucraina. Soluția salvatoare au oferit-o slovacii din satele bihorene, care au început să emigreze masiv în Cehoslovacia lăsând în urma lor gospodăriile pustii[309]. De apreciat este solidaritatea vecinilor români din comuna Sântandrei, care au susținut cauza germanilor prin pledoaria delegatului Ioan Chivari care a stat chezaş că „aceşti locuitori, în timpul operațiilor de război nu s-au refugiat cu trupele maghiare şi germane (...), aceşti oameni nu sunt vinovați pentru a li se expropria moşiile, iar dacă este ca aceste moşii să fie expropriate, propune ca pe aceste locuri să fie

[305] AN-DJ Arad, fond *Comitetul Județean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 10-13
[306] *Ibidem*, f. 22
[307] AN-DJ Bihor, fond *Prefectura jud. Bihor*, dosar nr. 8/2262/1946, f. 7-11
[308] Idem, fond *Comisia pentru reformă agrară în plasa Centrală*, dosar nr. 24/1946, passim
[309] Idem, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR.*, dosar 262/1945-1948, f. 68

împroprietăriți invalizii şi orfanii de război români, iar nicidecum coloniştii de naționalitate maghiară, spunând că aceştia să plece înapoi în comuna de unde au venit în anul 1940”[310].

Tensiuni pe fond etnic au fost semnalate şi în comunele ungureşti şi germane din județele Sălaj şi Satu Mare, alimentate pe de o parte de „conscrierile” populației făcute de posturile de jandarmi, care au format convingerea că țărănimii că „se vor face noi deportări în URSS la muncă”, iar pe de altă parte de aducerea coloniştilor români în zonă. În Satu Mare, locuitorii plasei Oaş au cerut să fie împroprietăriți în terenurile expropriate în comunele germane Livada, Micula şi Agriş aparținătoare plasei vecine, Satu Mare, deoarece rezervele de arabil din zona lor erau foarte reduse. Solicitarea le-a fost onorată de Camera Agricolă, care la 23 mai 1945 a admis transferarea unei suprafețe de „1500 iugăre sub formă de loturi tip de 3 iugăre” în folosul oşenilor[311].

În Arad scandalurile au fost legate de aducerea şi împroprietărirea coloniştilor în comunele germane, operațiuni care au adus foloase materiale membrilor comisiei locale. Astfel, în Zădarloc au fost aşezați mai mulți țărani din Otlaca şi Pecica, dar care aveau proprietăți şi în satele lor de baştină. Pe lângă aceştia au mai fost împroprietărite aici şi persoane neîndreptățite, care prin natura profesiei sau a statutului lor nu aveau nimic în comun cu munca în agricultură. În petiție erau nominalizați băiatul notarului, Ilarie Neacşu, şi fostul perceptor din Otlaca, precum şi Vârtaci Mihai, care îşi vânduse casa din Bodrogu Nou pentru a primi alta mai bună în Zadărloc. Soția plutonierului Tihu a fost la rândul său împroprietărită, deşi mai avea o casă, la fel ca şi măcelarul Rozenthal, căsătorit cu o fată singură la părinți şi foarte bogată[312].

Chiar dacă nu se bucurau de privilegiile oferite „coloniştilor de lux”, multe dintre familiile sărace strămutate în comună încercau să-şi asigure un trai mai bun, dar nu întotdeauna prin mijloace cinstite. „De când au venit coloniştii – adăuga petentul – în fiecare seară sunt furturi şi bătăi”. Comisia locală îşi dădea concursul din plin la alimentare acestei situații. Membrii comisiei, împreună cu grupurile de colonişti, organizau vizite la gospodăriile nemțeşti, pentru ca familiile strămutate să poată opta pentru una sau alta dintre proprietățile văzute. Întotdeauna erau reclamate furturi după plecarea acestor grupuri. Ce nu se putea fura ziua, se fura la adăpostul întunericului, odată cu lăsarea nopții, în condițiile în care paza obştească prestată de sătenii germani fusese desființată de autorități[313].

Aceleaşi abuzuri au fost săvârşite şi în satele germane din județul Timiş-Torontal, atât în ce priveşte aplicarea legii pentru reformă agrară, cât şi în legătură cu procesul de colonizare. Regionala PCR s-a văzut nevoită, în

[310] Idem, fond *Comisia pentru reformă agrară în plasa Centralã*, dosar nr. 24/1946, passim
[311] AN-DJ Satu Mare, fond *Camera Agricolă a județului Satu Mare*, dosar 419/1946, f. 66-67
[312] AN-DJ Arad, fond *Comitetul Județean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 156
[313] *Ibidem*

aceste condiţii, să facă apel la Preşedinţia Consiliului de Miniştri pentru a solicita revizuirea tuturor lucrărilor de aplicare a reformei, punctual, în fiecare sat. „Având în vedere – se spune în corespondenţă – că în judeţul Timiş-Torontal exproprierea a fost făcută cu multe excepţări, în special a celor bogaţi, împroprietărirea neobiectiv, iar colonizarea haotic, prin planul de muncă procedăm la revizuirea tuturor acestor stadii de aplicare a legii” [314].

[314] *Ibidem*, f. 151

3.3. Exproprierile şi împroprietăririle înfăptuite prin Legea pentru Reformă Agrară

Pe data de 23 martie 1945, la nici două săptămâni de la preluarea puterii, guvernul Groza a dat publicității Legea nr. 187 pentru înfăptuirea reformei agrare. Măsura a fost hotărâtă în condițiile în care țara avea de plătit uriaşe despăgubiri de război Uniunii Sovietice şi se afla angajată cu forțele armate pe frontul occidental. Acestora li se mai adăugau nevoile de întreținere ale armatei de ocupație sovietice şi cele reclamate de efortul de refacere economică pe plan intern[315]. În fața tuturor priorităților au prevalat însă directivele transmise de la Kremlin, care indicau în mod expres mijloacele de dezintegrare a marilor moşii[316].

Măsura legislativă, după cum se va vedea mai târziu, nu a constituit altceva decât o primă etapă pe calea colectivizării agriculturii, chiar dacă în chiar primul articol al legii guvernul îşi masca adevăratele intenții în spatele nobilului scop de a crea o economie agricolă nouă „care se va sprijini pe gospodării puternice, sănătoase şi productive, pe gospodării care sunt în proprietatea particulară a celor ce le stăpânesc”[317]. Derularea reformei nu a adus însă rezultatul scontat. Loturile cu care au fost împroprietăriți țăranii s-au dovedit insuficiente ca dimensiuni, noi beneficiari ai lor au fost lăsațipe mai departe fără inventar agricol şi în curând s-a instalat în întreaga țară o cumplită foamete. Adevăratele scopuri urmărite de comuniști au fost, pe de o parte captarea simpatiei populației rurale în detrimentul adversarului țărănist, iar pe de altă parte fărâmițarea excesivă a terenurilor agricole, pentru ca în următorii ani să poată invoca nerentabilitatea micilor exploatații şi să impună colectivizarea lor.

Prin Reforma agrară din 1945 au fost distribuite 1.057.674 ha la 796.129 țărani. La încheierea acesteia existau peste trei milioane de gospodării sub 5 hectare, ceea ce reprezenta un procent de 75% din totalul gospodăriilor. Au făcut obiectul exproprierii aceleaşi categorii de proprietăți care au fost nominalizate şi în proiectele şi apelurile lansate de FND înaintea preluării puterii, adică: „a) Pământurile şi proprietățile agrare de orice fel, aparținând cetățenilor germani şi cetățeni români, persoane fizice sau juridice de naționalitate (origine etnică) germană, care au colaborat cu Germania

[315] *România, viața politică în documente. 1945.* (coordonator Ioan Scurtu), Arhivele Statului din România, Bucureşti, 1945, p. 80-93.
[316] Ioan Chiper, Florin Constantiniu, *loc. cit*; Gheorghe Zamfirescu, *Sovietizarea României, o perspectivă geopolitică*, în *Arhivele Totalitarismului* nr. 1/1995, p. 20.
[317] *Monitorul Oficial* nr. 68 bis din 23 martie 1945, art. 1, p. 2205

hitleristă; b) Pământurile şi alte proprietăți agricole ale criminalilor de război şi ale celor vinovați de dezastrul țării; c) Pământurile celor care s-au refugiat în țările cu care România este în stare de război ori s-au refugiat în străinătate după data de 23 august 1944; d) Terenurile şi toate bunurile agricole ale absenteiştilor; e) Terenurile ale celor care în ultimi şapte ani consecutivi nu şi-au cultivat pământurile în regie proprie, cu excepția loturilor până la 10 hectare; f) Bunurile agricole de orice fel ale cetățenilor români care s-au înscris voluntari pentru a lupta împotriva Națiunilor Unite; g) Bunurile de mână moartă; h) Prisosul terenurilor agricole constituind proprietăți ale persoanelor fizice care depăşesc suprafața de 50 hectare, şi anume: pământul arabil, livezile, fânețele, păşunele, bălțile şi iazurile artificiale, fie că servesc sau nu pentru pescuit, mlaştinile şi terenurile inundabile"[318].

Pentru a crea aparența unei inițiative izvorâte din voința populară, guvernul a organizat aplicarea reformei într-un mod cu totul diferit față de cel în care se desfăşurase reforma din 1921. În locul „Consilieratelor agricole județene" şi a „Comisiilor județene de expropriere şi împroprietărire" au fost înființate alte organisme. La nivelul comunelor au fost constituite comitete locale de împroprietărire. În județul Satu Mare acestea au fost alcătuite la început din câte 5-7 membri. Ele erau însărcinate cu întocmirea listelor de îndreptățiți la împroprietărire şi cu inventarierea bunurilor care treceau în patrimoniul statului. Activitatea lor era coordonată de către comisiile de plasă, care aveau şi competența de a soluționa eventualele diferende ivite în aplicarea legii de expropriere[319]. După apariția legii reformei agrare, numărul reprezentanților fiecărei comune s-a redus la minimum doi, ajungându-se chiar şi în aceste condiții la constituirea unor comisii de plasă de mari dimensiuni, cum s-a întâmplat în Bihor unde aceste organisme au ajuns să aibă între 40 şi până la 160 de membri. Singura excepție a constituit-o comisia plasei Tinca, unde existau numai 28 de membri, deoarece existau doar două moşii expropriabile, motiv pentru care nici nu se puteau ține şedințe valabile[320]. Coordonarea lucrărilor la nivel județean revenea Comisiilor județene pentru îndrumarea reformei agrare[321].

---

[318] *Ibidem*, art. 3, p. 2205-2008

[319] Bujor Dulgău, Sergiu Vasil Marinescu, *Aspecte privind Reforma Agrară din 1945 în județul Satu Mare*, în *Satu Mare. Studii şi Comunicări*, vol. V-VI din 1981-1982, Muzeul Județean Satu Mare, Satu Mare, 1982, p. 429

[320] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR.,* dosar 262/1945-1948, f. 70

[321] În Satu Mare, acest organism era compus din: judecătorul Ioan Trifu – preşedinte, Dr. Mihai Şuta – prefectul județului, inginerul Dărămuş Sebastian – directorul Camerei Agricole, Chilian Ambrozie – membru şi Dr. Gavril Şuta – secretar. AN-DJ Satu Mare, fond *Prefectura județului Satu Mare*, rola 451, dosar 38/1946, f. 1

În Bihor, comisia era compusă din: judecătorul Pop Augustin – preşedinte, Dr. Virgil Ciaclan – prefectul județului, Lapedatu Gheorghe – directorul Camerei Agricole, plugarul Vlad Vasile – membru, plugarul Toldi Nicolae – membru şi plugarul Paşcalău Filimon – membru. AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul General Administrativ-Circa VIII Oradea*, dosar 9611/1946, f. 4

La fel ca şi în cazul reformei din anul 1921, aplicarea noii reforme agrare a debutat defectuos, iar evoluția sa ulterioară a fost deosebit de anevoioasă, fie din cauza organizării precare a organelor însărcinate cu transpunerea ei în practică, fie din cauza opoziției manifestate de unii moşieri. Gama acestor conflicte a fost destul de largă, îmbrăcând diverse forme. Apropierea alegerilor din noiembrie 1946 a obligat însă guvernul să-şi mobilizeze toate forțelor politice partenere în vederea accelerării ritmului de împroprietărire a țăranilor, care constituiau cel mai numeros segment electoral al țării. În acest sens, structurile administrației de stat, de la prefecturi şi până la nivelul primăriilor, trebuiau să comunice periodic rapoarte privitoare la mersul lucrărilor. În paralel, legiunile de jandarmi înaintau şi ele rapoarte informative, care apoi erau centralizate şi analizate de conducerile „județenelor PCR" şi ale prefecturilor.

Comisia județeană de reformă agrară din Satu Mare şi-a început activitatea pe teren abia la 23 mai 1946, dată până la care, organele din subordine încheiaseră operațiunile de întocmire a listelor celor îndreptățiți la pământ. Situația din teritoriu depăşise însă cu mult faza lucrărilor statistice, aşa încât fuseseră deja expropriate aproximativ 25.000 iugăre de la 2.500 de proprietari, în vreme ce un număr de 15.000 de țărani se aflau în posesia loturilor primite iar alții 800 se bucurau de avize favorabile pentru cererile formulate[322]. Totul plutea însă într-un provizorat. Nu erau finalizate dispozitivele de parcelare şi nu fuseseră eliberate titlurile de proprietate, neajunsuri care semănau nesiguranța printre țăranii îndreptățiți la pământ. În anul 1945 Sătmarul avea în componență sa opt plase: Satu Mare, Baia Mare, Copalnic-Mănăştur, Seini, Şomcuta Mare, Negreşti, Halmeu şi Ardud, cărora li s-au mai adugăt în 1946 alte două nou înființate, Someş şi Ardud[323].

Situația din Bihor era şi mai complicată. Lucrările de reformă agrară îi găseşte la conducerea Camerei Agricole pe directorul Gheorghe Lapedatu şi pe subdirectorul Ioan Brătescu[324]. Camera avea în subordine 12 ocoale agricole de plasă: Aleşd, Beiuş, Beliu, Ceica, Central, Marghita, Salonta, Săcuieni, Sălard, Tileagd, Tinca şi Vaşcău. În zilele de 26-27 august 1945 la sediul Camerei s-au desfăşurat lucrările „conferinței de serviciu" unde urma să fie analizat stadiul lucrărilor de expropriere. Până la acea

---

În Arad, comisia era alcătuită din: Haiduc Pavel, plugar din Nădlac – în Plasa Pecica, Cârlig Iustin, plugar din Berechiu – în Plasa Ineu, Bâc Ioan, plugar din Tauț – în Plasa Târnova, Ciul Ioan Neța, plugar din Ineu – în Plasa Sântana, Corpaş Simion, plugar Chişineu-Criş – în Plasa Chişineu-Criş, Ghilea Gheorghe, plugar din Arad – în Plasa Şiria, Şimăndan Petru, avocat din Arad – în Plasa Aradu Nou, Procopie Constantin, învățător în Radna – în Plasa Sebiş, Dr. Schiller, avocat în Gurahonț – în Plasa Gurahonț, Iuga Laurențiu, avocat – în Plasa Hălmagiu, Crişan Dumitru plugar în Mocioni – în Plasa Săvârşin şi Bene Mihai din Arad – în Plasa Curtici. AN-DJ Arad, fond *Comitetul Județean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 37

322 AN-DJ Satu Mare, fond *Prefectura județului Satu Mare*, rola 486, dosar 81/1946, f. 13

323 Bujor Dulgău, Sergiu Vasil Marinescu, *loc. cit.*, p. 429-437

324 AN-DJ Bihor, fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Secțiunea Agricolă*, dosar 1/1946, f. 1-2

dată fuseseră expropriate şase moşii în Ocolul Agricol Aleşd, două moşii în Ocolul Agricol Beiuş, două moşii în Ocolul Agricol Beliu, şase moşii în Ocolul Agricol Ceica, 19 moşii în Ocolul Agricol Central, 65 moşii în Ocolul Agricol Marghita, 74 moşii în Ocolul Agricol Salonta, 49 moşii în Ocolul Agricol Săcuieni, 22 moşii în Ocolul Agricol Sălard, şapte moşii în Ocolul Agricol Tileagd, 14 moşii în Ocolul Agricol Tinca şi o moşie în Ocolul Agricol Vaşcău.

La începutul anul 1945, în județul Arad existau 74.542 de gospodării agricole particulare, care aveau o suprafață totală de 389.905 hectare. Din punct de vedere numeric, cel mai mare procent al producătorilor agricoli era reprezentat de țărănimea săracă. Această categorie, cu exploatații cuprinse între 0-5 hectare, deşi însuma 60.351 de familii (81%), deținea în proprietate numai 117.920 hectare, adică 31% din suprafața totală. Țărănimea mijlocaşă, cu exploatații cuprinse între 5-10 hectare, care număra 9.354 de familii (13%), avea în proprietate 64.121 de hectare, suprafață care acoperea procentul de 17%[325]. Cu alte cuvinte, chiar dacă cele două categorii reunite atingeau procentul de 94% din populația activă a mediului rural, în privința repartiției terenului agricol situația era răsturnată, deoarece aveau alocate doar 182.041 hectare (48%), suprafață care dădea o medie de 2,6 hectare de familie. Clasa țărănimii prospere, „chiaburimea", era împărțită statistic în două grupe. Prima era formată din gospodarii care dețineau exploatații cuprinse între 10-20 hectare, în număr de 3.488 (5%). Aceştia avea în proprietate 47.538 de hectare (12%). Cealaltă, mai redusă numeric (999 familii – 5%), deținea 28.708 hectare (7%). Împreună, membrii celor două subdiviziuni reprezentau 6% din populația activă a satelor şi gospodăreau 76.246 hectare, adică 19% din suprafața totală[326]. Revenea astfel o suprafață medie de 16,9 hectare pentru o gospodări „chiaburească".

Erau considerate gospodării moşiereşti acele exploatații care depăşeau 50 de hectare. Din punct de vedere statistic, acestea erau distribuite în patru categorii. Prima dintre ele era alcătuită din moşierii care dețineau între 50-100 hectare. În județul Arad existau 149 de astfel de familii, care lucrau 10.967 de hectare (3%). Alte 65 de familii aveau în proprietate gospodării cuprinse între 100-200 hectare, care însumau 9.722 hectare (3%), iar 74 de familii dețineau 24.287 de hectare (6%). Categoria latifundiarilor, reprezentată de 62 de moşieri, era proprietara exploatațiilor de peste 500 de hectare, care totalizau 81.642 hectare[327]. Calculul arată că 350 de mari proprietari, care reprezentau sub 1% din forța activă a satelor, aveau în proprietate 126.618 hectare (33%), cifră care indică o medie de 361,7 hectare pentru fiecare. O importantă suprafață agricolă, 239.898 hectare, se afla în proprietatea statului, sub diferite forma juridice, „a

[325] AN-DJ Arad, fond *Comitetul Județean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 14
[326] *Ibidem*
[327] *Ibidem*

judeţului, a comunelor, a societăţilor", care împreună cu cea a particularilor ajungea la 620.800 hectare[328].

Principala cauză care a determinat încetinirea ritmului reformei s-a întemeiat pe lipsa cadrelor calificate. Erau foarte întârziate lucrările de parcelare, care ar fi trebuit să se desfăşoare în tandem cu cele de expropriere pentru a putea fi emise cât mai curând titlurile de proprietate către ţăranii îndreptăţiţi la pământ. La nici una din cele şase moşii expropriate din zona Aleşdului nu erau finalizate dispozitivele de parcelare şi lucrurile stăteau la fel de rău şi în plasa Beliu. Pentru cele două moşii de la Beiuş abia erau întocmite proiectele provizorii de parcelare, iar în plasa Marghita numai pentru două moşii din cele 65 erau finalizate lucrările topometrice. Aceeaşi situaţie era prezentă şi în celelalte ocoale, de pildă în Ocolul Agricol Central, unde numai la şase moşii din cele 19 expropriate era încheiată parcelarea, în Ocolul Agricol Tileagd erau definitivate lucrările la două moşii, Ţeţchea şi Păuleşti, iar la restul de cinci încă se lucra. Starea de lucruri era şi mai critică în plasa Salonta, unde din cele 75 de moşii erau terminate parcelările numai la opt, în plasa Sălard, unde din cele 22 moşii fuseseră parcelate numai cele din satele Şişterea şi Hodoş, în plasa Săcuieni, cu o singură moşie parcelată din cele 49 expropriate şi Tinca, cu un număr de patru moşii parcelate din 14[329]. Ţăranii din comuna Balc, Bihor, mai erau nemulţumiţi şi din pricina că moşia lui Pincaş Iosif, aflată în hotarul satului, a fost declarată fermă model de stat, cu toate că ei o împărţiseră şi foloseau deja terenul[330].

Rămânerea în urmă a lucrărilor tehnice se datora nu numai lipsei de personal calificat al Camerei, cât şi diferitelor neînţelegeri şi conflicte ivite cu ocazia aplicării lor pe teren. Aşa s-a întâmplat în plasa Sălard, unde pe aceeaşi moşie urmau să fie împroprietăriţi ţărani din mai multe sate. Din cauza repetatelor intervenţii ale Camerei, topometristul Romanovschi Dionisie a rupt orice legătură cu aceasta, executând lucrările după propriile sale norme [331]. Din pricina litigiilor provocate apoi de intervenţiile oamenilor FND-ului în favoarea unor comune, topometristul plasei Tinca, judeţul Bihor, Urszinyi, a renunţat la delegaţie[332]. În aceste condiţii, ţăranii dintr-o serie de localităţi şi-au angajat topometrişti particulari, situaţie care l-a înfuriat pe directorul Camerei, acesta cerând identificare şi pedepsirea lor[333]. La fel s-a întâmplat în judeţul Sălaj, factorii politici fiind criticaţi că au tolerat litigiile de hotărnicie iscate între comune, dat fiind faptul că multe moşii erau extinse peste mai

[328] *Ibidem*
[329] AN-DJ Bihor, fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Secţiunea Agricolă*, dosar 1/1946, f. 4-7
[330] Idem, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR.,* dosar 262/1945-1948, f. 68
[331] Idem, fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Secţiunea Agricolă*, dosar 1/1946, f. 2
[332] *Ibidem*
[333] *Ibidem*, f. 3

multe comune, ca de pildă cele din Tihău, Surduc, Poptelec, Bocşa Română, Ghircei, Crasna[334].

N-au lipsit nici conflictele de natură etnică intervenite între populația românească şi cea maghiară, directorul Camerei Agricole din Bihor constatând că „reforma agrară în loc să devină un mijloc de înfrățire a popoarelor conlocuitoare – cel ce trebuie să fie după natura lui – a devenit un mijloc viu al reacționarilor de a semăna ura şi divergența între aceste popoare"[335]. La fel s-au petrecut lucrurile şi în județul Satu Mare, unde țăranii din localitățile Gherța Mică, Certeze, Huta Certeze, Boineşti, Bixad, Călineşti, Racşa, Dumbrava şi Livada, din pricina deficitului de teren au primit loturi din moşiile grofilor Sztáray Mihai şi Kende Sigismund din Livada, cele mai întinse proprietăți particulare din județ la acea vreme. Alții, din comunele Firiza, Chiuzbaia, Bia Mare, Ilba, ale plasei Baia Mare, precum şi din Medieşu Aurit[336] au fost împroprietăriți în comunele germane Homorodu de Jos, Lipău, Cărăşeu, Borleşti şi Sâi[337].

Şi în județul Arad, una dintre principalele cauze care au trenat aplicarea reformei agrare a fost cea legată de insuficiența terenurilor expropriabile. O atare situație a fost înregistrată în luna august 1945 în mai multe localități ale Plasei Şiria. În comuna Agriş, 40 din cei 626 de îndreptățiți trebuiau colonizați în altă localitate, deoarece nu mai exista nici o palmă de pământ disponibil. În Cuvin au fost expropriate 174 de iugăre, care au fost distribuite unui număr de 83 de îndreptățiți, dar au rămas fără pământ şapte familii. Comuna Mâşca nu avea deloc pământ expropriabil, dar avea 97 de îndreptățiți. Aceeaşi stare de lucruri exista şi în Măderat. Aici puteau fi expropriate numai 68 de iugăre, care satisfăceau 57 de îndreptățiți, alți 50 urmând să fie colonizați. Situația era şi mai dificilă în Covăsânț, unde, chiar dacă se expropriaseră 945 de iugăre, trebuiau să fie colonizați în altă parte 197 de țărani săraci. La fel stăteau lucrurile în reşedința de plasă, Şiria. Aici au fost expropriate 165 de iugăre, însă numărul îndreptățiților era de 503. Seleuşul dispunea de numai 34 iugăre de teren expropriabil, în vreme ce pe listele comisiei locale de împroprietărire figurau înscrise 245 de familii. Organele administrative ale plasei au găsit soluția colonizării tuturor acestor îndreptățiți în comuna Panatu Nou, din Plasa Arad, în gospodăriile etnicilor germani dislocați de acolo[338].

Cu toate eforturile depuse de puterea comunistă, lucrările de aplicare a reformei se mişcau greu. Factorii politici au întreprins atunci o serie de analize pentru a depista şi elimina cauzele care au subminat dinamica ritmului exproprierilor şi împroprietăririlor scontat de coaliție. În primul rând au intrat

334 Idem, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR.,* dosar 262/1945-1948, f. 64
335 *Ibidem*
336 AN-DJ Satu Mare, fond *Camera Agricolă a județului Satu Mare*, dosar 1053/1945, f. 1-100
337 Idem, dosar 1058/1945, f. 1-94
338 AN-DJ Arad, fond *Comitetul Județean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 34

în obiectivul cercetărilor responsabilii administrațiilor județene, dar concluziile formulate cu privire la activitatea acestora erau adesea contradictorii. În vreme ce conducerea județului Satu Mare era criticată că a numit „numai judecători (…) ca preşedinți ai comisiilor de plasă, care nu-şi dau interes accentuat problemei de reformă agrară", adică specialişti, situația în județul Bihor era pe dos, prefectului reproşându-i-se că „între preşedinții comisiilor de plasă nu se găseşte nici un intelectual"[339]. Iată cum guvernanții s-au pus singuri în fața dilemei de a face alegerea între profesioniştii nealiniați politic şi diletanții înregimentați în partidele coaliției. Sugestiv este exemplul prefectului Sălajului, care sătul de gafele oamenilor partidului, a procedat cum a crezut el de cuviință, motiv pentru care comuniştii îl criticau că „s-a încrezut în propriile-i forțe în aplicarea reformei şi a refuzat sprijinul PCR şi al organizațiilor de masă"[340].

Lucrurile n-au stat la fel în Maramureş, unde prefectul a lucrat „pe mâna" activiştilor politici, aşa după cum i s-a cerut, şi căruia, în urma controlului efectuat de inspectorul delegat de Ministerul Agriculturii pentru „revizuirea actelor de reformă agrară", i s-a propus anularea celei mai mari părți a lucrărilor de reformă. Sub presiunea Frontului Plugarilor, prefectul a depăşit cadrul legii, declarând o suprafață de 910 ha ca fermă model, la o suprafață totală expropriabilă de 2-3.000 ha pe întregul județ, adică tot atâta cât se stabilise pentru județul Bihor, dar care avea însă 18.000 de hectare expropriabile[341]. Faptul că Frontul Plugarilor monopolizase pârghiile politice ale Maramureşului a fost exploatat până şi de populația maghiară a județului. Liderul Uniunii Populare Magiare din Baia Mare se plângea „că 130-150 de țărani unguri au ieşit din U.P.M. şi au intrat în Frontul Plugarilor pe motiv că U.P.M. nu se ocupă de reforma agrară, şi aceasta nu se datoreşte întâmplării – sublinia acesta – ci de fapt în conducerea raionalei Baia-Mare nu se găseau elemente țărăneşti în U.P.M."[342]. Presiunea politică exercitată de Frontul Plugarilor nu a scăpat însă nesancționată de ceilalți țărani, adepți ai lui Maniu, care cu tot sprijinul acordat de comuniști formațiunii lui Groza, nu vedeau în acest partid o posibilă variantă a PNȚ. În acest context, pe 6 mai 1946 a fost ucis preşedintele „plugarilor" din comuna Berbeşti, Codrea Gheorghe zis Piciorog, de către „maniştii" Popovici Ioan a lui Gheorghe, Popovici Vasile a lui Ion, Batin Petru a lui Pavel şi Batin Vasile a lui Pavel, etichetați într-un document ca şi „cunoscuți reacționari"[343].

Comuniştii şi-au îndreptat apoi criticile înspre angajații aparatului de stat. De data aceasta organele de partid îşi întemeiau motivația pe o aşa zisă neloialitatea manifestată de funcționarii publici „notari, pretori, ingineri

[339] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR.,* dosar 262/1945-1948, f. 71
[340] *Ibidem*
[341] *Ibidem*, f. 82-84
[342] *Ibidem*, f. 71
[343] Idem, fond *Inspectoratul Genereal Administrativ-Circa VIII Oradea*, dosar 4296/1946, f. 5

agronomi", acuzați că ar refuza să-şi dea întregul concurs pentru finalizarea lucrărilor reformei, ori că ar pretinde sume de bani de la țărani. Erau nominalizați în acest sens Illeş Ioan din județul Satu Mare şi Rizea Cornel din județul Sălaj[344]. Alți slujbaşi ai statului erau calificați pur şi simplu că ar fi „elemente reacționare sau reprezentanți ai moşierimei", însă fără vreo probațiune solidă, pentru argumentarea afirmației activiştii mărginindu-se la exemplificarea preşedintelui Comisiei județene Sălaj „judecătorul Pop Simion, nepotul lui Maniu". Dealtfel, se subliniază într-o sinteză, că „în județele Sălaj şi Satu-Mare, între preşedinții de plasă nu se găseşte nici un țăran şi nici un element politic – aşa încât se atrăgea atenția asupra faptului că – sunt şi astăzi locuri (plasa Şimleu-Silvaniei, plasa Bucium) unde sate întregi sunt învățate de elemente maniste că reforma agrară se datoreşte lui Maniu"[345]. Comuniştii îşi şi asumau totuşi greşeala de a nu fi popularizat suficient şi în favoarea lor reformă agrară, în termeni comparativi şi critici cu cea precedentă, încât – spuneau ei – „în comuna Roşiori, Diosig, Sălard, coloniştii zic şi astăzi că ei au primit pământul de la Maniu"[346]. În ton cu acelaşi mod absurd de analizare a lucrurilor, aceştia au ajuns la concluzia că lucrările de reformă efectuate deja în plasa Tăşnad, Sălaj, trebuiau refăcute pentru simplul motiv că preşedintele plasei, fiind „manist", era bănuit că a favorizat scoaterea de sub expropriere a multor moşii[347]. Se pare că puterea îşi găsise în sfârşit un „țap ispăşitor", țărăniştii lui Maniu, în sarcina cărora vor pune întreaga paletă a eşecurilor şi nereuşitelor izvorâte din incompetența propriilor oameni.

Totuşi, pentru argumentarea afirmațiilor făcute, organele de partid au selectat o serie de „plângeri" formulate de „țărănimea muncitoare". O asemenea probă scrisă, pe manşeta căreia activistul a adăugat ulterior mențiunea «Bun pentru publicitate la Scânteia»[348], a fost compusă de către Barta Lazăr, secretarul organizației PCR din comuna Batăr, Bihor, pe data de 2 decembrie 1945. Petiția era adresată CC al PCR, sub forma unei delațiuni în care factorii județeni responsabili de aplicarea reformei erau bănuiți de complicitate în stagnarea procesului de expropriere a moşiei Dr. Ioan Iacob[349], deoarece, spune autorul ei „au trimes şi dovezi falşe la Ministerul Agriculturii că lumea au refuzat pământul". Conținutul scrisorii se arată a fi interesant atât prin formulele propagandistice tipizate utilizate de petent, ca un început de infiltrare a „limbajului de lemn" în lexicul lumii rurale, dar mai ales prin faptul că anticipează conflictul armat care se va desfăşura în comună în toamna anului 1949[350]. „Aşa că noi țăranii şi muncitorii agricoli ne dăm silința

344 Idem, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR.,* dosar 262/1945-1948, f. 64
345 AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR.,* dosar 262/1945-1948, f. 64
346 *Ibidem*
347 *Ibidem*, f. 82-84
348 *Ibidem*, f. 38
349 Iacob Ioan, liderul organizației PNL-Brătianu din județul Bihor – n.n. Augustin Țărău
350 AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR.,* dosar 510/1949, f. 173

cât mai mult ca să dăm pâine oraşelor – continua reclamantul – dară aceşti fascişti şi reacţionari ne pune piedecă a împărți pământul oficios, ca gospodarul să-şi piardă speranța, că unde lucrează toamna numai lucrează primăvara, ca pământul nostru, câştigat pe drept să rămâie de râs şi nelucrat, şi să nu putem da pâine destulă tovarăşilor noştri de muncă la oraşe. Atunci vor fi ei veseli, reacționarii şi tâlharii, când între noi va fi o duşmănie şi împuşcări. Atunci hoții vor face baluri împreună cu autoritatea noastră populară şi democratică care este trimisă de Dumneavoastră pentru siguranța poporului. Nu este a noastră, este a reacționarilor. Pentru ce, pentru că un domn locotenent de geandarmi, în ziua de 23-24 au venit în comuna noastră şi au început să bată şi să înjure, care cum au venit în fața lui". În realitate supărarea țăranului comunist a fost generată de tentativa de acaparare „pe cale revoluționară" a unei părți din moşie, care a fost mai târziu a fost declarată fermă model, presupunere întemeiată pe precizarea adusă în finalul scrisorii, unde solicită „anularea fermei model a acestui fascist, care în tot timpul războiului au lucrat numai cu firme hitleriste şi reacționare"[351]. Realitatea era însă cu totul alta, exploatația moşierului Iacob fusese declarată fermă model de către autoritățile județene, dar nu datorită „sforăriilor reacțiunii", ci mulțumită dotărilor moderne cu care era echipată.

Apropiată ca şi conținut este şi „plângere" înaintată de notarul comunei Zece Hotare, G. Bindaş, pe 5 mai 1947, împotriva inginerului silvic (cadastral) Bedros Iosif, pe care-l acuza de complicitate la amânarea lucrărilor de expropriere a moşiei Gheorghe Mateescu. „Inginerul Bedros cunoaşte bine cauza noastră – insinua petentul – nu de la noi, ci poate de la moşierul Mateescu, aşa că reacțiunea este la lucru" – după care se pronunță sentențios cum că – „locul acestui moşier şi slugile sale, în special un văr al său, Alexandru Mateescu din Vadu Crişului, care produce cele mai bizare confuzii, ar fi nimerit într-un lagăr de muncă, undeva în Siberia, nu aici între noi, ca un trântor fără nici o ocupație, să pândească venituri ieftine, contravenții, sabotaj, reacțiune şi altele". Notarul se mai plângea şi de faptul că intervențiile autorităților superioare la care el făcuse apel nu fuseseră luate în seamă. „Notele de cabinet, personale ale Ministrului de Agricultură şi Domenii, produse la intervenția personală a deputatului poporului (Florescu – n.n. Augustin Țărău), apoi ordinele Prefectului şi a Comisiei Județene sunt sistematic sabotate de mici javre subalterne[352]" – încheia acesta.

În rapoartele critice au figurat adesea până şi unii membri ai partidelor aflate în coaliția de la putere, etichetați la rândul ca „elemente reacționare, reprezentanți ai intereselor moşiereşti, strecurate în organizațiile de masă". Printre formațiunile politice nominalizate s-au numărat Uniunea Patrioților din județul Sălaj şi organizația PSD din Salonta, Bihor, ai căror membri erau

[351] Idem, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR.,* dosar 262/1945-1948, f. 39
[352] *Ibidem*, f. 120

acuzați că „se folosesc de postul lor de conducere şi de cadrele acestor organizații pentru a recupera moşiile expropriate”[353]. În cazul social-democraților din Salonta, informația poate fi veridică, având în vedere că atât oraşul, cât şi organizația de partid erau eminamente maghiare. În mod just, de data aceasta, aceştia erau învinovățiți că „au luat apărarea pentru acei locuitori ai oraşului, cari au plecat în masă cu armata fascistă şi nu s-au reîntors nici după 5-6 luni sau nici chiar astăzi – se sublinia în raport – motivând aceasta prin faptul că aceştia nu au fost refugiați ci evacuați forțați”. După cum se poate vedea, aici interesele etnice au avut prioritate în fața celor de natură politică[354]. Oricum „afacerile” de această natură nu ajungeau la urechile publicului larg, care era intoxicat prin intermediul presei comuniste cu ştiri referitoare exclusiv la „succesele” înregistrate de putere. Aşa de pildă, în ziarul „*Viața Nouă*” era popularizat exemplul „țăranilor sindicalizați” din oraşul Salonta pentru reuşita lor de a pune pe picioare „Cooperativa muncitorilor agricoli”, o primă entitate colectivistă, prin intermediul căreia, şi cu sprijinul comitetului local, „ales pe cale democratică”, reuşiseră să pună mâna pe ferma „*Cserepesi*” pe care o exploatau în arendă pentru 8 pengö pentru fiecare iugăr[355].

O situație similară putea fi întâlnită şi în comuna sătmăreană Culciu Mare, Sătmar, localitate cu o structură etnică mixtă, balanța înclinând însă în favoarea celei maghiare[356]. Pe data de 15 februarie 1946, organizația Frontului Plugarilor din localitate, devenit fieful sătenilor români, a înaintat o reclamație împotriva administrației comunale ce conspirase la scoaterea de sub expropriere a moşiei „absenteistului” Böszörmenyi Emil, cu atât mai mult cu cât moşia se găsea sub incidența legislației CASBI[357]. Hotărârea favorabilă moşierului fusese luată la inițiativa notarului Kövári Ernestin într-o şedință la care participaseră primarul, ajutorul de primar şi reprezentanții locali ai formațiunilor politice din FND, adică Puşkaş Geza şi Nagy Elek din partea UPM, respectiv Donca Anton de la Frontul Plugarilor. Acesta din urmă, fiind în minoritate, nu şi-a putut susține punctul de vedere, cu toate că a demonstrat că moşierul fugise din țară pe data de 14 septembrie 1944 şi se întorsese abia pe 29 mai 1945 cu ajutorul unor acte de cetățenie română false procurate chiar de către notar[358]. Tot în județul Satu Mare au fost semnalate şi alte scutiri de expropriere, dar avându-i ca actori pe membrii fostului Grup Etnic German. O parte a germanilor deportați ianuarie 1945 în lagărele din

[353] *Ibidem*, f. 69
[354] *Ibidem*
[355] *Viața Nouă* nr. 69 din 4 aprilie 1945, p. 4
[356] Comuna avea o populație de 806 persoane, cintre care 450 erau de etnie maghiară – n.n. Augustin Țărău
[357] Casa de Administrare şi Supraveghere a Bunurilor Inamice înființată prin Legea nr. 91 din 9 februarie 1945 – n.n. Augustin Țărău
[358] AN-DJ Satu Mare, fond *Prefectura județului Satu Mare*, rola 447, dosar 23/1946, f. 26

Ucraina s-au întors la vetrele lor în vara anului 1946, dar care acum erau ocupate de colonişti veniți din zona Oaşului[359], aşa încât era firesc ca aceştia să se preocupe de recuperarea propriilor gospodării, inclusiv pe căi necinstite. Prefectura județului a şi semnalat faptul că „refugiații reîntorşi intrând în prevederile legii, între cari şi saşii, manevrează cu fel şi fel de certificate, vădit neconcludente, şi în baza acestor certificate obțin (…) scutiri de sub expropriere"[360].

Obligați de mai marii PCR să-şi îndrepte greşelile şi să înceteze cu abuzurile, fruntaşii formațiunilor politice ale minorităților etnice, în special ale celei maghiare, au ales calea atacului, acuzând autoritățile româneşti de tratament discriminatoriu în aplicarea reformei agrare, afirmație care s-a dovedit mincinoasă până la urmă[361]. În legătură cu pretinsele ilegalități puse în sarcina noastră, ministrul justiției, Lucrețiu Pătrăşcanu, aflat în vizită la Oradea pe 3 iunie 1946, a ținut să facă lumină în această problemă. „Știu că în aplicarea acestei legi s-au născut nemulțumiri în sânul populației maghiare – a spus el – este posibil să se fi făcut anumite nedreptăți într-un punct sau altul al țării. Dar iată situația găsită în județul Bihor. Deşi județul are 70 la sută populație românească, totuşi, 69 la sută din suprafața expropriată, deci peste două treimi, a fost pusă la dispoziția țărănimii maghiare"[362].

Nici Maramureşul nu a fost scutit de abuzurile săvârşite de minoritarii etnici. În raportul din iulie 1945, secretarul Organizației PCR din Sighet se plângea de atitudinea antidemocratică manifestată de populația ucraineană a județului, sub protecția fățiş afişată de colonelul Timoşenko, împuternicitul Comisiei Aliate de Control în teritoriu. „Situația e atare – relata secretarul – că populația ucraineană vrea privilegii şi nu egalitate în drepturi, iar în ce priveşte îndatoririle, nu vrea să îndeplinească nimic. Nu s-au dat vitele pentru rechiziție în contul Armistițiului, nu se respectă dispozițiunile Prefecturii. În acestea sunt chiar încurajați de colonel, colonelul în care am sperat să obținem un sprijin, [dar care] pune multe piedici. Se amestecă în toate lucrurile mici, complicând lucrurile şi mărind munca întregei administrații, fără rost, şi asmuțind, prin munca lui, populația contra administrației"[363]. Problema ucrainienilor era reluată şi o lună mai târziu. Referindu-se la situația din oraşul Sighet, acelaşi secretar raporta: „ Repatriații ucrainieni au îngreunat foarte mult situația economică. Ei sunt împrăştiați în tot oraşul şi în comunele din jurul oraşului. Aici distrug totul, fânul, cartofii, mălaiul, dovlecii, pomii fructiferi, ard gardurile, părțile lemnoase din locuințe. Chiar dacă nu consumă, distrug, jefuiesc locuințele şi oamenii, bat oamenii. Populația săracă, care suferă mai mult, este nevoită să culeagă cartofii aşa cum sunt, şi celelalte

[359] AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul General Administrativ-Circa VIII Oradea*, dosar 1210/1946, f. 9
[360] Idem, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR,* dosar 262/1945-1948, f. 70
[361] Idem, fond *Comisia pentru Aplicarea Reformei Agrare în Plasa Centrală*, dosar 24/1946, p. 16
[362] *Crişana* nr. 127 din 13 iunie 1946, p. 1 şi 4
[363] AN-DJ Maramureş, fond *Comitetul Județean Maramureş al PCR*, dosar 1/1945, f. 24

roade la fel, necoapte, ceea ce înseamnă că la iarnă vom avea o situație economică dezastruoasă. Recoltă în anul acesta nu va mai fi"[364].

În primăvara anului 1946, CC al PCR a trimis în teritoriu un pachet de instrucțiuni noi, pentru a completa lacunele legislative existente în materia aplicării reformei agrare, dar şi cu scopul de a capta opțiunea electorală a țărănimea. Primul lot al acestor documente conținea indicații de ordin tehnic privitoare la reorganizarea structurilor administrative implicate transpunerea în viață a reformei agrare. Pentru a grăbi încheierea lucrărilor, pe lângă fiecare prefectură se înființa o „comisie de specialişti", compusă dintr-un jurist, un inginer cadastral şi un inginer agricol, care avea misiunea de a face deplasări în toate comunele județului, cu scopul de a constata stadiul la care au ajuns lucrările de expropriere şi împroprietărire, a analiza deficiențele şi a găsi soluții pentru eliminarea acestora. O comisie mai largă, alcătuită din prefectul județului, directorul Camerei agricole, şeful Serviciului de închiriat maşini, un inginer mecanic, un inginer tehnic, reprezentantul sindicatelor, reprezentantul PCR, reprezentantul Frontului Plugarilor, reprezentantul UPM şi reprezentantul slavilor – adică „toți reprezentanții organizațiilor democratice" – era însărcinată cu înființarea „centrelor de închiriat maşini agricole" în fiecare județ. Acest organism era însărcinat să se ocupe de depistarea amplasamentului fiecărui viitor centru de închiriat maşini agricole, de constituirea parcului tehnic şi de recrutarea specialiştilor, mecanici şi tractorişti. În fine, ultima comisie înființată trebuie să se ocupe exclusiv de bunul mers al campaniei agricole, de la însămânțări până la recoltă, astfel încât, în alegerile să găsească țărănimea cu hambarele pline, realizare de care depindea în bună măsură rezultatele scrutinului. Această finalitate a şi fost subliniată în încheierea documentului. „Comitetul Central al Partidului nostru – se precizează în material – consideră această acțiune ca un factor de mare importanță în câştigarea bătăliei alegerilor. Fiecare împroprietărit poate şi trebuie să devină un luptător activ pentru câştigarea maselor țărăneşti, în votarea candidaților propuşi sau susținuți de Partidul nostru"[365].

[364] *Ibidem*, f. 35
[365] AN-DJ Arad, fond *Comitetul Județean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 7

3.4. Reforma agrară, armă politică în campania electorală a anului 1946

În ce priveşte aşa-zisa „opoziție" manifestată de moşieri față de exproprierile hotărâte de „comisiile plugăreşti", în cele mai multe cazuri aceasta s-a dovedit pe deplin justificată, majoritatea contestațiilor depuse de către proprietarii deposedați întemeindu-se pe prevederile legii pentru reformă agrară decretată de comunişti. Situații de acest gen au fost înregistrate în special în județele Satu Mare, Sălaj şi Bihor pe fondul abuzurilor săvârşite de comisiile locale, mai ales în perioada de vidului legislativ care a existat în intervalul de timp premergător promulgării legii agrare. Pentru a câştiga capital politic, puterea a denaturat însă caracterul real şi legitim al acțiunilor introduse în instanțe de foştii proprietari, cu scopul vădit de a însămânța „ura de clasă" în lumea satelor. „Moşierii caută să-i înfricoşeze pe țăranii împroprietăriți prin darea lor în judecată pentru tulburarea în posesie" – motivau documentele de partid. Dar cu toate aceste şicane, o bună parte dintre contestatari au şi avut câştig de cauză, grație verticalității morale de care au dat dovadă foarte mulți magistrați. Situația era din nou potrivnică intereselor guvernului, care-şi vedea periclitat capitalul electoral. Din această cauză, oamenii legii au fost priviți cu suspiciune.

În ciuda acestor realități, propaganda puterii a continuat să camufleze însă adevărata stare de lucruri în spatele unor rapoarte mincinoase de genul „în unele locuri au putut obține şi ajutorul unor judecători ostili față de reforma agrară, şi prin sentințe judecătoreşti moşierii au fost repuşi în posesiunea moşiilor"[366] sau că „în unele cazuri au şi reuşit să câştige cu ajutorul unor judecători corupți" [367]. În capul listei se situa Judecătoria din Zalău. Era urmată de cea din Satu Mare, despre a cărui preşedinte se afirma că „a procedat cu ilegalitate, a fost demascat în adunări şi prin presă şi chiar tradus instanțelor penale"[368]. Dacă lucrurile au stat aşa, comuniştii se făceau la rândul lor vinovați de încălcarea gravă a principiului inamovabilității instanțelor de judecată, culpă secondată şi de cea a desființării, pur şi simplu, a independenței puterii judecătoreşti. Realitatea ne este confirmată de chiar textul raportului analizat, în care activistul de partid relata despre cum Comisia Centrală pentru Reformă Agrară, organ administrativ lipsit competență juridică, a anulat sentințele favorabile pronunțate de instanță în

[366] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR.,* dosar 262/1945-1948, f. 69
[367] *Ibidem*, f. 64
[368] *Ibidem*, f. 82-84

cele 28 de contestații la expropriere depuse de anumiți moşieri. Abuzul nu s-a oprit aici, consecințele curajului manifestat de magistratul sălăjan materializându-se prin deferirea sa instanței penale. Era un exemplu clar de intimidare, adresat întregului corp judecătoresc.

Presa de stânga, folosită şi ea ca armă politică, a mediatizat în permanență cazuri de acest gen, răstălmăcind adevărul. De pildă, în ziarul „Sătmarul" erau nominalizați o serie de moşieri din comunele Răteşti, Beltiug şi Socond, învinuiți că „s-au sustras ori s-au opus pur şi simplu exproprierii". Profesorul universitar, preot Paşca Ioan din comuna Buteasa era acuzat de împuşcarea țăranului Ilie Vasile, fiindcă nu era de acord cu reforma agrară, Titu Demian, liderul județean al „maniştilor", care deținea 119 iugăre în Mărtineşti, figura în capul listei, urmat de alți membri marcanți ai PNȚ, cum ar fi Dr. Victor Marcu cu 118 iugăre în Şomcuta, Pop Gheorghe cu 362 iugăre în Botiz, Dr. Ioan Hossu cu 108 iugăre în Botiz, Lazin Teodor cu 119 iugăre în Dorolț, Ioan Puşcaş cu 110 iugăre în Apateu etc[369]. Toți aceştia au devenit subiecții interminabilelor procese deschise în instanțe de către comisiile locale de reformă agrară[370]. În sprijinul cotidianului sătmărean venea şi organul de presă al FND Bihor, „Crişana", care îşi îndrepta atacurile împotriva avocatului „manist" Pelle din Oradea, apărătorul în proces al confratelui său politic Titu Demian[371]. Propaganda împotriva fruntaşului „manist" sătmărean a fost menită să producă un dublu impact asupra opiniei publice, deoarece el se găsea pe lista candidaților Partidului Național-Țărănesc pentru apropiatele alegeri.

În aceiaşi manieră au procedat comuniştii şi în cazul fruntaşului „manist" bihorean Teodor Roxin, de asemenea candidat PNȚ. În acest sens, şeful resortului „Studii şi Documentare" din cadrul Regionalei PCR Oradea, Rabinovici, a făcut uriaşe eforturi scormonindu-i întreg trecutul spre a putea culege informații cu ajutorul cărora să-l poată denigra pe liderul bihorean. Trebuie să remarcăm că în această activitate a primit tot sprijinul autorităților, ca o dovadă în plus a atmosferei de teroare sub care îşi desfăşurau serviciul funcționarii statului. De la Judecătoria de Carte Funciară din Oradea au fost obținute contractele originale prin care Roxin achiziționase ferma din comuna Şimian (Sălaj) la începutul anilor `20 de la baronul Schell plecat în Ungaria, după care activiştii au adunat toate contractele de vânzare-cumpărare încheiate în perioada interbelică de Roxin cu diferiți țărani din comuna, cu scopul de a monta un scenariu menit să demonstreze că moşierul ar fi reuşit să fraudeze astfel precedenta reformă agrară. Dosarul lui Roxin, bine burduşit cu probe, a fost apoi expediat CC al PCR, pentru ca ziarul „Scânteia" să poată elabora pe baza acestuia un material denigrator la adresa PNȚ. Pentru formarea unei imagini concludente asupra modului în care opera „serviciul de

[369] *Sătmarul*, nr. 21/1946.
[370] *Sătmarul* nr. 276 din 1 iulie 1947, p. 2
[371] *Crişana* nr. 88 din 21 aprilie 1946, p. 1

informații" din cadrul PCR, n-ar fi lipsită de importanță citarea pasajului care demască maniera ticăloasă în care au procedat comuniştii. „Baronul Schell, într-adevăr a vândut lui Roxin partea acea a moşiei, pe care acesta a putut să o scoată de sub expropriere prin anumite aranjamente făcute cu Comitetul Agrar Bucureşti – sublinia activistul Rabinovici – Contractele de vânzare-cumpărare anexate aci arată cum a ajuns Roxin în posesiunea moşiei, împreună cu fabrica de spirt, cu castel, cu alte clădiri etc. După ce Roxin a ajuns astfel în posesiunea moşiei, pe țăranii deja împroprietăriți i-a dat afară de pe moşie, păgubindu-i cu 600 iugăre de pământ bun. După ce a intrat în posesiunea moşiei, Dr. Teodor Roxin a început să vândă loturi țăranilor, câştigând la fiecare iugăr cam 20 măji (2 tone) de grâu. Astfel a vândut cam 220 iugăre, iar lui i-a rămas mai mult de jumătate şi anume partea cea mai bună şi care cuprindea toate clădirile, inclusiv castelul şi fabrica de spirt, în mod gratuit. Anexăm vreo 20 extrase de contracte de vânzare-cumpărare încheiate de Roxin cu cumpărătorii. După Dictatul de la Viena, baronul Schell a pornit proces pentru a primi înapoi moşia. După eliberarea Ardealului de Nord în 1944, Roxin Teodor a intentat proces pentru recâştigarea moşiei. In 1945 au fost expropriate 116 iugăre din moşia lui Roxin Teodor, din comuna Şimian. In 1945, datorită greşelilor Comitetului Agrar din plasă, Dr. Teodor Roxin a mai vândut țăranilor câteva zeci de iugăre, motivând această vânzare prin aceea că s-a înțeles cu aceşti țărani cumpărători încă înainte de Dictatul de la Viena, însă n-a mai avut ocazia să încheie contract cu ei, nici n-a primit vreun ban de atunci"[372].

Pe 9 octombrie, Cercul de Studii şi Documentare din cadrul Regionalei PCR Oradea comunica Comitetului Central că are pregătit un nou pachet de materiale propagandistice destinate compromiterii în presa centrală a principalilor cinci candidați bihoreni înscrişi pe lista PNȚ-Maniu. Era vorba despre preşedintele organizației, Dr. Rocsin Teodor, urmat de Dr. Pop Romulus, fost ministru, Dr. Gheorghe Popescu-Ceica, Dr. Teodor Popa şi Dr. Chiş Eugen. Aceste documente veneau să completeze „dosarele" expediate deja pe 28 septembrie prin „tovarăşul Virgil Petrescu de la «Scânteia»", precum şi „dosarul avocatului Dr. Pop V. Ion, candidat în Zalău[373]. Comuniştii sperau, ca lovind în candidatul sălăjean, să poată murdări imaginea publică a preşedintelui Iuliu Maniu, orientându-se după bârfele care se vehiculau cu privire la o presupusă legătură de rudenie între cei doi, strategie care, dacă şi-ar fi dovedit susținerea, ar fi condus şi la compromiterea unui al treilea „nepot", candidat în Arad. Pentru a fi mai convingător, Nagy Balázs, secretarul Cercului de Studii şi Documentare, anexase şi scrisoare colegilor săi din județul vecin. „Menționăm că lumea ştie şi afirmă că familiile Pop şi Gheție din Sălaj sunt înrudite cu familia Maniu. Vă rugăm a ne răspunde cu

[372] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR.,* dosar 6/1945-1947, f. 207
[373] *Ibidem*, f. 207, 238, 241

prima poştă – solicitau aceştia – dacă domnul Victor Gheție din Şimleu Silvaniei … etc., deoarece avem documente că numitul a jefuit în stil mare populația din județele Arad şi Sălaj, dându-se nepot al lui Iuliu Maniu, pe numele căruia a şi ridicat bani de la Cooperativa «Ardealul» din Arad şi Cooperativa «Grâul» din Sălaj, prin care a jefuit populația din Sălaj, [cooperativă care] este instalată în casa lui Maniu din Şimleu Silvaniei" [374].

Acelaşi tip de construcție calomnioasă i se pregătea şi avocatului Pop Romulus, moşier şi proprietar de păduri în Sălaj. Acestuia i se imputa vina de a fi acționat în instanță la începutul anului „111 țărani şi văduve de țărani pentru furt de lemne din pădurile lui şi ale familiei sale". Pentru activistul comunist nu constituia nici o problemă faptul că țăranii respectivi devastaseră proprietatea omului, ci numai faptul că proprietarul îi dăduse în judecată, unde se pare că pătrunsese deja „spiritul luptei de clasă", deoarece judecătorul din Cehu Silvaniei i-a achitat pe inculpați. Important era ca Pop Romulus să fie perceput de electorat ca un exploatator nemilos, cu atât mai mult, cu cât declarase apel împotriva sentinței[375].

Zaharia Boilă, un alt candidat pe lista țărăniştilor din Sălaj, a fost subiectul unui material documentar mai amplu, întocmit prin combinarea informațiilor provenite din mai multe surse. După ce se face o scurtă prezentare biografică, în care nu este uitat amănuntul că „a fost director al ziarului «Patria» din Cluj, care nu mai apare de câteva luni din cauză că muncitorii refuză să mai lucreze la tipografia Patriei" – încercând să se susțină prin acest detaliu lozinca „conştiinței revoluționare" a clasei muncitoare – candidatul este pus imediat în conexiune cu activitatea politică a defunctului său frate, Romulus Boilă, „fost ministru, mereu în cabinetele Maniu" şi cu implicarea acestuia în „*Afacerea Skoda*". De aici în acolo lucrurile sunt simple, întreaga chiverniseală a familiei Boilă este socotită frauduloasă, fără ca ipoteza lansată să fie susținută prin probe, în afara unor bârfe colportate de câțiva apropiați ai familiei[376]. Printre sursele informative apare un avocat din Cluj, care confirmă bogăția familiei candidatului, şi spune „că ar fi putut să fie şi mai bogați dacă ei nu ar fi trăit ca nişte trântori". Inventarul întocmit de comunişti nominaliza: „la Zlatna Zaharia Boilă are şteampuri de aur; la Aghireş Zaharia Boilă, împreună cu fratele lui decedat, au mine de cărbuni, teritorii imense. Acestea însă nu sunt exploatate actualmente din interes personal, pentru ca statul să nu se amestece în conducerea şi livrarea cărbunilor de care este mare nevoie; în Cluj ambii frați Boilă au case în Str. Băii, lângă Parc (unde trece Someşul). În casa lui Zaharia Boilă se găseşte o baie de marmură curată, evaluată de specialişti la sute de milioane; la Dicio-Sânmartin (Blaj), unde a fost avocat, are o casă şi un loc de casă" [377].

---

[374] *Ibidem*
[375] *Ibidem*, f. 207
[376] *Ibidem*, f. 356
[377] *Ibidem*

În ziarul „Lupta Maramureşului" fruntaşul „manist" Ilie Lazăr era şi el aspru criticat de către țăranul comunist Danciuc Pintea din comuna Ruscova, pentru că în campania electorală i-ar fi „speriat" pe săteni spunându-le că „legea de reformă agrară este anticonstituțională şi că va scoate afară din țară pe minoritari (unguri, ucrainieni şi evrei) şi că pământul lor îl va da țăranilor români". În finalul articolului, corespondentul de presă amenința că va face „apel până la Moscova în contra lui Ilie Lazăr"[378]. Nu putem spune însă că nu au existat şi vânzări frauduloase. De pildă. în satul Călățea, Bihor, curatorul moşiei unui evreu deportat a parcelat terenul pe care-l administra încă din anul 1945 şi l-a vândut apoi localnicilor, dar care prinzând de veste că terenul este cuprins în planul de expropriere al reformei agrare şi-au revândut parcelele locuitorilor unei a treia comune, aşa încât situația dădea mari bătăi de cap Parchetului[379]. În alte locuri, țăranii au fost sfătuiți de către moşieri să-şi înstrăineze loturile primite, aducând ca argument în acest sens imposibilitatea cultivării parcelelor din pricina lipsei utilajelor agricole. Un număr de 11 asemenea cazuri din comuna Gherța Mică au fost raportate prefectului Sătmarului de către Legiunea de Jandarmi Satu Mare[380].

Cercul de Studii şi Documentare al Regionalei PCR Oradea mai avea în pregătire şi alte „dosare" ale unor fruntaşi țărănişti. De la Satu Mare sosire documente referitoare la soția liderului maramureşan Ilie Lazăr, Mara Urdea Lazăr, înscrisă în fruntea listei PNȚ-Maniu din Maramureş. „Este fata unui moşier din Copalnic-Mănăştur, județul Satu Mare – se puncta în rezumat – din punct de vedere al activității ei politice, Mara Ilie Lazăr a secondat pe bărbatul ei. S-a folosit de toate rezultatele afacerilor lui Ilie Lazăr". Chiar dacă nu avea nici o legătură cu persoana candidatei, sătmărenii pregătiseră o anexă, pe care, prin asocierea cu alte informații, o socoteau compromițătoare, cuprinzând „ numele membrilor unui Consiliu de Administrație – Banca Mănăştureana – înființată din şperțuri din afacerea Skoda, unde este aşezată toată familia, şi un articol de gazetă". Tot în rezumat era schițat profilul candidatului Vasile Lazăr, fratele lui Ilie Lazăr, fost prefect al Maramureşului în anul 1933, şi apoi prim-pretor al Plasei Şugatag, care s-a întors acasă, la Giuleşti, în septembrie 1946, după ce l-au înlăturat comuniştii de la Pretura plasei Hunedoara. Se mai strângeau documente şi pentru dosarul preotului greco-catolic Dunca Ioan, din Dragomireşti, de asemenea candidat țărănist[381].

Pop Dumitru, candidat situat pe poziția 11 a listei țărăniştilor din Bihor, era caracterizat în cel mai autentic „spirit de clasă", pe baza declarațiilor unor consăteni din Sînicolau Român, țărani săraci care intraseră abuziv în proprietatea sa. „A făcut mult rău în comună – relatau aceştia – După ce a venit Armata română în Ardealul de Nord, a fost agent agricol [şi] a impus

[378] *Glasul Maramurăşului* nr. 26 din 20 iulie 1946, p. 3
[379] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR.,* dosar 262/1945-1948, f. 64
[380] AN-DJ Satu Mare, fond *Prefectura județului Satu Mare*, rola 460, dosar 88/1946, f. 19
[381] AN-DJ Bihor, *fond Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 6/1946-1947, f. 347

mai mult pământ decât avea țăranul. A fost impus Vereş Teodor, văduva Hora Ioan şi Precup Nicolae. Pop Dumitru a fost primar prin anul 1922, până în anul 1926. în 5 ani cât a fost primar, odată şi-a cumpărat 40 pogoane de pământ din firma Pâncota. A aruncat cu jandarmii afară pe țăranii săraci de pe pământul care aceştia-l primiseră de la vechea reformă agrară, în timpul când a fost primar. Acest pământ a fost însămânțat de către țărani şi reuşind să-i scoată afară cu jandarmii de pe acest pământ, a luat asupra sa întreaga suprafață de pământ de circa 40 iugăre, proprietatea domnului Ullman şi Gulaş, pe care după aceasta este împărțit între rudeniile sale, care apoi răstoarnă cu plugul semănătura de porumb pe care o făcuseră țăranii săraci, îndreptățiți la acest pământ. Din cele spuse de țărani, rezultă că înainte de a fi primar în comună, acesta era un om sărac şi nu avea decât 4-5 iugăre de pământ, reuşind pe timpul cât a fost primar să-şi facă o frumoasă avere, care se ridică azi la circa 70 iugăre de pământ"[382].

În plasa Ardud, moşierii țărănişti erau „demascați" şi pentru că şi-au ridicat recolta încă verde de pe terenurile atribuite sătenilor, vitregindu-i astfel pe aceştia din urmă de beneficiul „bucatelor" semănate[383]. Ignoranți, țăranii nu cunoşteau faptul că legea permitea şi chiar prevedea acest lucru, de unde se vede clar că „faptele" acelor moşieri nu au servit decât propagandei comuniste. În schimb, nu se pomenea nici un cuvânt despre situațiile în care însuşi statul jefuia țărănimea împroprietărită. Locuitorii comunei Balc, Bihor, de pildă, erau nemulțumiți de plata a unui procent de 60% impusă de stat din recolta terenurilor primite, motivând producția slabă ce se va obține şi care, afirmau ei, „de abia acoperă prețul sămânței şi a muncilor agricole". Naivi, sătenii sperau ca prin conținutul linguşitor în care era formulată cerere să obțină grația autorităților: „Datorăm cu recunoaştere şi mulțumire guvernului democrat Groza şi Partidului Comunist al României pentru faptul că ne-a dat pământ, deoarece cu acest fapt s-a realizat visul strămoşesc a muncitorilor, aceia cari au suferit sub jugul muncii, azi însă lucrează plini de entuziasm în averea lor"[384]. Țăranii din alte localități nu erau însă atât de convinşi de „mărinimia" guvernului Groza, mai ales cei din județul Sălaj, județeana PCR de aici semnalând faptul că „între îndreptățiți sunt (…) mulți manişti, datorită faptului că între preşedinții locali şi de plasă sunt elemente din cadrele vechi ale lui Maniu şi acestea fac propagandă manistă pe tema de reformă agrară"[385]. Cauzele acestei stări de lucruri erau imputate de către fruntaşii partidului, atât intelectualității satelor, prin aşa zisului rol „nefast" jucat de „preoții, unii învățători şi notari, conducătorii de ieri ai satelor, recunoscuți prin tradiție – acuzați că – seamănă şi acum îndoială în rândurile țărănimii"[386],

[382] *Ibidem*, f. 174
[383] AN-DJ Satu Mare, fond *Prefectura județului Satu Mare*, dosar 88/1946, f. 11
[384] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR.,* dosar 262/1945-1948, f. 19
[385] *Ibidem*, f. 82-84
[386] *Ibidem*, f. 87

cât şi activiştilor, prin lipsa diligenței de care au dat dovadă în munca de lămurire a țărănimii, cum că reforma agrară n-ar viza în mod strict doar interesele sătenilor aflați pe teritoriul moşiilor expropriabile ori a celor lipsiți total de pământ, ca beneficiari direcți, ci şi interesele generale ale întregii țărănimi, inclusiv a celor ce nu sunt îndreptățiți, ca măsură de „eliberarea țărănimei de sub jugul moşieresc"[387]. În această categorie se încadrau activiştii organizațiilor din Satu Mare şi Sălaj, aspru criticați pentru faptul că nici măcar nu şi-au trimis reprezentanți pe teren şi că nu participă nici la şedințele comitetului județean de reformă[388].

Pentru înlăturarea neajunsurilor pricinuite de prestigiul de care se bucura Iuliu Maniu la sate, CC al PCR a transmis în a doua jumătate a anului 1945 structurilor din teritoriu un material cu dublă natură, propagandistică şi tehnică, intitulat „*Definitivarea Reformei agrare*". Aici erau expuse pentru prima dată adevăratele intenții politice care au determinat puterea să hotărască desființarea imediată a marii proprietăți agrare private. „Reforma agrară din 1945 înseamnă lichidarea rămăşițelor feudale din România – se decreta în material – Prin exproprierea moşierilor, puterea lor economică şi politică, puterea celei mai reacționare pături sociale, a fost frântă. Împroprietărirea țărănimii sărace reprezintă nu numai baza unui avânt economic al țărănimii şi a întregei țări, ci şi baza esențială pentru activizarea ei politică, pentru democratizarea reală a României"[389].

În partea a doua a materialului erau enumerate principalele dificultăți care au grevat negativ aplicarea reformei agrare, multe dintre acestea fiind rodul neglijenței sau nepriceperii, ori ale abuzurilor, puse în sarcina comisiilor locale de aplicare: 1) Mai există moşii neexpropriate; 2) Sunt moşieri care mai folosesc pământurile şi uneltele agricole ce li s-au expropriat; 3) Sunt săteni, proprietari de terenuri sub 50 de hectare, şi chiar unii cu mai puțin de 10 hectare, care au fost expropriați pe nedrept; 4) Există neînțelegeri între sate, în ce priveşte repartiția terenului expropriat. În loc de unire şi de mobilizare pentru munca constructivă, se produc dezbinări între sate şi scăderea randamentului muncii; 5) Există neînțelegeri între săteni din cauza distribuirii nejuste a loturilor. În unele sate au fost omişi de la împroprietărire invalizii şi soldații întorşi de pe front. Contra unor comitete abuzive se ridică sătenii nedreptățiți, care fac comitete paralele. Dezbinarea e provocată şi folosită de reacțiune pentru a întârzia şi compromite desăvârşirea reformei agrare; 6) Sunt cazuri când elementele reacționare strecurate în comitetele de reformă agrară, în Frontul Plugarilor şi chiar în Partid, au speriat țărănimea nevoiaşă, luându-le bani şi obiecte cu promisiunea că li se va acorda loturi de împroprietărire. 7) Sunt cazuri când sătenii, îndemnați de elementele reacționare, au intrat pe terenurile statului, rezervate pentru ferme; 8) Sunt

[387] *Ibidem*, f. 71
[388] *Ibidem*, f. 64
[389] AN-DJ Arad, fond *Comitetul Județean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 1

cazuri când s-au expropriat vii şi s-au exploatat păduri exceptate de la expropriere; 9) Sunt cazuri când, instigaţi de agenţii lui Maniu şi Brătianu – principalii apărători ai moşierimii expropriate – sătenii refuză să execute hotărârile juste ale organelor superioare de reformă agrară"[390].

Ori cât de mult s-au străduit comuniştii să imprime un caracter revoluţionar reformei agrare, ori să-şi probeze generozitatea, mobilizând în această direcţie întregul aparat politic şi de stat, semnalele venite din spaţiul rural indicau faptul că ţărănimea îşi formase deja convingerea că „reforma agrară nu va fi făcută şi terminată niciodată, iar proprietăţile particulare vor fi transformate în colhozuri". Simpatia de care se bucura Partidul Naţional-Ţărănist în satele româneşti, dublată de credinţa că acesta va birui în alegeri, întărea această mentalitate, sesizată şi de activişti în rapoartele lor, în care relatau că „se răspândeşte între ţăranii împroprietăriţi [zvonul] că degeaba se distribuie titluri definitive de împroprietărire, [deoarece] după alegeri se vor relua terenurile atribuite ţăranilor"[391]. Puterea nu era străină de aceste realităţi, de aceea, în primăvara anului 1946 CC al PCR a transmis judeţenelor de partid indicaţii precise cu privire la intensificarea lucrărilor de reformă agrară şi la imprimarea unui caracter electoral cât mai pronunţat tuturor activităţilor legate de reformă. Al doilea capitol al instrucţiunilor a fost dedicat activităţilor propagandistice care trebuia susţinută la sate. Pentru captarea voinţei electorale a ţărănimii, oamenilor Secţiei de Agitaţie-propagandă le erau indicate punctual temele şi aspectele asupra cărora să insiste în discursurile lor. O primă temă făcea referire la „târârea României în războiul împotriva Uniunii Sovietice de către legionari şi regimul fascist al lui Antonescu", activiştilor recomandându-li-se să argumenteze drama României cu exemplul celor „şase sute de mii de morţi în URSS" şi cu „jaful nemţesc", în antiteză cu tratamentul „generos al URSS faţă de noi", după încheierea războiului, probat prin „Armistiţiu, Ardealul de Nord şi Acordul economic sovieto-român".

O altă temă a propagandei era consacrată ridicării în slăvi a realizărilor guvernului, însoţită şi aceasta de o largă paletă de exemple care trebuiau dezvoltate de activişti în faţa auditoriului. În top se situa „primul congres liber al ţărănimii", eveniment coordonat cu „alegerea liberă a delegaţilor plugărimii, care să reprezinte interesele ei, şi să nu fie aleşi fascişti şi reacţionari". Spaţii mai largi erau acordate „desăvârşirii reformei agrare", rolului „comitetelor săteşti în sate, comune, plase, care aplică reforma agrară", organizării muncilor agricole, organizării staţiunilor de maşini agricole, rolului cooperativelor de consum, importanţei „comitetelor ţărăneşti [care] veghează avutul şi inventarul confiscat de la boieri, [ca] să nu se irosească, să nu se strice", aplicării Convenţiei de armistiţiu cu URSS, efort ce trebuia suporta de întregul popor, „nu numai de ţărănimea săracă, cum au făcut

[390] *Ibidem*, f. 4

[391] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR,* dosar 262/1945-1948, f. 69

guvernele Sănătescu şi Rădescu", şi multe altele, dar nu în ultimul rând, „ajutorului nepreţuit – dat de Uniunea Sovietică – la ridicarea economică a ţării, în special a ţărănimii". Instrucţiunile rezervau în final un comandament imperativ adresat presei de stânga: „Reluaţi campania contra lui Maniu, folosind materialele «Scânteii», material local, mai ales din Ardeal, acolo unde naziştii sunt mai puternici. Duceţi o campanie pentru democraţie, folosind material din «Scânteia» şi «Graiul Nou», despre întărirea alianţei între Uniunea Sovietică, Anglia şi Statele Unite, rezolvarea problemei Germaniei, a Triestului, înţelegerea de la San Francisco, discuţiile pentru rezolvarea problemei poloneze" – despre – „reacţiunea care mizează pe neînţelegeri între aliaţi, [care astfel] primeşte o puternică lovitură" [392].

[392] AN-DJ Arad, fond *Comitetul Judeţean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 9

3.5. Dinamica şi dimensiunile împroprietăririlor efectuate în județele nord-vestului României

O analiză efectuată în luna februarie 1946 a pus în lumină stadiul general al aplicării reformei în spațiul nord-vestic. Cel mai bine stătea județul Sălaj cu o suprafață expropriată de 21.960 ha distribuite la 24.204 țărani (4,44%), apoi Bihorul cu o suprafață expropriată de 18.000 ha, distribuită la 15.000 de țărani (6%) şi Satu Mare cu 11.470 ha expropriate şi distribuite la 7.866 îndreptățiți (4,47%)[393]. În Maramureş nici nu se putea pune problema monitorizării ei din cauza numărului mare de contestații deduse spre soluționare Comisiei Centrale de la Bucureşti, de unde nu se primise încă nici un răspuns[394]. Se impuneau grabnice măsuri de redresare a situației, începând cu instituirea la nivelul fiecărei „raionale" a câte unui responsabil cu reforma. La Baia Mare a fost numit Petraş Grigore, la Beiuş Ungur Iacob, la Satu Mare Erdös Vasile, în Sălaj Pop Ioan şi la Oradea „responsabilul Regionalei", fără a fi nominalizat. De asemenea, pe linie țărănească trebuiau mobilizate forțele UPM şi ale Frontului Plugarilor, însărcinate să organizeze conferințe pe tema reformei[395]. În județul Arad existau 16.846 de îndreptățiți la împroprietărire cărora le-a fost alocată o suprafață de 64.203 iugăre şi 204 stânjeni pătrați. Pentru a satisface necesarul de teren, au fost colonizate în alte localități 542 de familii. Până la sfârşitul anului 1945 au fost eliberate de abia 702 titluri de proprietate. Au fost expropriate 15.654 de moşii cu o suprafață totală de 78.510 iugăre şi 1161 de stânjeni pătrați. Numai 25 de moşii erau parcelate, iar 333 erau în curs de parcelare[396].

Pe parcursul anului ritmul s-a mai înviorat oarecum. În luna mai, în Satu Mare se reuşise definitivarea reformei pentru încă şapte comune, cu un număr de 517 împroprietăriți. Au fost expropriate 24 de moşii cu o suprafață totală de 1.288 iugăre, dintre care 782,800 iugăre fuseseră distribuite îndreptățiților, 248 au fost alocate rezervei de stat şi 258 formau o rezervă disponibilă, dar nu se preciza în ce scop[397]. Bihorul stătea cu ceva mai bine. Din cele 38.001 iugăre supuse reformei, fuseseră expropriate 25.915 şi se aflau în curs de expropriere 12.086 iugăre. 13.000 de țărani erau deja împroprietăriți şi 12.086 erau în curs de împroprietărire. Nu mai puțin de 16.050 de țărani

[393] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul jud. Bihor al PCR*, dosar nr. 262/1945-1948, f. 63.
[394] Idem, fond *Inspectoratul Genereal Administrativ-Circa VIII Oradea*, dosar 1410/1946, f. 7
[395] Idem, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR,* dosar 262/1945-1948, f. 65
[396] AN-DJ Arad, fond *Comitetul Județean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 46-47
[397] AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul Genereal Administrativ-Circa VIII Oradea*, dosar 1210/1946, f. 10

lipsiți de pământ nu puteau fi împroprietăriți din cauza lipsei de teren disponibil[398].

Inspectorul general administrativ, pe baza dispozițiilor guvernului, a comunicat prefecților că „interesele politice cer ca reforma să fie terminată cu 2-3 săptămâni înainte de alegeri" şi tot până la acest termen să fie încheiate şi colectările[399], mai ales pentru că – se spune în comunicat – „propaganda în contra rechiziționărilor de vite şi cereale pentru satisfacerea convenției de armistițiu a îndepărtat țărănimea de guvernul Petre Groza, acolo unde nici Partidul şi nici Frontul Plugarilor nu a putut pătrunde" [400].

În august 1946 în Satu Mare numai 40% din titluri fuseseră scrise[401], iar până în septembrie reforma a fost definitivată în 134 de comune, pe 816 moşii însumând 23.705 iugăre. 13056 de îndreptățiți au primit 21.867 de iugăre şi s-au distribuit 12.000 de titluri, dintre care înscrise numai 5.877[402]. Prima comună din județ în care au fost finalizate lucrările reformei a fost Culciu Mare – după cum se subliniază în presă – prin „strădaniile inginerului Doja şi a spiritului de dreptate cu care a lucrat comitetul local de reformă agrară"[403]. În plasa Ardusat, majoritatea țăranilor au fost împroprietăriți din moşiile fraților Paul şi Maximilian Déngefeld[404], iar cei din plasa Şomcuta Mare din moşiile grofilor Teleki Paul şi Teleki Adám[405].

Țăranii comunelor învecinate cu oraşul Satu Mare, Apateu, Amați, Ambud, Păuleşti, Petin, Sătmărel şi Culciu Mare, au primit pământ din moşiile fraților Böszörmény Carol şi Emil, Ile C.Barbul, Horváth Gheorghe, Szarka Andrei etc.[406]

În plasele sătmărene Carei şi Tăşnad, ținând la acea vreme de Sălaj, conform raportului întocmit de Comisia de Verificare a Reformei Agrare din plasa Carei la data de 2 octombrie 1946, la nivelul celor 24 de comune ale plasei fuseseră expropriate 2.577,8 ha de la 224 de moşieri şi fuseseră împroprietăriți un număr de 2.495 de țărani[407]. Cele mai întinse moşii erau ale grofului Eszterházi cu 804 iugăre, Berger Adalbert cu 590 iugăre, ambele în Carei, moşia familiei Domahidy Ştefan din Domăneşti cu 580 iugăre şi Majtényi Nicolae din Moftinu Mic cu 195 iugăre[408]. Proprietățile familiei grofului Károlyi, incluzând aici şi clădirile, au fost înglobate în rezerva de stat, Ministerul Agriculturii şi Domeniilor intenționând să înființeze pe moşie o

398 Idem, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR,* dosar 262/1945-1948, f. 87
399 Idem, fond *Inspectoratul Genereal Administrativ-Circa VIII Oradea*, dosar 1410/1946, f. 10
400 Idem, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR,* dosar 262/1945-1948, f. 87
401 Idem, fond *Inspectoratul Genereal Administrativ-Circa VIII Oradea*, dosar 4943/1946, f. 7
402 *Ibidem*, f. 10
403 *Sătmarul* nr. 102 din 15 noiembrie 1946
404 AN-DJ Satu Mare, fond *Camera Agricolă a județului Satu Mare*, dosar 1002/1945, f. 9-95
405 Idem, dosar 1039/1945, f. 1-52
406 Idem, dosar 419/1945, f. 46
407 Idem, fond *Pretura plasei Carei*, dosar 3/1945, f. 40
408 *Ibidem*, f. 53

fermă de stat şi o şcoală de agricultură[409]. A fost exceptat numai castelul din Carei, care a fost preluat de Ministerul de Război. În plasa Tăşnad au fost expropriate 30 de moşii, cu suprafeţe cuprinse între 14-89 ha, totalizând 1.307,25 ha[410].

După analiza stadiului lucrărilor de reformă agrară în Bihor, participanţii la şedinţa din august au elaborat o serie de măsuri menite să accelereze ritmul lucrărilor şi să înlăture dificultăţile intervenite. În primul rând, inginerii topometrişti trebuiau să-şi întocmească un plan şi un program de lucru pentru fiecare moşie în parte. După terminarea măsurătorilor de stabilire a perimetrului fiecărei moşii, schiţa de parcelare trebuia predată Camerei spre analiză. În plasele Salonta şi Săcuieni au fost suplimentate posturile de topometrişti. Şefii de ocoale erau traşi la răspundere pentru fiecare întârziere, pe care trebuiau să o motiveze în scris cu dovezi plauzibile[411].

Reforma mergea însă greu, se preconiza că va putea fi încheiată cel mai devreme pe 15 octombrie 1946[412]. Totuşi până la 1 noiembrie se reuşise distribuirea titlurilor de proprietate către un număr de 4.511 ţărani din jumătate din plasele judeţului: 215 în Aleşd, 605 în plasa Centrală, 1.931 în Marghita, 702 în Salonta şi 1.057 în plasa Săcuieni. Pe etnii, 2.227 erau români şi 2.284 unguri. Cadrele de partid recomandau şi ele urgentarea distribuirii titlurilor –pe manşeta documentului – întrucât „promisiunea viitoarelor înmânări de titluri are darul de a deturna votul ţărănimii către FND" [413].

O comisie interministerială a vizitat Bihorul şi Sălajul, unde - se relatează – că a fost plăcut impresionată de entuziasmul ţărănimii care, nemobilizată, s-a prezentat în număr foarte mare la mitingurile organizate, mai ales „în Zalău, fiind pregătită vizita comisiei, ţăranii s-au adunat într-un număr impunător de 2.000". Au fost felicitaţi pentru această reuşită cei doi prefecţi, ambii lideri judeţeni ai Frontului Plugarilor, cărora le-a fost recomandată tipărirea unui număr de 20.000 de manifeste ale Frontului Plugarilor în legătură cu reforma[414].

Distribuirea titlurilor de proprietate a debutat în Sălaj, în 5 iunie 1946, la marea manifestaţie populară organizată în cinstea vizitei prim-ministrului Dr. Petru Groza la Zalău. Personal, domnia sa a împărţit câteva sute de titluri ţăranilor împroprietăriţi. Cu această ocazie a ţinut să-i asigure pe cetăţeni de integritatea graniţelor şi de reuşita reformei agrare[415]. Acţiunea a continuat în Maramureş, pe 16 iunie 1946, cu prilejul vizitei la Sighet a premierului, care a

---

409 *Ibidem*, f. 11

410 Idem, fond *Pretura plasei Tăşnad*, dosar 5/1946, f. 34

411 AN-DJ Bihor, fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Secţiunea Agricolă*, dosar 1/1946, f. 8-9

412 Idem, fond *Inspectoratul Genereal Administrativ-Circa VIII Oradea*, dosar 1410/1946, f. 7

413 Idem, fond *Comitetul Judeţean Bihor al P.C.R*, dosar nr. 262/1945-1948, f. 90, în *Titluri de împroprietărire împărţite în jud. Bihor până la data de 1 Noemvrie 1946 împărţite*

414 *Ibidem*, f. 69

415 Idem, fond *Inspectoratul General Administrativ-Circa VIII Oradea*, dosar 5000/1946, f. 1

deschis lucrările Congresului General al Frontului Plugarilor în prezența a peste 8.000 de țărani[416].

În județul Satu Mare, înmânarea titlurilor de proprietate a debutat în plasa Halmeu în toamna anului 1946. Pe data de 17 septembrie într-un cadru festiv au fost distribuite 1.200 de astfel de titluri țăranilor, care, după cum subliniază presa, „singuri şi-au făcut măsurătorile pe teren"[417]. Acțiunea a continuat în cursul aceleaşi luni şi a lunii următoare. La 30 septembrie la Supuru de Jos[418], la 6 octombrie la Ardud[419] şi la 10 octombrie la Culciu Mare[420].

Punctul culminant al acțiunii a fost atins la 13 octombrie 1946, cu prilejul vizitei prim-ministrului Dr. Petru Groza la Satu Mare. Cu această ocazie a fost organizată o mare adunare populară pe „Arena Sportivă", în cadrul căreia preşedintele Consiliului de Miniştri a înmânat personal un însemnat număr de titluri[421].

Tabloul poate fi completat cu o analiză statistică finală a lucrărilor de expropriere şi împroprietărire în județele nord-vestice ale țării. Pe întreg județul Satu Mare au fost expropriate 19.617,72 ha (32.710 iugăre) din care 15.166,08 au fost distribuite celor 16.140 de țărani îndreptățiți. Alte 1.170,80 ha au fost destinate păşunilor comunale, 1.645,35 ha au fost necultivabile (conace, păduri, eleştee, parcuri, bălți) iar restul a format rezerva de stat[422]. Inventarul agricol a fost preluat de stat cu excepția a 84 pluguri şi 67 grape care au fost distribuite țăranilor[423].

Până la aplicarea noii reforme agrare, în județ existau 22 moşieri cu peste 500 ha, 356 gospodării mari între 50-500 ha, 761 gospodării mijlocii cu 20-50 ha şi 44.431 gospodării mici cu 1-20 ha. După aplicarea ei mai existau doar 3 moşii mari, 986 gospodării mijlocii şi 46.566 de gospodării mici[424]. Societatea „Forestiera Beltiug" mai deținea în martie 1947 circa 5.000 de iugăre, expropriate în acelaşi an[425].

La nivelul comunelor, întinderea rezervelor de stat a variat între 5-20 ha. O parte din suprafețele ce formau rezerva de stat au fost destinate înființării unor grădini comunale de legume, alocându-se câte 200 mp de familie[426], ori pentru plantații de duzi, între 0,5-1,5 ha, în vederea stimulării

---

416 Idem, dosar 11726/1946, f. 4
417 *Sătmarul* nr. 54 din 17 septembrie 1946, p. 3
418 *Fáklya* nr. 9 din 6 octombrie 1946, p. 2
419 *Sătmarul* nr. 68 din 9 octombrie 1946, p. 1
420 Idem, nr. 102 din 15 noiembrie 1946, p. 1
421 AN-DJ Satu Mare, fond *Prefectura județului Satu Mare*, rola 447-448, dosar 21/1946, f. 9-10
422 Idem, rola 453, dosar 48/1946, f. 99
423 *Ibidem*
424 Idem, fond *Prefectura județului Satu Mare-Biroul de Aplicare a Armistițiului*, dosar 22/1946, f. 80
425 *Sătmarul* nr. 210 din 21 martie 1947, p. 2
426 AN-DJ Satu Mare, fond *Camera Agricolă a județului Satu Mare*, dosar 419/1945, f. 1

sericiculturii[427]. O altă parte a fost alocată împroprietăririi beneficiarilor Ordinului „Mihai Viteazu". Numai în plasa Satu Mare, această rezervă însuma 95 ha[428].

În Bihor a fost distribuită îndreptățiților o suprafață de 24.192,670 iugăre (13.921,86 ha), iar cu o întindere de 4.686,7 iugăre (2.696,61 ha) de păşune au fost înzestrate comunele deficitare sub acest aspect. Statul a preluat 6.849,1498 iugăre (3.941,86 ha) de pădure, 908,542 iugăre (528,92 ha) de teren neproductiv (inundabil şi cu alte destinații), alături de o rezervă de stat de 4.256,969 iugăre (2.449,51 ha) de arabil. Pe categorii de folosință, rezerva de stat era formată din: 1.708,225 iugăre (982,96 ha) destinate dotării fermelor de stat, 902,1411 iugăre (519,36 ha) destinate creierii unei rezerve de 5%, 4 iugăre (2,30 ha) fânețe, 25,8 iugăre (14,67 ha) grădini, 226,795 iugăre (130,33 ha) vii, 129,978 iugăre (74,58 ha) livezi, 5,1163 iugăre (3,29 ha) lotul Ocolului Agricol, 149,1144 iugăre (86,15 ha) zona CFR, 342,537 iugăre (196,99 ha) conace şi parcuri, 758,680 iugăre (436,44 ha) bălți şi eleştee, iar o suprafață de 4,968 iugăre (2,44 ha) pentru diferite industrii[429].

În județ existau 53.225 de îndreptățiți la împroprietărire, dintre care 23.725 fuseseră verificați iar alți 29.502 urmau să fie verificați. Dintre îndreptățiții verificați au fost împroprietăriți 15.359. la nivel de comune, au fost verificate 121, iar 85 nu. În acestea nici nu s-au făcut exproprieri. 177 de moşii au fost parcelate şi 245 nu. Numai una mai era în curs de parcelare. Un număr de 15.359 de titluri erau deja scrise şi tot atâtea loturi au fost distribuite definitiv[430].

Prin Ordinul telegrafic 16.036 al ministrului agriculturii Traian Săvulescu, se dispune înființarea în Bihor a unui număr de patru ferme de stat: La Săcuieni pe moşia Stubenberg cu 250 ha, La Marghita pe moşia Abației de Mölk cu 250 ha, la Inand pe moşia Coloman Markovits cu 250 ha şi la Sălard pe moşia Iosif Bartsch cu 250 ha. Pentru loturi pomicole erau rezervate 60 ha pe moşia Iosif Pincaş din Balc şi 16 ha pe moşia Iosif Stubenberg din Săcuieni[431].

Suprafața arabilă a județului Arad acoperea 294.082 hectare (47,2%), fânețele naturale erau dispuse pe 16.069 hectare (2,4%), păşunile pe 63.741 hectare (11%), iar pădurile pe 141.402 hectare (22,6%). Alte 2.975 hectare constituiau livezi (0,5%) şi 6.529 hectare culturi de viță-de-vie (1,1%). Bălțile însumau 1.242 hectare (0,2%), iar construcțiile scoteau din uzul agricol 93.760 hectare (15%)[432]. În ce priveşte inventarul agricol expropriat odată cu moşiile,

---

427 *Ibidem*, f. 2
428 *Ibidem*, f. 171
429 AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 262/1945-1948, f. 97
430 *Ibidem*, f. 104
431 Gabriel Moisa, *Stadiul lucrărilor de reformă agrară din județul Bihor în august 1946*, în *Crisia* nr XXVI-XXVII din 1996-1997, Muzeul Țării Crişurilor, Oradea, 1997, p. 328-336
432 AN-DJ Arad, fond *Comitetul Județean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 159

în județul Arad au trecut, inițial, în proprietatea statului 1.700 de cai, 205 boi şi patru bivoli, 1.372 căruțe şi 63 de care, 1.967 pluguri, 1.657 grape, 205 prăşitoare şi 770 harnaşamente pentru cai. Din acest bunuri de inventar au fost distribuite îndreptățiților: 1.490 cai, 62 boi şi patru bivoli, 1.247 căruțe şi 33 care, 1.613 pluguri, 1.555 grape, 96 prăşitoare şi 760 harnaşamente[433].

Pe lângă cele mai sus enumerate, au mai făcut obiectul exproprierii: 1.170 iepe, 2.528 vaci, un taur, 960 scroafe, nouă vieri, 650 oi, 71 capre şi 135 stupi. Populației îndreptățite i-au fost distribuite: 1.087 iepe, 673 vaci şi 213 scroafe[434]. Statul s-a ales şi cu 222 de tractoare expropriate odată cu gospodăriile etnicilor germani. În fruntea listei se situa Plasa Aradu Nou, cu 122 de tractoare preluate din localitățile: Aradu Nou (29), Sânicolau Mic (3), Cruceni (7), Traunau (7), Wiesenheld (7), Guttenbrunn (26), Engelsbrunn (10), Schöndorf (10), Şag (15) şi Zadărloc (8). Din Plasa Curtici au fost preluate 15 tractoare: Curtici (2), Macea (1) şi Sânmartin (12). Alte 83 au fost preluate din Plasa Sântana: Şimand (5), Sâtana (66), Comlăuş (11) şi Zimandu Nou (1), iar două din Chereluş, Plasa Ineu[435].

***

Prin decretul-lege pentru reformă agrară adoptat la 23 martie de guvernul Groza, au fost expropriate 1.468.946 ha dintre care 1.109.562 au fost împărțite la 917.777 familii de țărani. De pe urma reformei agrare însă, statul s-a ales cu importante rezerve de teren, care vor fi înglobate fermelor proprii, deja existente, iar o parte vor fi utilizate pentru înființarea altora. Acestora li se vor adăuga terenurile intrate sub administrarea statului sub incidența Legii nr. 91/10 februarie 1945 pentru înființarea Casei pentru Administrarea şi Supravegherea Bunurilor Inamice. Numai în Bihor au fost identificate un număr de 1.853 de imobile urbane şi 527 de imobile rurale care se încadrau în această categorie[436].

Țărănimea nu s-a bucurat prea multă vreme de binefacerile operațiunilor de împroprietărire derulate pe parcursul perioadei 1945-1948, efectele acestora fiind depăşite în anul 1949 de procesul de colectivizare şi în consecință anulate. În vara anului 1947, invocând rațiuni izvorâte din grija guvernului pentru protecția țăranilor beneficiari ai efectelor reformei agrare, puterea a emis Legea nr. 203/23 iunie, pentru reglementarea circulației şi stabilirea regimului juridic al imobilelor agricole[437]. În spatele acestor „nobile" intenții, aşa cum se va recunoaşte mai târziu, în realitate, s-a „urmărit împiedicarea constituirii proprietăților familiale mai mari de 15 ha. prin

[433] *Ibidem*, f. 44
[434] *Ibidem*, f. 45
[435] *Ibidem*, f. 147
[436] AN-DJ Bihor, fond *Prefectura jud. Bihor-Casa de Administrare şi Supravegherea Bunurilor Inamice*, inventarele 1, 2, 3
[437] *Repertoriul general al legilor, regulamentelor şi altor dispoziții de ordin legislativ din anul 1947*, Editura de Stat, Bucureşti, 1948, p. 499

concentrarea terenurilor agricole în mâinile chiaburilor, împiedicarea diviziunii loturilor sub 2 ha. şi stabilirea unui drept de preemțiune în favoarea statului pentru loturile peste 5 ha"[438]. Motivația oficială, înserată în preambulul actului normativ, se întemeia pe efectele secetei anului 1946 asupra circuitului civil de bunuri din mediul rural, materializate prin tendința chiaburilor de „a acapara pământuri ale țărănimii muncitoare". Ca atare, prin articolul 42, legiuitorul a introdus o prezumție legală, conform căreia „vânzarea terenurilor agricole în regiunile secetoase, sub 5 ha., făcute de la 1 august 1946, sunt presupuse că s-au făcut sub imperiul constrângerii şi ca atare sunt declarate nule, dacă cumpărătorul nu face dovada că vânzătorul menține transmisiunea făcută"[439]. Printr-o decizie, în 10 iulie, Ministerul Agriculturii a stabilit aria de aplicare a prevederilor acestei legi în 29 de județe, după care, la 29 decembrie 1947, actul normativ a fost completat prin reglementarea procedurii privitoare la constatarea nulității înstrăinărilor făcute în condițiile amintite[440].

Invocând scopul de a asigura stabilitate măsurilor legislative adresate sectorului agricol, deja transpuse în viață, şi de a conserva peisajul agricol obținut de pe urma aplicării acestora, lucrările reformei agrare au fost declarate fine de neprimire, fiind investite cu putere specifică actelor de guvernământ, şi pe această cale, protejate în fața instituțiilor procesuale ale căilor de atac. Aşadar, condițiile erau pregătite pentru trecerea la aplicarea următoarei etape a procesului de socializare a agriculturii, a cărei desfăşurare a fost dirijată tot pe baza unei directive sovietice. Aceasta cuprindea următoarele indicații privitoare la agricultură: „Politica față de mica gospodărie urmează acest curs, pentru a face gospodăria particulară nerentabilă. După aceea trebuie începută colectivizarea. În cazul în care ar interveni o rezistență mai mare din partea țăranilor, trebuie redusă împărțirea mijloacelor de producție, repartizarea lor, concomitent cu creşterea obligațiilor de predare a cotelor. Dacă nici aşa nu se ajunge la rezultatul scontat, trebuie organizat ca agricultura să nu poată asigura aprovizionarea cu alimente a țării, astfel ca necesarul să trebuiască acoperit din import; Se vor exercita presiuni asupra serviciilor publice, în sensul ca acestea să nu acorde acte doveditoare a proprietății asupra pământului. Actele vor arăta doar calitatea de lot dat în folosință, dar niciodată pe aceea de proprietar a deținătorului"[441].

[438] Paul I. Dumitrescu, *Dreptul cooperatist agricol*, Bucureşti, 1959, p. 66
[439] *Ibidem*, p. 67
[440] *Monitorul Oficial*, nr. 299 bis/29 decembrie 1947, <Legea nr. 362/29.12 1947>
[441] Ioan Chiper, Florin Constantiniu, *loc. cit.*, p. 28

4 Politica regimului comunist față de Biserică. Desființarea Bisericii Greco-Catolice

Noua orientare a puterii comuniste în raporturile sale cu biserica, în general, a fost expusă pentru întâia oară în cadrul congresului de unificare a PCR cu P.S.D. Problema a fost abordată la finalul raportului, sub forma unei puneri în gardă a bisericii romano-catolice care, - în optica guvernanților - se făcea vinovată de subordonarea față de Vatican şi implicit față de „*imperialismul anglo-american*". Raportorul făcea constatarea că „*cercurile clerului catolic nu au o atitudine potrivită cu regimul democratic al României, cu interesele țării şi ale poporului. În întreaga lume clerul catolic ascultă de ordinele Vaticanului, a cărui furibundă activitate reacționară şi pro-imperialistă este bine cunoscută*".

O atare situație a fost considerată intolerabilă, deoarece, prin aderența sa la mase, biserica putea periclita reuşita măsurilor propuse de PMR, şi în acelaşi timp exercita o permanentă concurență ideologiei comuniste şi activității de propagare a acesteia. În consecință, a fost emisă concluzia conform căreia „*Nu este admisibil ca cercurile clerului catolic să abuzeze de posibilitățile pe care le au de a-i influența pe credincioşi, pentru ca, urmând directivele Vaticanului, să utilizeze biserica drept mijloc de propagandă îndreptată împotriva orânduirii democratice şi menită să slăbească voința poporului de a-şi apăra independența împotriva imperialiştilor străini*". În subsidiar, era vizată şi biserica unită[442], şi într-o oarecare măsură cea ortodoxă, acesteia din urmă reproşându-i-se lipsa de atitudine față de starea de lucruri descrisă[443]. Pe parcursul lunilor ianuarie-martie 1948, membrii clerului bisericesc, alături de alte categorii sociale, au făcut obiectul unor intense operațiuni de supraveghere şi monitorizare, dirijate de comunişti atât prin intermediul serviciului propriu „*secția de informare-documentare*", cât şi cu concursul aparatului coercitiv aflat în slujba lor[444]. Atenția acestora s-a îndreptat în primul rând către compartimentul superior al Bisericii Ortodoxe. La 1 ianuarie 1948, aparatul administrativ al Episcopiei Ortodoxe a Oradiei avea următoarea componență[445]:

---

[442] Marius Bucur, *Raporturile dintre stat şi biserică în perioada regimului comunist. Cazul Bisericii Catolice*, în *Istoria contemporană a României*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2001, p. 394

[443] Raportul politic general făcut de tovarăşul Gheorghe Gheorghiu Dej la Congresul Partidului Muncitoresc Român din 21-23 februarie 1948, Editura Partidului Muncitoresc Român, Bucureşti, 1948, p. 42-43

[444] Blaga Mihoc, *Caritate şi prigoană*, Editura Logos "94, Oradea, 1999, p. 62

[445] AN-DJBh, *fond Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 275/1948, f. 13

Arhimandrit Ioan Dinu	Vicar
Protopop Ioan Bolcaş	Consilier-referent bisericesc I
Protopop Aurel Muşet	Consilier-referent bisericesc II
Protopop Ioan Evuțianu	Consilier-referent
Protopop Ioan Guiaşiu	Consilier-referent economic
Diacon Ioan Şendruțiu	Consilier-referent cultural
Diacon Aurel Dărăban	Secretar al episcopiei
Preot Grigore Buciuman	Revizor eparhial
Preot Pavel Olah	Şef de serviciu
Diacon Cornel Moga	Şef de serviciu
Preot Marin Păunescu	Şef de birou

În luna decembrie a aceluiaşi an s-a pus problema înlocuirii unor membri ai acestui eşalon, cărora lis-au întocmit următoarele caracterizări[446]: Aurel Muşet – „*Deşi a fost încadrat din anul 1945 în P.N.P., a avut o atitudine antidemocratică. După ce s-a întărit regimul democratic, are o atitudine pasivă. Nu se poate colabora cu dânsul*"; Ioan Şendruțiu – „*Fost conducător legionar. După eliberare, nu are nici o activitate politică. NU putem avea nici o încredere în dânsul*"; Sava Cornel – „*Fost conducător legionar. În 1945 a avut o atitudine ostilă guvernului. În prezent nu are nici o manifestare politică. Credem că a fost ridicat în acest post prin gradul de rudenie ce are cu Episcopul Oradiei*".

Acțiunea s-a desfăşurat organizat, pe plase şi s-a concretizat într-un volum de câteva zeci de caracterizări ale tuturor „*feţelor bisericeşti*" din întreg spectrul confesional. De pildă, Episcopul Ortodox al Oradiei, Nicolae Popovici, era etichetat, în nota informativă întocmită de activistul Gajdo pe 19 ianuarie 1948, ca fii „*şiret, răutăcios; din 1941 a avut o atitudine netă contra bolşevismului, în predici şi articole de ziare; a patronat clica de legionari din jurul lui; afacerist; a făcut o vizită în Basarabia, încurajând soldații lui Antonescu. După 23 august, a plecat pe front să binecuvânteze soldații, ca să salveze aparențele; a fost la Moscova, unde a luat cuvântul, are dar oratoric, prezentabil, în floarea vârstei. Am impresia că e carierist*"[447].

Revenind DE LA Beiuş la Oradea, în aprilie 1945, odată cu întregul aparat al administrației județene, episcopul Popovici a fost preocupat să refacă structura teritorială a fostelor protopopiate din fostul Bihor de Nord. Primul pas făcut s-a materializat prin desființarea Episcopiei Ortodoxe Maghiare de Oradea, structură creată „*împotriva naturii*" de fostul regim horthyst, dar care a mai funcționat până la instaurarea guvernului Groza, grație sprijinului ungurilor care monopolizaseră puterea provizorie de la cârma județului şi oraşului. Apoi s-a îngrijit de recuperarea proprietăților uzurpate de unguri în cei patru ani de înstrăinare a Ardealului de Nord, însă şi aici s-a izbit din nou de aceiaşi unguri care năpădiseră toate serviciile administrației locale. Pentru a recupera clădirea hotelului „*Baranka*", în locul căruia voia să ridice catedrala,

[446] *Ibidem*, f. 48
[447] *Ibidem*, f. 23

a trebuit să se judece mai bine de doi ani, câştigând în cele din urmă procesul la Curtea de Apel din Oradea[448].

De acum în acolo însă, statul comunist şi poliția sa politică se vor folosi de toate mijloacele pentru a supraveghea şi combate credința şi manifestările religioase. Erau supravegheate predicile preoților, procesiunile, pelerinajele, erau cercetate broşurile cu caracter religios pentru a se vedea dacă ele nu aduc atingere regimului. Întrunirile religioase erau considerate pretexte pentru a fi transmise mesaje împotriva puterii comuniste. După cum dovedesc documentele, într-adevăr, mulți preoți foloseau aceste prilejuri pentru a combate politica regimului. Unii aduceau critici directe, nemascate, alții le îmbrăcau în parabolele biblice. Dar majoritatea nu îndemnau la revoltă ci la păstrarea credinței ca temelie a existenței umane, credință pe care puterea comunistă o combătea. Securiştii vedeau în orice manifestare religioasă un act politic, în timp ce credincioşii considerau acțiunile securității drept o persecuție la adresa credinței[449].

Contextul politic internațional al anilor 1948-1950, marcat de ieşirea Iugoslaviei de sub tutela Moscovei, „*lovitura de la Praga*", Planul Marshall, Criza Berlinului şi altele, au adâncit conflictul între cele două blocuri antagoniste, dar au şi întreținut speranțele românilor într-o intervenție anglo-americană menită să pună capăt regimului comunist instaurat în țară. Din mulțimea celor încredințați că momentul declanşării unei noi conflagrații mondiale eliberatoare s-a detaşat cu pregnanță episcopul Popovici. În cuvântările sale, el nu s-a sfiit să sădească în sufletele credincioşilor pe care îi păstorea nădejdea în vremuri mai bune. „*Anul 1950 este anul hotărâtor când toți cei nedreptățiți vor fi îndreptățiți*" – a subliniat el în predica rostită la 6 ianuarie[450].

El a repetat mesajul şi la Bucureşti la 15 ianuarie, cu ocazia mesei date la sărbătorirea Sfinților Trei Ierarhi, patronii Institutului Teologic din capitală, şi apoi pe data de 30 ianuarie, cu ocazia aniversării a 100 de ani de la naşterea lui Eminescu, aducând în mod voalat aminte auditoriului de pierderea teritoriilor româneşti de la Răsărit. „*Să-l privim pe Eminescu aşa cum este întreg, măreț* – a apus acesta – *Să ne gândim la perspectiva geografică cuprinsă în toată măreția ei în poezia lui Eminescu. Ce măreție, ce splendoare, ce perspectivă geografică curată! Tineret să învățați poeziile lui Eminescu ca rugăciunile, iar doinele lui (referindu-se la «De la Nistru pân` la Tisa»)*[451] *ca imnurile sfintelor cântări*"[452].

---

[448] *Idem*, fond *Inspectoratul General Administrativ-Circa VII Oradea*, dosar 74/1946, passim

[449] George Enache, *Despre raportul dintre religie şi politică. Statutul ortodoxiei în România comunistă*, în "Cloudsmagazine", Iaşi, p. 13

[450] George Enache, *Despre raportul dintre religie şi politică. Statutul ortodoxiei în România comunistă*, în "Cloudsmagazine", Iaşi, document 1/1950

[451] Aprecierea aparține informatorului – n.n. Augustin Țărău

[452] George Enache, *Despre raportul dintre religie şi politică. Statutul ortodoxiei în România comunistă*, în "Cloudsmagazine", Iaşi, document 3/1950

O descriere mai amplă a atitudinii afişate de către episcopul orădean la Institutul Teologic din Bucureşti a fost făcută în sinteza actelor incriminatorii propuse de organele de securitate. La festivități au fost prezenți patriarhul Iustinian şi ministrul cultelor Stanciu Stoian, dar care au ajuns cu o oarecare întârziere, fiind convocați telefonic la cabinetul lui Gheorghiu-Dej. In această situație, în numele patriarhului, cuvântarea de deschidere a festivităților a fost rostită de Nicolae Popovici, care folosindu-se de pilda vieții celor trei mari ierarhi ai ortodoxiei, Vasile cel Mare, Grigorie şi Ioan Gură de Aur, a elogiat *„îndrăzneala creştină", cu alte cuvinte a insuflat maselor care-l ascultau un clar mesaj subliminal. «Subiectul a fost tratat cu «îndrăzneală», reuşind să electrizeze într-adevăr pe preoții şi studenții din sala festivă. Vorbind despre lupta celor Trei mari Ierarhi cu lumea păgână a vremii lor, despre curajul acestora de a înfrunta toate primejdiile unor regimuri politice ostile Bisericii lui Hristos – episcopul Popovici a reuşit cu uşurință să convingă auditoriul reacționar, că în situația de azi, preoțimea trebuie să aibă o atitudine identică cu cea a acestor stegari ai creştinismului*" – remarca autorul sintezei.

Ca un fin psiholog, episcopul a căutat să dea o cât mai profundă expresie mesajului său, citând în acest sens fragmente din dialogul purtat de Sfântul Vasile cel Mare cu guvernatorul păgân Modestus, subtilitate care nu a scăpat securistului infiltrat la agapă. *„Mişcat de vehemența şi curajul cu care Sf[ântul] Vasile îşi apăra credința creştină* – a amintit episcopul – *guvernatorul Modestus a exclamat: «Nici un episcop nu mi-a vorbit în felul acesta». La care Sf[ântul] Vasile a răspuns: «Pentru că desigur, încă nu ați întâlnit un adevărat episcop al lui Hristos»*". În final, el şi-a încheiat discursul cu rugăciunea *„Să rugăm pe cei trei mari Ierarhi, să binecuvânteze din cer pe toți sprijinitorii şi apărătorii Bisericii lui Hristos şi să împrăştie pe toți vrăjmaşii ei", la care – remarcă autorul sintezei – „Cei prezenți în sală au explodat în aplauze furtunoase*".

Faptul că prezența de spirit şi erudiția episcopului orădean a lăsat o puternică amprentă asupra celor prezenți este foarte bine dovedită în aceeaşi lucrare de sinteză întocmită de Securitate, în care sunt redate o serie de opinii formulate de câțiva participanți. Olimp Căciulă, bibliotecarul Institutului ar fi spus că Nicolae Popovici *„vorbit ca un mare ierarh. S-a ridicat cu îndrăzneală şi curaj la nivelul Sf. Vasile cel Mare. Probabil, personal, şi-a făcut rău, politiceşte. A spus însă lucruri care trebuiau spuse*", iar preotul Alexandru Teodorescu, parohul din Podu Rizii, a etichetat discursul la superlativ, spunând despre episcop că *„a vorbit ca un Hristos, preoților le venea să se ducă să-l îmbrățişeze. Cu astfel de vlădici, comuniştii nu vor reuşi să distrugă Biserica*" – a mai adăugat el, în vreme ce preotul Iustin Moisescu a afirmat că *„Popovici a vorbit de o mie de ori mai «tare» decât Ciopron la deschiderea cursurilor. Cred, chelului îi lipsea tocmai tichia de mărgăritar*"[453].

Va fi ultima intervenție a ilustrului şi curajosului ierarh bihorean. Pensionat din dispoziția autorităților comuniste la 5 octombrie 1950,

[453] *Ibidem*, document 4/1950

impunându-i-se domiciliu forțat la mănăstirea Cheia, s-a retras în cele din urmă în satul său natal, unde s-a stins din viață la 20 octombrie 1960.

În raportul trimis județenei de partid de către resortul de cadre al Organizație PMR din Beiuş erau semnalați nu mai puțin de 10 preoți cu atitudine, aşa-zis, ostilă față de regim. Dintre aceştia se distinge cazul părintele Jurjiu Ioan din Mizieş *„PSD; fără avere; căsătorit, cu 2 copii; nu se manifestă; moral, cinstit; fost legionar; în ultimul timp a fost luat de siguranță pentru propagandă religioasă ostilă şi propagandă antidemocratică"* [454].

În plasa Beliu au fost identificați 13 preoți considerați periculoşi. Se disting şi aici 7 persoane, despre care se consideră că au manifestări fățiş *„antidemocratice"* [455]: preotul Lazie Teodor din Archiş – *„duşman al democrației; speculează momentul; la alegeri a fost instigator; lucrează în ascuns; şoapte; PNȚ"*; preotul Todica Gheorghe din Ciunteşti – *„antidemocrat; a lucrat contra; sâcâitor; ațâță populația la ceartă; lucrează ascuns, precaut"*; preotul Tolea Octavian din Coroiu – *„afacerist; contra demo-crației; de când este sub supraveghere nu se manifestă"*; preotul Novianu din Groşi – *„afacerist; antidemocrat; duşman al democrației; caută să intre sub piele; guraliv; dictator; PNP"*; preotul Ile Gheorghe Romulus – *„bețiv; antidemocrat; în legătură cu toată chiaburimea; la alegeri îndemna să voteze PNȚ; PNP"*; preotul Lazie Ioan din Rogoz – *„antidemocrat, fost PNȚ, mai în față nu se manifestă; este periculos democrației"*; preotul Pantea Eugen din Beliu – *„antidemocrat; preot unit; periculos democrației"*.

În plasa Sălard sunt nominalizați cinci preoți *„dubioşi"*, ce nu prezintă încredere[456]: preotul Feher Iuliu din Sârbi – *„preot ortodox; nu prezintă încredere; reacționar înrăit"*; preotul Andru Cornel din Parhida – *„preot ortodox; şovin; reacționar; în mişcarea liberală; în trecut a activat la liberali în Parhida; este contra democrației"*; preotul Micloş Gheorghe din Sarcău – *„preot greco-catolic; nu prezintă încredere; activ; prieten al liberalilor"*; preotul Oros Gavril din Ciuhoi – *„preot ortodox; reacționar; în mişcarea liberală; nu prezintă încredere"*; preotul Laziu Teodor din Sfârnaş – *„preot ortodox; reacționar; şovin; nu prezintă încredere"*.

Manifestările de opoziție ale bisericii au fost sesizate şi pe parcursul analizării altor evenimente care au marcat evoluția societîții româneşti din acea vreme. Cu ocazia desfăşurării alegerilor din luna martie au fost semnalate atitudini ostile *„în regiunile locuite de catolici şi greco-catolici, în legătură cu paştile, mai ales preoțimea romano-catolică a avut atitudine ostilă până în ultimele zile, ba chiar a încercat de a face anumite insinuări, ca la Săcuieni, unde preotul catolic a trimis copii de şcoală cu colectarea de bani în numele FDP-ului şi îndemnarea cetățenilor de a nu face sacrilegiul de a participa în ziua de Paşti la alegeri"* [457].

---

[454] AN-DJBh, *fond Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 275/1948, f. 27
[455] *Ibidem*, f. 34
[456] *Ibidem*, f. 51
[457] *Ibidem*, fond *Comitetul jud. Bihor al P.C:R.*, dosar nr. 241/1948, f. 19

În preajma Paştelui ortodox „*episcopul ortodox Popovici Nicolae a avut o ieşire antidemocratică cu ocazia zilei de Vinerea Mare, când a atacat armata democrată şi democrația, pentru faptul că la serbarea lor n-a participat armata. A scos apoi în evidență perpetuitatea religiei față de toate celelalte care sunt trecătoare*”[458].
În perioada aplicării programului de purificare a membrilor PMR şi ai celorlalte formațiuni politice, o serie de preoți au criticat metoda verificărilor, „*cum era cel din Buduslău, predicând că nimeni, afară de Dumnezeu, nu este în stare să ne cântărească păcatele*”, ori au sabotat manifestările politice, semnalându-se „*mai multe cazuri când preoții diferitelor culte au prelungit slujba pentru a împiedica adunarea organizațiilor democratice*”[459].

Preoțimea s-a opus şi abuzurilor la care s-au dedat o serie de reprezentanți ai „*proletariatului agricol*”, care, îndrumați de activiştii de partid au trecut la ocuparea sesiilor bisericeşti. Documentele surprind „*cazuri când țărănimea satelor, revoltată de procedeul preoților care dădeau pământul bisericii să fie lucrat numai de chiaburi, şi asta ca o regulă generală în tot județul, au intrat în pământul bisericii şi l-au împărțit săracilor. Avem asemenea cazuri în plasa Ceica, comuna Dumbrăvița Mică, în plasa Salonta, în comuna Bicaci, unde preotul a intentat proces împotriva Sindicatului Agricol din localitate*”[460].

Cu ocazia desființări bisericii greco-catolice sunt înregistrate numeroase manifestări de solidaritate a clerului ortodox pentru cauza confraților uniți. Este o dovadă că în teritoriu, la nivelele inferioare, situația era oarecum diferită față de cea întâlnită în eşaloanele superioare ale bisericii ortodoxe. Raportul întocmit în acest sens relatează că „*Se observă o manifestare serioasă între rândurile preoțimii ortodoxe*”, după care prezintă cazurile preoților: „*Baicu Gavril, preot din Săldăbagiu de Barcău, împreună cu soția lui, în mod deschis se manifestă contra PMR-ului*; *Cu ocazia unificării celor două culte, s-a observat că preotul ortodox din Sânlazăr, Giulai Aurel, a agitat contra unificării, la care, mai întâi de toate, a câştigat burghezimea însă şi din populația săracă a putut intimida pe câțiva, că o să vină englezii şi americanii şi o să fie declarați comunişti cei care au fost lângă unificare şi au semnat adeziunea la ortodoxism; Tot în acest spirit, a agitat şi Cucea Emil, preot din Ghida, precum şi Nistor Alexandru, preoți din Marghita*”[461].

Analiza muncii U.F.D.R. în rândurile femeilor de la țară, făcută de partidul comunist, a surprins aspecte pozitive, puse pe seama eliminării din „*conducerea organizațiilor săteşti a elementelor necorespunzătoare, care constituiau o greutate în mobilizarea femeilor țărance, prin faptul că se găseau în conducere soții de preoți, notari, etc.*”[462].

Biserica a funcționat şi ca paravan pentru activitățile desfăşurate de către foştii membri ai „*partidelor istorice*” desființate. Rezultatele activității de

[458] *Ibidem*, f. 24
[459] *Ibidem*., dosar 471/1948-1949, f. 156
[460] *Ibidem*, fond *Comitetul jud. Bihor al P.C:R.*, dosar nr. 241/1948, f. 22
[461] *Ibidem*, dosar nr. 471/1948-1949, f. 12-13
[462] *Ibidem*, p. 67

urmărire a acestora au evidenţiat faptul că „*Partidul Naţional Ţărănesc-Iuliu Maniu, se poate spune că activează, însă într-un mod subversiv*" şi că „*după părerea noastră, conducerea judeţeană este organizată pe lângă Episcopatul Ortodox, unde toţi foştii conducători ai Partidului Naţional Ţărănesc se găsesc în Consiliul Eparchial a acestui episcopat*". Sunt amintiţi Anastasiu Constantin, fost secretar PNŢ, Cotuna Augustin, Crăciun Andrei, Vaida Virgil şi Popa Teodor. La fel şi în cazul „*PNL-Tătărăscu-Bejan*", raportul consemnează că „*Conducerea judeţeană este grupată pe lângă Episcopatul Greco-Catolic în Consiliul Eparhial*"[463].

Mergând pe direcţia depistării unor eventuale forme organizate de luptă împotriva comunismului, organele de siguranţă au informat conducerea partidului despre descoperirea „*organizaţiei subversive SDR la Beiuş, pe linie de tineret, în liceul fost greco-catolic, în care sunt amestecaţi şi profesorii din şcoală (...) în săptămâna aceasta au fost arestaţi 8 elevi din conducerea acestuia şi urmează să se descopere legăturile lor*"[464].

Mărturiile scrise care surprind elementele ce oglindesc dimensiunile dramei produse odată cu desfiinţarea bisericii greco-catolice sunt extrem de rare. În anul 1951, Sfatul Popular al Regiunii Crişana a ordonat comitetelor executive ale raioanelor din subordine, desfăşurarea unei anchete în legătură cu soarta arhivelor întocmite la acel moment, întrucât s-a constatat că „*multe dintre aceste liste s-au pierdut cu ocazia reorganizării administrativ-teritoriale a ţării, când o serie de comune au fost transformate în sate şi arhivele neglijate*". O parte dintre documente au putut fi reconstituite, altele nu. Totuşi, pe baza datelor conţinute de către acestea, coroborate cu informaţii din surse colaterale, poate fi reconstituit destul de fidel tabloul reconvertirii românilor uniţi la ortodoxie.

Început la 1 martie 1948, prin modificarea unei serii de dispoziţii din Legea nr. 54/1928 cu privire la regimul cultelor[465], şirul măsurilor comuniste de îngrădire a liberei exprimării religioase s-au derulat pe întreg parcursul anului respectiv şi în prima parte a anului 1949. La 17 iulie, guvernul a denunţat Concordatul încheiat pe 10 mai 1927 de ţara noatră cu Sfântul Scaun[466]. Prin Decretul nr. 175/2 august 1948 învăţământul a fost unificat, etatizat şi laicizat[467].

La 3 august a fost introdus noul regim al cultelor şi a fost reorganizat ministerul de resort, iar începând cu 5 noiembrie1948 au fost destituiţi din posturi episcopii greco-catolici, Ioan Suciu, administrator apostolic al Arhidiecezei de Blaj, Valeriu Traian Frenţiu, episcop de Oradea, Ioan Bălan, episcop de Lugoj, Alexandru Rusu, episcop de Maramureş, iar dintre cei de rit

---

[463] *Ibidem*, f. 19

[464] *Ibidem*, f. 154

[465] *Colecţiune de legi, decrete şi deciziuni*, Tomul XXVI/1-31 martie 1948, Legea nr. 62/2 martie 1948, Editura de Stat, Bucureşti, 1948, p. 820-822.

[466] *Idem*, Tomul XXVI/1-31 iulie 1948, <ecretul nr. 151/19 iulie 1948, Editura de Stat, Bucureşti, 1948, p. 1639

[467] *Idem*, Tomul XXVI/1-31 august 1948, Editura de Stat, Bucureşti, 1948, p. 1676-1682

latin, Alexandru Cisar, arhiepiscop de Bucureşti, Augustin Pacha, episcop de Timişoara, Ioan Scheffler episcop de Satu Mare-Oradea[468].

După ce calea a fost astfel netezită, guvernul Petru Groza a hotărât, în mod abuziv, unirea, pe 1 decembrie, celor două biserici româneşti[469]. Un eveniment important, invocat de către comunişti la fundamentarea hotărârii luate, a fost pseudo-sinodul clerului greco-catolic desfăşurat la Cluj pe 1 octombrie 1948, care a luat decizia „*reîntoarcerii credincioşilor greco-catolici în sânul bisericii strămoşeşti*"[470].

Secția de agitație-propagandă a PMR a fost însărcinată să popularizeze măsura prin intermediul unui material propagandistic, care, pe parcursul a 4 capitole, descria geneza şi evoluția bisericii unite de-a-lungul istoriei. Cocluziile formulate în capitolul final aveau menirea să justifice necesitatea desființării cultului: „*Oamenii luminați, patrioți şi progresişşti din rândurile clerului, îşi dau seama că formele făcute la 1700 şi pecețile cu cari s-au întărit atunci acele forme, şi-au pierdut de mult tăria şi au devenit astăzi anacronice şi nefolositoare. De aceea, ei, răspunzând apelului făcut de cârmuitorii Bisericii Ortodoxe Române, cer reîntoarcerea tuturor uniților acasă, la unirea adevărată cu Biserica Ortodoxă. Acest lucru este într-adevăr cât se poate de firesc, este patriotic şi izvorât din sincere convingeri democratice, căci îl cere interesul general al poporului român, pe plan religios, interes care numai în acest chip poate fi servit*"[471].

Pentru coordonarea acțiunilor de trecere a credincioşilor greco-catolici la ortodoxie, la nivel central a fost organizat „*Comitetul de inițiativă pentru revenirea Bisericii Greco-Catolice Române la sânul Bisericii Ortodoxe Române*" iar în teritoriu au fost înființate „*Comitete județene pentru unificarea bisericilor*". Un astfel de organism a funcționat şi în Bihor, cu sediul în strada Pavel nr. 4 (ulterior, strada Dr. Petru Groza – n.n. Augustin Țărău), sub preşedinția fostului primar al Beiuşului şi prefect al județului, Alexandru Rițiu (preşedintele organizației județene a Frontului Plugarilor). Din partea forurilor superioare, a fost delegat deputatul de Năsăud, Mrene, membru în Comitetul Central al Frontului Plugarilor[472].

Renunțarea la credință era făcută prin înscrierea numelui „*solicitantului*" într-o adeziune tipizată, întărită la final cu semnătura „*solicitantului*" sau a grupului de „*solicitanți*", deoarece aderarea putea fi exercitată şi colectiv. Aceste acte aveau următorul conținut: „*Astăzi … Noi, credincioşii greco-catolici, mai jos semnați, făcând parte din parochia bisericii din comuna … județul … întruniți în adunarea generală extraordinară, pătrunşi de ideea*

---

[468] Marius Bucur, *loc. cit.*, p. 398

[469] Mircea Chirițoiu, *Anul 1948 în documentele de arhivă ale C.C. al PCR (PMR) şi ale Prezidiului M.A.N. a Republicii Populare Române*, în *Anul 1948-Instituționalizarea comunismului*, Fundația Academia Civică, Bucureşti, 1998, p. 21

[470] AN-DJBh, *fond Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Biroul Documentelor Secrete*, dosar 3/1948-1951, f. 35

[471] *Idem*, *fond Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 275/1948, f. 12

[472] *Ibidem*, f.1

închegării unității sufleteşti a românilor prin reunirea celor două biserici româneşti. Discutând proclamația revenirii în sânul bisericii ortodoxe române, hotărâtă la Cluj de către delegații greco-catolici în adunarea din 1 octomvrie a.c. şi dând urmare apelului făcut în vederea reîntoarcerii credincioşilor greco-catolici în sânul bisericii strămoşeşti.

Am hotărât:

1. Să părăsim confesiunea de cult greco-catolic şi ca să ne unim în aceeaşi biserică cu frații noştri români-ortodocşi, formînd o singură comunitate religioasă, integrată în unitatea administrativă bisericească, ce se va hotărâ de organele conducerii ale cultului ortodox român.

2. Toate legăturile ce am avut până astăzi cu organele oficiale greco-catolice încetează şi de azi înainte vom asculta de ordinele şi instrucțiunile ce vom primi de la noii noştrii conducători sufleteşti şi organele legale ale acestora.

3. Chestiunile privitoare la biserică şi bunurile parochiale greco-catolice se vor rezolva în conformitate cu decretul 177 pentru reglementarea cultelor.

Drept care am încheiat prezentul proces-verbal, care se va depune la Primărie pentru îndeplinirea formelor legale"[473].

Primi credincioşi afectați au fost angajații din administrația publică locală, serviciile descentralizate în teritoriu, justiție, structurile militare şi alte instituții de stat, sub amenințarea „*licențierii*" din posturi. Începând cu data de 9 octombrie 1948 la sediul „*Comitetului județean pentru unificarea bisericilor*" au început să sosească adrese din partea sectoarelor amintite, cu descrierea modului în care au decurs acțiunile, însoțite de evidențe ale celor care au refuzat semnarea adeziunilor[474]: de la Direcția Căilor Ferate Orăşeneşti Oradea – au refuzat Chendrian Alexandru şi Erdei Ioan; de la Judecătoria Populară Urbană Oradea – au refuzat judecătorii Dr. Valer Câmpian şi Gabriel Tăutu; de la Judecătoria Populară Mixtă Oradea – au refuzat impiegații Buda Traian şi Mihele Maria; de la Curtea de Apel Oradea – a refuzat consilierul Emil Şimonca; de la filiala Oradea a Băncii Naționale – au refuzat Terdic Cornelia, Vancea Livia, Cosma Ileana, Laurențiu Maria şi Apăteanu Ileana; de la Administrația Financiară a județului Bihor – au refuzat dactilografa Ciupe Lucreția, controlorul şef Santău Ioan, şoferul Baba Ioan, omul de serviciu Bistran Ioan şi Vidican Dumitru; de la Inspectoratul Şcolar al județului Bihor – au refuzat Pop Patriciu, Tomescu Veturia şi Văleanu Vasile; din corpul profesoral – au refuzat Florea Teodor, profesor titular, Pop Maria, profesoară, Pop Vasile, profesor, Ivan Matei, preot-profesor, toți de la Şcoala Pedagogică de Băieți Oradea, Pop Maria, femeie de serviciu la Liceul de Fete Oradea, Pop Anisia, profesoară la Şcoala Profesională de Fete Oradea, caciora Cornel, profesor, Varna Iustin, profesor şi Hurezan Ioan, profesor.

„*Comitetul județean pentru unificarea bisericilor*" s-a confruntat cu cele mari dificultăți la liceul confesional din Beiuş, unde preoții-profesorii au

[473] *Ibidem*, f. 35

[474] *Idem*, *Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Biroul Documentelor Secrete*, dosar 3/1948-1951, f. 66-89

refuzat în bloc semnarea adeziunii. Pentru ai putea convinge, în localitate s-a deplasat însuşi preşedintele comisiei, beiuşeanul Alexandru Rițiu, fost prefect al Bihorului reunit. În raportul pe care l-a întocmit în urma intervenției făcute, acesta relatează că „*Dintre profesorii-preoți nu am putut convinge pe nici unul ca să semneze declarația pentru unire. Impresia mea este că au fost avizați de superiorii lor că li se va cere adeziunea şi au fost îndrumați ca să refuze. Fieştecare dintre răspundeau ca copii la şcoală: că e vorba de conştiința lor; că au depus jurământ episcopului; că pentru ce nu subscriu superiorii; şi că, să se facă şi fără ei, că atunci vor urma şi ei*".

Insistențele preşedintelui, însoțite de argumente dar şi de amenințări nu au avut darul de a-i lămuri: „*Pe lângă toate argumentele pe care li le-am spus: că nu mai este episcop; că nu este schimbată întru nimic credința; că şi ei sunt <un vot> ca şi un superior; că de superiori este uşor, că au din ce trăi vânzându-şi lanțurile de aur de la grumaz; că să nu aştepte să li se puie puiul fript pe tavă, să lupte şi ei pentru acest pui; precum şi ce ăi aşteaptă pe ei şi familiile lor – nu am fost în stare să obțin de la ei*". Din lotul preoților-profesori, s-au detaşat, prin poziția lor refractară, Ioan Teiuşanu şi Traian Tămaş, calificați ca fiind „*cei mai încăpățânați şi respingători*", *în special după ce au declarat "că nici dacă-i omoară nu vor subscrie*".

Acelaşi comportament l-au avut şi ceilalți membri ai corpului didactic: Fântânar Nicolae, preot-profesor la ciclul II, Bruchental, preot-profesor, Carțiş, preot-profesor la Vaşcău, Musta Ştefan, profesor, Terdic, învățător la Holod şi Coroian, secretarul liceului, cu diferență că aceştia – se spune în raport – „*nu au fost vehemenți*". Rițiu a făcut presiuni şi asupra acestui grup, proferând amenințări „*le-am arătat că se expun să-şi piardă posturile, împreună cu soțiile lor, şi asta le-a dat puțin de gândit ...*", motiv pentru care consideră că dacă „*s-ar strânge puțin, Fântânar, Bruchental, Musta şi Carțiş, cred că îi vom putea avea*".

Datorită rezultatele negative obținute la această unitate şcolară, preşedintele a ajuns la concluzia, pe care o şi recomandă, „*că acest cuib trebuie spart, este acelaşi vechi cuib de reacționari ca în trecut ...*"[475]. Opoziția cea mai vehementă a fost manifestată la sate. Populația rurală, fidelă credinței şi preoților lor, face obiectul unor numeroase rapoarte informative redactate de structurile puterii[476].

Datorită numărului mare de sesizări în legătură cu refuzul de aderare la ortodoxie a „*uniților*", s-a recurs la intervenția ministrului cultelor, Stanciu Stoian, care prin Ordinul circular nr. 39387/29 octombrie 1948, adresat "Inspectoratelor Administrative din Braşov, Oradea, Cluj, Sibiu şi Timişoara şi Domnilor Prefecți din Ardeal şi Banat" precum şi „*Sfinților Arhiepiscopi ai Sibiului, Timişoarei, Caransebeşului, Aradului, Clujului, Oradiei, Sucevei şi Maramureşului-Sighet*", a înlăturat din posturi toți preoții care n-au renunțat la

[475] *Idem*, *fond Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 275/1948, f. 111

[476] *Idem*, *fond Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Biroul Documentelor Secrete*, dosar 3/1948-1951, f. 35-37

credința greco-catolică. Prin textul ordinului, acesta impune ca „*nici un preot a cărui biserică este atribuită conform legii cultului la care au trecut credincioşii săi, nu mai poate sluji în această biserică Deasemenea, nici un preot nu poate funcționa sau servi credincioşii din alte parohii, decât dacă posedă actul de numire din partea Chiriarhului său şi recunoaşterea de către Ministerul Cultelor*”[477]. Măsura adoptată n-a avut însă ecoul scontat.

Prin nota informativă, din 2 noiembrie 1948, a Legiunii de Jandarmi Bihor, în legătură cu situația din comuna Băița, prefectura este sesizată asupra faptului că „*spiritele populației din acea comună sunt foarte agitate, mai cu seamă printre cei 330 de locuitori de religie greco-catolică care se opun în mod categoric la unirea cu biserica ortodoxă, până în prezent trecând numai 4 locuitori*”. Vinovat de această stare de lucruri este făcut “primarul comunei, anume Andreu Gheorghe, care se opune acestei unificări, precum şi preotul greco-catolic Pele Partenie, care s-ar fi exprimat că n-au trecut la religia ortodoxă până în prezent, pentru că n-au primit nici o dispoziție în acest sens de la Episcopia Greco-Catolică din Oradea[478].

Pe data de de 12 decembrie, legiunea a revenit cu o nouă notă informativă, întocmită în urma unei anchete mai amănunțite, care a scos la iveală şi vinovăția preotului ortodox proaspăt numit în comună, care prin comportamentul manifestat şi-a atras disprețul mirenilor. După ce se constată că „*Este adevărat că preotul ortodox Torlescu Pavel este bețiv şi afemeiat, din care cauză nu este iubit de populație – este acuzat din nou preotul greco-catolic Pele Partenie – care prin propagandă de la om la om îndeamnă credincioşii să nu treacă la religia ortodoxă, după cum nici susnumitul nu a trecut*”[479].

Pentru reuşita procesului de desființare a Bisericii Greco-Catolice, comuniştii au recurs la arestarea şi internarea capilor clerului unit şi a unui mare număr de preoți. În acest sens, Pretura plasei Supuru de Jos (Satu Mare) solicita primăriilor din subordine să înainteze evidențe cu „*preoții arestați sau condamnați în legătură cu trecerile; ni se vor raporta nominal, arătând motivele arestării sau condamnării, data arestării şi unde se găsesc în prezent*”[480]. Numai la penitenciarul din Sighet, au fost întemnițați 13 episcopi şi 33 de preoți greco- şi romano-catolici[481].

La nivelul județului Bihor, după cum reiese din datele raportate în anul 1951, operațiunea de unificare a celor două biserici româneşti a atins următoarele valori[482]:

---

[477] *Idem*, *fond Prefectura jud. Bihor-Actele Subprefectului*, dosar 74/15156/1948, f. 1

[478] *Idem*, *fond Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Biroul Documentelor Secrete*, dosar 3/1948-1951, f. 38-41

[479] *Idem*, *fond Prefectura jud. Bihor-Actele Subprefectului*, dosar 74/15179/1948, f. 1-2

[480] *Ibidem*, f. 48

[481] Ioan Plosacru, *Desființarea Bisericii Greco-Catolice*, în *Anul 1948-Instituționalizarea comunismului*, Fundația Academia Civică, Bucureşti, 1998, p. 684

[482] AN-DJBh, *fond Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Biroul Documentelor Secrete*, dosar 3/1948-1951, f. 63

Raionul	Dosare de trecere
Aleşd	60
Beiuş	141
Marghita	202
Oradea	66
Salonta	29
Săcuieni	34
Şimleu	149
Oraşul Oradea	121
Comunele trecute la jud. Arad	7

Plasa	Credincioşi greco-catolici	Trecuți la ortodoxie	Procent
Aleşd	6845	6020	87 %
Beiuş	5469	5228	95 %
Ceica	5953	5937	99 %
Centrală	7134	5378	89 %
Marghita	10559	9677	91 %
Salonta	108	92	85 %
Sălard	4208	4068	99 %
Tileagd	620	620	100 %
Tinca	978	954	96 %
Vaşcău	186	163	86 %
Total	42060	38137	92,7 %

Odată cu desființarea bisericii unite, autoritățile comuniste au procedat la confiscarea proprietăților ei. În mediul rural, clădirile bisericilor, casele parohiale şi sesiile au fost încredințate bisericilor ortodoxe, în vreme ce bunurile episcopiilor, ale ordinelor monahale ori ale fundațiilor greco-catolice au fost repartizate, fie organelor locale ale puterii de stat, fie unor unități economice existente sau nou înființate.

Operațiunile au demarat încă de la mijlocul anului 1948, înainte de reglementarea statutului juridic al cultelor şi cu atât mai puțin al bisericii unite. Astfel, pe 11 iunie 1948, fără ca proprietățile acestui cult să fie nominalizate în decretul de naționalizare, reprezentanții administrației locale au început inventarierea averilor menționate în vederea confiscării. Au fost preluate următoarele proprietăți: pădurea din comuna Budureasa, în suprafață de 2728 ha. împreună cu reşedința „*Stâna de Vale*" cu 13 ha. de poiană şi locuința brigadierilor silvici; pădurea din comunele Finiş, Şuncuiuş şi Tărcăița, în suprafață de 3912 ha., împreună cu păstrăvăria din Finiş, cu o suprafață de 2,50 ha. luciu de apă; pădurea din comuna Urviş, în suprafață de 22 ha.; pădurea din comuna Vintere, în suprafață de 18,5 ha; păşunea din comuna Budureasa, în suprafață de 51 ha; păşunea din comuna Finiş, în suprafață de 43 ha.; păşunea din comuna Tărcăița, în suprafață de 130 de ha.,

împreună cu clădirea cantonului silvic şi un ha. de ogradă; păşunea din comuna Bulz, în suprafaţă de 1 ha[483].

În 29 octombrie, prefectura a ordonat demararea celei de a doua etapă a operaţiunilor de naţionalizare, asupra celorlalte proprietăţi, în prezenţa unei comisii formate din „*Iuliu Berinde, delegatul Comitetului de iniţiativă pentru revenirea Bisericii Greco-Catolice la Biserica Ortodoxă Română, Dr. Vasile Dănciulescu, prim-pretorul plasei Beiu, Orosz Francisc, ajutor de primar în Beiuş. În aceeaşi zi, o comisie similară, întărită militar, a trecut la inventarierea averii "Domeniului Episcopesc din Holod*". Au fost transferate în proprietatea statului următoarele bunuri[484]: ferma Holod, cu o suprafaţă de 78 ha., construcţiile aferente, utilajul agricol şi cerealele; ferma Vintere, cu 15 ha. livadă, 4 ha. vie, 3,4 ha. arabil şi 11 ha. păşune; ferma Tulca, în suprafaţă de 91 ha. împreună cu proprietatea episcopului Dr. Valeriu Traian Frenţiu, în suprafaţă de 5,75 ha.; ferma "Cetea" din Salonta, în suprafaţă de 107 ha. fostă proprietate a fundaţiei culturale "Dr. Valeriu Traian Frenţiu"; exploatarea forestieră Finiş, în suprafaţă de 5 ha., împreună cu atelierele, depozitele, 28 km. de cale ferată şi parcul rulant; fabricile de cherestea din Remeţi, Lorău şi Bulz, împreună cu exploatarea forestieră în suprafaţă de 10 ha., 45 km. de cale ferată şi parcul rulant; fabrica de cărămizi din Beiuşele, împreună cu exploatarea de lut în suprafaţă de 3,6 ha.; cariera de piatră din Urviş, în suprafaţă de 6ha.; moara sistematică din Vintere, împreună cu suprafaţa de 1,7 ha.;

În Oradea: reşedinţa episcopală din Piaţa Malinoschi nr.3; clădirea din Str. Pavel nr. 3; clădirile Şcolii Normale, din Str. Pavel nr. 4, 6, 8, 10. În Beiuş: reşedinţa episcopală din Piaţa Ciordaş nr. 16; clădirile din Str. Romană nr. 2, 4, 6, 8. În Stâna de Vale: reşedinţa episcopală, locuinţa directorială, locuinţa pădurarilor, grajdurile etc.; hotelurile, Excelsior, Pavel şi Belvedere.

În 23 februarie, Primăria oraşului Beiuş a sesizat prefectura în legătura cu identificarea altor imobile foste în proprietatea episcopiei unite, dar care au fost omise a fi trecute în listele de naţionalizare[485]: imobilul din Str. Horia nr. 32 fostă proprietate a episcopului Demetriu Radu; imobilul din Str. Mihail Sadoveanu nr. 10 (teren viran); imobilul din Str. Molotov nr. 7 fostă proprietate a fundaţiei „*Episcop Pavel*"; imobilul din Piaţa 23 August nr. 16, fostă reşedinţă episcopală de vară; terenul arabil, intravilan, din Str. Molotov nr. 7, fost proprietate a mănăstirii Ordinului Augustinian Asumpţionist.

După cum aminteam, o serie dintre aceste proprietăţi au fost transferate administraţiei de locale, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Agriculturii, Ministerului Economiei Naţionale iar zonele de agrement la Ministerul Sănătăţii Publice. Proprietatea agricolă naţionalizată a atins următoarele valori:

---

[483] *Idem*, *fond Prefectura jud Bihor-Actele Subprefectului*, dosar 30/1147/1948-1949, f. 1-3

[484] *Idem*, *fond Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Biroul Documentelor Secrete*, dosar 3/1948-1951, f. 25-30

[485] *Idem*, *fond Prefectura jud Bihor-Actele Subprefectului*, dosar 30/1147/1948-1949, f. 1-3

Localitatea	curți	arabil	fânețe	pășuni	păduri	vii	eleștee	neprod.	Total
Beiuş	3,33	---	---	---	---	---	---	---	3,83
Budureasa	12,43	---	---	51,26	2637,95	---	---	27,24	2728,87
Finiş	---	1,79	1,96	43,26	1671,95	---	2,48	8,39	1730,33
Holod	2,54	55,41	15	---	---	---	---	5,23	78,18
Şuncuiuş	---	---	---	---	658,77	---	---	---	658,77
Tărcăiţa	---	---	---	129,39	1389,71	---	---	3,50	1522,60
Tulca	---	80,32	---	---	---	---	---	5,53	85,35
Urviş	---	---	---	---	21,95	---	---	---	21,95
Vintere	---	3,40	15	11,30	18,11	4,65	---	1,36	53,86
Total[486]	18,75	141	31,90	235	6398,44	4,65	2,48	51,76	6884,24

[486] Cele aproximativ 16 ha. foste în proprietatea internatelor liceelor greco-catolice nu sunt cuprinse în statistica de față, ele fiind preluate odată cu procesul de laicizare a învățământului – n.n. Augustin Țărău

5 Decretul 83/1949. Desfiinţarea clasei moşiereşti în judeţele Nord-Vestului României

5.1. Măsurile politice şi economice ale anului 1948

În legătură cu colectivizarea, Petru Groza este cel care va face primele destăinuiri asupra momentului şi condiţiilor în care a fost hotărâtă soarta agriculturii româneşti, lucru care s-a petrecut într-o vizită făcută la sfârşitul anului 1944 la Moscova. „Am avut o întrevedere cu Generalissimul Stalin între patru ochi, fără tălmaci – povesteşte premierul – Conversaţia s-a purtat în limba germană. Am vorbit despre experienţa sovietică în agricultură. Cunoştea şi înţelegea perfect evoluţia muncii în agricultură". Contrar aşteptărilor premierului român, Stalin nu a recomandat declanşarea imediată a colectivizării în România, fiind interesat ca potenţialul agricol al ţării noastre să amelioreze penuria alimentară generată de performanţele scăzute ale kolhozurilor sovietice. „Doar să întărim această proprietate ţărănească individuală şi să înlocuim munca brută a plugarului prin maşinism – i-ar fi spus Stalin, după care, relatează Groza – mi-a recomandat să înfiinţăm ferme model, economii model, de la care ţăranii să se inspire în organizarea muncii, selecţionarea seminţei şi întreaga evoluţie a unei agriculturi sistematice. Paralel să înfiinţăm centre de maşini agricole, cât mai numeroase şi cât mai bine utilate"[487]. Ca actor principal al tristei experienţe „kolhoznice" trăite de ţărănimea Uniunii Sovietice, Stalin îşi îndemna interlocutorul la prudenţă şi îi recomanda întocmirea unei strategii graduale de „sovietizare" a agriculturii româneşti, cu o desfăşurare temporală mai largă.

Nu putem să ne pronunţăm însă asupra calităţii soluţiei pentru care au optat comuniştii români, dacă sau grăbit ei sau nu să transpună în viaţă utopia marxist-leninistă a agriculturii colectivizate. Prin comparaţie cu situaţiile din Iugoslavia[488], Bulgaria[489] sau Ungaria[490], unde partidele comuniste au trecut foarte curând la aplicarea modului sovietic în sectorul agricol al ţărilor lor, perioada celor patru ani scurşi din martie 1945, de când comuniştii români au

---

487 Apud: Nicolae Constantinescu, *loc. cit.*

488 *** *Jugoslavija 1918-1988, Statistički Godiłnjak*, Belgrade, 1989, p. 205; Jozo Tomasevich, *Collectivization of agriculture in Yugoslavia*, in *Collectivization of Agriculture in Eastern Europe*, Ed. Irwin T Sanders, University of Kentucky Press, 1958, p. 168-169

489 Petko Spirkov, *Class Structure of Our Village*, Free Bulgaria, Sofia, 1949. Apud: Ygael Gluckstein, *Stalin's Satellites in Europe*, Part One: *The economy of the Russian satellites*, Chapter: *Changes in property. The land reform*, in *Marxists Archive*, 2004, p. 5

490 Imre Nagy, *In Defence of the New Course*, in *Communism*, London, 1957, p.193

confiscat puterea în stat, până în martie 1949, când au decis trecerea la „transformarea socialistă a agriculturii", ar putea fi interpretată ca un răstim suficient pentru ca staful partidului să ajungă la maturitatea şi înțelepciunea necesare demarării unui asemenea program. În schimb, putem afirma astăzi că Partidul Comunist Român nu era suficient de pregătit la acea vreme pentru a face față „grandioaselor proiecte" la care se înhămase. Ieşise foarte slăbit din ilegalitate[491], iar explozia numerică înregistrată în ultimii ani fusese instrumentată numai din dorința de a-şi legitima cu orice preț locul ocupat pe arena politică[492], chiar cu asumarea riscului de a face rabat la calitatea morală a noilor înscrişi[493]. Nici gruparea „comuniştilor moscoviți", trimisă de Stalin,

---

[491] Odată cu trecerea PCR în ilegalitate, activitatea politică a partidului s-a desfăşurat mai mult dincolo de frontierele României şi sub stricta supraveghere a Cominternului. Această situația s-a regăsit din plin mai ales sub aspectul naționalității liderilor numiți de către Moscova în fruntea partidului, locul lui Gheorghe Cristescu, eliminat în 1924 sub acuzația de naționalism, fiind luat pe rând de Elek Köblös, maghiar, (1924-1928), Vitali Holoştenko, ucrainean, (1928-1931), Alexandru Ştefanski (Gorn), polonez, (1931-1934), Eugen Iacobovici, evreu, (1934-1936); Boris Ştefanov, bulgar, (1936-1940), Miklos Goldberger, evreu, (1940) şi Ştefan Foriş, evreu maghiarizat, (1940-1944). Congresele partidului s-au desfăşurat şi ele în străinătate, la Viena (1924), Harkov (1928) şi Moscova (1931). Din punct de vedere etnic, românii reprezentau în anii '30 doar o minoritate de 23%, în timp ce maghiarii erau în proporție de 26%, evreii de 18%, ruşii şi ucrainenii de 10%, la fel ca şi bulgarii, tot 10%. Numeric, în 1922 existau 2.000 de membri de partid, în 1925 erau 1.661, în 1926, 1.500, în 1927 abia 300, în 1928, 500, în 1929, 461, în 1930, 700, în 1936, 1.083, iar în 1937, 1.633. În perioada celui de-al doilea război mondial, efectivele PCR erau - după însemnările lui Boris Ştefanov - cuprinse între 2.500 şi 2.800 de membri. Caracterul antinațional al partidului a făcut ca numărul membrilor săi să fie foarte scăzut până la 23 august 1944. Eugen Denize, *Comunismul românesc de la începuturi până la moartea lui Gh. Gheorghiu-Dej*, în *Memoria*, nr. p. 20

[492] DANIC-Bucureşti, fond *CC al PCR-Cancelarie*, dosar 32/1945, f. 23

[493] Sugestivă în acest sens sinteza intitulată „*Manifestările populației româneşti din Ardeal față de problema națională*" întocmită de către Regionala PCR-Oradea: „*Actualmente avem o nouă problemă națională, rezultată dintr-un proces politic şi social. Transilvania [a] trecut de la un regim militarist-fascist, la 6 martie 1945, la un regim nou, de o structură democratică. Incontestabil că mai sunt şi alte cauze sociale şi economice, care după terminarea războiului au contribuit şi contribuiesc la existența acestei probleme dificile şi sensibile.*

După cum se ştie, Transilvania a fost împărțită prin Verdictul de la Viena în două. Această împărțire interesează nu numai din punct de vedere social ci şi economic. Din punct de vedere politic, Transilvania a avut exact acelaşi regim. Adică, în Ungaria regimul Horthyst, iar în partea rămasă României, regimul legionar şi dictatorial Antonescu. Din punct de vedere național însă, această rupere a românilor în două țări a format temelia pe care s-a dezvoltat mai târziu problema națională. După hotărârea URSS de a permite realipirea Ardealului de Nord la patria mamă, problema națională a luat o nouă întorsătură. Elementele partidelor de opoziție au creat o atmosferă favorabilă pentru ei, folosind ca platformă [electorală] problema națională. Opoziția crease o problemă națională încă imediat după formarea guvernului Groza. Totuşi, dacă nu interveneau [şi] alți factori, problema națională ar fi fost sortită pieirii. Aceasta, pentru că fiecare ardelean ştie că realipirea Ardealului de Nord a însemnat un succes politic, necontestat pentru guvernul Groza.

Pe front, majoritatea soldaților au fost ardeleni şi mulți [dintre ei] refugiați. Un entuziasm nemaipomenit cuprinsese ostaşii români. Prin surprindere însă, după puțin timp situația s-a schimbat. Entuziasmul scăzuse şi cu el şi moralul. Dezertările se înmulțesc. O bucurie mare însă restabileşte totul. Germania capitulează. Unitățile vin acasă, iar ardelenii se reîntorc la vetrele lor, pentru care luptaseră fiecare. Acum se iveşte, vizibil, problema națională. Primele acte politice ale guvernului Dr. [Petru]

nu a fost în măsură să acopere criza de cadre cu care se confrunta partidul, ci mai mult, prezența acesteia a condus în scurt timp la polarizarea conducerii

---

Groza în Ardealul de Nord, după realipire, sunt în acelaşi timp [şi] primele măsuri care nemulțumesc reacțiunea şovinistă. Menționez că problema națională exista încă înainte şi nu numai în Transilvania, ci pe întreg teritoriul României. Întrucât însă, această problemă este strâns legată de Ardeal, teritoriul cu cele mai multe naționalități, vom insista asupra fenomenelor politice petrecute aici. Deoarece însă, măsurile generale ale guvernului Dr. [Petru] Groza, extinse în Transilvania în scopul asigurării unei conviețuiri paşnice a tuturor naționalităților, au lovit pe unii români în interesele lor naționale şi sociale, considerăm că manifestările românilor sunt de fapt nemulțumiri contra regimului actual. Ele sunt de factură deosebită. Voi enumera mai jos principalele manifestări calificate [drept] nemulțumiri ale populației în contra regimului şi în strânsă legătură cu problema națională:

1) După formarea guvernului Dr. [Petru] Groza, viața politică a țării a luat un aspect nou, prin înființarea partidelor socialiste de stânga, ca organisme principale. Românii însă, mai ales în Transilvania, nu au îmbrățişat în massă aceste partide, motiv care a adus mai târziu situația actuală. În schimb, minoritățile au intrat în massă în partidele democratice, care mai târziu le-au adus în dominarea pozițiilor politice, sociale şi economice din Transilvania. Din acest raport s-a născut şi dezvoltat atât problema națională, cât şi cea evreiască. În concluzie, aceasta este rezoluția în ansamblu a întregei chestiuni, din care se deduc toate celelalte manifestări exprimate prin nemulțumiri.

2) Guvernul, voind a garanta libertatea tuturor naționalităților, prin măsurile sale legislative a provocat nemulțumiri în massele populare româneşti. Iată în ce fel s-a ajuns aici şi ce se afirmă:

a) Populația românească este nemulțumită în primul rând pentru faptul că Statul Român este condus de străini, care îmbrăcând o haină comunistă sau socialistă, domină pozițiile cheie ale țării;

b) Evreii, prin Partidul Comunist, reuşesc a conduce viața politică şi economică a țării, lovind prin aceasta în drepturile tradiționale, fireşti, ale românilor;

c) Guvernul a favorizat prin legile sale menținerea tuturor străinilor în țară, lovind direct, prin aceasta, în români, care nu-şi pot exercita profesiunea şi îndeletnicirile lor;

d) Guvernul a introdus în conducerea statului oameni politici, în special evrei, care conduc posturi importante, fără pregătire profesională;

e) Siguranța Statului Român este în mâna evreilor, ceea ce este considerat ca [fiind] cea mai mare dovadă că în numele comunismului, de fapt se ascunde voința minorității de a conduce un popor întreg;

f) În Transilvania, toate pozițiile politice, sociale şi economice sunt posesiunea evreilor şi ungurilor, care de fapt conduc majoritatea [românească] prin forța politică;

g) Partidul Comunist din Transilvania este reprezentat, ca şi Partidul Social-Democrat, prin evrei şi unguri, în proporție de 80% deşi provincia este locuită în proporție de 70% de români) Românii lipsesc cu desăvârşire în viața economică, unde evreii au monopolul;

i) Românii refugiați din Transilvania nu-şi pot recuceri drepturile avute. Guvernul a favorizat pe minoritari în defavoarea românilor, deoarece partidele care conduc viața politică a Transilvaniei sunt formate din exponenții acestora;

j) Românii ardeleni nu-şi pot recupera nici proprietățile avute, nici funcțiunile avute;

k) Justiția şi forța publică (Poliția) este condusă de fapt de minoritarii din Transilvania;

l) În oraşele din Transilvania: Oradea, Satu Mare, Sighet, Baia Mare, Dej, Gherla, Zalău, s-au eliberat brevete comerciale, aproape exclusiv, pentru evrei, dintre care unii nici nu sunt cetățeni români, în timp ce românilor li se refuză acest lucru;

m) Reprezentanții poporului din Transilvania sunt de fapt minoritarii, fiindcă dețin un procent egal în mandate. De exemplu: în județul Bihor ei sunt absolut necunoscuți masselor populare şi [sunt] fără nici o priză politică. Cei mai mulți români nici nu ştiu măcar numele acestora, afară de deputații, pe care poporul ştie că au numele fals. Exemplu: Florescu PCR (Bihor), Pătraşcu PCR (Bihor), Kendi PSD (Bihor);

n) Țărănimea, care este baza numerică a Transilvaniei şi a țării întregi, nu are încredere deplină în guvern, deoarece ea zilnic este în contact cu elementele guvernului din aparatul de stat, pe care îi observă că nu sunt români şi că regimul îi favorizează pe unii în defavoarea altora". AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 5/1944-1947, f. 144-144V

PCR, cele două facțiuni aflându-se adesea în concurență sau chiar în opoziție, cu toate că aveau o țintă comună.

Unul dintre aceste episoade s-a consumat la lucrările Congresului de unificare a celor două partide muncitoreşti, PCR şi PSD, desfăşurat între 21-23 februarie 1948, unde comuniştii „autohtoni" şi-au precizat fără ascunzişuri intențiile pe care le aveau în legătură cu transformare socialistă a agriculturii româneşti. După ce a făcut o scurtă trecere în revistă a succeselor repurtate pe tărâm politic şi economic de coaliția FND, mai târziu de cea a B.P.D., Gheorghe Gheorghiu-Dej a socotit de cuviință să confişte pe seama partidului comunist paternitatea declanşării reformei agrare „pe cale revoluționară", în detrimentul partenerilor din Frontul Plugarilor, adevărații autori ai apelului la anarhie adresat țărănimii în februarie 1945[494]. „Reforma agrară a început să fie aplicată pe teren cu mult înainte de legiferarea ei, în urma apelului către țărani lansat de Partidul Comunist la 11 februarie, de a trece cu de la sine putere la înfăptuirea reformei agrare pe teren"[495] – insinua secretarul general al partidului, căutând printr-o atare strategie să-şi plaseze formațiunea politică în postura unicului şi adevăratului apărător al intereselor țărănimii.

Un important punct pe ordinea de zi a şedinței a fost ocupat de prezentarea proiectului viitoarei constituții, legea supremă urmând să oglindească şi totodată să consfințească noua configurație a societății româneşti. În domeniul economic accentul cădea pe recunoaşterea prezenței formelor de proprietate introduse de comunişti. Vorbitorul a solicitat ca paragrafele rezervate acestui sector „să consemneze existența, în afară de proprietatea particulară şi proprietatea cooperativă, a unei forme noi de proprietate, proprietatea obştească, bun al întregului popor"[496]. În particular, pentru raportarea noilor realități la economia agrară, autorii proiectului au recurs la argumentul „superiorității" agriculturii aplicate în sistemul fermelor de stat, pusă în antiteză cu agricultura „rudimentară" practicată în gospodăriile țărăneşti.

Pornind de la argumentația livrată de Stalin în 1944[497], comuniştii „autohtoni" au socotit că poziția ocupată de gospodăriile de stat din sistemul R.E.A.Z.I.M. trebuie întărită prin lărgirea sferei lor de competență şi asupra segmentului agricol privat. „Rolul lor este nu numai de a contribui direct la mai buna aprovizionare a oraşelor, dar şi de a servi drept educator şi îndrumător al micilor gospodării, prin utilizarea rațională a mijloacelor moderne de producție agricolă şi – lucru deosebit de important – prin

494 ****Mişcarea muncitorească, socialistă, democratică. Activitatea Partidului Comunist Român şi apărarea patriei la români*, Editura Militară, Bucureşti, 1983, p. 605

495 *Raportul politic general făcut de tovarăşul Gheorghe Gheorghiu Dej la Congresul Partidului Muncitoresc Român din 21-23 februarie 1948*, Editura Partidului Muncitoresc Român, Bucureşti, 1948, p. 14

496 *Ibidem*, p. 21-23

497 Nicolae Constantinescu, *loc. cit.*

organizarea staţiunilor de maşini"[498] – sublinia Gheorghiu-Dej. Raţiunea formulată de guvernanţi miza pe o posibilă influenţă pozitivă a modelului agriculturii socialiste în rândul păturii sărace a ţărănimii, urmată de atragerea ei în sistemul cooperatist. Gostat-urile mergeau însă prost, datorită proastei lor dotări cu inventar agricol, pricinuită de lipsa de capital, dar şi datorită corupţiei şi nepriceperii conducătorilor puşi să le gestioneze, aşa după cum o dovedeşte un raport din februarie 1948 al Regionalei PCR-Oradea. „O mare lipsă avem încă la unităţile REAZIM-ului, unde din cauza proastei gospodăriri, condusă de elemente corupte şi nepricepute, aceste unităţi sunt mult în urma îndeplinirii sarcinilor pe care le au – subliniază documentul, situaţie care a condus până şi la neplata drepturilor salariale ale angajaţilor, care – sunt foarte nemulţumiţi din cauza neprimirii salariilor, care înglobează un total de aproximativ 800.000 lei, salarii ce nu au fost plătite din luna ianuarie, [iar] aceasta are repercusiuni şi asupra randamentului muncii"[499].

Proiectul conţinea însă şi o notă de prudenţă ce se raporta la o posibilă reacţie negativă a ţărănimii faţă de colectivizare, introdusă în analiză de către vorbitor printr-o indicaţie preluată din „învăţăturile" lui Engels, în care economistul englez preciza calea ce ar trebuie urmată în această problemă: „Noi suntem hotărât de partea micului cultivator de pământ; noi vom face tot ce se poate pentru a-i îmbunătăţi traiul şi pentru a-i înlesni trecerea la cooperaţie, în cazul când el va hotărî la aceasta; iar dacă el nu poate încă să ia această hotărâre, atunci vom face totul pentru a-i da cât mai mult timp posibil de gândire pe petecul lui de pământ"[500].

Gruparea comuniştilor „autohtoni" a îmbrăţişat această concepţie şi nu a întârziat să şi-o exprime public şi cu ocazia şedinţei Marii Adunări Naţionale, convocată pe 9 aprilie 1948 în scopul aprobării proiectului final al viitoarei constituţii. Gheorghiu-Dej s-a bucurat din nou de privilegiul posturii de raportor, iar la capitolul destinat reglementării dreptului de proprietate al particularilor a ţinut să reitereze inviolabilitatea acestui atribut, alături de cel al garantării dreptului de moştenire. Vorbitorul a uitat să pomenească însă de prevederile noului regulament adoptat de către executiv la 2 februarie 1948, „pentru reglementarea circulaţiei şi stabilirii regimului juridic al imobilelor agricole", care îngrădea drastic nu numai vocaţia succesorală a ţăranilor ci şi dreptul de a dispune liber de averea lor. „Imobilele agricole nu se pot dobândi prin acte între vii, decât cu autorizaţiunea şi cu respectarea dreptului de preemţiune al statului" – stipula art. 2 al regulamentului, interdicţie de la care făceau excepţie doar transmisiunile între rudele pe linie directă până în gardul al treilea (art. 3)[501].

---

[498] *Raportul politic general …*, p. 30

[499] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al P.C:R.*, dosar nr. 241/1948, f. 21

[500] *Raportul politic general …*, p. 39

[501] *Monitorul Oficial*, nr. 26 din 2 februarie 1948, Decretul nr. 141/27 ianuarie 1948, „*Regulament nr. 1 pentru reglementarea circulaţiei şi stabilirea regimului juridic al imobilelor agricole*", art. 2-3 al. 1.

Acelaşi act normativ instituia şi o limită a cuantumului de teren ce putea fi transmis, reducându-l la o suprafață de maxim 5 hectare (art. 4), prevedere care se adresa numai țăranilor mijlocaşi, pentru că proprietarii ai căror gospodării depăşeau această întindere aveau nevoie de o autorizație specială pentru a putea înstrăina, emisă de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor. Erau apoi îngrădiți viitori cumpărători de terenuri agricole. Puteau achiziționa suprafețe agricole doar cei care aveau ca „singură ocupațiune agricultura, sau să fie mici funcționari rurali", însă numai cu condiția ca avutul lor funciar să nu depăşească 15 hectare, aici fiind cumulată zestrea adusă de soție şi pământurile copiilor majori (art. 6, pct. b şi c). Dacă viitorul cumpărător se arăta interesat să-şi cumpere un teren scos la vânzare pentru a-şi întregi un trup compact de moşie, el trebuia să renunțe „benevol în favorul statului la eventualul surplus" ce depăşea cele 15 hectare admise de lege. După stat, cooperativele agricole de producție era principalele entități beneficiare ale dreptului de preemțiune, însă numai acelea care se constituiseră în baza unui statut aprobat de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor[502].

Domeniul agriculturii a fost tratat separat în cadrul şedinței, secțiune în care Gheorgiu-Dej nu a omis să sublinieze din nou faptul că „dreptul de proprietate al pământului pentru țăranii care-l muncesc a fost asigurat prin reforma agrară"[503], probabil tot din spirit de prudență. Principalul factor invocat însă de către gruparea comunistă venită din exil, în argumentarea transformării urgente a agriculturii româneşti conform modelului sovietic, a fost motivat de imposibilitatea obținerii unui randament optim de producție pe micile suprafețe de cultură ale țăranilor. Or, paternitatea operei de atomizare a proprietății agricole aparținea chiar reprezentanților forțelor de stânga, pentru câştigarea electoratului rural, şi se derulase imediat după accederea acestora la putere, în 6 martie 1945.

Până şi în problema colectivizării, opiniile divergente ale celor două grupări comuniste, aflate în competiția pentru câştigarea primatului în partid, au alimentat odată în plus criza internă din PMR. Gheorghe Apostol, implicat activ în această luptă intestină, aruncă responsabilitatea brutalității cu care a debutat şi s-a derulat colectivizarea în primii ani pe umerii Anei Pauker. „După Conferința din aprilie 1948, când s-a hotărât trecerea la transformarea socialistă a agriculturii, nu se prevedea trecerea directă la kolhoz – subliniază fruntaşul comunist într-un interviu acordat după 1989 – dar ea, venită din Uniunea Sovietică, a decis acest lucru, stârnind astfel o opoziție puternică în

---

Apud: Gheorghe Iancu, Virgiliu Țârău, Ottmar Traşcă, *Colectivizarea agriculturii în România. Aspecte legislative (1945-1962)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000, p. 43

[502] *Ibidem*, art. 6 pct. b şi c

[503] *Raportul asupra proiectului de Constituție făcut de tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej în şedința Marei Adunări Naționale din 9 aprilie 1948*, Editura Partidului Muncitoresc Român, Bucureşti, 1948, p. 10

sânul partidului. A trebuit să mergem, Ana Pauker, Dej şi eu, la Stalin, ca să ne lămurească el. Ana Pauker a început să-şi explice punctul de vedere, dar Stalin a oprit-o şi i-a spus: «Dragă Ana, tu ai trăit aici la Moscova, tu trăieşti cu impresia că tot ce a fost la Moscova trebuie sa fie neapărat şi în ţările eliberate», şi i-a cerut lui Dej să-şi spună şi el punctul de vedere. El a explicat că în istoria agriculturii româneşti problema întovărăşirii era foarte bine cunoscută între ţărani şi a cerut să se pornească de la simplu la compus, să nu se introducă direct colectivizarea. «Aceasta este linia justă, tovarăşă Ana, să faci aşa cum spune Dej» a spus Stalin, după care am plecat. În ţara, Ana Pauker nu a ţinut cont de acest lucru şi a făcut cum a dorit ea"[504].

Într-o petiţie redactată în 1956 din puşcărie, comunistul Emil Kalmanovici va indica aceeaşi responsabilitate pentru năpasta care a lovit ţărănimea română odată cu colectivizare, dar în termeni de comparaţie cu „isprăvile" săvârşite de Gheorghiu Dej în sectorul industrial. Învinuit de complicitate cu Lucreţiu Pătrăşcanu în aşa zisul „caz de înaltă trădare", arestat şi torturat cu scopul de a i se „smulge" declaraţii prefabricate de Securitate, în ultimele luni de viaţă Kalmanovici va adresa conducerii PMR o scrisoare în care cerea socoteala pentru banii irosiţi aiurea de infailibilul lider al partidului. „Cereţi să se facă o evaluare a contului a 6 ani de anchetă în procesul Pătrăşcanu – solicita deţinutul – Scump şi nu face. Era nevoie de acest proces pentru a acoperi călcarea învăţăturii marxiste prin executarea în primul cincinal a «măreţei lucrări a canalului Dunăre-Marea Neagră»? Calculaţi vă rugăm câte milioane de zile de muncă vie şi câte milioane de zile de muncă trecută a înghiţit această lucrare. Calculaţi câte locuinţe se puteau face, sau mai bine zis câte întreprinderi imediat productive se puteau termina mai devreme, mărind braţul de pârghie pentru construirea socialismului. Aţi cetit ceva autocritic, temeinic, sincer, adânc în aceasta chestie? Nu sunt oare aceste greşeli la fel de mari ca cele ale tovarăşei Ana Pauker în agricultură?"[505].

O altă „victimă", Andrei Micu (András Avraam), fost voluntar în „detaşamentele roşii" din Spania, iar din 1948 şef al comisiei de verificare a corpului ofiţeresc din Securitate, i-a apărarea Anei Pauker, transferând întreaga responsabilitate a colectivizării forţate în sarcina lui Gheorghiu-Dej, un „naţionalist" – cum îl caracterizează martorul într-un interviu acordat în 1999. „Erau atunci două tendinţe. Prima era să se facă GAC-uri, în primul rând cu ţăranii mijlocaşi şi săraci, a doua era să se facă la început ferme model pe pământurile statului, plus SMT-uri cu care am fi atras ţăranii în GAC. Noi eram împotriva colectivizării forţate. Spun «noi» pentru că asta era şi poziţia Anei Pauker, a lui Vasile Luca şi Teohari Georgescu. Asta a fost «deviaţia noastră de dreaptă» - precizează Micu - Eu, bazat pe experienţa URSS am vrut să nu se mai repete greşelile de acolo şi am propus să nu se atingă nimeni de

[504] Şerban Cionoff, *Gheorghe Apostol, contracandidatul lui Ceauşescu la conducerea PCR*, în *Revista Liderilor din Romania* din 16 mai 2003, p. 2
[505] ASRI Bucureşti, fond *Penal*, dosar 40.002, vol. 46, f. 19

pământul mijlocaşilor şi săracilor. Să se facă mai întâi ferme model pe pământul statului, luat de la moşieri, şi să se facă staţiuni de maşini şi tractoare. Văzând ţăranii avantajele cultivării mecanizate a pământului, s-ar fi înscris voluntar în CAP-uri, nu s-ar mai fi făcut abuzuri"[506].

Raportată la perioada de vârf a luptelor intestine care au frământat conducerea PMR în anii 1948-1953, atitudinea vechiului „revoluţionar de profesie" este cât se poate de îndreptăţită, acesta numărându-se printre cei care şi-au pierdut privilegiile în urma înlăturării „grupului moscovit" de la putere[507]. Varianta expusă de Andrei Micu este susţinută şi de biograful Anei

---

[506] Gheorghiţă Zbăganu, *Un luptător. Interviu cu Andrei Micu*, în *Rezistența* nr. din 10 iunie 2001, Bucureşti, p. 1

[507] Născut la 24 iulie 1912, în satul Rapolţul Mare (Hunedoara), din părinţii Magdalena Isac şi Avraam Ludovic, comunişti, Andrei Micu a luat contact cu „învăţăturile" marxist-leniniste încă de copil. În 1919 tatăl său luptase alături de Bela Kun, la Budapesta, pentru idealurile revoluţiei bolşevice maghiare, de unde s-a întors la Cluj însoţit de revoluţionara Eva, care va deveni mama adoptivă a lui Andrei Micu. Tânărul Micu a intrat în mişcarea comunistă în 1925, pe când era ucenic la un atelier din Sânicolau Mare (Timiş), unde activa o grupă de „*unguri comunişti refugiaţi din Ungaria, deci automat şi membri ai PCR* – pentru că, precizează Micu – *un comunist rămâne comunist în orice ţară ar domicilia*". După mitingul de la 1 mai 1927 de la Timişoara, marcat de „tulburările muncitoreşti" de rigoare, tovarăşii i-au găsit de „lucru" proaspătului membru de partid prin Arad, Oradea şi Cluj, centre cu veche tradiţie antifascistă (în realitate antiromânească – n.n. Augustin Ţărău), dar tânărul nu a reuşit să prindă rădăcini, deoarece – mărturiseşte el – „*eram ocupat cu sarcinile de partid, aşa au trecut 4 ani*".

În 1937, la Paris, se înrolează voluntar în detaşamentele comuniste ce urmau să lupte în războiul civil din Spania, într-o epocă pe care Micu o consideră deosebit de „coaptă" pentru victoria revoluţiei proletare, la fel după cum se exprimă azi şi asupra erei globalizării. „*Gradul de dezvoltare actual al forţelor de producţie ţi a ştiinţei, fără precedent, aşa numita «globalizare», face necesară unirea proletariatului la o scară mondială în perspectiva marilor confruntări sociale care vor veni* – opinează el – *vor veni în mod sigur, căci actualul capitalism, ajuns în faza făţiş imperialistă este zguduit de contradicţii, este perimat, este anacronic, nu are nici o soluţie pentru provocările noului mileniu. Noul socialism va triumfa. Alternativa este clară: socialism sau barbarie*". Pe frontul din Aragon a devenit membru al Partidului Comunist Spaniol şi a luptat în „*Compania de mitralieră românească*", alături de Petre Borilă, fraţii Costică şi Mihai Burcă, Ştafan Mera, Mihai Dobreanu, Ştefan Megyei, Horia Moldovan, Serghei şi Grigore Sevcenco, Edmund Hirsch, Anghel Haralambie, Nicolae Moraru, Spelivoi, Francisc Wolf (Boczkor), Sas Dragoş şi Demeter Juliu. O parte dintre aceştia vor ocupa funcţii importante în nomenclaturile PCR şi PSD după 1945. Reuşeşte să evadeze din lagărul francez Vernet şi ajunge în Ungaria, unde îl contactează pe fruntaşul comunist Laszlo Rajk şi devine membru al Partidului Comunist Ungar. În 1943 este arestat de jandarmii maghiari la Cluj, în Ardealul de Nord, şi internat într-un batalion disciplinar, cu care ajunge pe frontul ucrainean. În iulie 1944, dezertează, se predă forţelor sovietice şi ajunge instructor politic al lagărului de prizonieri din Zaporoje, până în noiembrie 1948 când lagărul se desfiinţează.

În aceeaşi lună s-a întors în România, însoţit de 500 de „propagandişti" formaţi de el în lagăr. „*Vasile Luca mi-a aranjat să lucrez din 1 iunie 1949 la MAI, direcţia generală, la cadre, şeful meu direct era Teohari Georgescu. Să nu credeţi propaganda duşmănoasă contra lui, era un comunist devotat cauzei clasei muncitoare* – adaugă Micu. – *am primit gradul de maior, ca funcţie, însă echivala cu cea de general locotenent. Sarcina mea era echivalenta cu cea a unui director de cadre (…) trebuiau înlocuiţi vechii şefi ai departamentelor de jandarmi, majoritatea nişte reacţionari (…) să nu crezi în prostiile din «Memorialul Durerii»*". În această calitate Micu îl cunoaşte pe Nicolae Ceauşescu, pe atunci general-maior în cadrul Direcţiei Superioare Politice a Armatei. *Eu verificam şefii de securitate şi*

Pauker, istoricul american Robert Levy, care localizează motivaţia înlăturării „grupării moscovite" din conducerea PMR în raporturile tensionate născute între Gheorghiu-Dej şi Ana Pauker, inclusiv pe tema colectivizării forţate a agriculturii, aceasta din urmă, susţine Levy, fiind adepta implementării unui program gradual şi de lungă durată[508].

Indiferent de divergenţele de opinii exprimate de cele două grupări comuniste, politica agricolă plănuită de Partidul Muncitoresc Român pentru anul 1948 a fost orientată către crearea fundamentului suprastructural menit să pregătească metamorfoza lumii rurale în conformitate cu modelul sovietic. Ca atare, comuniştii s-au îngrijit în primul rând de promovarea unor elemente noi în legislaţia ţării, de natură să le înlesnească transformarea rapidă a deciziilor politice în acte normative şi să le asigure apoi transpunerea acestora în viaţă prin intermediul factorilor de execuţie, aşa după cum stabiliseră în programul de guvernare. Separaţia puterilor în stat era astfel desfiinţată, chiar dacă sub aspect formal instituţia mai subzista în scripte. În fiinţa partidului unic se confundau deopotrivă politicul, legislativul şi executivul. În felul acesta orice încercare de opoziţie din partea ţărănimii devenea ilegitimă şi era supusă sancţiunilor penale.

Constituţia a fost votată în şedinţa solemnă a Marii Adunări Naţionale din 13 aprilie 1948. Forma acesteia nu a suferit modificări esenţiale faţă de

---

grănicerii, am avut relaţii nu prea prieteneşti cu Direcţia Politica a Armatei, unde şeful era Ceauşescu. El era făcut general, deşi nu făcuse armata – subliniază ironic Micu – *m-am dus la el pentru dosare de partid, pentru munci de răspundere. (…) eu îi propuneam în asemenea munci de răspundere în primul rând pe cei din Divizia «Tudor Vladimirescu», pentru că erau tovarăşi de încredere (…) cei din «TV» erau mai curaţi şi mai mulţi, le căutam originea, să fie muncitori sau ţărani săraci ori mijlocii, să nu fie progenituri de chiaburi sau reacţionari*".

Discursul bătrânului „revoluţionar" este impregnat de aceeaşi ironie, dacă nu chiar dispreţ, faţă de toate cadrele activului superior de partid care alcătuiseră „gruparea comunistă autohtonă". Caracterizându-l pe Nicolae Ceuaşescu, Micu a firmă: „*Sunt sigur că era comunist numai de formă, pentru că în casă mai ţinea icoane*" - în vreme ce pe Gheorghiu-Dej îl face răspunzător de ruinarea partidului - „*În 1952, în decembrie, [Dej] a pus la cale ceea ce s-a numit «lichidarea grupului deviaţionist de dreapta». Să fim serioşi! atunci a fost înlăturarea detaşamentului comunist adevărat de la conducerea PMR., o primă lovitură dată marxismului. De atunci a început degenerarea partidului, a început dictatura personală şi cultul personalităţii primului secretar, de acolo s-a inspirat şi Ceauşescu*" – conchide acesta. Invitat să-şi exprime opinia asupra prăbuşirii comunismului în Europa, Micu rămâne credincios ideilor pe care şi le-a format în tinereţe. „*Trădarea lui Gorbaciov, războiul rece* – motivează el, iar pentru cazul României, adaugă – *Pacepa (...) dar cele determinante au fost cauzele interne, a fost un complot pregătit cu minuţiozitate de trădătorii nomenclaturişti care au jefuit ţara, au pus bani în băncile occidentale, dar nu se puteau bucura de agoniseala lor. Ei au dat lovitura de stat criminală din decembrie '89. (…) au vândut ţara pe nimic, au distrus agricultura, au distrus industria, au făcut un jaf ordinar. Baza jafului a fost ideea de privatizare, în realitate un act de trădare de ţară (…) suntem acum la cheremul marilor magnaţi ai banului şi a bogătanilor din exterior, în frunte cu imperialiştii americani*" – frază care poate ţine locul celei mai calificate concluzii asupra profilului uman a celor care au instaurat şi servit regimul comunist din ţara noastră. Gheorghiţă Zbăganu, *loc. cit.*, p. 1-21

[508] Robert Levy, *Ana Pauker. The Rise and Fall of a Jewish Communist*, Berkeley, University of California Press, 2001, p. 227

proiectul anterior prezentat. Odată cu adoptarea ei, economia românească făcea cunoştinţă cu un prim act de naționalizare, din lungul şir al măsurilor legislative în materie, prevăzut în articolul 6. Legiuitorul stabilea că „Bogățiile de orice natură ale subsolului, zăcămintele miniere, pădurile, apele, izvoarele de energie naturală, căile de comunicație ferate, rutiere, pe apă şi pe mare, poşta, telegraful, telefonul şi radio-ul, aparțin statului, ca bunuri comune ale poporului”[509]. Primul sector economic afectat de prevederile acestui articol a fost cel forestier. Numai în Bihor, suprafața silvică naționalizată s-a ridicat la 30.262,6 iugăre de păduri urbariale[510] şi 299.835 iugăre de păduri particulare[511], în această categorie fiind incluse cele aparținând unor persoane fizice şi juridice, precum şi pădurile comunale constituite prin efectul reformei agrare din anul 1921[512].

La articolul 8, alături de textul inițial care prevedea că „proprietatea particulară şi dreptul de moştenire sunt recunoscute şi garantate prin lege” fusese adăugat un paragraf prin care se specifica că „proprietatea particulară agonisită prin muncă şi economisire se bucură de o protecție specială”[513]. Era o notă discriminatorie certă, care nu a fost introdusă întâmplător de către adunarea constituantă, întrucât ea lăsa câmp liber de acțiune arbitrarului, atâta vreme cât criteriile de definire a „agoniselii” nu au erau enunțate. După cum se va vedea din derularea evenimentelor ulterioare, această voită omisiune va fi utilizată abuziv de către putere, în condițiile în care în ideologia marxist-leninistă comerțul particular era considerat drept speculă, iar activitatea agricolă desfăşurată cu angajați era privită ca fiind exploatare. O atare calificare a fost uzitată mai ales în raporturile fiscale dintre stat şi clasa chiaburilor, în ciuda faptului că, cel puțin în județele nord-vestului țării, majoritatea lor îşi adunaseră averile prin muncă cinstită în America, iar odată reveniți acasă şi-au achiziționat pământ din câştigurile astfel realizate[514].

Conținutul articolului 9, după ce consfințea faptul că „pământul aparține celor ce-l muncesc – şi că - statul protejează proprietatea de muncă țărănească”, era imediat secondat de un paragraf care conferea statului privilegiul de a interveni în nestingherit în direcționarea peisajului agricole înspre modelul sovietic: „Pentru a stimula ridicarea agriculturii, statul poate crea întreprinderi agricole, proprietatea statului”[515]. Echivocul strecurat de textul acestui articol consta în omisiunea făcută de legiuitor în a indica

---

[509] *Constituția Republicii Populare Române. Textul votat de Marea Adunare Națională în şedința din 13 aprilie 1948*, Bucureşti, 1948, p. 3

[510] AN-DJ Bihor, fond *Prefectura Județului Bihor,* dosar 37/1923 – în *„Fondul pădurilor de plasă pe exercițiul 1923”* passim

[511] Idem, fond *ORPOT-Reforma agrară,* dosar 206/1928 passim

[512] *Monitorul Oficial* nr. 93/30 iulie 1921, *Decretul nr. 3610/23 iulie 1921*

[513] *Constituția …*, p. 4

[514] Ştefan Meteş, *Emigrări româneşti din Transilvania în secolele XIII-XX*, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1977, p. 68-70

[515] *Constituția …*, p. 4

resursele funciare care urmau să alcătuiască zestrea viitoarelor ferme de stat. Asta nu însemna că ele ar fi fost absente şi în strategia partidului comunist. Începând cu anul 1949, suprafeţele gostat-urilor vor fi sporite cu pământurile chiaburilor, ale bisericilor şi ale şcolilor, iar din 1950, odată cu introducerea programului de comasări agricole, li se vor mai alătura şi o serie de terenuri ale ţăranilor săraci, ale celor care avuseseră ghinionul de a fi megieşi cu latifundiile fermelor de stat.

În sfârşit, ca un corolar al tuturor acestor normelor de legitimare a dreptului de imixtiune al statului în activitatea economică privată, articolul 11 prevedea că atunci „când interesul general cere, mijloacele de producţie, băncile şi societăţile de asigurare, care sunt proprietate particulară a persoanelor fizice sau juridice pot deveni proprietatea statului, adică bun al poporului”[516]. În spatele aşa zisului „interes general” invocat de constituantă, erau ascunse de fapt interesele minorităţii politice aflate la putere, care avea nevoie de o minimă bază legală pentru justificarea măsurilor economice ce urmau a fi adoptate în curând.

Pe 29 aprilie 1948 era dată publicităţii noua lege de organizare şi funcţionare a Ministerului Agriculturii. Prin din definiţie, alături de înfăptuirea politici agricole generale trasate de partid, structura ministerială era însărcinat să protejeze „proprietatea de muncă ţărănească” şi să se îngrijească în mod special de nevoile entităţilor economice de tip sovietic ce urmau să apară în peisajul agricol al ţării, respectiv, gospodăriile agricole colective, gospodăriile agricole de stat şi staţiunile pentru închirierea maşinilor agricole[517]. Apoi, prin Decizia nr. 1.028 din 16 iulie 1948 a fost reglementată activitatea inspectoratelor regionale ale Ministerului Agriculturii, care aveau ca principală sarcină planificarea producţiei agricole din teritoriul lor de competenţă şi controlul modului în care indicatorii de plan au fost realizaţi sau nu, iar pe linie pe tărâm propagandistic, obligaţia de a organiza „conferinţe cu caracter popular” pentru familiarizarea oamenilor de la sate cu noua politică agrară preconizată de către PMR[518]. În 2 iulie, prin Decretul nr. 119, a fost înfiinţată Comisiunea de Stat a Planificării, având ca obiect de activitate întocmirea „planului general al economiei naţionale în conformitate cu directivele şi obiectivele economico-politice stabilite de guvern”[519].

În linii mari, cadrul legislativ necesar demarării procesului de colectivizare a agriculturii va fi conturat până la sfârşitul anului. Pentru a-şi dovedi eficienţa, acesta trebuia să fie secondat şi de un pachet de măsuri

---

[516] *Ibidem.*

[517] *Monitorul Oficial*, nr. 100 din 29 aprilie 1948, Decretul nr. 806/28 aprilie 1948, „*Decret pentru organizarea Ministerului Agriculturii*”, art. 1 al. 1

[518] *Monitorul Oficial*, nr. 168 din 23 iulie 1948, Deciziunea nr. 1.028/16 iulie 1948, „*Numărul şi atribuţiunile inspectoratelor regionale ale Ministerului Agriculturii*”, art. 8 pct. 9

[519] Idem, nr. 150/2 iulie 1948

economice corespunzătoare, mai ales în domeniul fiscal, întocmit în aşa fel încât să acorde o serie de scutiri şi facilităţi financiare ţărănimii sărace, dar să arunce povara impozitelor pe umerii chiaburilor şi moşierilor. Printr-o atare politică discriminatorie, puterea intervenea brutal în rosturile împământenite ale obştilor săteşti, încercând să creeze un fals conflict de interese între păturile sociale ale lumii rurale, în speranța că proletariatul agricol va îmbrățişa necondiționat teza „ascuțirii luptei de clasă".

Demersul trebuia să fie argumentat de o probațiune statistică menită să le furnizeze comuniştilor o imagine de ansamblu asupra modului de repartizare a fondului funciar al țării, motiv pentru care Institutul Central de Statistică a ordonat pe 25 ianuarie 1948 începerea recensământului agricol. Cifrele rezultate în urma monitorizării n-au fost însă în măsură să dovedească existența unor „contradicții de interese" în sânul societății țărăneşti, deoarece categoriile extreme, proletariatul agricol şi chiaburimea acopereau un procent infim, de abia 2,5% prima şi 5,5% cea de a doua, în vreme ce țărănimea săracă reprezenta 57%, iar cea mijlocaşă 34% din populația satelor[520].

Cu alte cuvinte, dominanta universului rural o alcătuiau sărăcia şi traiul la limita subzistenței, realitate care punea sub semnul întrebării până şi mult trâmbițata reuşită a reformei agrare din 1945[521].

Dacă nu a fost capabil să verifice „justețea" ideologiei marxist-leniniste, recensământul a reuşit în schimb să amplifice temerile resimțite de țărănime în legătură cu colectivizarea. Autoritățile erau informate că prin sate se fac auzite „zvonuri lansate de reacțiune", care spun că „recensământul este o lucrarea premergătoare înființării kolhozurilor, că recensământul se face de aceea, ca să se ia toată recolta la vară, dându-se agricultorilor pe cartele". Nici centrele urbane n-au fost ocolite de zvonuri, printre orăşeni răspândindu-se

[520] *Agricultura României 1944–1964*, Bucureşti, 1964, p. 36

[521] Cu titlu de exemplu, structura agricolă a județului Bihor în 1948 se prezenta astfel:

Plasa	arabil	fânețe	păşuni	livezi	vii	păduri	neprod	total
Aleşd	29569	18024	23859	980	283	75948	3786	152449
Beiuş	43944	7833	30409	2088	71	110758	4852	199955
Beliu	24332	1402	11770	479	6	40542	1674	80205
Ceica	32161	4182	12357	1019	54	32781	2378	84932
Centrală	64230	6840	15975	555	1098	16997	8463	114158
Marghita	54594	8086	13308	1327	2616	30452	3987	114370
Salonta	63033	3233	13437	310	85	2328	4731	87157
Săcuieni	31507	3478	4714	316	4008	3823	5813	35659
Sălard	38995	5084	9382	447	1305	6197	3074	64484
Tileagd	32882	3883	12147	327	560	24963	2669	77431
Tinca	58340	3321	18038	783	45	22818	5239	108584
Vaşcău	18319	12467	24470	792	31	64637	2748	123464
3 oraşe	26495	3083	7266	1421	1700	397	3069	43431
Total general	518401	80916	197132	10844	11862	432641	52483	1301279

AN-DJ Bihor, fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Secția Agricolă*, dosar 4/1948

vorba că în curând „vor trebui declarate şi mobilele şi hainele – ori că – recensământul persoanelor pe ocupații se face de aceea, spre a-i trimite în URSS pe cei care nu au ocupații precise”[522].

Pentru că nu şi-a putut exploata în scopuri politice rezultatele recensământului, puterea s-a văzut nevoită să elaboreze un program de impozitare adoptat realității, dar nu înainte de a crea o structură specializată în acest domeniu. Astfel, prin Decretul nr. 112/28 iunie 1948, al Prezidiului Marii Adunări Naționale, a fost înființată Comisiunea de Stat pentru Colectarea Cerealelor, ca „organ superior împuternicit de a lua măsuri pentru organizarea şi conducerea colectărilor, transporturilor, depozitării şi repartizării cerealelor”. În teritoriu au fost organizate comisii similare, avându-i în componență pe prefectul județului, directorul comercial județean, şeful serviciului agricol județean şi comandantul legiunii de jandarmi. Acestea aveau în subordine comisii de plasă şi comunale[523].

Noul regim de impozitare agricolă a fost dat publicității pe 6 iulie 1948. Acesta introducea principiul colectării cotelor obligatorii într-un cuantum progresiv, în funcție de mărimea exploatației agricole a producătorului şi de randamentul zonei în care aceasta este situată, însă fără a fi inclusă în calcul valoarea producției reale obținute de proprietar[524]. Au fost stabilite ca elemente ale bazei de calcul pauşal şapte categorii de gospodării, clasificate după întinderea lor, şi şase clase de randament, aplicate fiecărei plante de cultură nominalizate în actul normativ[525]. La numai două luni de la adoptarea noii constituții, prin regimul discriminatoriu practicat în materie fiscală, erau încălcate principalele prevederi cu privire la garantarea proprietății. Caracterul de clasă al măsuri era vădit, fapt recunoscut mai târziu în analizele efectuate de partid, ca de pildă în cea elaborată în anul 1951, unde guvernanții afirmau fără reținere că „în 1948, în agricultura R.P.R. a fost introdus un nou

[522] Idem, fond *Comitetul Județean Bihor al P.C:R.*, dosar nr. 241/1948, f. 2

[523] *Monitorul Oficial*, nr. 147 din 29 iunie 1948, Decretul nr. 112/ 28 iunie 1948, „*privind înființarea Comisiunii de Stat pentru colectarea cerealelor*”, art. 1, 4 pct. a, b, c

[524] AN-DJ Bihor, dosar 2/1948, f. 1-2, „*Instrucțiuni privind colectarea cerealelor 1948*” passim

[525] Spre exemplu, pentru culturile de grâu şi secară, grila avea următoarea configurație:

Categoria exploatației	Clasele de randament mediu la hectar (la grâu-secară) în kilograme					
	I	II	III	IV	V	VI
	peste 1500	1200-1500	1000-1200	800-1000	600-800	sub 600
0 - 1 ha.	scutit	scutit	scutit	scutit	scutit	scutit
1 - 3 ha.	250	180	100	60	30	scutit
3 - 5 ha.	420	320	220	130	60	30
5 10 ha.	560	450	340	230	120	50
10-20 ha.	700	620	460	340	210	80
20-50 ha.	840	740	580	430	300	140
peste 50 ha.	980	850	680	520	390	200

Ibidem, Anexa nr. 1

sistem de impozite, potrivit căruia, povara impozitelor a fost trecută pe umerii chiaburimii”[526].

Strategia comuniştilor s-a dovedit falimentară şi în plan propagandistic, activiştii trimişi la sate dovedindu-se incapabili să „aţâţe ura de clasă” în sânul societăţii ţărăneşti. Suficient de lămuritoare în acest sens este sinteza întocmită de Inspectoratul General Administrativ-Circa VIII Oradea cu privire la starea de spirit a ţărănimii mijlocaşe faţă de noua legislaţie fiscală. „Atitudinea acestora este mai puţin conturată – se spune în document – întrucât, executându-se în cadrul strict legal dispoziţiunile date pe baza legilor, nu se prea pot eschiva de sub obligaţiunile ce le au în urma averii sau profesiunii, din care motiv, cei mijlocaşi înregistrează cu rezerve noile reforme”. Cadrul legal amintit era atât de „generos” încât numai din plasa Săcuieni, Bihor, a ajuns în patrimoniul statului, în decembrie 1948, în jur de 70-80 de iugăre de arabil, avere oferită cu titlu gratuit de chiaburii descurajaţi de dimensiunile planului de însămânţări cu care fuseseră încărcaţi[527]. În material se aminteşte apoi şi despre „ascuţirea luptei de clasă” la sate, fără însă a se specifica în ce fel se manifestă aceasta. Argumentarea lozincii se limitează la enumerarea măsurilor economice dictate împotriva chiaburimii cu scopul de a scoate ţărănimea săracă de sub „influenţa acesteia”, cu toate că în raport se recunoaşte faptul că aceasta „şi azi are o influenţă mare asupra clasei exploatate, în special pe teren economic”, realitate care infirmă sloganul „luptei de clasă”. O atare stare de lucruri era firească atâta vreme cât puterea, prin politica practicată, era preocupată mai cu seamă de transpunerea în viaţă a unor utopii ideologice, decât de ridicarea nivelului de trai a proletariatului agricol[528].

Împovărarea chiaburimii prin impozite şi cote supradimensionate sau prin „colectarea surplusului de cereale” – dispoziţie introdusă în ianuarie 1949 – nu aducea nimic în plus pe mesele ţăranilor săraci, pentru că aceştia apelau în ultimă instanţă la acel „surplus de cereale” furnizat, contra zile/muncă sau pe piaţa liberă, tocmai de chiaburi[529]. Avantajele oferite ţărănimii de rând se limitau în cele din urmă la câteva kilograme de seminţe livrate gratuit de stat în campania de însămânţări, restul era numai propagandă, formulată prost şi aceasta. „Ajutorarea ţărănimii muncitoare cu seminţe, cu jug pentru arat şi transport – după cum sună exprimarea ilară a inspectorului general-administrativ – au contribuit simţitor la ameliorarea situaţiei ţărănimii muncitoare şi la clătinarea poziţiei şubrede a chiaburimii”[530]. Singurul conflict

---

[526] N. Puhlov, *Dezvoltarea agriculturii în Republica Populară Română*, Editura Partidului Muncitoresc Român, Bucureşti, 1951, p. 9

[527] AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul General Administrativ-Circa VIII Oradea*, dosar 221/17759/1948-1949, f. 12

[528] *Ibidem*, f. 13

[529] *Ibidem*

[530] *Ibidem*, f. 12

real între cele două categorii sociale se întemeia pe diferența dintre cantitățile de lemne la care erau îndreptățiți chiaburii şi cele la care aveau dreptul țăranii săraci, situație care însă nu era alimentată de „lupta de clasă" ci de mărimea fracției deținute de fiecare familie în composesoratele urbariale[531], criteriu stabilit în secolul al XIX-lea odată cu abolirea iobăgiei. Desigur, chiar dacă în acea epocă foştii iobagi porniseră de la fracții egale, în timp dimensiunile acestora au suferiseră modificări[532]. De pe urma aplicării acestor măsuri, marea majoritate a posesorilor de exploatații agricole mai întinse s-au pomenit lipsiți de rezerva de sămânță necesară pentru anul următor şi nu şi-au mai putut îndeplini sarcinile planului de însămânțări. În consecință, au fost încadrați în prevederile legii sabotajului economic şi pe această cale spoliați definitiv.

În ce-i priveşte pe crescătorii de ovine, Ministerul Finanțelor a emis în primăvara anului 1948 o decizie privitoare la impozitarea suplimentară a celor care posedau peste 15 oi, considerând că cifra în cauză reprezintă pragul de la care un proprietar poate fi socotit chiabur. Măsura a avut un impact negativ asupra populației sărace din zonele montane, aici existând familii care în afară de şeptelul respectiv nu mai aveau nici o altă avere. Un serios motiv de nemulțumire a oamenilor a fost provocat de neglijența autorităților, care nu s-au preocupat de publicitatea ce ar fi trebuit să însoțească măsura, omisiune din pricina căreia proprietarii nu s-au prezentat la termen pentru a-şi completa declarațiile de impunere. Aceştia s-au pomenit în luna decembrie cu agentul fiscal la poartă, care pe lângă impozitul în sine, le mai pretindea şi plata unor penalizări. Peste 80% dintre crescătorii de oi din Maramureş au avut de suferit de pe urma acestei neglijențe, penalitățile atingând valori cuprinse între 60.000-70.000 de lei pentru fiecare gospodar. Situația devenise atât de critică, încât prefectul[533] atrăgea atenția că respectivii „chiar dacă şi-ar vinde toate oile tot nu sunt în stare să plătească amenda"[534].

Privite în ansamblu, toate măsurile politice şi economice adoptate de putere în anul 1948 indică limpede pregătirea drumului către transformarea socialistă a agriculturii româneşti. În ciuda stângăciilor şi a greşelilor de aplicare a acestor măsuri, comuniştii şi-au canalizat eforturile, în primul rând în direcția ruinării păturii avute de la sate şi apoi lichidarea ei, iar în subsidiar către viitoarea înregimentare a țărănimii sărace şi mijlocaşe în gospodăriile colective. Proiectul era unul temerar, deoarece agricultura noastră nu avea la acea vreme nici specialişti suficienți şi nici un parc adecvat de utilaje agricole

---

[531] Pădurile particulare individuale fuseseră naționalizate prin Legea 204/1947 – n.n. Augustin Țărău

[532] AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul General Administrativ-Circa VIII Oradea*, dosar 221/17759/1948-1949, f. 12

[533] Nicolae Vancea – n.n. Augustin Țărău.

[534] AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul General Administrativ-Circa VIII Oradea*, dosar 221/11556/1948-1949, f. 27

pretabile unor exploatații extensive. La sfârşitul anului 1948, existau doar 10.189 tractoare, 8.600 pluguri pentru tractor, 560 cultivatoare, 5.100 semănători mecanice şi 6.805 secerători-legători. Suprafața arabilă ce revenea pentru un tractor era de 956 ha[535]. Cu toate acestea, fruntaşii partidului se întreceau în declarații care mai de care mai ambițioase pe seama sorții țăranului român. „Victoria socialismului în România nu este de conceput fără îndeplinirea colectivizării" – declara Ana Pauker în paginile ziarului *Universul* din 2 octombrie 1948[536], în vreme ce Teohari Georgescu aducea elogii modelului kolhoznic în numărul special închinat zilei de 7 noiembrie de acelaşi ziar[537]. În sfârşit, Gheorghiu Dej afirmă că „trecerea țărănimii în gospodării colective este singurul mijloc prin care țărănimea săracă şi mijlocaşă poate scapă de mizerie şi înapoiere".

În asemenea condiții unica soluție de care depindea succesul construcției socialiste la sate - în opinia PMR - era crearea unei baze tehnico-materiale moderne care să permită unităților socialiste şi cooperatiste din această ramură să sporească producția şi productivitatea muncii. Pe de altă parte, pentru a transpune în viață utopia statului socialist, regimul s-a comporta totalitar, acționând brutal pentru eliminarea drepturilor şi libertăților cetățeneşti şi mimarea democrației. Înlăturarea persoanelor indezirabile a fost o preocuparea de căpătâi, care de-a lungul etapelor de evoluție a sistemului a lovit clase şi categorii sociale, cum au fost ofițerii, dascălii, capitaliştii, sau moşierii şi chiaburii din sectorul agricol. Împotriva acestora s-au folosit de alte pături sociale, pentru a-şi legitima acțiunile. În ce priveşte țărănimea, regimul a lucrat perfid, ideologia ne permițându-i utilizarea clasei muncitoreşti împotriva sătenilor, aşa că a recurs la inventarea unei aşa zise alianțe înfiripate între cele două categorii.

Sfârşitul anului 1948 marchează totodată o schimbare în registrul de gestiune politică a țării adoptat până atunci de guvernanți. Aceştia vor depăşi faza „democrației populare" şi vor trece la cea a „dictaturii proletare", mult mai dură decât cea dintâi[538].

---

[535] Constantin Murgescu, *Importanța reformei agrare din 1945*, în *Probleme economice*, nr. 3 din 1955, p. 81

[536] *Universul*, nr.229 din 2 octombrie 1948

[537] Idem, nr.260 din 7 noiembrie 1948

[538] J.Rotschild, *Întoarcerea la diversitate. Istoria politică a Europei centrale şi de est după al doilea război mondial,* Editura Antet, Bucureşti, 1997, p.185

5.2. Noaptea moşierilor

Anul 1949 a debutat cu lansarea Planului Economic General al RPR, publicat chiar pe 1 ianuarie. Firesc, un capitol aparte al acestuia era rezervat sectorului agricol, însă indicatorii de producție propuşi trădau cu prisosință intențiile comuniştilor de a transforma radical profilul agriculturii româneşti. Printre altele, nivelul producției vegetale trebuia să înregistreze un spor de 40% față de anul precedent, cu salturi spectaculoase de până la 74% la culturile de leguminoase, de 76% la cele de cartofi, de 104% la in şi cânepă, sau de 155% la culturile de floarea soarelui, respectiv de nici mai mult nici mai puțin de 480% la producția de bumbac, cultură improprie condițiilor pedo-climatice din țara noastră[539].

Obținerea unor asemenea rezultate era condiționată însă, atât de dezvoltarea bazei materiale, în speță a rețelei stațiunilor de maşini şi tractoare, cât şi de sporirea patrimoniului funciar al statului. Pentru îndeplinirea primei condiții, se preconiza ca numărul stațiunilor să fie completat cu încă 20 de unități, iar zestrea națională de maşini agricole să fie suplimentată cu 1.500 de tractoare şi 1.100 de batoze. Dacă analizăm rezultatele recensământului utilajelor agricole din județul Sălaj, încheiat în ianuarie 1949, un asemenea demers apare cât se poate de bine venit. Însă cifrele obținute ar fi trebuit să le dea serios de gândit partizanilor proiectului de socializare a agriculturii, tocmai datorită dimensiunilor ridicole la care se raporta parcul maşinilor agricole de stat. Dacă inventarul agricol al particularilor număra 89 tractoare, 31 pluguri de tractor, 41.602 pluguri de atelaj, 1.053 semănători, 10 selectoare de semințe şi 728 trioare, cel al statului, cuprinzând aici maşinile din

---

[539] În sectorul vegetal:

la cereale	cu cel puțin 14,5% mai mult
la leguminoase	cu cel puțin 74% mai mult
la grâu	cu cel puțin 9% mai mult
la porumb	cu cel puțin 26% mai mult
la cartofi	cu cel puțin 76% mai mult
la floarea soarelui	cu cel puțin 155% mai mult
la sfeclă de zahăr	cu cel puțin 25% mai mult
la bumbac	cu cel puțin 480% mai mult
la in şi cânepă	cu cel puțin 104% mai mult

în zootehnie:

la cabaline	cu cel puțin 9% mai mult
la bovine	cu cel puțin 100% mai mult

Gheorghe Gheorghiu Dej, *Planul General RPR pe anul 1949,* Editura Partidului Comunist Român, Bucureşti, 1949, p. 30

proprietatea AFSM, SMT şi a altor forme de unități etatizate, număra doar 39 de tractoare, 15 pluguri de tractor, 84 pluguri de atelaj, 64 semănători, 7 selectoare de semințe şi 33 de trioare. Cel mai sărăcuț s-a dovedit a fi patrimoniul stațiunilor de maşini şi tractoare, tocmai unitățile pe care mizau comuniştii în planurile lor de atragere a țărănimii sărace către forme colectiviste de cultivare a pământurilor. Ele dispuneau doar de 26 tractoare, din care 10 erau vechi, dar reparabile şi 5 scoase la reformă, 2 pluguri de tractor şi 15 semănători, 5 reparabile şi 5 scoase de la reformă[540].

În județul Satu Mare existau şase gospodării agricole de stat, cu un patrimoniu funciar de 11.227,39 hectare, din care 7.555,77 arabil, obținute prin reorganizarea primelor zece ferme model înființate după reforma agrară din 1945[541]. La fel ca şi în cazul unităților similare din Sălaj, parcul de maşini agricole al acestora lăsa mult de dorit. Din cele 33 de tractoare, 18 erau încă în reparație, aşa încât, pentru efectuarea lucrărilor se putea conta numai pe cele 273 de atelaje avute în inventar[542]. Rețeaua stațiunilor de tractoare şi maşini din Bihor avea în dotare 23 de tractoare, în 1949, însă numărul lor a scăzut la 16 datorită gradului avansat de uzură în care se aflau[543]. Cu toate acestea, în cursul anului ele au reuşit să execute lucrări agricole pe o suprafață de 1.090 hectare, față de 753 câte au fost planificate, din care 380 erau pământuri provenite din zestrea funciară a bisericilor şi şcolilor, arendate țărănimii sărace înregimentate în sindicatele agricole[544]. Comisia Centrală pentru Reformă Agrară a aprobat înființarea unui număr de trei ferme-model în județul Arad şi şapte în județul Timiş-Torontal[545]. Cele din Arad au fost: exploatația agricolă a moşierului Petre Trifu, din Şimandul de Jos, cu o suprafață de 100 hectare, cea a moşierului Traian Iovănaş, din Nădlac, cu o suprafață de 93 hectare şi cea a moşierului Dr. Konopy Coloman, din Odvoş, cu o suprafață de 129 hectare[546].

În ce priveşte extinderea suprafețelor agricole ale domeniului de stat, prin măsurile legislative introduse cu un an înainte, comuniştii au reuşit să confere confiscărilor practicate un caracter legal, prin intermediul aşa ziselor „donații" benevole venite din partea instituțiilor bisericeşti ori a particularilor.

---

[540] AN-DJ Sălaj, fond *Comitetul Județean Sălaj al PCR*, dosar 33/1949, f. 1

[541] AN-DJ Satu Mare, *fond Comitetul Județean Satu Mare al PCR*, dosar 18/1950, f. 27

[542] *Ibidem*, f. 26

[543] AN-DJ Bihor, *fond Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 471/1949, f. 62-64

[544] *Ibidem*, f. 122

[545] Au fost declarate ferme-model următoarele exploatații agricole: Ilie Olaru, din Utvin, cu suprafața de 150 hectare, Stan şi Alexandru Vidrigin, din Beregsău Mare, cu suprafața de 131 hectare, Sav Păcuraru, din Mănăştur, cu suprafața de 70 hectare, Andraşiu Ioan, din Murani, cu suprafața de 128 hectare, Beşa Cornel, din Ghilard, cu suprafața de 121 hectare, Mucealov Lilutin, din Beregsău Mic, cu suprafața de 150 hectare şi Colonel Alexandru Galgoțiu, din Lovrin, cu suprafața de 119 hectare. Apud: AN-DJ Arad, fond *Comitetul Județean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 17

[546] *Ibidem*, f. 27

În cazul primelor, pentru a înlătura orice formulare echivocă, autoritățile s-au îngrijit să le pună la dispoziție până şi documente tipizate, de genul „terenul, în suprafață de (…) ha, a fost oferit statului, întrucât, atât parohia, cât şi biserica, nu posedă mijloace proprii de a munci terenul în regie proprie, iar muncile în dijmă sau arendă fiind interzise prin lege, ofertanții de bună voie au oferit acest teren statului pentru administrare”[547], anexate Ordinului nr. 566.397/1949 al Ministerului Agriculturii[548]. Donatorilor particulari, aici fiind vizați angajații de stat care posedau terenuri agricole, li se lăsa deplina libertate de a-şi formula după cum credeau de cuviință cererile de renunțare la proprietățile lor, în joc aflându-se propriile locuri de muncă[549]. Numai în Bihor, patrimoniul statului s-a îmbogățit în cursul anului 1949 cu 1.658,23 hectare[550], din care 1.500 au servit la completarea trupurilor de moşie ale

---

[547] AN-DJ Bihor, fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Secțiunea Agricolă*, dosar 17/1949, f. 9

[548] Idem, dosar 18/1949, f. 4

[549] Cu titlu de exemplu: „*Subsemnata, Adela Krisár, de profesiune laborantă la Spitalul de Stat nr. 1 din Oradea, domiciliată în Oradea, str. Coşbuc nr. 12, resimțind din toată inima cuvântul de chemare a timpurilor şi dorind ferm să iau parte la construirea socialismului, m-am determinat la următoarele:*

Fiind proprietara exclusivă a imobilelor (terenuri agricole), şi anume a celor cuprinse în foaia CF 358 din comuna Bălaia (…) şi a celor înscrise în foaia CF 245 din Bălaia (…) în întindere totală de circa 16-18 iugăre cadastrale, aceste pământuri, după ramura lor de cultură, arabile, terenuri fructifere şi pădure, precum şi toate supraedificiile existente acolo (casă de locuit compusă din 3 camere şi magazie de cereale), pe care avere mobiliară şi imobiliară am moştenit-o de la tatăl meu, defunctul Krisár Adalbert, fără fundus instructor, adică animale şi unelte agricole, şi având în vedere, în subsidiar, că nu sunt în situația să mă ocup cu agricultura, în lipsă de specialitate să cultiv aceste terenuri – în însemnătatea zilei de 7 Noiembrie, aniversarea a 32 de ani a Marei Revoluții Socialiste, spre amintirea acestui jubileu, ofer şi las la dispoziția onoratului Comitet Provizoriu întreaga avere mobilă şi imobilă, proprietatea mea descrisă mai sus, cu rugămintea să binevoiți a lua în posesie averea descrisă mai sus, a administra această avere şi a încasa şi veniturile de pe acestea, şi a interveni şi locurilor în drept pentru ca subsemnata să fiu scutită de orice răspundere în ce priveşte suportarea impozitelor cuvenite statului sau comunei asupra acestor averi.

În speranța că cererea mea va fi rezolvată în mod favorabil, primiți, vă rog, domnule preşedinte, deosebitul meu respect ce vi-l păstrez. Trăiască Republica Populară Română! Dat în Oradea, la 4 noiembrie 1949”. *Ibidem*, f. 14

[550] *Ibidem*, f. 382-385, în „*Tabloul bunurilor agricole oferite de diferiți cetățeni, cereri, şi tabloul trimes nouă de către Ministerul Agriculturii-Direcțiunea Evidenței Cadastrului şi Circulației Bunurilor, cu Ordinul nr. 546.251 din 14 august 1950, spre a se ține în evidență în vederea înființării gospodăriilor colective agricole sau comasarea gospodăriilor agricole de stat*”:

Situația donațiilor funciare făcute către stat între anii 1949-1950

Nr. crt.	Plasa	Suprafețe donate (ha)
1	Beiuş	45,98
2	Beliu	29,10
3	Marghita	342,41
4	Oradea	452,93
5	Salonta	461,94
6	Săcuieni	158,09
7	Sălard	138,88
8	Tileagd	10,35
9	Tinca	18,55
	Total	1658,23

diferitelor ferme de stat din județ[551]. De pildă, în intervalul de timp martie-iulie 1949, GAS Salonta şi-a îmbogățit patrimoniul cu o suprafață de 1097 hectare şi 71 ari, din care 639,99 ha proveneau din donațiile bisericeşti, 138,31 ha din loturi şcolilor confesionale naționalizate, 235,64 ha din loturile şcolilor de stat, 54,62 ha fuseseră „donate" de particulari, iar 29,15 ha aparținuseră rezervei de stat[552].

Se punea accent apoi, pe dezvoltarea fermelor de stat cuprinse în AFSM, fostă REAZIM, pentru ca acestea, prin producțiile obținute să acopere efectele reculului economic înregistrat în urma măsurilor de îngrădire economică a moşierilor şi chiaburilor, şi în acelaşi timp să funcționeze ca unități model în sprijinul propagandei ce avea să susțină viitorul proces de colectivizare[553]. Un prim pas pe calea etatizării agriculturii fusese făcut pe 13 decembrie 1946, când a fost înființată „Regia Autonomă a Exploatărilor Agricole, Zootehnice, a Industriilor agricole şi a Maşinilor", pe scurt «REAZIM», aflată în subordinea Ministerului Agriculturii şi Domeniilor. Acest organism devenea atunci proprietarul unei averi alcătuită dintr-un fond arabil în suprafață de 127.297 hectare, 266 de ferme agricole, care însumau circa 60.000 de hectare, 127 centre agricole, care dispuneau de 4.332 hectare, 30 de pepiniere în suprafață totală de 1.000 hectare, 343 de loturi zootehnice, dotate cu 2.224 hectare şi cu un şeptel cifrat la 17.000 capete animale de rasă, 211 centre de maşini agricole, cu un inventar agricol compus din 3.135 tractoare, 2.000 de batoze şi 5.000 de semănători[554].

Cât de bine s-au achitat gospodăriile de stat de rolul cu care au fost investite, ne-o dovedeşte şi rezultatul campaniei de colectare a cotelor. Astfel, din cele 2.000 de vagoane de porumb, cât trebuia să livreze județul Bihor, 120 proveneau din depozitele moşierilor şi restul din cele ale chiaburilor[555]. Nici în privința nivelului de trai pe care trebuiau să-l asigure propriilor angajaților, fermele de stat n-au fost în stare să se ridice la nivelul sarcinilor cu care au fost investite de partid. Urmăriți de spectrul foamei, în vara anului 1949, muncitorii agricoli ai „gostatului" Salonta au apelat la chiaburii din zonă pentru a-şi putea asigura pâinea. „Muncitorii n-au înțeles să acționeze conform luptei de clasă – le reproşa activistul fermei – s-a constatat din partea lor o atitudine dușmănoasă față de GAS şi pe de altă parte împăciuitoare față de chiaburi, când pe ascuns, unii au început secerişul în al 11-lea"[556]. O situație asemănătoare era semnalată şi într-o dare de seamă întocmită de județeana de partid Satu Mare, cu singura diferență că 18 angajații şi câțiva tehnicieni ai gospodăriilor de stat din Livada, Şomcuta şi Satu Mare, care au şi făcut

---

[551] Idem, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 471/1949, f. 122
[552] Idem, fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Secțiunea Agricolă*, dosar 17/1949, f. 15
[553] N.Puhlov, *op. cit.*, p. 21
[554] Apud: Nicolae Constantinescu, *loc. cit*
[555] ***AN-DJ Bihor, fond* Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 471/1949, f. 124***
[556] *Ibidem*, f. 194

obiectul unei anchete, s-au dedat la furturi. „Sunt elemente duşmănoase – se apreciază în rechizitoriu –care au furat importante cantităţi de seminţe, vânzându-le la diferiţi chiaburi şi speculanţi".

Lotul muncitorilor reţinuţi a fost completat cu „doi ingineri, doi contabili, un şef de depozit beţiv, un grădinar", o parte a acestora luând drumul puşcăriei, în vreme ce alţii - se precizează mai departe - „cu toate că au fost cunoscute de noi că sunt elemente necorespunzătoare din punct de vedere politic, dar fiind tehnicieni, nu s-au putut înlocui din cauza lipsei de cadre agrotehnice"[557]. În schimb, angajaţii „gostatului" Holod, Bihor, se plângeau autorităţilor de comportamentul administratorului fermei, Anton, care manifesta o atitudine dictatorială şi avea ieşiri brutale faţă de muncitori, considerându-i bandiţi pe toţi şi ameninţându-i „că-i va aresta cu miliţia"[558]. Nici în privinţa colaborării în acţiunile de colectivizare, gospodăriile de stat n-au putut oferi sprijinul scontat. O situaţie grăitoare în acest sens a fost înregistrată în comuna Sânlazăr, plasa Marghita, unde mai mulţi angajaţi ai „gostatului" au refuzat să-şi întocmească autobiografiile solicitate de secretarul organizaţiei de partid, acţiune pe care au relaţionat-o cu posibila înfiinţare a gospodăriei agricole în satul lor. „Acest caz a fost determinat în urma faptului că din această comună, unii tovarăşi au plecat în URSS, şi reacţiunea satului a lansat zvonul că aici care dă autobiografie vor fi încadraţi în gospodării colective" – motivează acesta[559].

În discursul ţinut cu ocazia prezentării planului economic, Gheorghe Gheorghiu-Dej va ignora însă toate aceste realităţi şi va continua să-i învinovăţească pe moşieri şi pe chiaburi pentru repulsia manifestată de ţărănime. „Cine avea interesul să sperie şi să înşele ţărănimea, falsificând rostul, importanţa şi condiţiunile în care se pot înfiinţa gospodăriile agricole colective? – se întreba secretarul general al partidului – în primul rând aveau interes moşierii, care au fost expropriaţi şi al căror pământ a fost dat ţăranilor, aveau interes în al doilea rând chiaburii, baza reacţiunii la sate, care au ţinut totdeauna sub dominaţie economică pe ţăranii săraci şi mijlocaşi, pe care îi speculau"[560]. Odată identificate, cele două categorii trebuiau eliminate din viaţa economică şi socială a satelor. Acţiunea de desfiinţare a clasei moşierilor a fost precedată de o atentă contabilizare a averilor acestora, efectuată sub consemnul celei mai desăvârşite confidenţialităţi de către oamenii din staful fiecărei organizaţii judeţene de partid.

În Bihor au fost identificate iniţial 54 de moşii pretabile pentru confiscare, însumând 3.043,28 de hectare, cifră la care s-au mai adăugat în curând încă 28, cu o suprafaţă de 2.075,19 hectare, aşa încât, în preajma declanşării operaţiunilor de deposedare, numărul lor să se ridice la 82, cu o

[557] AN-DJ Satu Mare, *fond Comitetul Judeţean Satu Mare al PCR*, dosar 45/1950, f. 27
[558] AN-DJ Bihor, *fond Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 472/1949, f. 38
[559] *Ibidem*, f. 145
[560] Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Planul general …*, p. 30

suprafață totală de 5.118,47 ha.. Dintre acestea numai două prezentau incertitudinii, moşia lui Popa Gheorghe şi moşia lui Madoş Ştefan, în sensul că fuseseră culese informații insuficiente cu privire la proprietarilor lor şi la inventarierea bunurilor[561].

Cifrele erau diferite față de cele raportate de Legiunea de Jandarmi în decembrie 1948, când au fost înregistrați 107 moşieri, 34 de mari comercianți, 101 „speculanți", 907 „mari bogătaşi" şi 15 familii „care au o viață îmbelşugată"[562]. În județul Arad erau înregistrate 126 de exploatații agricole, inclusiv cele de stat, care depăşeau 50 de hectare. Acestora li s-au adăugat peste câteva zile încă 11. Împreună, acestea ajungeau la suprafața de 18.211 hectare[563]. Un număr de 29 de moşii depăşeau 100 de hectare ca întindere[564]. Pe ansamblul județelor nord-vestului țării, arădenii stăteau cel mai bine şi la capitol înzestrării cu inventar agricol. În județ existau 39.430 animale de tracțiune, dintre care: 22.079 cai, 14.823 boi şi 2.528 bivoli. Mai existau 572 de

561 AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 411/1949, f. 2-6

562 Idem, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 65/1948, f. 48 –

în „Borderou de locuitorii moşieri, mari comercianți, specuanți, bogătaşi şi de persoanele care trăiesc o viață îmbelşugată din raza Legiunei Jandarmi Bihor, conform Ordinului nr. 3803 din 18 decembrie 1948 al Inspectoratului Jandarmi Oradea"

Centralizator al bogătaşilor în județul Bihor (decembrie 1948):

Sector Jandarmi	Moşieri	Mari comercianți	Speculanți	Mari bogătaşi	Au o viață îmbelşugată
Aleşd	---	2	8	---	---
Beiuş	---	---	---	20	---
Beliu	---	3	---	1	15
Ceica	2	1	4	61	---
Marghita	---	6	21	78	---
Oradea	6	7	43	167	---
Salonta	87	9	7	417	---
Sălard	---	---	---	9	---
Săcuieni	9	2	15	117	---
Tinca	3	2	1	15	---
Tileagd	---	---	2	14	---
Vaşcău	---	2	---	8	---
Total	107	34	101	907	15

563 AN-DJ Arad, fond *Comitetul Județean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 13

564 Aceste moşii erau: Solymosy Tiberiu (640) în Gurba şi Chereluş, (120) în Ineu, (687) în Şicula; Fekete Iosif (114), Fekete Alexandru (125) şi Maller Toma (290) din Cermei; Kapp Gertruda (117) şi Porcia Ludovic (120) din Engelsbrun; Secula Axentie (168), Adelman Carol (112) din Şiria; Memetea Ioan (112) şi Memetea Teodor (113) din Chişineu-Criş; familia Adelman (102), familia Pavlovici (104) din Pâncota; Iancu Adam (201) şi Ursu Teodor (115) din Curtici; Țăran Victor (683) din Şepreuş; Purgly Ladislau (450) din Şofronea; Coloman Tisza (340) din Vânători; Tagány Alexandru (200) din Arad; Hach Ileana (185) din Gutenbrun; Palavicini Carol (155) din Sânicolau Mic; Mişca Teodor (151) din Buteni; Király desideriu (143) din Dud; Nesnera Geza (137) din Arad-Gai; Barkosi Etelka (118) din Aldeşti; Fakelman Francisc (113) din Sânmartin; Jakobovits Ioan (104) din Şofronea; Iancu Cornel (100) din Arad. Apud: AN-DJ Arad, fond *Comitetul Județean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 10-13

tractoare, 632 de batoze şi 7.345 semănători, 4.048 dintre ele pentru păioase şi 3.297 pentru porumb[565]. În Arad urmau să fie confiscate 49 de moşii[566].

În plasele sud-vestului judeţului Sălaj, Şimleu şi Valea lui Mihai, Legiunea de Jandarmi a înregistrat la sfârşitul anului 1948 un număr de 58 moşieri[567], 28 mari comercianţi[568], 37 „speculanţi"[569] şi 113 bogătaşi[570]. Datele

---

[565] *Ibidem*, f. 22

[566] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR,* dosar 507/1949, f. 8

[567] Moşierii din Valea lui Mihai – 10 persoane: Bauer Emeric (agricultor), Bauer Gheorghe (agricultor), Buianovici Rudolf (agricultor), Lörinczi Alexandru (agricultor), Lóvas Cárol (agricultor), Lóvas Daniel (agricultor), Rimai Ioan (agricultor), Roman Ioan (agricultor), Rozenfeld Ernest (agricultor), Sádory Iosif (agricultor). AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 65/1948, f. 7 – în *„Tabel Nominal de moşierii din raza Postului Jandarmi Valea lui Mihai"*

Adoni – 2 persoane:Calmár Vasile (notar pensionar), Mocanu Eugen (inspector P.T.T. pensionar). *Ibidem,* f. 6

Camăr – 2 persoane: Holman Frederik (doctor de circumscripţie), Melegh Pavel (agricultor). *Ibidem,* f. 14

Cheşereu – 7 persoane: Béke Mátei (agricultor), Budai Andrei (agricultor), Demelczi Victor (agricultor), Făcica Iosif (agricultor), Lörincz Alexandru (agricultor), Lörincz Iosif (agricultor), Nagy Cárol (agricultor). *Ibidem,* f. 5

Curtuiuşeni – 18 persoane: Armas Valentin (agricultor), Boroti Gheorghe (agricultor), Keces Ştefan (agricultor), Kovács Ad. Ludovic (agricultor), Kovács Adalbert (agricultor), Kovács Arpád (agricultor), Kovács Gedeon (agricultor), Kovács Ludovic (agricultor), Kovácsi Sigismund (agricultor), Soci Sigismund (agricultor), Varga Cárol (agricultor), Varga Ludovic (agricultor), Vincze Alexandru (agricultor), Vincze Iosif (agricultor), Vincze Ludovic (agricultor), Vincze Ştefan văd. (agricultor). *Ibidem,* f. 17

Galoşpetreu – 6 persoane: Erdi Petru (agricultor), Kis Ioan (agricultor), Kis Iosif (agricultor), Marieş Ioan, Precup Iosif (agricultor), Sas Iosif (agricultor). *Ibidem,* f. 17

Ip – 2 persoane: Alneder Ştefan (agricultor), Szebes Ernestina (agricultor). *Ibidem,* f. 10

Şimian – 7 persoane: Ciha Alexandru (agricultor), Coliner Arfod (agricultor), Horváth Colomán (agricultor), Lóvas Cárol (agricultor), Portár Ludovic (agricultor), Portár Tamás (agricultor), Roxin Teodor (avocat). *Ibidem,* f. 24

Valcău de Jos – 1 persoană: Keteli Ştefan senior (moşier). *Ibidem,* f. 11

Văşad – 3 persoane: Bandici Emilian (agricultor), Biberţ Augustin (agricultor), Boroş Gheorghe (agricultor). *Ibidem,* f. 17

[568] Marii comercianţi din Valea lui Mihai – 13 persoane: Biró Ştefan, Farkas Adalbert, Mikó Mihai, Molnár Emeric, Rozenthal Mauer, Sas Bálint, Şorboni Andrei, Taraş Gavrilă, Tincodi Cárol, Torda Etelka, Tripa Ioan, Varga Gheorghe, Veinberger Margareta. *Ibidem,* f. 1

Ip – 1 persoană: Stinglint Iacob (comerciant). *Ibidem,* f. 43

Jibou – 13 persoane: Boloş Ioan (comerciant), Cebi Nicolae (comerciant), Danko Cárol (tăbăcar), Fekete Andrei (farmacist), Herscovici Alexandru (tăbăcar), Herscovici Iosif (farmacist), Herscovici Ludovic (comerciant), Herscovici Martin (restaurator), Lövi Ludovic (comerciant), Lusoviski Iosif, Mindszent Alexandru, Secher Martin (restaurator), Szabo Ştefan (cârciumar), Zauberer Eugen (cârciumar). *Ibidem,* f. 46

Nuşfalău – 2 persoane: Luda Ioan (comerciant), Tötös Ioan (comerciant). *Ibidem,* f. 42

[569] Speculanţi din Valea lui Mihai – 10 persoane: Cserdis Iulia, Cuibuş Ioan, Goldstein Herman, Ilieş Ştefan, Lörinczi Márton (ceasornicar), Soncz Eugen, Timirovszki Daniel, Vaida Alexandru, Vidingei Henric. *Ibidem,* f. 2

Adoni – 1 persoană: Gherhat Bela (agricultor). *Ibidem,* f. 22

comunicate de CC al PMR înaintea declanşării operațiunilor de confiscare indicau existență unui număr de 120 de moşii, dispuse în 62 de comune. În urma verificărilor efectuate pe teren, activiştii județenei de partid au constatat

---

Ip – 6 persoane: Aciu Emilia văd. (agricultor), Herman Isac (agricultor), Herman Mauriţiu (agricultor), Sălăjanu Alexandru (agricultor), Fazecaş Gheorghe (agricultor), Veres Clara (agricultor). *Ibidem,* f. 28 şi 38

Nuşfalău – 2 persoane: Buzguța Ioan (măcelar), Hect Francisc (tăbăcar). *Ibidem,* f. 37

Pişcolt – 2 persoane: Doboş Nicolae (agricultor), Mastan Vasile (agricultor). *Ibidem,* f. 32

Resighea – 2 persoane: Oros Ioan (agricultor), Szuper Iosif (frizer). *Ibidem,* f. 32

Valcău de Jos – 4 persoane: Demidor Constantin (muncitor), Keteli Ştefan junior (fiu de moşier), Suci Andrei (agricultor), Vamos Zolttan (comerciant). *Ibidem,* f. 28

Zăuan – 14 persoane: Knapp Dezideriu (comerciant), Knapp Lazăr (comerciant). *Ibidem,* f. 37

[570] Bogătaşii din Valea lui Mihai – 26 persoane: Betiucec Teodor (agricultor), Erdöjös Emeric (agricultor), Fekete Cárol (agricultor), Hincz Rozalia (agricultor), Keki Alexandru (agricultor), Kiss Gheorghe (agricultor), Kocsis Alexandru (agricultor), Kovács Alexandru (agricultor), Kovács Páll (agricultor), Kozák Ludovic (medic), Lemeni Tivadar (agricultor), Manu Coriolan (inginer), Moceanu Alexandru (agricultor), Moceanu Ludovic (agricultor), Odön Iosif (agricultor), Olah Paraschiva (agricultor), Pop Alexandru (agricultor), Sass Emeric (agricultor), Somogyi Alexandru (agricultor), Szabo Emeric (agricultor), Szabo Iuliana văd. (agricultor), Szabo Rozalia (agricultor), Torda Daniel (agricultor), Torz Alexandru (agricultor), Traioft Ernest (agricultor), Vass Emeric (agricultor). *Ibidem,* f. 26

Adoni – 7 persoane: Betki Iosif (agricultor), Bandi Sodori (agricultor), Coca Irma (agricultor), Gocsardi Alexandru (agricultor), Gornai Ştefan (agricultor), Kaloi Ioan (agricultor), Rimai Ludovic (agricultor). *Ibidem,* f. 34

Boghiş – 4 persoane: Matei Iosif (agricultor), Kincses Ludovic (agricultor), Kincses Petru (agricultor), Kincses Mihai (agricultor). *Ibidem,* f. 28

Curtuiuşeni – 14 persoane: Bán Cárol (agricultor), Biró Gheorghe (agricultor), Biró Ludovic văd. (învățătoare), Bodnar Ludovic (agricultor), Covács Rubin (agricultor), Kohn Francisc (agricultor), Kovács Andrei (agricultor), Kovács Elena văd. (agricultor), Kovács Iuliu (agricultor), Kovács Iuliu Arpad (agricultor), Tamás Alexandru (agricultor), Vadzi Cárol (agricultor), Vadzi Ludovic (agricultor), Varga Sigismund (agricultor). *Ibidem,* f. 18

Lazuri – 2 persoane: Cristea Ioan (agricultor). Kis Ioan (agricultor). *Ibidem,* f. 28

Nuşfalău – 8 persoane: Fillip Francisc (agricultor), Nagy András (agricultor), Osz Mihai (agricultor), Pipis Francisc (agricultor), Silaghi Vasile (agricultor), Somogyi Vasile (agricultor), Szekelyi Andrei (agricultor), Varga Ioan (agricultor). *Ibidem,* f. 27

Pişcolt – 1 persoană: Kovács Sigismund (agricultor). *Ibidem,* f. 21

Şilindru – 4 persoane: Grigonța Gavrilă (agricultor), Klesi Sigismund (muncitor), Pop Ioan văd. (agricultor), Silaghi Iosif (agricultor). *Ibidem,* f. 21

Şimian – 5 persoane: Balaj Ştefan văd. (casnică), Kovács Cárol (agricultor), Edves Ludovic (agricultor), Naghi Gavrilă (agricultor), Vani Ştefan (agricultor). *Ibidem,* f. 20

Valcău de Jos – 5 persoane: Braunstein David (comerciant), Duca Gavril (agricultor), Kovács Iosif (agricultor), Moise Alexandru (agricultor), Rotschild Adalbert (agricultor). *Ibidem,* f. 28

Voivozi – 9 persoane: Cosma Gheorghe (învățător), Cuibuş Alexandru (agricultor), Erdei Ioan (agricultor), Fechete Gheorghe (agricultor), Goia Gavrilă (agricultor), Goia Ioan (agricultor), Meseşan Gheorghe (agricultor), Ştefan Gheorghe (agricultor), Vaştag Ioan (agricultor). *Ibidem,* f. 19

Zăuan – 14 persoane: Bara Francisc(agricultor), Bara Ioan (agricultor), Bara Iosif (agricultor), Bara Nicolae (agricultor), Bara Petru (agricultor), Bara Valentin (agricultor), Câmpean Andrei văd. (agricultor), Egri Andrei (agricultor), Királyi Francisc (agricultor), Királyi Iosif (agricultor), Királyi Valentin (agricultor), Kovács Cárol (agricultor), Orlean Ioan (agricultor), Sas Vasile (agricultor). *Ibidem,* f. 27

însă că numai 116 dintre ele se încadrau în criteriile de „expropriere" stabilite de conducerea centrală. Totuşi, cu ocazia deplasărilor făcute în teritoriu, aceştia au mai descoperit alte 24 de exploataţii „bune de expropriat", în final decretul aplicându-se pentru 136 de moşii[571].

Curios este faptul că în raportul înaintat Bucureştilor puterea locală recunoaşte că şase dintre acestea au fost „expropriate abuziv", ele având o suprafaţă sub 50 de hectare, dar – după cum se exprimă secretarul judeţean – acestea aparţineau „unor elemente sabotoare şi care în bună parte din ei se aflau condamnaţi din toamna anului 1948, cu ocazia însămânţărilor de toamnă, ca atare au rămas bune luate" – încheie acesta[572]. În schimb, ziarul „Graiul Sălajului" vorbeşte de 155 de moşii confiscate[573]. În Sătmar, după recensământul din 1949 s-a putut constata o diferenţă de 20.851 de hectare faţă de datele celui efectuat în 1947, când au fost înregistrate 163.167,86 ha[574]. Au fost identificate 143 de moşii pretabile pentru confiscare. În realitate mai bine de un sfert din numărul acestora aveau sub 50 de hectare, şi ca atare nu răspundeau criteriilor de încadrare a moşierilor[575]. Cifrele centralizate la nivel

[571] AN-DJ Sălaj, fond *Comitetul Judeţean Sălaj al PCR*, dosar 5/1949, f. 25-26

[572] *Ibidem,* f. 26

[573] Ziarul *Graiul Sălajului*, nr.10 din 7 martie 1949, p. 1

[574] ***Statistica suprafeţelor arabile din judeţul Satu Mare, pe plase, în aprilie 1949:***

	Plasa	Recensământul 1947	Recensământul 1949	Diferenţa	
				În plus	În minus
1	Ardud	25124	25254,37	130,37	-
2	Ardusat	7677	7017,43	-	659,57
3	Baia Mare	7378	7336	-	42
4	***Mănăştur***	6399	4519,30	-	1879,70
5	Oaş	13753	12622	-	1131
6	Satu Mare	23078,86	20979,53	-	2099,33
7	Seini	17292	16492	-	1430
8	Someş	22710	19579,80	-	3130,20
9	Şomcuta Mare	12620	8625	-	3995
10	Ugocea	17104	11421	-	5683
11	Oraş Satu Mare	9402	8600	-	802
Total		163167,86	142446,43	-	20851,80

[575] Acestea au fost: Achim Mihai – Seini – 47,50, Achim Mihai – Seini – 49,51, Adorjan Alexandru – Ghirişa – 50,06, Antal Mihai – Mărtineşti – 81, Bartha Carol – Arieşu de Pădure, Bartha Coloman – Satu Mare -?, Bartha Gerzon – Ghirişa – 10, Bartha Ilona văd. – Viile Satu Mare -?, Benedek Paul – Culciu Mic – 27,06, Benedek Tiberiu şi Paul – Satu Mare -?, Berger Ioan – Bercu – 50,75, Bikfalvi Gheorghe – Berindan – 50,06, Bleyer Ster – Halmeu – 290, Blum Iosif – Lipău – 57,29, Blum Iosif – Lipău – 67,29, Boromissa Rudolf – Vama – 12,50, Boroş Zoltan (văd) – Medieşu Aurit – 13,04, Bota Eugenia – Berchezoaia – 35, Burger Vasile dr. – Odoreu – 38,18, Butean Aurel – Şomcuta – 67,8, Butean Ioan – Seini – 51,39, Buteanu Ioan – Seini – 50, Buth Vasile - Stâna – 25,90, Cionca Dumitru – Fărcaşa – 1,50, Crăciun Dumitru dr. – Seini – 47,77, Crişan Ioan – Oraşu Nou – 13,5, Crişan Ioan – Oraşu Nou – 7,35, Csengeri Maier Alexandru – Cărăşeu – 50, Czibere Etelka, Maria, Eva surorile – Oar – 38,96, Dekse Francisc – Agriş – 49,90, Demian Titus – Odoreu – 59, Dery Ludovic – Vetiş -?, Doboşi Ioan – Halmeu – 32,97, Doicy Paul (moştenitor al lui Solomon Mauriţiu)– Lăpuşel -?, Dragoş Augustin – Hideaga – 54,85, Dragoş

național, la începutul lunii noiembrie 1948, erau acum contrazise de zelul activiştilor din județe. Primele indicau existența a 7.703 moşii totalizând o suprafață de 1.013.461 hectare[576].

Decretul nr. 83/1949 a întruchipat forma normativă care subsuma întreaga politică dusă de către comuniştii români până la acel moment în

---

Aurel – Vama – 45,82, Dragoş Eugen dr.- Bercu – 50, Ehrenreich Leopold – Medieşu Aurit – 50, Episcopia Greco-Catolică – Baia Mare – 9,29, Episcopia Greco-Catolică – Ilba şi Apa – 228,79, Feldmann Paul – Medieşu Aurit – 45,86, Fried Vasile – Dara – 40,40, Friedmann Alexandru – Micula – 60, Gárdonyi Vasile văd. – Valea Borcutului – 34,31, Gheție Livia dr. – Mireşu Mare – 107,55, Godja Vasile – Hrip – 55,38, Goldglanz dr. – Lipău – 70,14, Gross Samuil – Turulung – 94,59, Grosz Eduard – Medieşu Aurit – 47,27, Grosz Marton – Culciu Mare – 50, Helmeczy Iosif – Medieşu Aurit – 6, Herskovits Ioan – Botiz – 34, Hitter Tiberiu – Halmeu – 50, Ianicicău Mihai – Giungi – 50,09, Ijac Dezideriu – Petin – 48,36, Jakab Ferencz – Satu Mare – 87, Jako Iuliana – Medieşu Aurit – 50, Jeremias Ignațiu – Apateu – 77,97, Kárponái Francisc – Ocoliş – 78,50, Kegyes Ştefan (văd) – Satu Mare – 32, Kellner Alexandru văd. – Halmeu – 50, Kellner Samuil – Halmeu – 50, Keskócsák Paul – Peleş – 68, Király Anton – Bercu – 50, Kiraly Estera – Bercu – 50,06, Király Sigismund dr.– Nisipeni – 49,65, Klein Iuliu şi soția – Valea Vinului – 12, Kovaci Nicolae – Nisipeni – 50, Kovacs Alexandru – Nisipeni – 71, Kremitz Ludovic – Baia Mare – 10,40, Kremnitzky Ludovic – Cicârlău – 3,50, Landau Bela – Batarci – 24,17, Lazăr Ana – Corod – 60, Lazăr Livia – Şomcuta Mare – 98,20, Lemeni Pop Alexandru – Halmeu – 47, Lengyel Alois dr. – Lazuri – 50, Löwy Bartolomeu – Lipău – 70,14, Makkay Ioan – Ghirişa – 43,73, Mânăstirea Greco-Catolică „Sf.Vasile" – Bixad – 44, Marcu Victor dr. – Şomcuta – 35, Mayer Carol – Dara – 170,22, Merza Coloman – Tur – 58,51, Merza Maria – Vama – 10,59, Messlinger Etelka – Botiz – 10,36, Mureşan Gheorghe – Baia Mare -?, Mureşan Gheorghe – Merişor – 13,38, Nagy Alexandru văd. – Ardud – 74,26, Nagy Eugen – Satu Mare – 30, Nagy Ludovic – Oar – 31,75, Nagy Terezia – Ardud – 11,84, Nilvan Alexandru – Hideaga – 50, Pal Eugen – Pelişor – 61, Panigai Augustin – Valea Vinului – 7, Pasca Ioan dr. urmaşii – Buteasa – 67,88, Paşca Ioan – Buteasa – 17, Persenszky Ludovic – Satu Mare – 92, Peterffi Gheorghe văd. – Micula -?, Pika Nicolae – Micula – 2,75, Pop Gheorghe – Botiz – 16, Pop Ioan – Satu Mare – 68, Pop Ionel – Baia Mare şi Cicârlău – 4,39, Pop Ludovic – Viile Satu Mare – 42, Racoți Alexandru – Remetea Chioarului -?, Raț Petru (văd) – Peleş – 54,66, Rațiu Iosif – Ardud – 10,98, Reizmann Nicolae – Amati – 50, Rooz Emil – Odoreu – 49, Rosenfeld Alexandru văd. – Peleşu Mare – 13,44, Rus Gheorghe (văd) – Potău – 15,54, Sarközy Andrei (văd) – Oar – 50, Sălăgean Valeria dr. – Hideaga – 54,85, Sălăjean Nicolae dr. (văd) – Seini – 56 şi 38, Sălăjean Vasile dr. văd. – Seini – 78,94, Scherer Ştefan – Tur - 51,24, Schwartz Avram – Apa – 50, Schweitzer Ella – Iojib – 83,30, Sepsi Carol – Agriş – 50,86, Sepsi Mauriției – Agriş – 29,32, Silaghi Paul – Oar – 32,30, Silágy Andrei (văd) – Oar – 28, Silviu Achim – Seini – 30, Sofar Ludovic (văd) – Satu Mare -?, Solomon Mauriției (moşt. Deutsch Paul)– Lăpuşel – 13,37, Spitz Iosif – Peleş – 51,50, Stall Vasile – Cicârlău – 37, Stall Vasile – Valea Borcutului – 27,93, Szarvadi Carol – Mărtineşti – 48,5, Szegedi Ştefan – Halmeu – 36, Szentiyvanyi Iuliu – Trip -?, Şandor Iosif – Botiz – 51, Tanody Andrei dr. – Oar -?, Tareh Alexandru – Satu Mare – 38,50, Tarta Augustin – Culcea – 42,27, Tarta Augustin – Săcălăseni – 42,27, Turianu Simion – Băbăşeşti – 76, Urdea Vasile – Copalnic Mănăştur – 168, Vameş Eugen – Dara – 50,40, Weiss Iosif – Micula – 0,75, Weiss Mauriției (văd) – Micula – 40, Weiss Samoil – Medieşu Aurit – expropriat în 1945, Weiss Vasile – Livada – 18,25, Weiss Victor – Agriş – 23,80, Zimmlichmann Mihai – Oraşu Nou -?. Viorel Ciubotă, *Câteva aspecte inedite privind regimul confidcărilor de bunuri ale elitei sătmărene în anul 1949*, p.247-251 – în *Sovietizarea Nord-Vestului României 1944-1950*, Editura Muzeului Sătmărean, Satu Mare 1996

[576] Dumitru Şandru, *Decretul 83/1949,* p. 113, în *Arhivele Totalitarismului* nr. 1/1993:

arabil	fânețe	pășuni	vii	livezi	grădini	păduri	bălți	neproduct
289333	107128	71509	5964	8886	3620	468622	36295	22104

direcţia destructurării sistem agrar tradiţional. El marca totodată încheierea unei etape, jalonată de spolierea agricultorilor de etnie germană şi de exproprierea tuturor latifundiarilor până la limita de 50 de hectare, şi intrarea într-a alta nouă, care va avea ca finalitate dispariţia proprietăţii private în agricultură şi naşterea marii „avuţii a întregului popor". Puterea şi-a asumat intenţia încă din nota de fundamentare a legii, cu scopul de a-şi asigura o legitimitate pentru măsurile politice adoptate. „Pentru a împiedica acţiunea de sabotare a planului de însămânţări şi a producţiei agricole, pentru a asigura desvoltarea agriculturii în Republica Populară Română …" – se precizează în preambulul decretului, după care este expus explicit dispozitivul normei – „trec în proprietatea Statului, ca bunuri ale întregului popor" – şi sunt enumerate apoi obiectele ce cad sub incidenţa confiscării: „a) Exploatările agricole moşiereşti care au făcut obiectul exproprierii, potrivit legii nr. 187 din 1945 şi fermele model, constituite prin efectul aceleaşi legi, cu întreg inventarul viu, mort şi clădiri, aparţinând sau afectate acestor exploatări, indiferent de locul unde se află; b) Instalaţiile agricole şi semi-industriale, bunurile şi materialele destinate exploatărilor agricole, produsele agricole destinate valorificării, oriunde s-ar găsi depozitate, aparţinând exploatărilor moşiereşti expropriate; c) Toate creanţele, titlurile, precum şi participările şi drepturile cuvenite decurgând din activitatea exploatărilor moşiereşti expropriate"[577].

Cu toate că decretul purta titulatura „pentru desăvârşirea reformei agrare", după cum se poate lesne constata, nimic din conţinutul acestuia nu trădează vreo intenţie a legiuitorului de a proceda la vreo redistribuire cu caracter social a proprietăţii, ci din contră trădează vădit profilul sancţionator al confiscării, însă fără o justă cauză, toate bunurile nominalizate urmând să intre în patrimoniul statului. În plus, decretul lărgeşte considerabil domeniul de aplicare al legii pentru reformă agrară, pe a cărei structură pretinde că se grefează, desfiinţând până şi fermele model, constituite tocmai în scopul sprijinirii procesului de modernizare a agriculturii[578].

---

[577] *Buletinul Oficial al R.S.R.* nr. 2/2 martie 1949

[578] Fermele model organizate în Bihor:

Ferma	Localitatea	Suprafaţa în ha	Proprietarul
Regele Ferdinand	Oradea	268	Statul Român
Avram Iancu	Inand	250	Statul Român
Mihai Viteazu	Marghita	253	Statul Român
Vlad Ţepeş	Săcuieni	337	Statul Român
Tudor Vladimirescu	Sălard	200	Statul Român
Balc	Balc	53	Statul Român
Iacob	Batăr	150	Dr. Iacob Romul*
Tisza	Ghiorac	100	Tisza Coloman
Total		1611	

* Fostul lider al Partidului Naţional Liberal din judeţul Bihor – n.n. Augustin Ţărău

** Nepotul fostului prim-ministru al Ungariei din timpul Primului Război Mondial, contele Tisza István – n.n. Augustin Ţărău

Apoi, prevederile paragrafului al doilea, care stipula acapararea produselor şi inventarului agricol „oriunde s-ar afla" prezintă un periculos grad de generalitate, confirmat de transpunerea în practică a decretului, deoarece în depozitele exploatațiilor se găseau de obicei şi cotele de produse datorate țăranilor care lucrau moşia, ca să nu mai vorbim de diferitele utilaje agricole închiriate de la aceştia. Din această cauză în Bihor nu a putut „expropriate" patru moşii. Țăranii din comuna Spinuş cumpăraseră încă din toamna anului 1947 cele 50 de hectare rămase proprietarului Nayfeld Ladislau în urma reformei agrare din 1945, precum şi edificiile fermei acestuia, după cum procedaseră şi cei din satul Burzuc, care au achiziționat terenurile moşierului Maller Gheorghe din Şişterea. Pământurile exploatației fostului pretor Greavu Aurel, din Salonta, fuseseră împărțite între țărani din 1946, la îndemnul lansat de Frontul Plugarilor, aceeaşi soartă împărtăşind şi cele ale fraților Weisz, din Tămaşda, după ce aceştia părăsiseră țara[579]. În comuna Ghiorac s-a iscat o încăierare între țărani şi delegații trimişi să inventarieze bunurile moşiei lui Besseni Zoltán, din pricina că aceştia au preluat şi uneltele păstrate de săteni la fermă[580].

Alte dificultăți se vor naşte din formularea paragrafului al treilea, care îndrituia stingerea creanțelor moşierilor şi anularea participațiunilor în care aceştia erau parte, întrucât multe dintre convenții era încheiate cu țăranii, fie pentru aşa zisa „muncă în parte" a terenurilor exploatației, fie pentru diferite loturi vândute sătenilor. Într-o atare situație se aflau țăranii din satul Cotiglet, Bihor, care aveau de primit de la moşierul Kubic Francisc cantități de porumb şi fasole pentru lucrul în dijmă, precum şi 39 de țărani din comuna Leş, care cumpăraseră mai multe parcele de la moşierul local, Roxin Teodor[581].

În spiritul unui fals umanism, comuniştii au introdus în lege câteva excepții, care priveau însă numai lucrurile mărunte ale proprietarilor, insuficiente pentru a le asigura pe mai departe un minim de existență decentă, aspect ce subliniază şi mai mult caracterul criminal al măsurii. „Nu intră în prevederile decretului de față obiectele de uz personal şi casnic, aparținând proprietarilor exploatării expropriate conform art. 1, prepuşilor acestora, precum şi familiilor lor, alimente din depozitele acestor exploatări, necesare consumului propriu, stabilite prin instrucțiunile Ministerului Agriculturii"[582]. În majoritatea cazurilor, conținutul acestui articol a fost ignorat în totalitate de ce-i care au instrumentat confiscările, cei mai mulți dintre membrii echipelor de preluare a moşiilor comportându-se abuziv. În general, membrii familiilor celor evacuați din Sălaj nu au opus rezistență şi s-au conformat restricțiilor impuse de echipele muncitoreşti, pregătindu-şi bagajele în cuantumul

---

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar nr. 30/1945-1947, f. 22-27

[579] Idem, dosar 509/1949, f. 18

[580] Idem, dosar 508/1949, f. 59

[581] *Ibidem*, f. 29 şi 19

[582] *Buletinul Oficial al R.S.R.* nr. 2/2 martie 1949

inventarului indicat în normele emise de comunişti. Au existat doar câteva excepţii, cum a fost gestul moşierului Mureşanu, din Tăşnad, care s-a încăpăţânat şi n-a mai vrut să-şi ia nici un fel de bagaj cu el, iar un altul, nenominalizat, a introdus o sticlă de ţuică pentru a-i îmbăta pe însoţitorii din camion[583]. Moşierului Mann Neculae, din Tăuteu, nu i s-a permis să-şi ia cu el absolut nimic. Pe drumul către penitenciar, delegaţii i-au oferit totuşi „o jumătate de pâine, vreo 150 grame de unt şi câteva conserve" găsite prin maşina care-i aduceau la Oradea[584]. Sugestivă pentru ilustrarea abuzurilor comise de cei însărcinaţi cu „exproprierea" este experienţa trăită de Mateescu Gheorghe din Vadu Crişului, Bihor, căruia i-au fost confiscate o serie de bunuri achiziţionate de acesta încă din 1946 de la vărul său, moşierul Mateescu Alexandru, din Gheghie, în ciuda faptului că primul a prezentat delegaţilor partidului actul de vânzare-cumpărare. „Am procedat şi aici la inventarierea bunurilor mobile, precum şi a produselor agricole aflate într-o magazie proprietatea moşierului expropriat, asupra cărora vărul său avea pretenţii de proprietate, dar pe care noi nu le-am luat în seamă" – se justifică şeful comisiei[585].

În economia decretului au fost prevăzute şi sancţiuni penale, care instituiau pedepse cu închisoarea cu un cuantum cuprins între 5-15 ani, în regim de muncă silnică pentru toţi cei care ar fi opus rezistenţă ori ar fi împiedicat în orice mod buna desfăşurare a operaţiunilor. Acestea erau fost secondate de pedepse complementare, de natură civilă, care vizau confiscarea averilor potenţialilor inculpaţi. Pentru fapte cu un grad de periculozitate mai redusă au fost prevăzute pedepse cu închisoare corecţională, cuprinse între 3-12 ani, şi amenzi de la 25.000 de lei până la 200.000. Din punct de vedere procedural, întreg sectorul penal al actului normativ era supus regimului special stabilit prin Legea nr. 351/1945 pentru reprimarea speculei ilicite şi a sabotajului economic[586]. Legea nu pomenea nimic însă despre deportarea familiilor moşierilor şi nici despre instituirea domiciliilor obligatorii în sarcina acestora, şi cu toate acestea au luat calea pribegiei 17.700 de familii[587]. Din Sălaj au fost evacuate 281 de persoane, adică 110 capi de familie şi 171 de rude ale acestora. În timpul operaţiilor au reuşit să fugă doi moşieri din comuna Căuaş şi moşierul Szöke din Săuca, însă au fost capturaţi în scurt timp şi alăturaţi lotului celor care urmau să fie deportaţi[588]. Moşierul Carţiş, din

583 AN-DJ Sălaj, fond *Comitetul Judeţean Sălaj al PCR*, dosar 5/1949, f. 26
584 AN-DJ Bihor, *fond Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 41
585 *Ibidem,* f. 9
586 Legea nr. 351 din 3 mai 1945 a cunoscut un continuu proces de transformare a conţinutului său, aceasta modificându-se în raport de interesele clasei politice. Prin Legea nr. 633/12 august 1946 se modifică art. 63, prin Legea nr. 252/15 iulie 1947 se modifică art. 49, prin Legea nr. 86/11 iunie 1948 se modifică art. 19 şi 31, prin Legea nr. 253/21 septembrie 1948 se modifică art. 27, 33, 38, 42, 44, 46, 48, 49, 56, 58, 62, 66 şi se abrogă art. 50, 60 – n.n. Augustin Ţărău
587 Dumitru Şandru, *Decretul 83/1949*, în *Arhivele Totalitarismului*, nr. 1/1993, p. 133-145
588 AN-DJ Sălaj, fond *Comitetul Judeţean Sălaj al PCR*, dosar 5/1949, f. 26

comuna Rogoz, Bihor, a reuşit să se sustragă arestării datorită miliției locale care l-a înştiințat înainte cu o oră despre sosirea delegației. A fost reținut câteva luni mai târziu, timp în care a stat ascuns în acareturile fermei unde a fost zidit[589]. Secretarul organizației de partid din Cermei l-a ajutat să se sustragă arestării pe moşierul Hențiu, ascunzându-l la el acasă, de unde acesta a fugit în Bihor, unde a fost însă prins şi înapoiat[590]. În județul Satu Mare, numărul dislocaților s-a cifrat la 133 capi de familie[591]. Până la depistarea unor documente care să descrie în detaliu dimensiunile derulării acestui proces, nu putem preciza cifra exactă a persoanelor „ridicate" în noaptea dinspre 1-2 martie 1949 şi nici destinația lor (n.n. A.Ț). În Bihor, bilanțul acestui prim val de dislocări s-a cifrat la 150 de persoane, repartizate în 19 localități. Aici au fost scutite de la deportare două femei în vârstă, văduva Domian Susana de 84 de ani, bolnavă, din Salonta, şi văduva Veturia Carțiş de 64 de ani, bolnavă la pat, din Rogoz, care a fost adusă şi lăsată în grija fiului său Liviu din Oradea[592].

---

589 AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, p. 86

590 Idem, dosar 507/1949, f. 8

591 Viorel Ciubotă, *Câteva aspecte inedite privind regimul confiscărilor de bunuri ale elitei sătmărene în anul 1949*, p.247-251, în *Sovietizarea Nord-Vestului României 1944-1950*, Editura Muzeului Sătmărean, Satu Mare 1996

592 Dej – 7 familii: Kovács Ladislau şi soția Maria (Tămaşda), Besseny Zoltán cu fratele Gheorghe (Ghiorac), Blaer Ernö (Diosig), Domian Ştefan cu soția Iuliana şi copiii Ştefan, Iuliana şi Alexandru (Salonta), Domian Ladislau cu soția Margareta şi copiii Ladislau, Margareta şi Zoltán (Salonta), Varodi Mihail cu soția Elisabeta (Ciuhoi), Lukács Ernest cu soția Irina şi fiica Ildiko (Cenaloş);

Târgu Mureş – 16 familii: Reder Oscar şi soția Helga (Săcuieni), Baicu Nicolae şi soția Maria (Cotiglet), Pappszász Ludovic cu soția Ştefania, fiul Carol şi ginerele Horváth Gheorghe cu soția Catalina (Ciocaia), Bartos Adorian cu soția Maria şi cumnata Juricskai Judit (Hodoş), Tisza Gheorghe cu concubina Vecaş Elisabeta (Ghiorac), Farkas Loránd cu soția Barbara, fiica Maria, Farkas Gavril şi unchiul Lainyok (Ciocaia), Stern Iuliu cu soția Margareta şi fiul Gheorghe (Tăuteu), Südi Tibor cu soția Irina şi cumnatul Horváth Vasile (Ciocaia), Szabo Emeric cu soția Susana şi fiii Zoltán şi Emeric (Arpăşel), Alfred Titz (Spinuş), Konovalov Valeriu cu soția Marta şi fiul Ivan (Spinuş), Kallo Emeric cu soția Susana, frații Iosif şi Ladislau, nora Elisabeta, nepoata Elisabeta, ginerele Szabo Victor cu soția Iolanda şi copiii Augustin şi Georgina (Săcuieni), Papai Ioan şi soția Rozalia (Salonta), văduva lui Illes Alexandru (Salonta);

Miercurea Ciuc – 1 familie: Lakatos Ludovic şi soția Maria (Salonta), Man Nicolae (Marghita), văduva Szatmari Gabriela şi văduva Szatmari Ghizela (Mişca);

Reghin – 1 familie: Kemény Tiberiu şi soția Hilda (Salonta);

Sibiu – 5 familii: Mahler Gheorghe şi soția Ana (Şiştere), Popescu Silvia şi Maria (Lăzăreni), Maruşca Constantin şi soția Cornelia (Borod), Matei Ioan şi soția Floarea (Talpoş), Frențiu Iustin şi soția Ana (Talpoş);

Adjud – 2 familii: Teleki Dominic şi soția Elisabeta (Roşiori), Barcsai Iuliu cu soția Margareta şi fiica Eva (Oradea);

Târgu Secuiesc – 2 familii: Makai Gavril şi soția Jolán (Santău Mic), Makai Alexandru cu soția Susana şi copiii Alexandru, Ernö şi Ladislau (Santău Mic);

Toplița-Ciuc – 2 familii: Boniş Francisc cu soția Maria şi copiii Francisc, Nicolae, Ilona, Lili şi mama, văduva lui Boniş Elemer (Cubulcut);

Aiud – 1 familie: Zathureschi Petru cu soția Elisabeta şi fiica Sofia (Țețchea);

Oficial, ducerea la îndeplinire a prevederilor decretului cădea în sarcina Ministerului Agriculturii, în realitate însă lichidarea moşierimii a fost gestionată de detaşamentele înarmate ale partidului, nici măcar organele Miliției nu au fost informate despre acțiune, angajații acesteia nereuşind să se ridice la standardele încrederii pretinse de comunişti[593]. Operațiunile de confiscare au fost declanşate în noaptea de 1 spre 2 martie 1949, debutând cu asaltul asupra locuințelor moşierilor şi continuând cu arestarea şi transportarea la sediile miliției județene a familiilor acestora, acțiuni desfăşurate între orele 24 şi 3, urmate apoi de inventarierea bunurilor pe parcursul mai multor zile. Toate acestea s-au derulat fără o bază legală, deoarece textul decretului avea să vadă lumina tiparului abia a doua zi, iar justificarea caracterului ocult documentului şi a grabei cu care el a fost tradus în viață a venit numai pe data de 3 martie, la Plenara CC al PMR, unde Gheorghiu Dej a explicat auditoriului că: „Partidul Comunist din România şi-a luat de la naşterea sa sarcina istorică de a realiza alianța între proletariat şi țărănime, pentru apărarea țărănimii muncitoare împotriva exploatării muncitoreşti şi capitaliste, pentru smulgerea pământului din mâinile moşierimii şi trecerea lui în mâinile celor ce-l muncesc – şi ca atare – Partidul

---

Odobeşti-Putna – 2 familii: Bica Ludovic cu soția Irina, soacra Fildan Irina şi finul Mateoc Petru (Tinca);

Făgăraş – 1 familie: Jarca Iosif cu soția Maria, copiii Elisabeta, Pavel, Gavrilă şi nora Ana (Tria);

Sebeş Alba – 3 familii: Popa Gheorghe cu soția şi copiii Octavian, Eugen şi Tatiana (Ant), Stan Gheorghe cu soția „Avram Iancu), Stan Dumitru (Avram Iancu);

Bistrița-Năsăud – 2 familii: Nagy Endre cu soția Ilona (Salonta), Kiss Adolf cu soția Minerva şi fiica Gabriela (Marghita);

Sfântu Gheorghe – 1 familie: Kenéz Andrei cu soția Ilona şi fiul Andrei (Oradea);

Deva – 1 familie: Iby Francisc şi soția Gabriela (Ciocaia);

Gherla – 1 familie: Bartha Alexandru cu soția Maria şi copiii Alexandru, Ştefan şi Elisabeta (Leş);

Râmnicu Sărat – 4 familii: Steiner Andrei, cumnatul Pollák Ştefan şi soția Clara (Marghita), Lazăr Alexandru (Talpoş), Glodberger Ignat cu soția Ileana şi fiica Iudita (Marghita), Nişte Iacob şi soția Maria (Avram Iancu);

Beclean – 1 familie: Vancea Margareta cu copiii Cornelia şi Alexandru cu soția Lidia (Diosig);

Gheorghieni – 1 familie: Borsos Geza cu soția Iuliana (Popeşti);

Jibou – 1 familie: Katz Iuliu cu soția Edith (Marghita).

AN-DJ Bihor, *fond Comitetul Județean Bihor al PCR,* dosar 411/1949, f. 44-48

[593] Dat fiind caracterul secret al misiunii, milițienii din comuna Hodoş, Bihor, nu au înțeles rostul prezenței delegației sosite pentru a expropria moşia Teleky Dominic. Mai mulți săteni i-au văzut pe membri acesteia intrând în primărie şi crezând că-l vor aresta pe primar, au sesizat imediat Miliția, care a trecut la legitimarea delegaților. Confruntați cu refuzul, milițienii au cerut sprijinul colegilor lor din comuna vecină, Sălard după care luat legătura cu Biroul Evidenței Populației şi cu județeana de partid. Idem, dosar 508/1949, f. 84

Comunist din România a pus la ordinea zilei problema lichidării imediate a proprietății moşiereşti printr-o *reformă agrară democratică*"[594].

Formula „reformă agrară", folosită de secretarul general al partidului, a fost contrazisă de efecte atipice pe care Decretul nr. 83 le-a produs, deoarece de pe urma lui numai statul a avut de câştigat, prin cele 500.000 de hectare prin care şi-a completat patrimoniul funciar[595], nici o palmă de pământ ne fiind distribuită țărănimii, în ciuda faptului că decretul a fost definit „pentru desăvârşirea reformei agrare"[596]. În ce priveşte caracterul „democratic" atribuit Decretului nr. 83 de către Gheorghiu-Dej, ne stau mărturie rapoartele întocmite de şefii echipelor muncitoreşti care au luat cu asalt locuințele moşierilor, acestea confirmând tocmai aspectul abuziv al acestuia. În primul rând, pentru faptul că descinderile s-au declanşat la ora 3 noaptea, sincronizat, pentru a-i surprinde nepregătiți pe proprietari, cu toate că procedura penală interzicea acest lucru. Aşa de pildă, la preluarea moşiei lui Lakatos Ludovic, din Salonta, Bihor, soția acestuia a leşinat în momentul în care a fost somată cu cuvintele „deschide pentru că te caută de la Partidul Comunist!" – spre deliciul delegatului comunist, care mai departe făcea bravadă de felul în care a s-a descurcat cu familia moşierului Pápai Ioan, din Mădăras. „Am trecut întreaga echipă pe o altă stradă, intrând prin grădini, iar doi au stat la poartă – relatează acesta – iar soția lui Pápai a deschis uşa, s-a intimidat când ne-a văzut şi vroia să strige, dar am molcomit-o"[597], în vreme ce delegatul însărcinat cu preluarea fermei lui Stan Gheorghe, din comuna Avram Iancu, aminteşte că moşierul a crezut că are de-a face cu o bandă de tâlhari. „La început a crezut că suntem hoți şi vrem să-i facem rău" – spune acesta[598]. În cazul moşiei lui Bica Ludovic, din Tinca, pentru că proprietarul nu se afla la domiciliu, comuniştii au trecut la ocuparea locuinței soacrei sale, văduva Fildan, care, speriată fiind, nu a vrut să le deschidă decât după ce a fost amenințată că i se va sparge uşa: „La 2,45 am trimis un membru de partid şi un ostaş milițist să plece prin dosul grădini lui Bica, care trebuiau să ajungă la locul destinat, ca să poată observa orice mişcare din curte, fără a fi observați, chiar în momentul în care noi îi vom bate la geam" – povesteşte delegatul[599].

Acolo unde moşierii nu au fost găsiți acasă, au fost arestate rudele lor, administratorii fermelor şi chiar angajații acestora. De la moşia Okány, din Cauaceu, au fost ridicați, alături de moşier, cei şapte copii ai săi, cu toate că

---

[594] *Rezoluții şi Hotărâri ale C.C. al PMR 1948-1950,* Rezoluția Plenarei C.C. al PMR din 3-5 martie 1949, pentru întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare şi transformarea socialistă a agriculturii, Editura PMR, Bucureşti 1951, p. 87

[595] Nicoleta Ionescu-Gură, *Decretul 83 începutul sfârşitului la sate*, în *Magazin Istoric*, nr. 10/2000, p.27-31

[596] Dumitru Şandru, *Statutul marii proprietăți funciare rurale dinaintea promulgării Decretului nr.83/1949*, în *Analele Sighet*, vol. 7/1999, p.714-734

[597] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul jud.Bihor al PCR,* dosar 508/1949, f. 62

[598] *Ibidem,* f. 101

[599] *Ibidem,* f. 20

erau căsătoriți şi aveau gospodării proprii. „La ora 2 (două) noaptea am început să arestăm toate aceste 7 (şapte) copii a moşierului, aşa pe rând, luând[u-l pe] fiecare [din] casă şi îl puneam în maşina mare, ca la ora 4,30 a pornit maşina cu 22 persoane împreună cu miliția [şi] a plecat la Oradea" – descria activistul Kormos Ladislau[600]. La fel, de la ferma lui Steiner Jácob din Chiribiş, împreună cu Pollák Clara şi Ştefan au fost ridicați şi coproprietarii Steiner Andrei, Ghenuth Lazăr şi Weisz Eva, care locuiau în Marghita[601]. De la moşia Goldberger Isac, din Abram, au fost ridicate „ajutoreasa şi o copilă de 3 ani singurele care se mai aflau la conac[602]. Moşierul Nagy Carol din Mădăras nu a fost găsit la domiciliu, motiv pentru care a fost arestat fratele său din Salonta[603], iar în locul moşierului Mişcuța, din Avram Iancu, a fost ridicat administratorul fermei, „codița de topor, Stan Dumitru, a fostului moşier" – cum îl cataloga delegatul comunist[604].

Pentru aplicarea uniformă a prevederilor decretului la nivelul întregii țări, proaspăt constituita „Comisie Centrală pentru Desăvârşirea Reformei Agrare" a transmis județenelor de partid un pachet de instrucțiuni însoțite de un material propagandistic. „Comisiile județene trebuie să fie compuse din: -secretarul județenei PMR; -delegatul sindicatului agricol; -prefectul județului; -directorul serviciului agricol județean. Comisiile au sarcina să: -dirijarea preluării bunurilor; -se îngrijească de declanşarea simultană a operațiunilor de preluare a bunurilor. Comisiile județene trebuie să înființeze comisii comunale (în realitate au fost constituite comisii la nivelul fiecărei moşii –n.n. Augustin Țărău), care au sarcina să asigure paza bunurilor preluate. Comisia Centrală are obligația să transmită județenelor PMR: -un tabel anexă cu bunuri ce trebuiesc confiscate; -un tabel anexă cu bunurile ce pot fi lăsate proprietarilor. Comisia Centrală trebuie să transmită un material cu caracter propagandistic ce trebuie prelucrat cu țărănimea" – reglementa documentul[605].

În ce priveşte materialul propagandistic, comuniştii l-au întocmit în aşa fel încât să-şi motiveze acțiunile invocând grija pe care o poartă față de soarta țărănimii, în interesul căreia se şi legitimau[606]. Astfel, conform raportului

---

[600] *Ibidem*, f. 39

[601] *Ibidem*

[602] *Ibidem,* f. 40

[603] *Ibidem,* f. 52

[604] *Ibidem,* f. 54

[605] Idem, fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Secția Agricolă,* dosar 8/1949 (moşia fraților Popescu din Lăzăreni)

[606] Materialul propagandistic avea următorul conținut:

„1) Clasa muncitoare în frunte cu Partidul Comunist Român a antrenat pe țăranii muncitori în lupta pentru preluarea pământurilor de la moşieri, înainte de aducerea la putere de către popor a guvernului democratic Petru Groza, cu toată împotrivirea moşierilor sprijiniți de guvernele cu majoritatea reacționarilor de dinainte de 6 Martie 1945;

2) Reforma agrară s-a făcut Într-o perioadă când la cârma statului se mai afla fostul rege, cel mai mare capitalist şi moşier, iar în guvern se găseau reprezentanți ai claselor exploatatoare (gruparea Tătărăscu). Aceştia s-au împotrivit cu înverşunare unei exproprieri totale a moşierilor;

secretarului județenei de partid Sălaj, Năstase Roşca, măsura „desăvârşirii reformei agrare" ar fi fost una de imperioasă necesitate dictată de obiectivele economice planificate, obiective a căror realizare, în opinia sa, a fost sistematic sabotată de către moşieri. În expunerea de motive care însoţeşte raportul este amintit faptul că o parte a moşierilor au căutat să deturneze exproprierea proprietăților lor la reforma agrară din 1945 prin împărțirea acestor la rude, până la un prag situat sub norma de 50 de hectare prevăzută de legea de la

---

3) Prin reforma agrară din 1945, proprietatea moşierească a fost lichidată în mare parte. În mâna moşierilor au rămas totuşi însemnate întinderi de pământ şi alte bunuri mobile şi imobile. Ei au folosit unele portițe de scăpare prevăzute de lege ca: înființarea de ferme model, etc.;

4) Moşierii expropriați sunt şi nu pot fi decât cei mai îndârjiți şi înrăiți duşmani ai celor ce muncesc. Ei au sabotat toate măsurile luate de guvern în sprijinul țărănimii muncitoare, semănând panică, neîncredere şi duşmănie împotriva puterii de stat a oamenilor muncii;

5) Ei au sabotat în permanență planul de însămânțări, colectările etc. şi au lăsat în paragină şi degradare exploatările agricole, lovind astfel în interesele oamenilor muncii. Ei erau cei mai vicleni răspânditori de svonuri, împânzind lumea satelor cu minciuni care uneori au adus pagube țăranilor muncitori prinşi în cursa acestor svonuri, de ex.: tăieri de vite înainte de recensământ sau înainte de sărbători, etc.;

6) Toată averea acestor duşmani ai poporului muncitor a fost strânsă din sudoarea muncitorilor de la oraşe şi a țăranilor muncitori deopotrivă. Această avere este fructul exploatării nemiloase de zeci şi sute de ani a oamenilor muncii de la oraşe şi sate;

7) Averea strânsă din truda poporului muncitor se întoarce acum în mâinile celor de la care a fost furată. Această avere intră în posesia oamenilor muncii de la oraşe şi sate, ca bun comun al tuturor celor ce muncesc. Ea trece în proprietatea Republicei Populare Române, a statului nostru care o va administra în folosul şi pentru îmbunătățirea traiului celor ce muncesc de la sate şi oraşe;

8) Foloasele pe care le vor trage oamenii muncii de la sate şi oraşe de pe urma exproprierii totale a moşierilor sunt deosebit de mari:

a) În locul exploatărilor agricole moşiereşti lăsate în paragină, se vor înființa ferme de Stat prospere, utilate cu maşini şi unelte agricole moderne şi înzestrate cu semințe şi vite de soi, care vor ajuta efectiv țărănimea muncitoare să-şi îmbunătățească şi mai mult traiul;

b) Producția agricolă a țării noastre va creşte considerabil, stimulând schimbul de produse între sat şi oraş şi îmbunătățirea astfel a nivelului de trai al tuturor celor ce muncesc;

9) Exproprierea totală a proprietăților moşierilor şi trecerea bunurilor lor în proprietatea Statului se va face din inițiativa Partidului Muncitoresc Român, avangardă a clasei muncitoare şi conducătorul tuturor celor ce muncesc la oraşe şi sate, în lupta pentru o viață liberă şi îmbelşugată;

Acest act reprezintă încă un pas înainte pe drumul întăririi sectorului socialist al economiei noastre, pe drumul construirii socialismului în Patria noastră;

10) Exproprierea totală şi îndepărtarea din sate a moşierilor duşmani ai poporului muncitor va contribui la întărirea şi mai mult a alianței între clasa muncitoare şi țărănimea muncitoare, sub conducerea clasei muncitoare în frunte cu Partidul Muncitoresc Român şi va înlesni îndeplinirea Planului Economic de Stat pe 1949, atât în agricultură cât şi în industrie;

11) Muncitorii agricoli şi țăranii săraci, umiliți, înjosiți şi exploatați de moşieri, au sarcina de a sprijini activ această acțiune de trecere în proprietatea statului a averilor strânse de jecmănitorii de pe spinarea poporului;

Țărănimea muncitoare trebuie să dea sprijin larg Miliției Populare şi tuturor organelor însărcinate cu paza şi conservarea acestor bunuri, veghind cu străşnicie ca nu cumva duşmanii poporului sau cozile de topor să aducă pagube şi stricăciuni bunurilor expropriate, prin furturi, dare de foc, etc.;

12) Uniți prin interesele lor comune de luptă, oamenii muncii de la oraşe şi sate, sub conducerea înțeleaptă a Partidului Muncitoresc Român păşesc încrezători în forțele lor, spre noi şi noi victorii pe calea construirii socialismului, pentru un trai mai bun şi mai îmbelşugat pentru toți oamenii muncii".
AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f. 1

acea vreme[607]. Şi în Bihor, câțiva moşieri şi-au arendat sau vândut diferite suprafețe de terenuri agricole ori şi-au partajat moşiile cu fii lor. De pildă, Moşierul Popescu din Lăzăreni, având pregătire juridică, a avut grijă să împartă moşia copiilor săi, de natură ca aceasta, prin dimensiunile realizate, să nu poată fi încadrată în cerințele Decretului nr. 83/1949. În aceste condiții, comuniştii i-au confiscat moşia cu înfrângerea legii, chiar dacă descendenții acestuia au făcut apel la consultarea judecătorului de carte funciară al Judecătoriei de Ocol din Ceica[608]. Pe urmă, la nivelul județului au fost depistate 29 de cazuri de vânzări „ilegale" către 742 țărani, care acum se vedeau confruntați cu pericolul de a-şi pierde loturile achiziționate[609], iar pe state de plată a unui număr de 54 de moşi figurau angajați 196 de țărani, 116 salariați agricoli şi 80 de săraci, în vreme ce opt moşieri îşi lucrau pământul în dijmă[610].

Alții moşieri erau acuzați că ar fi dispus după bunul lor plac de propriile bunuri. În realitate aceştia începuseră să-şi diminueze inventarul agricol, deoarece, sub povara obligațiilor impuse de stat, exploatațiile lor deveniseră nerentabile. Aşa procedase, văduva moşierului Kovács, din Andrid, Sălaj, care a trecut la demolarea grajdurilor şi vânzarea lemnelor de construcție, apoi moşierii Kandel, din Andrid, şi Negreanu, din Sudurău, care şi-au demontat tractoarele defecte, iar ultimul îşi împărțise şi animalele pe la țăranii din comună, fie bogați, fie săraci, ne mai având posibilitatea de a le prăsi[611]. „Moşieriţa Soreasca", care avea proprietăți în Jibou şi Someş-Odorhei, era învinuită de sabotarea campaniei de însămânțări, în vreme ce Kovács, din Andrid, că ar fi dosit 6.000 de grâu pentru a-şi diminua cota ce urma să o predea statului[612]. Cu ocazia acțiunilor izvorâte din Decretul nr. 83, cele mai mari nereguli au putut fi constatate la ferma Jakabfy din Sântandrei, Bihor. Aici o seamă dintre factorii de decizie ai stafului politic local, exploatând poziția lor socială, şi-au organizat o microfermă proprie. Cu ocazia

---

607 AN-DJ Sălaj, fond *Comitetul Județean Sălaj al PCR*, dosar 5/1949, f. 25

608 AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f. 2

609 Compoziția socială a țăranilor bihoreni care au cumpărat terenuri de la moşieri:

413 țărani săraci		507,93 ha.
305 țărani mijlocaşi		349,95 ha.
24 chiaburi		93,61 ha.
total	742 țărani	951,49 ha

Idem, *fond Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Secțiunea Agricolă*, dosar 14/1949, f. 24

610 Compoziția socială a țăranilor bihoreni care au lucrat cu moşierii în dijmă:

	56 țărani săraci	68,39 ha.
	2 țărani mijlocaşi	46,88 ha.
	2 chiaburi	30 ha.
total	60 țărani	145,27 ha

Ibidem

611 AN-DJ Sălaj, fond *Comitetul Județean Sălaj al PCR*, dosar 5/1949, f. 25

612 *Ibidem*

operațiunilor de expropriere şeptelul moşiei avea în plus 93 de porci, doi boi, două bivolițe, o vacă şi 53 de gâşte, inventarul agricol exceda cu un tractor, o semănătoare, o grapă, un car, şi 153 de unelte, rezerva de produse agricole cu 4.500 kg de borceag, 10.000 kg de paie de grâu, 1.000 kg de paie de secară, 1.000 kg de paie de ovăz, 3.000 kg de paie „de maiu", 120.000 kg de cânepă neprelucrată, 10.000 kg de cartofi, iar suprafața cultivată o depăşea pe cea planificată cu 26,5 iugăre însămânțate cu grâu de toamnă şi 10,5 iugăre cu secară[613]. În urma anchetei desfăşurate de partid, toate aceste bunuri s-au dovedit a fi ale lui Czéller Ludovic, directorul Securității Regionale Oradea şi ale lui Birtaş Gavril, fostul inspector regional al Siguranței Oradea şi acum directorul Direcțiunii Generale a Securității Poporului din cadrul MAI. În urma „reverificării" inventarului, valoarea acestuia s-a diminuat considerabil, fiind identificate acum numai 11 vaci şi 13 porci. Vinovat pentru toată această ilegalitate a fost găsit în cele din urmă directorul Penitenciarului Oradea, Nemeş Iosif, dintre cei implicați el având cea mai mică funcție[614].

Campania negativă dusă împotriva moşierilor a fost susținută şi în paginile organelor locale de presă, cum a fost „Graiul Sălajului", unde pe lista „sabotorilor" figura şi moşierul Józsá Nicolae, din Zalău, învinuit că şi-ar fi lăsat exploatarea în paragină, după ce până în 1945 se dovedise deosebit de productivă, sau „moşierița" Sebes Ernestina, din Ip, acuzată că ar fi amestecat grâul cu porumbul în scopul sabotării însămânțărilor[615].

După constituirea comisiilor județene[616], s-a trecut apoi la alcătuirea echipelor ce urmau să descindă în teren în vederea punerii în practică a decretului. În Bihor au fost mobilizați 651 de tovarăşi[617], alături de un efectiv de rezervă, compus din şase sub-administratori şi 102 asistenți suplimentari,

---

[613] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f. 11

[614] *Ibidem*, f. 18

[615] *Graiul Sălajului*, nr.10 din 7 martie 1949, p. 1

[616] Comisia județeană pentru desăvârşirea reformei agrare a județului Bihor a fost constituită pe 1 martie 1949, la sediul local al PMR, aceasta fiind formată din următorii membri: Jean Ilie – secretarul Comitetului județean al PMR; Braun Tiberiu – delegatul Direcției Agricole a județului Bihor; Vereş Alexandru – secretarul Sindicatului Agricol al județului Bihor; Bejan Aurel – prefectul județului Bihor; Breban Iosif – director al Direcției Agricole a județului Bihor (numit în lipsă, fiind convocat de către CC al PMR la Bucureşti)". AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f. 18

[617] Compoziția „echipelor muncitoreşti" din Bihor:

delegați	români	unguri	evrei	slavi
115 delegați ai Comitetului județean Bihor al PMR	38	56	21	-
65 delegați ai PMR	26	25	13	1
71 delegați administrativi	23	35	13	-
46 delegați în comisiile comunale	18	18	9	1
50 asistenți	11	29	10	-
232 „dintre cei mai buni muncitori"	?	?	?	?
72 „tovarăşi din activul județean"	?	?	?	?

Idem., dosar 411/1949, f. 2-6

care trebuiau sprijiniți de un număr neprecizat de angajați ai fermelor de stat din zona Săcuieni şi Salonta, pentru acoperirea rutelor Cubulcut-Săcuieni şi Cotiglet-Ceica[618]. Au mai fost mobilizați 625 „de țărani, toți membri de partid"[619]. Impresionantul dispozitiv de forță a fost apoi repartizat pe echipaje, în funcție de rutele anterior stabilite[620].

Cifrele referitoare la resursele umane angajate în Sălaj sunt contradictorii. Un prim raport al județenei de partid indică cifra de „aproximativ 2.000 de tovarăşi" antrenați în operațiunile de ocupare a moşiilor, arestarea, deportarea proprietarilor şi inventarierea bunurilor rămase de urma acestora[621]. Presa locală pomeneşte de participarea unui număr de 1.600 de „plugari"[622], în vreme ce raportul înaintat CC al PMR atribuie reuşita operațiunilor efortului depus de cei 1.654 „tovarăşi". Dintre aceştia, 223 au fost instruiți de județeana de partid şi apoi repartizați ca administratori şi delegați la fermele confiscate, alți 1.291 au alcătuit echipele de asalt, acestora adăugându-li-se încă 110 „tovarăşi" trimişi de organizațiile de plasă ale partidului. Din acest ultim grup făceau parte şi 30 de muncitori transferați de la Regionala Bihor a PMR[623]. Şefii echipelor de asalt au fost convocați la sediile județenelor de partid de pe data de 28 februarie, au fost încartiruiți aici, şi nu li s-a mai permis să părăsească sediile acestora. Ceilalți membrii au sosit în dimineața zilei de 1 martie. Tuturor li s-a asigurat hrană rece şi a fost rezolvată scoaterea lor temporară din producție, cu plata zilelor în care lipsesc de la serviciu. Pentru păstrarea confidențialității operațiunilor

---

[618] Compoziția efectivului de rezervă din Bihor:

delegați	români	unguri	evrei	slavi
6 subadministratori	2	4	---	---
102 asistenți suplimentari	25	64	9	4

Ibidem, f. 27

[619] *Ibidem,* f. 31-33

[620] Repartiția echipelor şi dotarea lor:

Nr	plasa	echipa	dotare
1	Centrală	11 oameni	2 maşini mici
2	Tinca	17 oameni	1 camion
3	Sălard	39 oameni	1 camion, 1 maşină mică, 1 căruță
4	Ceica	19 oameni	1 camion
5	Salonta	37 oameni	3 camioane
6	Săcuieni	30 oameni	1 camion, 1 maşină mică
7	Marghita	45 oameni	2 camioane, 1 maşină mică
8	Aleşd	?	2 maşini mici
9	Tileagd	?	1 maşină mică

Ibidem, f. 28

[621] AN-DJ Sălaj, fond *Comitetul Județean Sălaj al PCR*, dosar 5/1949, f. 10

[622] *Graiul Sălajului*, nr.10 din 7 martie 1949, p. 1

[623] AN-DJ Sălaj, fond *Comitetul Județean Sălaj al PCR*, dosar 5/1949, f. 27

ce urmau să demareze, nu le-a mai fost permisă nici lor părăsirea locațiilor[624]. Tot pe 1 martie au s-au prezentat şi delegații organizațiilor de bază ale partidului din comunele unde existau moşii. A fost verificată dotarea „auto". Oradea dispunea de 43 de camioane şi 25 de autoturisme. Dintre ele, patru camioane şi o maşină mică au fost repartizate județului Sălaj. La ora 12, celor prezenți le-a fost prezentată „teza" privitoare la „desăvârşirea reformei agrare", redactată la Bucureşti, atât în limba română cât şi în cea maghiară[625]. Îmbarcarea a început la ora 18,30 şi s-a încheiat peste un ceas, însă maşinile au pornit spre destinații la intervale de câteva minute între ele pentru a nu da de bănuit localnicilor.

Odată ajunşi în sate, delegații au luat legătura cu secretarul organizației de partid din localitățile respective, cu primarii acestora şi cu subofițerii de la posturile locale de Miliție. Au mai fost convocați şi o serie de țărani săraci, oameni de încredere ai partidului. În jurul orelor 24, în sediile primăriilor au mai rămas doar grupuri restrânse, câte 7-10 țărani, primarul şi milițieni, cărora fiecare delegat principal le-a prezentat planul de acțiune. Sugestiv pentru ilustrarea climatului în care s-au desfăşurat aceste şedințe de taină este raportul întocmit de Bárány Emeric, conducătorul delegației însărcinate cu preluarea moşiei din Santăul Mic, Bihor[626]. „Pe la ora 23 când seminariul se ținea în plin, eu şi secretarul organizației am ieşit din sală şi am început să interesez după situația de pe teren având grijă să nu cumva să poată ghici secretarul că despre ce este vorba. Am spus că pentru a merge şi mai bine campania de însămânțare, am nevoie de 10-12 tovarăşi (…) am arătat că de la 23 August până acum, ce mari pasuri am făcut cu conducerea P.C.-ului şi mai târziu a PMR-ului şi acum iar am sosit la un moment când facem un pas hotărâtor spre socialism în țara noastră (fără să spun despre ce este vorba). Am atras atenția lor de a nu murdări mâinile lor cu nimic, chiar de a nu murdări cinstea partidului. Tot în acest timp, atrăgând atențiunea lor că oarecare abatere de la această linie va fi pedepsit conform legii în vigoare, adică cu moartea"[627].

Pe la ora 3 grupele de activişti, însoțite de milițieni şi de țăranii selectați au descins la domiciliile moşierilor. Măsura a avut un ecou negativ în rândul întregii țărănimi, producând îngrijorarea, nu numai a păturii înstărite, ci şi a celei mijlocaşe şi sărace, indiferent de etnie. „Chiaburii înfricoşați au început să[-i] sperie pe mijlocaşi – se subliniază în raportul județenei de partid din Sălaj – lansând zvonurile că vor fi ridicați şi li se va lua pământul", stare de spirit prezentă mai ales în localitățile, Trăznea, Săcăşeni şi Cehal, din plasa Tăşnad, şi Someş-Odorhei, din plasa Jibou. Tensiunea a fost alimentată şi de anumite situații concrete, locale, dar care nu se găseau într-o relație nemijlocită

[624] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f. 23
[625] *Ibidem,* f. 23-25
[626] Idem., dosar 508/1949, f. 2
[627] A fost păstrat limbajul textului original – n.n. Augustin Țărău

cu deportarea moşierilor. Aşa s-a întâmplat în cazul chiaburului Stanciu Vasile, din comuna Stârciu, plasa Crasna, „ridicat" de Miliție la sesizarea făcută de Sindicatul Agricol în urma denunțului formulat împotriva sa de către un fost servitor, care-l reclamase că nu a primit simbria în ultimi doi ani[628]. În legătură cu exproprierea moşierilor evrei din Bihor, secretarul organizației județene de partid raporta despre nemulțumirea „sioniştilor din plasa Marghita" – cum îi eticheta acesta – urmată de scindarea organizației Comunității Democratice Evreieşti şi de demisia secretarul acesteia, Metzler. „Acei care au fost patroni, comercianți şi-au închis prăvăliile, nici până azi nu s-au încadrat în muncă – motiva liderul comunist – şi creează o psihoză de plecare în Palestina, aşteptând ajutor din partea anglo-americanilor, pe când, partea evreilor muncitori, încadrându-se în organizația CDE-ului, duce lupta şi demască pe acele elemente ca unelte ale reacțiunii anglo-americane"[629].

Nici membrii echipelor „muncitoreşti" nu s-au ridicat întotdeauna la standardele de moralitate cerute de partid. În timpul acțiunilor, în Sălaj s-au evidențiat prin zelul depus 199 de „tovarăşi", însă 23 „s-au compromis" neputându-se abține să nu se îmbete, alți nouă s-au apucat să fure diverse obiecte de la moşia din Andrid, iar secretarul de partid al plasei Zalău-Buciumi, „tovarăşul" Moldovan, a organizat transportarea unor bunuri furate la propriul domiciliu[630]. La fel au procedat administratorii nou numiți, Fogarasi şi Almăşan, precum şi anumiți „tovarăşi" din dispozitivele de pază înființate la fermele din Andrid şi Chegea, plasa Tăşnad[631]. Cel mai mult a lăsat de dorit comportamentul şefului Miliției Bihor, care ne luând în serios indicațiile primite s-a dus acasă şi s-a culcat, dezinteresul acestuia scandalizând conducerea județenei de partid. „În toiul luptei de clasă ce se ascute, actul istoric de lichidare ca clasă a moşierimii nu a fost înțeles de comandantul miliției județene Bihor, dând dovadă în activitatea sa de o elementară lipsă de datorie şi răspundere (…) lipsind miliția de comandă tocmai când operațiunile începeau pe teren" – subliniază raportul anchetei – atitudine pe care şi-a menținut-o şi în fața mai marilor locali, când – continuă raportul – „în loc să recunoască greşeala sa, s-a comportat nedisciplinat, părăsind biroul secretarului județean PMR, trântind uşile"[632].

În ce priveşte bunurile de valoare confiscate în Bihor, nu s-au înregistrat evenimente deosebite. Bijuteriile şi alte obiecte din metale prețioase au fost adunate în două lăzi şi depuse la Banca Națională. Prima ladă conținea patru kg de aur şi cea de a doua 60 de kg de argint[633]. În schimb, moşierii evacuați din satele plasei Valea lui Mihai, Sălaj, şi-au ascuns prin bagaje o

[628] AN-DJ Sălaj, fond *Comitetul Județean Sălaj al PCR*, dosar 5/1949, f. 11
[629] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 471/1949, f. 130
[630] AN-DJ Sălaj, fond *Comitetul Județean Sălaj al PCR*, dosar 5/1949, f. 27
[631] *Ibidem,* f. 27-28
[632] AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f. 2
[633] *Ibidem,* f. 21

serie de obiecte de aur şi argint, spre a fi valorificate în zilele negre ce aveau să-i aştepte. La percheziția efectuată s-au găsit cinci linguri de aur, două broşe de aur, o casetă, patru tăvi, patru cutii şi un inel de aur la moşierul Kandel Emeric, din Andrid, un lanț de aur, un inel mare de aur şi o broşă la moşierul Kamárocsi Andrei, din Domăneşti, un ceas de aur, zece monede, o tavă şi zece furculițe de argint la moşierul Györffi Gheorghe, din Crasna[634]. Delegații s-au bucurat în reuşita muncii lor şi de colaborarea oferită de unii „oameni de casă" ai moşierilor, cum a fost cazul moşieriței Sebes Ernestina, din Ip, pârâtă de slujnica Orosz Catalina că a zidit într-un perete şase kg de obiecte din argint, sau cel al moşierului Altneder Ştefan, din aceeaşi localitate, care dosise într-o magazie o lădiță cu jumătate de kg de bijuterii din aur[635].

În urma exproprierilor efectuate în baza Decretului nr. 83/1949, suprafețele fermelor de stat din Bihor a crescut cu 5.076 ha, iar numărul lor a ajuns la 13, noile gospodării fiind înființate în localitățile Batăr, Avram Iancu, Chiraleu, Ciuhoi, Tămaşda şi Holod[636]. În Sălaj intra în proprietatea statului o suprafață agricolă de 7.645 ha şi 52 ari, alcătuită din 3.764,15 ha arabil, 731, 92 ha fânețe, 873,75 ha păşuni, 113,04 ha vii, 168,79 ha livezi, 1634,08 ha păduri, 112,62 ha curți şi 247, 17 ha terenuri necultivabile[637]. Inventarul animalier confiscat se cifra la 2.484 de capete, din care 184 de boi, 196 vaci, 192 cai, 1.081 oi şi 831 porci[638], care vor îmbogăți patrimoniul celor 13 ferme de stat de aici[639].

---

634 AN-DJ Sălaj, fond *Comitetul Județean Sălaj al PCR*, dosar 5/1949, f. 27

635 *Graiul Sălajului*, nr.10 din 7 martie 1949, p. 1

636 AN-DJ Bihor, *fond Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 471/1949, f. 88-89

637 *Suprafețele confiscate prin Decretul 83/1945 în județul Sălaj:*

Categoria	Suprafața	
	Ha	ari
Arabil	3764	15
Fânețe	731	92
Păşune	873	75
Vii	113	04
Livezi	168	79
Păduri	1634	08
Curți, parcuri	112	62
Neproductiv	247	17
Total	7645	52

AN-DJ Sălaj, fond *Comitetul Județean Sălaj al PCR*, dosar 5/1949, f. 26

638 *Ibidem*

639 Evidența Gospodăriilor Agricole de Stat din județul Sălaj:

Gospodăria Agricolă de Stat	angajați	membri PMR
GAS Carei	98	12
GAS Chereuşa	100	32
GAS Acâş	100	23
GAS Pățal	46	14
GAS Mocirla	18	7

Pe tot timpul existenței lor, gospodăriile statului s-au dovedit a fi ineficiente. În loc să devină producătoare de capital pentru susținerea procesului de industrializare a țării, acestea au devenit consumatoare ale fondurilor bugetului de stat, în primul rând datorită proastei lor dotări cu maşini agricole, a extenuării fizice a parcului mecanizat din pricina planurilor exagerate de producție şi nu în ultimul rând datorită dezinteresului manifestat atât de organele din conducere, cât şi angajaților lor. Dacă ne referim numai la randamentul fermelor de stat, care în 1993 mai aveau încă în posesie 1.842.000 ha (12% din suprafața agricolă totală), din care 1.466.000 ha teren arabil (16% din suprafața arabilă a țării), n-ar fi lipsit lipsită de interes comparația cu performanța Olandei, unde de pe o suprafață aproximativ egală, se cresc de 16 ori mai multe bovine, de 3,6 ori mai mulți porci, de 18,5 ori mai mulți pui de carne, de 5,3 ori mai multe găini ouătoare. În anii regimului comunist, opinia publică a fost apoi dirijată mediatic încât să creadă că România este una dintre principalele țări exportatoare de cereale din Europa. În realitate, singura dată când am exportat peste un milion de tone de cereale, a fost în anul 1980, în rest cifrele s-au plasat sub această valoare. Propaganda nu pomenea însă nimic de perioada anilor 1910-1940, când țara noastră exporta constant între 1-3 milioane de tone de cereale, şi ocupa locul secund pe continent[640].

GAS Panic	32	11
GAS Şimleu Silvaniei	40	14
GAS Crasna	40	9
GAS Cehu Silvaniei	46	13
GAS Jibou	34	15
Călpâia	39	8
Gospodăria Județeană a Viilor	25	11
CFA Valea lui Mihai	21	12
Total	639	182

Ibidem, f. 38

[640] Apud: Nicolae Constantinescu, *loc. cit.*

Bibliografie

1. Arhivele Naţionale- Direcţia Judeţeană Arad, fond *Comitetul Judeţean Arad al PCR*
2. Arhivele Naţionale- Direcţia Judeţeană Bihor, fond *Pretura Plasei Săcuieni*
3. fond *Banca Populară Regională «Vintilă Brătianu» Beiuş*
4. fond *Chestura de Poliţie Oradea*
5. fond *Comisia de Exproprieri şi Împroprietăriri a Judeţului Bihor*
6. fond *Comisia pentru reformă agrară în plasa Centrală*
7. fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*
8. fond *Consilieratul Agricol Bihor*
9. fond *Exploataţia de Păduri «Darvas-La Roche»*
10. fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*
11. fond *Inspectoratul General Administrativ-Circa VIII Oradea*
12. fond *Oficiul Regional pentru Organizarea Teritoriului-Reforma agrară*
13. fond *Prefectura judeţului Bihor*
14. fond *Prefectura judeţului Bihor-Actele Subprefectului*
15. fond *Prefectura judeţului Bihor-Casa de Administrare şi Supraveghere a Bunurilor Inamice*
16. fond *Pretura Plasei Săcuieni*
17. , fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana*
18. fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Secţia Agricolă*
19. fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Biroul Documentelor Secrete*
20. Arhivele Naţionale- Direcţia Judeţeană Hunedoara, fond *Chestura Poliţiei Deva*
21. fond *Prefectura judeţului Hunedoara*
22. Arhivele Naţionale- Direcţia Judeţeană Maramureş, fond *Comitetul Judeţean Maramureş al PCR*
23. Arhivele Naţionale- Direcţia Judeţeană Sălaj, fond *Comitetul Judeţean Sălaj al PCR*
24. Arhivele Naţionale- Direcţia Judeţeană Satu Mare, fond *Camera Agricolă a judeţului Satu Mare*
25. fond *Comitetul Judeţean Satu Mare al PCR*
26. fond *Prefectura judeţului Satu Mare*
27. fond *Prefectura judeţului Satu Mare-Biroul de Aplicare a Armistiţiului*
28. fond *Pretura plăaşii Tăşnad*
29. fond *Pretura plasei Carei*
30. fond *Pretura plăşii Satu Mare*
31. Arhiva Politicii Externe a Federaţiei Ruse, fond *0125*, opis 33
32. Arhiva Primăriei comunei Popeşti
33. Arhiva Serviciului Român de Informaţii, fond *Documentar*
34. fond *Penal*
35. Direcţia Arhivelor Naţionale Istorice Centrale-Bucureşti, *Colecţia Microfilme SUA*
36. fond *Arhiva CC al PCR*
37. fond *CC al PCR-Cancelarie*
38. National Archives of the United States, Washington D.C., *Records of the Office of Strategic Services* (R.G. 226), no. L 52277

***

1. *** *6 Martie 1945. Masele populare – Forţa hotărâtoare în instaurarea puterii revoluţionar-democratice a muncitorilor şi ţăranilor*, Editura Politică, Bucureşti, 1982
2. *** *Agricultura României 1944–1964*, Bucureşti, 1964
3. *** *Din cronica unor zile istorice*, Editura Academiei RSR, Bucureşti, 1971
4. *** *Din Istoria Transilvaniei*, vol. II, Bucureşti, 1961
5. *** *Enciclopedia României*, vol.III, *Economia Naţională. Cadre şi producţie*, Imprimeria Naţională, Bucureşti, 1938
6. *** *History of East Germany*, Especially for Researches-Researches Centers, Library of Congress, Washington, 1987

7. *** *Istoria Lumii în Date* (coordonator Andrei Oțetea), Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1972
8. *** *Istoria României în date* (coordonator Constantin C. Giurescu), Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1972
9. *** *Jugoslavija 1918-1988, Statistički Godiłnjak*, Belgrade, 1989
10. *** *Second Fatherland Front Congress*, Sofia, 1948
11. *** *Six Years of the Agrarian Crisis*, International Agrarian Institute, Moscow, 1935
12. Aldershot Ashgate, *Production Yearbook*, Vol. 49, FAO, Rome, 1995
13. Anghelescu Grigore*, Partidul Național-Țărănesc în politica țări*i, Societatea Națională de Editură şi Arte Grafice «Dacia Traiană», Bucureşti, 1944
14. Berend I. T., *The Economic History of Eastern Europe 1919-1975*, vol. I, Clarendon Press, Oxford, 1985
15. Bojkoff L., *Bulgaria is not the Land of Rose Only*, Sofia, 1946
16. Bourdiougov G., and Kozlov V., *Épisodes d'une biographie politique. Introduction to Boukharine*, Moscow: Éditions du Progrès, 1988
17. Buday László, *Megcsonkitott Magyarország* (*Dismembered Hungary*), Budapest, 1920
18. Ciomac Ion Luca, *Despre stările agrare din Transilvania sub regimul maghiar*, Regia M.O. Imprimeria Națională, Bucureşti, 1931
19. Civici A., *La Question Foncière Dans La Restructuration de L'Economie Agricole en Albanie*, Université de l'Agriculture, Tirana, 1994
20. Crăciun Corneliu, *Opțiunea Maniu. Contribuții documentare la istoria PNȚ (1945-1948)*, Editura Logos '94, Oradea, 2003
21. Cruceru Nicolae, *Problema asanării generale a datoriilor. Conferință ținută în sala Teatrului Național din Craiova în ziua de Duminecă 20 Noiembrie 1932 sub auspiciile societății culturale „Prietenii Științei",* Tiparul «Prietenii Științei», Craiova, 1932
22. Cungu A., Swinnen J., *Agricultural Privatization and Decollectivization in Albania. A Political Economy Perspective*, in *Political Economy of Agrarian Reform in Central and Eastern Europe,* Ed. Swinnen, 1997
23. Curtis Glenn E.*, East Germany. A Country Study.* Ed. Washington, D.C. Federal Reserch Division of the Library of, Congres, 1992
24. Davies R. W., *The Industrialisation of Soviet Russia. The Soviet Collective Farm, 1929 – 1930,* vol. II*,* Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts, 1980
25. Dej Gheorghe Gheorghiu, *Planul General RPR pe anul 1949,* Editura Partidului Comunist Român*,* Bucureşti, 1949
26. Deletant Dennis, *România sub regimul comunist*, Fundația Academia Civică, Bucureşti, 1997
27. Diaconescu N. Şt., *Noua lege pentru reglementarea datoriilor agricole şi urbane*, «Eminescu» S. A., Bucureşti, 1933
28. Djilas Milovan, *Întâlniri cu Stalin*, Editura Europa, Craiova, f.a.
29. Dumitrescu Paul I., *Dreptul cooperatist agricol*, Bucureşti, 1959
30. Elleinstein Jean, *Le socialisme dans un seul pays*, vol. 2, Éditions Sociales, Paris, 1973
31. Evans Rosalie, *The Agrarian Revolution,* Cambridge, 1924
32. Fritz László, *Az erdélyi magyarság lélekszáma és megoszlása* (*The Numbers and Territorial Distribution of the Transylvanian Hungarians*) Cluj, 1930
33. Ghelmegeanu Mihail, *Codul Armistițiului*, Tipografia Editurii Gorjan, Bucureşti, 1945
34. Gluckstein Ygael, *Stalin's Satellites in Europe*, Part One: *The economy of the Russian satellites*, Chapter: *Changes in property. The land reform*, in *Marxists Archive*, 2004
35. Hanák Péter, *Magyarország története* (*History of Hungary*),vol. VII, Budapest, 1978
36. Iancu Carol, *Evreii din România. De la emancipare la marginalizare 1919-1938*, Editura Hasefer, Bucuresti, 2000
37. Ignar S., *Polityka agrarna. Podręcznik* (*Agrarian Policy. Handbook*), PWN Warszawa, 1968
38. Jakabffy Elemér, *Erdély statisztikája* (*Statistics of Transylvania*), Lugoj,. 1923
39. Jinga Victor, *Probleme fundamentale ale Transilvaniei*, Braşov, 1995
40. Joseph T Bombelles, *Economic Development of Communist Yugoslavia*, Stanford-California, 1968
41. Kardelj Edvard, *Zadaci naše politike na selu*, Zagreb, 1949
42. Kennan George F., *The United States and the Soviet Union, 1917-1976. Foreign Affairs*, July 1976

43. Kopeva Diana, Noev Nivelin, Evtimov Vladimir, *Land Fragmentation and Land Consolidation in the Agricultural Sector. A Case Study from Bulgaria*, FAO, Münich, 2002
44. Kovácsics József, *Magyarország történeti demográfiája, Magyarország népesedése a honfoglalástól 1491-ig* (*Historical Demography of Hungary; The Population of Hungary from the Time of Conquest to 1491*), Budapest, 1963
45. Kugotowitz Károly, *Etnographical Map of Hungary*, Budapest, 1929
46. Lackó Miklós, *Histoire de la Démocratie Populaire Hongroise. La Réforme agrarie*, *en Histoire de la Hongrie, des origines á nos jours* (coord. Ervin Pamlényi), Commission Nationale Hongroise pour l'UNESCO, Editions Corvina, Budapest, 1974
47. Lane Sarah, *Ellis Island History*, ARAMARK Sports & Entertainment, Inc., New Jersey, 2005
48. Levy Robert, *Ana Pauker. The Rise and Fall of a Jewish Communist*, Berkeley, University of California Press, 2001
49. Macartney C. A., *Hungary and Her Successors*, Oxford, 1937
50. Mamina Ion, Scurtu Ioan, *Guverne şi guvernanţi (1916-1938)*, Editura Silex, Bucureşti, 1996
51. Markham R. H., *Meet Bulgaria*, Chapter XV, *Getting into the band-wagon!*, Stopansko Razvitiye Press, Sofia, 1931
52. Mastny Vojtech, *Russia's Road to the Cold War. Diplomacy, Warfare, and the Politics of Communism, 1941-1945,* Columbia University Press, New York, 1979
53. Meclová Jarmila, Stoces Ferdinand, *Land Reform in Czechoslovakia*, Prague, 1963
54. Meteş Ştefan, *Emigrări româneşti din Transilvania în secolele XIII-XX*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1977
55. Mihoc Blaga, *Caritate şi prigoană*, Editura Logos "94, Oradea, 1999
56. Nagy Imre, *In Defence of the New Course***,** in *Communism*, London, 1957
57. Milza Pierre, Berstein Serge, *Istoria secolului XX. 1945-1973 – Lumea între război şi pace*, vol. 2, Editura ALL, Bucureşti, 1998
58. Mitrany David, *Land and the Peasant in Rumania. The War and the Agrarian Reform, 1917-1921*, Oxford, 1930
59. Moore Wilbert E., *Economic Demography of Eastern and Southern Europe,* League of Nations, Geneva, 1945
60. Morgan O. S., *Agricultural Systems of Middle Europe,* A Symposium, New York, 1933
61. Nagy Iván, *A magyarság világstatisztikája* (*World Statistics of Hungarians*), Budapest, 1930
62. Neagoe Stelian, *Istoria guvernelor României, de la începuturi –1859, până în zilele noastre –1995*, Editura Machiavelli, Bucureşti, 1995
63. Neagoe Stelian, *Istoria guvernelor României*, Editura Machiavelli, Bucureşti, 1995
64. Osvadă Vasile C., *Reforma agrară pentru Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş*, Bucureşti, 1921
65. Ovchevska P. Y, *Land relationships in Bulgaria* (*Vztahy k'pùdì v Bulharsku*), Research Institute of Agricultural Economics of Bulgaria Republic, Sofia, 2002
66. Păcăţianu T. V., *Cartea de Aur*, vol. VI, Sibiu, 1906
67. Pallot Judith, *Land Reform in Russia, 1906-1917. Peasant Responses to Stolypin's Project of Rural Transformatio,* Clarendon Press, Oxford and New York, 1999
68. Petö J., Szakács S., *A Hazái Gazdaság Négyévtizedenek Története. Az Ujiaépites és a Tervútasitásos Idószaka 1945-1968*, Ed. Közgazdasági és Jógi Könvivkiado, Budapest, 1985
69. Plaschka Richard G., Horst Haselsteiner, Arnold Suppan and Anna M. Drabek, *Nationale Frage und Vertreibung in der Tschechoslowakei und Ungarn 1938-1948*, Ed. Aktuelle Forschungen. Zentraleuropa-Studien, Bd. 3, Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1997
70. Plopu Georgiu, *Părţi alese din dreptul privat ungar,* Tomul I, art. 192, Tipografia «Ateneul» Societate Anonimă, Oradea Mare, 1929
71. Potârcă Virgil, Neagu Alex. D., Oprescu Gh. C. M., Durma Mircea, *Legea pentru reglementarea datoriilor rurale şi urbane*, Editura «Vremea», Bucureşti 1933
72. Puhlov N., *Dezvoltarea agriculturii în Republica Populară Română*, Editura Partidului Muncitoresc Român, Bucureşti, 1951
73. Ritenour Shawn, *I champion an economic order ruled by free prices and markets...the only economic order compatible with human freedom*, Southwest Baptist University, Henry Regnery Company, Chicago, 1969

74. Roszkowski W., *Landowners in Poland 1918-1939*, East European Monographs, Columbia University Press, Boulder, 1991
75. Rothschild Joseph, *Întoarcerea la diversitate. Istoria politică a Europei Centrale şi de Est după Al Doilea Război Mondial*, Editura Antet, Imprimeria de Vest R.A. Oradea, 1997
76. Rudescu Corneliu, Toma I.Ş., Movila A.I., *Codul Armistiţiului*, Editura Gorjan, Bucureşti, 1945
77. Rummel R. J., *Death By Government*, NJ Transaction Publishers, New Brunswick, 1994
78. Sándor Lovas, *A legujab állami telepitések Magyarországon*, Budapest, 1908
79. Scurtu Ioan, *Istoria Partidului Naţional-Ţărănesc*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1994
80. Semiz Dzenana Efendia, *Legal Actions Regarding The Agrarian Reform in Bosnia and Hertzegovina from 1919 until 1933*, University of Sarajevo Nazorova, 2000
81. Soulet Jean François, *Istoria comparată a statelor comuniste, din 1945 până în zilele noastre*, Editura Polirom, Bucureşti, 1998
82. Spirkov Petko, *Class Structure of Our Village*, Free Bulgaria, Sofia, 1949
83. Stalin Iosif Visarionovici, *Despre cele trei lozinci fundamentale ale partidului în problema ţărănească*, în *Problemele Leninismului*, Editura pentru Literatură Politică, Bucureşti, 1952
84. Stalin Iosif Visarionovici, *Problema ţărănească*, în *Problemele Leninismului*, Editura pentru Literatură Politică, Bucureşti, 1952
85. Stoicescu Costin, *Actualitatea studiului problemei agrare*, în *Problema Agrară*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1946
86. Suciu Petru, *Proprietatea agrară în Ardeal,* Institutul de Arte Grafice «Lapkiadó» S.A., Cluj, 1931
87. Swinnen J. F., *Political Economy of Agrarian Reform in Central and Eastern Europe*, Ashgate Aldershot, 1997
88. Şandru Dumitru, *Satul românesc între anii 1918 şi 1944*, Casa de Presă şi Editură «Cronica», 1996
89. Tănase Stelian, *Elite şi societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej 1948-1965*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1998
90. Textor Lucy E., *Land Reform in Czehoslovakia*, London, 1923
91. Ther P., *The Consequences of Forced Migration for the Postwar History of Central and Eastern Europe*, Ed. Expulsion, Settlement, Integration, Transformation, Harvard, Cold War Book Series, Denver (forthcoming)
92. Tokaji László, *Eladó Ország*, Cluj, 1913
93. Tomasevich Jozo, *Collectivization of agriculture in Yugoslavia*, in *Collectivization of Agriculture in Eastern Europe*, Ed. Irwin T Sanders, University of Kentucky Press, 1958
94. Tomasevich Jozo, *Peasants, Politics, and Economic Change in Yugoslavia*, Stanford, 1955
95. Tottle Douglas, *Fraud, Famine and Fascism. The Ukrainian Genocide Myth from Hitler to Harvard*, Progress Books, Toronto, 1987
96. Varjassy Lajos, *Révolution, Bolchévisma, Réaction*, Paris, 1934
97. Vidican Georgeta, *Land Reform and Economic Development. Case Study on Roumania*, Bucureşti, 2004
98. Webb Sidney and Beatrice, *Soviet Communism: A New Civilisation?* second edition, London: Victor Gollancz, 1937
99. Wiskemann E., *Czechs and Germans*, London, 1938
100. Xhamara I., *Land Reform in Albania and it´s Macroeconomic and Social Impacts*, (Unpublished Report of Ministry of Agriculture and Food), Tirana, 1995
101. Zayas Alfred Maurice de, *A Terrible Revenge. The Ethnic Cleansing of the East European Germans, 1944-1950*, St. Martin's Press, New York, 1994
102. Zayas Alfred Maurice de, Nemesis at Potsdam, *The Expulsion of the Germans from the East,* Routledge, London, 1977
103. Zweig F., *Poland between Two Wars*, London, 1944

***

1. *** *23 August 1944. Documente*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985
2. *** *Cechoslovakische Statistic*, vol. 9, *Volkszählung in der Tschechoslovakischen Republikvom 15 Febr. 1921*, partea I, Prague, 1924
3. *** *Communist Czechoslovakia. Third Republic and the Communist Takeover*, in *Country Studies*, U.S. Library of Congress, 2000
4. *** *Mişcarea muncitorească, socialistă, democratică. Activitatea Partidului Comunist Român şi apărarea patriei*, Editura Militară, 1983

5. *** *Misiunile lui A.I. Vâşinski în România. Documente secrete*, Academia Română-Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului, Bucureşti, 1997
6. *** *Repertoriul general al legilor, regulamentelor şi altor dispoziţiuni de ordin legislativ din anul 1947*, Editura de Stat, Bucureşti, 1948
7. *** *România. Viaţa politică în documente. 1946.* (coordonator Ioan Scurtu), Arhivele Statului din România, Bucureşti, 1996
8. *** *România.Viaţa politică în documente. 1945.* (coordonator Ioan Scurtu), Arhivele Statului din România, Bucureşti, 1995
9. *** *Sătmărenii în lupta pentru socialism*, Satu Mare, 1974
10. *** *Lenin's Collected Works*, vol. 21, Progress Publishers, Moscow, 1964
11. Iancu Gheorghe, Ţârău Virgiliu, Traşcă Ottmar, *Colectivizarea agriculturii în România. Aspecte legislative (1945-1962)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000
12. Marx Karl, Engels Friedrich, *Opere Alese*, vol. 2, Editura Partidului Comunist Român, Bucureşti, 1952
13. McKinzie Richard D., *Visited the Balkans to study the postwar situation for the U.S. Deptartement of State 1945*, in *Interview with Mark F. Ethridge*, Truman library. Oral History, Moncure, North Carolina, 1974
14. McKinzie Richard D., Wilson Theodore A., *Oral History Interview with W. Averell Harriman*, Washington D.C., 1971
15. *Colecţiune de legi, decrete şi deciziuni*, Tomul XXVI/1-31 martie 1948, Legea nr. 62/2 martie 1948, Editura de Stat, Bucureşti, 1948

***

1. Bozga Vasile, *1864-1921-1945 Reformele agrare din România*, în *Dosarele Istoriei* nr. 10/2004
2. Brus W., *Postwar Reconstruction and Socio-economic Transformation*, in M. C. Kaser, E. A. Radice, *Agriculture*, vol. 2, Clarendon Press, Oxford, 1985
3. Bucur Marius, *Raporturile dintre stat şi biserică în perioada regimului comunist. Cazul Bisericii Catolice*, în *Istoria contemporană a României*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2001
4. Chiper Ioan, Constantiniu Florin, *Modelul stalinist de sovietizare a României,* în *Arhivele Totalitarismului* nr. 3/1995
5. Cienciala Anna M., *Hungary. Defeat and Revolution 1918-1921*, in *History* No. 557/ 2003
6. Cionoff Şerban, *Gheorghe Apostol, contracandidatul lui Ceauşescu la conducerea PCR*, în *Revista Liderilor din Romania* din 16 mai 2003
7. Cipăianu G., *Legislaţia agricolă*, în *Enciclopedia României*, vol. III *Economia Naţională*, Fundaţiile Regale, Bucureşti, 1938
8. Ciubotă Viorel, *Câteva aspecte inedite privind regimul confiscărilor de bunuri ale elitei sătmărene în anul 1949*, în *Sovietizarea Nord-Vestului României 1944-1950*, Editura Muzeului Sătmărean, Satu Mare 1996
9. Constantinescu Nicolae, *6 martie 1945 - ziua în care a început distrugerea satului românesc şi lupta cu ţăranul,* în Revista *Memoria* nr. 46 din 2004
10. Cungu Azeta, Swinnen Johan F.M., *Albania's Radical Agrarian Reform*, in *Economic Development and Cultural Change*, No. 15/1998, Department of Agricultural Economics of Katholieke Universiteit Leuven „*Kardinaal Mercierlaan*", Leuven, Belgium, 1998
11. Dărăban Dorin, *Acţiunea de deportare a şvabilor sătmăreni-1945*, în *Satu Mare. Studii şi comunicări*, XIV, Editura Muzeului Sătmărean, 1997
12. Dulgău Bujor, *Drama unei etnii-Deportarea şvabilor sătmăreni*, în *Sovietizarea în Nord-Vestul României 1944-1950*, Editura Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 1996
13. Dulgău Bujor, Sergiu Marinescu Vasil, *Aspecte privind Reforma Agrară din 1945 în judeţul Satu Mare*, în *Satu Mare. Studii şi Comunicări*, vol. V-VI din 1981-1982, Muzeul Judeţean Satu Mare, Satu Mare, 1982
14. Fenyõ György, *State of Land Ownership and Land Utilization in Hungary*, Department of Lands and Mapping Ministry of Agriculture, Republic of Hungary, in *High-level Technical Seminar. Private and Public Sector Cooperation in National Land Tenure Development in Eastern and Central Europe*, University Residential Centre, Bertinoro, Italy, 1997
15. G. T. Jędrzejczak, *Reprivatization in Poland*, in *Reprivatization in Central and Eastern Europe. Country Privatization Reports and Specific Implementation Issues,* Central and Eastern European Privatization network, 1992

16. Galuscenco Oleg, *Memoriu cu privire la necesitatea creării Republicii Sovietice Socialiste Moldoveneşti*, în *Academic Review* din 18 martie 2005
17. Giurescu Constantin C., Monografiile județelor României, în *Enciclopedia României* vol. III *Economia Națională*, Fundațiile Regale, Bucureşti, 1938
18. Gormsen Marius, *Problemele structurale ale agriculturii în România*, în *Problema Agrară*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1946
19. Grecu Dan-Simion, *Detasamente de muncă obligatorie pentru germani, în județul Hunedoara.1945-1948*, în *Buletinul ABB* no. 2 (45) din aprilie 2003
20. Grecu Dan-Simion, *Lagăre de internare în județul Hunedoara (1944-1945)*, Deva, 2003
21. Guza Zbigniew, „*Expellees of all Countries*", in Rzeczpospolita, 30 July 2002
22. Ionescu-Gură Nicoleta, *Decretul 83 începutul sfârşitului la sate*, în *Magazin Istoric*, nr. 10/2000
23. Ionescu-Şişeşti G., *Agricultura României*, în *Enciclopedia României*, vol. III *Economia Națională*, Fundațiile Regale, Bucureşti, 1938
24. Lenin Vladimir Ilici, *Cuvântarea cu privire la problema agrară*, în *Opere alese* vol. 2, Editura Politică, Bucureşti, 1961
25. Lenin Vladimir Ilici, *Decret asupra pământului*, în *Opere alese*, vol. 2, Editura Politică, Bucureşti, 1961
26. Lenin Vladimir Ilici, *Raport asupra pământului*, în *Opere alese* în *Opere alese*, vol. 2, Editura Politică, Bucureşti, 1961
27. Lenin Vladimir Ilici, *Rezoluția cu privire la problema agrară*, în *Opere alese*, vol. 2, Editura Politică, Bucureşti, 1961
28. Lenin Vladimir Ilici, *Schiță inițială a Tezelor cu privire la problema agrară*, în *Opere alese*, vol. 3, Editura Politică, Bucureşti, 1961
29. Lenin Vladimir Ilici, *The Defeat of One's Own Government in the Imperialist War*, in *Sotsial-Demorkrat* No. 43/ 26 July 1915
30. Meurs Wim van, *Land Reform in Roumania-A never Ending Story*, in *South East Review* No. 2/1999
31. Enache George, *Despre raportul dintre religie şi politică. Statutul ortodoxiei în România comunistă,* în "Cloudsmagazine", Iaşi, 2004
32. Chiriţoiu Mircea, *Anul 1948 în documentele de arhivă ale C.C. al PCR (PMR) şi ale Prezidiului M.A.N. a Republicii Populare Române*, în *Anul 1948-Instituționalizarea comunismului*, Fundația Academia Civică, Bucureşti, 1998
33. Ploscaru Ioan, *Desființarea Bisericii Greco-Catolice*, în *Anul 1948-Instituționalizarea comunismului*, Fundația Academia Civică, Bucureşti, 1998
34. Tomasevich Jozo, *Collectivization of agriculture in Yugoslavia*, in *Collectivization of Agriculture in Eastern Europe*, Ed. Irwin T Sanders, University of Kentucky Press, 1958
35. Denize Eugen, *Comunismul românesc de la începuturi până la moartea lui Gh. Gheorghiu-Dej,* în *Memoria*
36. Moisa Gabriel, *Stadiul lucrărilor de reformă agrară din județul Bihor în august 1946*, în *Crisia* nr XXVI-XXVII din 1996-1997, Muzeul Țării Crişurilor, Oradea, 1997
37. Moreau Patrick, *Unificarea silită dintre Partidul Comunist German şi Partidul Social-Democrat German şi înființarea Partidului Socialist Unit din Germania*, în *Anul 1946. Începutul Sfârşitului*, Analele Sighet nr. 3, Fundația Academia Civică, Bucureşti, 1996
38. Popovici Ioan Aurel, *Contribuții privind istoria Arhivelor Bihorene*, în *Direcția Județeană Bacău a Arhivelor Naționale. Semicentenar*, Sesiune ştiințifică, vol. 1, Editura Ministerului de Interne, Bucureşti, 2001
39. Radosav Doru, *Donbas-O istorie deportată*, în Analele Sighet, *Instalarea comunismului-Între rezistență şi represiune*, Fundația Academia Civică, 1995
40. Şandru Dumitru, *Decretul 83/1949,* în *Arhivele Totalitarismului* nr. 1/1993
41. Şandru Dumitru, *Statutul marii proprietăți funciare rurale dinaintea promulgării Decretului nr.83/1949*, în *Analele Sighet*, vol. 7/1999
42. Semiz Dzenana Efendia, *Serbian Land Reform and Colonization in 1918*, in *Southeastern Europe 1918-1995*, (An International Symposium), University of Sarajevo Nazorova, 2000
43. Sowards Steven W., *Social and economic change in the Balkans*, in *Twenty-Five Lectures on Modern Balkan History*, 1996
44. Troostwjijk Maarten Doude van, Aspecte ale preluării puterii de către comuniști în Ungaria, în *Anul 1946. Începutul Sfârşitului*, Analele Sighet nr. 3, Fundația Academia Civică, Bucureşti, 1996

45. Trotsky Leon, *The War with Poland* (*Kak Vooruzhala Revolyutsiya*), vol. 3, 1920, *On the military-political campaign in connection with the conclusion of peace with Poland* (*Communicated to Comrades Lenin, Krestinsky, Chicherin, Zinoviev, Bukharin and Steklov and to the Moscow Committee of the Party, 11 August 11 1920*)
46. Wancerz-Gluza Alicjia, *Război după război. Primii ani de comunism în Polonia*, în *Anul 1946. Începutul Sfârşitului*, Analele Sighet nr. 3, Fundaţia Academia Civică, Bucureşti, 1996
47. Zamfirescu Gheorghe, *Sovietizarea României, o perspectivă geopolitică*, în *Arhivele Totalitarismului* nr. 1/1995
48. Zbăganu Gheorghiţă, *Un luptător. Interviu cu Andrei Micu*, în *Rezistenţa* nr. din 10 iunie 2001, Bucureşti

***

1. *Constituţia Republicii Populare Române. Textul votat de Marea Adunare Naţională în şedinţa din 13 aprilie 1948*, Bucureşti, 1948
2. *Decret-lege*, nr. 3871 din 6 septembrie 1919, *cuprinzând dispoziţiuni privitoare la exproprierea pentru cauză de utilitate naţională în Bucovina*, în *Monitorul Oficial* nr. 113 din 7 septembrie 1919
3. *Decret-lege*, nr. 3911 din 10 septembrie 1919, *privitor la Reforma agrară în Transilvania, Banat şi ţările ungurene*, în *Monitorul Oficial* nr. 117 din 12 septembrie 1919
4. *Lege privitoare la înstrăinarea loturilor dobândite prin împroprietărire,* Ministerul Agriculturii-Comisia Centrală a Cooperaţiei şi Împroprietăririi-Direcţiunea Funciară, Imprimeria Statului, Bucureşti, 1925
5. *Legea de Reformă agrară pentru Basarabia* – votată de Sfatul Ţării la 27 noiembrie 1918, ratificată prin Decretul regal nr. 3791 din 22 decembrie 1918
6. *Legea pentru reglementarea datoriilor rurale şi urbane*, (coordonator Virgil Potârcă), Editura *Vremea*, Bucureşti, 1933
7. *Raportul politic general făcut de tovarăşul Gheorghe Gheorghiu Dej la Congresul Partidului Muncitoresc Român din 21-23 februarie 1948*, Editura Partidului Muncitoresc Român, Bucureşti, 1948
8. *Monitorul Oficial*, nr. 26 din 2 februarie 1948, Decretul nr. 141/27 ianuarie 1948, „*Regulament nr. 1 pentru reglementarea circulaţiei şi stabilirea regimului juridic al imobilelor agricole*
9. *Monitorul Oficial* nr. 93/30 iulie 1921, *Decretul nr. 3610/23 iulie 1921*
10. *Monitorul Oficial*, nr. 100 din 29 aprilie 1948, *Decretul nr. 806/28 aprilie 1948*, „*Decret pentru organizarea Ministerului Agriculturii*"
11. *Monitorul Oficial*, nr. 147 din 29 iunie 1948, *Decretul nr. 112/ 28 iunie 1948*, „*privind înfiinţarea Comisiunii de Stat pentru colectarea cerealelor*"
12. *Monitorul Oficial*, nr. 168 din 23 iulie 1948, *Deciziunea nr. 1.028/16 iulie 1948*, „*Numărul şi atribuţiunile inspectoratelor regionale ale Ministerului Agriculturii*"
13. *Monitorul Oficial*, nr. 299 bis/29 decembrie 1947*,* <Legea nr. 362/29.12 1947>
14. *Raportul asupra proiectului de Constituţie făcut de tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej în şedinţa Marei Adunări Naţionale din 9 aprilie 1948*, Editura Partidului Muncitoresc Român, Bucureşti, 1948
15. *Raportul politic general făcut de tovarăşul Gheorghe Gheorghiu Dej la Congresul Partidului Muncitoresc Român din 21-23 februarie 1948*, Editura Partidului Muncitoresc Român, Bucureşti, 1948
16. *Regulament referitor la aplicarea Legii cu privire la înstrăinarea loturilor dobândite prin împroprietărire, publicată în Monitorul Oficial No. 58 din 13 Martie 1925, aprobat cu Înaltul Decret Regal No. 1.216/1925 şi publicat în Monitorul Oficial No. 85 din 15 Aprilie 1925*, Tipografia «Cartea de Aur», Bucureşti, 1925
17. *Rezoluţia Plenarei C.C. al PMR din 3-5 martie 1949, pentru întărirea alianţei clasei muncitoare cu ţărănimea muncitoare şi transformarea socialistă a agriculturii*, în *Rezoluţii şi Hotărâri ale C.C. al PMR 1948-1950,* Editura PMR, Bucureşti 1951

***

1. **** Preliminary decisions for the realization of the agrarian reform on 25 February 1919*, in *Sl. novine* No. 11/1919 (*Official gazette of Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes*)
2. *Ardealul* nr. 245/15 februarie 1945
3. *Buletinul Oficial al R.S.R.* nr. 2/2 martie 1949
4. *Chemarea* (Târgovişte) din 25 februarie 1945
5. *Crişana* nr. 127 din 13 iunie 1946
6. *Crişana* nr. 8/10 ianuarie 1946

7. *Crişana* nr. 88 din 21 aprilie 1946
8. *Dreptatea* nr 45/1944
9. *Fáklya* nr. 9 din 6 octombrie 1946
10. *Frontul Plugarilor* din 10 februarie 1945
11. *Glasul Maramureşului* nr. 26 din 20 iulie 1946
12. *Graiul Sălajului*, nr.10 din 7 martie 1949
13. *Înainte* (Turnu Severin) din 8 februarie 1945
14. *Libertatea* din 6 octombrie 1944
15. *Monitorul Oficial* nr. 214 din 15/28 decembrie 1918
16. *Monitorul Oficial* nr. 219 din 22 septembrie 1944
17. *Monitorul Oficial* nr. 258 din 13 martie 1920
18. *Monitorul Oficial* nr. 68 bis din 23 martie 1945
19. *Monitorul Oficial*, 7 octombrie 1944
20. *Monitorul Oficial*, nr. 247 din 24 octombrie 1944
21. *Monitorul Oficial*, nr. 74/31 martie 1945
22. *Plugarii* (Cluj) din 23 februarie 1945
23. *România Liberă* din 24 august 1944
24. *Sătmarul* nr. 102 din 15 noiembrie 1946
25. *Sătmarul* nr. 210 din 21 martie 1947
26. *Sătmarul* nr. 276 din 1 iulie 1947
27. *Sătmarul* nr. 54 din 17 septembrie 1946
28. *Sătmarul* nr. 68 din 9 octombrie 1946
29. *Sătmarul*, nr. 21/1946
30. *Scânteia* din 21 septembrie 1944
31. *Scânteia* din 28 ianuarie 1945
32. *Scânteia* din13 decembrie 1944
33. *Scânteia*, nr. 6/26 septembrie 1944
34. *Universul*, nr. 229 din 2 octombrie 1948
35. *Universul*,nr.260 din 7 noiembrie 1948
36. *Viaţa Nouă* nr. 59 din 1 aprilie 1945
37. *Viaţa Nouă* nr. 69 din 4 aprilie 1945
38. *Viitorul* din 3 decembrie 1944

Inventarul documentelor cuprinse în anexe

1) Bucureşti, septembrie 1944 – *Material documentar întocmit de fruntaşul ţărănist Grigore Anghelescu, membru fondator al Partidului Naţional Ţărănesc, în care este criticată politica promovată de partid în perioada interbelică şi totodată sunt trasate direcţiile novatoare ale viitorului program în vederea apropierii partidului de sectorul stâng al eşichierului politic.*

2) Bucureşti, 7 noiembrie 1944 – *Fragment din raportul Comandamentului General al Etapelor adresat Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, în legătură cu situaţia administrativă, economică şi socială din judeţele Maramureş, Bihor, Satu Mare şi Sălaj, proaspăt eliberate.*

3) Arad, 1 decembrie 1945 – *Statistica cetăţenilor români de origine etnică germană din judeţul Arad, internaţi în lagăre la data de 1 decembrie 1944.*

4) Beiuş (Bihor), 7 decembrie 1944 – *Moţiune semnată de participanţii la prima întrunire a Organizaţiei PNŢ Bihor-Beiuş, adresată fruntaşilor din conducerea centrală a partidului.*

5) Arad, ianuarie 1945 – *Situaţia moşiilor din judeţul Arad înaintea aplicării noii reforme agrare.*

6) Oradea, ianuarie 1945 – *Statistica populaţiei de etnie germană din Bihorul de Nord, deportate în Ucraina.*

7) Bucureşti, 10 februarie 1945 – *Proiectul de lege pentru reformă agrară propus de Partidul Naţional-Ţărănesc.*

8) Arad, 12 februarie 1945 – *Ştire publicată în organul central de presă al PCR cu privire la adunarea cetăţenească desfăşurată în municipiul Arad, în cadrul căreia mulţimea a susţinut instaurarea la putere a unui guvern al Frontului Naţional Democrat.*

9) Radna (Arad), 17 martie 1945 – *Raportul delegatului Frontului Plugarilor pentru plasa Radna în legătură cu exproprierile efectuate în zonă de către ţărănime „pe cale revoluţionară" şi cu atitudinea unor primari.*

10) Bucureşti, 23 martie 1945 – *Legea pentru Reformă Agrară emisă de guvernul Blocului Partidelor Democrate..*

11) Oradea, 25 martie 1945 - *Raport informativ, întocmit de poliţia locală, în legătură cu desfăşurarea „congresului statutar" al Organizaţiei PNŢ-Maniu din Bihor, din data de 25 martie 1945.*

12) Oradea, 6 aprilie 1945 – *Raportul al Prefecturii judeţului Bihor înaintat Comitetului Judeţean Bihor al Frontului Plugarilor cu privire la desfăşurarea operaţiunilor de aplicare a reformei agrare în judeţ.*

13) Oradea, 10 aprilie 1945 – *Telegrama subprefectului judeţului Bihor, Csillag Andras, adresată Comisiei Române pentru Aplicarea Armistiţiului, în legătură cu incidentele intervenite între coloniştii maghiari aduşi de administraţia horthystă în judeţ şi românii expulzaţi, la reîntoarcerea acestora la casele lor.*

14) Arad, 13 aprilie 1945 – *Evidenţa moşiilor particulare, a celor bisericeşti, a fermelor statului şi a inventarului agricol de tracţiune din judeţul Arad, întocmită în perspectiva demarării lucrărilor de reformă agrară.*

15) Bucureşti, 25 aprilie 1945 – *Adresă înaintată tuturor prefecturilor de către CC al Frontului Plugarilor, însoţită de două decizii emise de ministrul agriculturii şi domeniilor, Romulus Zăroni, prin care sunt stabilite norme temporare de exploatare şi administrare a pădurilor până la elaborarea unui act normativ de expropriere a acestora.*

16) Şiria (Arad), octombrie 1945 – *Raportul preşedintelui comisiei pentru reformă agrară din plasa Şiria cu privire la exproprierile şi împroprietăririle efectuate în comunele aparţinătoare, însoţit de propunea de colonizarea în satele germane a îndreptăţiţilor neîmproprietăriţi din cauza deficitului funciar din localităţile lor.*

17) Arad, octombrie 1945 – *Instrucţiuni primite de către Judeţeana PCR Arad din partea CC al PCR cu privire la strategia politică ce trebuie adoptată în procesul de aplicare a reformei agrare.*

18) Batăr (Bihor), 20 decembrie 1945 – *Petiţie întocmită de secretarul organizaţiei PCR din Batăr, Barta Lazăr, prin care informează Comitetul Central al PCR cu privire la situaţia aplicării reformei agrare în comună şi solicită exproprierea totală a moşiei Iacob din localitate.*

19) Bucureşti, 1 ianuarie 1946 – *Bilanţul anului 1945, întocmit de către conducerea centrală a P.N.Ţ.-Maniu, în care sunt expuse dimensiunile operaţiunilor de internare în lagăre şi închisori a fruntaşilor români, valorile procesului de emigraţie străină în România, acapararea pârghiilor economice, învăţământul şi mijloacele mass-media de către reprezentanţii minorităţilor naţionale şi sumele plătite excedentar faţă de cuantumul despăgubirilor de război stabilit prin Convenţia de Armistiţiu.*

20) Oradea, 26 februarie 1946 – *Raportul Regionalei PCR Oradea cu privire la stadiul desfăşurării operaţiunilor de aplicare a reformei agrare în judeţele nord-vestului României.*

21) Cehu Silvaniei (Sălaj), 8 martie 1946 – *Raport întocmit de către Organizaţie PCR din localitate, în legătură cu adunarea P.N.Ţ.-Maniu desfăşurată aici.*

22) Oradea, 28 martie 1946 – *Raportul Regionalei PCR Oradea cu privire la stadiul desfăşurării operaţiunilor de aplicare a reformei agrare în judeţele nord-vestului României..*

23) Sighet (Maramureş), 29 mai 1946 *- Notă informativă a Legiunii de Jandarmi Maramureş, în legătură cu atitudinea anticomunistă a primarului comunei Boşcoiel, Muj Ioan, secretar al Organizaţiei Frontului Plugarilor din plasa Dragomireşti, manifestată la sărbătoarea din 19 mai 1946 de la Sighet.*

24) Oradea, iunie 1946 – *Statistica moşiilor cu statut nedefinitivat, vizate pentru a fi expropriate.*

25) Zalău, iunie 1946 – *Statistica lucrărilor de reformă agrară din judeţul Sălaj (25.06.1946).*

26) Oradea, 3 iunie 1946 – *Articol apărut în organul local de presă al F.N.D., „Crişana", în legătură cu declaraţiile făcute de ministrul justiţiei, Lucreţiu Pătrăşcanu, la Oradea şi Cluj, în problema Ardealului de Nord.*

27) Beliu (Arad), 8 iulie 1946 *- Notă informativă a Postului de Jandarmi, în legătură cu propaganda „manistă" desfăşurată în comunele plasei Beliu.*

28) Santău (Sălaj), 19 iulie 1946 – *Delaţiune formulată de locuitorul Indre Vasile, membru PCR, împotriva fruntaşilor comunei şi împotriva jandarmilor care nutresc simpatii pentru P.N.Ţ-Maniu.*

29) Sighet (Maramureş), 20 iulie 1946 – *Articol de fond în cotidianul „Lupta Maramurăşului", în care starea tensionată existentă între locuitorii români şi minorităţile maghiară şi ucraineană este pusă pe seama intrigilor alimentate de către moşierii nemulţumiţi de efectele reformei agrare*

30) Oradea, 7 octombrie 1946 – *Notă informativă internă a PCR, în legătură cu starea de spirit negativă înregistrată în rândurile ţărănimii, datorată accesului exclusiv al minoritarilor la putere, nivelului ridicat al inflaţiei şi lipsei locurilor de muncă.*

31) Beliu (Arad), 10 octombrie 1946 – *Caracterizarea fruntaşului „ţărănist" Mihai Son, comandată de Regionala PCR Oradea în scopul denigrării acestuia, destinată Comitetului Central al P.C.R pentru utilizarea ei în campania electorală.*

32) Zalău, 7 noiembrie 1946 – *Notă informativă a Legiunii de Jandarmi Sălaj, în legătură cu existenţa prin trenuri a unor indivizi, pretinşi membri ai PCR, care răspândesc zvonul înfiinţării colhozurilor.*

33) Bucureşti, 7 iunie 1947 – *Lege pentru investirea lucrărilor de reformă agrară cu puterea actelor de guvernământ, ca fine de neprimire pentru orice instanţă.*

34) Oradea, 12 mai 1948 – *Corespondenţă purtată între proaspăt desfiinţata Comisie de reformă agrară a judeţului Bihor şi Biroul Circulaţiei Bunurilor Imobile Agricole cu privire la predarea dosarelor legate de aplicarea reformei agrare spre păstrare în arhiva Prefecturii.*

35) Zalău, decembrie 1948 – *Monitorizarea bogătaşilor din plasa Valea lui Mihai..*

36) Oradea, decembrie 1948 – *Statistica bogătaşilor din judeţul Bihor.*

37) Bucureşti, martie 1949 – *Decretul de desfiinţarea a clasei moşierilor.*

38) Bucureşti, martie 1949 – *Material propagandistic elaborat de conducerea PMR pentru justificarea deciziei de desfiinţare a clasei moşiereşti.*

39) Oradea, 1 martie 1949 – *Procesul verbal al şedinţei de constituire a Comisiei judeţene pentru Desăvârşirea Reformei Agrare în Bihor.*

40) Oradea, martie 1949 **–** *Evidenţa proprietăţilor moşiereşti propuse de către Judeţeana PCR spre a fi confiscate conform Decretului 83/1949.*

41) Abram (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Goldberger Jzsak.*

42) Ant (Bihor) – *Notă telefonică privitoare la situaţia moşiei Horvath Iosif şi a câtorva dintre terenurile confiscate în satele plasei Salonta.*
43) Ant (Bihor) – *Procesul verbal al şedinţei de inventariere a bunurilor moşiei Madoş Ştefan.*
44) Avram Iancu (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Mişcuţa Gheorghe.*
45) Avram Iancu (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Nişte Iacob.*
46) Avram Iancu (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Stan Gheorghe.*
47) Cadea (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Südi Szábolcs.*
48) Cauaceu (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Okányi Ioan.*
49) Chiraleu (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Szatmári Ştefan.*
50) Chiribiş (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Steiner Andrei.*
51) Ciutelec (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Wertheimstein.*
52) Cotiglet (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Kubik Francisc.*
53) Diosig (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Vancea Alexandru.*
54) Gheghie (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Mateescu Gheorghe Alexandru.*
55) Ghiorac (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Tisa Gheorghe.*
56) Ghiorac (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Nagy Carol*
57) Ghiorac (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Matei Ioan.*
58) Ghiorac (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Besseney Zoltan.*
59) Ghiorac (Bihor) – *Raportul general al delegaţilor PMR însărcinaţi cu conducerea acţiunilor de expropriere a moşiilor Matei Ioan, Tisza Gheorghe şi Besseney Zoltan.*
60) Hodoş (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Bartos Adorián.*
61) Hodoş (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Goldstein Adalbert.*
62) Inand (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Markovits Emanuil.*
63) Ioşia (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Jakabfi.*
64) Lăzăreni (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Popescu.*
65) Leş (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Roxin Gheorghe.*
66) Margine (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Man Ileana.*
67) Mădăras (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Pápai.*
68) Palota (Bihor) – *Procesele verbale ale şedinţelor de constituire a comisiei de inventariere a bunurilor moşiei Jakabfi Ladislau.*
69) Palota (Bihor) – *Procesul verbal al Comisiei pentru Desăvârşirea Reformei Agrare din comuna Sâtandrei, întocmit cu ocazia descinderii la moşia Jakabfyi Ladislau din localitatea Palota, în vederea inventarierii şi preluării bunurilor agricole, în care se relatează că acţiunea a fost zădărnicită de gardienii Penitenciarului din Oradea, care administrau ferma.*
70) Palota (Bihor) – *Procesul verbal al şedinţei de inventariere a bunurilor Penitenciarului Oradea, din cadrul moşiei Jakabfyi Ladislau din localitatea Palota.*
71) Popeşti (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Borşoş Gheza.*
72) Roşiori (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei.*
73) Salonta (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Lakatos.*
74) Salonta (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Guga Ionel.*
75) Santău Mic (Bihor) – *Raportul echipei nr. 31 însărcinate cu exproprierea moşiei Makkai Jozséf.*
76) Satu Barbă, Ghida, Marghita (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Chiş Adalbert şi Chiş David.*
77) Săcuieni (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Réder Oskár.*
78) Sânicolau Român (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei.*
79) Sântandrei (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Dossu Dumitru.*
80) Sântandrei (Bihor) – *Raportul echipei nr. 29 în legătură cu exproprierea moşiei Jakabfi Ladislau.*
81) Spinuş (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Konovalov Valentin.*
82) Şişterea (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Mahler Gheorghe.*
83) Talpoş (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Frenţiu Iustin.*

84) Talpoş (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Kabdebo Ştefan.*

85) Tămăşeu (Bihor) – *Petiția adresată de Comisia locală de reformă agrară deputaților Andrei Pătraşcu şi Mihail Florescu cu privire la revizuirea hotărârii de scoatere de sub expropriere a moşiei lui Neufeld Leopold.*

86) Tămăşeu (Bihor) – *Hotărârea Comisie pentru Aplicarea Reformei Agrare de expropriere a unei suprafețe de 8 iugăre din măşia Kovács Ladislau.*

87) Tăuteu (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Mann Neculae.*

88) Tăuteu (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiilor Friedman (Mann) Ileana şi Ştern.*

89) Tinca (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Bica Ludovic.*

90) Arad, 3 martie 1949 – *Procesul verbal al şedinței de bilanț a Comisiei Județene pentru Desăvârşire Reformei Agrare în Arad.*

91) Aleşd (Bihor), 7 martie 1949 – *Raportul membrilor Biroului Organizației de bază PMR a plasei Aleşd în legătură cu desfăşurarea acțiunilor de aplicare a Decretului nr. 83/1949.*

92) Beiuş (Bihor), martie 1949 – *Raportul Biroului Organizației de bază PMR al plasei Beiuş în legătură cu starea de spirit a populației şi modul de îndeplinire a sarcinilor de partid.*

93) Beliu (Arad), martie 1949 – *Raportul Biroului Organizației de bază PMR al plasei Beliu în legătură cu starea de spirit a populației şi modul de îndeplinire a sarcinilor de partid.*

94) Săcuieni (Bihor), martie 1949 – *Raportul Biroului Organizației de bază PMR al plasei Săcuieni în legătură cu starea de spirit a populației şi modul de îndeplinire a sarcinilor de partid.*

95) Vaşcău (Bihor), martie 1949 – *Raportul Biroului Organizației de bază PMR al plasei Săcuieni în legătură cu starea de spirit a populației şi modul de îndeplinire a sarcinilor de partid.*

96) Oradea, martie 1949 – *Procesul verbal al şedinței de analiză a stadiului de aplicare a decretului de confiscare a proprietăților moşiereşti din județul Bihor.*

97) Oradea, martie 1949 – *Statistica moşierilor deportați din județul Bihor.*

98) Satu Mare, martie 1949 – *Statistica moşiilor confiscate înn urma Decretului nr. 83/1949.*

99) Oradea, martie 1949 – *Bilanțul valorilor confiscate prin Decretul nr. 83/1949 în județul Bihor.*

100) Bucureşti, martie 1949 – *Material propagandistic elaborat de Vasile Luca în legătură cu „desăvârşirea" Reformei agrare.*

101) Oradea, aprilie-noiembrie 1949 – *Evidența donațiilor forțate dispuse de Episcopia Ortodoxă Română a Oradiei asupra sesiilor bisericeşti.*

102) Oradea, aprilie-noiembrie 1949 – *Evidența donațiilor forțate dispuse de Episcopia Romano-Catolică a Oradiei asupra sesiilor bisericeşti.*

Anexe documentare

Reforma Agrară – Scrutinul din 1946
1

Bucureşti, septembrie 1944 – *Material documentar întocmit de fruntaşul ţărănist Grigore Anghelescu, membru fondator al Partidului Naţional Ţărănesc, în care este criticată politica promovată de partid în perioada interbelică şi totodată sunt trasate direcţiile novatoare ale viitorului program în vederea apropierii partidului de sectorul stâng al eşichierului politic.*

P.N.Ţ. în politica ţării

I. Cauzele şi împrejurările constituirii lui

Partidul Naţional-Ţărănesc a ieşit din contopirea celor două partide cu caracter regional: Partidul Naţional din Ardeal şi Partidul Ţărănesc din Regatul vechi şi Basarabia.

1. Fostul Partid Naţional Român din Ardeal a apărut ca un mijloc de luptă naţională a obştei române – considerată ca o minoritate a Imperiului Austro-Ungar. El întruchipa conştiinţa naţională şi ducea lupta pentru câştigarea libertăţilor pentru toate straturile sociale româneşti, având ca ţel final dobândirea întregii neatârnări şi unirea cu Regatul. Aceasta a fost aţâţată îndeosebi de politica statului unguresc – mai mult decât burghez – care s-a îndărătnicit să domine până la nimicire şi să stăruie prin mijloacele cele mai crude, să desfiinţeze şi să înghită toate minorităţile etnice.

Primele elemente sociale româneşti care au ajuns la o conştiinţă naţională dezvoltată s-au dovedit, cum era şi firesc, intelectualii şi burghezii. Cei dintâi, pentru bunul motiv că stăruind să înfăţişeze şi să dezvolte sentimentul românesc, erau ţinuţi deoparte şi umiliţi de autorităţi, iar ceilalţi, pentru lipsa de sprijin şi pentru greutăţile întâmpinate în profesiile lor economice, pe care ungurii şi slugile lor căutau să le stârpească în întregime. De aceea şi rolul acestor două categorii sociale a rămas în conducerea Partidului Naţional.

Ţărănimea ardeleană, deşi dovedise în trei rânduri un început de conştiinţă de clasă – încercând să impună prin mişcări revoluţionare destul de viguroase şi bine închegate, recunoaşterea drepturilor sale, a urmat în întregime Partidul Naţional. Şi era firesc, întrucât grofii reprezentau în acelaşi timp şi pe stăpânii – moşieri nemiloşi – şi pe străinii de sânge care se slujeau de tot aparatul administrativ.

După unire, burghezia regăţeană, lacomă şi exclusivistă, s-a îndărătnicit să dea noilor regiuni alipite o administraţie de ocupaţie (îndeosebi economică) în loc de închegare frăţească. Acest fenomen – care s-a petrecut şi în alte state vecine: Jugoslavia, Cehoslovacia, Polonia – a împiedicat şi apoi a sluţit închegarea ţării în plan politic, care ar fi trebuit să se desăvârşească prin despărţirea Partidului Naţional în clasele din care era constituit şi prin contopirea acestora cu cele corespunzătoare din regatul vechi.

Ţărănimea ardeleană, tot atât de nemulţumită ca şi celelalte clase sociale, a rămas – din cauze care acum îi erau proprii – alături de Partidul Naţional, stegarul luptei reîncepute de burghezia transilvăneană împotriva Partidului Naţional-Liberal, instrument politic al burgheziei bucureştene, cu pretenţii imperialiste. Deşi unii din fruntaşii ardeleni au sfătuit deschis să se închine steagul Partidului Naţional în faţa celui Liberal – cum era şi logic – a izbutit totuşi în 1927 punctul de vedere al ardelenilor, care susţineau şi au reuşit să facă „fuziunea" cu Partidul Ţărănesc. Motivul hotărâtor al acestora din urmă nu era nici romantic, nici de apărare a „democraţiei". Acest motiv izvorâse dintr-un calcul bine chibzuit, cum vom vedea mai târziu. Şi în parte şi-a atins scopurile.

2. Partidul Ţărănesc avea altă obârşie şi pornise cu altă înfăţişare. Înainte de războiul mondial din 1914-1918, ţărănimea din regat nu lua parte la viaţa politică. Ea era mult mai întârziată şi peste măsură de săracă. Votul pe colegii şi starea ei – culturală şi economică – nu i-a dat prilejul să se impună pe tărâm politic. Arareori, când „cuţitul ajungea la os", se răzvrătea, ajungând la revolte sângeroase, dar neînchegate şi necoordonate pe regiuni mai întinse.

Datorită urmărilor stârnite de zguduirile marelui război şi de uriaşa revoluţie din Rusia, s-a introdus şi la noi votul universal şi astfel, massele săteşti au fost chemate la viaţa politică. Din această cauză a apărut în ţară o grupare politică denumită Partidul Ţărănesc.

Programul său oglindea cu prisosinţă scopul: împroprietărirea generală prin împărţirea moşiilor, democratizarea vieţei politice şi mari reforme economice pretinse de ţărani împotriva clasei stăpânitoare de până atunci, care le ştersese toată vlaga şi îi ţinea în bezna ignoranţei.

Lipsa de experienţă firească oricărui început şi lipsa unor luptători chiar din clasa ţărănească, pricepuţi, cunoscători, căliţi într-o luptă îndelungată, a dat prilej multor politicieni vechi, „generoşi" ori „nemulţumiţi", să ocupe locurile de conducere în noul partid. Dar aceştia, pe deasupra oricărei bunevoinţe, au adus cu ei – fără să vrea poate – o mentalitate care nu se potrivea câtuşi de puţin cu ceea ce trebuia să înfăţişeze ei. Aceasta a fost una din cauzele principale care a îndepărtat Partidul Ţărănesc de la rosturile lui fireşti, de reprezentant al clasei ţărăneşti şi al intereselor ei. Abaterile care s-au impus cu prilejul fuziunii, au schimbat şi mai mult rostul partidului. Şi aceasta s-a văzut cu prisosinţă în cele două guvernări, când massele dezamăgite au început să se depărteze de partid, încercând să caute alţi reprezentanţi mai credincioşi.

II. Guvernările şi direcţia lor

Noul Partid Naţional-Ţărănesc, ajuns la putere înainte de a fi fost în măsură să se unifice gândirea fruntaşilor lui şi să i se limpezească scopurile, a avut drept capital politic numai protestul împotriva monopolului vieţei economice şi administrative deţinut de Partidul Liberal.

Mulţi dintre fruntaşii partidului însă erau în acelaşi timp fruntaşi ai marei burghezii ardelene, care îşi luase într-ajutor de mai înainte gruparea „tachistă" din vechiul regat.

Fruntaşii ardeleni, care au susţinut fuziunea şi au înfăptuit-o, aveau dreptate. Ei nu au vrut să împartă privilegiile de clasă conducătoare cu vechii liberali regăţeni. Ei au urmărit să doboare pe liberali şi să preia ei întregile privilegii, cu sprijinul ţărănimii regăţene şi basarabeni cărei conducători, unii conştienţi (prinşi în combinaţiile financiare) alţii fără să vrea, s-au făcut instrumentele acestei politici urmărite cu dârzenie.

Într-adevăr, din vechiul program ţărănist, care urmărea *înlăturarea instituţiilor* prin care liberalii spoliau ţara şi *nu aservirea lor*, nu s-a înfăptuit nimic care ar fi putut micşora ori atinge chiar interesele marilor capitalişti şi onorabililor moşieri – în mare număr la posturile de conducere a partidului şi în guvernele N[aţional] Ţ[ărăniste] şi aceasta, cu toate că partidul venise la cârmă într-o epocă în care se putea face foarte mult, fiindcă capitalismul în general şi cel românesc în special, era biciuit de cea mai gravă criză.

Astfel:

Nu s-a revizuit şi nu s-a completat reforma agrară, nu s-au dat credite micilor plugari – o lipsă atât de veche şi de arzătoare – nu s-au aplicat metodic şi voit regulile democratice în viaţa publică şi în administraţia ţării. Jaful cămătarilor a continuat nestingherit şi mai mult din motive electorale, abia la sfârşitul guvernării s-a votat o lege de micşorare a dobânzilor. Cât despre conversiunea datoriilor, cerută ca o necesitate de viaţă a economiei micilor producători şi ca un firav început de justiţie socială, trufaşii bancheri ai partidului nici nu au vrut să audă de ea.

Două rosturi de căpetenie ar fi avut partidul:

1. Împroprietărirea. Fiind prea slab în 1921, nu a putut-o face.

2. Revizuirea exproprierii şi reorganizarea creditului.

În guvernarea începută atât de zgomotos, nu a vrut să se înfăptuiască nici una din acestea. Era firesc: cadrele de sus nici nu mai reprezentau clasa ţărănească, nici nu mai urmăreau aceasta.

În schimb, guvernările „ţărăniste", *ele* au dat înapoi chiar bruma de practici democratice care, de bine de rău, erau recunoscute în viaţa publică; *ele* le-au sugrumat şi au deschis calea dezastrului de mai târziu. Deşi, dacă ar fi dorit să înscăuneze o democraţie sinceră şi sănătoasă în guvernare, nimic nu ar fi putut să li se împotrivească.

Ce s-a făcut?

1) În timpul primei guvernări a Partidului Naţional Ţărăniste şi cu banii Ministerului de Interne (Vaida Vevod, „naşul Gărzii de Fier") s-a organizat mişcarea fascistă a lui Corneliu Codreanu: „Garda de Fier", ale cărei scopuri de căpetenie erau: dictatura în politica internă şi alianţa cu Italia fascistă şi Naţional-Socialiştii germani, deşi era prea bine ştiut că Hitler pregătea

şi urmărea dezlănţuirea războiului pentru nimicirea tratatelor care asigurau independenţa României.

2) S-a păstrat legea electorală cu „prima" şi centralismul, care anulau orice început de viaţă politică cu adevărat democratică şi împărţea ţara în paşalâcuri electorale dăruite unui „şef" judeţean, transformat astfel în „stăpân" arbitrar şi abuziv.

3) În acelaşi spirit reacţionar, în loc să se legifereze norme de protecţia muncii, în loc să se cerceteze cu înţelegere cererile profesionale ale muncitorilor, guvernarea N[aţional] Ţ[ărănistă], sub înrâurirea Siguranţei, a patronat măcelărirea muncitorilor mineri de la „Lupeni" şi ceferiştii de la „Griviţa" şi a dizolvat sindicatele muncitoreşti unitare.

4) Substratul acestei atitudini de „mână tare" s-a vădit mai târziu, când guvernul Vaida a instituit regimul „puterilor depline" obţinute cu uşurinţă din partea unui parlament aservit guvernului şi a deschis astfel drumul dictaturii.

5) Tot guvernarea Naţional Ţărănistă, urmărind stabilizarea leului şi sub pretextul însănătoşirii Băncii Naţionale, a trecut în sarcina statului un portofoliu putred de peste cinci miliarde lei, împovărând contribuabilii, fără să încerce pedepsirea celor vinovaţi de politica monetară, care crease această situaţie dezastruoasă.

6) În urma şi din împrumutul – faimosul şi cântatul împrumut – de stabilizare, pentru ţărani nu s-a găsit nici un ban. Dar s-au pus bazele „Creditului Agricol" cu capital de un miliard lei, care între 1932-1936 a împărţit la 182 mari proprietari 811 milioane lei şi le-a dat astfel putinţa să se refacă cu uşurinţă după legea conversiunii.

7) Astfel s-a ajuns nu la sfărmarea mecanismului capitalist – bancaro-industrial – de exploatare, creat şi folosit de liberali, ci la salvarea lui de la faliment cu sprijinul bugetului statului şi la întărirea acestui mecanism, pe preţul intrării diferiţilor fruntaşi Naţional Ţărănişti în consiliile de administraţie respective.

8) O tăgăduire şi mai făţişe a programului a fost împiedicarea înjghebării de industrii mici locale, pentru a pune astfel la adăpost jaful marilor trusturi capitaliste şi pentru ca marii moşieri să recruteze mereu braţe de muncă din belşug şi pe preţ de nimic.

În ordine de politica internă de partid:

9) În loc să sfarme rezistenţa reacţionară cuibărită în mentalitatea oamenilor şi a instituţiilor şi care nu a încetat o clipă să dăinuiască, ba chiar să domine întreaga atmosferă politică a ţării, s-au făcut acte de supunere. Astfel, pentru a da satisfacţie câtorva generali liberali, a fost izgonit din partid tocmai Constantin Stere, fruntaşul ţărănist basarabean, căruia i se datora fuziunea şi bruma de idei clare în programul de democratizare a ţării. Cu această lovitură, aripa ţărănistă a fost aproape lichidată ca forţă de rezistenţă în partid şi marea burghezie ardeleano-tachistă şi-a aservit interesele ei tot partidului.

10) Aceasta s-a putu vedea şi mai limpede din cea de a doua guvernare, când, pentru a rămâne la putere cu orice preţ, domnul Mihalache a fost învins de fostul prefect de poliţie Gavrilă Marinescu şi a părăsit guvernul, fără ca partidul să tragă vreo concluzie politică, în afară de cea a alegeri domnului Vaida Voevod ca şef, respectivul fiind favoritul camarilei şi oamenilor de afaceri din jurul tronului regal.

Acestea au fost manifestările cele mai de seamă ale zbuciumatelor guvernări care au compromis în faţa masselor un steag, un grup de fruntaşi şi chiar ideea de democraţie, pentru care se vărsase şi se varsă încă râuri de cerneală şi noian de discursuri …

Ce altceva putea da guvernarea unui partid ieşit dintr-un compromis, menţinut printr-o echilibristică de cabinet şi ai căror fruntaşi aveau interese fundamental potrivnice nevoilor, intereselor şi ţelurilor mulţimii, pe care în derâdere nu o conteneau să susţină că o reprezintă?

Ce altceva putea da guvernarea unui partid pretins democratic şi anticapitalist, când marele capital a vegheat necontenit şi cu desăvârşit succes prin reprezentanţii lui oficiali în parlamente ţărăniste: Max Auşnit, Richard Schoepkez, Nicolae Malaxa (sprijinitorul legionarilor), I. Marinescu (odiosul nemţofil de mai târziu, din guvernul lui Antonescu), C. Angelescu, MIronescu, Buşilă etc.

Cum ar fi putu să nu se compromită în fața masselor o cârdășie atât de îndrăzneață în cinismul ei, care nu avea alt scop decât amăgirea și stoarcerea mai departe a țărănimii și păturilor muncitoare.

III. Evoluția partidului sub guvernarea Tătărăscu

Adâncirea frământărilor din partid, privind atitudinea unora față de rege și noul program lansat de domnul Mihalache în toamna lui 1933 (10 septembrie), au dus la retragerea guvernului Vaida și înlocuirea lui cu liberalii. Această retragere a dus la șefia domnului Mihalache, care avea atunci și rolul de legătură și echilibru între cele două grupări ardelene: cea palatistă, în frunte cu Vaida și cea antipalatistă, în frunte cu domnul Maniu.

În dorința de a pune concordanță între programul nou și practicile obișnuite, noua conducere a încercat să impună membrilor partidului, cu roluri de răspundere în ierarhia cadrelor, datoria de a se retrage din consiliiile de administrație ale întreprinderilor în care nu aveau capitaluri proprii. Fiindcă, potrivit obișnuinței, mulți dintre fruntașii partidului – ca toți oamenii politici – fuseseră atrași în diferite consilii de administrație ale societăților capitaliste, care exploatau bunurile țării și munca poporului, ca în schimbul tantiemelor nejustificate cu nimic, aceștia să protejeze interesele societăților în cauză, în timpul guvernărilor. Și mai ales, fiindcă pe oamenii noștri politici, odată dedulciți cu tihnita viață a puterii, a început să-i stinghereacă îndeletnicirea cu vreo profesie și se mulțumeau cu venituri tainice, pentru care nu depuneau nici o trudă.

Dar această încercare a conducerii nu a avut nici un rezultat, în afară de acela că a dovedit toată fățărnicia și întreg putregaiul din cadrele superioare ale partidului. A urmat ruptura definitivă a grupului Vaidist, situat fățiș prin aceasta, pe linia șovinistă și fascizantă.

Totuși, partidul nu a avut o linie dreaptă, unitară și hotărâtă, care ar fi putut să se impună, izvorâtă fiind din sentimentul unei rele răspunderi față de evenimentele internaționale în continuă și vădită agravare. Ramura țărănistă, în frunte cu șeful partidului (domnul Mihalache) s-a lăsat ademenită de momelile regelui, care din șase în șase luni făgăduia „puterea" și „pentru a nu se strica cu palatul" a redus cu totul agitația în masse și ținerea trează a conștiinței cetățenești, a simțului de demnitate civică și a valorii metodelor democratice mereu în grav pericol.

Nici atunci când „Garda de Fier" – sub ochii îngăduitori ai autorităților și sub ațâțările ziarului „Universul" – a trecut la generalizarea actelor de violență, de teroare și chiar de crimă, partidul nu s-a mișcat. Ba, nu a luat nici un fel de atitudine, deși în țară circula lista „dușmanilor legiunii" care *trebuiau asasinați* și printre care era șeful și ceilalți fruntași ai partidului – afară de domnul Maniu.

Ramura ardeleană – prin mijlocirea lui Zaharia Boilă – intrase în legătură cu instrumentul politic din România al hitlerismului. Și aceasta cu toate că Corneliu Codreanu adresase regelui o scrisoare publică, cerându-i să schimbe imediat politica externă și să treacă în tabăra Germaniei. Domnul Maniu însuși, nu a încetat o clipă să dea protecție morală acelei mișcări de extremă dreaptă, nu a încetat o clipă să îi dea certificate de patriotism „gărzii de fier", deși în mod public susținea că e democrat, că trebuie să rămână alături de vechii aliați și făcea parte din partidul ai cărui fruntași fuseseră condamnați la moarte de Corneliu Codreanu.

Nici cel puțin atunci când a fost înlăturat Titulescu de la Ministerul de Externe și s-a dat o lovitură zdrobitoare politicii internaționale dusă de acesta, Partidul N[ațional] Ț[ărănesc] lihnit de guvernare cu orice preț, nu a mai fost în măsură să se ridice cu semeție unui organism hotărât și conștient de misiunea lui…

Fiindcă această misiune de mult se stinsese în inimile fruntașilor și cadrelor național țărăniste.

IV. Cartelul cu Garda de Fier

În această situație de penibile (dar bine chibzuite) contradicții morale, s-a dovedit nefericită calea de supunere față de rege a domnului Mihalache. Și era firesc ca duplicitatea atitudinilor Maniu-Mihalache să se termine cum s-a terminat în noiembrie 1937 (prin menținerea la cârmă a guvernului Tătărescu). După cum tot firesc era ca domnul Maniu să preia șefia partidului, pentru a-l îndruma pe o linie de opoziție activă împotriva regelui.

Dar partidul pierduse de mult încrederea maselor, iar cadrele erau obosite şi deznădăjduite să ducă o luptă atât de hotărâtă, după ce ani de zile fuseseră amăgite cu formula: "*nu vă mişcaţi, să nu supărăm pe rege, că e aranjat să venim la putere*". Partidul, care îşi propusese ca ţel schimbarea din temelii a metodelor de cârmuire şi a aşezării economice a ţării, renunţase de mult la singura cale care îl putea duce la guvern: *lupta hotărâtă şi fără compromisuri a poporului.*

Totuşi domnul Maniu – noul şef – în uimirea generală, a încheiat cartel electoral cu "garda de fier", care urmărea tocmai lichidarea partidelor, lichidarea parlamentarismului şi aservirea ţării lui Hitler.

După ce, prin discursuri meşteşugite aruncate în opinia publică în momente bine alese, izbise mortal tactica domnului Mihalache (de apropiere slugarnică de rege) fără să ceară categoric schimbarea ei, domnul Maniu a aruncat partidul în cea mai nefirească cârdăşie.

Aceasta era direcţia politică a P.N.Ţ. în timpul când masele de stânga cereau, pe bună dreptate, întărirea democraţiei, prin construirea unui front popular.

Ce interese politice puteau mâna ţărănismul să dea mâna cu duşmanul lui de moarte?

Ce temeiuri morale îndreptăţeau această de neînchipuit împerechere a adepţilor dictaturii teroriste cu apărătorii democraţiei sociale, a părtaşilor Germaniei hitleriste cu susţinătorii politicii externe de pace şi legături cu vechii aliaţi? De ce s-a ridicat la rang de partid de guvernământ «Garda de fier»?

Numai din dorinţa de a înfrânge pe rege?

Aceasta ar fi însemnat să reducem la un simplu joc de pasiuni între domnul Maniu şi rege un act politic de o covârşitoare importanţă politică pentru tot ce s-a întâmplat ulterior în România.

În nici un caz nu s-ar putea afirma că domnul Maniu, prin înţelegerea cu Zelea Codreanu, ar fi urmărit întărirea democraţiei. Dictatura regală ce se contura tot mai mult, nu era mai rea – dimpotrivă! – decât dictatura Gărzii de fier, căreia domnul Maniu îi întindea mâna. Cum poate fi atunci interpretat gestul nefast al domnului Maniu? Să n7u uităm că la venirea regelui Carol al II-lea, domnul Maniu nu a pus nici o piedică serioasă. Probabil prin această venire, vârfurile de bogătaşi burghezi ai P.N.Ţ., mai puţin înstăriţi decât liberalii, dar nu mai puţin hrăpăreţi, sperau să înlăture pe vechii adversari, bizuindu-se pe duşmănia veche dintre rege şi Partidul Liberal. Fireşte, domnul Maniu s-a înşelat. Iar în 1937, liberalii, reprezentaţi prin guvernul Tătărescu, erau mult mai tari decât naţiona-ţărăniştii. Niciunul din aceste partide, însă, nu mai avea sufragiul maselor înşelate de ele în guvernările anterioare. În schimb, exercitau gardiştii de fier influenţa lor nenorocită asupra poporului. Bătea doar în toată Europa vântul nebuniei hitleriste! Iar burghezia română nu rămânea indiferentă la ceea ce se petrecea. Nici pe de parte nu. În loc să stăvilească prăpădul care se apropia, ea dădea mai pe faţă, mai pe ascuns, o mână de ajutor hitlerismului mascat verde în România. Prin aceasta se spera şi se urmărea combaterea stângii muncitoreşti şi ţărăneşti şi intensificarea urii împotriva Uniunii Sovietice. Aşa făceau liberalii, aşa făcea «Universul».

Domnul Maniu nu voia să rămână mai prejos. Trebuiau doborâţi liberalii, pe de o parte, care era vechiul obiectiv de luptă al Partidului Naţiona-Ţărănesc., iar pe de altă parte, trebuia câştigată Garda de fier, care cu stupefiantul hitlerismului, căuta să cucerească masele. pRin aceasta, Partidul Naţiona-Ţărănesc spera să ajungă mai devreme sau mai târziu la putere, şi în acelaşi timp, să se îndiguiască împotriva tuturor mişcărilor de stânga, în interior, şi a Uniunii Sovietice, în exterior. Petru că burghezia română nu mai vedea altă modalitate de salvgardare a putinţelor ei economice exploatatoare, decât aruncarea în braţele Germaniei hitleriste. Iar domnul Maniu se gândea probabil că dacă e să facă aceasta, atunci de ce n-ar face-o chiar Partidul Naţiona-Ţărănesc. Era pe atunci o goană nebună a tuturor reacţionarilor din România, în frunte cu regele, care mai de care să ajungă cât mai repede la Berlin. Înţelegerea domnului Maniu cu Garda de fier era o «lovitură de maestru» care să creeze avantaje Partidul Naţiona-Ţărănesc în acest drum. Vorba aceea, *dacă e să fie dictatură, dictatură să fie, dar s-o facem noi!*

E greu de spus până unde ar fi putut merge domnul Maniu pe acest drum.

Dar pentru luptătorii cinstiţi, credincioşi, statornici, nu se putea trage decât o singură şi dureroasă concluzie: *că din partidul care chemase poporul la luptă pentru desăvârşirea unui regim*

politic democrat şi pentru înfăptuirea unei atât de râvnite dreptăți sociale, nu mai rămâne decât o firmă goală.

Aşa-dar, pe vremea când în Franța democratică se forma frontul popular, pentru a se putea duce mai bine lupta împotriva fascismului în creştere, când în toate democrațiile apusene domnea îngrijorarea de războiul pe care-l pregătea Hitler, domnul Maniu, în loc să caute să fortifice poziția şubredă a «democrației româneşti» întinde mâna celui mai crâncen duşman pe care l-a avut democrația noastră vreodat: Garda de fier! Prin aceasta, domnul Maniu punea umărul să împingă carul Statului pe linia hitleristă.

V. Partidul în timpul dictaturii lui Carol

(Frontul Renaşterii Naționale)

Rezultatul alegerilor din decembrie 1937 a constituit o înfrângere pentru rege, dar nu şi o izbândă pentru Partidul Național-Țărănesc. În Ardeal mai ales, pe cât de multe voturi a cucerit Garda de fier – aliata domnului Maniu – pe atât de slabe s-au dovedit organizațiile Partidul Național-Țărănesc. Acest rezultat nu mai da regelui putința să întocmească un guvern parlamentar, fiindcă singurele două grupări care ar fi reuşit să ajungă la o majoritate relativă, Partidul Național-Țărănesc şi Garda, era absolut exclus să rămână alături la guvernare.

Atunci, regele a ales altă cale – tranzitorie – a constituit guvernul Goga-Călinescu, vâslind corabia guvernamentală tot mai la dreapta şi tot mai mult spre Germania, şi a deschis astfel calea dictaturii fățişe. Atunci, cu Călinescu şi-au reluat zborul toți "fruntaşii" partidului, care fuseseră menținuți în ierarhia înaltă nu prin selecția maselor, ci prin combinații de biurou şi echilibristici de grupulețe.

Această cale a vădit tendința României de a se arunca în brațele Germaniei – cum s-a întâmplat – şi a grăbit răcirea crescândă a legăturilor noastre abia reluate cu U.R.S.S., răcire care ne-a adus dezastrul de mai târziu. Credem că nici un om politic nu a dat însemnătatea cuvenită avertismentului fostului ministru sovietic la Bucureşti – Ostrovscki – atunci când acesta, văzând tendințele de neînlăturat ale politicii noastre externe şi metodele bizantine de la Palatul Sturza şi de la Palatu Regal, şi-a cerut rechemarea din Bucureşti şi a părăsit România.

Care ar fi trebuit să fie atitudinea celui mai mare partid democratic din România? Una singură: mobilizarea maselor şi lupta deschisă pentru apărarea instituțiilor democratice şi a libertăților cetățeneşti, ceea ce ar fi însemnat lupta pentru salvarea țării.

Dar Partidul Național-Țărănesc nu a făcut-o.

Într-un iureş năvalnic, masele răspunseseră cu tot avântul de două ori în 1928, la chemarea partidului, la Alba Iulia şi Bucureşti. Dar în amândouă cazurile, partidul s-a oprit în mijlocul drumului şi a trimis oamenii acasă. Aşa a început să roadă şovăiala şi neîncrederea. Fiindcă pentru conducerea partidului, mobilizarea maselor a constituit mai degrabă un mijloc de intimidare, de şantaj a celuilalt factor constituțional, decât un mijloc de luptă, singurul în măsură să dea roade hotărâtoare.

Şi era firesc. *Chemarea maselor înseamnă pregătirea lor, înseamnă crearea conştiinței că ele, prin lupta lor şi-au cucerit dreptul şi asta nu putea conveni celor ce aşteaptă şi îngăduia poporului doar să voteze şi să aplaude …*

După aceste jocuri de-a revoluția şi după descurajarea adusă de guvernări, era firesc să se repete povestea ciobanului mincinos cu lupul închipuit: *când lupul s-a ivit cu adevărat, oamenii, de atâtea ori mințiți, nu au mai crezut şi nu au mai sărit să apere turma.*

*Neavând altceva de făcut, partidul s-a resemnat. A îmbrăcat forma dictaturii – dând depline puteri şefului – şi s-a lăsat de meserie (adică a început să se destrame). Iar domnul Maniu, neavând în spate forța maselor, a aşteptat tihnit sfârşitul care era inevitabil, spre a dovedi tuturor că prorocise catastrofa. Dar un om politic nu poate imita pe gospodina nevolnică din povestirea lui Creangă (*cu grunjul de sare pe care motanul îl va trânti pe capul copilului*), ne fiind nici un merit şi nici o satisfacție să constate mai târziu că a prevăzut dezastrul. Un om politic trebuie să caute orice mijloc pentru a înlătura nenorocirea care ar amenința să se abată ca un potop peste țară.*

Din cauza opoziției pur teoretice a şefului, din cauza laşității ori a oportunismului, partidul trecând din proprie inițiativă pe linie moartă, mulți luptători verificați s-au retras la treburile lor şi mulți au trecut în tabăra regală. Domnul Mihalache însuşi a dovedit că nu trăsese nici o consecință definitivă

din perioada şefiei sale, şi a primit postul de consilier regal, încercând din nou să ajungă la o înţelegere cu regele prin mijlocul de mult falimentar al «persuasiunii»*, al servilismului faţă de tron.*

Lipsa pregătirii cinstite a poporului, lipsa trâmbiţatelor sancţiuni împotriva celor care au făcut teroarea şi abuzurile electorale (din administraţie, armată şi justiţie), lipsa pedepselor atât de stăruitor cerute de opinia publică pentru jaful în avutul statului, nu puteau duce poporul nostru iute la mânie dar şi la descurajare, decât unde l-au adus: la nepăsare faţă de trâmbiţele partidului, care au început să sune în pustiu, fiindcă el dovedise că nu mai înfăţişa nici unul din ţelurile reale pentru care ţărănimea e strânsese şi rămăsese ani de zile cu atâta înflăcărare sub faldurile steagului său plin de făgăduinţe…

VI. Partidul şi dictatura lui Antonescu

Prins în cleştele unei politici externe, fără o bază concretă, regele a trebuit să se supună Dictatului de la Viena, dictat impus de protectorii pe care singur şi-i alesese.

Această nouă şi gravă lovitură a uşurat lupta duşmanilor săi şi astfel, Carol a fost nevoit să părăsească tronul. Dar dacă „*marile*" partide au avut un rol categoric în izgonirea regelui trădător, nu şi-au asumat nici o încercare de a menţine Transilvania întreagă, de a se împotrivi dictatului. Domnul Iuliu Maniu – şeful Partidului Naţional-Ţărănesc – s-a mulţumit cu izbânda împotriva lui Carol, dar nu a vrut să-şi ia răspunderea de a aduce ţara pe făgaşul unei politici fireşti şi pe plan extern.

De ce?

De ce a lăsat să se înscăuneze la cârma ţării un guvern de dictatură, Antonescu, sprijinit numai de legionari, când era prea limpede că acest guvern ne va arunca în haos intern şi ne va înfeuda Germaniei hitleriste? Fiindcă burghezia noastră nu era preocupată de ţară, de naţiune, ci de lupta nazismului contra Rusiei. Burghezia, conştient a dăruit lui Hitler şi scopurile sale, întinsurile ţării, tineretul neamului, libertatea statului şi toată bruma de agoniseală pe care o înjghebasem.

Dar ca să nu fie bănuită de fascism, a lăsat guvernarea în mâna unei cete de asasini, cu scop îndoit:

1) Să ducă – formal – aceştia ţara pe linia războiului împotriva URSS, alături de axa care ne-a dat Dictatul de la Viena, şi de Ungaria, care a beneficiat de el;

2) Să se compromită în acelaşi timp (odată misiunea-i îndeplinită) şi să lase iarăşi drum liber boierilor noştri.

Avusese „Garda de Fier„ o oarecare forţă morală sau electorală spre a i se îndreptăţi venirea la guvern? Hotărât nu! Garda de Fier, ca orice organizaţie fascistă, cu colorit social, fusese întemeiată de zarafii, de ciocoii noştri şi de slugile lor, cu un singur scop: *să amăgească massele cu un program de reforme «adânci», care nu puteau fi niciodată înfăptuite, tocmai spre a le zăpăci şi spre a le împiedica să apuce pe drumul firesc al luptei conştiente împotriva castelor exploatatoare*. După cum antisemitismul hitleriştilor noştri a fost menit totdeauna să împiedice lumea de a vedea ghiarele adevăratului exploatator, indiferent de culoarea părului sau lungimea nasului. (Antisemiţii noştri nu pe adevăraţii capitalişti evrei i-au lovit vreodată).

De ce a fost adusă la putere Garda de Fier, care avea păcatul în plus că nu era decât o agenţie a hitlerismului? (După ce însuşi regele îi tăiase capul, atunci când constatase că nu o poate stăpâni, să îşi ia ea, Garda, aere de stăpânitor?). Fiindcă marea noastră burghezie căuta să sugrume orice început de viaţă nouă şi curată în ţară. Iar conducerea Partidului Naţional-Ţărănesc a fost în întregime partizana acestei linii politice.

Un prieten personal al domnului Maniu, Gerota, membru al partidului, ca secretar general la Justiţie făcea legătura cu guvernul legionar. Şi a rămas în postul de secretar general chiar după asasinarea secretarului general al partidului, regretatul Virgil Madgearu.

Situaţia apare mult mai limpede pentru acei care ar răsfoi «România Nouă», scoasă de domnul Zaharia Boilă imediat ce au venit legionarii la putere şi suspendată numai după un stăruitor şi energic protest al domnului Mihalache pe lângă domnul Maniu.

«România Nouă», a domnului Boilă, din octombrie 1940, ne dă toată măsura atitudinii ascunse, hotărât şi în întregime germanofile a conducerii Partidului Naţional-Ţărănesc, care se vrea considerat sincer democrat. Şi aceasta în momentul în care mâna legionarilor, sub comanda hitleriştilor, ucidea mişeleşte pe cel mai harnic şi mai hotărât fruntaş al partidului, pe Virgil

Madgearu, în momentul în care trei mii de oameni politici „*democrați*" erau pe punctul de a fi măcelăriți.

VII. Partidul Național-Țărănesc şi războiul

În mai 1940, Strafford Cripps, noul ministru al Angliei la Moscova, a zăbovit câteva zile la Bucureşti, în drum spre noul său post. Cu acest prilej a comunicat şi oamenilor noştri politici planurile etapelor următoare ale războiului şi, printre altele, hotărârea Angliei de a ajunge la o alianță militară activă cu Rusia. „Merg la Moscova să pledez cel mai greu proces din viața mea şi sper că îl voi câştiga" spunea Strafford Cripps. Dar nimeni n-a tras nici o concluzie, aşa cum s-ar fi impus din declarația lui Strafford Cripps.

În iarna 1940/41 nemții şi-au adus armata în România. În primăvară, armatele nemțeşti din țara noastră au trecut în Bulgaria şi de aici în Iugoslavia şi Grecia. Odată Balcanii îngenunchiați, armata german – urmărind planul politic şi diplomatic al lui Hitler – a atacat URSS.

Care a fost atitudinea oamenilor noştri politici față de războiul în care eram târâți? Nimeni, absolut nimeni nu s-a împotrivit. Buimăciți – în ultimul timp –de propaganda domnului Cristureanu şi a altor agenți, oamenii noştri politici vedeau imediata prăbuşire a Rusiei şi cu ea, ce doreau mai mult, a comunismului. Acesta a fost orizontul, competența, spiritul de înțelegere a epocii străbătută acum de omenire, pe care le-au dovedit oamenii noştri politici. Nici glasul deznădăjduit al lui Moş Ion Codreanu care, cu înțelepciunea lui naturală, a căutat să dovedească neputința de a fi înfrântă Rusia şi dezastrul pentru noi în cazul când am porni război împotriva acestei țări, nu a impresionat pe nimeni.

Minciunile stupide ale propagandei hitleriste, îngâmfarea dementă a lui Antonescu şi a câtorva generali iresponsabili care îl înconjurau, lăcomia de a nu fi lipsiți de bucățica lor din coliva comunismului – al cărui miros îl şi simțeau – a avut mai mare preț în capul oamenilor noştri de stat decât o judecată sănătoasă, chibzuită şi nepărtinitoare.

Încă din toamna anului 1941, Partidul Comunist s-a ridicat împotriva războiului şi a propus constituirea unui front comun al tuturor partifelor democratice antifasciste şi al tuturor oamenilor conştienți de urmările lui. Atunci însă, nemții încă mergeau înainte, iar unii „*ultrademocrați* – ca Dr. Nicolae Lupu – *cereau să participe şi Partidul Național-Țărănesc la aşezarea lumii noi pe care o desăvârşeşte Antonescu – cel de al doilea Traian al istoriei noastre*…"

Şi în timp ce sute de mii de flăcăi erau dați morții pe întinsurile Ucrainei, în timp ce în Transnistria se petreceau cele mai năprasnice orori şi cele mai odioase jafuri – în numele crucii – oamenii noştri politici petreceau, aşteptând ca germania să-i bată pe ruşi, apoi [ca] Anglia să-i bată pe nemți, şi pe urmă domniile lor, în numele democrației, să vină frumuşel la mult aşteptata şi dulcea putere…

Până în vara aceasta, când trupele sovietice se găseau între Iaşi şi Paşcani, nu au avut absolut nici un rezultat toate stăruințele şi toate argumentările celor care au susținut, cu toată hotărârea şi cu toată convingerea, nevoia unei organizări a tuturor forțelor antifasciste şi antirăzboinice, pentru a putea organiza cu sorți de izbândă ieşirea din război în momentul potrivit şi în condițiunile cele mai bune. *Avertismentele aliaților, din ce în ce mai drastice, de asemenea nu au avut nici o înrâurire*.

Partidul Național-Țărănesc, sprijinit pe elemente cu totul lipsite de temei serios, a rămas încredințat că nu trebuie să întreprindă nimic, deoarece lui singur trebuia să îi revină, în mod paşnic şi firesc, guvernarea. La această judecată sectară față de marile interese ale țării, şi de care au beneficiat în tihnă nemții, cât şi Antonescu, a contribuit şi reprezentantul unei țări, zisă neutră, dar a cărei atitudine este vădită alături de Germania. Singurele manifestări împotriva continuării războiului erau protestele domnilor Maniu şi Brătianu, proteste discrete şi fără nici un rezultat.

Alături de aceste manifestări, o parte din fruntaşi au susținut mereu necesitatea continuării războiului, iar alții, chiar cu autorizația conducerii centrale, *au ocupat funcțiuni politice interne, sprijinind astfel guvernul care, chiar după părerea domnului Maniu, ducea țara de râpă*. Această contradicție, de neîngăduit, dovedeşte din nenorocire lipsa unei atitudini limpezi şi oneste față de război, ba mai mult, aprobarea tacită a liniei urmate de Antonescu, ceea ce nu este câtuşi de puțin de natură să folosească nici partidului, nici țării.

Nici măcar avertismentele venite după conferinţele marilor aliaţi, din toamna trecută, de la Moscova şi Teheran, nu au avut vreun răsunet sau vreo înrâurire în judecata oamenilor noştri politici. Se pare că anume cercuri, care nu aveau nimic comun cu conducerea politică a marilor aliaţi din vest, au condus, urmărind interese proprii, contrarii politicii oficiale, şi au avut mai mare răsunet la fruntaşii noştri politici, ale căror interese meschine se suprapuneau celor susmenţionate.

Abdicarea de la un real şi just simţ patriotic a mers atât de departe, încât tot timpul războiului a fost suportată cu destul supunere interzicerea guvernului de a nu răspunde cu nimic repetatelor provocări şi umilinţe venite din partea trufaşilor grofi de la Budapesta – noii aliaţi terorizau nestingherit, cu metodele lor cunoscute, martirizata populaţie a Ardealului de Nord.

În tot cursul anului 1943, nu numai că nu au fost luate de loc în consideraţiune repetatele stăruinţe ale celor care încercau să dovedească cum ne apropiem, în mod inevitabil, de prăpastie, dar *tocmai aceştia începeau să fie „suspectaţi de nepatriotism*".

Argumentele că, în caz de armistiţiu vom fi bombardaţi de germani, s-au văzut ce valoare au avut faţă de necruţătoarele distrugeri pricinuite de bombardamentele aliate, distrugeri care numai la CFR depăşesc o sută de miliarde lei. Argumentul cu răzbunarea şi ocupaţia, de asemenea s-a văzut ce valoare a avut în faţa naţiuni unitare şi hotărâte, după ce am pierdut încă aproape zece divizii în Crimeea şi Transilvania.

Totuşi, sub teroarea ameninţărilor marilor aliaţi, abia în iunie s-a constituit Blocul Democratic al celor patru mari partide, dintre care, să o spunem sincer, numai comuniştii se pot mândri cu lupta necontenită împotriva războiului şi a nemţilor, cu sutele lor de condamnaţi, internaţi şi executaţi pentru mişcarea dusă pe cont propriu.

Când – după tratativele prinţului Stirbey – se ajunsese la posibilitatea unui armistiţiu în martie, şi Antonescu l-a refuzat, nu s-a tras nici o concluzie categorică, oamenii politici, în totul nepregătiţi, aşteptând pe anglo-americani, şi primind în schimb ucigătoarele lor bombardamente, care au dezorientat aproape întreaga viaţă de stat.

Şi toate acestea s-au putut petrece fiindcă exponenţii vieţii noastre publice nu au fost stăpâniţi de grija de a sluji România, ci de pătimaşa dorinţă de a salva burghezia. Iar Partidul Naţional-Ţărănesc, în fruntea acestei preocupări, a uitat cu desăvârşire că reprezintă ţărănimea, din sudoarea, din lacrimile şi din sângele căreia se storcea toată seva, se scotea tot sprijinul războiului hitlerist.

VIII. Armistiţiul

La 23 august, regele a înlocuit pe Antonescu printr-un guvern de generali şi a cerut armistiţiu Uniunii Sovietice. Nu suntem în măsură să cunoaştem şi să cercetăm acum temeinicia constituirii unui guvern de militari, girat de reprezentanţii celor patru partide care au constituit Blocul Democratic.

Ce putem constata?

1) Armistiţiul a fost cerut după ce ruşii, începând ofensiva în Moldova, se apropiau de Galaţi. Deci, a fost recunoaşterea unei înfrângeri militare *şi nu* – cum ar fi trebuit – *manifestarea hotărâtă a României de a ieşi din propria ei iniţiativă din război.*

2) Aceasta înseamnă că la toate stăruinţele interne, la toate apelurile delegatului opoziţiei (prinţul Barbu Stirbey), care trata de patru luni armistiţiul la Cairo, la toate avertismentele, cum nu se poate mai categorice, ale aliaţilor, *fruntaşii politici români*, care îşi luaseră singuri rolul de exponenţi ai naţiei – şi printre ei fruntaşii PNŢ – *au rămas complet surzi.* Din cauza acestei voite şi calculate surzenii, momentul cel mai prielnic de a scoate ţara din război pe cale politică, ne-am găsit în întregime nepregătiţi *şi astfel au fost pierdute condiţiile mai favorabile pentru armistiţiu*.

Această miopie politică are azi consecinţe grave, pe care, din nenorocire, trebuie, ca şi până acum, să le suporte întregul popor român.

3) Imediat după încetarea ostilităţilor, şi înainte de începerea tratativelor de armistiţiu, domnul preşedinte Iuliu Maniu – printr-o corespondenţă cu domnul Comaniciu, „*comandant legionar*", publică în ziare – a căutat să deschidă drumul în viaţa politică democratică abia

începută tuturor instrumentelor naziste, tuturor instrumentelor nemțești cu cămașă legionară, și a încercat chiar să reabiliteze atitudinea lui Corneliu Codreanu.

Deci, pe când aliații – care stabiliseră încă de la Teheran atitudinea lor intransigentă față de elementele *„fasciste și pro-fasciste"* din țările axei – cereau în mod indiscutabil lichidarea nazismului, președintele PNȚ încerca să le opună un veto tot atât de categoric.

Cu ce scop? Pentru a întări aripa reacționară a partidului (pe reprezentanții capitalismului bancar și latifundiar) la care ținea atât de mult. Nu își dădea seama că prin acest gest poate stârni cea mai legitimă suspiciune a aliaților față de nesinceritatea noastră? Desigur că da! Dar pentru domnul Maniu apărea mai însemnată datoria de a apăra o castă profitoare, îmbrăcată în toga democrației, decât salvarea țării.

Fiindcă:

4) Atâtea săptămâni după 23 august întregul aparat al regimului Antonescu a rămas la posturi și a putut da prilej atâtor regretabile incidente și necazuri conștient provocate de oamenii vechiului regim.

5) În cadrele partidului au rămas, ba chiar au avansat, oameni netrebnici, partizani ai hitlerismului, care ani de zile au îndeplinit oficial funcțiuni politice sub regimul patronat de Killinger în România.

Ce poate înfățișa acest tablou, altceva decât o revoltătoare ipocrizie, care nu va duce decât la nemeritata agravare a neîncrederii aliaților, și îndeosebi a Rusiei, față de partid, întâiu, și față de poporul nostru, apoi!

6) S-a ridicat problema răspunderilor și s-a ajuns la concluzia că trebuie pedepsiți Tătărăscu, Manoilesu și Valer Pop. Desigur că aceștia au întreaga lor vină și trebuie să-și primească binemeritata pedeapsă. Dar numai aceștia sunt vinovați? Numai aceștia poartă răspunderea politicii lui Carol? Și apoi, pentru timpul dictaturii Antoneștilor, nu mai poate fi tras la răspundere nici unul din criminalii care au trădat țara față de nemți?

Iată o și mai curioasă, o și mai neîngăduită interpretare politică, limitativă. Acestei poziții confuze și nefirești i se datorește situația ingrată a organului oficial al partidului (ziarul «Dreptatea») care cere necontenit și fără rezultat – ca orice gazetă de opoziție – eliminarea din funcțiile de stat a nenumăraților agenți ai Gestapo-ului.

IX. Un guvern politic

În 25 septembrie, unul din membrii Blocului, Partidul Comunist, a publicat un proiect-program, în jurul căruia s-ar strânge forțele democratice și pentru înfăptuirea căruia s-ar putea constitui un guvern democrat.

Necesitatea unui guvern politic reiese cu prisosință și din datoria partidelor politice care au girat armistițiul, de a prelua ele sarcina aplicării sincere a condițiilor acestui armistițiu, ceea ce ar ușura, ar îndulci în mod netăgăduit clauzele lui, atât pe temeiul hotărârii și bunei credințe a partidelor respective, cât și pe autoritatea izvorâtă din faptul că ele ar înfățișa voința unitară a întregului popor. Dar necesitatea acestui guvern izvorăște și din dorința de a vedea politica țării pornită sincer pe un făgaș democratic, prin oameni de răspundere, care ar urmări reorganizarea statului pe baze noi, în spiritul vremii și dreptății sociale atât de imperios cerută în țara noastră.

Proiectul Partidului Comunist este în unele puncte acceptabil, iar altele, sub pretențiile Partidului Național-Țărănesc. Și totuși, Partidul Național-Țărănesc nu a dat nici o urmare unei propuneri care ar asigura o normală și armonică desfășurare a politicii interne în starea generală de tumultoase frământări prin care trece lumea.

De ce?

Dacă vrea într-adevăr realizări în folosul masselor și ușurarea sarcinilor de război, Partidul Național-Țărănesc are datoria să o dovedească fără zăbavă. Altminteri, alții vor înfăptui ceea ce a constituit scopul pentru care partidul a luptat și astfel, ultima bază care ar mai putea justifica existența lui ca organism politic va dispărea, iar Partidul Național-Țărănesc va trece în paginile istoriei, nu însă încărcat de gloria datoriei împlinite.

Adevăratele cauze – deși ascunse aparent – care ar împiedica partidul să meargă pe drumul firesc al misiunii lui, sunt mai vechi. Le-am examinat înainte. Acum rămâne să se aducă

dovada că partidul le poate înlătura, că este într-adevăr pentru desfiinţarea exploatărilor de tot felul, pentru o democraţie reală şi sinceră, pentru ridicarea cu adevărat a nefericitei noastre clase ţărăneşti.

A presupune că PNŢ e mandatarul tuturor claselor sociale este neserios. Clasele sociale au, fiecare, interese proprii şi, uneori, cu totul contrarii intereselor celorlalte. Partidul Naţional-Ţărănesc trebuie să reprezinte interesele ţărănimii şi el nu poate conlucra decât cu acele partide care înfăţişează clasele sociale, ale căror interese nu intră în conflict cu cele ale ţărănimii.

Şi în al doilea rând, Partidul Naţional-Ţărănesc trebuie să reprezinte interesele ţărănimii, astfel cum ele îşi desemnează tendinţele în viitor şi nu cum au fost zugrăvite în trecut. Acesta este drumul pentru acei ţărănişti care vor înţelege să lupte, ca partidul lor să fie şi să rămână un partid cu baze reale, cu rosturi reale, şi nu o grupare care ar avea ca scop numai exploatarea puterii…

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 6/1944-1947, f. 247-260[641]

2

Bucureşti, 7 noiembrie 1944 – *Fragment din raportul Comandamentului General al Etapelor adresat Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, în legătură cu situaţia administrativă, economică şi socială din judeţele Maramureş, Bihor, Satu Mare şi Sălaj, proaspăt eliberate.*

Comandamentul General al Etapelor
Stat Major
Secţia a III-a

Dare de seamă
asupra situaţiei administrative civile şi militare în Ardealul eliberat

I. Generalităţi

Potrivit înaltului decret nr. 1996 fin 24 octombrie 1944, publicat în „Monitorul Oficial" nr. 247 din octombrie a.c., Comandamentul General al Etapelor a luat în subordine toate autorităţile militare, întreprinderile şi stabilimentele militare sau militarizate din Ardealul eliberat şi exercită administraţia asupra acestui teritoriu, până la instalarea autorităţilor de către Înaltul Comisariat pentru administrarea regiunilor eliberate ale Transilvaniei.

În virtutea şi pentru aplicarea dispoziţiunilor cuprinse în înaltul decret amintit mai sus, am organizat şi trimis – în întreg teritoriul – echipe constituite din funcţionari superiori ai departamentelor pe lângă acest comandament, conduse de câte un ofiţer superior de Stat Major, cu misiunea de a recunoaşte şi a studia condiţiunile în care se exercită administraţia şi a se informa asupra autorităţilor militare, întreprinderi sau stabilimente militare etc. ce se găsesc în zonă, precum şi asupra măsurilor de ordin general-administrativ ce se impun pentru restabilirea autorităţii româneşti pe teritoriu.

Din constatările făcute de aceste echipe, rezultă că în Ardealul eliberat se disting în prezent:

- o regiune formată din judeţele: Trei Scaune, Ciuc, Odorhei şi Mureş, în care organele administrative româneşti numite de guvern sunt instalate şi funcţionează în condiţiuni mulţumitoare şi

- o a doua regiune, constituită din restul teritoriul Ardealului eliberat, unde organele administrative române ale guvernului sunt încă lipsă şi administraţia este asigurată de elemente locale numite de comandamentele sovietice sau constituite ad-hoc.

Constatările de detaliu pentru fiecare din aceste regiuni – pe judeţe – sunt în general următoarele:

[641] Apud: Grigore Anghelescu, *Partidul Naţional Ţărănesc în politica ţării*, Societatea Naţională de Editură şi Arte grafice «*Dacia Traiană*», Bucureşti Str. Sărindar 5-7-9, 1944, p. 1-24

* Grigore Anghelescu a fost unul din întemeietorii Partidului Ţărănesc, fost vice-preşedinte al organizaţiei judeţene Ilfov a Partidului Naţional Ţărănesc – n.n. Augustin Ţărău

***

Județul Maramureş

A. Autorități militare

Nu s-a instalat nici o autoritate militară în afară de Legiunea de Jandarmi

B. Autoritățile civile

1) ***Administrația locală*** exercitată de Consiliul Național, format numai din români marcanți, care au dat însărcinări provizorii în toate funcțiile.

Poliția exercitată de gărzile civile.

Jandarmeria s-a instalat în ziua de 31 octombrie pe tot teritoriul județului, cu un efectiv total de 250 oameni.

2) ***Agricultura*** se face fără dirijare.

Însămânțările s-au făcut în mod neînsemnat.

Recolta e bună, dar incomplet strânsă de pe câmp. Mult grâu netreierat. Cantități foarte mari de mere şi prune ce nu se pot valorifica.

Lipsă mare de pluguri şi grape. Puținele maşini agricole rămase nu se pot folosi din lipsă de carburanți.

Zootehnia e organizată cu personal provizoriu. Numărul animalelor a fost considerabil redus prin rechiziții forțate. Nu sunt semnalate epizootii. În județ se găsesc furaje excedentare.

În Sighet e un centru zootehnic unde au rămas 8 tauri şi 3 vaci de rasa Schwitz. Armăsarii au fost ridicați de unguri.

Silvicultura funcționează cu personal provizoriu.

Sunt depozitate în județ cca. 500 vagoane [de] lemne de foc. Fabricile de cherestea din Sighet, în număr de 4, au motoarele şi maşinile demontate şi ridicate. Fabricile de la Vişeu, Poienile de sub Munte şi Borşa sunt arse. Cele de la Arăsău, Dragomireşti şi Câmpu-Lung la Tisa, sunt numai parțial avariate.

Căile ferate silvice au liniile deteriorate în parte şi cu foarte puțin material rulant rămas.

3) ***Economia națională***. Aproape toate industriile [sunt] demontate şi transportate sau aruncate în aer de germani şi unguri, astfel că industria e complet paralizată.

La Sighet este o moară sistematică în bună stare, dar fără curele de transmisie. Pentru măciniş se vor putea folosi morile țărăneşti din județ.

Comerțul este inexistent.

Din punct de vedere alimentar, județul e deficitar în mod normal. Prin distrugeri şi rechiziții masive cauzate de război, aprovizionarea populației oraşului Sighet şi a județului a devnit o problemă de prim ordin.

4) ***Finanțe.*** Administrația financiară, vămi, M.A.T. şi C.A.M. [sunt] inexistente.

5) ***B.N.R.*** inexistent[ă]. Situația analogă județelor Cluj şi Someş.

6) ***Lucrări publice.*** Starea drumurilor e bună; podurile şi podețele distruse în întregime şi refăcute provizoriu din lemn de către armatele de operațiuni. În unele locuri se trece prin vad. La podurile mai mari, ce au fost distruse, grinzile sunt căzute în apă şi obturează albia, menținând un pericol de inundații la viituri sau înghețuri. Trebuie luate măsuri urgente de curățire a albiilor.

Maşini rutiere nu s-au găsit.

7) ***Comunicații***. Liniile C.F.R. şi gările parțial [sunt] avariate. Toate podurile distruse. Personalul nu a început să sosească.

Telefoanele au liniile complet distruse, cu toți stâlpii tăiați. Nu există nici o legătură telefonică.

Se speră a se face o legătură telefonică județeană de la Sighet la Baia Mare, cu muncă publică.

Serviciul telegrafo-poştal, inexistent.

8) ***Sănătatea publică*** funcționează numai cu personal provizoriu.

Spitalul județean şi de boli mintale din Sighet şi Vişeul de Sus sunt în funcțiune formală.

Dispensarul din Sighet nu funcționează, din lipsă de personal şi material sanitar.

Farmaciile au fost toate distruse şi jefuite, rămânând în Sighet o singură farmacie, fără posibilităţi de aprovizionare.

9) ***Educaţia naţională şi cultele***. Şcolile existente au clădirile avariate şi mobilierul distrus. Se fac eforturi pentru amenajarea unui singur liceu mixt cu mobilier improvizat.

Personalul didactic se va improviza din profesorii existenţi şi intelectualii din oraş, până la venirea titularilor.

Şcolile primare din oraş şi rurale sunt în curs de deschidere, făcându-se reparaţiile necesare şi improvizaţii de mobilier şi rechizite.

Este lipsă completă de cărţi didactice şi rechizite şcolare, atât pentru cursul primar, cât şi pentru cel secundar.

10) ***Justiţia*** [este] inexistentă.

11) ***Concluzi***i. Oraşul Sighet are absolută nevoie a fi aprovizionat cu alimente de primă necesitate, în special cu grâu sau făină pentru pâine. De asemenea, carburanţi pentru Uzina de apă şi electricitate.

Comunele Borşa, Moisei şi Repedea sunt complet lipsite de alimente; în timpul operaţiunilor militare, populaţia a fost refugiată în munţi, iar avutul distrus şi jefuit.

Securitatea e garantată prin jandarmi şi gărzi naţionale.

Judeţul Maramureş, etnic pur românesc, şi-a manifestat satisfacţia eliberării, printr-un entuziasm mişcător.

Populaţia judeţului a fost mult redusă prin deportări şi munci forţate, sub ocupaţia maghiară. În Sighet a avut de suferit, în special, populaţia evreiască, care de la 14000 suflete, se găsesc acum cca. 80 bărbaţi şi 2 femei; dar continuă să mai sosească.

S-a constatat o viaţă românească în judeţ, ca şi la oraş.

Judeţul Bihor

A. Autorităţile militare

Nu există decât un batalion din Regimentul 5 Căi Ferate.

Restul autorităţilor militare, la ordinul Comandamentului Rus, au fost evacuate pe ziua de 1 noiembrie 1944.

B. Autorităţile civile

Cu excepţia personalului C.F.R., toate autorităţile româneşti prezentate au fost evacuate pe ziua de 1 noiembrie 1944 de către Comandamentul Rus.

1) ***Administraţia locală***. Prefectura şi Primăria Oradea conduse de elemente maghiare locale, instalate de Comandamentul sovietic.

Primăriile rurale sunt conduse de primari români şi maghiari, instalaţi ad-hoc.

Ordinea în oraş se face de către poliţia civilă maghiară, dar fără eficacitate. La sate, pază mai eficace, prin gărzi cetăţeneşti.

2) ***Agricultura***. Însămânţările de toamnă, cca.10%. Se întâmpină greutăţi din cauza lipsei de animale, nesiguranţă şi ploi.

Recolta anului 1944: mediocră, cca. 30% păioase netreierate. Porumb, mijlocie, cca. 50-60% necules. Cartofi, bună, în curs de strângere.

Inventarul agricol mort: lipsă care şi căruţe, fiind în bună parte luate. De asemenea tractoare.

Zootehnia. Animale foarte puţine, fiind ridicate de diferite armate.

Nu s-au semnalat epizotii.

Silvicultura. Exploatări de lemne de foc s-au executat în regiunile Aleşd, Marghita şi Budoi. Nu se cunosc cantităţile.

Situaţia furajelor foarte bună. există disponibilităţi.

3) ***Economia naţională***

Starea industriilor. În Oradea 6 mori întregi.

Fabrica de încălţăminte „Carmen", întreagă şi lucrează cu cca. 400 lucrători, pentru armata sovietică, producând 1000 perechi încălţăminte pe zi.

Fabrica de încălţăminte „Hungaria" distrusă.

Două fabrici de încălțăminte, mai mici, lucrează pentru armata sovietică cu cca. 100-150 lucrători.

Două fabrici de pielărie, intacte (foste evreieşti).

Două fabrici de bitum întregi, dintre care, Fabrica „Tătăruş" lucrează pentru armata sovietică.

Două fabrici textile, întregi, nu lucrează (foste evreieşti).

Fabrica de blănuri „Hungaria", întreagă, nu lucrează.

Patru fabrici [de] cărămizi şi țigle, întregi, nu lucrează.

Brutării există.

Uzina electrică şi [cea] de apă funcționează.

În județ, majoritatea morilor întregi.

Situația comerțului, inexistentă, magazinele fiind devastate.

Resurse: disponibilități numai la cartofi şi furaje.

Cereale. Oradea dispune de grâu până la 15 noiembrie a.c., iar Salonta, cca. până la 30 noiembrie 1944.

Populația rurală, cu excepția regiunilor muntoase, satisfăcută din recolta proprie. Necesitățile acestora pot fi acoperite din județele Bihor şi Sălaj, cu condițiunea reglementării transporturilor.

Sare, zahăr, ulei, grăsimi, carne, carburanți, produse C.A.M., săpun şi alte articole fabricate, lemn lipsă.

Încălțămintea lipsă la români.

Morile sunt lipsite de combustibil.

Piața alimentară suficient aprovizionată.

4) *Finanțe*. Nu activează nimeni.

M.A.T. Fabricile de spirt din Oradea, întregi. Activează numai secția de drojdie a fabricii „Moskovici".

Produse M.A.T. nu sunt.

C.A.M. produse lipsă. Tutunul, recolta 1944 la cultivatori.

5) *B.N.R.* Circulă pengö şi în foarte mică măsură leul. Cursul pengö-ului [este] 1 la 30.

Din informațiuni, numeralul băncilor ridicate de Banca Națională Maghiară.

6) *Lucrările publice*. Şoseaua Cluj-Oradea foarte bună, fără distrugeri de poduri.

Şoseaua Oradea-Săcuieni-Valea lui Mihai-Carei şi Oradea-Marghita circulabile şi cu puține poduri distruse.

Maşini rutiere nu sunt.

Există în județ 4 cariere de piatră.

7) *Comunicații*. Personalul C.F.R. s-a prezentat şi lucrează la refacerea distrugerilor.

Funcționează o Inspecție L[inii].

Gara Oradea distrusă.

C.F.R.-ul este singura instituție admisă în Oradea.

Starea liniilor

Secțiunea Oradea-Stâna: liniile între stații nedistruse. Gările, liniile de garaj în stații, acele, castelele de apă, în majoritate distruse. Toate podurile distruse. Au început lucrările de reparații.

Secțiunea Oradea-Valea lui Mihai: reparată şi pusă în circulație. Linia telefonică refăcută.

Secțiunea Valea lui Mihai-Carei: podurile, acele, castelele de apă, instalațiile telefonice şi telegrafice, distruse. De asemenea 11 km linie. Lucrează 3 companii din Regimentul 3 căi ferate.

Secțiunea Săcuieni-Marghita: şinele intacte. Podurile şi toate instalațiunile din gări distruse. Material rulant foarte puțin.

S.A.R.T. Localul [din] Oradea [este] bun. Centrala locală şi interurbană bună. circuitele bune, utilizate de armata sovietică. Traseele în mare parte distruse..

P.T.T. Localul în bună stare, cu foarte multe aparate şi material tehnic. Traseele în mare parte distruse.

S-au restabilit cu Aradul 3 fire, utilizate de armata sovietică.

La Püspökladány se găsesc 7-8 magazii cu materiale tehnice, între care 80 aparate Hugues.

8) ***Sănătatea publică***. Există un spital militar român, spitalul de campanie român nr. 8, 4 spitale ruseşti.

A rămas o farmacie cu foarte puţine medicamente.

Boli contagioase nu s-au semnalat.

9) ***Educaţia naţională***. Învăţământul nu a început. Localurile, în general bune.

10) ***Justiţia***. Nu activează nimeni.

11) ***Concluziuni***. Oraşul Oradea a suferit foarte mult de pe urma bombardamentelor aeriene şi a luptelor de eliberare.

Casele în mare parte devastate.

Două poduri peste Criş distruse.

Populaţia municipiului Oradea, cca. 35000. Evrei deportaţi cca. 40000. Maghiari plecaţi cca. 15000. Au rămas foarte mulţi funcţionari proveniţi din Ungaria veche.

Starea de spirit în judeţ [este] bună şi liniştită.

În oraş vădit antiromânească. Românii sunt bruscaţi. O parte din românii rămaşi sub ocupaţie, părăsesc oraşul, în special femeile şi copiii.

Cu excepţia C.F.R.-ului şi [al] Batalionului Căi Ferate, nu există nici o autoritate românească civilă sau militară în judeţul Bihor.

Administraţia deţinută de maghiari.

Judeţul nu are disponibilităţi decât în cartofi şi furaje.

Populaţia urbană are puţine rezerve de pâine.

Zona muntoasă [este] lipsită de cereale. Necesară organizarea transporturilor.

Lipsă totală de sare, zahăr, carburanţi, produse C.A.M., medicamente, încălţăminte.

Legătura feroviară există pe ruta Arad-Oradea-Valea lui Mihai.

Judeţul Satu Mare

A. Autorităţile militare

Nici o autoritate militară nu a sosit în garnizoană.

B. Autorităţi civile

Cu excepţia Jandarmeriei, nu s-a prezentat nici o autoritate civilă în judeţ sau capitală.

1) ***Administraţia locală***. Primăria şi Prefectura Satu Mare conduse de elemente maghiare instalate de Comandamentul Sovietic.

Primăriile rurale conduse de primari români şi maghiari provizorii.

Poliţia la oraşe se face de civili maghiari ineficace.

Posturile de jandarmi instalate în toate comunele. Legiunea de Jandarmi îşi are postul de comandă în Baia Mare, nefiind încă admisă în capitala judeţului.

La sate există şi gărzi cetăţeneşti.

2) ***Agricultura***. Însămânţările, cca. 20%. Greutăţi din cauza lipsei de animale, nesiguranţă şi ploi.

Recolta 1944 mijlocie.

Păioase cca. 30% netreierate.

Porumb şi cartofi în curs de strângere.

Inventarul agricol mort, redus. Lipsă [de] care şi căruţe, fiind rechiziţionate. Tractoarele luate.

Zootehnia. S-au ridicat foarte multe bovine, cabaline şi ovine. Porcine se află cca. 60%.

Situaţia furajelor [este] mediocră, din cauza secetei. Satisface necesităţile locale.

Se semnalează febră aftoasă.

Silvicultura. În 1944 s-au executat exploatări în regiunile: Homorod, Necopoi, Sâi, Borleşti, Negreşti şi Bicsad.

Cantităţile exploatate se apreciază la cca. 6000 vagoane. Se află în păduri şi gări.

Fabricile de cherestea Beltiug şi Bicsad, afirmativ ar fi întregi.

Fabrica „Lomaş" şi „Someşana" distruse.

3) ***Economia națională***

Starea industriilor

Fabrica de fierărie „Cross", „Textila", „Freund", Fabrica de maşini şi vase emailate „Princz", Rafinăria „Freund", toate morile din Satu Mare, Uzina electrică, Fabrica de ulei comestibil „Edelmann" [sunt] distruse.

Fabrica de panglici şi dantele „Haytaiel", parțial distrusă. Va deservi lumina electrică.

Tăbăcăriile mărunte rezistă.

Fabrica textilă din Str. Ştefan cel Mare, Fabrica de ulei „Gumann", fabricile de mobile „Szucs" şi „Litecki" şi Fabrica de mezeluri „Walent", întregi.

Patru brutării în funcțiune.

Există două fabrici de săpun. Nu lucrează din lipsă de sodă caustică.

Comerțul: magazinele comerciale devastate. S-au salvat foarte puține mărfuri.

Resurse: disponibilitățile există numai în cartofi şi lemne de foc.

Situația aprovizionărilor

Cereale: oraşul Satu Mare are rezerve de grâu pe 10 zile. Dacă se rezolvă problema transporturilor, se va putea aproviziona din județ.

Suburbia Viile Satu Mare dispune de 6 vagoane grâu.

Populația rurală [este] asigurată din recolta proprie, cu excepția comunelor de la munte. Acestea se vor putea aproviziona, deocamdată, din județ.

Alte articole: zahăr, sare, încălțăminte, sticlărie, săpun, sodă caustică pentru fabricile de săpun, carburanți lipsă.

Lemne de foc sunt: constituie numai problema de transport.

Carne, grăsimi există.

Piața alimentară inexistentă.

4) ***Finanțe***. Organele fiscale nu activează.

Regiile autonome, M.A.T., Fabrica de spirt şi drojdie Seini, întreagă.

Produse M.A.T. nu sunt.

C.A.M. Toate instalațiile şi clădirea depozitului de fermentare din Satu Mare [sunt] distruse de bombardament.

Recolta de tutun 1944 se află la cultivatori.

Lipsă produse C.A.M.

5) ***B.N.R.*** Clădirea întreagă. Băncile nu funcționează. Numeralul a fost luat de Banca Națională Maghiară şi armate.

Circulă pengö-ul la cursul de lei 30 şi mai puțin leul.

6) ***Lucrări publice***. Şoseaua Tăşnad-Carei [este] foarte bună. Podurile distruse, reparate provizoriu.

Şoseaua Carei-Satu Mare bună. Podul de peste Someş, la intrarea în Satu Mare [este] distrus. Podul provizoriu construit puțin deasupra apei, la venirea ploilor va fi distrus.

Şoseaua Satu Mare-Ardud-Beltiug, bună, cu puține poduri distruse, dar refăcute.

Din informațiuni şi şoseaua Satu Mare-Şomcuta [este] bună.

Maşini rutiere distruse.

7) ***Comunicații***. Stațiile Careii Mari şi Satu Mare [sunt] distruse. De asemenea podurile.

Secțiunea Satu Mare-Halmeu, Satu Mare-Baia Mare-Cehu Silvaniei, în curs de stabilire a distrugerilor.

Secțiunea Satu Mare-Bicsad [este] în reparația, peste puțin timp se va putea pune în circulație.

Secțiunea Satu Mare-Şomcuta Mare, ambele linii înguste.

S.A.R.T. Localul Satu Mare [este] bun. Lipsă aparatele. Cablurile distruse. Traseele şi firele distruse în cea mai mare parte.

P.T.T. Localul [este] bun. Există foarte puține aparate şi materiale.

Traseele în parte distruse.

8) ***Sănătatea publică***. Există 4 spitale în Satu Mare şi unul în Ardud.

Farmaciile devastate 80%.

Boli contagioase nu s-au semnalat.

9) ***Educaţia naţională***. Localurile de şcoli [sunt] întregi. Liceul de fete Satu Mare prezintă avarii. Învăţământul nu a început.

10) ***Justiţia***. Nu activează nimeni.

11) ***Concluzii***. Oraşul Satu Mare prezintă distrugeri mari din cauza bombardamentelor aeriene.

Starea de spirit a populaţiei [este] bună. aşteaptă reîntoarcerea autorităţilor româneşti.

Populaţia actuală a oraşului Satu Mare cca. 9000.

Refugiaţi la Viile Satu Mare cca. 15000.

Populaţia evreiască parte deportată, parte dusă la munci; din cei duşi la munci, o parte se reîntorc.

Cu excepţia Legiunii de Jandarmi, nu s-a prezentat în judeţul Satu Mare nici o administraţie românească civilă sau militară.

Administraţia în oraş [este] deţinută de unguri.

La sate, majoritatea primarilor [sunt] români.

Resurse disponibile numai cartofi şi lemne.

Însămânţări foarte puţine.

Populaţia urbană are rezerve mici de grâu. Nevoile pot fi acoperite din judeţ.

Comunele de la munte [sunt] lipsite de cereale.

Lipsă totală de sare, zahăr, săpun, carburanţi, produse C.A.M., medicamente, încălţăminte, sodă caustică pentru fabricile de săpun, fierărie.

Nu are cu restul ţării nici o legătură feroviară, telegrafică sau telefonică.

Judeţul Sălaj

A. Autorităţile militare

În Zalău se află:

Centrul de instrucţie al Armatei 4, cu un efectiv de peste 5000 oameni.

O companie de garnizoană.

Comenduirea pieţei.

B. Autorităţile civile

Cu excepţia Legiunii de Jandarmi şi un număr redus de personal C.F.R., nu s-a prezentat în judeţ nici o autoritate civilă românească.

1) ***Administraţia locală***. Prefectura şi Primăria Zalău [sunt] conduse provizoriu de elemente româneşti rămase sub ocupaţie.

Prefect Dr. Pintea Augustin, iar primar Jarca Traian.

Nu dispun de personal românesc.

Primăriile rurale, în majoritate [sunt] conduse de români.

La Jibou funcţionează Consiliul Naţional Român.

În Carei [este] primar maghiar.

Ordinea în oraş este menţinută, pe lângă poliţia civilă maghiară şi de o companie de garnizoană.

Legiunea de Jandarmi, comandată de maiorul Suciu, cu sediul în Zalău, are instalate posturi în toate comunele. Contribuie într-o măsură foarte largă la înjghebarea administraţiei româneşti. Nu are mijloace mecanice de locomoţiune.

2) ***Agricultura***. Însămânţări cca. 10%. Muncile în curs; în unele părţi lipsesc animalele de tracţiune.

Recolta 1944 [este] bună. din păioase, 40-50% netreierate. Porumbul şi cartofii [sunt] în curs de strângere.

Inventarul agricol mort, lipsă. Carele şi căruţele [au fost] ridicate în mare parte.

Zootehnia. Animale de tracţiune [sunt] foarte puţine. Animale de prăsilă sunt. Porcine foarte puţine.

Furajele acoperă necesităţile locale.

În unele părți [sunt] epizootii de febră aftosă. Nu au mijloace de combatere.

Silvicultura. S-au executat tăieri de păduri în regiunea Hodod şi Sărmăşag. Nu se cunosc cantitățile.

S-au luat măsuri de pază prin Legiunea de Jandarmi.

3) *Economia națională*

Situația industriilor

În oraşul Zalău sunt: una moară comercială cu o capacitate zilnică de ½ vagoane, una moară țărănească, una mezelărie şi 6 brutării în funcțiune pentru armată, un atelier mecanic întreg, una uleiniță şi Uzina electrică în funcțiune.

În oraşul Carei: fabrica de săpun distrusă.

În județ, morile [sunt] întregi, dar fără curele de transmisiune şi fără combustibil.

Comerțul: magazinele, în cea mai mare parte, au fost devastate. Nu este deschis nici un magazin.

Resurse: disponibile sunt la cereale, cartofi şi semințe de floarea soarelui.

Depozitele au fost preluate de armata sovietică şi română.

Situația aprovizionărilor

Cereale: necesitățile de consum, atât urbane, cât şi rurale, pot fi acoperite din producția locală.

Alte articole: sare, zahăr, încălțăminte, carburanți, săpun, fierărie, lipsă.

Lipsă pălării şi căciuli pentru tineret, care sub regimul maghiar purtau şepci de premilitari.

Grăsimi există.

Piața alimentară aproape inexistentă.

4) *Finanțe*. Organele fiscale nu activează.

M.A.T.-ul nu are depozite.

C.A.M.-ul nu are depozite. Lipsă de tutun şi chibrituri.

Recolta de tutun 1944 se află la cultivatori.

5) *B.N.R.* Băncile nu funcționează. Numerarul acestora a fost ridicat de Banca Națională Maghiară şi armate.

Circulă pengö-ul la cursul de lei 30 şi leul în foarte mică măsură.

6) *Lucrări publice*. Şoseaua Marghita-Tăşnad [este] desfundată şi cu patul ros. Nu are pietriş depozitat în lungul şoselei. Podul de peste Berătău, la intrarea în Tăşnad, [este] distrus. Varianta circulabilă numai pe vreme uscată.

Şoseaua Beltiug-Supuru de Sus [este] circulabilă, câteva poduri mai mici [sunt] distruse. Sunt refăcute provizoriu.

Şoseaua Supurul de Sus-Zalău-Jibou-Surduc-Gârbou-Dej [este] bună. Până la Jibou, podurile [sunt] întregi. De la Jibou la Dej, toate podurile [sunt] distruse. Cele refăcute [sunt] slabe]. Trecerea peste variante, de la Almaş (la Tihău) şi nord-vest de Jibou, [este] foarte grea.

Şoseaua Zalău-Şimleu Silvaniei şi Zalău-Unguraş-Cluj [este] bună.

Maşinile rutiere distruse.

Cariere de piatră există în județ.

7) *Comunicații*. Personalul C.F.R., în parte sosit.

În secțiunea Marghita-Şimleu Silvaniei, liniile [sunt] bune. Poduriel, instalațiunile din stații, linii de garaj, distruse.

În secțiunea Şimleu Silvaniei-Sărmăşag, podurile, stațiile cu toate instalațiunile [sunt] distruse. Liniile bune. Firele pe traseu [sunt] distruse.

În secțiunea Careii Mari-Sărmăşag-Zalău-Jibou, aceeaşi situație.

Materialul rulant se află pe linie.

S-au luat măsuri pentru reparare.

Delegatul Inspecției L[inii] Oradea, inginer Munteanu.

S.A.R.T. Localul complet distrus cu toate instalațiunile. Traseele [sunt] în cea mai mare parte distruse.

P.T.T. Localul nedistrus, s-au găsit foarte puține materiale de linie.

Traseele [sunt] în parte distruse. S-au luat măsuri pentru refacerea a două fire pe distanţa Zalău-Dej.

S-a realizat pe distanţa Jibou-Cluj un circuit telefonic. Postul telefonic nu este însă instalat, localurile P.T.T. şi S.A.R.T. sunt distruse.

8) ***Sănătatea publică***. Funcţionează câte un spital în Zalău, Carei şi Şimleu Silvaniei.

În Zalău se mai află şi spitalul de campanie nr. 4.

Există 3 farmacii cu foarte puţine medicamente.

Nu se semnalează boli contagioase.

9) ***Educaţia naţională***. Localurile de învăţământ [sunt] întregi. Învăţământul nu a început.

10) ***Justiţia*** nu activează.

11) ***Concluzii***. Oraşele au suferit distrugeri neînsemnate.

Starea de spirit a populaţiei [este] bună. Aşteaptă instalarea autorităţilor româneşti.

Foarte puţină populaţie [este] plecată cu trupele maghiare, mai mult intelectualii.

Numărul populaţiei oraşului Zalău este de 8000, din 9000 cât a fost.

În afară de Legiunea de Jandarmi şi personalul restrâns C.F.R., nu s-a prezentat nici o autoritate românească.

Legiunea [este] activă şi cu mult tact.

Administraţia, cu excepţia oraşului Carei şi câteva comune rurale, [este] stăpânită de români.

Nu împiedică cu nimic prezentarea autorităţilor române în judeţ.

Recolta fiind bună, există disponibilităţi în cereale, cartofi şi seminţe de floarea soarelui; 40-50% din păioase [sunt] netreierate.

Aprovizionarea populaţiei urbane şi rurale cu cereale [este] satisfăcută din recolta locală.

Populaţia duce lipsă de: sare, zahăr, produse C.A.M., săpun, carburanţi; iar românii de încălţăminte. Tineretul, folosind şepci premilitare maghiare, duce lipsă de pălării şi căciuli.

Morile lipsite de curele de transmisiuni şi combustibil.

***

IV. Concluziuni generale

1) În Ardealul eliberat, administrat de înaltul comisar, viaţa a început să se normalizeze şi autorităţile, deşi cu personal incomplet, fac faţă nevoilor administrative.

Se simte lipsa notarilor.

Lipsesc total organele exterioare ale departamentelor (organele descentralizate ale puterii centrale – n.n. N.M.): agricultură, economie naţională, justiţie, educaţie şi parţial ale departamentelor lucrări publice, sănătate şi B.N.R.

Drumurile şi transmisiunile [sunt] în curs de refacere, satisfac mulţumitor nevoile urgente locale. Se continuă completarea şi îmbunătăţirea lor cu perseverenţă.

Starea de spirit a populaţiei [este] calmă.

Activitatea economico-financiară este stânjenită de menţinerea în circulaţie a monedei maghiare şi de lipsa capitalului pentru investiţii de refacere.

2) În restul Ardealului eliberat, Jandarmeria stăpâneşte întreg teritoriul, cu excepţia oraşelor Cluj, Satu Mare şi Careii Mari, precum şi în toată partea dezrobită a judeţului Bihor.

În judeţele Maramureş, Năsăud, Sălaj şi Cluj, administraţia se face prin elemente locale româneşti.

Se remarcă activitatea deosebită de prefecţii primelor trei judeţe de mai sus, pentru promovarea intereselor româneşti şi satisfacerea nevoilor locale.

Judeţele Bihor şi Satu Mare sunt conduse de prefecţi unguri, numiţi de Comandamentul Sovietic.

În judeţul Someş există un început de instalare a autorităţilor româneşti numite de guvern.

Drumurile, în general [sunt] practicabile, cu poduri refăcute provizoriu.

Căile ferate, distruse masiv, vor fi inutilizabile pentru mult timp.

Viaţa economică şi comercială stagnează.

În judeţul Maramureş se simte o accentuată lipsă de hrană, iar de articole de primă necesitate, în întreaga zonă.

Starea de spirit a populaţiei, în mediul rural [este] calmă, în timp ce în oraşele mai mari, populaţia românească este timidă şi neliniştită. În schimb, populaţia maghiară face toate sforţările pentru a pune piedici elementului românesc, făcând chiar imixtiuni în administraţie şi iredentism, la adăpostul oportunităţii politice.

Propuneri

1) Pentru teritoriul administrat de înaltul comisar:

Să se trimită de îndată toate organele exterioare ale departamentelor neprezentate neprezentate încă şi să se completeze lipsurile acelora care au sosit.

Să se impulsioneze refacerea comunicaţiilor şi transimisiunilor.

Să se satisfacă nevoile de aprovizionare în cereale şi articole de primă necesitate, în special petrol şi carburanţi.

2) Pentru restul teritoriului, comandamentul este în legătură cu înaltul comisar şi a indicat acestuia unde poate trimite autorităţile numite de dânsul.

Se impune ca guvernul să intervină pe lângă Înaltul Comandament Sovieitc, pentru a se admite instalarea autorităţilor româneşti în oraşele Cluj, Satu Mare şi Oradea.

Să se ia măsuri pentru o cât mai grabnică restabilire a comunicaţiilor şi transmisiunilor, trimiţându-se inginerii şi tehnicienii necesari. Până atunci să se organizeze transportul cu camioane.

Să se aprovizioneze regiunea cu subzistenţe şi articole de primă necesitate.

Să se trimită carburanţii necesari pentru efectuarea muncilor agricole şi treieratul grânelor.

Se impune intervenţia guvernului pentru a face să dispară cauzele politice care şi ele au contribuit ca autorităţile româneşti să nu fie primite la Cluj, Oradea şi Satu Mare.

Comandantul general al etapelor
General de divizie
O. Stavrat

Arhivele Naţionale Istorice Centrale-Bucureşti, fond *Preşedinţia Consiliul de Miniştri-Direcţia cu departamentele*, dosar 112/1944, f. 169-217[642]

3

Arad, 1 decembrie 1945 – *Statistica cetăţenilor români de origine etnică germană din judeţul Arad, internaţi în lagăre la data de 1 decembrie 1944.*

Tabel nominal de cetăţenii români de origină etnică germană depe raza Legiunei, ce sunt internaţi în lagăr până în prezent

Domiciliul	Nr.crt	Numele	Profesia	Vârsta	Lagărul
Aradu Nou	1	Haffer Vicenţia	bucătăreasă	37	Drauţ
	2	Hakhel Iuliu	avocat	39	Drauţ
Chereluş	3	Zimermann Ioan	agricultor	45	Târgu Jiu
Comlăuş	4	Herbanschi Ioan	comerciant	45	Drauţ
	5	Kapes Francisc	comerciant	59	Drauţ
	6	Merk Anton	agricultor	52	Târgu Jiu
	7	Scherer Otilia	casnică	42	Drauţ
	8	Barmuth Petru	rotar	54	Târgu jiu

[642] Apud:Direcţia Generală a Arhivelor Statului, *23 August 1944. Documente*, vol. III, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985, p. 201-235

Cruceni	9	Slaider Francisc	agricultor	55	Drauț
	10	Stroiberth Otto	preot	45	Târgu Jiu
	11	Zinck Nicolae	agricultor	50	Drauț
Curtici	12	Potian Martin	frizer	49	Târgu Jiu
Enghelsbrün	13	Gross Ioan	agricultor	50	Drauț
	14	Holținger Gaspar	agricultor	52	Drauț
	15	Maurer Ignațiu	agricultor	28	Drauț
	16	Maurer Petru	insp,şcolar	48	Târgu Jiu
Galşa	17	Baumann Iosif	muncitor	47	Târgu Jiu
	18	Schneider Iosif	învățător	55	Drauț
Ghioroc	19	Biber Ioan	învățător	50	Drauț
Glogovăț	20	Baumgartner Francisc	muncitor	37	Drauț
	21	Etenn Ioan	învățător	44	Drauț
	22	Formitag Vendel	învățător	59	Drauț
	23	Rocherth Francisc	agricultor	41	Drauț
	24	Schudenneker Anton	croitor	32	Drauț
Gutenbrün	25	Enghel Iosif	învățător	47	Drauț
	26	Graf Alexandru	morar	43	Drauț
	27	Hekmüller Mihai	expl. păduri	46	Târgu Jiu
	28	Lenert Nicolae	funcționar	44	Drauț
	29	Reng Ladislau	brutar	46	Drauț
Livada	30	Steigher Ioan	agricultor	47	Târgu Jiu
Macea	31	Scharlohofen Ştefan	comerciant	50	Târgu Jiu
Mândruloc	32	Kompas Iacob	comerciant	44	Drauț
Nădlac	33	Hendrich Iosif	farmacist	58	Târgu Jiu
Panatu Nou	34	Götz Martin	învățător	43	Târgu Jiu
	35	Obermann Ana	învățătoare	48	Drauț
Păuliş	36	Heibergher Matias	muncitor	44	Drauț
	37	Plach Matei	muncitor	44	Drauț
	38	Reiter Iosif	muncitor	45	Drauț
	39	Schaler Anton	viticultor	42	Drauț
Pâncota	40	Marksteiner Z.	agricultor	45	Drauț
	41	Sauer Iosif	funcționar	42	Drauț
	42	Untervegher Iosif	învățător	43	Drauț
Peregu Mare	43	Schmidt Iosif	învățător	44	Târgu Jiu
Radna	44	Mentz Anton	comerciant	49	Drauț
	45	Panek Norberth	notar public	60	Drauț
Schöndorf	46	Klopp Iosif	agricultor	54	Drauț
	47	Lungauer Iosif	învățător	21	Drauț
	48	Teiberth Iosif	agricultor	49	Târgu Jiu
Sânicolau M.	49	Kwatscek Iosif	agricultor	51	Târgu Jiu
	50	Schneider Margareta	bucătăreasă	27	Drauț
Sânleani	51	Neiser Francisc	învățător	47	Drauț
	52	Tilich Anton	muncitor	46	Târgu Jiu
	53	Weisch Iosif	comerciant	43	Drauț
Sânmartin	54	Hak Anton	contabil	44	Drauț

	55	Harass Iosif	muncitor	43	Târgu Jiu
Semlac	56	Bartolf Adam	agricultor	44	Târgu Jiu
Şagu	57	Bernarth Petru	agricultor	51	Drauț
	58	Disler Matei	şofer	43	Drauț
	59	Simon Martin	muncitor	43	Drauț
	60	Toth Matei	învățător	40	Drauț
	61	Weltrauer Wendel	contabil	48	Drauț
Şimand	62	Eberlein Francisc	elev	18	Târgu Jiu
	63	Eppel Iosif	agricultor	47	Drauț
	64	Fiter Anton	agricultor	56	Drauț
	65	Horn Francisc	comerciant	49	Drauț
Şiria	66	Fauhaber Sebastian	zidar	51	Drauț
	67	Hak Anton	agricultor	51	Târgu Jiu
	68	Niesel Ştefan	învățător	43	Târgu Jiu
	69	Zirmer Ioan	muncitor	58	Drauț
Traunau	70	Schancula Iosif	agricultor	47	Târgu Jiu
Wizenheit	71	Beller Ştefan	agricultor	34	Drauț
	72	Born Francisc	agricultor	59	Târgu Jiu
Zimandu Nou	73	Alberth Iosif	învățător	52	Drauț
	74	Mendl Ferdinand	morar	50	Târgu Jiu
Zădarlac	75	Müller Ioan	agricultor	44	Târgu Jiu

AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 40/1944, f. 131-133

4

Beiuş (Bihor), 7 decembrie 1944 – *Moțiune semnată de participanții la prima întrunire a Organizației PNȚ Bihor-Beiuş, adresată fruntaşilor din conducerea centrală a partidului.*

Moțiune

Românii din Bihorul necotropit, întruniți în prima întrunire publică a Partidului Național-Țărănesc după 7 ani de oprelişte, întâiul lor gând îl îndreaptă spre Majestatea Sa Regele Mihai I, făuritorul României cu adevărat democratice, asigurându-l de credința lor nestrămutată în lupta pentru dinastie şi pentru existența noastră ca români într-o țară nouă, pentru care noi toți suntem gata de a da cel mai mare tribut jertfindu-ne viața în speranța năzuințelor noastre istorice, pentru împlinirea cărora strămoşii au udat cu sângele lor fiecare părticică de pământ şi pentru care ostaşii noştri luptă dincolo de Tisa, exprimându-i cu această ocaziune încredere şi supunere!

2. Domnului Iuliu Maniu, marelui nostru preşedinte, întreaga noastră adeziune pentru lupta trecută şi pentru luptele viitoare ce au drept scop întărirea neamului şi a unei țări democratice şi româneşti, fiind singurul îndreptățit de a crea o democrație adevărată din care să ne bucurăm noi toți şi cu noi țara!

3. Aliaților, în frunte cu marea şi victorioasa Armată Roşie, care nu şi-a precupețit nici o jertfă pentru a ne da ajutorul necesar spre a ne bucura de libertatea gândirii, cultului şi eliberarea fraților subjugați din Ardealul nostru scump şi drag, care de 4 ani încheiați îndură mizerii crunte!

4. Partidelor din Blocul Național Democrat, făuritorii actualului din 23 August, care prin priceperea lor şi înțeleapta prevedere a Majestății Sale Regelui nostru iubit Mihai I au înțeles durerea şi suferința atâtor văduve, copii şi a neamului întreg [şi] ne-au redat dreptul de întrunire!

5. Înfăptuirea pe teren, în timpul cel mai scurt, a Statului Ţărănesc, unde noi ţăranii avem nădejdea de a scăpa de sub teroarea tuturor producătorilor de mărfuri, necesare nouă, constituiţi în diferite sindicate în vederea exploatării şi îmbogăţirii fără muncă, strigând Dreptate!

6. Luarea măsurilor dictate de lupta comună împotriva tuturor celor ce sabotează în mod necinstit Armistiţiul, economia naţională şi democraţia noastră românească!

7. Măsuri urgente pentru aprovizionarea cu materii prime necesare, legături imediate telegrafo-telefonice, precum şi restabilirea liniilor ferate distruse de inamicii noştri de totdeauna Ungurii!

8. Gata oricând de a reacţiona împotriva tuturor celor ce tulbură scumpa noastră ţară, noi bihorenii suntem hotărâţi a lupta sub drapelul (stindardul) democraţiei româneşti susţinut la 1 Decembrie 1918 de reprezentanţii noştri fireşti, pentru eliberarea tuturor de sub sclavia şi nedreptatea ce ne apăsa [de] aproape 1000 de ani, recunoscând de părinte al acestei democraţii şi de apărător al intereselor noastre pe înfăptuitorul ei Iuliu Maniu!

9. Credinţă nestrămutată pentru colaboratorii la înfiinţarea statului ţărănesc, Ion MIhalache şi Dr. Nicolae Lupu.

10. Aceeaşi credinţă întregii conduceri centrale a partidului, pentru abnegaţia şi jertfa adusă pentru câştigarea drepturilor cetăţeneşti şi credinţa infiltrată în sufletele şi inimile noastre într-o Românie democratică, liberă şi independentă!

Iuliu Maniu

Bucureşti

Ţara Bihăriei necotropite şi toţi românii din Beiuş, leagănul culturii de la graniţa de vest a ţării, ţinând prima întrunire publică a partidului de sub înţeleapta voastră conducere, îşi îndreaptă urările sale de bine către părintele patriei şi democraţiei româneşti, urându-vă tăria necesară spre a rezista furtunilor ce ne ameninţă pe noi şi patria!

Ion Mihalache

vicepreşedintele PNŢ

Topoloveni

Bihorenii şi toţi luptătorii Partidului Naţional-Ţărănesc, din prima lor întrunire publică ţinută la Beiuş azi 7 decembrie, cer aplicarea pe teren a statului ţărănesc, urându-vă din toată inima izbândă!

Dr. Nicolae Lupu

vicepreşedintele PNŢ din Bucureşti

Din prima noastră întrunire publică, ţinută azi 7 decembrie în Beiuş, vă urăm să realizaţi statul naţional-democratic românesc.

Mihai Popovici

Din inima noastră, întrunirea publică ţinută azi 7 decembrie în Beiuş, după înlăturarea odioasei dictaturi, vă exprimăm încredere pentru demnitatea şi modul cum a-ţi luptat din tinereţe pentru drepturile noastre româneşti.

Preşedinte

Secretar General

***

Comitetul oraşului Beiuş

Augustin Ciavici	avocat	preşedinte, şef de plasă
Stanciu Ioan	avocat	vice-preşedinte
Eughen Nyéki	medic	secretar
Patre Bartoş	medic	membru
Virgil Vaida	până la 23 august la Goga-Cuza	membru
Vlad B.Stanciu	avocat	membru
Stanciu Gheorghe	plugar	membru

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 6/1944-1947, f.n. şi 204

5

Arad, ianuarie 1945 – *Situația moşiilor din județul Arad înaintea aplicării noii reforme agrare*

Nr.crt.	***Numele şi prenumele moşierului***	Domiciliul	Suprafața moşiei
1	Dr. Adelman (succesorii)	Pâncota	102
2	Adelman Carol	Sântana	112
3	Barkosy Etelka	Aldeşti	118
4	Barkosy Margareta	Voivodeni	41
5	Birtolonu Aurel	Arad-Grădişte	55
6	Bogdanffy A.	Drauț	59
7	Caracioni Gheorghe	Şepreuş	88
8	Coloman Tisza	Vânători	340
9	Dr. Coloman Konopi	Odvoş	60
10	Dr. Mărcuş Mihai	Arad-Grădişte	52
11	Dr. Mişca Teodor	Buteni	151
12	Fackelman Francisc	Sânmartin	113
13	Fekete Alexandru	Cermei	126
14	Fekete Iosif	Cermei	144
15	Hac Ileana	Gutenbrun	185
16	Henţiu Pavel	Cermei	95
17	Dr. Iancu Adam	Curtici	201
18	Dr. Iancu Cornel	Iratoş	100
19	Ioan Drincu Dr.	Andrei Şaguna	62
20	Ioan Gauttner	Şimand	112
21	Ioan Kintzig (văd.)	Şimand	189
22	Ioan Zselenscky	Andrei Şaguna	330
23	Iovănaş Traian	Nădlac	50
24	Dr. Iustin Marşeu	Andrei Şaguna	131
25	Jakobovits Ioan	Şofronea	204
26	Kapp Gertruda	Engelsbrun	117
27	Kiraly Desideriu (văd.)	Dud	143
28	Korec Augustin	Cuied	99
29	Korec Coloman (văd.)	Cuied	99
30	Maller Francisc	Pâncota	59
31	Maller Toma	Cermei	290
32	Nesmera Geza	Arad-Gai	137
33	Palavicini Carol	Sânicolau Mic	156
34	Pavlovici (succesorii)	Pâncota	104
35	Porcia ludovic	Engelsbrun	120
36	Purgly Ladislau	Şofronea	450
37	Secula Axente	Şiria	168
38	Solymosy Tiberiu	Gurba	640
39	Solymosy Tiberiu	Ineu	120
40	Solymosy Tiberiu	Şicula	687
41	Dr. Sturza Marius	Sânpaul	86
42	Szacsvay A.	Camna	52

43	Szalay Geza	Arad-Grădişte	153
44	Szielbereiss Adalbert	Sântana	50
45	Tagany Alexandru	Curtici	200
46	Takacsi Nicolae	Şimand	234
47	Trifu Petru	Şimand	257
48	Ţăran Ioan (văd.)	Şepreuş	235
49	Ţăran Ştefan	Şepreuş	435
50	Ţăran Victor	Şepreuş	683
51	Ursu Teodor	Curtici	115
52	Dr. Wagner Gheorghe	Şimand	55
53	Weisenburger Ferdinand	Andrei Şaguna	100
	Total		**9264**

AN-DJ Arad, fond *Comitetul Judeţean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 37

6

Oradea, ianuarie 1945 – *Statistica populaţiei de etnie germană din Bihorul de Nord, deportate în Ucraina.*

Tabel nominal de persoanele de origină etnică germană ridicaţi şi trimişi în URSS

Arad

Nr.crt.	Numele	Profesia	Vârsta	Nr.crt.
1	Czirma Marin	pantofar	34	1
	Berettyotataros (Tătăruş)			
2	Gauner Gaşpar	miner	43	1
3	Hauss Elisabeta	casnică	17	2
4	Hauss Iosif	lăcătuş	18	3
	Biharea			
5	Albert Margareta	casnică	26	1
6	Albert Rozalia	casnică	24	2
7	Bartha Ştefan	agricultor	26	3
8	Reisz Rozalia	casnică	22	4
9	Terge Vasile	agricultor	26	5
	Borş			
10	Sabo Petre	frizer	28	1
11	Schmiedt Ştefan	muncitor	34	2
	Girişu de Criş			
12	Zimmermann Iosif	plugar	19	1
	Hodoş			
13	Schneider Iosif	plugar	36	1
14	Tolinczer Emeric	plugar	43	2
	Nojorid			
15	Boschi Ioan	mecanic	38	1
	Oradea			
16	Acher Anton	olar	40	1
17	Achmiedt Irina	soră	34	2
18	Ankergern Iosif	pompier	31	3
19	Auer Arpad	tipograf	17	4

20	Auer Carol	student	17	5
21	Auer Hugo	funcţionar	43	6
22	Auer Ileana	funcţionară	24	7
23	Auer Rozalia	pantofar	20	8
24	Auer Susana	funcţionară	23	9
25	Auer Valeria	pantofar	22	10
26	Bacher Iuliu	funcţionar	36	11
27	Bachmann Coloman	conductor de tramvai	33	12
28	Bachmann Ileana	studentă	17	13
29	Barbier Martin	pantofar	42	14
30	Bartgel Ernest	muncitor	24	15
31	Bauer Anton	învăţător	42	16
32	Bauer Antonia	comerciantă	23	17
33	Baugartner Anton	preot	31	18
34	Baumeister Iuliu	chelner	39	19
35	Beaun Rozalia	casnică	22	20
36	Bechold Edmund	bărbier	42	21
37	Becker Elek	muncitor	34	21
38	Bekker Rozalia	casnică	18	23
39	Bem Rozalia	casnică	31	24
40	Bergencz Ioan	şofer	28	25
41	Bergencz Iuliana	casnică	24	26
42	Bergencz Francisc	funcţionar	35	27
43	Binder Iosif	funcţionar	45	28
44	Binsberger Mihai	muncitor	31	29
45	Birmann Ileana	casnică	22	30
46	Birmann Irma	frizer	22	31
47	Bliking Elisabeta	muncitoare	30	32
48	Bliking Ludovic	pantofar	36	33
49	Braun Balaj	plugar	18	34
50	Braun Mihai	pantofar	39	35
51	Braunhauser Gabriela	casnică	40	36
52	Brechner Oscar	muncitor	36	37
53	Budner Elisabeta	casnică	23	38
54	Bulinger Ernest	pantofar	17	39
55	Cölder Carol	chelner	43	40
56	Daubner Ioan	comerciant	43	41
57	Decker Ştefan	mecanic	38	42
58	Dörner Iuliana	muncitoare	28	43
59	Duldner Albert	instalator apaduct	23	44
60	Duldner Albert	pantofar	44	45
61	Eisele Francisc	tipograf	38	46
62	Eisele Ioan	librar	38	47
63	Emmert Gizela	casnică	23	48
64	Farago Paraschiva	casnică	40	49
65	Feifeld Andrei	muncitor	24	50

66	Ferbach Ecaterina	muncitoare	19	51
67	Ferenc Ludovic	pantofar	36	52
68	Fernach Mihai	funcţionar	39	53
69	Fernbach Elisabeta	funcţionară	24	54
70	Fernbach Iosif	muncitor	26	55
71	Feuer Iuliana	soră	20	56
72	Feuer Iolanda	soră	19	57
73	Fidel Alois	croitor	25	58
74	Fiedler Magdalena	croitoreasă	33	59
75	Findlich Francisc	vopsitor	31	60
76	Fischer Ioan	croitor	38	61
77	Fleischer Iosif	pompier	33	62
78	Franck Carol	mecanic	30	63
79	Francz Ludovic	pantofar	36	64
80	Fritz Ana	pantofar	17	65
81	Fritz Henric	lăcătuş	43	66
82	Frölich Gustav	artist	45	67
83	Fürneisz Iosif	muncitor	30	68
84	Gartmann Maria	croitoreasă	21	69
85	Gellner Maria	muncitor	17	70
86	Gergenricht Coloman	bărbier	42	71
87	Gerhardt Iuliu	dentist	46	72
88	Gerhardt Magdalena	studentă	19	73
89	Gerlach Ileana	comerciantă	39	74
90	Gerlach Terezia	casnică	25	75
91	German Ana	casnică	22	76
92	German Elisabeta	casnică	31	77
93	Gertenberger Berta	casnică	30	78
94	Glegner Andor	pompier	30	79
95	Glegner Iosif	pompier	34	80
96	Glid Iosif	croitor	18	81
97	Glid Martin	muncitor	28	82
98	Götz Iosif	şofer	45	83
99	Götz Otto	funcţionar	42	84
100	Granitz Irma	casnică	30	85
101	Grufen Geza	funcţionar particular	28	86
102	Grünner Geza	medic	34	87
103	Guth Margareta	funcţionară	34	88
104	Halbauer Francisc	muncitor	23	89
105	Hauler Elisabeta	casnică	34	90
106	Hauler Margareta	casnică	26	91
107	Heder Vasile	pantofar	25	92
108	Heibach Maria	muncitor	31	93
109	Heimann Ioan	şofer	43	94
110	Heiser Ileana	artistă	26	95
111	Heiser Iuliu	muncitor	36	96

112	Heiszl Adalbert	electrician	18	97
113	Heklor Ioan	muncitor	24	98
114	Hencz Ioan	student	18	99
115	Henrich Iosif	tâmplar	44	100
116	Hermann Irina	muncitoare	28	101
117	Hermann Magdalena	croitoreasă	25	102
118	Hermann Petru	muncitor	24	103
119	Herschenbrein Berta	soră de ocrotire	30	104
120	Himler Rudolf	măcelar	34	105
121	Hirsch Alexandru	student	18	106
122	Hirsch Iosif	plugar	44	107
123	Hirsch Ştefan	plugar	43	108
124	Hoffer Alexandru	croitor	41	109
125	Hoffmann Ioan	tâmplar	39	110
126	Holczmann Anton	şef de tren	35	111
127	Holder Elisabeta	muncitoare	21	112
128	Hönig Iuliana	muncitoare	21	113
129	Honigberger Anton	grefier	43	114
130	Huszt Ecaterina	casnică	31	115
131	Inhoff Maria	funcționară	27	116
132	Juginger Adalbert	măcelar	26	117
133	Jung Alexandru	zidar	21	118
134	Jung Iosif	muncitor	24	119
135	Jungel Igon	plugar	42	120
136	Junger Coloman	tâmplar	44	121
137	Junger Zoltan	tâmplar	18	122
138	Junginger Adalbert	măcelar	26	123
139	Jürger Gheorghina	funcționară particulară	24	124
140	Justh Otto	fierar	35	125
141	Karger Alexandru	lăcătuş	41	126
142	Karsel Iulia	casnică	28	127
143	Keller Emeric	electromecanic	29	128
144	Kempf Adalbert	zidar	22	129
145	Kempf Margareta	muncitoare	24	130
146	Keni Francisc	lăcătuş	43	131
147	Kicher Ana	casnică	30	132
148	Killner Gizela	muncitoare	21	133
149	Kindle Iosif	muncitor	37	134
150	Kleimayer Luisa	casnică	34	135
151	Klein Francisc	pantofar	42	136
152	Klein Ioan	măcelar	40	137
153	Kleiner Carol	muncitor	21	138
154	Kleiner Iulia	casnică	25	139
155	Knoch Iosif	student	17	140
156	Kolmann Iuliu	birjar	38	141
157	König Irma	muncitoare	24	142

158	König Nicolae	vopsitor	39	143
159	Königberger Anton	ornamentator	42	144
160	Krause Clara	învăţătoare	32	145
161	Krecht Iosif	comerciant	31	146
162	Kreiner Emeric	muncitor	45	147
163	Kronberger Ileana	croitoreasă	21	148
164	Kropp Emilia	muncitoare	34	149
165	Kropp Gheorghe	morar	36	150
166	Kropp Gizela	frizer	23	151
167	Kuncz Ana	muncitoare	23	152
168	Kuntz Ştefan	lăcătuş	18	153
169	Kurzenreiter Margit	profesoară	33	154
170	Lachner Margareta	casnică	29	155
171	Lammer Petru	mecanic	41	156
172	Landauer Anton	maecanic	31	157
173	Lasel Ioan	şef de tren	46	158
174	Lechner Iuliana	artidtă	29	159
175	Lechner Iuliu	dentist	46	160
176	Lechner Magdalena	funcţionară	27	161
177	Leichner Magda	studentă	19	162
178	Leichter Maria	muncitor	29	163
179	Leitner Iosif	muncitor	42	164
180	Lenthgarth Ioan	tâmplar	33	165
181	Lescher Iacob	şofer	38	166
182	Lidermann Leonard	croitor	33	167
183	Linder Elisabeta	muncitoare	22	168
184	Linder Irina	muncitoare	20	169
185	Linzberg Iosif	dentist	43	170
186	Ludmann Tiberiu	muncitor	18	171
187	Lukacs Iuliana	muncitoare	20	172
188	Maár Ileana	casnică	27	173
189	Maloid Iosif	pantofar	31	174
190	Mauer Francisc	comerciant	32	175
191	Mauer Ştefan	croitor	38	176
192	Maurblücher Vilhelm	artist	45	177
193	Mayer Alexandru	funcţionar	39	178
194	Mayer Rudolf	ceasornicar	36	179
195	Mechler Adalbert	electromecanic	19	180
196	Mellinger Ştefan	angajat la c.f.r.	34	181
197	Merk Ioan	morar	33	182
198	Merk Paul	muncitoare	31	183
199	Mertzdorf Iacob	comerciant	44	184
200	Metzinger Francisc	muncitor	39	185
201	Müller Henric	funcţionar	23	186
202	Nürnberger Hugo	lăcătuş	40	187
203	Nussbauer Elisabeta	croitoreasă	20	188

204	Oswald Francisc	muncitor	37	189
205	Oszter Margareta	muncitoare	21	190
206	Ottenberg Ileana	coafezî	28	191
207	Ottenberger Iosif	ceasornicar	19	192
208	Ottenberger Magdalena	studentă	20	193
209	Ottenberger Ştefan	ceasornicar	22	194
210	Pendl Iosif	funcţionar particular	34	195
211	Pleiner Carol	muncitor	19	196
212	Pleiner Emeric	funcţionar	18	197
213	Pollmann Maria	sanitară	19	198
214	Pollman Maria	casnică	20	199
215	Preisach Ioan	electromecanic	35	200
216	Radler Gustav	stdent	18	201
217	Rauber Iosif	faur	38	202
218	Rauch Csilla	studentă	17	203
219	Rauch Ioan	plugar	46	204
220	Rauch Ioan	plugar	19	205
221	Rauch Leonard	comerciant	19	206
222	Reich Iosif	croitor	25	207
223	Reigert Clara	frizer	29	208
224	Reigl Iosif	mecanic	20	209
225	Reimann Alexandru	hornar	41	210
226	Rencz Anton	medic	44	211
227	Renn Ileana	casnică	24	212
228	Renner Alexandru	birjar	20	213
229	Renner Ioan	muncitor	40	214
230	Renner Ludovic	muncitor	43	215
231	Renner Susana	funcţionară	32	216
232	Renner Vasile	birjar	25	217
233	Resch Iuliu	muncitor	41	218
234	Richtinger Ludovic	student	17	219
235	Ridzser Francisc	funcţionar	22	220
236	Rittinger Ludovic	morar	41	221
237	Ritz Alexandru	pompier	39	222
238	Rödli Vilhelm	muzicant	35	223
239	Rölich Ştefan	operator de filme	43	224
240	Rottensteiner Clara	funcţionară	25	225
241	Rotter Iuliu	plugar	37	226
242	Ruff Alexandru	student	19	227
243	Ruff Etelca	muncitoare	17	228
244	Ruff Iosif	ucenic	18	229
245	Ruff Vasile	student	20	230
246	Rump Margareta	funcţionară	34	231
247	Rump Olga	casnică	29	232
248	Sandor Carol	funcţionar	23	233
249	Schaffehuser Desideriu	chelner	44	234

250	Schaffehuser Arpad	student	17	235
251	Schaffmann Maria	casnică	34	236
252	Schehr Iosif	croitor	18	237
253	Schelkelen Margareta	soră	34	238
254	Schelta Uhov	croitor	19	239
255	Schiedt Anton	comerciant	44	240
256	Schkringfield Iosif	şef de tren	35	241
257	Schlemersen Vasile	şofer	29	242
258	Schmak Francisc	electromecanic	27	243
259	Schmak Ştefan	măcelar	43	244
260	Schmiedt Adalbert	pantofar	42	245
261	Achmiedt Agoston	muncitor	43	246
262	Schmiedt Alexandru	frizer	30	247
263	Schmiedt Anton	croitor	35	248
264	Schmiedt Anton	muncitor	40	249
265	Schmiedt Irina	comerciantă	17	250
266	Schmiedt Maria	casnică	32	251
267	Schmiedt Odön	frizer	34	252
268	Schmiedt Silard	chelner	24	253
269	Schmiedt Vili	casnică	32	254
270	Schneider Anton	angajat la c.f.r.	42	255
271	Scholz Maria	casnică	30	256
272	Schönstein Francisc	grădinar	33	257
273	Schrader Mihail	muncitor	41	258
274	Schreger Ileana	casnică	30	259
275	Schubert Alexandru	sobar	34	260
276	Schubert Alexandru	sobar	21	261
277	Schuldek Magdalena	muncitoare	26	262
278	Schuldek Petru	şofer	33	263
279	Schuldes Iosif	pantofar	39	264
280	Schuller Adalbert	comerciant	17	265
281	Schutz Andrei	muncitor	42	266
282	Schutz Francisc	funcţionar particular	43	267
283	Schwartmann Iosif	birjar	22	268
284	Schwartzkopf Alexandru	lăcătuş	40	269
285	Schwartzmann Adalbert	muncitor	28	270
286	Schweizer Rebeka	muncitoare	27	271
287	Scraub Elisabeta	funcţionară	26	272
288	Seelwald Rozalia	muncitoare	32	273
289	Seewald Iosif	comerciant	32	274
290	Sehn Elisabeta	casnică	34	275
291	Seifermann Edmund	plugar	29	276
292	Seinbold Adalbert	lăcătuş	34	277
293	Silbereisz Vasile	funcţionar	21	278
294	Sollinger Matei	croitor	31	279
295	Sollinger Toma	muncitor	39	280

296	Solomayer Ernest	frizer	41	281
297	Solomayer Iosif	croitor	34	282
298	Sommer Carol	muncitor	40	283
299	Sonner Iosif	muncitor	24	284
300	Soția lui Keller Iosif	casnică	38	285
301	Spilmann Gheorghe	student	19	286
302	Spillmann Vasile	mecanic	27	287
303	Steiger Ştefan	comerciant	36	288
304	Stein Iacob	tâmplar	35	289
305	Stein Rozalia	casnică	22	290
306	Stein Ştefan	muncitor	45	291
307	Sticz Emeric	mecanic	18	292
308	Sticz Ştefan	dulgher	45	293
309	Stiegelmayer Albert	croitor	39	294
310	Stokker Andrei	muncitor	34	295
311	Stokker Desideriu	măcelar	32	296
312	Stokker Francisc	muncitor	40	297
313	Stokker Iosif	funcționar particular	33	298
314	Stokker Irina	rictuitor	24	299
315	Stokker Rozalia	bucătăreasă	32	300
316	Strenkel Alexandru	muncitor	36	301
317	Tellmann Maria	casnică	34	302
318	Tempfli Ioan	comerciant	36	303
319	Tetscher Iuliana	casnică	19	304
320	Thalmayer Francisc	comerciant	46	305
321	Thalmayer Gustav	comerciant	42	306
322	Ther Adalbert	muncitor	30	307
323	Thiel Iosif	student	19	308
324	Thom Francisc	birjar	26	309
325	Thom Ioan	comerciant	28	310
326	Thom Ioan	comerciant	19	311
327	Thür Ana	casnică	29	312
328	Thür Ioan	băcan	19	313
329	Tiszan Maria	casnică	21	314
330	Tomer Iosif	plugar	39	315
331	Tomer Ştefan	plugar	29	316
332	Trenner Elisdabeta	muncitoare	26	317
333	Trinka Iosif	fotograf	35	318
334	Truhmm Francisc	tâmplar	30	319
335	Trumm Ioan	muncitor	37	320
336	Trupper Magda	casnică	31	321
337	Tühr Ladislau	tâmplar	21	322
338	Ubermann Francisc	comerciant	30	323
339	Ulrich Frideric	croitor	35	324
340	Venig Ileana	casnică	31	325
341	Vogel Francisc	student	17	326

342	Vöitinek Paul	pompier	17	327
343	Vormitag Iuliu	muncitor	42	328
344	Vormittag Alexandru	muncitor	17	329
345	Vormittag Iacob	muncitor	20	330
346	Vormittag Iosif	muncitor	44	331
347	Vormittag Irma	casnică	38	332
348	Vormittag Iuliana	casnică	36	333
349	Vormittag Ştefan	muncitor	24	334
350	Vormittag Teresia	casnică	29	335
351	Wallnaer Elisabeta	soră de ocrotire	23	336
352	Wallner Francisc	student	18	337
353	Wallner Iuliu	lăcătuş	45	338
354	Walter Iuliana	muncitoare	24	339
355	Walter Susana	muncitoare	26	340
356	Webwer Edmund	comerciant	36	341
357	Weilhauser Francisc	faur	43	342
358	Weitzer Ioan	lăcătuş	34	343
359	Wekker Iosif	muncitor	34	344
360	Wilhelm Alexandru	muncitor	30	345
361	Wiln Andrei	muncitor	28	346
362	Windhaub Lence	artistă	32	347
363	Wolf Terezia	muncitoare	34	348
364	Wuest Iosif	muncitor	41	349
365	Zim Alexandru	şef de tren	37	350
366	Zinnx Carol	muncitor	17	351
367	Zips Anton	tâmplar	46	352
368	Zips Iosif	tâmplar	45	353
369	Zwikker Iuliana	croitoreasă	30	354
370	Zwikker Ştefan	decorator	18	355
	Palota			
371	Bauer Iosif	plugar	20	1
372	Derner Ecaterina	plugar	19	2
373	Derner Francisc	plugar	21	3
374	Derner Iacob	măcelar	35	4
375	Derner Iacob	plugar	19	5
376	Derner Ioan	plugar	44	6
377	Derner Iuliana	casnică	30	7
378	Derner Petru	plugar	43	8
379	Dörner Francisc	plugar	25	9
380	Fernbach Iacob	plugar	19	10
381	Fernbach Petru	plugar	45	11
382	Fernbach Petru	plugar	20	12
383	Gerlach Ioan	plugar	46	13
384	Gerlach Iosif	plugar	43	14
385	Gettinger Francisc	plugar	38	15
386	Gohrel Margareta	plugar	22	16

387	Golovan Ioan	plugar	36	17
388	Heilmann Iosif	plugar	19	18
389	Heilmann Maria	plugar	19	19
390	Heilmann Nicolae	plugar	23	20
391	Heilmann Maria	plugar	22	21
392	Heilmann Maria	plugar	19	22
393	Hekler Conrad	muncitor	46	23
394	Hendler Conrad	plugar	21	24
395	Hennler Maria	plugar	23	25
396	Hennler Petru	plugar	19	26
397	Kendle Iuliana	plugar	20	27
398	Kendle Maria	plugar	25	28
399	Keresch Iosif	plugar	37	29
400	Ketting Alexandru	plugar	43	30
401	Ketting Iacob	plugar	43	31
402	Ketting Petru	plugar	45	32
403	Kindle Francisc	pantofar	17	33
404	Kötting Iosif	plugar	44	34
405	Lehner Iosif	plugar	24	35
406	Mendel Francisc	pantofar	43	36
407	Müller Petru	învățător	35	37
408	Nilgesz Anton	plugar	35	38
409	Nilgesz Ecaterina	plugar	25	39
410	Nilgesz Ecaterina	plugar	24	40
411	Nilgesz Ioan	student	19	41
412	Nilgesz Iosif	plugar	31	42
413	Nilgesz Iosif	plugar	24	43
414	Nilgesz Maria	plugar	19	44
415	Nilgesz Maria	plugar	18	45
416	Nilgesz Mihai	plugar	37	46
417	Nilgesz Vasile	agricultor	46	47
418	Osvald Anton	plugar	28	48
419	Osvald Anton	plugar	22	49
420	Osvald Francisc	plugar	17	50
421	Osvald Iacob	plugar	39	51
422	Osvald Maria	casnică	34	52
423	Parischek Francisc	plugar	17	53
424	Parischek Iosif	plugar	43	54
425	Parischek Petru	plugar	39	55
426	Polischek Mihai	plugar	36	56
427	Pollmann Anton	plugar	40	57
428	Pollmann Ecaterina	casnică	36	58
429	Pollmann Elisabeta	plugar	18	59
430	Pollmann Nicolae	plugar	45	60
431	Pollmann Nicolae	plugar	21	61
432	Schisser Anton	plugar	40	62

433	Schisser Iosif	mecanic la c.f.r.	33	63
434	Schisser Nicolae	plugar	36	64
435	Schmiedt Anton	plugar	20	65
436	Schmiedt Ecaterina	casnică	21	66
437	Schmiedt Elisabeta	casnică	25	67
438	Schmiedt Francisc	plugar	37	68
439	Schmiedt Iacob	plugar	38	69
440	Schmiedt Ioan	plugar	32	70
441	Schmiedt Iosif	plugar	42	71
442	Schmiedt Mihai	plugar	38	72
443	Schmiedt Mihai	plugar	18	73
444	Schmiedt Petru	plugar	40	74
445	Schmiedt Petru	plugar	36	75
446	Schmiedt Petru	plugar	37	76
447	Stein Elisabeta	plugar	27	77
448	Stein Iacob	plugar	21	78
449	Stein Ileana	plugar	20	79
450	Stein Iosif	plugar	29	80
451	Stein Mihai	plugar	18	81
452	Stein Nicolae	plugar	37	82
453	Stein Petru	plugar	18	83
454	Theis Ileana	casnică	28	84
455	Theis Iuliu	plugar	27	85
456	Theisz Iosif	plugar	20	86
457	Thom Iacob	plugar	37	87
458	Thomm Francisc	plugar	37	88
459	Werner Luisa	plugar	32	89
460	Zsemlitzki Rozalia	plugar	19	90
	Pădurea Neagră			
461	Cartuel Francisc	sticlar	31	1
462	Gell Otto	sticlar	31	2
463	Huberth Daniel	strungar	35	3
464	Kirsch Ignaţiu	sticlar	40	4
465	Kirsch Rudolf	sticlar	36	5
466	Kollar Ernest	sticlar	17	6
467	Kollar Ioan	sticlar	38	7
468	Kollar Ludovic	sticlar	38	8
469	Konzager Ioan	sticlar	41	9
470	Riesel Paul	sticlar	43	10
471	Rozan Francisc	sticlar	42	11
472	Stadler Ernest	funcţionar	34	12
473	Stadler Robert	funcţionar	39	13
	Petreu			
474	Geiger Martin	plugar	35	1
475	Heider Iosif	plugar	39	2
476	Schak Gheorghe	plugar	36	3

477	Schek Martin	plugar	36	4
	Pocluşa de Barcău			
478	Pudl Iuliu	plugar	41	1
	Salonta			
479	Izsberger Alois	plugar	22	1
480	Merksteiner Iacob	plugar	31	2
481	Schmeltz Clara	funcţionar	35	3
482	Schneider Mihail	brutar	30	4
483	Schumann Ioan	muncitor	38	5
484	Schweitzer Rudolf	lăcătuş	18	6
485	Tippenweiler Alexandru	frizer	35	7
486	Wagner Henric	electrician	42	8
487	Willand ILeana	casnică	36	9
	Sâniob			
488	Braun Iosif	plugar	22	1
489	Germann Iosif	plugar	18	2
490	Herkerberger Iosif	plugar	37	3
491	Herkler Alexandru	plugar	19	4
492	Rauch Gerö	plugar	19	5
493	Rauch Ioan	plugar	19	6
494	Rauch Ştefan	agricultor	24	7
495	Reich Iosif	plugar	18	8
496	Reich Martin	plugar	38	9
497	Reich Mihai	plugar	40	10
498	Rotter Ioan	preot	38	11
499	Rotter Iosif	plugar	24	12
500	Rotter Mihail	muncitor	23	13
501	Rotter Ştefan	plugar	36	14
	Sânmartin			
502	Loreni Alexandru	fierar	29	1
503	Lörincz Ioan	muncitor	17	2
	Sântandrei			
504	Oswald Anton	muncitor	46	1
	Sântion			
505	Albert Emeric	agricultor	43	1
506	Albert Etelka	casnică	23	2
507	Albert Ioan	măcelar	37	3
508	Bauer Iosif	şef de tren	35	4
509	Dörner Alexandru	zidar	29	5
510	Dörner Francisc	muncitor	35	6
511	Dörner Iulia	casnică	29	7
512	Dörner Ludovic	muncitor	17	8
513	Dörner Zoltan	agricultor	19	9
514	Hammerschmiedt Iosif	agricultor	39	10
515	Mauer Edmund	frizer	27	11
516	Oswald Ioan	muncitor	39	12

517	Schater Iosif	zidar	42	13
518	Sick Balint	agricultor	25	14
519	Stein Maria	casnică	25	15
520	Szabo Iosif	agricultor	24	16
521	Talinger Ioan	funcţionar	38	17
522	Tempfler Iosif	pantofar	20	18
523	Tenzler Iosif	muncitor	45	19
524	Terner Petru	muncitor	45	20
	Săcuieni			
525	Hant Maria	casnică	33	1
526	Jungansteller Francisc	mecanic	38	2
527	Schneider Ludovic	fierar	44	3
528	Sommer Etelca	casnică	29	4
529	Sommer Ignaţiu	morar	34	5
	Sălard			
530	Hoffmann Francisc	muncitor	38	1
531	Hoffmann Francisc	student	17	2
532	Linder Ştefan	plugar	45	3
533	Pudl Ioan	plugar	31	4
534	Rolland Alexandru	plugar	18	5
535	Rullone Ioan Andrei	plugar	44	6
536	Runnler Ioan	plugar	42	7
537	Steierwlad Ioan	comerciant	45	8
538	Zunfe Vasile	lăcătuş	33	9
	Seleuş			
539	Ditz Rudolf	bărbier	41	1
540	Eger Iosif	muncitor	35	2
541	Egert Mihai	croitor	27	3
542	Egger Iosif	comerciant	36	4
543	Eggert Ioan	muncitor	35	5
544	Ganzer Ştefan	muncitor	18	6
545	Göllner Ioan	chimist	40	7
546	Hekler Ioan	comerciant	20	8
547	Lövinger Vilhelm	morar	46	9
548	Mannsberger Maria	muncitoare	27	10
549	Mayer Walter	tăbăcar	37	11
550	Metzinger Alexandru	zidar	29	12
551	Oswald Ana	casnică	24	13
552	Oswald Ioan	croitor	20	14
553	Oswald Maria	casnică	19	15
554	Peckier Ioan	muncitor	45	16
555	Schmiedt Gustav	lăcătuş	25	17
556	Schmiedt Rudolf	zidar	18	18
557	Gelfermann Ioan	muncitor	33	19
558	Thür Iosif	muncitor	20	20

	Spinuş			
559	Geperger Ştefan	plugar	41	1
560	Wollner Iosif	muncitor	32	2
561	Wollner Matei	tâmplar	34	3
	Suplacu de Barcău			
562	Bettir Francisc	comerciant	40	1
563	Goschler Iacob	sticlar	19	2
564	Hartmann Coloman	morar	26	3
565	Hauer Ignațiu	sticlar	37	4
566	Schreing Francisc	sticlar	34	5
	Szenteş			
567	Braun Ileana	plugar	22	1
568	Braun Ştefan	plugar	19	2
569	Buger Alexandru	plugar	19	3
570	Medl Iosif	plugar	32	4
571	Rauch Ştefan	plugar	23	5
572	Rotter Alexandru	plugar	23	6
573	Thorner Ştefan	plugar	34	7
574	Thorner Ştefan	plugar	22	8
	Şilindru			
575	Feffer Ştefan	plugar	39	1
576	Rigard Iolanda	croitoreasă	18	2
	Tărian			
577	Babrik Andrei	plugar	18	1
578	Babrik Ecaterina	casnică	21	2
579	Babrik Maria	casnică	29	3
580	Baraz Ştefan	plugar	20	4
581	Bigecz Iosif	plugar	22	5
582	Ebermann Anton	plugar	40	6
583	Ebermann Ecaterina	plugar	19	7
584	Eberrweln Ioan	plugar	42	8
585	Eberwin Alexandru	plugar	39	9
586	Genes Ludovic	plugar	34	10
587	Gyarmati Francisca	casnică	23	11
588	Hauz Desideriu	plugar	18	12
589	Hentz Paraschiva	casnică	19	13
590	Hornwein Ana	casnică	24	14
591	Horvath Alexandru	plugar	21	15
592	Horvath Ana	casnică	21	16
593	Horvath Andrei	plugar	19	17
594	Horvath Carol	plugar	31	18
595	Horvath Elisabeta	casnică	19	19
596	Horvath Ludovic	plugar	36	20
597	Horvath Ludovic	plugar	19	21
598	Imre Ecaterina	casnică	25	22
599	Kigecz Ştefan	plugar	44	23

600	Kor Martin	plugar	38	24
601	Korb Adalbert	plugar	18	25
602	Korn Barbola	casnică	32	26
603	Korn Elisabeta	casnică	23	27
604	Korn Ieremia	plugar	21	28
605	Korn Ioan	plugar	35	29
606	Korn Iosif	plugar	35	30
607	Korn Ludovic	plugar	17	31
608	Korn Paraschiva	casnică	22	32
609	Leicht Francisc	plugar	44	33
610	Mailinger Ioan	plugar	30	34
611	Majoros Anton	plugar	33	35
612	Majoros Iosif	plugar	34	36
613	Majoros Maria	casnică	23	37
614	Majoros Rozalia	casnică	29	38
615	Meiling Paraschiva	casnică	17	39
616	Meilinger Alexandru	plugar	30	40
617	Meilinger Maria	casnică	29	41
618	Meissler Iosif	plugar	34	42
619	Mozer Ludovic	plugar	28	43
620	Muth Rozalia	casnică	33	44
621	Muth Rozalia	casnică	30	45
622	Nilges Ecaterina	casnică	21	46
623	Nilges Maria	plugar	23	47
624	Nilges Petru	plugar	21	48
625	Nilgesz Alexandru	plugar	45	49
626	Nilgesz Andrei	plugar	42	50
627	Nilgesz Andrei	plugar	36	51
628	Nilgaesz Ludovic	muncitor	19	52
629	Nilgesz Martin	muncitor	17	53
630	Nilgesz Paul	comerciant	36	54
631	Nilgesz Ştefan	plugar	43	55
632	Nilgesz Ştefan	plugar	17	56
633	Nilgesz Vasile	plugar	40	57
634	Nogradi Rozalia	casnică	21	58
635	Peck Iosif	plugar	31	59
636	Peck Ludovic	plugar	31	60
637	Peik Anton	plugar	18	61
638	Peik Elisabeta	casnică	20	62
639	Peik Francisc	agricultor	43	63
640	Peik Francisc	plugar	39	64
641	Pek Emeric	plugar	17	65
642	Racz Iosif	agricultor	45	66
643	Raizik Ioan	plugar	18	67
644	Rechli Endre	plugar	43	68
645	Rechli Ioan	plugar	20	69

646	Reichli Iosif	plugar	45	70
647	Reichli Maria	casnică	17	71
648	Reichli Ştefan	plugar	32	72
649	Reichlich Francisc	plugar	41	73
650	Reizik Ana	casnică	22	74
651	Reizik Iosif	plugar	20	75
652	Sauter Ecaterina	casnică	19	76
653	Schmiedt Anton	fierar	20	77
654	Schmiedt Ioan	plugar	34	78
655	Sebestyen Ioan	plugar	40	79
656	Sebestyen Martin	plugar	36	80
657	Sotter Emeric	muncitor	46	81
658	Sotter Iuliu	plugar	26	82
659	Sotter Ludovic	plugar	20	83
660	Sotter Ludovic	plugar	18	84
661	Stokker Ioan	plugar	21	85
662	Stokker Iuliana	casnică	20	86
663	Stokker Maria	casnică	19	87
664	Tanner Ludovic	plugar	32	88
665	Tanner Ştefan	plugar	18	89
666	Tonner Iosif	pantofar	35	90
667	Topf Ecaterina	casnică	25	91
668	Topf Ioan	plugar	31	92
669	Toth Andrei	plugar	37	93
670	Toth Ioan	plugar	36	94
671	Toth Ioan	plugar	25	95
672	Toth Mihai	plugar	39	96
673	Toth Ştefan	plugar	25	97
674	Varga Ioan	plugar	46	98
675	Weber Ecaterina	casnică	20	99
676	Weber Ştefan	plugar	17	100
677	Zimmermann Iosif	plugar	25	101
Tăutelec				
678	Bauman Ileana	casnică	22	1
679	Oswald Ecaterina	casnică	32	2
680	Vormitag Iuliu	muncitor	18	3
681	Wacher Elisabeta	casnică	23	4
682	Wachier Alexandru	plugar	25	5
683	Wurst Rozalia	casnică	17	6
Tăuteu				
684	Ehmlich Margareta	casnică	20	1
685	Gelm Ioan	plugar	17	2
686	Helm Elisabeta	casnică	20	3
687	Helm Elisabeta	casnică	18	4
688	Merk Iosif	agricultor	17	5
689	Merk Iosif	plugar	36	6

690	Sontag Ştefan	plugar	17	7
691	Sontag Paul	plugar	26	8
	Valea lui Mihai			
692	Bauer Carol	muncitor	45	1
693	Feuerstein Francisc	morar	36	2
694	Geige Frideric	electromecanic	30	3
695	Geiher Victor	comerciant	43	4
696	Hötting Jolanda	casnică	29	5
697	Kern Rozalia	croitoreasă	17	6
698	Kichel Nicolae	morar	34	7
699	Koch Carolina	casnică	32	8
700	Pfeifer Ignaţiu	pantofar	40	9
701	Pfeifer Paul	morar	42	10
702	Porstner Alexandru	morar	45	11
703	Weteig Zoltan	vopsitor	44	12
704	Wiser Geza	muncitor	39	13

AN-DJ Bihor, fond *Chestura Poliţiei Oradea*, dosar 36/1945, f. 70-82

7

Bucureşti, 10 februarie 1945 – *Proiectul de lege pentru reformă agrară propus de Partidul Naţional-Ţărănesc.*

Partidul Naţional-Ţărănesc
(10 februarie 1945)

Proiect de lege pentru expropriere propus de

Ce se expropriază:

Art. 1 – În scopul împroprietăririi ţăranilor şi aşezării economiei agricole pe proprietatea de muncă, precum şi în scopuri de interes general în folosul ţărănimii şi al economiei întregii ţări, proprietăţile rurale sunt supuse exproprierii în măsura şi în condiţiile legii de faţă.

Art. 2 – Formează obiectul acestei legi proprietatea rurală, afară de terenurile plantate cu vii, cu livezi de pruni şi pădurile. Legi speciale vor dispune în privinţa acestora.

Art. 3 – Se expropriază de la fiecare proprietar tot terenul care depăşeşte 30 ha în regiunea de deal şi de munte şi 50 ha în regiunea de şes.

Prin regiuni de şes, deal şi munte se înţelege regiunile aşa cum au fost delimitate prin aplicarea legilor pentru ultima reformă agrară.

Art. 4 – Cota regională neexpropriabilă se reduce pentru proprietăţile arendate, cel puţin cinci ani anterior promulgării prezentei legi, la 15 fa în regiunea de deal şi de munte şi la 25 ha le şes.

Art. 5 – Se expropriază în întregime, fără nici o rezervă, proprietăţile rurale ale persoanelor care s-au refugiat în una din ţările cu care suntem în război, precum şi a celor care locuiesc în străinătate de mai mult de cinci ani, fără să aibă o însărcinare oficială sau să urmeze studii.

Proprietăţile rurale confiscate de la cei condamnaţi pe baza legilor pentru depistarea criminalilor de război şi a vinovaţilor de dezastru ţării vor servi acelaşi scop de împroprietărire a ţăranilor ca şi cele expropriate în baza prezentei legi.

Art. 6 – Vor fi expropriate în întregime:

a) Terenurile situate în lunca inundabilă a Dunării, destinate ameliorărilor agricole, care până acum nu au fost îndiguite. După punerea lor în valoare vor fi date în folosinţa sătenilor organizaţi în obştii. Îngrijirea lor tehnică va rămâne sub controlul statului.

b) Bălțile naturale şi terenurile inundabile ce nu pot fi îndiguite. Acestea se vor exploata de stat sau prin obştii locale.

c) Terenurile degradate. Acestea vor fi ameliorate de stat şi date apoi spre împroprietărire individuală sau în obştii.

Art. 7 – Când un proprietar va fi expropriat de întreaga proprietate sau de o moşie întreagă, se vor expropria şi clădirile şi întregul inventar agricol al acelei proprietăți sau moşii.

Art. 8 – Proprietatea terenuriloe, clădirilor şi inventarului expropriate, trece asupra statului din momentul promulgării prezentei legi.

Art. 9 – Exproprierea nu se aplică proprietăților rurale aparținând Coroanei, Academiei Române, bisericilor (episcopiilor, parohiilor şi mănăstirilor) şi aşezămintelor de interes sanitar, cultural şi obştesc, urmând ca ele să îndeplinească în viitor funcțiuni de ferme model aşa cum se arată la articolul 19, aliniatul 2.

Un jurnal al Consiliului de Miniştri va arăta nominal fiecare din aşezămintele de interes sanitar, cultural şi obştesc care intră în această categorie.

Art. 10 – Suprafața proprietăților în ceea ce priveşte exproprierea sw va socoti după starea juridică de la 23 august 1944, în caz că ea s-a micşorat după această dată; iar în caz contrar, după situația juridică din momentul promulgării prezentei legi.

Toate înstrăinările, sub orice formă, intervenite după 23 august 1944 sunt fără efect în ceea ce priveşte aplicarea acestei legi. Se exceptează şi rămân valabile vânzările făcute către obştii, precum şi cele făcute individual în întindere până la 10 ha. De asemenea, înstrăinările făcute chiar fără acte valabile, din punct de vedere juridic, către descendenții direcți, proprietari care nu au avut mai mult de 50 ha.

Art. 11 – Pentru proprietățile stăpânite în indiviziune – atât în drept, cât şi în fapt – se respectă cota neexpropriabilă arătată la articolul trei pentru coproprietarii care le-au cultivat efectiv sau sunt minori. Cota celorlalți coproprietari se reduce la jumătate.

Art. 12 – În termen de 15 zile de la publicarea prezentei legi, proprietarii supuşi exproprierii sunt obligați să anunțe prin declarații scrise Ministerul Agriculturii sau Camera agricolă respectivă, proprietatea pe care o au şi întinderea ei, starea juridică a proprietății, dacă moşia pentru care face declarația era cultivată prin arendaşi la 23 august 1944, de cât timp şi cu ce contract; inventarul moşiei, investiții construcții, maşini, unelte, vite – precum şi moşia în care înțelege să-şi oprească terenul rămas neexpropriat; şi înăuntrul moşiei delimitarea acesteia constituind o singură suprafață sau cât mai comasat în cazul în care moşia ar fi compusă din mai multe parcele.

În lipsa acestei declarații, Ministerul Agriculturii şi Domeniilor va determina din oficiu moşia şi va preciza terenul ce urmează să rămână proprietarului.

Casa Centrală a Exproprierii şi Împroprietăririi

Art. 13 – În vederea aplicării exproprierii şi împroprietăririi, măsurătorii, parcelării terenului, atribuirii definitive a loturilor, despăgubirilor proprietarilor expropriați şi plăților loturilor se înființează pe lângă Ministerul Agriculturii şi Domeniilor o instituție publică autonomă denumită Casa Centrală a Exproprierii şi Împroprietăririi.

Pământul în folosința țăranilor

Art. 14 – Până la parcelarea terenului şi atribuirea definitivă a loturilor, pământul expropriat trece în folosința țăranilor pentru a-l lucra.

În acest scop, în fiecare comună în care este teren expropriat se înființează o comisie locală compusă din cinci persoane şi anume: preotul cel mai în vârstă, învățătorul cel mai în vârstă, trei țărani aleşi de obştea sătenilor, dintre țăranii care au muncit pe moşie. Comisia va fi prezidată de preot şi va avea ca secretar pe învățător.

Preşedintele şi secretarul, în termen de 10 zile de la publicarea prezentei legi, vor întocmi un tablou de sătenii şi sătencele care au muncit pe moşiile respective şi-i va convoca în adunarea generală pentru a se alege cei trei reprezentanți.

Asupra eventualelor contestaţii, în ce priveşte tabloul, va hotărî adunarea generală, cu drept de apel la judecătoria de ocol, ce va hotărî în ultimă instanţă.

Art. 15 – Comisia locală va avea drepturile şi răspunderile prevăzute pentru mandatarii obştiilor conform legii de organizare a obştiilor agricole din 24 iunie 1942, ale cărei dispoziţiuni ce nu contrazic legea de faţă se vor aplica şi acestor obştii până la întocmirea unui regulament special.

Comisia va lua în primire pământul expropriat şi va îngriji de cultivarea lui, fie dându-l în arendă la ţăranii ce au lucrat pe moşie, fie cultivându-l în obşte, conform cu decizia adunării generale, va încasa veniturile şi va face plăţile necesare.

Art. 16 – Determinarea pe teren a moşiei ce se predă comisiei locale, a suprafeţei reţinute de stat şi a celei rămase proprietarului se va face prin organele Ministerului Agriculturii sau a Camerelor Agricole.

În caz de neînţelegere între proprietar şi comisia locală, va hotărî judecătorul de ocol de urgenţă, în primă şi ultimă instanţă.

Hotărârea în ceea ce priveşte întinderea terenului va putea fi modificată prin măsurătoarea cadastrului.

Art. 17 – Preţul de arendă ce se va plăti statului pentru aceste terenuri va fi egal cu venitul impozabil înscris în rolurile percepţiei respective. Această arendă se va depune percepţiei locale, care reţinând impozitele agricole, va contabiliza restul într-un cont special (expropriere).

Art. 18 – Camera Agricolă va libera proprietarilor expropriaţi un certificat în care se va arăta suprafaţa de teren ce le-a fost expropriată şi eventual inventarul.

Cum se va face împroprietărirea

Art. 19 – Pământul expropriat, după ce statul îşi va opri suprafeţele necesare reclamate de nevoile de interes obştesc, va fi parcelat în loturi, prin grija Casei Centrale de Expropriere şi Împroprietărire.

În interesul ostaşilor aflaţi pe front, atribuirea definitivă a loturilor va începe după demobilizarea armatei. La atribuirea definitivă se va da preferinţă celor care au luptat pe front şi celor care au lucrat în moşia expropriată sau locuiesc în apropierea ei şi au pământ puţin sau nu au deloc. Acolo unde este pământul destul pentru a împroprietări pe ţăranii îndreptăţiţi, o parte din ei se vor muta în regiuni de colonizare, la alegerea lor înşişi.

O lege specială va determina pe regiuni întinderea loturilor, preţul şi modul de plată, ordinea de preferinţă înăuntrul fiecăreia din categoriile de îndreptăţiţi arătate mai sus, organele de aplicare ale împroprietăririi, procedura de urmat şi mijloacele colonizării. De asemenea, modul cum aceste noi gospodării urmează să fie înzestrate cu inventar şi ajutate cu credite.

Ferme model pentru dezvoltarea agriculturii ţărăneşti

Art. 20 – Pentru dezvoltarea producţiei agricole şi zootehnice, Ministerul de Agricultură şi Domenii se va îngriji de organizarea unor ferme model regionale, cu funcţiuni de staţiuni agricole şi zootehnice, menite să procure seminţe selecţionate, pomi altoiţi, vite altoite, plante industriale, reproducători de rasă etc.

În acest scop, va reţine din terenurile expropriate suprafeţele ce va găsi necesare şi potrivite pentru organizarea acestor instituţii. Va putea impune proprietarilor prevăzuţi la articolul 9, transformarea întreprinderilor lor în întreprinderi care să corespundă funcţiunii de ferme model, sub sancţiunea exproprierii în caz de neexecutare.

Acolo unde există proprietăţi particulare ce pot îndeplini funcţiunea fermei model, astfel cum a fost arătate mai sus, având inventarul capabil să realizeze această funcţiune, se va putea lăsa proprietarului respectiv în afară de cota arătată la articolul 2, suprafaţa necesară fixată de Ministerul Agriculturii, care nu va putea fi mai mare de 50 ha peste cota regională.

În cazul când Ministerul de Agricultură ar socoti că, pentru o bună exploatare a unei ferme zootehnice, ar fi necesară o întindere mai mare de teren, va putea completa prin arendarea suprafeţei socotită utilă pentru scopul urmărit.

Fermele model vor fi câte una de fiecare regiune. Întinderea regiunii se va determina de către Ministerul Agriculturii şi Domeniilor. Proprietarii unor astfel de ferme vor trebui să se oblige faţă de minister, pe baza unui caiet de sarcini întocmit de minister, în ce mod are să facă exploatarea, vânzarea produselor, folosirea utilajului, salarizarea şi asistenţa lucrătorilor etc.

Contractul va fi revizuibil după primii cinci ani şi va fi anulat în cazul când clauzele sale nu au fost respectate de către proprietari.

În acest caz ferma se expropriază în întregime în favoarea statului.

Dispoziţiuni generale

Art. 21 – Proprietăţile arătate la art. 20 aliniatul 4, 5 şi 6 nu pot fi înstrăinate fără consimţământul Ministerului Agriculturii şi Domeniilor şi nici divizate prin succesiune.

Proprietarul va indica un singur moştenitor. În lipsa unei atari indicaţiuni sau dacă comoştenitorii nu desemnează în termen de 30 de zile de la deschiderea succesiunii pe acela dintre ei, căruia să i se atribuie proprietatea, aceasta va reveni în întregime statului.

Art. 22 – Proprietatea expropriată intră în patrimoniul statului liberă de orice sarcini. Acţiunile în revendicare, urmăriri imobiliare şi orice alte drepturi sunt desfiinţate de drept în ce priveşte terenurile expropriate, urmând ca situaţiunea lor să se reglementeze odată cu fixarea despăgubirilor.

Creanţele de orice natură rămân valabile în întregime şi se răsfrâng asupra ţării rămase neexpropriată în caz că proprietatea a fost micşorată cu mai puţin de 25 la sută din întinderea ei.

Scadenţele creanţelor garantate cu proprietăţile care au fost micşorate cu mai mult de 25% se amână de drept pe un an, dobânda curgând însă şi în acest timp. Reglementarea lor se va face prin lege specială care va fixa despăgubirile.

Despăgubiri

Art. 23 – Despăgubirea ce se cuvine proprietarului expropriat se va fixa printr-o lege specială luându-se de bază venitul înscris în rolul fiscal.

Până atunci, se va plăti proprietarului ca avns în contul acestor despăgubiri o sumă egală cu venitul înscris în rol, mai puţin impozitele agricole.

Proprietarii expropriaţi vor încasa acest avans fie de la percepţia locală, fie de la administraţia locală respectivă pe baza certificatului eliberat de Camera Agricolă.

Art. 24 – Terenul expropriat însămânţat la publicarea prezentei legi rămâne în folosinţa acelui care a făcut însămânţarea până la strângerea recoltei respective.

Art. 25 – Terenurile expropriate prin efectul prezentei legi, făcute cultivabile prin secarea de bălţi, drenaje şi irigaţii, precum şi cele care au fost folosite pentru culturi experimentale sau intensive de bumbac, orez, plante străine, medicinale şi lucernări, rămân în folosinţa proprietarului încă 3 ani de la data exproprierii, pe temeiul unei decizii a Ministerului Agriculturii şi Domeniilor, care va determina întinderea suprafeţei lăsate în folosinţa proprietarului.

Art. 26 – Orice dispoziţiuni din legi, regulamente, acte de fundaţie sau oriunde s-ar găsi contrare prevederilor prezentei legi rămân fără nici un efect în ce priveşte aplicarea ei.

Ardealul, nr. 245 din 15 februarie 1945

8

Arad, 12 februarie 1945 – *Ştire publicată în organul central de presă al PCR cu privire la adunarea cetăţenească desfăşurată în municipiul Arad, în cadrul căreia mulţimea a susţinut instaurarea la putere a unui guvern al Frontului Naţional Democrat.*

O mare adunare cetăţenească la Arad

În oraşul Arad, în cadrul unei mari întruniri la care au participat 23.000 de cetăţeni, au luat cuvântul: Miron Belea, din partea Frontului Plugarilor, Ion Pelincaş, primarul oraşului Curtici, din partea sindicatelor, şi Voştinar, din partea Partidului Social-Democrat.

Prefectul judeţului, tov[arăşul] Petre Şimăndan, şi tov[arăşul] Pricop, din partea Partidului Comunist, au arătat mulţimii adunate cauzele care au împiedicat democratizarea ţării şi modul cum s-ar putea într-un viitor apropiat să se rezolve gravele probleme care stau azi în faţa ţării.

Din moțiunea votată de cetățeni, precum şi din entuziasta manifestație făcută conducătorilor organizației locale FND, locuitorii oraşului Arad au făcut să reiasă dorința lor nestrămutată ca pentru rezolvarea problemelor țării să fie chemat un guvern FND.

Scânteia, nr. 137 din 12 februarie 1945, p. 4

9

Radna (Arad), 17 martie 1945 – *Raportul delegatului Frontului Plugarilor pentru plasa Radna în legătură cu exproprierile efectuate în zonă de către țărănime „pe cale revoluționară" şi cu atitudinea unor primari.*

Raport de activitate
Echipa No. … Crişan şi consoții
de la 6-15 Martie 1945

1) În comuna Sâmbăteni, locuitorii spun că domnul şef de post a făcut săpun din carnea colectată pentru armată.

2) În comuna Miniş, s-a expropriat 40 jug[ăre] cad[astrale] vii, primarul comunei nu este democrat.

3) În Comuna Şoimoş, s-a expropriat 5.885 st[ânjeni] pătrați arător.

4) În comuna Odved, s-a expropriat 950 jug[ăre] cad[astrale] pădure şi 150 jug[ăre] cad[astrale] arător, proprietatea domnului Conopi Coloman, se cere reînființarea comunei ca persoană juridică cu buget şi secretariat.

5) Pentru comunele Radna, Şoimoş, Conop, Bârzava, Mocioni, Căpruța, Baia, Bătuța, Giulița, Vărădia, Săvârşin, Halaliş, Lupeşti şi Baia, precum şi în general pentru toate comunele cu regiunea deal şi munte din județ, ocupația locuitorilor fiind [aceea de] muncitori forestieri şi crescători de vite, se cere:

a) complectarea cotei de pădure [la] minimum 10 jug[ăre] cad[astrale] de cap de familie sau no. de casă;

b) desființarea regimului silvic;

c) păşunatul liber în toate pădurile peste vârsta de 14 ani;

d) folosirea uscători[i]lor în mod gratuit;

6) În comuna Bârzava primarul nu ne-a dat nici o atenție, nu ne-a dat datele necesare la complectarea chestionarului şi nici cu ce s-ar putea veni în ajutorul locuitorilor, întrebat fiind dacă vrea să se organizeze în FND mi-a răspuns că domnia-i nu face politică.

Dat în Arad la 17 Martie 1945

Secretarul F[rontului] P[lugarilor] Arad
Delegat al Echipei de reformă agrară şi expropriere
Crişan Teodor

AN-DJ Arad, fond *Comitetul Județean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 16

10

Bucureşti, 23 martie 1945 – *Legea pentru Reformă Agrară emisă de guvernul Blocului Partidelor Democrate.*

Lege nr. 187 din 23 martie 1945 pentru înfăptuirea reformei agrare
CAPITOLUL 1
Scopul legii (Dispoziții generale)

Art. 1. - Reforma agrară este pentru țara noastră o necesitate națională, economică şi socială.

Agricultura României se va sprijini pe gospodării puternice, sănătoase şi productive, pe gospodării care sunt proprietatea particulară a celor care le stăpînesc.

Art. 2. - Scopul reformei agrare este:

a) Mărirea suprafeţelor arabile ale gospodăriilor ţărăneşti existente, care au mai puţin de 5 ha;

b) Crearea de noi gospodării ţărăneşti individuale pentru muncitorii agricoli fără pământ;

c) Înfiinţarea prin apropierea oraşelor şi a localităţilor industriale, a unor grădini de zarzavaturi pentru aprovizionarea muncitorilor, funcţionarilor şi meseriaşilor;

d) Rezervarea unor terenuri pentru şcoli agricole şi ferme experimentale model în vederea ridicării nivelului culturilor agricole, a producţiei de seminţe selecţionate, a creşterii vitelor şi creării şi dezvoltării industriei agricole, terenuri care vor fi sub administrarea Statului.

CAPITOLUL 2

Exproprierea

Art. 3. - În scopul înfăptuirii reformei agrare, trec asupra Statului pentru a fi împărţite plugarilor îndreptăţiţi la împroprietărire şi pentru a constitui rezervele prevăzute la art. 2, pct. c şi d, următoarele bunuri agricole cu inventarul viu şi mort afectat lor;

a) Pământurile şi proprietăţile agrare de orice fel aparţinînd cetăţenilor germani şi cetăţeni români, persoane fizice sau juridice, de naţionalitate (origine etnică) germană, care au colaborat cu Germania hitleristă.

b) Pământurile şi alte proprietăţi ale criminalilor de război şi ale celor vinovaţi de dezastrul ţării;

c) Pământurile celor care s-au refugiat în ţările cu care România este în stare de război ori s-au refugiat în străinătate după data de 23 August 1944;

d) Terenurile şi toate bunurile agricole ale absenteiştilor;

e) Terenurile a celor care în ultimii şapte ani consecutivi nu şi-au cultivat pământurile în regie proprie, cu excepţia loturilor pînă la 10 ha;

f) Bunurile agricole de orice fel ale cetăţenilor români care s-au înscris voluntari pentru a lupta împotriva Naţiunilor Unite;

g) Bunurile de mână moartă.

h) Prisosul terenurilor agricole constituind proprietăţi ale persoanelor fizice care depăşesc suprafaţa de 50 ha, şi anume: pământul arabil, livezile, fâneţele, bălţile şi iazurile artificiale, fie că servesc sau nu pentru pescuit, mlaştinile şi terenurile inundabile.

Art. 4. - Construcţiunile, conacele, armanele, drumurile, livezile şi orice lucrări de îmbunătăţiri funciare, cu toate instalaţiile lor, vor fi cuprinse în cota de 50 ha, prevăzută la art. 3, pct. h, proprietarul având dreptul de a alege cota rezervată pentru dînsul de unde voieşte, dar într-un singur loc.

Art. 5. - Se consideră ca o singură proprietate agricolă în ce priveşte aplicarea art. 3, pct. h:

a) Terenurile agricole aparţinând aceluiaşi proprietar, aflate în diferite părţi ale ţării;

b) Proprietăţile agricole ale soţului şi soţiei. În cazul când soţia are proprietate separată de a soţului, moştenită sau primită ca zestre înainte sau după căsătorie şi dovedită cu acte, va rămâne asupra soţiei 10 ha, cu latitudinea din partea soţilor de a-şi rezerva cotele legale din una sau ambele proprietăţi, după buna lor învoială;

c) Proprietăţile agricole ale părinţilor şi copiilor minori;

d) Bunurile agricole aflate în coproprietate.

Art. 6. - Tractoarele, batozele, locomobilele, secerătoarele şi combinele de pe bunurile agricole prevăzute la art. 3, trec asupra Statului, care va crea centre judeţene de închiriat maşini agricole la dispoziţia agricultorilor. Celelalte unelte agricole şi animale de tracţiune trec asupra Statului, proporţional cu suprafaţa de teren agricol expropriat şi vor fi date ţăranilor împroprietăriţi.

Art. 7. - Toate bunurile agricole arătate în art. 3 şi 6 trec imediat, fără nici o despăgubire, pe deplin, în proprietatea Statului, pentru scopurile arătate la art. 2.

CAPITOLUL 3

Excepţii de la exproprieri

Art. 8. - Sunt exceptate de la expropriere şi lăsate în proprietatea actualilor titulari: orezăriile existente, bunurile agricole aparţinând mânăstirilor, mitropoliilor, episcopiilor, bisericilor, parohiilor

şi aşezămintelor bisericeşti, bunurile Domeniilor Coroanei, ale Eforiilor şi Aşezămintelor spitaliceşti, precum şi cele ale Academiei Române, Casei Şcolilor şi celorlalte aşezăminte de cultură, ale composesoratelor, urbariatelor, obştiilor şi cooperativelor săteşti, de asemeni şi fânețele şi păşunele aparținând comunelor şi în general toate bunurile făcând parte din patrimoniul Statului.

CAPITOLUL 4

Procedura exproprierii şi împroprietăririi

Art. 9. - Primarii comunelor rurale sunt obligați ca în termen de 10 zile de la publicarea prezentei legi în Monitorul Oficial să întrunească în adunare generală pe toți țăranii plugari din comuna respectivă, fără pământ sau care au până la 5 ha, teren proprietate, pentru alegerea comitetului local de împroprietărire, compus din 7-15 membri. Rezultatul alegerii va fi înscris într-un proces-verbal semnat de toți cei prezenți.

Art. 10. - În scopul colaborării cu organele de Stat, pentru înfăptuirea reformei agrare, se creiază comisii de plasă pentru a coordona lucrările reformei agrare şi a hotărî asupra diferendelor între sate şi comune, precum şi între proprietari şi cei îndreptățiți la împroprietărire, diferende născute din aplicarea reformei agrare. Comisiile de plasă se compun din membrii delegați de comitetele locale, fiecare Comitet trimițând câte doi delegați. Comitetele de plasă pot admite îndreptățiți la împroprietărire şi din altă plasă. Preşedintele comisiei de plasă pentru reforma agrară va fi delegat de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor. El poate fi un magistrat sau jurist.

Art. 11. - Comitetele locale pe comune fac tabelele bunurilor agricole care urmează a fi trecute asupra Statului, tabelele celor îndreptățiți la împroprietărire şi la repartizarea de inventar agricol trecut asupra Statului, precum şi tabelele comunelor lipsite de păşune.

Art. 12. - La împroprietărire vor avea întâietate ostaşii care sunt concentrați sau mobilizați şi toți cei care au luptat împotriva Germaniei hitleriste.

Art. 13. - Prefectura de județ, în urma încheierii lucrărilor de împroprietărire, va elibera titlul de proprietate celor împroprietăriți, precum şi comunelor pentru islazuri, asupra loturilor ce li s-au atribuit.

Art. 14. - Mărimea loturilor gospodăriilor noi create ca şi mărimea loturilor gospodăriilor mici, se va determina în raport cu rezerva de pământ existentă în raza plasei. De asemenea şi în ce priveşte fânețele şi islazurile.

Art. 15. - Mărimea loturilor de împroprietărire nu va trece de 5 ha, în afara cazurilor de strămutare în vederea împroprietăririi în alte regiuni, când loturile vor putea fi mai mari. Măsurarea lor va fi certificată de către organele Ministerului Agriculturii şi Domeniilor.

Art. 16. - Prețul pământului pentru împroprietărire va fi egal cu al unei recolte mijlocii anuale la hectar, socotit astfel:

În grâu: 1.000 kg.

În porumb: 1.200 kg.

Noii împroprietăriți plătesc în bani sau în natură 10% din prețul de cumpărare, restul prețului de cumpărare va fi plătit în rate, după cum urmează:

Pentru cei cu pământ puțin, în 10 ani.

Pentru cei fără pământ, în 20 ani.

În caz de plată în bani, prețul va fi acel al grâului pe piața liberă la 1 Martie 1945.

Art. 17. - Cei fără pământ pot căpăta de la prefectură, după rezoluția comisiei de plasă pentru reforma agrară, o amînare a plății primei rate pe un termen până la 3 ani.

Art. 18. - În cazurile în care împărțirea moşiilor s-a făcut până la data publicării prezentei legi, comitetul local de împroprietărire va întocmi tablouri noi, în conformitate cu legea de față. Tabloul celor îndreptățiți va fi înaintat la prefectura județului respectiv, pentru ca odată cu eliberarea titlului de proprietate, să se facă înscrierea proprietății în cartea funciară sau în registrele constatatoare ale proprietății. Toate actele de înscriere sunt scutite de orice impozite, taxe sau timbre.

CAPITOLUL 5

Dispoziții finale

Art. 19. - Situația juridică a proprietăților, pentru aplicarea prezentei legi, este aceea constatată la data de 23 August 1944, cu excepția succesiunilor deschise legal ulterior. Semănăturile efectuate din toamna anului 1944 urmează să fie recoltate de cei care au semănat.

Art. 20. - Gospodăriile create în baza prezentului decret-lege nu pot fi împărțite, vândute, date în arendă, sau ipotecate, nici în totalitatea lor şi nici în parte. În cazuri excepționale, gospodăriile noi create pot fi vândute, arendate, împărțite sau ipotecate, numai cu avizul Ministerului Agriculturii.

Art. 21. - Împroprietăritul primeşte pământul liber de orice datorii şi obligații. Datoriile ipotecare şi tot ceea ce grevează proprietatea expropriată vor fi regulate prin decret-lege special.

Art. 22. - Fermelor constatate de către Ministerul Agriculturii ca ferme model, li se vor crea, prin regulamentul legii, un regim deosebit, de la caz la caz.

Art. 23. - Regimul pădurilor şi viilor va face obiectul unei legi speciale.

Art. 24. - Un regulament va stabili toate chestiunile de amănunt pentru aplicarea prezentei legi.

Art. 25. - Pentru aplicarea prezentului decret-lege este însărcinat ministrul agriculturii şi domeniilor.

Art. 26. - Prezentul decret-lege intră în vigoare în ziua publicării lui.

Lege nr. 187 din 23 martie 1945 pentru înfăptuirea reformei agrare, în *Monitorul Oficial* nr. 68/23 martie 1945

11

Oradea, 25 martie 1945 - *Raport informativ, întocmit de poliția locală, în legătură cu desfăşurarea „congresului statutar" al Organizației PNȚ-Maniu din Bihor, din data de 25 martie 1945.*

Inspectoratul Regional de Poliție
Referat
1945 – Martie 25

Domnule Inspector

Am onoare a referi următoarele:

În ziua de 25 Martie a.c., pe la orele 11 s-a ținut în localul ştrandului municipal Oradea, congresul statutar al partidului național țărănesc manist, organizația jud[ețului] Bihor.

Au participat un număr de aproximativ 400-500 persoane, bărbați, femei şi tineret, remarcându-se în special prezența unor elevi de la Liceul Comercial din Oradea.

La intrarea în localul ştrandului, asistența a strigat „*Jos F.N.D.-ul*" iar o persoană care nu a putut fi identificată a strigat „*Jos cu Groza şi cartela, sus Maniu şi franzela*".

Înainte de deschiderea congresului, D-l Roxin Teodor, preşedintele P.N.Ț. din Oradea şi jud. Bihor, a rugat pe participanți să nu atace pe nimeni şi să fie disciplinați, deoarece şi-a luat angajamentul față de autorități că va fi linişte şi nu se va întâmpla nimic. D-sa a motivat aceasta spunând „*noi suntem un partid mare şi puternic şi numai cei slabi țipă, cățeluşii latră. Câinii latră şi caravana trece*".

D-sa a făcut istoricul partidului național țărănesc, începând cu Simion Bărnuțiu şi ajungând până la actul de la 23 August 1944. A afirmat că acest act se datoreşte M.S. Regelui şi lui Iuliu Maniu şi că celelalte partide nu au făcut nimica, că Maniu a avut legătură cu aliații, prin Ştirbei şi Vişoianu, pe care i-a trimis la Cairo.

A pomenit numele D-lui Ministru de Justiție, Lucrețiu Pătrăşcanu, iar atunci asistența a strigat „*Jos cu el!*".

A arătat că P.N.Ț.-ul luptă şi a luptat împotriva tuturor dictaturilor, începând dela dictatura Regelui Carol II şi până la dictatura Mareşalului Antonescu, trimițând memorii şi formând rezistența.

A afirmat că acest lucru nu l-a făcut Gheorghe Tătărăscu şi a preferat să intre şi în guvernul actual, deşi a patronat toate dictaturile din țara noastră.

A făcut apologia suferințelor refugiaților, în cei 4 ani de ocupație maghiară şi a mulțumit celor cari au rămas sub ocupație că au rezistat loviturilor şi umilirilor.

I-a rugat pe asistenți să facă propagandă pentru partid şi să fie atenți ca să nu se rătăcească trădând cauza românească.

A afirmat că în curând se vor face alegeri, şi atunci, atât bărbaţii cât şi femeile să fie uniţi sub steagul lui Maniu, deoarece se dă o luptă nu pentru 2-3 ani, ci pentru 100 ani, iar acei cari vor greşi, să nu uite că nu vor fi iertaţi.

Înainte de a deschide congresul, s-a cântat „*Trăiască Regele*" iar apoi, în timpul cuvântărilor, s-a strigat mereu „*pentru Maniu vom lupta*", „*ţărănimea şi Maniu*", „*Maniu şi Regele*".

A fost ales apoi ca preşedinte al organizaţiei Bihor, D-l Roxin Teodor, după care s-a procedat la alegerea comitetului judeţean, care se compune din câteva zeci de persoane şi din care reţinem numele: Dr. Eugen Chiş, Dr. Popa Teodor, Prof. Catană, Prof. Ionaş, Prof. Olga Caba, Dr. Romulus Pop, Gabriel Ţepelea, învăţător Groza, etc.

A luat apoi cuvântul Dr. Romulus Pop, fost comisar general al refugiaţilor, care a vorbit despre suferinţele românilor sub ocupaţia maghiară, arătând că azi are satisfacţia că generalul horthyst, Rajnay, care l-a expulzat, şi din cauza căruia au suferit atâţia români, este arestat.

În linii generale a vorbit acelaşi lucru ca şi Roxin Teodor, într-o notă naţională.

După aceasta, s-a dat cuvântul D-nei prof. Olga Caba, preşedinta femeilor din P.N.Ţ., care a cerut ţăranilor ca să îndemne pe femeile lor să lupte alături de ei pentru P.N.Ţ., aşa cum fac femeile din partidele duşmane cu P.N.Ţ.-ul, căci numai aşa românii vor învinge.

Numita a spus că pentru orice manifest prin care se înjură Maniu şi P.N.Ţ., este hârtie, numai pentru ziarele naţiona-ţărăniste nu se găseşte hârtie, deoarece nu dă guvernul.

A urmat la cuvânt prof. Gabriel Ţepelea, preşedintele tineretului naţional-ţărănesc din România, care a afirmat că şi pentru D-sa s-a găsit un loc în minister şi plasament, însă este un om care nu urmăreşte interese personale, ci este cutremurat de gândul de a servi interesele ţării, din care cauză s-a înrolat în P.N.Ţ.

A declarat că ceea ce se spune de către duşmanii partidului, că Maniu, Partidul N.Ţ. nu vrea binele poporului, sunt minciuni, deoarece poporul nu poate să-şi vrea sieşi răul. Că Maniu nu este cu moşierii, şi, atât el cât şi ceilalţi luptători din jurul lui, nu au moşii şi că P.N.Ţ.-ul nu este împotriva reformei agrare, deoarece P.N.Ţ.-ul a depus la timp un proiect de lege pentru reformă agrară, însă din cauza evenimentelor dela 6 Martie 1945, P.N.Ţ.-ul nu a putut efectua reforma agrară.

P.N.Ţ.-ul este împotriva sistemului cum s-a făcut reforma agrară. Pământul trebuie împărţit prin lege de către comisiuni anume numite, nu aşa cum s-a împărţit, fiecare să-şi ia atâta cât a vrut el şi în afară de lege.

După aceasta, a urmat la cuvânt avocatul Dr. Teodor Popa, care a spus că este vechiu luptător, şi cât îl va mai ajuta puterile, va mai lupta pentru biruinţa P.N.Ţ.-ului.

A luat apoi cuvântul comerciantul Domocoş, din Bucureşti, originar din Bratca, care a afirmat că azi situaţia economică dela noi este următoarea: lumea satelor are hambare pline cu bani şi grâul în buzunare.

Au mai vorbit: Prof. Cozma Augustin, Popescu Ceica, preotul Catone, prof. Ierugan, ţăranul Butuc din Aleşd şi Haiducu, în numele tineretului N.Ţ. din Bihor.

Profesorul Ierugan a afirmat că „*noi nu ameninţăm pe nimeni, însă să nu toarne mereu ungurii otravă în suflet, deoarece românul ştie să rabde însă răbdarea are margini*".

A afirmat că majoritatea populaţiei din ţară o formează nu lumea oraşelor, ci lumea satelor, ţărănimea, care este alături de P.N.Ţ. şi care duce steagul lui Maniu.

Haiduc, a fost redactor la ziarul „Viaţa Nouă" şi a spus că prezenţa lui în partidul ţărănesc se datoreşte faptului că este român şi că românul are o tradiţie: Regele, steagul şi biserica. Cuvântarea lui şi a altora a fost şovinistă, făcându-se mereu aluzie la neam şi la ţară, care s-ar afla în pericol.

Menţionez că D-l Roxin a prezentat publicului pe revizorul şcolar Atanasiu Constantin, spunând că a riscat să vină şi el la această adunare, orice s-ar întâmpla, numai pentru a-şi spune cuvântul.

După aceasta, a vorbit acesta, exprimându-se că învăţătorii, luminătorii satelor, sunt toţi alături de partidul naţional ţărănesc şi de Iuliu Maniu.

La sfârşit s-a votat o moţiune, hotărându-se să se trimeată telegrame M.S. Regelui, Iuliu Maniu, Mihalache, Popovici.

S-a cântat apoi „*Deşteaptăte Române*", cu aceasta adunarea luând sfârşit.

De menţionat este faptul că aproape toţi oratorii, în loc să se refere numai la P.N.Ţ., se refereau la neamul românesc, la ţară, ca şi când acest partid singur ar forma ţara.

Comisar
Olteanu Ion

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 8/1946, f. 6-7

12

Oradea, 6 aprilie 1945 – *Raportul al Prefecturii judeţului Bihor înaintat Comitetului Judeţean Bihor al Frontului Plugarilor cu privire la desfăşurarea operaţiunilor de aplicare a reformei agrare în judeţ..*

Prefectura Judeţului Bihor
Serviciul Administrativ
Nr. 6613 din 6.VI.1945

Obiect: Aplicarea legii reformei agrare

Către
Frontul Plugarilor
Comitetul Judeţean Bihor
Oradea

În conformitate cu adresa Dvs. Nr. 303/1945, avem onoare a vă trimite 3 situaţii conţinând date privitoare la aplicarea legii reformei agrare în satele şi comunele din acest judeţ.

Situaţia Nr. 1, întocmită pe sate, comune, centralizată pe plăşi şi apoi pe judeţ, cuprinde suprafaţa expropriată şi numărul locuitorilor împroprietăriţi şi rămaşi neîmproprietăriţi.

Situaţia Nr. 2, întocmită pe sate, comune, centralizată pe plăşi, apoi pe judeţ, cuprinde localităţile în care nu s-au făcut exproprieri, arătându-se totodată şi numărul locuitorilor neîmproprietăriţi.

Situaţia Nr. 3, întocmită pe sate, comune, centralizată pe plăşi, apoi pe judeţ, cuprinde suprafeţele supuse exproprierii, numele celui expropriat, suprafaţa expropriată, suprafaţa rămasă proprietarului conform legii Nr. 187/1945, locul unde este situată moşia expropriată, în ce stadiu se află executarea legii reformei agrare şi eventualele propuneri pentru soluţionarea problemei lipsei de pământ în fiecare comună.

Din situaţiile mai sus enumerate se constată că în judeţul Bihor numărul celor rămaşi neîmproprietăriţi este destul de mare deşi s-au expropriat toate suprafeţele tuturor celor cari au avut suprafeţe mai mari de 87 iughere cadastrale şi a celor care au părăsit ţara odată cu retragerea armatelor germane şi maghiare din acest judeţ, totuşi această problemă atât de arzătoare, din lipsă de pământ nu s-a putut soluţiona în mod satisfăcător.

Acest desiderat se simte mai mult în satele aşezate în părţile muntoase, ca plasa Beiuş, Vaşcău şi o parte din plasa Aleşd. Pentru soluţionarea problemei lipsei de pământ, intervenim la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor în baza cererilor intrate la această Prefectură, ca acei rămaşi neîmproprietăriţi să fie colonizaţi în alte judeţe unde în urma plecării micilor şi marilor proprietari din ţară au rămas pământ suficient pentru satisfacerea nevoilor celor îndreptăţiţi la împroprietărire.

Pe lângă această soluţionare a problemei mai rămâne calea deschisă a industrializării bogăţiilor din acest judeţ, urmând ca în regiunile muntoase să se dea o deosebită importanţă industrializării lemnului, prin construirea, pe lângă cele existente, a unui număr mai mare de fabrici de cherestea şi [prin] desvoltarea în măsură mai mare a creşterii animalelor, care în aceste regiuni ar da randamentul dorit.

În ce priveşte partea de şes a judeţului, ar urma înfiinţarea unor industrii pentru prelucrarea lânei şi cânepei, iar pentru prelucrarea produselor din aceste fabrici, înfiinţarea de ţesătorii care, raţionalmente conduse, ar putea satisface aproape în întregime nevoile păturei nevoiaşe din acest judeţ.

Construirea fabricilor de cărămizi, ţigle, zahăr, exploatarea subsolului bogat în minereuri, ar asigura, la fel, existenţa unui număr considerabil al locuitorilor rămaşi fără pământ.

Greutăţile care le întâmpinăm pentru asigurarea existenţei celor rămaşi fără pământ şi care s-ar putea plasa în alte părţi ale ţării, prin colonizare, pentru a continua agricultura, este deocamdată lipsa de fonduri, lipsa de materiale de primă necesitate, necesare industrializării bogăţiilor acestui judeţ.

p[entru] Prefect
Subprefect *Dr. A[ndrás] Csillag*

Şeful Serviciului
N[icolae] Moga

AN-DJ Bihor, fond *Prefectura judeţului Bihor-Actele Subprefectului*, dosar 106/6613/1945, f. 5

13

Oradea, 10 aprilie 1945 – *Telegrama subprefectului judeţului Bihor, Csillag Andras, adresată Comisiei Române pentru Aplicarea Armistiţiului, în legătură cu incidentele intervenite între coloniştii maghiari aduşi de administraţia horthystă în judeţ şi românii expulzaţi, la reîntoarcerea acestora la casele lor.*

Nr. 4335/1945

T e l e g r a m ă

Urmare telegramei Nr. 4335 din 10 Aprilie raportăm că la 9 Aprilie, între coloniştii români şi unguri, în comuna Pişcolt s-au iscat incidente sângeroase, cu amestecul jandarmilor unguri şi a soldaţilor români. Stop. Comandamentul sovietic Oradea, din aceste motive, a dispus ca coloniştii români să fie reînapoiaţi încă azi, până când coloniştilor unguri li se va găsi noul loc. Stop. Comandamentul sovietic pretinde ca aici, în dosul frontului, nimic să nu tulbure ordinea şi pacea între naţiunile conlocuitoare. Faptul că coloniştii români au fost trimişi aici fără a se îngriji înainte de plasarea coloniştilor unguri, îl socoteşte ca un act profascist, nepotrivit spiritului timpului de astăzi. Stop. Noi astăzi am dat ordin autorităţilor noastre din subordine ca să execute dispoziţiile de mai sus al Comandamentului sovietic. Stop. Dr. Csillag. ss. subprefect Bihor.

AN-DJ Bihor, fond *Prefectura jueţului Bihor*, inventar nr. 189, dosar 16/102/1945, f. 7

14

Arad, 13 aprilie 1945 – *Evidenţa moşiilor particulare, a celor bisericeşti, a fermelor statului şi a inventarului agricol de tracţiune din judeţul Arad, întocmită în perspectiva demarării lucrărilor de reformă agrară.*

România
Ministerul Agriculturii şi Domeniilor
Camera Agricolă a Jud[eţului] Arad
Bir[oul] Proprietăţii şi Bunurilor

Situaţia
proprietarilor ţărani şi [a] moşierilor din cuprinsul judeţului Arad

I. Numărul lucrătorilor agricoli (zilieri) …?
II. Ţărani proprietari:

de la 1-5 ha	117.920 ha	60.531 proprietari
de la 5-10 ha	64.121 ha	9.354 proprietari
de la 10-20 ha	47.538 ha	3.488 proprietari
de la 20-50 ha	28.705 ha	999 proprietari
peste 50 ha	19.021 ha	218 proprietari
Total	277.305 ha	74.590 proprietari

III. Proprietari moşieri:

Nr.	Numele şi pronumele moşierului	Domiciliul	Suprafaţa moşiei
1.	Adelman Carol	Sântana	112 ha
2.	Adelman dr. urm.	Pâncota	102 ha
3.	Barkosy Etelca	Aldeşti	118 ha
4.	Barkosy Margareta	Voivodeni	41 ha
5.	Birtolonu Aurel	Arad-Grădişte	55 ha
6.	Bogdanffy A.	Drauţ	59 ha
7.	Caracioni Gheorghe	Şepreuş	88 ha
8.	Drincu Ioan dr.	Andrei Şaguna	62 ha
9.	Fackelman Francisc	Sânmartin	113 ha
10.	Fechete Alexandru	Cermei	126 ha
11.	Fechete Iosif	Cermei	144 ha
12.	Gauttner Ioan	Şimand	112 ha
13.	Hac Ileana	Guttenbrun	185 ha
14.	Henţiu Pavel	Cermei	95 ha
15.	Iakobovici Ioan	Sofronea	104 ha
16.	Iancu Adam dr.	Curtici	201 ha
17.	Iancu Cornel dr.	Iratoş	100 ha
18.	Iovănaş Traian	Nădlac	50 ha
19.	Kapp Gertruda	Engelbrun	117 ha
20.	Kintzig Ioan văd.	Şimand	189 ha
21.	Kiraly Desideriu	Dud	143 ha
22.	Konopi Coloman dr.	Odvoş	60 ha
23.	Korec Augustin	Cuied	99 ha
24.	Korec Coloman dr.	Cuied	99 ha
25.	Maller Francisc	Pâncota	59 ha
26.	Maller Toma	Cermei	290 ha
27.	Mărcuş Mihai dr.	Arad-Grădişte	52 ha
28.	Marşeu Iustin dr.	Andrei Şaguna	131 ha
29.	Mişca Teodor dr.	Buteni	151 ha
30.	Nesnera Gheza	Arad-Gai	137 ha
31.	Palavicini Carol	Snicolau Mic	156 ha
32.	Pavlovici urm.	Pâncota	104 ha
33.	Porcia Ludovic	Engelbrun	120 ha
34.	Purgly Ladislau	Sofronea	450 ha
35.	Secula Axentie	Şiria	168 ha
36.	Solymosy Tiberiu	Gurba	640 ha
37.	Solymosy Tiberiu	Ineu	120 ha
38.	Solymosy Tiberiu	Şicula	687 ha
39.	Sturza Marius dr.	Sântpaul	86 ha
40.	Szacsvay A.	Camna	52 ha
41.	Szalay Geza	Arad-Grădişte	153 ha
42.	Szielbereiss Adalbert	Sântana	50 ha
43.	Tagany Alexandru	Curtici	200 ha
44.	Takacsi Nicolae	Şimand	234 ha
45.	Ţaran Ioan văd.	Şepreuş	235 ha

46.	Ţaran Ştefan	Şepreuş	435 ha
47.	Ţaran Victor	Şepreuş	683 ha
48.	Tisza Coloman	Vânători	340 ha
49.	Trifu Petru	Şimand	257 ha
50.	Ursu Teodor	Curtici	115 ha
51.	Wagner Gheorghe dr.	Şimand	55 ha
52.	Weisenburger Ferdinand	Andrei Şaguna	100 ha
53.	Zselenschy Ioan	Andrei Şaguna	330 ha
	Total		10.157 ha

IV. Proprietatea Statului Român:

Ferma Dohangia	Nădab	463 ha
Ferma Baraţca	Miniş	120 ha
Ferma Ceala	Ceala	571 ha
Total		634 ha

V. Proprietăţi bisericeşti:

Mănăstirea Bodrog	Bodrogu Nou	55 ha
Episcopia Ortodoxă Rom.	Arad-Gai	210 ha
Biserica Ortodoxă Rom.	Şeitin	50 ha
Total		315 ha

VI. Proprietăţi industriale: …?

VII. Proprietatea Casei Regale: … Chişineu Criş … --- ha

VIII. Numărul animalelor de tracţiune:

Cai	Boi	Bivoli
22.079	14.823	2.528

IX. Numărul:

Tractoarelor	572	
Batozelor	632	
Maşinilor de semănat	4.048	pentru cereale
	3.297	pentru porumb

Arad, la 13 Aprilie 1945

Directorul Camerei Agricole
Ing[iner] agr[onom]
Emil Pop

Şeful Bir[oului] Proprietăţii şi
Bunurilor Statului
Ad[ministra]tor agr[icol]
Petru Başturea

AN-DJ Arad, fond *Comitetul Judeţean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 21-22

15

Bucureşti, 25 aprilie 1945 – *Adresă înaintată tuturor prefecturilor de către CC al Frontului Plugarilor, însoţită de două decizii emise de ministrul agriculturii şi domeniilor, Romulus Zăroni, prin care sunt stabilite norme temporare de exploatare şi administrare a pădurilor până la elaborarea unui act normativ de expropriere a acestora.*

Comitetul Central al
Frontului Plugarilor

Nr. 796
din 25 Aprilie 1945

Către
Organizaţia Frontului Plugarilor
din com[una] … jud[eţul] …

Cu onoare vă înaintăm în copie Deciziunile Ministeriale Nr. 707 din 28 Martie 1945 şi 884 din 23 Aprilie 1945, ale Ministerului Agriculturii şi Domeniilor şi vă rugăm a lua măsuri

pentru respectarea întocmai a dispoziţiunilor ce cuprind, dând concursul organelor silvice ale Statului şi celor administrative locale pentru ca proprietatea păduroasă să fie respectată, până la data promulgării Legii de exproprierea pădurilor.

Secretar General: Miron Benea

Copie după Dec[iziunea] Ministerială No. 707 pub[licată] În Mon[itorul] Oficial No. 76 din 1 Aprilie 1945.

Art. I – Întrucât exproprierea pădurilor particulare este în studiu, autorităţile de Stat, Comună şi Judeţ, precum şi Comitetele locale săteşti [ale] FND sunt invitate a opri orice amestec şi încălcări în orice categorie de păduri şi în administraţia acestora, precum şi de a respecta normele silvice în vigoare şi exploatările ordonate de organele silvice respective.

Exploatarea şi administrarea pădurilor se va face de către proprietarii respectivi.

Serviciile silvice judeţene, precum şi organele CAPS[643] sau PPJ[644] sunt obligate de a sesiza imediat Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, prefectura şi jandarmeria, dacă locuitorii, etc. intră cu forţa în pădure, arătând totodată cine aduc abuzurile şi dacă proprietarii nu respectă programul de exploatare ordonată.

Art. II – Direcţiunea Silvică, Direcţiunea Pădurilor Persoanelor Juridice şi Casa Pădurilor Statului sunt obligate a executa Deciziunea de faţă.

Dată în Cabinetul nostru, astăzi 28 Martie 1925.

Ministrul
Agriculturii şi Domeniilor
R. Zăroni

Copie după Decizia Ministerială No. 884 din 23 Aprilie 1945.

Art. I – Spre completarea Deciziunei Ministeriale No. 707/1945, publicată în Monitorul Oficial No. 76 din 1 Aprilie 1945, aducem la cunoştinţa generală că orice funcţionar de Stat, Judeţ sau Comună, precum şi orice particular care va sabota aplicarea Deciziunei Ministeriale susmenţionate, va fi deferit Parchetului spre a i-se dresa acte de dare în judecată ca infractor la Legea pentru reprimarea speculei ilicite şi sabotajului economic, precum şi pentru sabotarea condiţiunilor Armistiţiului.

Art. II – Se vor considera ca sabotori ai Deciziunei susmenţionate toţi acei cari vor împedica pe proprietarii pădurilor particulare să-şi administreze, exploateze şi să-şi valorifice, ei singuri, sau prin prepuşii lor, pădurile particulare, inclusiv toate terenurile forestiere din perimetrele acestora, cuprinse în amenajamentele pădurilor respective, ca: goluri de munţi, poeni şi goluri propuse spre împădurire, pepiniere silvice, teren de hrană al personalului silvic, [pre]cum şi construcţiunile ce deservesc administrarea şi exploatarea pădurilor, fabricile de cherestea şi mijloacele de transportul lemnului (căi ferate silvice, funiculare, jilipuri etc.) precum şi terenurile arabile afectate exploatării prin contracte, pentru hrana vitelor şi [a] personalului întrebuinţat pentru exploatare, fie că e trecut în amenajament sau în afara amenajamentului, cu condiţia ca terenul să nu fie mai mare de 5 ha.

Art. III – La pădurile unde proprietarii sau prepuşii acestora nu voiesc, sau nu pot să exploateze posibilităţile programate pentru anul forestier în curs, sau nu iau măsuri pentru valorificarea lemnelor deja exploatate, CAPS-ul este obligat a face aceste exploatări şi valorificări în regie sau în dijmă, cu personalul său propriu sau cu personalul angajat temporar, reţinând sumele cheltuite cu aceste operaţiuni şi consemnând beneficiul nett pe seama proprietarului pădurii.

Art. IV şi ultimul – Direcţiunea Silvică, Direcţiunea Pădurilor Persoanelor Juridice şi Casa Pădurilor Statului sunt obligate să execute Deciziunea de aţă.

Dată în Cabinetul nostru, astăzi 23 Aprilie 1925.

Ministrul
Agriculturii şi Domeniilor
R. Zăroni

AN-DJ Bihor, fond *Prefectura judeţului Bihor-Serviciul Administrativ*, dosar 106/6613/1945, f. 6

[643] Casa Autonomă a Pădurilor Statului – n.n. Augustin Ţărău
[644] Direcţiunea Pădurilor Persoanelor Juridice – n.n. Augustin Ţărău

16

Şiria (Arad), octombrie 1945 – *Raportul preşedintelui comisiei pentru reformă agrară din plasa Şiria cu privire la exproprierile şi împroprietăririle efectuate în comunele aparţinătoare, însoţit de propunea de colonizarea în satele germane a îndreptăţiţilor neîmproprietăriţi din cauza deficitului funciar din localităţile lor.*

Plasa Şiria

Raport

despre executarea Reformei Agrare până la data de 11 August 1945

Agriş

În comuna Agriş nu este pământ propus pentru a fi expropriat. Sunt îndreptăţiţii la Reforma Agrară propuşi de Comitetul Agrar din comună 626 de îndreptăţiţi, dintre care 40 sunt propuşi pentru a fi colonizaţi în comuna Panatu Nou.

Cuvin

În comuna Cuvin s-au expropriat 174 iug[ăre] cad[astrale] pământ, împroprietărindu-se 83 de îndreptăţiţi. Pentru a se coloniza în comuna Panatu Nou sunt propuşi 7 îndreptăţiţi.

Covăsânţi

În comuna Covăsânţ sunt 197 de îndreptăţiţi propuşi de Comitetul Agrar din comună pentru a fi colonizaţi. Pământ expropriabil 945 iug[ăre] cad[astrale].

Şiria

În comuna Şiria, propuşi de Comitetul Agrar pentru a fi împroprietăriţi [sunt] 503 de îndreptăţiţi. S-au expropriat 165 iug[ăre] cad[astrale], împroprietărindu-se 116 de îndreptăţiţi cu 1-2 iug[ăre] pământ. Pentru a fi expropriat [au fost] propus[e] de Comitetul Agrar 2056 iug[ăre] arabil.

Galşa

În comuna Galşa s-au împroprietărit 190 persoane cu 1-2 iug[ăre] pământ. S-a expropriat una moşie, din care a[u] fost expropriat[e] 220 iug[ăre] cad[astrale]. Pentru a fi expropriat se mai află în comuna Galşa, propus de Comitetul Agrar, iug[ăre] 1172.

Mîsca

În comuna Mâsca nu s-a expropriat, nici nu este pământ propus pentru a fi expropriat. Îndreptăţiţii propuşi de Comitetul Agrar din comună sunt 97, pentru a fi colonizaţi sunt propuşi 12 familii.

Măderat

În comuna Măderat nu este pământ expropriat, îndreptăţiţi sunt 57, propuşi pentru a se coloniza sunt 50. Pământ expropriabil 68 iug[ăre].

Seleuş

În comună avem 245 de îndreptăţiţi, pentru a fi colonizaţi 46. Pământ expropriabil iug[ăre] cad[astrale].

Panatu Nou

Comuna este locuită numai de nemţi care cad în legea reformei agrare pentru a fi expropriaţi, în număr de 662 locuitori, cari posedă o suprafaţă de 5200 iug[ăre] cad[astrale]. Pentru colonişti cari sunt colonizaţi locuiesc în comună în casele rămase părăsite. S-au expropriat 816 iug[ăre] cad[astrale], moşia foştilor proprietari cari şi-au părăsit casa şi avutul şi-au plecat cu trupele germano-maghiare sau la SS în Germania.

Pâncota

În comuna Pâncota numărul îndreptăţiţilor este 164, [al] expropriabililor 224 cu o suprafaţă de 1395 iug[ăre] şi 1051 st[ânjeni]. S-au expropriat un număr de 12 proprietari cu o suprafaţă de pământ arabil [de] 210 iug[ăre] cad[astrale], împroprietărindu-se un număr de 70 îndreptăţiţi. Conaci şi construcţii s-au expropriat 3.

Preşedintele Comisiei de Plasă pentru reformă agrară Şiria
L.S. indescifrabil s.s.

AN-DJ Arad, fond *Comitetul Judeţean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 34

17

Arad, octombrie 1945 – *Instrucțiuni primite de către Județeana PCR Arad din partea CC al PCR cu privire la strategia politică ce trebuie adoptată în procesul de aplicare a reformei agrare.*

Instrucțiuni pentru definitivarea reformei agrare

I

Reforma agrară din 1945 înseamnă lichidarea rămăşiţelor feudale în România.

Prin exproprierea moşierilor, puterea lor economică şi politică, puterea celei mai reacţionare pături sociale, a fost frântă.

Împroprietărirea ţărănimii sărace reprezintă nu numai baza unui avânt economic a[l] ţărănimii, ci şi [al] întregei ţări, ci şi baza esenţială pentru activizarea ei politică, pentru democratizarea reală a României.

Clasa muncitoare, condusă de PCR, a stat în fruntea acţiunei pentru reformă agrară. Când după 23 August (1944) în faţa clasei muncitoare stătea ca sarcină esenţială lupta pentru democratizarea ţării, Partidul Comunist Român a pus chestiunea ca muncitorimea să fie în fruntea luptei pentru reformă agrară.

Țărănimea, organizată în Frontul Plugarilor, cu ajutorul decisiv al organizaţiilor Partidului nostru, a reuşit să mobilizeze toate categoriile ţărăneşti interesate la reforma agrară, a reuşit prin luptă să treacă la confiscarea pământului aparţinând criminalilor de război, moşierilor plecaţi cu nemţii şi celor care au sabotat munca agricolă.

Apariţia legii de reformă agrară şi aplicarea acestei legi a consimţit dreptul ţărănimii asupra pământului pe care-l munceşte, a stârnit mare entuziasm şi a determinat deslănţuirea unei adevărate bătălii agricole, bătălii duse sub lozinca „*nici un petic de pământ neînsămânţat*".

Dar legea reformei agrare din Martie 1945 nu va da toate roadele binefăcătoare pentru ţară decât în cazul când va fi aplicată în mod riguros, în litera şi spiritul ei.

Diferitele greşeli, slăbiciuni şi pe alocuri abuzuri ce s-au săvârşit în aplicarea legii şi a regulamentului reformei agrare pot să diminueze în parte efectele salutare ale acesteia.

Reacţiunea se serveşte de greşelile comise în legătură cu aplicarea reformei agrare. caută, pe deoparte, să-şi întărească poziţia de rezistenţă faţă de expropriere, iar pe de altă parte seamănă în mediul ţăranilor neîncrederea în păstrarea principiului proprietăţii private, folosind teama de colectivizare, exploatează orice desbinare în rândurile ţărănimii pentru a ponegri democraţia şi guvernul ţării şi caută pe toate căile să creeze în afara şi înăuntru ţării o atmosferă de nesiguranţă şi anarhie în jurul reformei agrare.

Tovarăşa Ana Pauker în raportul său la Conferinţa Naţională a PCR a precizat că Partidul luptă pentru „*grabnica îndreptare a greşelilor făcute la înfăptuirea reformei agrare, astfel ca cei ce au dreptul să fie împroprietăriţi şi să capete cât mai repede titlurile de proprietate, pentru apărarea proprietăţii ţărăneşti…*".

„*Nimeni altul decât Partidul Comunist* – spune mai departe tov[arăşa] Ana – *atât de hulit de duşmani ca distrugător al proprietăţii, nimeni altul nu apără cu mai multă îndârjire proprietatea ţăranului, meşteşugarului, a micului comerciant*".

În sectorul agricol, prin sarcina ce ni se impune, este desăvârşirea reformei agrare. în afară de măsurile luate de curând de comisia de reformă agrară, organizaţiile Partidului nostru, împreună cu cele ale FND-ului trebuie să dea concurs la îndreptarea tuturor greşelilor săvârşite în aplicarea reformei agrare.

Totodată să înlesnească „grăbirea împărţirii titlurilor de proprietate plugarilor împroprietăriţi" (din raportul politic al CC expus de tov[arăşul] Gh[eorghe] Gheorghiu-Dej la Conferinţa Naţională [a] PCR din 15 Octomvrie 1945, pag. 87).

II

Aplicarea reformei agrare cuprinde două faze: a) exproprierea; b) împroprietărirea.

a) Prima fază a aplicării reformei agrare, şi anume exproprierea, se apropie de sfârşit.

În afara rezistenţei moşierimii, care în multe părţi a căutat să împiedice mersul normal al lucrărilor de expropriere, uzând de toate mijloacele – corupţie, intimidare, sabotaj –

elementele duşmănoase ale poporului, în mare parte foşti legionari strecuraţi în lumea satelor, i-au împins pe unii săteni cu nivel politic scăzut la acte de depăşire a reformei agrare.

b) În faza a doua a aplicării reformei agrare, şi anume a împroprietăririi, acolo unde comitetele de reformă agrară au fost alese după principii stabilite prin lege, şi unde organizaţiile noastre au interpretat şi au aplicat just linia politică a CC, aplicarea ei a dat rezultate bune.

Totuşi din cauza unor greşeli săvârşite, azi, după nouă luni de la apariţia şi aplicarea legii reformei agrare, mai putem constata:

1) Mai există moşii neexproprite;

2) Sunt moşieri care mai folosesc pământurile şi uneltele agricole ce li s-au expropriat;

3) Sunt săteni proprietari de terenuri sub 50 ha, şi chiar unii cu mai puţin de 10 ha, cari au fost expropriaţi pe nedrept;

4) Există neînţelegere între sate în ce priveşte repartiţia pământului expropriat. În loc de unire şi mobilizare pentru munca constructivă, se produc desbinări între sate şi scăderea randamentului muncii.

5) Există neînţelegere între săteni din cauza distribuirii nejuste a loturilor. În unele sate au fost omişi de la împroprietărire invalizii şi soldaţii întorşi de pe front.

Contra unor comitete abuzive se ridică sătenii neîndreptăţiţi care fac comitete paralele. Desbinarea e provocată şi folosită de reacţiune pentru a întârzia şi compromite desăvârşirea reformei agrare.

6) Sunt cazuri când elementele reacţionare strecurate în comitetele de reformă agrară, în Frontul Plugarilor şi chiar în Partid, au speriat ţărănimea nevoiaşă, luându-le bani şi obiecte cu promisiunea că li se va acorda loturi de împroprietărire.

Sunt cazuri când sătenii îndemnaţi de elemente reacţionare au intrat pe terenurile Statului, rezervate pentru fermă.

8) Sunt cazuri când s-au expropriat vii şi s-au exploatat păduri exceptate de la expropriere.

9) Sunt cazuri când, instigaţi de agenţia lui Maniu şi Brătianu, principalii apărători ai moşierimii expropriate, sătenii refuză să execute hotărârile juste ale organelor superioare de reformă agrară.

III

Toate organizaţiile Partidului nostru trebuie să mobilizeze toate forţele pentru a da concurs la desăvârşirea reformei agrare în termen cât mai scurt.

Vom avea ca obiectiv imediat:

a) Munca de masă în mediul ţărănesc pentru lămurirea liniei Partidului faţă de mica proprietate ţărănească. Partidul nostru este şi trebuie să apară în faţa ţărănimii şi întregii ţări ca un hotărât apărător al proprietăţii ţărăneşti.

Decolectivizarea ţărănimii, pentru că, obiectiv şi de fapt, Partidul nostru este acela care a iniţiat şi a stat în fruntea acţiunii de expropriere a moşierilor şi a împroprietăririi ţăranilor fără pământ sau cu pământ puţin.

Orice acţiune de turburare a încrederei ţărănimii că pământul nu este definitiv şi pentru totdeauna a celor ce-l muncesc, constituie o acţiune reacţionară şi duşmănoasă faţă de democraţia română, faţă de linia Partidului.

b) Munca de sprijinirea acţiunii de definitivare a lucrărilor de expropriere şi trecerea pământului expropriat din mâna moşierilor la Stat sau la plugar.

Cu privire la exproprierea acestor moşii sustrase de la expropriere, acţiunea va începe să fie aplicată numai după ce conducerea organizaţiei de Partid respectivă va alcătui un plan amănunţit de metodă [despre] cum înţelege să explice exproprierea, informând în prealabil CC pentru a putea primi sfaturi şi îndrumări speciale.

Sprijinirea autorităţilor pentru punerea sub pază şi bună administraţie a bunurilor şi maşinelor agricole expropriate. Sprijinid pentru crearea rezervelor de Stat prevăzute de lege.

c) Munca de masă pentru demascarea în faţa obştelor a reacţionarilor şi a afaceriştilor ori unde s-ar cuibări. Urmărirea excrocilor prin justiţie şi restituirea către cei păgubiţi a tuturor sumelor încasate pe nedrept.

d) Munca de masă pentru mobilizarea obştilor săteşti şi constituirea comitetelor locale şi de plasă pe baza art. 9 din lege[a reformei agrare]. Sprijinirea acțiunii pentru imediata unificare a comitetelor locale unde funcționează două sau mai multe comitete paralele.

e) Munca de lămurire în acțiunea de restituire a tuturor încălcărilor făcute contra prevederilor locale.

Ca primă etapă, se vor mobiliza toate forțele şi se va duce cu hotărâre şi vigoare acțiunea pentru respectarea proprietății până la 10 ha, înlăturându-se imediat toate încălcările în proprietate[a] de terenuri arabile sub 10 ha.

f) Munca de sprijinire [a] acțiunii de aplanarea divergențelor în definitivarea formalităților şi popularizarea distribuirii titlurilor de împroprietărire.

IV

a) Se vor desemna responsabili regionali şi județeni pentru reforma agrară. Legătura normală cu responsabilul CC [al] PCR pentru reformă agrară, tov[arăşul] Miron Constantinescu.

Secretarul organizației PCR de plasă va fi responsabil pentru reforma agrară în plasa respectivă pe linie de partid.

b) Acțiuni[le] de ordin administrativ vor fi precedate de munca de lămurire şi mobilizare.

c) Se va elimina Jandarmăria din acțiunea de restabilirea proprietăților încălcate şi în conflicte[le] între săteni. Forța publică va interveni pentru arestarea excrocilor demascați şi vor sta în cazuri speciale la dispoziția guvernului.

d) Se va ține la curent organul superior raportându-se săptămânal prin note telefonice semnate de mersul acțiunii şi greutățile întâmpinate.

AN-DJ Arad, fond *Comitetul Județean Arad al PCR*, dosar 12/1945, f. 1-5

18

Batăr (Bihor), 20 decembrie 1945 – *Petiție întocmită de secretarul organizației PCR din Batăr, Barta Lazăr, prin care informează Comitetul Central al PCR cu privire la situația aplicării reformei agrare în comună şi solicită exproprierea totală a moşiei Iacob din localitate.*

Se va da publicității la Scânteia
Nr. 20/2.XII.1945
Comitetul Central

Partidull Comunist din România
Celula Batăr

Către
Comitetul Central Bucureşti şi județ
prin Sediul Plasei Tinca

Stimați Tovarăşi Miniştri şi Tovarăşi din această conducere. Având în vedere că comisia de reformă agrară aproape de când au început cu împărțirea pământului şi nici cum nu mai ajunge rezultatul.

Informându-mă de comisia, am primit răspunsul că acum numai la Județ au toată pedeca.

Stimați Tovarăşi în primăvara trecută aproape jumătate din moşia Dr. Iacob din hotarul acestei comune au rămas neînsămânțat, tot din cauza acestei cauze.

Ba ni sau trimes şi dovezi falşe la Ministerul Agriculturii că lumea refuză Pământul. Pentru aceasta Vă rog să binevoiți a interveni celor în drept a dispune imediat împărțirea pământului oficios în această comună.

Batăr 2.XII.1945

Cu stimă

Secretar Barta Lazăr

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 262/1945-1948, f. 38

19

Bucureşti, 1 ianuarie 1946 – *Bilanțul anului 1945, întocmit de către conducerea centrală a P.N.Ț.-Maniu, în care sunt expuse dimensiunile operațiunilor de internare în lagăre şi închisori a fruntaşilor români, valorile procesului de emigrație străină în România, acapararea pârghiilor economice, învățământul şi mijloacele mass-media de către reprezentanții minorităților naționale şi sumele plătite excedentar față de cuantumul despăgubirilor de război stabilit prin Convenția de Armistițiu.*

Români!

Pământul țării noastre geme,
Pământul care ne-a hrănit,
Pământul țării noastre strigă,
De jidovime jefuit.

A început un an nou, un an ca mulți alții trecuți în scurgerea veacurilor, cuprinzând bucuriile şi durerile poporului român. Neamul românesc, în cursul existenței sale, a avut parte de prea puțini ani de bucurie şi de mulți, de foarte mulți ani, cu dureri şi lovituri. Am hrănit la sânul nostru toate scursurile venite de aiurea, venite aici cu un singur gând, de a jefui şi [de] a se îmbogăți cât mai repede. Am luptat din toate puterile cu perversitățile semănate de venetici printre noi, menținându-ne ființa noastră națională. Nici un popor din lume nu a dus o luptă asemănătoare celei noastre. Dumnezeu a fost cu noi în toate vremurile grele.

Să vedem acum, frați români, ce a fost anul 1945 pentru noi. Să vedem acum loviturile pe care le-am primit, şi cine sunt aceia care ne-au lovit. Ascultă române!

În închisori şi lagăre sunt 82.724 de români şi nici un jidan sau ungur, din[tre] care mor zilnic 12 români, venindu-ne în schimb, din Ungaria şi Polonia în Bucureşti, Moldova şi Transilvania, zilnic câte 1.000-1.400 [de] jidani, unguri şi spioni ruşi. Tratamentul românilor arestați este acela aplicat în vremurile inchizitoriale, cu bătăi, schingiuiri şi foamete, transformând sute de români în cadavre vii, de nerecunoscut.

În timp ce românii sunt arestați sub motiv că sunt antidemocrați, străinii sunt ocrotiți prin legi speciale din ramura economică, punând mâna pe tot comerțul şi făcând [astfel] afaceri de miliarde. Cine nu a văzut de sfintele sărbători ale Naşterii Domnului, în toate oraşele, cum guvernul a pus la dispoziția jidanilor stocuri masive de articole de îmbrăcăminte, în timp ce românii şi copilaşii lor umblă flămânzi şi goi.

În universități, licee, gimnazii şi şcoli primare, toată grija guvernului [este adresată] pentru străini. Profesorii valoroşi au fost demişi de la catedre, înlocuindu-i cu elemente mediocre, favorizate de străini. Sentimentul național în tinerimea română universitară s-a căutat a se anihila prin fraze stereotipe: *„Să stârpim ura de rasă"* etc., în timp ce ungurii şi jidanii practică cel mai autentic naționalism, fiind constituiți [ca] stat în stat.

Presa, agențiile de presă, radio, împreună cu Ministerul Propagandei, sunt total în mâinile străinilor. Armata a fost dezagregată, căutând, prin introducerea elementului străin, a [se] ştirbi prestigiul acestei vechi şi naționale instituții.

Ce am plătit U.R.S.S.-ului până acum?

În condițiunile de armistițiu se prevedea să plătim, în milioane dolari, suma de 1132 miliarde. S-a plătit până astăzi, în mărfuri, vite, grâu, etc., suma de 240 miliarde, la care se mai adaugă, după datele culese de la toate prefecturile. Jafurile făcute de armata rusă în interiorul țării [însumează] 562 miliarde lei, prețul avioanelor duse în Rusia, 69 miliarde [lei], valoare flotei duse în Rusia, ca tunuri şi echipament, 76 miliarde [lei], valoarea de 23112 vagoane de cale ferată, la 61 miliarde [lei], valoarea a 510 locomotive, 337 miliarde [lei], valoarea a 12.118 automobile şi camioane, la 30 miliarde [lei], mărfuri luate de la depozite şi vămi, nejustificate, la 35 miliarde [lei], hrana a 2.000.000 soldați sovietici, după încheierea armistițiului şi până la 1 septembrie 1945, haine etc., 318 miliarde. Deci, aceste sume au fost plătite peste condițiunile armistițiului.

Cu toate că s-a plătit dublu [față] de ce datoram, Samuil Schaefer (Simion Oeriu), cetățean român, botezat în 1918, dar circumcis, își bate gura ticăloasă [spunând] că nu am respectat armistițiul, [numai] ca să inducă lumea în eroare. Datele de mai sus le avem de la Cabinetul lui Péter Groza, astfel că se pot autentifica de Milică Bodnăraş, dezertorul [şi] cântărețul lui Péter, de Bucur Şchiopu, ministrul prețurilor, şi de Secretarul general Camil Sucitu, [cei] care au asistat la trecerea în revistă.

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 5/1946-1947, f. 21

20

Oradea, 26 februarie 1946 – *Raportul Regionalei PCR Oradea cu privire la stadiul desfăşurării operațiunilor de aplicare a reformei agrare în județele nord-vestului României.*

Raport

despre activitatea depusă în vederea desăvârşirei reformei agrare

Realizări generale:

Pe teritoriul Regionalei Oradea – cu excepția Bihorului de Sud – procedura de expropriere era începută încă în luna Februarie 1945 în baza rezoluției luate la congresul FND din Ardealul de Nord. Principiile stabilite la acest congres în general erau asemănătoare cu acelea cuprinse în legea de reformă agrară din 22 Martie 1945.

În luna Februarie 1945 am pornit la înfăptuirea reformei agrare cu lozinca că până la 15 Martie 1945 trebuie să fie înfăptuită exproprierea şi împroprietărirea.

Deşi s-a întâmpinat o opoziție dârză din partea reacțiunei şi a moşierilor, cari răspândeau fel de fel de zvonuri şi în unele locuri opuneau chiar şi violență, totuşi până la mijlocul primăverei exproprierile de moşii s-au terminat în majoritate.

După 22 Martie s-a depus o largă activitate pentru a încadra condițiunile şi procedura de expropriere şi împroprietărire în cadrele de reformă agrară din 22 Martie 1945.

Ca rezultat se poate constata că:

1) S-a expropriat şi s-a dat în posesiunea țăranilor:

în județul Bihor	18.000 ha
în județul Satu Mare	11.470 ha
în județul Sălaj	24.204 ha
în județul Maramureş	nu se cunosc datele

Terenul expropriat face din totalul terenului cultivabil:

în județul Bihor	6%
în județul Satu Mare	4,72%
în județul Sălaj	4,44%

Pe acest teren s-au împroprietărit:

în județul Bihor	15.000 țărani
în județul Satu Mare	7.866 țărani
în județul Sălaj	21.960 țărani

(Datele sunt primite de la organele administrative şi nu sunt controlate)

2) Deşi în măsură nesatisfăcătoare, totuşi s-a popularizat guvernul Petre Groza şi sunt indicii că țăranii împroprietăriți formează un cadru disponibil din care se scot elemente bune şi luptătoare ale democrației.

3) Moşierimea, ca rămăşiță feudală, şi-a pierdut influența politică şi economică directă asupra țărănimei, deşi operează încă prin elemente interpuse (notari, popi şi alte elemente reacționare).

4) La începutul procedurei de reformă agrară în unele locuri țăranii, intimidați de reacționari, elemente moşiereşti sau funcționari publici, au refuzat să înfăptuiască ei singuri reforma agrară.

Elemente[le] moşiereşti şi reacționare au fost demascate şi țăranii au început să formeze comitetele locale de expropriere şi să confişte pământurile expropriabile.

Duşmanii ai reformei atunci – cum s-a observat aceasta şi în altă parte – şi-au schimbat tactica şi acuma au îndemnat pe ţărani să calce dispoziţiile clare ale legii de reformă agrară.

Ţăranii influenţaţi de aceste elemente au expropriat moşii bisericeşti (Tulca), păduri şi vii, care nu cad sub expropriere (plasa Aleşd, Tileagd), proprietăţi sub 50 ha, precum şi îndemnaţi de reacţiunea maghiară au refuzat să admită la împroprietărire pe luptătorii de pe front (plasa Sălard, jud[eţul] Sălaj).

Organizaţiile politice, începând din luna Sept[embrie] – Oct[ombrie] depun o vie activitate pentru a restabili autoritatea legii de reformă agrară. Ca rezultat [al] acestei munci consecvente s-a obţinut că numărul acestor cazuri s-a redus în mod simţitor.

Greşeli şi slăbiciuni constatate:

1) Pe teritoriu Regionalei noastre nu s-a popularizat istoricul reformei agrare din care să se evidenţieze lupta muncitorimei pentru înfăptuirea reformei agrare şi prin aceasta a contribui la întărirea alianţei între muncitori şi ţărani.

Nu s-a popularizat îndeajuns deosebirile între reformele agrare din 1920 şi din 1945 şi în legătură cu aceasta nu s-a nimicit influenţa partidelor istorice câştigată prin vechea reformă agrară (în comuna Roşiori, Diosig, Sălard, coloniştii zic şi astăzi că *„ei au primit pământ de la Maniu*").

2) Sunt încă şi astăzi moşii neexpropriate. În judeţul Bihor, în comuna Călăţea, o moşie de 279 iug[ăre] cad[astrale] a unui evreu deportat a fost parcelată în vara anului 1945 de către curatorul [moşiei] şi vândută ţăranilor din comuna vecină, încasându-se ca preţ de vânzare 30-40 milioane de lei.

Ţăranii au prins vestea că acest pământ urmează a se expropria şi şi-au vândut parcelele lor ţăranilor dintr-o a treia comună. Situaţia [este] încurcată şi [se află] în cercetarea Parchetului.

În judeţul Sălaj mai multe moşii expropriindu-se în plasa Zalău, moşierii au înaintat contestaţii, preşedintele de plasă [îi] intimidează pe ţărani de a [nu] intra în posesia pământului până nu se judecă contestaţiile, iar judecarea contestaţiilor o amână din lună în lună.

3) Organizaţiile judeţene şi raionale nu s-au ocupat în mod sistematic, ci numai incidentalier, cu problemele reformei agrare şi nici nu a activizat în această direcţie organizaţiile de masă.

Nu s-au interesat de compunerea organelor de înfăptuire ale reformei agrare, astfel în judeţele Sălaj şi Satu Mare între preşedinţii de plasă şi preşedinţii judeţeni s-au strecurat elemente reacţionare sau reprezentanţi ai moşierimei.

În judeţul Sălaj preşedintele comisiei judeţene este judecătorul Pop Simion, nepotul lui Maniu. În judeţele Sălaj şi Satu Mare între preşedinţii de plasă nu se găseşte nici un ţăran şi nici un element politic.

În judeţul Satu Mare legea de reformă agrară în ultimele luni a devenit un obiect de discuţie *„a nuanţelor fine juridice*". Ca consecinţă se prezintă lipsa totală de activizare a chestiunei pe teren politic.

Tot ca consecinţa faptului că organizaţiile noastre s-au mulţumit a se interveni numai în acele cazuri în care au fost special sesizate, este că sunt şi astăzi locuri (plasa Şimleu Silvaniei, plasa Bucium) unde sate întregi sunt învăţate de elementele maniste că reforma agrară se datoreşte lui Maniu.

4) Se datoreşte lipsei de vigilenţă a Partidului şi a organizaţiilor de masă că în unele comune cu populaţie mixtă reforma agrară în loc să devină un mijloc de înfrăţire a popoarelor conlocuitoare – cel ce trebuie să fie după natura lui – a devenit un mijloc viu al reacţionarilor de a semăna ura şi divergenţe între aceste popoare (jud[eţul] Sălaj, jud[eţul] Bihor în plasa Sălard).

Aceeaşi situaţie cu elemente corupte, care încasează (câteodată cu cunoştinţa organizaţiilor inferioare de partid) sume considerabile de la ţăranii împroprietăriţi (~~Rizea Cornel, jud[eţul] Sălaj, Illes Ioan, jud[eţul] Satu Mare~~)[645].

[645] Textul a fost ulterior cenzurat – n.n. Augustin Ţărău

5) Organele administrative (notari, pretori, ingineri agronomi) în multe locuri refuză să dea concurs pentru a termina lucrările scripturistice necesare pentru desăvârşirea reformei agrare, iar organizaţiile de partid şi de masă au omis să demaşte aceşti funcţionari.

Aceeaşi situaţie cu elemente corupte care încasează (câteodată cu cunoştinţa organizaţiilor inferioare de partid) sume considerabile de la ţăranii împroprietăriţi (Rizea Cornel, jud[eţul] Sălaj, Illes Ioan, jud[eţul] Satu Mare).

6) Lipsa de curaj şi vederi înguste se observă la unele organizaţii (plasa Salonta, Tăşnad, Supuru de Jos, Şimleu Silvaniei) renunţând la desăvârşirea reformei agrare pentru motivul că foile cadastrale sau cărţile funciare au fost distruse în timpul războiului.

7) În judeţul Sălaj nu s-a luat nici o măsură, chiar s-a tolerat, ca tulburările între comune să se continue pe tema reformei agrare (com[unele] Tihău, Surduc, Poptelec, Bocşa Română, Ghircei, Crasna şi altele).

8) Unele organizaţii raionale (Satu Mare, Sălaj) au mers până acolo în a desconsidera importanţa politică şi economică a desăvârşirei reformei agrare încât nu au satisfăcut instrucţiunea primită de la Regională de a delega un responsabil pentru reforma agrară şi au socotit inutil de a lua parte la consfătuirea ce s-a ţinut în ziua de 11 Februarie a.c.

Măsuri luate spre îndreptare:

1) La fiecare raională şi judeţeană este deja acuma instituit un responsabil pentru reformă agrară şi anume:

la Baia Mare	Petraş Grigore
la Beiuş	Ungur Iacob
la Satu Mare	Erdös Vasile
la Sălaj	Pop Ioan
la Oradea	Responsabilul Regionalei (?)

Aceşti responsabili au primit instrucţiuni:

a) de a mobiliza forţele partidului şi a organizaţiilor de masă;

b) de a mobiliza organele de înfăptuire ale reformei agrare;

c) de a mobiliza organele administrative în vederea executării lucrărilor scripturistice;

d) de a organiza munca de masă şi de lămurire între ţărani pentru a se îndrepta greşelile (un exemplar din aceste instrucţiuni se anexează).

2) S-a întreprins o întrecere patriotică între prefecţii din judeţele Bihor, Sălaj şi Satu Mare spre a se termina lucrările prin comisiile lor judeţene luându-şi angajamentul de a termina aceste lucrări până la 15-21 Martie a.c. S-a dat publicitate cuvenită acestui angajament de întrecere.

3) S-au prelucrat greşelile şi slăbiciunile observate în formă de critică şi autocritică prin comitetele de conducere a raioanelor Oradea, Satu Mare şi Sălaj, precum şi prin responsabilii din Beiuş şi Baia Mare.

S-au prelucrat greşelile administrative prin prefecţii din Bihor şi Sălaj. S-au prelucrat slăbiciunile organelor de înfăptuire a reformei agrare prin preşedinţii comisiunilor judeţene.

4) S-a discutat mobilizarea forţelor Frontului Plugarilor şi a Uniunei Populare Maghiare prin regionalele lor, precum şi s-a lămurit importanţa politică şi economică a desăvârşirei reformei agrare, greşelile şi modul de îndreptare a lor prin conferinţele acestor organizaţii de masă.

5) S-a hotărât încordarea tuturor forţelor şi colaborarea acestor forţe în vederea definitivării reformei agrare prin şedinţele comisiilor judeţene a FND.

Perspective:

În judeţul Bihor comisiile de plasă şi judeţene încep să depună un efort special spre a termina lucrările până la 6, resp[ectiv] 15 Martie, între cele de plasă, în special Beiuş şi Aleşd, care sunt gata deja în momentul de faţă, apoi Ceica, Salonta, Centrală, Sălard şi Tinca, care sunt în stare înaintată cu lucrările.

Angajamentul prefectului a avut un răsunet simţitor în tot judeţul, în urma căruia şi organele administrative încep să-şi manifeste voinţa de a colabora la îndeplinirea angajamentului prefectului.

Pentru aceste motive se poate conta că lucrările preliminare, înţelegând prin aceasta că lucrările comisiilor de plasă şi judeţene vor fi terminate în marea lor majoritate până la 15-21 Martie a.c.

În judeţul Sălaj noul prefect de Sălaj s-a angajat că aceleaşi lucrări, ca cele sus arătate, le va termina până la 21 Martie a.c. Frontul Plugarilor, a cărui membru este prefectul de Sălaj, îşi dă concursul maximum posibil după forţele sale spre a îndeplini această sarcină.

Văzând că şi inginerii agronomi de plasă convocaţi la o şedinţă în Zalău s-au angajat de a acorda maximul de ajutor, se poate conta că lucrările preliminare vor fi terminate până nu sunt prea înapoiate.

În judeţul Satu Mare lucrările administrative şi scripturistice sunt prea înapoiate. Biroul de conducere a raionalei, împreună cu responsabilul raional al reformei agrare, s-au angajat că până la 5-6 Martie vor ieşi la fiecare reşedinţă de plasă, unde vor mobiliza organizaţiile de masă din plasă, parte pentru a depune o muncă de lămurire spre îndreptarea greşelilor, parte pentru a mobiliza organele de înfăptuire ale reformei agrare spre a grăbi terminarea lucrărilor de plasă. Spre acelaşi scop va ieşi la preşedinţii de plasă şi preşedintele comisiei judeţene.

Pe teritoriul raionalei Baia Mare lucrările aproape sunt pe sfârşite. Pentru aceste motive, în caz că se va putea mobiliza forţele în continuare, lucrările preliminare vor fi terminate în cursul lunei Aprilie a.c.

În judeţul Maramureş nu se cunoaşte situaţia, dat fiind că din cauza zăpezii mare nu s-a putut deplasa şi nici organizaţia de acolo nu au luat parte la consfătuirea convocată pentru ziua de 11 Februarie a.c.

Sarcine:

1) Intensificarea controlului în direcţia că organizaţiile raionale să execute instrucţiunile primite de la Regională.

2) Intensificarea muncii de masă spre a propaga desăvârşirea reformei agrare şi prin aceasta a întări organizaţiile politice democrate şi alianţa între muncitori şi ţărani.

3) Mărirea sprijinului ce organizaţiile politice trebuie să acorde organelor de înfăptuire ale reformei agrare, precum şi intensificarea controlului lor din punct de vedere politic.

Oradea, la 26 Februarie 1946

Responsabilul reformei agrare

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 262/1945-1948, f. 63-66

21

Cehu Silvaniei (Sălaj), 8 martie 1946 – *Raport întocmit de către Organizaţie PCR din localitate, în legătură cu adunarea P.N.Ţ.-Maniu desfăşurată aici.*

Partidul Comunist Român
Organizaţia Plasei Cehu Silvaniei
Resortul Cadre
Nr. 36/1946

Raport[ăm] că în ziua de 3 martie [1946] a avut loc la Cehu Silvaniei o adunare a Partidului Naţional ţărănesc a lui Maniu. Era prezent de la Judeţeana lor, avocatul Pop Ionel. Din Cehu Silvaniei a luat cuvântul Dr. Mercea, avocat, care în timpul dominaţiei *„Cuziste"*, de 30 de zile, era primarul Cehului Silvaniei.

Fragmente din cuvântarea lui Pop Ionel: *„Vreţi colhoz? Vreţi să terminaţi cu viaţa? Înscrieţi-vă la comunişti. Eu pot să vă spun aceasta clar şi deschis, fiindcă am extrase din Programul Partidului Comunist, care spune că vrem colectivizate* (colectivizare – n.n. Augustin Ţărău). *Apoi colectivitate, fraţilor, înseamnă cartelă, porţie şi colhoz".*

În continuare, oratorul a spus scopul pentru care P.N.Ţ. duce lupta, [care] este: *„«Ţara, Neam şi Rege», căci cine nu vrea acestea, n-are decât să-şi taie crăcile de sub picioare, înscriindu-se la*

comunişti. În acest mod, peste 10 ani vom pieri ca stat românesc, iar peste 50 de ani, ca neam. Dar cred că cele 15 milioane de români nu se vor lăsa conduşi de o clică de câteva sute de mii de străini".

Avocatul Dr. Mercea a spus printre altele: „Am fost asupriți de către actualul guvern, care ne-a călcat cu picioarele, răpindu-ne drepturile".

Au fost prezenți 30 de oameni, primarul de la Oarța de Jos, primarul din Giurtelecu Hododului, fostul preşedinte al Frontului Plugarilor, avocatul Gherman, epuratul Cherecheş, preotul Avram din Oarța de Sus şi preşedintele plăşii, Vaida Iuliu. Adunarea a fost ținută în biroul avocațial al lui Mercea.

Cehu Silvaniei, la 8 martie 1946
ss indescifrabil

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 5/1945-1947, f. 97

22

Oradea, 28 martie 1946 – *Raportul Regionalei PCR Oradea cu privire la stadiul desfăşurării operațiunilor de aplicare a reformei agrare în județele nord-vestului României*.

28 Martie 1946

Raport
în legătură cu desfăşurarea reformei agrare

Pe teritoriul Regionalei noastre reforma agrară se progresează într-un ritm accelerat spre terminarea, cel puțin în faza ei preliminare. În general putem constata că avalanşa cu care s-a pornit la drum această acțiune nu şi-a pierdut din amploarea ei.

Reacțiunea, care până acuma a manevrat cu lozinci, că reforma agrară nu va fi făcută şi terminată niciodată, [că] proprietăți[le] particulare vor fi transformate în colhozuri, acuma este silită să-şi bată retragerea, să-şi schimbe atitudinea şi să treacă la o altă formă de atac.

De data aceasta se răspândeşte între țăranii împroprietăriți, că degeaba se distribuiesc titluri definitive de împroprietărire, [că] după alegeri se vor relua terenurile atribuite țăranilor.

Bineînțeles, reacțiunea prin aceasta caută să pună stavile şi să frâneze mobilizarea țăranilor în vederea desăvârşirei reformei agrare, precum şi să slăbească efectele ei în legătură cu însămânțările de primăvară.

Dar pentru aceasta s-a observat în mai multe locuri, mai ale în jud[ețul] Satu Mare, dar şi în jud[ețele] Bihor şi Sălaj, că moțierii caută să înfricoşeze pe țăranii împroprietăriți prin darea lor în judecată pentru tulburare în posesie.

Aceşti moşieri în unele locuri au putut obține şi ajutorul unor judecători ostili față de reforma agrară, şi prin sentințe judecătoreşti moşierii au fost repuşi în posesiunea moşiilor, ce după legea reformei agrare cade sub prevederile de expropriere.

Se observă mai departe că moşierii, elemente reacționare, reprezentanți ai intereselor moşiereşti, strecurate în organizațiile de masă (de ex[emplu] U[niunea] P[atrioților] la Sălaj, în PSD la Salonta) se folosesc de postul lor de conducere şi de cadrele acestor organizații pentru a recupera moşiile expropriate.

Greşelile săvârşite în cursul exproprierilor devin din zi în zi ce trece mai puțin accentuate datorită, în parte acțiunei de lămurire duse de organizațiile de masă şi Partidul nostru, precum şi de propaganda dusă de ziarele noastre.

Pădurile, viile expropriate contrar legii se restituiesc de bună voie, exproprierile făcute pe nedrept ale sătenilor proprietari de terenuri sub 50 ha sau chiar mai puțin de 10 ha se clarifică fără însă ca în unele locuri această chestiune să nu rămână un obiect de agitație.

Totuşi trebuie să fie remarcat în special următoarele greutăți:

1) În oraşul Salonta PSD a luat în apărare pe acei locuitori ai oraşului cari au plecat în masă cu armata fascistă şi nu s-au reîntors nici după 5-6 luni sau nici chiar astăzi, motivând aceasta prin faptul că aceştia nu au fost refugiați, ci evacuați forțați. Chestia a ajuns în discuția

consiliului judeţean al F[rontului] N[aţional] D[emocrat], unde în prezenţa reprezentantului P[artidului] S[ocial] D[emocrat] şi a prefectului chestia s-a tranşat.

2) Moşia lui Pincaş, din comuna Balc (jud[eţul]) Bihor, declarată fermă model, este expropriată de ţărani cari insistă şi pe mai departe pentru a rămâne expropriată această moşie. În acest sens s-au şi făcut intervenţii la Ministerul Agriculturii atât din partea FND, cât şi din partea F[rontului] P[lugarilor] şi a comisiei judeţene de reformă agrară.

3) Se observă în general – mai ales în jud[eţul] Bihor – că ţăranii îndreptăţiţi au intrat în terenuri din proprietatea bisericească sau în terenuri din proprietatea comunelor şi şcolilor. Se duce o muncă de lămurire.

4) Refugiaţii reîntorşi, intrând în prevederile legii – între care şi saşii – manevrează cu fel de fel de certificate vădit neconcludente şi în baza acestor certificate obţin – în special în jud[eţul Satu Mare – scutiri de sub expropriere.

Pentru a asigura aplicarea întocmai a legii s-a mobilizat comisia judeţeană şi în special preşedintele ei, că prin deplasări să cerceteze aceste cazuri şi să dea o întărire a comisiilor de plasă, iar pe de altă parte se iau măsuri pentru a mobiliza şi organizaţiile de masă spre a combate şi a demasca pe acei cari reprezintă interesele moşiereşti.

5) Comisiile de plasă potrivit legii se compun din câte 2 delegaţi ai fiecărei comune, ceea ce înseamnă că aceste comisii se compun cel puţin din 40 [membri], dar eventual din 160 de ţărani, cum este cazul în plasa Aleşd.

Aceste comisii nu pot să aducă hotărâri valabile decât dacă sunt cel puţin [în] simplă majoritate a membrilor componenţi. Ori sunt plăşi, ca de ex[emplu] Tinca, unde avem 28 de comune, dintre care numai în 2 se găsesc terenuri expropriabile, ţinerea acestor şedinţe este anevoioasă.

Greşeli în legătură cu împroprietărirea:

1) În măsura în care se înaintează lucrările de reformă agrară se înmulţesc plângerile, că în cele mai diferite localităţi din Regională preşedinţii comitetelor comunale au exploatat postul lor de preşedinte pentru a primi un lot mai mare sau pentru a atribui pământ cu prioritate rudeniilor lor.

De altă parte, elemente corupte strecurate în organele de înfăptuire a reformei agrare încep să fie desvăluite.

2) Sunt încă comune unde nu am putut duce o muncă bună pentru a aplana diferendele ce sunt între comune, ca ex[emplu] Inand şi Mădăras şi altele, unde s-a ivit aceste diferende din cauza că numai în hotarul uneia dintre comune se află terenuri expropriabile cu belşug, iar îndreptăţiţii sunt şi în comune vecine.

Rezultate:

S-au ţinut o mulţime de adunări destinate exclusiv problemei de desăvârşire a reformei agrare. S-a tipărit şi s-a difuzat un manifest din partea F[rontului] P[lugarilor] în 20000 exemplare.

Comisia judeţeană se deplasează atât la reşedinţele de plăşi, cât şi la comunele mai importante. Organele administrative, în frunte cu prefecţii de Zalău, Oradea, sunt mobilizate, comitetele de înfăptuirea reformei agrare sunt în plină mişcare pentru a urmări terminarea grabnică a reformei agrare.

Comisia interministerială a vizitat atât Bihorul, cât şi Sălajul. În Bihor comisia era numai în trecere în preziua zilei de 6 Martie, totuşi fără nici o pregătire, auzind numai că va sosi această comisie s-au adunat ţărani, preşedinţi ai comitetelor comunale şi de plasă din diferitele colţuri ale judeţului, iar în Zalău, fiind pregătită vizita comisiei, ţăranii s-au adunat într-un număr impunător de 2000. Atât la una, cât şi la cealaltă şedinţă s-au văzut acel viu interes ce se atribuie acestei probleme în rândurile ţărăneşti.

Comisia judeţeană din Bihor, Sălaj şi Satu Mare se deplasează din zi în zi în plase pentru a da lămuriri şi pentru a da un impuls spre terminarea grabnică a reformei agrare.

În presă problemele şi progresul procedurei de reformă agrară se ţine în evidenţă.

În mai multe comune au fost demascaţi funcţionarii reacţionari şi reprezentanţi ai moşierilor.

Sunt cazuri – mai ales în jud[eţele] Bihor şi Sălaj – că reacţiunea este nevoită să bată în retragere şi să cedeze faţă de atitudinea hotărâtă şi justă a ţăranilor şi a organelor de înfăptuire ale reformei agrare.

În marea majoritate a comunelor s-a întocmit actele legale de expropriere şi s-a dat forma legală în toată regula procedurei de reformă agrară.

Slăbiciuni:

1) Nu am putut mobiliza organizaţiile de masă în măsura în care ar fi fost aceasta necesară. Multe organizaţii de plasă şi locale a U[niunii] P[opulare] M[aghiare] au neglijat complect să dea atenţie problemelor de reformă agrară. Astfel s-a putut întâmpla în pl[asa] Baia Mare că 130-150 de ţărani unguri au ieşit din UPM şi au intrat în FP pe motiv că UPM nu se ocupă de reforma agrară. Şi aceasta nu se datoreşte întâmplării, ci de fapt [că] în conducerea Raionalei Baia Mare nu se găseau elemente ţărăneşti în UPM.

În judeţul Satu Mare în schimb slăbiciunea organizaţiei FP are şi ca consecinţă că avântul spre a desăvârşi reforma agrară nu a luat proporţii ca în celelalte două judeţe.

2) Nu am putut mobiliza organele administrative şi de înfăptuire ale reformei agrare în toate locurile, în special în jud[eţul] Satu Mare, unde acuma se arată consecinţele nefaste ale faptului că au fost numiţi numai judecători, fără selecţionare, ca preşedinţi ai comisiilor de plasă, care nu dau un interes accentuat problemei de reformă agrară, cum aceasta se observă în jud[eţul] Bihor, unde – invers – între preşedinţii comisiilor de plasă nu se găseşte nici un intelectual.

3) O slăbiciune a noastră şi a organizaţiilor de masă [a fost] că nu am putut evidenţia în masele largi ţărăneşti că reforma agrară nu interesează numai şi numai pe acei ţărani şi numai pe acele comune pe cari şi unde sunt terenuri expropriabile, că reforma agrară are ca consecinţă nu numai împroprietărirea ţăranilor lipsiţi de pământ, ci este şi o măsură generală pentru demobilizarea ţării şi eliberarea ţărănimei de sub jugul moşieresc.

Ca o consecinţă a acestei slăbiciuni s-a arătat că nu putem numai cu mare greutăţi a convoca acele comisii de plasă, unde nu sunt terenuri numai pentru câteva comune.

4) În judeţul Sălaj prefectul, la început încrezut în forţele şi organele sale administrative, nu a vrut să recurgă la ajutorul organizaţiilor de masă şi al Partidului nostru, ci el singur a vrut să facă definitivarea reformei agrare.

Tov[arăş]i noştri nu erau în stare să-l convingă de imposibilitatea acestui angajament, iar acuma, când s-a convins de aceasta, tov[arăş]i noştri au dat 5 activişti, între cari şi membri în comitetul politic al judeţenei, pentru a colabora efectiv la definitivarea reformei agrare, fapt ce - parte – poate să o exploateze reacţiunea în contra Partidului nostru, – parte – nu contribuie de loc la întărirea organizaţiilor de masă, în a căror sarcine tov[arăş]i noştri s-au substituit.

Perspective:

1) În judeţul Bihor lucrările preliminare fiind aproape terminate, comisia lucrează în plin, şi după toate posibilităţile, încă în luna aceasta sau cel târziu până la 10 Aprilie se vor termina lucrările de expropriere.

2) Aceeaşi situaţie [poate fi întâlnită acolo] unde a dat un avânt mai nou şi simţitor vizita Comisiei Interministeriale.

3) În judeţul Satu Mare lucrările merg mai încet, FP este slab, nu dă ajutor pentru mobilizarea maselor, iar în Raionala Baia Mare UPM prezintă aceste slăbiciuni.

Se simte nevoia ca Comisia Interministerială să viziteze şi judeţul Satu Mare. În acest fel avem speranţa că şi acolo mobilizarea maselor ţărăneşti va da un impuls acestei acţiuni pentru desăvârşirea reformei agrare cel mult în cursul lunei Aprilie.

4) Jud[eţul] Maramureş promite că lucrările de ref[ormă] agr[ară] le va termina în cursul lunei Aprilie.

Sarcine:

1) A menţine starea actuală, iar acolo unde sunt slăbiciuni a ridica mişcarea pentru mobilizarea maselor ţărăneşti şi a organelor de înfăptuirea reformei agrare în vederea desăvârşirei reformei agrare.

2) A ridica la nivelul unei acţiuni adevărate de masă faza a doua a împroprietărirei, procedând în fiecare comună la consultarea obştei în vederea selecţionării îndreptăţiţilor şi în vederea înlăturării greşelilor ce s-au făcut în legătură cu împroprietărirea şi totodată a folosi această acţiune pentru a combate reacţiunea şi pentru a întări organizaţiile de masă.

3) A pregăti o statistică cât se poate de fidelă, cuprinzând pe lângă datele de natură tehnică şi datele de ordin politic.

Oradea, la 28 Martie 1946

Responsabil du ref[orma] agrară

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 262/1945-1948, f. 67-73

23

Sighet (Maramureş), 29 mai 1946 - *Notă informativă a Legiunii de Jandarmi Maramureş, în legătură cu atitudinea anticomunistă a primarului comunei Boşcoiel, Muj Ioan, secretar al Organizaţiei Frontului Plugarilor din plasa Dragomireşti, manifestată la sărbătoarea din 19 mai 1946 de la Sighet.*

Inspectoratul de Jandarmi Oradea
Legiunea de Jandarmi Maramureş

Sá ni sa trimitá copia
de pe referat
Ce másuri s-au luat?

Notă informativă Nr. 352
din 29 Mai 1946

Sectorul Jandarmi Dragomireşti ne informează că primarul comunei Boşcoiel, Maramureş, anume Muj Ioan a făcut adresă oficială postului jand. Dragomireşti, prin care arată că secretarul de plasă al organizaţiei Frontul Plugarilor din acea comună, a vorbit cuvinte ofensatoare la adresa armatei Române şi a dat dispoziţiuni de a nu se mai strânge alimente şi populaţia să nu mai plătească nici un fel de impozit. Din cercetările făcute se constatată că cele de mai sus au fost adevărate, actele cu Nr. 184/1946 au fost înaintate Parchetului Tribunalului Maramureş.

În ziua de 20 Maiu, fiind un târg la Dragomireşti, primarul de mai sus a fost întrebat cum a decurs serbarea dela Sighet, din ziua de 19 Maiu 1946, acesta a răspuns că comuniştii nu se ţin de cuvânt şi-I poartă numai pe drumuri, în viitor nu se vor mai duce la asemenea adunări, întrucât la adunări vin numai nişte comunişti care se muncesc să-i mintă, însă zadarnică li este munca întrucât nimeni nu-I ascultă.

Informaţiune sigură.

Comandantul Legiunei Jand. Maramureş
Coriolan C.Popovici Raportat: Inspct. Jd. Oradea

AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 36/1946, f. 144

24

Oradea, iunie 1946 – *Statistica moşiilor cu statut nedefinitivat, vizate pentru a fi expropriate*

Tablou de exproprierile moşiilor peste 50 hectare din jud. Bihor

Nr.	Localitatea	Moşia	Suprafaţa (iugăre)	Observaţii
1	Abram	Mann Ileana	3	
2	Albiş	Stubemberg Iosif	1150	*Conte*
3	Almaş	Pincaş M. Iosif	2074	
4	Arpăşel	Balog K. Francisc	?	*Dosarul la Bucureşti, nu se cunoaşte suprafaţa ce se va expropria.*

5	Arpăşel	Balog K. Ioan	56	
6	Ateaş	Tisza L. Coloman	994	*Cetățenia? revizuire?*
7	Satu-Barbă	Kiss David	11	
8	Batăr	Dr. Iacob Ioan	1283	
9	Bălaia	Văd. Krizsár	184	*A fugit cu autoritățile maghiare.*
10	Biharea	Crainic Romulus	10	
11	Biharea	László Adalbert	28	
12	Borş	Varga Nicolae	7	*Domiciliat în Andrid.*
13	Butan	Fraţii Juricskai	136	*Art. 3 lit. e din Legea nr. 187/1945.*
14	Cadea	Pongratz Ştefan	1112	*Conte; cu pădure cu tot.*
15	Cadea	Dr. Südi Szabolcs	72	
16	Călăţea	Goldner L.	279	*Art. 3 lit. e din Legea nr. 187/1945.*
17	Cenaloş	Lukács Ernest	188	
18	Cherechiu	Pincaş M. Iosif	1865	
19	Chioag	Toperczer Tiberiu	163	*A fugit cu autoritățile maghiare; art. 3 lit. c din Legea nr. 187/1945, în întregime*
20	Chiraleu	Maruşca Cornelia	31	
21	Chiribiş	Goldberger Mor	54	
22	Chiribiş	Mann Moise	25	
23	Chiribiş	Steiner Iacob	3	
24	Chişlaz	Szilágyi Maria/Iuliana	61	
25	Chişlaz	Végh Gheorghe	18	
26	Ciocaia	Văd. Farkaş Gavril	30	
27	Ciocaia	Papszász Ileana	278	*Horthyşti.*
28	Ciocaia	Văd. Réder Oscar	63	
29	Ciocaia	Dr. Südi Szabolcs	70	
30	Ciuleşti	Neufeld Ladislau	123	
31	Ciumeghiu	Văd.Szokol Margareta	183	
32	Ciutelec	Wertheimstein Victor	173	
33	Cohan	Mann Ileana	66	
34	Cristur	Stubemberg Iosif	442	*Conte.*
35	Cubulcut	Boniş Elemér	100	
36	Derna	Soc.Derna-Tătăruş	192	
37	Diosig	Bleier Ernest	484	
38	Diosig	Pongrátz Ştefan	1773	*Conte. A fugit cu autoritățile maghiare. Cu pădure cu tot.*
39	Diosig	Vancea Armin	48	
40	Gepiu	Kónigswárter Melania	746	*Baroneasă nemțoaică, fugită.*
41	Ghiorac	Kóver Martin/Victor	101	*Art. 3 lit. d din Legea nr. 187/1945, în întregime*
42	Ghiorac	Tisza Coloman	966	*Revizuire.*
43	Hodoş	Bartoş Adrian	195	*Ungur, revizuire.*
44	Hodoş	Okányi Ioan	3	
45	Homorog	Fraţii Pardi	28	
46	Ianoşda	Engherlui E.	69	*Are sub 50 ha – expropriat*

47	Iteu	Abaţia de Mólk	24	*Cu pădure cu tot – confesiune nemțească.*
48	Iteu	Fraţii Frater	89	*Horthyşti.*
49	Leş	Gall Ileana	155	
50	Leş	Fraţii Roxin	2	*P.N.Ț. – sub revizuire.*
51	Lugaşu de Jos	Dr. Iacob Ioan	340	
52	Marghita	Abaţia de Mólk	3394	*Cu pădure cu tot.*
53	Marghita	Csengeri Irina	33	
54	Margine	Mann Ileana	229	
55	Mărţihaza	Zilinski Adalbert	30	*Revizuire – prieten cu Tisza Colomán.*
56	Mădăras	Papai Ioan	20	*?*
57	Miersig	Suhaida Gheorghe	645	*De origine română; a fugit cu autoritățile maghiare.*
58	Mişca	Abaţia de Mólk	2	*Cu pădure cu tot.*
59	Mişca	Văd.Szatmári K.Ştefan	108	
60	Olosig	Boniş Elemér	371	
61	Olosig	Stubemberg Iosif	41	*Conte.*
62	Ortiteag	Fraţii Juricskai	16	*Au fugit cu autoritățile maghiare.*
63	Păuleşti	Konovalof Valeriu	113	
64	Peştiş	Dr. Iacob Ioan	120	
65	Peştere	Soc. Fama S.A.R.	70	*Precis cu ocazia măsurătorii.*
66	Pocluşa de B.	Tunyoghi Emil	288	
67	Popeşti	Abaţia de Mölk	1048	*Cu pădure cu tot.*
68	Regina Maria	Balogh T. Ludovic	13	
69	Regina Maria	Nişte Iacob	34	
70	Regina Maria	Pénzeş Nicolae	65	
71	Salonta	Balogh G. şi Iosif	95	*Art. 3 lit d. din Legea nr. 187/1945. Domiciliat în Budapesta; revizuire?*
72	Salonta	Bitto Coloman	91	*Art. 3 lit. c din Legea nr. 187/1945, în întregime. A fugit cu autoritățile maghiare.*
73	Salonta	Domján Ladislau	13	
74	Salonta	Domján Ştefan	13	
75	Salonta	Greavu Aurel	?	*Dosarul la Comisia de plasă Salonta.*
76	Salonta	Dr. Guga Ionel	13	
77	Salonta	Huberty Mihai	760	
78	Salonta	Katona Alexandru	4	
79	Salonta	Fraţii Kemény	418	
80	Salonta	Papai Ioan senior	88	
81	Santău Mare	Fraţii Bige	98	*Au fugit cu autoritățile maghiare.*
82	Santău Mic	Fraţii Makai	4	*Au fugit cu autoritățile maghiare.*
83	Săcuieni	Stubemberg Iosif	1532	
84	Sălard	Bartsh Iosif	416	*A fugit cu autoritățile maghiare.*
85	Sântandrei	Jakabfi Iosif	53	
86	Sârbi	Mahler Gheorghe	20	*Neamț, a fugit cu autoritățile maghiare.*

87	Şişterea	Mahler Gheorghe	633	
88	Talpoş	Bogdanfi Iolanda	195	
89	Talpoş	Frenţiu Iustin	9	
90	Talpoş	Dr. Iacob Ioan	458	
91	Talpoş	Kabdebo Ştefan	468	
92	Talpoş	Kenéz Andrei	41	
93	Talpoş	Văd. Köver Ana	295	*Art. 3 lit. d din Legea nr. 187/1945 – în întregime.*
94	Talpoş	Dr. Lazăr Alexandru	175	
95	Tămăşeu	Kovácsi Ladislau	9	
96	Tăuteu	Mann Moise	132	
97	Ţeţchea	Zathurecki Petru	74	
98	Voievozi	Abaţia de Mölk	1773	*Cu pădure cu tot.*
99	Zece Hotare	Mateescu Alexandru	1200	
		Total	**32270**	

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR,* dosar 262/1945-1948, f. 95-96

25

Zalău, iunie 1946 – *Statistica lucrărilor de reformă agrară din judeţul Sălaj (25.06.1946).*

Localitatea sau plasa		locuitori expropriaţi					locuitori împroprietăriţi					
		români	unguri	evrei	şvabi	**Total**	români	unguri	evrei	slovaci	şvabi	**Total**
1	oraşul Zalău	1	6	1	0	**8**	150	215	0	0	0	**365**
2	oraşul Carei	3	3	3	0	**9**	115	280	7	0	0	**402**
3	oraşul Şimleu	0	4	3	0	**7**	171	88	0	0	0	**259**
4	plasa Bucium	10	4	16	0	**30**	1360	2	0	0	0	**1362**
5	plasa Carei	0	67	3	248	**318**	417	525	0	0	437	**1379**
6	plasa Cehu Silvaniei	16	24	0	0	**40**	2055	861	0	0	0	**2916**
7	plasa Crasna	0	14	2	0	**16**	579	451	2	0	0	**1032**
8	plasa Jibou	10	23	3	0	**36**	3785	162	2	0	0	**3949**
9	plasa Supuru de Jos	6	11	6	60	**83**	1463	820	7	0	0	**2290**
10	plasa Şimleu Silvaniei	4	89	0	0	**93**	554	954	0	0	0	**1508**
11	plasa Tăşnad	10	63	12	1	**86**	2038	852	4	83	0	**2977**
12	plasa Valea lui Mihai	6	65	3	0	**74**	755	2472	0	0	0	**3227**
13	plasa Zalău	0	21	0	0	**21**	810	761	0	0	0	**1571**
Total		**66**	**394**	**52**	**309**	**821**	**14252**	**8443**	**22**	**83**	**437**	**23237**

Localitatea sau plasa		suprafaţa expropriată (iugăre)				suprafaţa repartizată împroprietăriţilor				
		români	unguri	evrei	şvabi	români	unguri	slovaci	evrei	şvabi
1	oraşul Zalău	27	264	42	0	173	260			
2	oraşul Carei	87	747	351	0	335	825		21	
3	oraşul Şimleu	0	274	207	0	330	151		0	
4	plasa Bucium	430	1359,736	853,100	0	2650,954	2		0	
5	plasa Carei	18	1200	340	1400	417	1541		0	1000
6	plasa Cehu Silvaniei	741	5063	0	0	2060	1017		0	
7	plasa Crasna	0	1128	276	0	618,800	499,800		0	
8	plasa Jibou	1141,259	4500,356	0	0	5587,451	158		1	

9	plasa Supuru de Jos	901	2278	240	622	2829	1200		12	
10	plasa Şimleu Silvaniei	216,400	2154,1450	0	0	606,800	1119		0	
11	plasa Tăşnad	1096	6142	2276	0	6429	2395	112,8	6	
12	plasa Valea lui Mihai	620	9147	0	0	1714	5917			
13	plasa Zalău	0	3190	0	0	1137	896			
Total		**5277,659**	**37447,942**	**4585,1007**	**2022**	**24886**	**15980**	**112,8**	**40**	**1000**

AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul General Administrativ-Circa VIII Oradea*, dosar 1/3651/1946, f. 119

26

Oradea, 3 iunie 1946 – *Articol apărut în organul local de presă al F.N.D., „Crişana", în legătură cu declaraţiile făcute de ministrul justiţiei, Lucreţiu Pătrăşcanu, la Oradea şi Cluj, în problema Ardealului de Nord.*

Declaraţiile d-lui Ministru al Justiţiei Lucreţiu Pătrăşcanu făcute la Cluj

Dl. profesor Lucreţiu Pătrăşcanu ministrul Justiţiei, cu ocazia vizitei făcute recent la Oradea[646], a ţinut în faţa unui public format din intelectualitatea locală, o conferinţă despre problemele locale ale Transilvaniei. Dl. ministru a vorbit cu competenţa unui om de stat, dublat de un sociolog de înaltă ţinută ştiinţifică, cu pasiunea unui patriot înflăcărat şi cu obiectivitatea unui democrat consecvent. D-sa a pus pe tapet, cu franchețe, unele probleme considerate drept „gingaşe", dovedind încă o dată că soluţiile propuse şi realizate de democraţia românească, sunt pe linia marilor noastre interese naţionale şi că opera regimului instalat la 6 Martie 1945, ne-a adus definitivarea fruntariilor noastre apusene şi lichidarea pentru totdeauna a oricăror îndoieli în ce priveşte apartenenţa întregei Transilvanii la România şi intangibilitatea graniţei. Dl. ministru a exprimat dorinţa de a nu se publica această conferinţă în presa locală, urmând ca ideile şi sfaturile D-sale să fie larg dezbătute la Cluj, unde domnia sa a vorbit alaltăieri în cadrul unei conferinţe. Extragem din expunerea D-lui ministru Lucreţiu Pătrăşcanu, următoarele pasagii esenţiale:

Problemele actuale ale Transilvaniei

Hotărârea de la Paris n-a făcut decât să constate şi să consfiinţească încă o dată acest adevăr, care pentru noi este elementar: *Transilvania a aparţinut şi va aparţine Statului Român, în întregime*.

În cadrul Statului Român unitar, urmează să trăiască 1 milion şi jumătate de maghiari. Este rezultatul unei evoluţii istorice pe care ultimele evenimente tragice, prin care a trecut, atât poporul nostru, cât şi poporul maghiar, nu a făcut decât să-l sublinieze.

Interesul poporului maghiar de la noi, care va urma să trăiască laolaltă cu poporul român, este de a înţelege însă că nici o agitaţie sterilă, nici un fel de afirmare lipsită de înţeles, venită de peste hotare, nu poate schimba situaţia.

Ungaria democratică nu trebuie să repete rătăcirile revizionismului

Oricine încearcă, autorizat sau nu, să deschidă alte perspective maghiarimii de la noi, face un rău serviciu, nu ideii de solidaritate şi de consolidare a Statului Român, nu ţării nostre, dar în primul rând, fac un rău serviciu populaţiei maghiare, pentru asemenea atitudinii, asemenea fluturări de parole, nu fac decât să producă tulburări şi să creeze de multe ori o stare de spirit nesănătoasă.

Ştim că nu vom spune nici un lucru necunoscut, şi anume, că guvernul maghiar refuză să accepte hotărârea de la Paris. Guvernul maghiar consideră că şi azi, cele hotărâte în capitala Franţei, drept un provizorat.

Se cer de la România mii de km. pătraţi, se cere trasarea graniţelor în apropiere de Cluj, se cere României un statut de autonomie pentru secuime, cu alte cuvinte, din nou sfârtecarea hotarelor de Vest ale ţării şi – de ce să n-o spunem? – *un amestec în treburile noastre interne*.

[646] 6-7 iunie 1946 – n.n. Augustin Ţărău

Pentru soluționarea în formă actuală a problemei Transilvaniei, s-a declarat guvernul sovietic. Problema pusă astfel de guvernul sovietic, şi anume, de a i se da deplină dreptate României, a fost acceptată şi de reprezentanții celorlalte trei state, Anglia, Statele Unite şi Franța. Este o soluție dată şi impusă în numele democrației, este o soluție care are la spate curente democratice.

Rezolvarea problemei naționale pe baza egalității de drepturi

Ce opunem noi, guvernul nostru, Statul nostru, încercărilor de a afirma din nou pozițiile revizioniste?

Noi am realizat un regim de drept pentru populația maghiară, am curajul să o afirm, aşa cum nici o naționalitate nu a cunoscut într-un stat cu o structură asemănătoare celei a noastră.

Am creeat o stare de egalitate cu națiunile conlocuitoare, fără să ignorăm nici un moment, că totuşi, *poporul român, poporul care formează baza statului nostru, are rolul de conducător şi determinant în evoluția statului nostru.*

Noi ne ridicăm, într-adevăr, cu tărie împotriva oricărei deplasări a granițelor noastre. O spun aceasta în numele guvernului, o spun aceasta în numele Comitetului Central al Partidului Comunist Român.

Legea 645 este justă şi nu poate fi schimbată în principiile ei

Problema legii 645, lege de retrocedare a bunurilor românilor deposedați în timpul celor 4 ani de stăpânire horthystă. Țin să dau o lămurire şi sper să o fac pentru ultima oară.

La baza acestei legi stă această idee de echitate, care m-a călăuzit când am făcut legea.

Nu este drept nici pentru bogat, nici pentru sărac, de a căuta, folosind mijloace de violență sau starea de opresiune, să se îmbogățească în dauna altora. Nu era drept, pentru nimeni din Ardealul de Nord, maghiar sau român, de a utiliza teroarea horthystă, pentru ca să deposedeze pe românii din această provincie.

Totuşi, pentru ca să vedeți spiritul de care suntem animați, întrucât Uniunea Populară Maghiară a făcut anumite sugestii şi ne-a adus la cunoştință anumite situații, am acceptat ideea modificării unora din articolele legii. Ea poate să îndrepte unele situații, poate nedrepte, dar sub nici un cuvânt, nu poate desființa legea în sine.

Reglementarea cetățeniei în Ardealul de Nord

A doua problemă: legea naționalităților. Prin legea din 4 Aprilie 1945 am reglementat chestiunea naționalităților din Ardealul de Nord. Am redat dreptul de cetățenie tuturor locuitorilor acestei provincii, care îl aveau la data de 30 August 1940.

Am înțeles, cu alte cuvinte, să restabilim o situație de fapt, aşa ca şi cum dictatul de la Viena nu ar fi existat. mAi mult însă, nu am voit să facem şi nici nu putem face.

Problema cetățenilor străini

Cetățenii maghiari născuți în Transilvania, dar cari au părăsit teritoriul țării, cari s-au sustras de la obligațiunile lor față de România, înțelegând în mod conştient şi voit să se desprindă din colectivitatea statului nostru, cetățeni cari apoi, în 1940 s-au înapoiat în Ardeal şi au trăit până în 1944, acestora nu le vom putea da cetățenia.

Trebuie să recunosc, că dacă ajutorarea populației maghiare din puținul nostru, am privit-o cu simpatie, sau în orice caz, cu bunăvoință, *nu putem spune tot acelaşi lucru când este vorba de acea massă de trei-patru sute de mii de maghiari care trăiesc astăzi ilegal între granițele noastre.*

Această populație maghiară, atât de numeroasă, nu se află aici numai în căutare de mijloace de existență. Permanentizarea prezenței acestor oameni, pe care noi, în mod conştient şi voit i-am exclus de la dreptul de cetățenie, creează o situație îngrijorătoare, tocmai pentru că aceşti maghiari cultivă şi alimentează tendințele revizioniste şi duc o

muncă de destrămare a statului nostru. În această chestiune îngăduinţa noastră are limite. *Suntem hotărâţi să facem ca această stare de lucruri să înceteze.*

În legătură cu problemele, care ştiu că se pun astăzi în Ardealul de Nord, vreau să ating trei chestiuni, care, pe unde am fost până acum, au fost ridicate în permanent.

Reforma Agrară a fost realizată într-un spirit de largă democraţie

A treia problemă, legea reformei agrare. Ştiu că în aplicarea acestei legi s-au născut nemulţumiri în sânul populaţiei maghiare. Este posibil să se fi făcut anumite nedreptăţi într-un punct sau altul al ţării. Dar iată situaţia găsită în judeţul Bihor. Deşi judeţul are 70 la sută populaţie românească, totuşi, 69 la sută din suprafaţa expropriată, deci peste două treimi, a fost pusă la dispoziţia ţărănimii maghiare.

Din aceste probleme pe care vi le-am expus, nu reiese sub nici un motiv, şi refuz să accept că s-au luat măsuri economice sau de altă natură împotriva populaţiei maghiare.

Răbufnirile şovinixmului românesc sunt tot atât de dăunătoare ca uneltirile reacţiunii maghiare

Cu nici un motiv nu putem însă sta impasibili la o răbufnire a şovinismului românesc, la o tendinţă de a tulbura stările noastre interne, fluturând parole şoviniste şi de un naţionalism rău înţeles.

Este un cuvânt tot atât de fals, tot atât de nebunesc, cuvântul de ordine aruncat de o parte dintre provocatorii şovinişti români, atunci când cer să dăm afară pe toţi ungurii din Transivania. Populaţia maghiară de aici să aibă siguranţa şi liniştea. *Poporul român, în massa lui, este înţelegător.* Numai cei care caută vinovate motive de agitaţie, pot pune în circulaţie asemenea parole.

Populaţia maghiară, în număr de un milion şi jumătate de locuitori, va trebui şi trebuie să rămână cu noi. Este un destin idtoric de o mie de ani şi nu-l putem schimba azi.

Tot o parolă nebunească este fluturată atunci când în massele ţărăneşti se afirmă posibilitatea luării pământului de la maghiari pentru a fi împărţit românilor.

În Ardeal trebuie să domnească liniştea şi ordinea

În momentul de faţă, purtătorii de cuvânt ai revizionismului maghiar, caută aliaţi. Plecarea reprezentanţilor guvernului ungar, în frunte cu primul ministru şi cu ministrul de externe, în America, nu este o simplă întâmplare. Această plecare caută să mobilizeze opinia publică pentru revendicările Ungariei. Tocmai în aceste zile, în Transilvania trebuie să fie linişte, trebuie să fie ordine.

Acei români, cari în numele naţionalismului, tulbură astăzi liniştea Transilvaniei, oferă elementelor reacţionare din străinătate, duşmanilor regimului democratic din România, cea mai bună armă cu care aceştia pot să lovească în statul nostru, în democraţia noastră, în poporul român.

Eu mă adresez românilor, mă adresez poporului român din Transilvania.

Fiecare din noi, fiecare din locuitorii români ai acestei provincii, trebuie să-şi dea seama exact de importanţă fiecărui gest pe care-l face.

Dacă noi vom apare, tocmai astăzi, în faţa străinătăţii, ca un popor tulburător, ca un popor doritor de sânge, ca un popor care înţelege să nesocotească că drepturile naţionalităţilor conlocuitoare, vom arunca asupra poporului nostru, asupra României o umbră, vom ridica împotriva poporului nostru acuzări pe care, în massa lui, poporul român nu le merită. De aceea, fac apelul meu la linişte şi ordine, în interesul ţării, în interesul viitorului nostru.

În momentul în care tratatul de pace va fi iscălit, în acel moment, România trebuie să fie un exemplu de asigurare a drepturilor naţionalităţilor conlocuitoare, să fie exemplu al unui regim de drept şi de ordine.

Crişana, anul II, nr. 127 din 13 iunie 1946, p. 1 şi 4

27

Beliu (Arad), 8 iulie 1946 - *Notă informativă a Postului de Jandarmi, în legătură cu propaganda „manistă" desfăşurată în comunele plasei Beliu.*

Legiunea de Jand. Bihor
Postul Jand. Beliu

Notă informativă de colaborare Nr. 1
din 8 iulie 1946

de convorbirea făcută în unire cu Dl. secretar al F.N.D. din com. Beliu, Dl. Ivănescu Romulus şi subsemnatul, Plot. Maj. Bodea Teodor, şeful Postului Jand. Beliu, în spiritul Ord. Circ. Nr. 5034 din 28 iunie 1946 al Leg. Jand. Bihor, urmat după Ord. Nr. 1601/1946 al Insp. Jand. Oradea.

Ce s-a întâmplat pe raza postului:

1. com. Beliu:

- Se ţin întruniri sub conducerea înv. Son Mihai, la care iau parte Miclea Paşcu, tăbăcar, Frugină Gheorghe, fost primar, Puf Anton, protopopul Leucuţa Emilian, preotul greco-catolic Lup Sever şi inginerul Brădeanu, care ţine adunări noaptea până la orele 24 şi mai târziu, pe urmă pun la cale pe tinerii Rus Teodor, Tamaş Nicolae şi Codrea Ioan, pentru a afişa manifeste prin comună.

- Aceştia conturbă ordinea democratică şi făcând propagandă manistă.

- În seara de 30 iunie spre 1 iulie 1946, cu ocazia unui bal, 3 tineri din comuna Bocsig au încercat să bată pe Ciucur Anton, dimpreună cu fiul cârciumarului din gara Bocsig, ce s-a legitimat că este ofiţer de rezervă, spunând că posedă asupra sa pistol.

2. com. Archiş:

- În această comună, liniştea şi ordinea socială democrată, este conturbată în câtva de preotul ortodox român Lzie Teodor.

3. com. Nermiş:

- Ordinea socială democrată mulţumitoare.

4. com. Cărand:

- Ordinea socială democrată este conturbată de locuitorul Rus Ambrozie, care posedă armament şi muniţii.

5. com. Sâc:

- Ordinea socială democrată este conturbată de preotul Bărdaş Ioan, fost legionar, făcând propagandă manistă dimpreună cu alţi locuitori, la care a aderat şi notarul Husa Teodor.

6. com. Mocirla:

- S-a ţinut în localul primăriei com. Mocirla o adunare manistă, la care a participat advocatul Pascu Emilian şi advocatul Mitrescu din Oradea, locuitorii au ieşit înainte strigând *„Trăiască Maniu"*.

- Trebuie înlăturat din serviciu notarul Vanda Roman, care are cunoştinţe generale reduse, este un element incapabil, care maltratează şi bate populaţia. Pentru a putea acţiona, a intrat în partidul Frontul Plugarului, idem înv. Tuducea Ioan. În comuna Mocirla se face propagandă manistă.

7. com. Tăgădău:

- Învăţătorul Cotuna face propagandă manistă, la fel, mai face propagandă printre locuitori asupra uiumului ce se ridică, răspândind alte zvonuri, că se va lua 50% din grâul producătorilor şi se va face colhozuri.

8. com. Beneşti:

- Locuitorul Mihoc Ştefan face propagandă manistă, necesită să fie urmărit de aproape.

9. com. Bochia:

- În această comună se face propagandă manistă şi această comună este vizitată des de înv. Son Mihaiu, unde face propagandă manistă contrar ordinei democratice.

- Se va cere lista de formare a Partidului Naţional Ţărănesc-Maniu de la primarul Ilari Anton, care este om de încredere.

Ce greşeli s-au făcut:

- Din partea populaţiei este o greşeală, prin faptul că le dă atenţie zvonurilor răspândite de rău voitori, altcum, populaţia este liniştită şi paşnică.

Ce trebuie să se facă:

- Să se urmărească de aproape persoanele sus arătate, pentru a putea fi împiedicate să facă asemenea propagandă, să se facă percheziţii domiciliare celor bănuiţi că ar poseda arme clandestine.

Ce măsuri trebuie să se ia pentru săptămâna viitoare:

- Să se culeagă date prin orice mijloace, şi dovezi sigure şi cu actele dresate contra celor arătaţi mai sus, să fie înaintaţi Curţei Marţiale.

Şeful Postului Jand. Beliu
Plotonier Major Bodea Teodor

AN-DJ Bihor, fond *Legiune de Jandarmi Bihor*, dosar 87/1946, f. 3-3 V

28

Santău (Sălaj), 19 iulie 1946 – *Delaţiune formulată de locuitorul Indre Vasile, membru PCR, împotriva fruntaşilor comunei şi împotriva jandarmilor care nutresc simpatii pentru P.N.Ţ-Maniu*.

Raport

Către
Biroul Politic Regionala Oradea

Subsemnatul Indrea Vasile, din comuna Santău, jud[eţul] Sălaj, am constatat următoarele: D[omnul] Stănilă Ilie, care face propagandă manistă şi se îmbogăţeşte peste noapte.

Primarul Rotaru Traian, în trecut a făcut politică manistă şi cuzistă. A fost primar cuzist. În Imperiul Român din trecut şi sub primarul Vişeu Ioan [făcea] şi face şi astăzi propagandă manistă şi are căldare de fiert ţuică.

Directorul învăţător Chişu, tot face propagandă manistă. Dirigentele poştal Hanc Cornel sabotează complet tot ce aparţine de poştă, scrisori, ziare nu se înmânează populaţiei, mai mult se ocupă cu poetica. Tatăl său, în trecut a fost legionar înfocat.

D[omnul] inginer agronom Filip Sever, din plasă, a strâns lână de la oamenii care au oi puţine sau multe, i-a fost indiferent. A trebuit [să] se ducă de fiecare oaie [câte] 2 kg de lână pentru stat, s-a plătit la 15000 lei kg. [Du]pă cum se zvoneşte, banii din lână se întrebuinţează pentru politică, [fiindcă] după lege trebuia să se dea [numai] un jumătate de kilogram de lână.

Jandarmii din comuna Căuaş, plutonierul Moisa Ioan, cu un alt jandarm însoţitor, numele nu i-l ştiu, atâta ştiu că e un blond care ştie să bată şi la maşina de scris, când vin în comuna noastră n-au altceva de făcut decât să meargă la reacţionari, care am constatat că fac propagandă. Acest susnumit plutonier, cu însoţitorul lui, au declarat faţă de 5 oameni că nu voi comuniştii veţi veni la putere, că *„în mâna noastră este arma"* şi [că] voi sunteţi nişte bandiţi. Anul trecut, prin august, tot aceşti susnumiţi şi cu plutonierul major din Tăşnad, şef de secţie, cu Molnaru Gheorghe în frunte, Ciorzan Corneliu, inginerul Filimon, agronom, Dr. Filop Pompei, care au fost la Legiune[a de Jandarmi] şi l-au aţâţat pe D[omnul] maior să-mi spuie cuvintele astea, ca să mă las de comunişti şi atunci mă vor lăsa liber din arestarea mea şi voi căpăta bani mulţi şi serviciu pe viaţă. Eu, răspunzându-le că mă sacrific pe altarul muncitoresc, dar ideile mele nu pot să le plătească nimeni, că duc o luptă pentru dezrobirea poporului sărac.

În anul 1944, în noiembrie, a venit în casa mea un perceptor din regat, care, în comuna susarătată, m-a ameninţat că-mi va duce tot din casă dacă nu voi plăti impozitul. El a ţipat pe mine ca o fiară sălbatică, e Szikszai Ioan l-a pălmuit şi peste noapte s-a îmbogăţit şi acest perceptor, care terorizează poporul din comună.

În iulie, anul curent, şi am constatat că poporul maghiar e foarte terorizat. Le sparg ferestrele, aşa, la oamenii săraci cât şi la cei bogaţi. Se zvoneşte că impozitele vor fi foarte mari 100000 lei pentru un iugăr. Floarea soarelui s-a dat pentru stat. La moară când merge poporul, aceşti bandiţi nu vor să le macine dacă nu aduc 12 kg de lemne pentru [fiecare] majă de grâu, după aia iarăşi iau vamă pentru măcinat [câte] 10-12 kg.

La maşina de treierat, la locomotiva care mergea cu paie, focul [se plăteşte] cu până la 12%. Reacţiunea din această comună şi din întreaga plasă se folosesc de aceste lozinci că „P[artidul] C[omunist] şi comuniştii voştri le fac acestea". Rog pe tovarăşii de la Regionala din Oradea să vie cât mai urgent, nu numai în această comună sau plasă, dar în întreg judeţul. Părerea mea [este] să fie arestări.

Oradea, la 19 iulie 1946
Indre Vasile

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 5/1945-1947, f. 148

29

Sighet (Maramureş), 20 iulie 1946 – *Articol de fond în cotidianul „Lupta Maramureşului", în care starea tensionată existentă între locuitorii români şi minorităţile maghiară şi ucraineană este pusă pe seama intrigilor alimentate de către moşierii nemulţumiţi de efectele reformei agrare.*

Uneltiri zadarnice

Chiar acum în momentul când se fac pregătirile pentru conferinţa de pace, se simte întărirea acţiunilor şoviniste, adică de aţâţare a urei contra populaţiei maghiare, pe de o parte, iar curentele revizioniste, adică pretenţiunea de a realipi Ardealul la Ungaria, pe de altă parte.

La aceasta se mai adaugă, aici în Maramureş, şi svonurile referitoare la o alipire a judeţului nostru la Ucraina Subcarpatică.

Desigur, după declaraţiile categorice a factorilor responsabili sovietici, cât şi [a] repetatelor asigurări din partea conducătorilor ţării noastre, care au rostit în piaţa Sighetului, chiar şi din gura domnului primministru Dr. Petre Groza, astfel de svonuri nu mai pot constitui decât nişte bârfeli criminale cu scopul de a crea o neîncredere în sânul populaţiei.

Dar ca să pătrundem în miezul adevăratei probleme ardelene este necesar să aruncăm o privire în dosul culiselor.

Ardealul este un ţinut foarte bogat. El conţine zăcăminte de aur, argint, fier, cărbuni, bauxită, gaz; are păduri, toate aceste bogăţii, atât de necesare industriei, au făcut ca Ardealul să fie mărul de ceartă între capitaliştii unguri şi români, fiecare dintre ei căutând să dobândească această comoară.

Iată de ce magnaţii unguri agită populaţia maghiară din Ardeal după anul 1918 în contra statului român, cerând revizuirea graniţelor. Aceleaşi rămăşiţe lucrează şi acum.

Industriaşii şi moşierii din România, şi deci şi cei din Ardeal, au avut totdeauna interesul să desbine muncitorimea şi ţărănimea din Ardeal, aţâţând pe unii împotriva celorlalţi, pe Români contra Ungurilor şi invers, pentru ca astfel nemulţumirea muncitorului şi a ţăranului, care a fost stors de boieri, să nu se întoarcă în contra ciocoilor, ci să se verse tot pe ţăranii şi muncitorii de altă naţionalitate.

Până când muncitorii unguri şi muncitorii români se băteau, ier ţăranii români şi unguri se tăiau cu coasele, moşierii unguri şi români râdeau ţinându-se cu mâinile de burtă fiindcă puteau să-şi păstreze liniştiţi moşiile.

Marii industriaşi nu aveau de a se teme de greve, de sporiri de salariu, fiindcă muncitorii erau ocupaţi ca să se ia de cap unii cu alţii.

Dar printre muncitorii şi ţăranii ardeleni acum se ivesc oameni care văd lucrurile în realitatea lor. ei îşi dau seama că cearta între naţionalităţile conlocuitoare este o manevră a boierimii, care stă pe principiul cunoscut: *când doi se ceartă al treilea câştigă*.

Ei îşi dau seama că rezolvarea problemei ţărăneşti se află nu în certurile dintre doi nevoiaşi, ci prin împroprietărirea tuturor ţăranilor care trăiesc de pe urma muncii câmpului, pe pământurile marilor moşieri, fie ei Unguri sau Români.

Țăranii români şi unguri vor avea un trai mai bun prin faptul că moşia va ajunge pe mâna lor, iar munca lor o vor folosi ei înşişi şi nu moşierul. Iată adevăratul drum.

Deci, nu certurile îmtre sărăcimea română şi ungară, ci unirea lor în luptă contra duşmanului comun care este moşierul.

P.B.

B.P., *Uneltiri Zadarnice*, în *Lupta Maramureşului – Organ de luptă democratică*, nr. 26 din 20 iulie 1946, p. 1

30

Oradea, 7 octombrie 1946 – *Notă informativă internă a PCR, în legătură cu starea de spirit negativă înregistrată în rândurile țărănimii, datorată accesului exclusiv al minoritarilor la putere, nivelului ridicat al inflației şi lipsei locurilor de muncă.*

7. Oct. 1946.

Cătând din nou care este atmosfera pentru guvern în țărănimea din regiunea plasei centrale, Bihor, am constatat următoarele:

1) Guvernul acesta este condus de evrei şi unguri, cari conduc totul în România. Groza s-a făcut frate cu ungurul, iar românul a ajuns de batjocura lumii.

2) Guvernul acesta ne-a luat tot ce am avut şi n-avem la prețuri maximate, derizorii, iar noi, țăranii nu putem cumpăra decât cu milioane orice îmbrăcăminte.

3) Românii dela noi (Bihor) nu pot ocupa nici o slujbă în Oradea orice ar vrea să facă, căci toate sunt ocupate cu unguri. Dacă eşti român, nu poți să fii decât *„napszámos"* (salahor).

În special, văd că țăranii se leagă mai mult de problema națională, de evrei, de unguri. Există mulți care au convingerea fermă că guvernul va cădea în alegeri. Numai aşa va reuşi, dacă va închide pe toți oamenii din sat şi îi va opri să meargă la vot. Țăranii mai afirmă, că dacă nu s-ar teme de represalii nici n-ar veni să asculte pe delegații forțelor democrate. Partidul Plugarilor este numai cu numele, căci nimeni nu-i apară pe țărani.

Trebuie să mai accentuez că țăranii au anumite idei, fie preconcepute, despre care ei ştiu că este aşa şi nimeni nu-i poate schimba.

Autoritățile comunale sunt pasive pentru orice lămurire pentru țărani.

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 5/1944-1947, f. 105

31

Beliu (Arad), 10 octombrie 1946 – *Caracterizarea fruntaşului „țărănist" Mihai Son, comandată de Regionala PCR Oradea în scopul denigrării acestuia, destinată Comitetului Central al P.C.R pentru utilizarea ei în campania electorală.*

Partidul Comunist Român
Organizația Beliu

Răspundem la ordinul dumneavoastră nr. 3 iulie 1946

Numele şi prenumele: **Son Mihai**; Data şi locul naşterii: 15 mai 1904, comuna Bogza, județul Râmnicu Sărat; Domiciliul actual: comuna Beliu, județul Bihor; Profesiunea: învățător; Originea socială şi starea materială actuală: familie mediocră, azi foarte bogat; Starea socială: căsătorit (trei copii); Studii: Şcoala normală; Din ce partide sau organizații a făcut parte: Cuzist, Liberal, PNȚ-Maniu; Din ce partid face parte acum: PNȚ-Maniu; Este funcționar public şi unde: Da, învățător în Beliu; Ce funcții publice a ocupat: învățător, acționar la Fabrica de Sticlă Beliu, preşedintele Cooperativei „Renaşterea" Beliu, Bihor, pe care a adus-o în stare dezastruoasă, fapt pentru care este trimis în fața Parchetului Tribunalului Beiuş (dosar nr. 149/1946) pentru sabotaj şi speculă; A fost condamnat, când şi pentru ce: Da, pentru sabotaj în 1946 de Tribunalul Beiuş, este anexată copia de pe sentința de condamnare; Ce legătură are cu massa şi cu ce masse: Prin Cooperativă a creat legături cu massele țărăneşti, distribuind în mod abuziv, corupându-i cu marfă în mod clandestin.

Om în care nu are nimeni încredere, având un caracter strâmb, atât în viaţa lui familială, cât şi în cea socială.

În timpul războiului a servit patria în calitate de locotenent de rezervă la Tiraspol-Transnistria, ca şef de vamă, de unde a adus acasă valori, trofee şi bani.

El îşi părăseşte clasa şi catedra oricând în interes material, neglijându-şi datoria pentru care este plătit de stat.

Ruşii, când au făcut cercetări în 1945 (după dezertori) în martie, când s-au găsit asupra lui lucruri aduse din Transnistria unde făcea pe vameşul militar la podul din Tiraspol.

Starea materială: casa se evaluează la circa 200000000 lei, 10 iugăre de pământ la 100000000 lei, vite cornute (oi, porci) la 30000000 lei.

În calitate de crâşmar clandestin şi camuflat printr-un invalid de război (Dudaş Ilie) realizează venituri însemnate.

Afirmative, în afară de arma de vânătoare, ar mai avea arme revolver, armă militară şi muniție.

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 6/1944-1947, f., 196

32

Zalău, 7 noiembrie 1946 – *Notă informativă a Legiunii de Jandarmi Sălaj, în legătură cu existența prin trenuri a unor indivizi, pretinşi membri ai PCR, care răspândesc zvonul înființării colhozurilor.*

Inspectoratul Jandarmi Oradea — Legiunea Jandarmi Sălaj

Problema: Propaganda antidemocratică

Secret

Reg. Spec. — Rezumat:

prin trenuri diferiți agenți afirmă că după alegeri se vor înființa colhozuri

Notă informativă

nr. 7294 din 5 Noembrie 1946

Agentul informator al Legiunii ne informează că prin trenurile de persoane circulă anumiți indivizi necunoscuți, prezentându-se publicului muncitori în fabrici, comuniști şi cu carnete de membri ai PCR, cu care ocazie comunică populației că imediat după alegeri, în țară se vor înființa colhozuri.

Informația neverificată.

Măsuri luate: Am dat ordin de informațiuni subunităților pentru verificare şi acolo unde vor constata fapte concrete, indivizii în cauză să fie arestați şi cu acte să fie trimişi Parchetului.

Comandantul Legiunei Jandarmi Sălaj
Căpitan
(ss) *indescifrabil*

Comunică:
Insp. Gen. al Jand.
Insp. Jand. Oradea
Prefect. Jud. Sălaj

B.P.D. Sălaj-Zalău

AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 36/1946, f. 246

33

Bucureşti, 7 iunie 1947 – *Lege pentru investirea lucrărilor de reformă agrară cu puterea actelor de guvernământ, ca fine de neprimire pentru orice instanță.*

Legea Nr. 177

Mihai I,

Prin grația lui Dumnezeu şi voința națională, Rege al României,

La toți de față şi viitori, sănătate:

Adunarea Deputaților a votat şi adoptat, iar Noi sancționăm ce urmează:

Lege

pentru interpretarea dispoziţiunilor legale privitoare la înfăptuirea reformei agrare

Articol unic – Lucrările pentru înfăptuirea reformei agrare săvârşite de organele prevăzute prin legea Nr. 187 din 23 Martie 1945, regulamentul ei şi deciziunile completatoare sunt acte de guvernământ şi nu pot fi atacate în justiţie pe nici o cale.

Dispoziţiunile prezentei legi vor putea fi invocate pentru prima dată şi în instanţa de recurs.

Această lege s-a votat de Adunarea Deputaţilor în şedinţa de la 5 Iunie 1947 şi s-a aprobat cu majoritate de *una sută optzeci şi unu* voturi, contra *nouă*.

Vicepreşedinte, Miron Belea Secretar, Tiberiu Bordea

(LSAD)

Promulgăm această lege şi ordonăm ca ea să fie învestită cu sigiliul Statului şi publicată în Monitorul Oficial.

Dată în Bucureşti la 6 Iunie 1947.

Mihai

Ministrul Justiţiei,
L[ucreţiu] Pătrăşcanu
Nr. 1.165

Legea nr. 177/1947, pentru interpretarea dispoziţiunilor legale privitoare la înfăptuirea reformei agrare, în *Monitorul Oficial* nr. 127 din 7 iunie 1947, p. 4553-4554

34

Oradea, 12 mai 1948 – *Corespondenţă purtată între proaspăt desfiinţata Comisie de reformă agrară a judeţului Bihor şi Biroul Circulaţiei Bunurilor Imobile Agricole cu privire la predarea dosarelor legate de aplicarea reformei agrare spre păstrare în arhiva Prefecturii*.

Serviciul Agricol al jud[eţului] Bihor
- Oradea -
Nr. 2578 din 12 Mai 1948

Domnului Prefect al jud[eţului] Bihor
Oradea

Am onoarea a vă face cunoscut că prin D[ecizia] M[inisterială] Nr. 67 [din] Ian[uarie] 1948, publicată în M[onitorul] Of[icial] Nr. 16 din 20 Ian[uarie] a.c. s-a desfiinţat Comisiunea judeţeană de îndrumarea aplicării reformei agrare a jud[eţului] Bihor-Oradea, iar lucrările pendinte precum şi arhiva, inclusiv dosarele, se vor preda Camerei Agricole.

Cu luarea în primire a acestei arhive, dosare şi lucrări, a fost delegat domnul Jiglău Ioan, şeful Biroului proprietăţii de la această instituţie, care până în prezent nu a putut primi şi lua în primire decât 117 dosare din totalul de 292 moşii expropriate în acest judeţ, aceasta pentru motivul că dosarele nu sunt puse la punct, sunt hotărâri nesemnate, nu sunt aranjate, numerotate, şnuruite şi sigilate, căci, având în vedere importanţa lor, nu se pot lua în primire incomplecte.

Având în vedere cele de mai sus, şi faptul că la Comisia judeţeană de reformă agrară a activat în calitate de secretară doamna Tonţa Elvira, funcţionară la Prefectură, şi domnul Dr. Zuranyi Vilhelm, vă rugăm a dispune ca aceste dosare să fie puse la punct cât mai urgent posibil şi a se preda, întrucât sunt lucrări de reformă agrară care nu se pot executa din cauza neprimirii dosarelor.

***

Ad[resa] 533/1947
Dos[ar] Agrar Ad[resa] No. 7205/1948

Proces Verbal

Dresat astăzi 31 Iulie 1948 în localul Prefecturii jud]eţului] Bihor, prezenţi [fiind] Dr. Zurani Vilhelm, şef de secţie, Ioan Jiglău, şeful Biroului Circ[ulaţiei] de la Serviciul Agricol al Judeţului Bihor, primul, în lipsa domnului Dr. Adrian Mihalca, fost preşedinte al Comisiunei Jud[eţene] de

Reformă Agrară, şi a doamnei Tonţa Elvira, fostă secretară a acestei comisiuni, am procedat, primul la predarea şi al doilea la primirea tuturor dosarelor conţinând hotărârile de expropriere a moşiilor expropriate în judeţul Bihor pe baza Legei Nr. 187/1945, pentru înfăptuirea reformei agrare, potrivit Deciz[iunii] M[inisteriale] 67/1948 [din] M[onitorul] O[ficial] 1620/1948.

Nr.	Localitatea	Dosarul	Proprietarul
		Plasa Aleşd	
1.	Aleşd	1053/1946	Dr. Iacob Ioan
2.	Aştileu	284/1947	Fabrica Hephaistos
3.		1052/1946	Fabrica Fama
4.		98/1947	Sesia notarială
5.	Butani	1058/1946	Comuna Butan
6.		108/1946	Fraţii Juricskai
7.	Călăţea	1109/1946	Blaga Gavril
8.		1108/1946	Gârdan Gavril
9.		525/1946	Gârdan Petru
10.		113/1946	Goldner Ladislau
11.	Cetea	1057/1946	Rosenfeld
12.	Chistag	114/1946	Societatea Fama
13.	Cuieşd	99/1947	Firma La Roch & Darvaş
14.	Damiş	1357/1946	Comuna Damiş
15.	Gheghie	112/1946	Mateescu Alexandru
16.	Groşi	213/1947	Mateescu Alexandru
17.		1107/1946	Molnar Gheorghe
18.		282/1947	Molnar Gheorghe
19.	Lugaşu de Jos	110/1946	Dr. Iacob Ioan
20.	Lugaşu de Sus	1056/1946	Dr. Iacob Ioan
21.		285/1947	Rosclopil Carol
22.	Lunşoara	1586/1946	Mateescu Alexandru
23.		343/1947	Mateescu Alexandru
24.	Ortiteag	1166/1946	Fraţii Juricskai
25.	Peştere	114/1946	Fabrica Fama
26.		193/1947	Schvartz Andrei
27.	Peştiş	1055/1946	Dr. Iacob Ioan
28.		116/1947	Dr. Iacob Ioan
29.	Şuncuiuş	1061/1946	Mateescu Alexandru
30.	Tomnatec	111/1946	Bartoş Maria
31.	Vadu Crişului	1059/1946	Mateescu Alexandru
32.	Zece Hotare	1062/1946	Mateescu Alexandru
		Plasa Beiuş	
33.	Beiuş	82/1946	Dr. Pap Ioan
34.		100/1946	Vegsö Gabriela
35.	Răbăgani	169/1946	Dr. Deac Ştefan
36.	Şuncuiuş	1440/1946	Banca Sohodol-Seghedin
37.	Tărcaia	116/1946	Ardelean Dumitru (împr. Palota)
		Plasa Beliu	
38.	Beliu	350/1947	Tolnai Ioan

		Plasa Ceica	
39.	Bucium	140/1946	Stancici Ioan
40.	Cotiglet	144/1946	Cubic Francisc
41.	Lăzăreni	139/1946	Popescu Alexandru
42.	Rogoz	54/1946	Fraţii Carţiş
43.	Sâmbăta	1138/1946	Fraţii Vertan
		Plasa Centrală	
44.	Alparea	956/1946	Gherlan Ecaterina
45.	Apateu	223/1947	Andriska Iosif
46.	Biharea	813/1946	Crainic Romulus
47.		814/1946	Kenéz Andrei
48.		812/1946	Oling Maria
49.		815/1946	Rozsavölgyi Irina
50.		371/1946	Spanathe Ioan
51.		811/1946	Tóth Iosif
52.		691/1946	Tóth Ludovic
53.	Borş	186/1946	Varga Nicolae
54.	Cauaceu	374/1946	Czifrá Albertina
55.		375/1946	Dr. Czifrá Coloman soţia lui
56.		376/1946	Kovács Zoltan
57.		1569/1946	Tóth Ludovic
58.		373/1946	Zátureczki Clara
59.		820/1946	Zátureczki Elisabeta
60.	Cetariu	15/1946	Comuna Cauaceu
61.	Cheriu	698/1946	Balog irimie
62.		697/1946	Balog Maria
63.	Hidişelu de Jos	816/1946	Ordinul Premonstratens
64.	Leş	17/1946	Gal Elena
65.		695/1946	Gavrich Coloman
66.		695/1946	Lakos Ludovic
67.		1377/1946	Lipták Gálo Pál
68.		6/1946	Roxin Gheorghe
69.		886/1946	Völgyi Rozalia
70.		221/1947	Comuna Leş (împroprietărire)
71.	Nojorid	131/1946	Dr. Andriska Iosif
72.		223/1947	Dr. Andriska Iosif
73.		175/1946	Csapo Lenke
74.		637/1946	Debreczeni Emeric
75.		516/1946	Kovács Ioan
76.		819/1946	Pop Emeric
77.		17/1947	Şcoala primară (împroprietărire)
78.	Oradea	1274/1946	Árvai Arpád
79.		1270/1946	Baratki Zoltan
80.		1248/1946	Dr. Demetrovits Alexiu
81.		431/1946	Fabrica Dreher-Haggenmacher
82.		1253/1946	Eschero Gilbert

83.		26/1947	Municipiul Oradea
84.	Oradea-Vii	1245/1946	Dr. Andriska Iosif
85.		1261/1946	Bagoly Samuil
86.		1282/1946	Dr. Barany Ludovic
87.		20/1947	Blayer Ernest
88.		21/1947	Blayer Francisc
89.		1272/1946	Dr. Borbely Ludovic
90.		1269/1946	Boroş Emeric
91.		1257/1946	Dr. Casian Coloman
92.		1275/1946	Deac Ştefan
93.		1276/1946	Dobozi Andrei
94.		1568/1946	Gavriş Elena
95.		1254/1946	Gerliczi Ştefan
96.		1256/1946	Gergely Iuliu
97.		1259/1946	Horváth Arpád
98.		1258/1946	Dr. Kaczián Coloman
99.		1535/1946	Kis Victor
100.		1252/1946	Kocsis Ioan
101.		1237/1946	Dr. Kolozsvári Alexandru
102.		1268/1946	Korda Andrei văduva lui
103.		1271/1946	Dr. Kraff Petru
104.		1278/1946	Laki Coloman
105.		1249/1946	Maior Francisc văduva lui
106.		1283/1946	Medrea Carol
107.		1251/1946	Merza Ilean
108.		1263/1946	Monus Ernest
109.		1277/1946	Dr. Nagy Francisc
110.		1250/1946	Nagy Ludovic
111.		1281/1946	Nagy Ştefan
112.		1264/1946	Örvendi Ştefan
113.		1200/1946	Pataki Andrei
114.		1262/1946	Dr. Pavo Pál
115.		1260/1946	Păfucan Mihail
116.		1280/1946	Poner Ileana
117.		1266/1947	Pop Ludovic
118.		1246/1946	Senker Andrei
119.		336/1947	Fraţii Senker
120.		1265/1946	Stefani Iuliu
121.		1279/1946	Tóth Coloman
122.	Paleu	694/1946	Halmos Mihai
123.		176/1946	Hompola Iosif
124.		172/1946	Partl Iosif
125.		173/1946	Văleanu Teofil
126.		696/1946	Văleanu Teofil Hornyaszki Paul Bencsik Marta şi Ileana
127.	Palota	116/1946	Ardelean Dumitru (împropriet.)

128.		187/1946	Jakabfi Iosif văduva lui
129.	Palota (şvabii)	935/1946	Acker Edmund
130.		929/1946	Bauer Mihai
131.		978/1946	Dörner Anton
132.		891/1946	Dörner Anton
133.		932/1946	Dörner Iacob
134.		1003/1946	Dörner Iacob
135.		940/1946	Dörner Ioan văduva lui
136.		930-11/1947	Dörner Ioan
137.		930/1946	Dörner Petru
138.		977/1946	Dörner Petru
139.		894/1946	Fernbach Alexandru
140.		901/1946	Fernbach Petru
141.		984/1946	Fernbach Petru
142.		942/1946	Gerlach Ioan
143.		1001/1946	Gerlach Ioan
144.		1002/1946	Gerlach Iosif
145.		989/1946	Heilman Ioan
146.		981/1946	Heilman Iacob
147.		986/1946	Heilman Iacob junior
148.		897/1946	Helman Iacob
149.		980/1946	Helman Ioan
150.		982/1946	Helman Petru
151.		939/1947	Herman Iacob junior
152.		899/1946	Herman Francisc
153.		905/1946	Holczman Ioan
154.		910/1946	Honung Anton
155.		976/1946	Hornung Francisc
156.		916/1946	Hornung Francisc
157.		993/1946	Kindle Iosif
158.		1006/1946	Kindler Francisc
159.		930-10/1947	Kotling Iosif
160.		930-2/1947	Kotling Francisc
161.		997/1946	Kötling Alexandru
162.		979/1946	Kötling Iacob
163.		983/1946	Kötling Petru
164.		900/1946	Kötling Petru
165.		1007/1946	Müller Andrei
166.		923/1946	Nilgesz Anton
167.		920/1946	Nilgesz Anton
168.		998/1946	Nilgesz Ioan senior
169.		974/1946	Nilgesz Ioan
170.		992/1946	Nilgesz Iosif
171.		928/1946	Nilgesz Iosif
172.		908/1946	Nilgesz Iosif
173.		921/1946	Nilgesz Maria

174.		988/1946	Osvald Anton
175.		913/1946	Osvald Anton
176.		914/1946	Osvald Francisc văduva lui
177.		1004/1946	Osvald Francisc
178.		907/1946	Osvald Iacob senior
179.		990/1946	Osvalt Iacob
180.		906/1946	Osvalt Iacob
181.		931/1946	Osvalt Ioan văduva lui
182.		941/1946	Osvalt Iosif
183.		930-6/1947	Palotai Iacob
184.		902/1946	Parizsek Francisc
185.		930-3/1947	Polman Anton
186.		898/1946	Polman Elisabeta
187.		924/1946	Polman Francisc
188.		930-5/1947	Polman Ioan
189.		987/1946	Polman Iosif
190.		896/1946	Polman Petru
191.		933/1946	Ridi Maria văduva
192.		922/1946	Schizer Iosif
193.		999/1946	Schizer Iosif
194.		930-8/1947	Schmit Francisc
195.		938/1947	Schmith Francisc
196.		912/1946	Schimth Ioan junior
197.		895/1946	Schmit Anton văduva lui
198.		1000/1946	Schmit Ioan
199.		985/1946	Schmith Mihai
200.		911/1946	Schmith Mihai
201.		991/1946	Schmith Mihai
202.		995/1946	Schmith Nicolae
203.		919/1946	Schmith Nicolae
204.		930-7/1947	Schmit Petru văduva lui
205.		918/1946	Schmit Petru văduva lui
206.		915/1946	Stein Iacob
207.		930-1/1947	Stein Nicolae
208.		892/1946	Stein Nicolae
209.		975/1946	Stein Iacob
210.		936/1946	Stein Iosif
211.		930-9/1947	Teisz Iosif
212.		926/1946	Teisz Iosif
213.		917/1946	Teisz Iuliu
214.		893/1946	Teisz Petru văduva lui
215.		925/1946	Teisz Petru
216.		927/1946	Theisz Maria
217.		903/1946	Tom Francisc
218.		924/1946	Tom Iacob
219.		930-4/1947	Ujpalotai Petru

220.	Păuşa	181/1946	Andor Dumitru
221.		421/1946	Bereş Ştefan
222.		450/1947	Bodea Teodor
223.		23/1946	Comandant Ludovic
224.		420/1946	Molnar I. şi Alexandru
225.		418/1946	Molnar Alexandru
226.		807/1946	Molnar Francisc
227.		422/1946	Penzeş Nicolae
228.		542/1946	Pongar Eugen
229.		335/1947	Salamon Geza
230.		334/1947	Tăut Francisc
231.		543/1946	Tóth Anton
232.		424/1946	Tóth Kovács Ludovic văd. lui
233.	Rontău	16/1946	Ardelean Teodor
234.	Santău Mare	179/1946	Bige Iosif
235.	Santău Mic	180/1946	Makai Gavril şi Alexandru (împroprietărire în Apateu)
236.	Săldăbagiu de Munte	809/1946	Bakosi Maria
237.		808/1946	Gergely Iuliu
238.		810/1946	Demetrovici Alexandru
239.		1358/1946	Szabó Andrei
240.		396/1946	Szabó Andrei
241.	Sânmartin	377/1946	Nistor Dumitru
242.	Sântandrei	689/1946	Dosu Ilie văduva lui
243.	Sântion	817/1946	Tóth Ştefan
244.	Seleuş	368/1946	Baratki Ludovic
245.		183/1946	Baratki Zoltan
246.		439/1946	Frnbach Aranka
247.		430/1946	Fernbach Elisabeta
248.		369/1946	Geher Anton văduva lui
249.		432	Mátyius Géza
250.		841/1946	Ridi Gheorghe
251.		84/1946	Ridi Ştefan văduva lui
252.		188/1946	Roxin Alexandru
253.		370/1946	Scmidt Aloisiu
254.		456/1946	Schmidt Ludovic
255.	Şauaieu	822/1946	Bencsik Alexandru
256.		821/1946	Bencsik Marta şi Ileana
257.		423/1946	Kiss Coloman
258.		818/1946	Orban Ioan
259.	Toboliu	538/1946	Sindicatul Hidraulic
260.	Uileacu de Munte	372/1946	Biró Gustav
261.		690/1946	Kovács Ludovic
262.		481/1947	Mogyoros
263.		479/1947	Somai Iosif

Plasa Marghita

264.	Abram	576/1946	Man Elisabeta
265.		574/1946	Man Ileana
266.	Albiş	578/1946	Stubenberg Iosif
267.	Almaşu Mare	587/1946	Pincaş I. Mihai
268.		161/1947	Pincaş I. Mihai
269.	Balc	586/1946	Pincaş I. Mihai
270.	Budoi	598/1946	Societatea Derna-Tătăruş
271.		1575/1946	Abaţia de Mölk
272.	Budulău	588/1946	Kurucz Ema
273.	Chiraleu	581/1946	Barcsai Iuliu
274.		585/1946	Maruşca Cornelie
275.	Chiribiş	577/1946	Goldberg Mauriţiu
276.		633/1946	Man Moise şi Herscovitz Ana
277.		572/1946	Steiner Iacob
278.	Chişlaz	589/1946	Szilágyi Iuliana
279.		583/1946	Szilágyi Maria, măritată Jakó Ödön
280.		581/1946	Vigh Balaj
281.		579/1946	Vigh Gheorghe
282.	Ciutelec	595/1946	Rotchild Rozalia
283.		594/1946	Fraţii Werthemstein
284.	Cristur	593/1946	Stubenberg Iosif
285.	Cuzap	293/1947	Dr. Iacob Ioan
286.		826/1946	Dr. Kádár Alexandru
287.		599/1946	Schvartz Iuliu
288.	Derna	601/1946	Societatea Derna-Tătăruş
289.	Ghenetea	589/1946	Gorovei Ladislau
290.		591/1946	Hintalan Iuliu
291.		592/1946	Hintalan Vasile
292.		590/1946	Szongoth Adalbert
293.	Iteu	621/1946	Abaţia de Mölk
294.		623/1946	Frater Eugen
295.	Marghita	602/1946	Abaţia de Mölk
296.		1587/1946	Societatea Altruistă Marghita
297.		603/1946	Csengeri Irma
298.		435/1946	Szathmáry Király Şt. văduva lui
299.	Margine	622/1946	Man Ileana
300.	Mişca	610/1946	Abaţia de Mölk
301.		604/1946	Barcsa Mihai
302.		614/1946	Gubola Ioan văduva lui, născută Szabó Iuliana
303.		612/1946	Jakó Edmund
304.		607/1946	Jakó Edmund soţia lui, născută Szilágyi
305.		609/1946	Jung Francisc
306.		606/1946	Dr. Kovács Alexandru
307.		611/1946	Mark Eugen

308.		608/1946	Naoholta Ştefan
309.		605/1946	Szathmáry Király Şt. văduva lui
310.	Pădurea Neagră	492/1947	Fabrica de Sticlă
311.	Petreu	618/1946	Adelsberger Maria
312.		619/1946	Ianota Francisc, soţia lui
313.	Popeşti	602/1946	Abaţia de Mölk
314.	Satubarbă	573/1946	Kiss David
315.	Spurcani	1585/1946	Boroş Ludovic
316.	Suiug-Cohan	622/1946	Man Ileana
317.	Suplacu de Barcău	625/1946	Andrasovszki Ernest
318.		1486/1946	Borsos Geza
319.		628/1946	Borsos Ludovic
320.		626/1946	Bányai Ştefan
321.		635/1946	Lengyel Adalbert
322.		627/1946	Soos Acaţiu văduva lui
323.		1487/1946	Steiner Eduard văduva lui
324.		622/1946	Zsigmond Alexandru
325.		631/1946	Griger Irina, născută Poroszlai
326.	Tăuteu	633/1946	Man Moise
327.		634/1946	Poroszlayi Andrei, Ştefan şi Sigismund
328.		630/1946	Poroszlayi Barnabas
329.		632/1946	Stern Francisc
330.	Tria	437/1946	Jarca Iosif şi Maria
331.	Voievozi	597/1946	Abaţia de Mölk
332.		253/1947	Comuna Voievozi (păşune com.)
		Plasa Salonta	
333.	Ant	199/1946	Biasovszki Andrei
334.		489/1947	Bitter Catalina şi Rozalia
335.		194/1946	Ferenczi Alexandru soţia lui
336.		193/1946	Ferenczi Ştefan soţia lui
337.		192/1946	Ilyés Carol
338.		191/1946	Kolozsi Alexandru
339.		196/1946	Mate Ştefan
340.		197/1946	Matyasi Coloman
341.		195/1946	Molnar Alexandru
342.		190/1946	Simon Iosif
343.		200/1946	Szabo Sofia
344.		198/1946	Toldi Mihai
345.	Arpăşel	330/1946	Balogh Francisc
346.		334/1946	Bessenyei Iuliu
347.		201/1946	Szabo Emeric
348.	Ateaş	1/1946	Tisza Ladislau
349.	Avram Iancu	283/1946	Balogh Ludovic, soţia născută Makai Rozalia
350.		207/1946	Beliczai Tiberiu
351.		211/1946	Kutasi Iuliu

352.		210/1946	Makai Ioan
353.		208/1946	Mişcuța Gheorghe
354.		281/1946	Nişte Iacob
355.		206/1946	Pénzes Alexandru
356.		124/1946	Stan Gheorghe
357.	Ciumeghiu	458/1947	Magyar Emeric
358.		491/1947	Pellok Emeric
359.		217/1946	Szepesi Sokol Margareta
360.	Gepiu	313/1946	Bitto Coloman văduva lui
361.		202/1946	Königsvarter Melanie
362.	Ghiorac	1321/1946	Bessenyei Gheorghe
363.		282/1946	Biserica Ortodoxă Română
364.		403/1947	Frențiu Iustin, soția născută Matei Ana
365.		216/1946	Köver Victor
366.		203/1946	Tisza Coloman
367.	Homorog	327/1946	Pardi Geza
368.		309/1946	Sipos Alexandru
369.	Inand	214/1946	Markovics Coloman
370.	Mădăras	212/1946	Bagi Iosif
371.		300/1946	Balogh Ludovic
372.		328/1946	Bereczki Gheorghe
373.		213/1946	Pápai Ioan
374.		280/1946	Pápai Francisc văduva lui
375.	Mărțihaz	147/1946	Géher Irina
376.		420/1946	Juhász Iosif
377.		204/1946	Leucuța Alexandru
378.		305/1947	Dr. Zlinszki Adalbert
379.	Salonta	304/1946	Arany Mihail
380.		322/1946	Balogh Alexandru văduva lui
381.		284/1946	Balogh Geza şi Iosif
382.		296/1946	Balogh Ioan
383.		302/1946	Balogh Iosif
384.		1094/1946	Balogh Iosif, Vigh Emil şi Balogh T[iberiu]
385.		299/1946	Balogh Ludovic
386.		329/1946	Bényei Andrei
387.		295/1946	Bereczki Alexandru
388.		321/1946	Bereczki Gheorghe văduva lui
389.		659/1946	Bica Ludovic
390.		306/1946	Boczos Iosif şi Susana
391.		326/1946	Csepreghi Ladislau
392.		324/1946	Debreczeni Ladislau
393.		288/1946	Domján Ladislau
394.		287/1946	Domján Ştefan
395.		325/1946	Enyedi Adalbert
396.		336/1946	Dr. Greavu Aurel

397.		286/1946	Dr. Guga Ionel
398.		294/1946	Hadhazi Coloman
399.		301/1946	Hegedüs Carol
400.		320/1946	Hegedüs Ludovic
401.		675/1946	Dr. Huberty Mihai
402.		319/1946	Ilyes Alexandru
403.		285/1946	KaAlexandru
404.		307/1946	Kenéz Ioan
405.		318/1946	Kenyeres Ludovic văduva lui
406.		291/1946	Fraţii Kemény
407.		312/1946	Kiss Alexandru
408.		316/1946	Kovács Ioan
409.		804/1946	Lakatos Ludovic
410.		335/1946	Nagy Alexandru
411.		490/1947	Nagy Alexandru văduva lui
412.		293/1946	Nagy Carol
413.		310/1946	Pápai Ioan senior
414.		332/1946	Sipos Emeric
415.		297/1946	Szatmári Alexandru
416.		305/1946	Szatmári Ileana
417.		331/1946	Szatmári Ioan
418.		332/1946	Szél Carol
419.		292/1946	Szemes Ştefan
420.		314/1946	Szemes Ştefan
421.		290/1946	Szöke Mihail
422.		311/1946	Szücs Alexandru
423.		317/1946	Varga Francisc
424.		289/1946	Varga Gheorghe
425.		315/1946	Varga Ioan
426.		303/1946	Vigh Emeric
427.		317/1947	Împroprietărirea celor omişi
428.	Sânicolau Român	488/1947	Lakatos Iuliu văduva lui
429.	Tămaşda	426/1947	Tóth Carol
430.		428/1947	Fraţii Weisz
431.	Tulca	308/1946	Negru Traian
		Plasa Săcuieni	
432.	Cadea	445/1947	Gavaller Ludovic, Tiberiu, Adrian şi Ştefan
433.		448/1947	Gulacs Emeric
434.		446/1947	Jenei Rozalia şi Vekerdi Irina
435.		708/1946	Kuki Carol
436.		725/1946	Nagy Ileana
437.		706/1946	Pongrácz Ştefan
438.		443/1946	Reviczki Melchior, Tiberiu şi Iosif
439.		447/1947	Szönyegi Vasile
440.	Cherechiu	733/1946	Stubenberg Iosif

441.	Ciocaia	1515/1946	Ebeczkyi Clara
442.		712/1946	Farkas Gavril văduva lui
443.		444/1947	Grosz Iuliu
444.		449/1947	Gulacs Emeric
445.		711/1946	Horváth Ileana
446.		713/1946	Papszász Ioan, Ştefan, Ecaterina şi Carol
447.		714/1946	Reder Oscar văduva lui
448.		710/1946	Dr. Szüdy Szabolcs şi frații
449.	Cubulcut	155/1947	Bonis Elemér
450.		729/1946	Bonis Elemér
451.	Diosig	748/1946	Ari Iosif văduva lui
452.		438/1946	Balint Paul
453.		473/1946	Blaier Ernest
454.		744/1946	Gaier Andrei
455.		743/1946	Jenei Iosif
456.		745/1946	Juhász Alexandru
457.		739/1946	Kagyi Szabó Ştefan
458.		742/1946	Kalmar Iuliu
459.		746/1946	Kovács Alexandru
460.		435/1946	Dr. Kovács Ştefan
461.		750/1946	Marghitai Adalbert
462.		752/1946	Margittai Desideriu
463.		747/1946	Matyus Iosif
464.		749/1946	Ömbölyi Ioan
465.		437/1947	Ömbölyi Moise
466.		439/1947	Ömbölyi Samuil
467.		736/1946	Pongrácz Ştefan
468.		434/1946	Pozsonyi Iosif
469.		709/1946	Sáfrányi Elisabeta văduva şi Ileana
470.		735/1946	Sas Pavel
471.		436/1946	Sery Ludovic
472.		734/1946	Szekely Gavril
473.		738/1946	Szücs Iosif
474.		751/1946	Tamás Ludovic
475.		737/1946	Vancea Armin
476.		740/1946	Ungvári Ludovic
477.	Olosig	730/1946	Bonis Elemér
478.		731/1946	Stubenberg Iosif
479.	Sânicolau de Munte	443/1947	Comuna Sânicolau
480.		442/1947	Szücs Andrei
481.	Săcuieni	186/1947	Baciu Cornel (împroprietărire)
482.		121/1947	Brana Ioan, Hass Ileana şi Dorothi Demeter
483.		723/1946	Gönczyi Alexandru
484.		728/1946	Gulacsy Alexandru văduva lui
485.		726/1946	Horváth Nicolae

486.		727/1946	Horváth Ödön
487.		719/1946	Kallo Emeric
488.		122/1947	Kovács Anton văduva lui
489.		724/1946	Kovásznayi Marcel
490.		722/1946	Lakatos Iosif
491.		721/1946	Lakatos Iuliu
492.		720/1946	Nagy Adalbert văduva lui
493.		718/1946	Riklyi Ladislau, Maria, Geza şi Şarolta
494.		717/1946	Schilli Kalmandi Ştefan
495.		120/1947	Sttetner Adela
496.		715/1946	Stubenberg Iosif
497.		716/1946	Vida Francisc
498.	Târguşor	441/1947	Csoka Adalbert
499.		440/1947	Nagy Coloman
		Plasa Sălard	
500.	Burzuc	333/1947	Comuna Burzuc (împropriet.)
501.	Cenaloş	732/1946	Lukács Ernest
502.	Chioag	470/1946	Toperczer Tiberiu văduva lui
503.	Ciuhoi	332/1947	Váradi Mihai
504.	Ciuleşti	460/1946	Neufeld Ladislau
505.	Cudiu	1232/1946	Kovach Zoltan
506.		1067/1946	Varga Gedeon
507.	Gurbeşti	658/1946	Konovaloff Valer soţia lui
508.	Hodoş	458/1946	Bartos Adrian
509.		457/1946	Goldstein Adalbert
510.		459/1946	Okányi Ioan
511.	Mihai Bravu	451/1946	Fraţii Teleki Mihai, Eugen şi Dominic
512.		450/1946	Fraţii Teleki Mihai, Eugen şi Dominic
513.		449/1946	Fraţii Teleki Mihai, Eugen şi Dominic
514.	Niuved	1154/1946	Crainic Gheorghe
515.		1028/1946	Galbori Ana
516.	Pocluşa de Barcău	506/1946	Tunyoghi Emil
517.	Roşiori	456/1946	Szücs Iuliu
518.	Sălard	443/1946	Batsch Iosif
519.		171/1946	Kocsis Gavril soţia lui
520.		447/1946	Szennyesi Iosif
521.		445/1946	Toperczer Tiberiu văduva lui
522.		501/1946	Toperczer Tiberiu văduva lui
523.		444/1946	Tóth Alexandru
524.		446/1946	Zumpfe Ervin
525.	Sântimreu	3/1947	Dalmi Tiberiu văduva lui
526.		348/1947	Högye Antoniu
527.		1466/1946	Kallosi Jacob
528.		103/1947	Nagy Ştefan
529.	Sârbi	467	Mahler Gheorghe
530.		82/1947	Gatovszki Nicolae

531.	Spinuş	462/1946	Bethlen Adalbert
532.	Sântimreu	453/1946	Lup Czitrom
533.	Şişterea	452/1946	Mahler Gheorghe
534.		448/1946	Szücs Alexandru
535.	Tămăşeu	469/1946	Kenéz Andrei
536.		468/1946	Kovács Ladislau
537.	Vaida	331/1947	Dr. Bölönyi Zoltan
538.		464/1946	Hörge Antoniu
539.		434/1946	Jurca Maria
540.		455/1946	Szántó Gheorghe
		Plasa Tileagd	
541.	Bălaia	824/1946	Krizsár Nora
542.	Bursturi	1096/1946	Societatea Derna-Tătăruş
543.		1348/1946	Societatea Derna-Tătăruş
544.	Copăcel	1248/1946	Banca Subotiţa
545.		405/1947	Comuna Copăcel
546.	Husasău de Criş	400/1947	Baciu Florian (împroprietărire)
547.	Orvişele	1102/1946	Kovács Anton
548.	Păuleşti	658/1946	Konovalof Valeriu
549.		643/1946	Comuna Păuleşti
550.	Poşoloaca	406/1947	Comuna Poşoloaca
551.	Subpiatră	173/1947	Zatureszki Petru
552.	Tileagd	1248/1946	Blejan Florian (împroprietărire)
553.		404/1947	Fanto S.A.
554.		1100/1946	Flott Vera
555.		304/1947	Gyalai Ileana
556.		1098/1946	Gyalai Gheorghe
557.		172/1947	Kurucz Francisc soţia lui
558.		1101/1946	Sztáncsek Alexandru
559.		321/1947	Sztáncsek Alexandru
560.		1103/1946	Şandor Iosif
561.		1097/1946	Telegdi Ileana, măritată Gyalai
562.		174/1947	Comuna Tileagd
563.		1099/1946	Watay Adalbert
564.		1104/1946	Wischi Valeria Capri
565.	Ţeţchea	510/1946	Zatureszki Petru
566.		509/1946	Zatureszki Petru
567.	Uileacu de Criş	1541/1946	Nagy Emeric, Bakos Paraschiva
568.	Urvind	643/1946	Pátrubányi Nicolae
569.		374/1947	Puskás Adalbert văduva lui
		Plasa Tinca	
570.	Batăr	356/1946	Fabrica de Zahăr Sarkad
571.		355/1946	Dr. Iacob Ioan
572.	Belfir	1131/1946	Ginzeri Constanţa
573.		1132/1946	Mükstein Augustin
574.	Cociuba Mare	854/1946	Composesoratul Urbarial

575.	Girişu Negru	1135/1946	Mükstein Augustin
576.		1204/1946	Comuna Şuncuiuşu de Beiuş
577.	Ianoşda	358/1946	Engherliu Elena
578.		1547/1946	Comuna Ianoşda
579.		1490/1946	Rusu Traian
580.		1134/1946	Varga Gheorghe
581.		1136/1946	Varga Ioan văduva lui
582.	Miersig	357/1947	Dr. Suhajda Gheorghe
583.	Miheleu	1539/1946	Balaj Teodor
584.	Olcea	1548/1946	Telegdi Ludovic
585.		1491/1946	Toma Farkas
586.	Talpoş	354/1946	Dr. Bogdanffy Iolanda
587.		1542/1946	Kapdebo Anton şi Ioan
588.		353/1946	Kapdebo Ştefan
589.		401/1947	Frenţiu Iustin
590.		352/1946	Köver Ana
591.		351/1946	Dr. Iacob Ioan
592.		348/1946	Dr. Lazăr Alexandru
593.		349/1946	Matei Ioan
594.	Tăut	402/1947	Frenţiu Iustin
595.	Tinca	1546/1946	Bozo Carol
596.		229/1947	Ginzeri Ladislau
597.		228/1947	Jenei Elisabeta
598.		1543/1946	Köteles Albert
599.		230/1947	Magyar Andrei
600.		370/1947	Medra Carol
601.		227/1947	Nagy Carol
602.		1544/1946	Orbán Alexandru
603.		226/1947	Orbán Iuliana
604.		1545/1946	Orbán Mihai
605.		368/1947	Ujvári Ioan
606.		369/1947	Ujvárosi Iuliana
		Plasa Vaşcău	
607.	Vaşcău	97/1947	Steiner Iosif

Recapitulaţie

Nr.	Plasa		Nr. dosare
1.	Plasa Aleşd		32
2.	Plasa Beiuş		5
3.	Plasa Beliu		1
4.	Plasa Ceica		5
5.	Plasa Centrală	 Palota-şvabii Oradea-Vii	92 95 40
6.	Plasa Marghita		69
7.	Plasa Salonta		99
8.	Plasa Săcuieni		68
9.	Plasa Sălard		42

10.	Plasa Tileagd		30
11.	Plasa Tinca		37
12.	Plasa Vaşcău		1
	Total general		616+1*

1	*Szabó Sofia	109/1947	Ant (împroprietărire)

Prefectura județului Bihor
No. 007205/15 Mai 1948

Referat

Dl. Zurani

Dosarele agrare s-au predat Serv. Agricol al jud. Bihor la data de 31.VII.1948-2.VIII.1948. Vezi şi dosarul … 533/1947 şi Mon. Of. No. 16 din 20.I.1948, pag. 475-476.

AN-DJ Bihor, fond *Prefectura județului Bihor*, dosar 7205/1948, f. 1-13

Desființarea proprietății moşiereşti
35

Zalău, decembrie 1948 – *Monitorizarea bogătaşilor din plasa Valea lui Mihai.*

Valea lui Mihai

Tabel Nominal de comercianții mari din raza Postului Jandarmi Valea lui Mihai

Biró Ştefan, Farkas Adalbert, Mikó Mihai, Molnár Emeric, Rozenthal Mauer, Sas Bálint, Şorboni Andrei, Taraş Gavrilă, Tincodi Cárol, Torda Etelka, Tripa Ioan, Varga Gheorghe, Veinberger Margareta.

Tabel Nominal de comercianții speculanți din raza Postului Jandarmi Valea lui Mihai

Cserdis Iulia, Cuibuş Ioan, Goldstein Herman, Ilieş Ştefan, Lörinczi Márton (ceasornicar), Soncz Eugen, Timirovszki Daniel, Vaida Alexandru, Vidingei Henric.

Tabel Nominal de moşierii din raza Postului Jandarmi Valea lui Mihai

Bauer Emeric (agricultor), Bauer Gheorghe (agricultor), Buianovici Rudolf (agricultor), Lörinczi Alexandru (agricultor), Lóvas Cárol (agricultor), Lóvas Daniel (agricultor), Rimai Ioan (agricultor), Roman Ioan (agricultor), Rozenfeld Ernest (agricultor), Sádory Iosif (agricultor).

Tabel Nominal de marii bogătaşi din raza Postului Jandarmi Valea lui Mihai

Betiucec Teodor (agricultor), Erdöjös Emeric (agricultor), Fekete Cárol (agricultor), Hincz Rozalia (agricultor), Keki Alexandru (agricultor), Kiss Gheorghe (agricultor), Kocsis Alexandru (agricultor), Kovács Alexandru (agricultor), Kovács Páll (agricultor), Kozák Ludovic (medic), Lemeni Tivadar (agricultor), Manu Coriolan (inginer), Moceanu Alexandru (agricultor), Moceanu Ludovic (agricultor), Odön Iosif (agricultor), Olah Paraschiva (agricultor), Pop Alexandru (agricultor), Sass Emeric (agricultor), Somogyi Alexandru (agricultor), Szabo Emeric (agricultor), Szabo Iuliana văd. (agricultor), Szabo Rozalia (agricultor), Torda Daniel (agricultor), Torz Alexandru (agricultor), Traioft Ernest (agricultor), Vass Emeric (agricultor).

AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 65/1948, f. 1, 2, 7, 26

Adoni

Tabel Nominal de moşierii din raza Postului Jandarmi Cheşereu, din comuna Adoni şi Otomani

Calmár Vasile (notar pensionar), Mocanu Eugen (inspector P.T.T. pensionar).

Tabel Nominal de marii speculanţi de pe raza Postului Jandarmi Adoni:

Betki Iosif (agricultor), Bandi Sodori (agricultor), Coca Irma (agricultor), Gocsardi Alexandru (agricultor), Gornai Ştefan (agricultor), Kaloi Ioan (agricultor), Rimai Ludovic (agricultor).

Tabel Nominal de speculanţii de pe raza Postului Jandarmi Cheşereu, din comuna Adoni şi Otomani

Gherhat Bela (agricultor).

AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 65/1948, f. 6, 34, 22

Boghiş

Tabel Nominal de locuitorii mari bogătaşi din raza Postului Jandarmi Valcău de jos, conform Ordinului nr. 3803/1948 al I. J. Oradea

Matei Iosif (agricultor), Kincses Ludovic (agricultor), Kincses Petru (agricultor), Kincses Mihai (agricultor).

Camăr

Tabel Nominal de moşierii din raza Postului Jandarmi Camăr, întocmit conform Ordinului nr. 3803/1948

Holman Frederik (doctor de circumscripţie), Melegh Pavel (agricultor).

Cheşereu

Tabel Nominal de moşierii din raza Postului Jandarmi Cheşereu

Béke Mátei (agricultor), Budai Andrei (agricultor), Demelczi Victor (agricultor), Făcica Iosif (agricultor), Lörincz Alexandru (agricultor), Lörincz Iosif (agricultor), Nagy Cárol (agricultor).

AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 65/1948, f. 28, 14, 5

Curtuiuşeni

Tabel Nominal de de toţi cetăţenii ce duc o viaţă îmbelşugată, mari bogătaşi, din raza Postului Jandarmi Curtuiuşeni

Armas Valentin (agricultor), Boroti Gheorghe (agricultor), Keces Ştefan (agricultor), Kovács Ad. Ludovic (agricultor), Kovács Adalbert (agricultor), Kovács Arpád (agricultor), Kovács Gedeon (agricultor), Kovács Ludovic (agricultor), Kovácsi Sigismund (agricultor), Soci Sigismund (agricultor), Varga Cárol (agricultor), Varga Ludovic (agricultor), Vincze Alexandru (agricultor), Vincze Iosif (agricultor), Vincze Ludovic (agricultor), Vincze Ştefan văd. (agricultor).

Tabel Nominal de de toţi cetăţenii ce sunt mari bogătaşi, din raza Postului Jandarmi Curtuiuşeni

Bán Cárol (agricultor), Biró Gheorghe (agricultor), Biró Ludovic văd. (învăţătoare), Bodnar Ludovic (agricultor), Covács Rubin (agricultor), Kohn Francisc (agricultor), Kovács Andrei (agricultor), Kovács Elena văd. (agricultor), Kovács Iuliu (agricultor), Kovács Iuliu Arpad (agricultor), Tamás Alexandru (agricultor), Vadzi Cárol (agricultor), Vadzi Ludovic (agricultor), Varga Sigismund (agricultor).

Galoşpetreu

Tabel Nominal de locuitorii care sunt mari bogătaşi din raza Postului Jandarmi Şilindru, de mai jos menţionaţi

Erdi Petru (agricultor), Kis Ioan (agricultor), Kis Iosif (agricultor), Marieş Ioan, Precup Iosif (agricultor), Sas Iosif (agricultor).

AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 65/1948, f. 17, 18

Ip

Tabel Nominal de locuitorii care sunt mari bogătaşi din raza din raza Postului Jandarmi Ip, Ordinul nr. 3803/1948

Alneder Ştefan (agricultor), Szebes Ernestina (agricultor).

Tabel Nominal de locuitorii mari bogătaşi din raza Postului Jandarmi Ip, Ordinul nr. 3803/1948

Aciu Emilia văd. (agricultor), Herman Isac (agricultor), Herman Mauriţiu (agricultor), Sălăjanu Alexandru (agricultor).

Tabel Nominal de locuitorii speculanţi din raza Postului Jandarmi Ip, Ordinul nr. 3803/1948

Fazecaş Gheorghe (agricultor), Veres Clara (agricultor).

Tabel Nominal de locuitorii mari comercianţi din raza Postului Jandarmi Ip, Ordinul nr. 3803/1948

Stinglint Iacob (comerciant).

AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 65/1948, f. 10, 28, 38, 43

Jibou

Tabel Nominal de marii comercianţi din raza Postului Jandarmi Jibou

Boloş Ioan (comerciant), Cebi Nicolae (comerciant), Danko Cárol (tăbăcar), Fekete Andrei (farmacist), Herscovici Alexandru (tăbăcar), Herscovici Iosif (farmacist), Herscovici Ludovic (comerciant), Herscovici Martin (restaurator), Lövi Ludovic (comerciant), Lusoviski Iosif, Mindszent Alexandru, Secher Martin (restaurator), Szabo Ştefan (cârciumar), Zauberer Eugen (cârciumar).

Lazuri

Tabel Nominal de locuitorii mari bogătaşi din raza Postului Jandarmi Valcău de jos, conform Ordinului nr. 3803/1948 al I. J. Oradea

Cristea Ioan (agricultor). Kis Ioan (agricultor).

AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 65/1948, f. 46, 28

Nuşfalău

Tabel Nominal de locuitorii mari bogătaşi din raza Postului Jandarmi Nuşfalău, întocmit de noi conform Ordinului nr. 3803 din 18 decembrie 1948 al Inspectoratului Jandarmi Oradea

Fillip Francisc (agricultor), Nagy András (agricultor), Osz Mihai (agricultor), Pipis Francisc (agricultor), Silaghi Vasile (agricultor), Somogyi Vasile (agricultor), Szekelyi Andrei (agricultor), Varga Ioan (agricultor).

Tabel Nominal de speculanţii din raza Postului Jandarmi Nuşfalău, întocmit conform Ordinului nr. 3803 din 18 decembrie 1948 al Inspectoratului Jandarmi Oradea

Buzguţa Ioan (măcelar), Hect Francisc (tăbăcar).

Tabel Nominal de comercianţii din raza Postului Jandarmi Nuşfalău, întocmit de noi conform Ordinului nr. 3803 din 18 decembrie 1948 al Inspectoratului Jandarmi Oradea

Luda Ioan (comerciant), Tötös Ioan (comerciant).

AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 65/1948, f. 27, 37, 42

Pişcolt

Tabel Nominal de locuitorii mari moşieri din raza Postului Jandarmi Pişcolt

Kovács Sigismund (agricultor).

Tabel Nominal de speculanţii din raza Postului Jandarmi Pişcolt
Doboş Nicolae (agricultor), Mastan Vasile (agricultor).

Resighea

Tabel Nominal de speculanţii din raza Postului Jandarmi Pişcolt
Oros Ioan (agricultor), Szuper Iosif (frizer).

AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 65/1948, f. 21, 32

Şilindru

Tabel Nominal de locuitorii mari moşieri din raza Postului Jandarmi Cheşereu
Grigonţa Gavrilă (agricultor), Klesi Sigismund (muncitor), Pop Ioan văd. (agricultor), Silaghi Iosif (agricultor).

Şimian

Tabel Nominal de marii bogătaşi din raza Postului Jandarmi Pişcolt
Ciha Alexandru (agricultor), Coliner Arfod (agricultor), Horváth Colomán (agricultor), Lóvas Cárol (agricultor), Portár Ludovic (agricultor), Portár Tamás (agricultor), Roxin Teodor (avocat).

Tabel Nominal de cetăţenii bogătaşi, a câte 40 iugăre, din raza Postului Jandarmi Şimian
Balaj Ştefan văd. (casnică), Kovács Cárol (agricultor), Edves Ludovic (agricultor), Naghi Gavrilă (agricultor), Vani Ştefan (agricultor).

AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 65/1948, f. 21, 24, 20

Valcău de Jos

Tabel Nominal de moşierii din raza Postului Jandarmi Valcău de Jos, conform Ordinului nr. 3803/1948 al Inspectoratului Jandarmi Oradea
Keteli Ştefan senior (moşier).

Tabel Nominal de locuitorii mari bogătaşi din raza Postului Jandarmi Valcău de jos, conform Ordinului nr. 3803/1948 al I. J. Oradea
Braunstein David (comerciant), Duca Gavril (agricultor), Kovács Iosif (agricultor), Moise Alexandru (agricultor), Rotschild Adalbert (agricultor).

Tabel Nominal de speculanţii din raza Postului Jandarmi Valcău de jos, conform Ordinului nr. 3803/1948 al I. J. Oradea
Demidor Constantin (muncitor), Keteli Ştefan junior (fiu de moşier), Suci Andrei (agricultor), Vamos Zolttan (comerciant).

AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 65/1948, f. 11, 28

Văşad

Tabel Nominal de de toţi cetăţenii ce duc o viaţă îmbelşugată, mari bogătaşi, din raza Postului Jandarmi Curtuiuşeni
Bandici Emilian (agricultor), Biberţ Augustin (agricultor), Boroş Gheorghe (agricultor).

Voivozi

Tabel Nominal de de locuitorii din această comună care fac parte din categoria marilor bogătaşi, din raza Postului Jandarmi Voivozi

Cosma Gheorghe (învățător), Cuibuş Alexandru (agricultor), Erdei Ioan (agricultor), Fechete Gheorghe (agricultor), Goia Gavrilă (agricultor), Goia Ioan (agricultor), Meseşan Gheorghe (agricultor), Ştefan Gheorghe (agricultor), Vaştag Ioan (agricultor).

AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 65/1948, f. 17, 19

Zăuan

Tabel Nominal de locuitorii mari bogătaşidin raza Postului Jandarmi Nuşfalău, întocmit de noi conform Ordinului nr. 3803 din 18 decembrie 1948 al Inspectoratului Jandarmi Oradea

Bara Francisc(agricultor), Bara Ioan (agricultor), Bara Iosif (agricultor), Bara Nicolae (agricultor), Bara Petru (agricultor), Bara Valentin (agricultor), Câmpean Andrei văd. (agricultor), Egri Andrei (agricultor), Királyi Francisc (agricultor), Királyi Iosif (agricultor), Királyi Valentin (agricultor), Kovács Cárol (agricultor), Orlean Ioan (agricultor), Sas Vasile (agricultor).

Tabel Nominal de speculanții din raza Postului Jandarmi Nuşfalău, întocmit conform Ordinului nr. 3803 din 18 decembrie 1948 al Inspectoratului Jandarmi Oradea

Knapp Dezideriu (comerciant), Knapp Lazăr (comerciant).

AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 65/1948, f. 27, 37

36

Oradea, decembrie 1948 – *Statistica bogătaşilor din județul Bihor.*

Borderou de locuitorii moşieri, mari comercianți, specuanți, bogătaşi şi de persoanele care trăiesc o viață îmbelşugată din raza Legiunei Jandarmi Bihor, conform Ordinului nr. 3803 din 18 decembrie 1948 al Inspectoratului Jandarmi Oradea

Sector Jandarmi	Moşieri	Mari comercianți	Speculanți	Mari bogătaşi	Au o viață îmbelşugată
Aleşd	---	2	8	---	---
Beiuş	---	---	---	20	---
Beliu	---	3	---	1	15
Ceica	2	1	4	61	---
Marghita	---	6	21	78	---
Oradea	6	7	43	167	---
Salonta	87	9	7	417	---
Sălard	---	---	---	9	---
Săcuieni	9	2	15	117	---
Tinca	3	2	1	15	---
Tileagd	---	---	2	14	---
Vaşcău	---	2	---	8	---
Total	**107**	**34**	**101**	**907**	**15**

AN-DJ Bihor, fond *Inspectoratul de Jandarmi Oradea*, dosar 65/1948, f. 48

37

Bucureşti, martie 1949 – *Decretul de desfiinţarea a clasei moşierilor.*

Decret nr. 83 din 2 martie 1949 pentru completarea unor dispoziţiuni din Legea nr.187 din 1945

Art. 1. - Pentru a împiedica acţiunea de sabotare a planului de însămânţări şi a producţiei agricole; Pentru a asigura dezvoltarea agriculturii în Republica Populară Română, Se completează legea Nr. 187 din 1945 cu următoarele dispoziţiuni[647]:

Art. 2. - Trec în proprietatea Statului, ca bunuri ale întregului popor:

a) Exploatările agricole moşiereşti care au făcut obiectul exproprierii, potrivit legii Nr. 187 din 1945 şi fermele model, constituite prin efectul aceleiaşi legi, cu întreg inventarul viu, mort şi clădiri, aparţinând sau afectate acestor exploatări, indiferent de locul unde se află;

b) Instalaţiile agricole şi semi-industriale, bunurile şi materialele destinate exploatării agricole, produsele agricole destinate valorificării, oriunde s-ar găsi depozitate, aparţinând exploatării moşiereşti expropriate;

c) Toate creanţele, titlurile, precum şi participările şi drepturile cuvenite decurgând din activitatea exploatărilor moşiereşti expropriate.

Art. 3. - Nu intră în prevederile decretului de faţă obiectele de uz personal şi casnic, aparţinând proprietarilor exploatării expropriate conform art. 1, prepuşilor acestora, precum şi familiilor lor, alimentele din depozitele acestor exploatări, necesare consumului propriu, stabilite prin instrucţiunile Ministerului Agriculturii.

Art. 4. - Se pedepsesc cu 5-15 ani muncă silnică şi cu confiscarea averii, acei care, prin orice mijloace, vor împiedica sau vor încerca să zădărnicească exproprierea prevăzută de prezentul decret, acei care vor tăinui bunurile supuse exproprierii sau vor vătăma, distruge, înstrăina, muta sau micşora, prin orice mijloace, bunurile sau instalaţiile supuse acestei exproprieri. Cu aceeaşi pedeapsă se vor sancţiona şi acei care intenţionat vor prezenta organelor Statului date inexacte sau incomplete asupra acestor bunuri.

Art. 5. - Se pedepsesc cu închisoare corecţională de la 3-12 ani şi cu amendă de la 25.000 până la 200.000 lei, funcţionarii publici sau persoanele împuternicite în temeiul prezentului decret, care nu vor executa sau vor împiedica executarea însărcinărilor ce le revin, potrivit prevederilor acestui decret.

Art. 6. - Infracţiunile la prevederile prezentului decret se constată, se urmăresc şi se judecă potrivit legii Nr. 351 din 3 Mai 1945, pentru reprimarea speculei ilicite şi a sabotajului economic cu modificările ulterioare[648].

Art. 7. - Orice dispoziţiuni contrarii prezentului decret din legea Nr. 187 din 1945, precum şi din alte legi, se abrogă.

Art. 8. - Decretul de faţă intră în vigoare pe data publicării sale.

Art. 9. - Cu executarea prezentului decret se însărcinează Ministerul Agriculturii.

Decret nr. 83 din 2 martie 1949 pentru completarea unor dispoziţiuni din Legea nr.187 din 1945, în *Buletinul Oficial* nr. 1/2 martie 1949

---

[647] Legea nr. 187 din 1945, pentru înfăptuirea reformei agrare, a fost interpretată prin Legea Nr. 177 din 7 iunie 1947, în sensul că lucrările pentru înfăptuirea reformei agrare sunt considerate acte de guvernământ. Prin Legea nr. 939 din 23 noiembrie 1946, inventarul viu trecut în patrimoniul Statului prin efectul reformei agrare, a trecut în patrimoniul REAZIM-ului. Circulaţia şi regimul juridic al imobilelor agricole expropriate este reglementată de Legea nr. 203 din 23 iunie 1947

[648] Legea nr. 351 din 1945 a fost modificată prin: Legea nr. 633 din 12 august 1946 (se modifică art. 63); Legea nr. 252 din 15 iulie 1947 (se modifică art. 49); Legea nr. 86 din 11 iunie 1948 (se modifică art. 19 şi 31); Legea nr. 253 din 21 septembrie 1948, rectificată în Monitorul Oficial nr. 224 din 27 septembrie 1948 (se modifică art. 27, 33, 38, 42, 44, 46, 48, 49, 56, 58, 62, 66 şi se abrogă art. 50 şi 60)

38

Bucureşti, martie 1949 – *Material propagandistic elaborat de conducerea PMR pentru justificarea deciziei de desființare a clasei moşiereşti.*

1) Clasa muncitoare în frunte cu Partidul Comunist Român a antrenat pe țăranii muncitori în lupta pentru preluarea pământurilor de la moşieri, înainte de aducerea la putere de către popor a guvernului democratic Petru Groza, cu toată împotrivirea moşierilor sprijiniți de guvernele cu majoritatea reacționarilor de dinainte de 6 Martie 1945;

2) Reforma agrară s-a făcut Într-o perioadă când la cârma statului se mai afla fostul rege, cel mai mare capitalist şi moşier, iar în guvern se găseau reprezentanți ai claselor exploatatoare (gruparea Tătărăscu). Aceştia s-au împotrivit cu înverşunare unei exproprieri totale a moşierilor;

3) Prin reforma agrară din 1945, proprietatea moşierească a fost lichidată în mare parte. În mâna moşierilor au rămas totuşi însemnate întinderi de pământ şi alte bunuri mobile şi imobile. Ei au folosit unele portițe de scăpare prevăzute de lege ca: înființarea de ferme model, etc.;

4) Moşierii expropriați sunt şi nu pot fi decât cei mai îndârjiți şi înrăiți duşmani ai celor ce muncesc. Ei au sabotat toate măsurile luate de guvern în sprijinul țărănimii muncitoare, semănând panică, neîncredere şi duşmănie împotriva puterii de stat a oamenilor muncii;

5) Ei au sabotat în permanență planul de însămânțări, colectările etc. şi au lăsat în paragină şi degradare exploatările agricole, lovind astfel în interesele oamenilor muncii. Ei erau cei mai vicleni răspânditori de svonuri, împânzind lumea satelor cu minciuni care uneori au adus pagube țăranilor muncitori prinşi în cursa acestor svonuri, de ex.: tăieri de vite înainte de recensământ sau înainte de sărbători, etc.;

6) Toată averea acestor duşmani ai poporului muncitor a fost strânsă din sudoarea muncitorilor de la oraşe şi a țăranilor muncitori deopotrivă. Această avere este fructul exploatării nemiloase de zeci şi sute de ani a oamenilor muncii de la oraşe şi sate;

7) Averea strânsă din truda poporului muncitor se întoarce acum în mâinile celor de la care a fost furată. Această avere intră în posesia oamenilor muncii de la oraşe şi sate, ca bun comun al tuturor celor ce muncesc. Ea trece în proprietatea Republicei Populare Române, a statului nostru care o va administra în folosul şi pentru îmbunătățirea traiului celor ce muncesc de la sate şi oraşe;

8) Foloasele pe care le vor trage oamenii muncii de la sate şi oraşe de pe urma exproprierii totale a moşierilor sunt deosebit de mari:

a) În locul exploatărilor agricole moşiereşti lăsate în paragină, se vor înființa ferme de Stat prospere, utilate cu maşini şi unelte agricole moderne şi înzestrate cu semințe şi vite de soi, care vor ajuta efectiv țărănimea muncitoare să-şi îmbunătățească şi mai mult traiul;

b) Producția agricolă a țării noastre va creşte considerabil, stimulând schimbul de produse între sat şi oraş şi îmbunătățirea astfel a nivelului de trai al tuturor celor ce muncesc;

9) Exproprierea totală a proprietăților moşierilor şi trecerea bunurilor lor în proprietatea Statului se va face din inițiativa Partidului Muncitoresc Român, avangardă a clasei muncitoare şi conducătorul tuturor celor ce muncesc la oraşe şi sate, în lupta pentru o viață liberă şi îmbelşugată;

Acest act reprezintă încă un pas înainte pe drumul întăririi sectorului socialist al economiei noastre, pe drumul construirii socialismului în Patria noastră;

10) Exproprierea totală şi îndepărtarea din sate a moşierilor duşmani ai poporului muncitor va contribui la întărirea şi mai mult a alianței între clasa muncitoare şi țărănimea muncitoare, sub conducerea clasei muncitoare în frunte cu Partidul Muncitoresc Român şi

va înlesni îndeplinirea Planului Economic de Stat pe 1949, atât în agricultură cât şi în industrie;

11) Muncitorii agricoli şi ţăranii săraci, umiliţi, înjosiţi şi exploataţi de moşieri, au sarcina de a sprijini activ această acţiune de trecere în proprietatea statului a averilor strânse de jecmănitorii de pe spinarea poporului;

Ţărănimea muncitoare trebuie să dea sprijin larg Miliţiei Populare şi tuturor organelor însărcinate cu paza şi conservarea acestor bunuri, veghind cu străşnicie ca nu cumva duşmanii poporului sau cozile de topor să aducă pagube şi stricăciuni bunurilor expropriate, prin furturi, dare de foc, etc.;

12) Uniţi prin interesele lor comune de luptă, oamenii muncii de la oraşe şi sate, sub conducerea înţeleaptă a Partidului Muncitoresc Român păşesc încrezători în forţele lor, spre noi şi noi victorii pe calea construirii socialismului, pentru un trai mai bun şi mai îmbelşugat pentru toţi oamenii muncii.

AN-DJ Bihor, fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Secţia Agricolă,* dosar 8/1949 (moşia Popescu din Lăzăreni)

39

Oradea, 1 martie 1949 – *Procesul verbal al şedinţei de constituire a Comisiei judeţene pentru Desăvârşirea Reformei Agrare în Bihor.*

Comisia Judeţeană Bihor
pentru Desăvârşirea Reformei Agrare

Proces verbal

Dresat la 1 martie 1949 la sediul Comitetului Judeţean PMR cu ocaziunea constituirii Comisiei pentru Desăvârşirea Reformei Agrare, în baza Deciziei Prezidiumului Marii Adunări Naţionale cu nr.___/1949.

Prezenţi subsemnaţii: tovarăşul Jean Ilie, secretarul Comitetului Judeţean PMR Bihor, Braun Tiberiu, delegatul Direcţiei Agricole Judeţene Bihor în locul tovarăşului Breban Iosif, director titular, care este lipsă, fiind chemat la Comitetul Central al PMR, Vereş Alexandru, prefect delegat al judeţului Bihor.

Cei prezenţi, în unanimitate aleg ca preşedinte a Comisiei Judeţene [pentru Desăvârşirea Reformei Agrare] pe tovarăşul Jean Ilie, secretarul Comitetului Judeţean PMR Bihor.

Tovarăşul Jean Ilie, ca preşedinte, luând cuvântul arată conţinutul ordinelor primite de la autorităţile superioare în legătură cu exproprierea completă a tuturor proprietăţilor moşiereşti, măsură menită a înlesni construirea socialismului la sate şi îmbunătăţirea condiţiunilor de trai ale oamenilor muncii de la oraşe şi sate.

Arată mai departe sarcinile ce revin Comisiei Judeţene [pentru Desăvârşirea Reformei Agrare], trasând obligaţiile fiecărui membru. Arată apoi cum vor fi organizate comisiile comunale şi dispune înmânarea materialului documentar necesar pentru preluarea exploatărilor şi bunurilor agricole, astfel ca toată operaţiunea să se declanşeze în tot cuprinsul judeţului în condiţiuni optime.

Drept [pentru] care am dresat prezentul proces verbal în trei exemplare originale.

Membrii Comisiei Judeţene [pentru Desăvârşirea Reformei Agrare]
Jean Ilie
Tiberiu Braun
Alexandru Vereş
Bejan Aurel

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f. 1

40

Oradea, martie 1949 – *Evidența proprietăților moșierești propuse de către Județeana PCR spre a fi confiscate conform Decretului 83/1949.*

Proprietatile agricole propuse de Ministerul Agriculturii pentru a fi expropriate în județul Bihor

Nr	Proprietatea	Localitatea	Suprafața (ha)
1	Bartos Adrian	Hodoş	52,86
2	Besenyei Zoltan	Ghiorac	50,00
3	Bica Ludovic	Salonta	60,00
4	Bleier Ernest	Diosig	51,22
5	Boniş Elemer	Cubulcut	54,07
6	Frații Boroş	Popeşti	52,00
7	Frații Carțiş	Dumbrăvița şi Rogoz	50,25
8	Domián Ladislau	Salonta	50,00
9	Domián Ştefan	Salonta	50,00
10	Văd.Farkas Gavril	Ciocaia	50,16
11	Frențiu Iustin	Talpoş	50,00
12	Goldstein Alexandru	Hodoş	50,00
13	Dr.Guga Ionel	Salonta	50,00
14	Dr.Iacob Ioan	Batăr	150,00
15	Ilyes Alexandru	Salonta	51,00
16	Jakanfi Ladislau	Sântandrei	68,72
17	Kabdebo Ştefan	Talpoş	52,60
18	Kallo Emeric	Săcuieni	61,89
19	Frații Kemeny	Cudiu	50,00
20	Kenéz Andrei	Salonta	50,00
21	Kiss David	Satubarbă	50,00
22	Konovalof Valeriu	Spinuş	50,93
23	Kovacs Ladislau	Tămăşeu	50,00
24	Kubik Francisc	Cotiglet	50,02
25	Lakatos Iuliu	Sânicolau Român	50,00
26	Lakatos Ludovic	Salonta	50,00
27	Dr.Lazăr Alexandru	Talpoş	59,59
28	Lukacs Nicolae	Cenaloş	50,00
29	Mahler Gheorghe	Şişterea	56,34
30	Makai Alexandru	Santău Mic	59,00
31	Makai Gavril	Santău Mic	60,00
32	Man Ileana	Margine	50,00
33	Văd.Man Moise	Tăuteu	50,00
34	Mateescu Alexandru	Zecehotare şi Groşi	56,98
35	Matei Ioan	?	50,00
36	Măruşca Cornelia	Chiraleu	85,00
37	Mişcuța Gheorghe	Avram Iancu	64,00

38	Nagy Carol	Salonta	50,00
39	Neufeld Ladislau	Ciuleşti	50,21
40	Nişte Iacob	Avram Iancu	60,00
41	Papai Ioan	Mădăras	50,00
42	Papszász Carol	Ciocaia	51,14
43	Fraţii Popescu	Lăzăreni	49,95
44	Reder Oscar	Ciocaia	51,22
45	Stan Gheorghe	Avram Iancu	50,00
46	Steiner Iacob	Chiribiş	63,00
47	Stern Francisc	Tăuteu	66,00
48	Südy Szabolcs	Ciocaia şi Cadea	54,07
49	Văd.Szatmári Ştefan	Chiraleu	50,00
50	Teleki Dominic	Mihai Bravu	50,06
51	Tiszá Ludovic	Ateaş	50,00
52	Tiszá Gheorghe	Ghiorac	100,00
53	Fraţii Wertheimstein	Ciutelec	51,00
54	Zathureczky Petru	Ţeţchea	50,00
T o t a l			3043,28

Proprietăți propuse suplimentar de Comisia Județeană Bihor pentru a fi expropriate

Nr	Proprietatea	Localitatea	Suprafaţa (ha)
1	Abaţia de Sâniob	Sâniob	190,25
2	Baciu Cornel şi Baciu Aurel	Tilecuş	52,00
3	Banca Industrială din Oradea	Oradea	70,00
4	Bitter Ştefan	Ant	50,00
5	Blaga Gavril	Călăţea	54,00
6	Biserica Reformată	Cauaceu	53,00
7	Episcopia Greco-Catolică	Tulca	87,00
8	Episcopia Ortodoxă	Episcopia Bihor	96,00
9		Tulca	100,00
10	Episcopia Romano-Catolică	Oradea	68,00
11		Petreu	229,00
12	Episcopia Unită	Budureasa	66,18
13		Finiş	65,90
14		Holod	21,53
15		Tărcaia	185,10
16	Farkas Adorján	Oradea	51,00
17	Gaşpar Dănilă	Buduslău	58,00
18	Gârdan Gavril	Călăţea	42,00
19	Gârdan Petru	Călăţea	43,00
20	Horváth Kiss Iosif	Ant	50,00
21	Fraţii Klor	Oradea	52,00
22	Mados Ştefan	Ant	50,00
23	Ordinul monahal Premonstratens	Ciocaia	50,08
24	Parohia Reformată	Borş	56,00

25	Patruban Nicolae	Urvind	58,71
26	Popa Gheorghe	Ant	52,00
27	Sindicatul Hidraulic	Toboliu	68,00
28	Váradi Mihai	Ciuhoi	56,49
T o t a l			2075,24
Total general			5118,52

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul jud.Bihor al PCR,* dosar 411/1949, f. 44-48

41

Abram (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Goldberger Jzsak.*

După primirea instrucțiunilor, în dimineța zilei de 2 martie 1949 ne-am deplasat în comuna Abram, am luat legătura cu primarul comunei şi tovarăşul secretar al organizației de bază.

Ne-am informat despre averea lui Goldbergher Isac. Tovarăşii ne-au informat unde este averea, câtă este, şi ne-a spus că tot pământul, afară, nu mai are nici o clădire, şi apoi am luat primarul, am căutat registrul agricol, şi după ce am luat date precise asupra averii, ne-am deplasat la locuința individului moşier, unde am găsit acasă numai ajutoreasa şi o copilă de circa 3 ani.

Am arătat importanța deplasării noastre acolo şi le-am pus în vedere că să se pregătească, arătându-le că întreaga averea a trecut în mâna întregului popor. După câteva explicații, proprietăreasa a semnat declarația fără ca să fie forțată de nimeni.

După aceasta a dat dispozițiuni ca servitoarea să-i pregătească bagajul, care apoi au fost expediați la Oradea cu maşina. După expedierea fostei proprietărese, am procedat la inventarierea bunurilor găsite în acea moşie, la care inventariere a luat parte primarul comunei Marghita şi primarul comunei Abram, în prima zi, iar a doua zi primarul comunei Abram a plecat, şi a venit un delegat de la Primăria comunei Marghita, cu numele Rozenberg Alex.

A doua zi am plecat la pământul cu vie, care s-a aflat în hotarul comunei Kohan, cu secretarul primăriei de la Cohani. Am inventariat toate bunurile ce s-au găsit şi acolo la vie.

Acolo am găsit ca vințilier un om sărac, cu 6 copii, lipit, membru de partid, şi după ce am stat de vorbă cu acesta, mi-a dat tot ajutorul pentru a inventaria totul ce aparținea omului proprietar.

După aceasta am venit însuşi la Marghita, la locuința fostului proprietar, unde am procedat la întocmirea formelor şi evaluarea lor până în seara zilei de 4 [martie], orele 11, când am terminat, iar lipsuri am avut pentru că nu am cunoscut aşea de bine instrucțiunile pentru inventariere.

La această casă semnalăm că la acest proprietar se găseşte câteva acte ale cumnatului său, dar noi, comisia de naționalizare, am trecut totul în inventar, nu a rămas neinventariat nimic.

Toate au mers bine, doar că administratorul este bătrân şi a cerut să fie înlocuit cu alt[ul]. Sigur că am prelucrat cu el, şi a rămas mulțumit. Paza au fost bine organizată de partidul din loc[alitate] şi de şeful de circ[umscripție] de Miliție, care face şi noaptea control la oamenii de serviciu. Vigilența au fost mulțumitoare.

Oradea, la 5.III.'949

T. Şuşman

Szabo Adalbert
Burger Alexandru
Tibor Mihály

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f. 40

42

Ant (Bihor) – *Notă telefonică privitoare la situaţia moşiei Horvath Iosif şi a câtorva dintre terenurile confiscate în satele plasei Salonta.*

La Crainic s-a executat 10 iug[ăre] 608 st[ânjeni]
La Leş, la Andrei, 30 iug[ăre] 13 st[ânjeni]
La Kenez, Andraşi, 10 iug[ăre] 106 st[ânjeni]

Referat

Chiar în acest moment s-a comunicat telefonic de la Salonta că Horvath Iosif din Ant a posedat 89 iug[ăre] 135 st[ânjeni], şi prin hotărârea Comitetului local din 28.IV.1946 s-a expropriat 2 iug[ăre] 135 st[ânjeni].

S-a luat însă în executare de ing[inerul] agr[onom] Modoran 4 iug[ăre]. Nu se găseşte nici la Ocol[ul ágricol], nici la fosta Comisie de Plasă hotărârea Comisiei de Plasă şi nici a Comisiei Judeţene. Nu are dosar.

5.III.'49

C. Jiglău

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f. 25

43

Ant (Bihor) – *Procesul verbal al şedinţei de inventariere a bunurilor moşiei Madoş Ştefan.*

Proces verbal

Dresat azi 2 martie 1949 la Oficiul Primăriei comunei Ant, judeţul Bihor, prezenţi fiind: Ponta Ladislau, delegat al Organizaţiei PMR Judeţene Bihor, Daloş Iuliu, administrator de preluare a unor exploatări şi bunuri agricole, Cs. Kovács Iosif, primarul comunei Ant, judeţul Bihor, Bujdosó Alexandru, secretarul Organizaţiei PMR din Ant şi Creţu Mihai, şeful Postului de Miliţie Ant, judeţul Bihor.

Prin prezentul constatăm că în localitatea Ant nu se găseşte locuitorul Mados Ştefan, pentru care fapt nu s-a putut trece la inventarierea averii mobile şi imobile conform dispoziţiunilor în vigoare.

Drept pentru care am dresat prezentul proces verbal, spre cele legale.

D.C.M.S.

Delegatul Organizaţiei Judeţene PMR
Ponta Ladislau
Primar:
Cs. Kovács Iosif

Administrator,
Dalos Iuliu
Şef Post Miliţie Ant
Creţu Mihai

Secretarul Organizaţiei PMR Ant
Bujdosó Alexandru

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f. 8

44

Avram Iancu (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Mişcuţa Gheorghe.*

În noaptea de 1-2 martie [1949], la ora 3 noaptea am ajuns la moşia fostului proprietar Mişcuţa Gheorghe. Echipa era compusă din 9 persoane.

Bătând la uşă, se prezintă servitoarea, [noi] întrebând dacă este acasă boierul. La aceasta, a spus că nu este acasă. A aprins lampa, am intrat înăuntru.

Patru din echipă făcea pază pe afară, la geamuri şi uşe. Imediat am căutat camera unde doarme boierul, şi boierul nu era nici într-o cameră, era plecat după informaţii la Chişineu-Criş.

Am procedat imediat la percheziţionarea camerelor şi nu am găsit lucruri de valoare nimic. Văzând că nu este lucruri de valoare, am plecat la telefon şi am telefonat situaţia.

În timpul acesta a rămas la fermă tovarăşul Boroş Avram, care nu a inventariat nimic până la înapoierea mea de la telefon. După ce am venit înapoi, am început inventarierea lucrurilor.

Paza a fost asigurată până la terminarea inventarierii, a doua zi ştiind că trebuie să sosească codiţa de topor, Stan Dumitru, a fostului moşier. L-am aşteptat pe boier la cursa Arad-Oradea, am oprit autobuzul şi am găsit pe boier în autobuz, îndată l-am arestat şi l-am trimis la Oradea.

Membrii de partid s-au conformat tocmai instrucţiunilor date de Comitetul Judeţean PMR şi miliţienii la fel.

Prin vigilenţa noastră am descoperit un tractor cu 55 cai putere, care se găsea la Chişineu-Criş, pe care în ziua de 4.III [1949] l-am şi adus la fermă. Piedici s-au lipsuri în muncă nu am avut.

Menţionez că codiţa de topor Stan Dumitru are şi 30 iug[ăre] pământ.

Responsabil de preluare
Filimon

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f. 54

45

Avram Iancu (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Nişte Iacob.*

Raport din comuna Avram Iancu

Noi, Comisia de Preluare a Inventarului [fermei lui] Nişte Iacob din comuna Avram Iancu, în noaptea de 2 martie 1949 am procedat la preluarea inventarului individului susamintit fără nici o greutate.

Ajunşi în această comună în seara zilei de 1 martie 1949, am început să desfăşurăm acţiunea după instrucţiunile primite de la Comisia Judeţeană pentru Desăvârşirea Reformei Agrare.

Din partea Organizaţiei de Bază PMR din localitate am primit tot ajutorul necesar, la fel şi din partea Miliţiei, cât şi din partea Autorităţilor administrative din localitate.

În dimineaţa zilei de 2 martie 1949, la orele 7 dimineaţa, am ţinut o şedinţă cu salariaţii, unde s-a putut vedea un spirit sănătos din partea salariaţilor, care au primit cu bucurie această reformă.

Totuşi s-a văzut că fosta servitoare a lui Nişte Iacob (Borojnai Margareta) la început nu a primit cu bucurie acest fapt, dar după o muncă de lămurire în această direcţie se poate observa [o] oarecare îmbunătăţire în atitudinea ei.

Această servitoare a fost avantajată de către fostul proprietar, şi ea spunea că îi este frică că va rămâne fără serviciu.

După o şedinţă cu toate organizaţiile politice din localitate, s-a văzut că massele muncitoare din această comună a fost indignată împotriva acestor foşti mari moşieri.

Spiritul populaţiei este sănătos, se comentează în mod just această problemă.

Greutăţi de care ne-am lovit a fost că locuitorul Stris Nicolae, care era un fel de administrator la această fermă, nu ne-a predat 1 (una) pereche hamuri care aparţineau de fermă.

La fel, tot acest individ, în timpul când deja această fermă era trecută în patrimoniul statului, a mai furat o pereche de hamuri de la ferma expropriată. Acest individ este dat în mâna Miliţiei. *Hamurile au fost aduse*[649].

---

[649] Adnotare olografă ulterioară – n.n. Augustin Țărău

Lipsurile pe care le-am avut în această acțiune a fost că am adus milițieni de la Salonta, crezând că în comuna Avram Iancu nu avem milițieni.

Munca de inventariere trebuia să meargă mai repede, deşi munca de inventariere a fost destul de mare.

La fel şi administratorul Suciu Ioan, s-a observat o delăsare în munca pe care trebuia să o depună, întrucât a venit bolnav de la Oradea, la fel el spunea că nu are dragoste față de această muncă întrucât nu are experiență în munca agricolă.

Propunem schimbarea imediată a administratorului Suciu Ioan.

Dézsi Juliu

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f. 61

46

Avram Iancu (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Stan Gheorghe.*

Raport de activitate

Ajunşi în comuna Avram Iancu, am ales [câțiva oameni] din organizația de bază [a PMR] din comună, cu care la ora 3 am pornit spre ferma lui Stan Gheorghe, însoțiți şi de Miliție.

Ajunşi la fermă, care era pe câmp, l-am sculat din somn pe mpşierul Stan Gheorghe, care, nepunând nici o rezistență, a deschis uşa şi ne-a primit. La început a crezut că suntem hoți şi vrem să-i facem rău. După ce i-am arătat delegația, s-a conformat ordinelor date.

Din partea servitorilor nu am avut nici o neplăcere. Unul singur care era la fermă nu a avut nici o atitudine duşmănoasă față de noi, din contră, ne-a dat diferite informații. Sinceritatea lui a fost cât se poate de reală.

Moşierul a fost ridicat conform instrucțiunilor primite şi trimis la Oradea la Miliție. Am mai rămas mai departe aici la fermă pentru a proceda la inventarierea bunurilor, pe care le-am terminat în ziua de 5-III.1949.

Acesta-i pe scurt raportul de activitate de la ferma [lui] Stan Gheorghe, comuna Avram Iancu, plasa Salonta.

Delegatul Comitetului PMR din Comisia de preluare

L. Bocşa

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f.n.

47

Cadea (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Südi Szábolcs.*

Acțiunea cu care am fost încredințat

Locul destinat a fost Cadea, dar proprietarul a stat cu locuința la Ciocaia. Comisia comunală am format[-o] la Cadea şi de acolo ne-am dus la locuința lui Südi S[zábolcs], unde fără nici o contrariere am putut să o ducem la îndeplinire sarcina primită, cu excepție că Dr. Südi nu a fost acasă.

Tovarăşi[i] car[e] a[u] fost aleş[i] pentru acțiunea [şi-]au făcut datoria conştient, la fel şi acei doi milițian care a[u] fost trimiş[i] de la Oradea.

Patru persoane a[u] fost transportat[e] la Oradea, car[e] sunt trecut[e] după nume în tabel.

Lucrur[i], obiecte ce trebuia[u] trimisă la Oradea, nu am găsit la ei. Lipsur[i] a[u] fost o lipsă mare că nu ştiam nic[i] unul dintre noi bine româneşte, şi nic[i] munca administrativă, mai ales lucrul de aceasta. Nu este făcut tabelele aşa cum trebuia.

Am cerut ajutor de la Primăria Cadea, dar notarul nu a vrut să [ne] dea ajutor, şi ajutorul care ne-a dat să vede după tabelele făcut[e], fără să vorbim de ajutor conştient. Asta a

fost şi o lipsă a mea, pentru că trebuia să-l prelucrez mai bine cu notarul şi să-l controlez, dar sper că în viitor o să facem mai bine.

Am ținut adunare la Cadea şi a fost peste 200 [de oamenii, care] au primit bine

Ciocaia, 4.III.1949

Todor Mihály

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f. 67

48

Cauaceu (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Okányi Ioan.*

Raport de activitate

Tov[arăşul] Fazakoş Ioan, delegatul județean [al] PMR, Kormoş Ladislau, delegatul administrativ şi Lazar Ludovic, primar, delegat în comisia de preluare.

Pentru desăvârşirea Reformei agrare, conform decretului Prezidiului Marii Adunări Naționale, au fost delegați în comuna Covaciu (Cauaceu – n.n. Augustin Țărău), la moşierul Okányi Ioan. Sosiți în comună la data de 4 martie 1949, ora 17, am format imediat comisia de mai sus şi la ora 18 ne-am prezentat la locuința moşierului Okányi Ioan, [care] împreună cu 3 persoane a fost arestat şi transportat cu maşina la Oradea.

De la moşierul Okányi Ioan, am constatat că moşierul are 7 copii în această comună, care locuiesc împreună în colonia Covaciu, având fiecare casă şi pământ separat [primit] de la tatăl lor Okányi Ioan.

Am primit ajutor de la Județeana PMR Oradea, dar nu am primit, aşa că toată operațiunea a fost rezolvată de comisia formată din 3 (trei) persoane şi plus 4 (patru) milițieni, [pe] care [i-]am cerut de la mai multe comune şi la ora 2 (două) noaptea am început să arestăm toate aceste 7 (şapte) copii ai moşierului. Aşa pe rând, luam fiecare casă şi îl puneam în maşina mare (autocamion – n.n. Augustin Țărău), iar la ora 4,30 am pornit maşina cu 22 persoane, [care] împreună cu miliția a plecat la Oradea.

Populația, fiind săracă, a fost mulțumită de Reforma agrară[650].

Covaciu, la 5.III.1949

Kormos Ladislau
Fazekás László

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 20

49

Chiraleu (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Szatmári Ştefan.*

Am sosit la ora 9,30 seara în comuna Chiraleu. Am luat legătura, după instrucțiunile primite. La orele 10 am constituit comisia comunală [de expropriere], iar la orele 2 fix, ne-am îndreptat spre comuna Mişca, unde se găsea domiciliul proprietarei şi o parte din gospodărie.

La fața locului am procedat conform instrucțiunilor primite. Fără nici o piedică a decurs această operațiune. Milițienii şi-au făcut datoria, părăsind comuna la ora 4,30 dimineața, transportați cu o căruță.

La orele 6 dimineața am început sigilarea tuturor camerelor şi dependințelor, după care ne-am deplasat cu o căruță la conacul din comuna Chiraleu, unde am procedat la preluarea tuturor bunurilor, prin inventarierea lor.

La ora 10 am sosit la domiciliul din comuna Mişca şi am început preluarea şi inventarierea bunurilor, iar la 6 după-masa s-a ținut adunarea cu locuitorii din comună, unde s-a

[650] A fost păstrată forma originală a textului – n.n. Augustin Țărău

prelucrat temeinic cu locuitorii din comună teza primită de la Jud[eţeană]. Anexăm alăturat procesul verbal de şedinţa ţinută.

Delegaţi:
Parasca Ştefan
Moza N.

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 37V

50

Chiribiş (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Steiner Andrei.*

Plecarea tovarăşilor din Oradea a avut loc la orele 19, cu maşina. Am ajuns în comuna Chiribiş, judeţul Bihor, la orele 21,30 şi imediat am luat contact cu un singur membru de partid, tovarăşul Pop Ioan, învăţător din acea comună, primarul nefiind acasă, fiind la o consfătuire în comuna Abram.

La orele 12 noaptea a venit primarul Nuţaş Florian, şi la orele 0,30 am constituit Comisiunea pentru desăvârşirea reformei agrare (comunală).

Întrucât proprietarii moşiei Steiner Iacob, care urma să fie atinsă, se aflau în comuna Marghita, ne-am deplasat împreună cu tovarăşii veniţi de la Oradea, tovarăşul Pop Ioan din Chiribiş şi cei doi tovarăşi miliţieni, Rob Ioan şi Opriş, la Marghita, descinzând la ora 3,30 noaptea la proprietatea din Marghita, care era în stăpânirea lui Steiner Andrei, Pollak Clara şi Pollak Ştefan, precum şi la Genuth Lazăr, Weisz Eva, şi imediat am luat măsurile potrivit instrucţiunilor primite.

Au fost ridicaţi şi expediaţi următorii: Steiner Andrei, Pollak Clara şi Pollak Ştefan, care au locuit în conacul proprietăţii.

În general putem spune că munca a mers bine, sarcinile fiind îndeplinite întocmai. Am primit un preţios ajutor din partea Miliţiei, care au înţeles menirea lor în acest act, precum şi din partea tovarăşului Pop Ioan, învăţător din comuna Chiribiş. Întreaga echipă a avut o comportare demnă.

În cadrul acţiunii noastre am întâmpinat greutăţi, şi în primul rând moşia fiind în hotarul comunei Chiribiş, unde noi am avut indicaţiuni a ne prezenta, în timp ce conacul era la Marghita, ceea ce a determinat deplasarea [noastră] pe jos la Marghita, punându-ne în situaţia de a fi nevoiţi să întârziem 30 de minute în executarea sarcinilor.

Întârzierea se mai datoreşte şi faptului că primarul se afla plecat din localitate. Totuşi munca a fost dusă la îndeplinire, datorită faptului arătat mai sus. Trebuie să menţionăm că conspiraţia a fost perfectă.

Marghita, la 4 martie 1949
Delegatului Comitetului Judeţean PMR
Roth Andrei

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 39

51

Ciutelec (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Wertheimstein.*

Conform instrucţiunilor primite de [la] Judeţeană [PMR], subsemnatul Waldman L[udovic], împreună cu tov[arăş]ii Geczö J[ozsef] şi Gui Petru, am pornit cu maşina, la orele 18,45, şi am sosit la Ciutelec la orele 22.

Luând contact la primăria comunală cu primarul Duruş Gavril, F[rontul] P[lugarilor], care ne-a stat la dispoziţie tot timpul, imediat ne-am dus la şcoala primară, unde s-a întrunit Organizaţia de bază, cu 8 tovarăşi din 17. Procedând conform instrucţiunilor, aici am ţinut o

şedinţă. Între timp, însă, separat am stat de vorbă cu resp[onsabilul] org[anizatoric], fiind lipsă secretarul, de la care am cerut informaţii.

După aceea am reţinut 3 tovarăşi din cei adunaţi, [pe] restul [i-]am trimis acasă. Am discutat probleme locale şi am cules informaţiuni şi de astă dată de situaţia în care se găseşte moşia pentru a cărei expropriere am venit. S-a confirmat faptul, ceea ce a ştiut tov[arăşu]l Geczö, că proprietarii nu sunt acasă, după unii se află în străinătate, şi că moşia a fost predată comunei, după ce şi fostul angajat administrativ al moşiei, cu numele de Grosz Fr[ancisc] a părăsit moşia cu două săptămâni mai înainte.

La orele 24, în prezenţa subsemnaţilor şi a primarului, ceilalţi fiind în acest timp într-o sală alăturată, am constituit comisiile, prelucrând instrucţiunile. Apoi am predat plicul adresat milițienilor, am cerut să ne fie de ajutor în munca ce o vom întreprinde, ceea ce au şi făcut conştiincios în tot timpul şi apoi, înainte de orele 3 am prelucrat cu tov[arăş]ii reţinuţi din Org[anizaţia] de bază şi cu milițienii, scopul venirii şi actul revoluţionar pe care [l-]a întreprins poporul muncitor faţă de moşierime, ceea ce a fost primit cu bucurie. Am făcut atenţi pe toţi la conspiraţia, cinste etc.

La orele 3 am început munca de luare în primire a averii, continuând-o când s-a făcut ziuă. Am găsit numai un singur angajat, un vier, care a primit cu bucurie cele întâmplate. Afară de aceasta, în grajd am găsit şi un paznic, care a fost pus de către Primărie pentru îngrijirea celor 2 boi. Pe acesta din urmă, până la noi dispoziţii, l-am încredinţat cu paza boilor şi cu celelalte mişcătoare ce se aflau în curte. Averi mobiliare, în afară de 2 boi, sunt foarte puţine: un plug, boroane, căruţă, scule de fierărie şi tâmplărie.

Moşia are 52 ha [de] pământ arabil, vie etc., şi 7 clădiri în stare proastă, dar dintre care [unele] s-ar putea folosi de casă de odihnă, sanatoriu etc., după repararea urgentă, ca să nu se strice şi mai mult.

La fostul administrator Grosz n-am găsit nimic, dar şi informaţiile sătenilor şi a tov[arăşilor] erau că acesta n-a luat nimic de la moşie.

După masă, la [ora] 6, am convocat ţărănimea săracă la şedinţă, cu ajutorul tov[arăşilor] şi a Sindicatului agricol. La şedinţă s-au prezentat frumos oamenii, circa 70-75, însă atmosfera şi entuziasmul a fost bună. teza a fost prelucrată de tov[arăşul] Waldman. Foarte greu au luat cuvântul tov[arăşii], deşi 2-3 au fost pregătiţi, iar cei care au vorbit, numai de chestii personale s-au ocupat, fără să înţeleagă însemnătatea zilei. Totuşi, prin antrenarea mai multora în discuţii şi cerând ca să ne spună necazurile din comună, au început să vorbească, şi atunci am hotărât ca a doua zi să ţinem o şedinţă cu biroul Organizaţiei de bază.

Slăbiciuni:

Deşi numărul celor prezenţi a fost îndestulător, mulţi s-au întârziat şi nu au putut lua parte efectiv la discuţii. N-am fost în stare să dăm însufleţirea ce ar fi trebuit să provoace în ei noua lege de desăvârşire a Reformei agrare. Atât membri PMR cât şi cei de la org[anizaţiile] de masă au un nivel politic foarte scăzut, ca urmare a slabei mişcare de la Org[anizaţia] de bază a noastră.

Concluzii:

În tot cursul operaţiunilor, toate au decurs în linişte şi perfectă regulă, ceea ce a contribuit, în afară de instrucţiunile ce le-am primit, şi ajutorul tov[arăşilor] din conducerea Org[anizaţiei] de bază şi a primarului şi faptul că moşia am preluat[-o] de la Primărie.

Ciutelec, la 2 martie 1949 *Waldman*

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 33

52

Cotiglet (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Kubik Francisc.*

Conform sarcinilor primite în seara zilei de 1.III.1949, împreună cu însoţitorii am sosit în satul Cotiglet. Aici, nefiind adunată Organizaţia de bază, am convocat-o imediat. Între timp am cercetat situaţia secretarului şi a încă trei tovarăşi din Organizaţia de bază, care nefiind găsit

corespunzător, după averea [pe] care a făcut-o, a fost reţinut, după ce cu restul Organizaţiei de bază a fost prelucrată campania de însămânţări de primăvară, pentru a ne da un ajutor în muncă.

La orele 24 am constituit comisia comunală pentru desăvârşirea Reformei agrare. La orele 2 am prelucrat numai în mare cu tovarăşii sarcinile ce trebuie îndeplinite. La orele 2,40 ne-am deplasat la moşia care trebuia expropriată şi la orele 3, împreună cu Miliţia şi primarul, am intrat în locuinţa fostului moşier, care nu a depus nici o rezistenţă. I-a fost adus la cunoştinţă decretul Prezidiului Marii Adunări Naţionale. După aceasta, numitul moşier a completat declaraţia asupra bunurilor ce le posedă şi procesele verbale, care după ce le-a semnat, a fost imediat îmbrăcat, şi la orele 3,45, împreună cu soţia sa au fost expediaţi cu maşina la Oradea.

Am aranjat paza şi securitatea bunurilor, după care, la orele 4,20, m-am deplasat cu două maşini la Ceica, pentru a raporta Judeţenei de executare. Pe drum, maşinei i s-a spart burduful pompei de benzină şi astfel nu am putut ajunge la Ceica, care este la o distanţă de 8 km, decât la orele 6,40, când am cerut Comisia Judeţeană şi am raportat că moşierul a fost expediat şi că operaţiunile decurg bine.

Am trecut apoi la inventarierea metalelor şi obiectelor preţioase, care în dupăamiaza zilei, la orele 14,30 au fost expediate la Oradea.

Întreaga operaţiune a decurs în cea mai desăvârşită linişte. Atmosfera în sat este liniştită şi continuăm inventarierea bunurilor, care vor fi preluate de administratorul delegat.

Vă raportăm că la moşie este un bătrân de 83 [de] ani, în incapacitate de a se deplasa şi care este ceva rudă cu fostul moşier. Acest caz l-am raportat tovarăşului Breban şi [care] mi-a comunicat că deocamdată să rămână pe loc. vă rugăm să binevoiţi a ne comunica ce vom face cu el, unde-l vom evacua, având în vedere că este bolnav, sau dacă eventual urmează a mai rămâne pe moşie.

Fostul moşier nu are decât trei servitori şi o servitoare. Unul dintre servitori, cu numele Vanuticiu Ioan, nu corespunde, fiindcă a fost unealta de încredere a moşierului. Restul sunt elemente sărace, corespunzătoare.

În dupăamiaza acestei zile vom prelucra cu sătenii însemnătatea acestui act revoluţionar.

Asupra desfăşurării muncii vom raporta.

Cotiglet, 2 martie 1949, orele 14,20
Delegat judeţean PMR în Comisia comunală pentru desăvârşirea Reformei agrare
Creţu Andrei

***

Comisia Comunală
pentru desăvârşirea Reformei agrare
Cotiglet

Comisia Judeţeană pentru desăvârşirea Reformei agrare Oradea

Urmare raportului din 1 martie 1949, vă raportăm următoarele:

În urma expedierii la ora fixată a moşierului şi familiei sale, astăzi 3.III.1949 am expediat la Oradea şi pe bătrânul rămas, care este în etate de 83 ani, bolnav, şi care fiind rudă îndepărtată cu fostul moşier, a locuit la dânsul de 10 ani. Bătrânul este de origine socială muncitorească şi a fost trimis la un nepot al său din Oradea, de unde urmează a fi trimis la fiul său care este inspector C.F.R. la Satu Mare.

Astfel, moşia este evacuată de persoanele care au locuit în ea. În ce priveşte operaţiunile de inventariere, sunt în curs.

Obiectele de valoare au fost inventariate în cursul zilei de 1.III.1949 şi expediate la Oradea. Până în prezent am inventariat produsele agricole şi inventarul viu. Nu credem că putem termina operaţiunile de inventariere în termenul fixat, întrucât este răspândit prin poduri, curţi, diferite magazii şi avem circa 180 metri steri [de] lemne de foc, care sunt deja

fasonate, la pădure, unde trebuie să ne deplasăm pentru a le lua în primire. În tot cazul, noi ne vom da silința pentru a termina cât de urgent.

În ceea ce privește securitatea și paza bunurilor, am luat măsurile necesare și sunt asigurate.

Atmosfera în comună este bună. avem câțiva săteni care au afirmat că ar avea ceva fasole în porumb la fostul moșier, ca plată a pământului lucrat în dijmă. Acestea au fost însă trecute de noi la inventar.

De asemenea, s-a prezentat reprezentantul morii naționalizate din Ceica, care pretinde că a achitat fostului moșier 10 metri steri [de] lemne de foc și nu le-a ridicat. Eu le-am comunicat că toate cele găsite în momentul exproprierii pe moșie, se trec în proprietatea statului. În tot cazul, în această privință, rugăm a ne da instrucțiunile dumneavoastră.

În privința servitorilor, aceștia s-au angajat la fostul moșier pe termen de un an, fiind salarizați în natură, în îmbrăcăminte, vite. Noi, toate cele găsite la inventar, însă le trecem, urmând ca situația salarizării lor să fie reglementată în cadrul contractului colectiv.

În raportul de ieri v-am arătat că unul dintre servitori ar fi fost mâna dreaptă a moșierului, cercetând însă cazul amănunțit, am constatat că este un element muncitor, proletar, și având în vedere că este străin, nu este din sat, ar prezenta mai multă garanție în privința gospodăririi [moșiei] și deci ar fi un ajutor noului administrator. Noi propunem ca să fie menținut în serviciu.

Gospodăria a fost rău întreținută și pentru întreținerea ei și pentru muncă va fi necesară mărirea personalului. Aceasta se va face, binențeles, în urma dispozițiunilor ce se vor primi de către noua conducere a fermei.

Raport amănunțit va urma la terminarea operațiunilor de inventariere.

Cotiglet, 3 martie 1949

Delegat județean PMR
în Comisia comunală pentru desăvârșirea Reformei agrare
Crețu Andrei

***

Comisia Comunală
pentru desăvârșirea Reformei agrare
Cotiglet

Comisia Județeană pentru desăvârșirea Reformei agrare
Oradea

Am onoarea a vă raporta că azi, 4 martie 1949, orele 16,30, am terminat preluarea inventarului mobil și imobil al moșiei expropriate, fostă proprietatea lui Kubik Francisc.

În prezent lucrăm la transcrierea materialelor verificate în formularul-inventar, procedând la evaluarea lui în lei.

Astăzi, la orele de mai sus, am dispensat de serviciu pe tovarășii:

Glitia Gavril	C.F.R. Mișcare
Nagy Vasile	C.F.R. Depoul Oradea
Bulzan Ioan	C.F.R. Depoul Oradea
Dobai Ioan	milițian

Toți cei de mai sus au fost transportați la Oradea cu autoturismul nr. 220 Oradea.

Până mâine, 5 martie 1949, orele 10 dim[ineața] vom termina complet operațiunile de inventariere și predare către noul administrator.

Vă rugăm să binevoiți a ne comunica dacă la data încheierii operațiunilor de inventariere și predare, în dimineața zilei de 5.III.1949, ne vom putea retrage și restul care am rămas încă aici și anume:

Crețu Andrei	delegat județean P.M:R. în Comisia comunală
Cepleu Vasile	de la Justiție, responsabil în comisia de predare
Galiș Lazar	milițian

Totodată, vă rugăm să binevoiți a ne comunica dacă odată cu plecarea noastră, vom transporta la Oradea una bibliotecă compusă din 477 volume, care se găsește aici. Aceasta,

binenţeles, va putea fi transportată fără dulapul respectiv, întrucât nu încape în maşină, iar drumul fiind foarte prost, un autocamion nu poate să intre pe aici.

De asemenea, se mai găseşte un pian vechi, pe care noi l-am trecut în inventarul fermei şi una maşină de scris, defectă. Vă rugăm a ne comunica dacă aceste piese vor rămâne aici sau vor fi transportate la Oradea.

Situaţia este bună şi întreaga atmosferă locală.

Cotiglet, 4 martie 1949

Delegat judeţean PMR
în Comisia comunală pentru desăvârşirea Reformei agrare
Creţu Andrei

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 28-30V

53

Diosig (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Vancea Alexandru.*

Ajungând în comuna Diosig în ziua de 2 martie 1949, orele 11, am aflat că proprietarul Vancea Alex[andru] este la rechiziţionarea (recrutarea) cailor la Diosig.

Am luat legătura cu tovarăşii din Biroul organizaţiei de partid, am organizat 5 tovarăşi pentru gardă, iar apoi am plecat pentru casă [să] punem mâna pe Vancea Alex[andru], care era la recrutare cu caii.

Am adus la Primăria Diosig. De acolo am plecat la moşia lui la Ianca Mare, [la] 2 km de comuna Diosig. Aici am găsit pe Vancea Margareta, Vancea Lia şi pe Vancea Cornelia.

După ce a declarat aproximativ averea, [l-]am pus să semneze procesul verbal. Procesul verbal a fost semnat de Vancea Margareta, mama lui Vancea Alexandru, fiind ca proprietară.

După aceea, la orele 14,30 am trimis cele 4 persoane cu maşina la Oradea. Am fost împreună cu 4 tovarăşi de la Oradea, care şi-au făcut datoria. În comisie am fost ajutaţi mult de tovarăşul notar Oláh I[oan] din Diosig.

Ca lipsuri, slăbiciuni au fost din partea noastră că am plecat de aici de la Oradea cu puţine instrucţiuni. Tovarăşul Balog [ne-]a spus numai câteva cuvinte, iar de la Miliţie la fel, mai mult nu ştiau, nimic, aşteptau instrucţiuni de la noi.

Aceste lipsuri [le-]am simţit mai ales în ceea ce priveşte complectarea inventarelor etc. asupra cărora nouă nu ni s-a spus nimic.

Cu ţăranii am prelucrat această acţiune, care au primit în general cu bucurie. Adunarea s-a ţinut cu ei la Diosig, unde au luat parte ăntr-un număr mare.

S-a organizat paza bunurilor zi şi noapte de către 3 tovarăşi, cu schimburi, cari sunt fixaţi de organizaţia de bază din comună.

Scheiner Frederic

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 64

54

Gheghie (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Mateescu Gheorghe Alexandru.*

Raport de activitate
asupra desfăşurării acţiunei de expropriere a moşierului
Mateescu Gh[eorghe] Alexandru din comuna Gheghie

Delegaţia de expropriere, formată din tovarăşii: Fuliaş Lucian, Stănescu Gheorghe, Opriş Andrei şi Vaida Alexandru, sosiţi din Groşi la 1 martie 1949, orele 21,30, cu maşina nr. 41,

condusă de şoferul Noja Alexandru, unde am găsit Miliția de la Aleşd, sosită în timp la Groşi, cât şi Organizația de Bază a [PMR], în localul Primăriei.

1) S'au verificat membrii din Organizația de Bază a [PMR] prin tovarăşul secretar al Organizației de Bază Haragoş Florian, cunoscut tovarăşului Fuliaş Lucian, din Beiuş de la Şcoala de Cadre, alegându-se 14 tovarăşi, ca cei mai disciplinați şi devotați partidului.

De asemenea, s'au luat informațiuni asupra personalului Miliției şi organelor administrative, ca primar, notar etc.

2) S'a început prelucrarea planului de însămânțări de primăvară cu întreaga Organizație [PMR], expunându-se scopul îndeplinirii acestui plan.

3) La ora 11,30 au fost selecționați tovarăşii verificați, iar celorlalți li s-a spus că vor urma la şedință seara următoare.

4) La ora 11,55 s+a format Comisia comunală pentru Desăvârşire Reformei Agrare, conform procesului verbal alăturat.

5) Având în vedere distanța dintre localitățile unde, după informațiuni, moşierul ar fi putut fi domiciliat (Gheghie şi Vadu Crişului), la orele 1, [din] 2 martie 1949, s'a intrat în fondul acțiunei, care a fost foarte bine primită de tovarăşi.

6) La orele 1,30 a fost chemta plotonierul Miliției, căruia i s+a desfăcut plicul în față, luând la cunoştință şi supunându-se întocmai, sub luare de semnătură, şi dând dovadă în tot timpul de disciplină şi capacitate, atât el cât şi ceilalți milițieni însoțitori.

7) S'a dezbătut sarcina pentru fiecare dintre tovarăşi, iar la orele 2,30 s'a procedat la vizitarea primei locuințe, unde se bănuia că ar fi proprietarul. Acțiunea s'a desfăşurat în mod normal, liniştit şi disciplinat.

Negăsind pe nimeni din administrație, s-a făcut inventarierea, după cele spuse de învățătorii Petrescu, domiciliați în Gheghie, localul şcoalei, fostă proprietate a lui Mateescu Gh[eorghe] Alexandru, şi după informațiunile primite de la tovarăşii cari cunoşteau situația.

Tot din cele spuse de învățătorul Petrescu,, a reieşit că proprietarul ar putea fi găsit la Vadu Crişului, la vărul său Mateescu V[asile] Alexandru, lăsându-se la Gheghie, împreună cu învățătorul, doi tovarăşi buni şi un milițian, pentru a nu se face nici un'a înstrăinare, întocmai, noi ne'am deplasat la orele 3 mai departe spre Vadu Crişului.

8) La Vadu Crişului s'a procedat identic, în ceea ce priveşte comportarea. Atât noi, cât şi tovarăşii însoțitori am fost dezamăjiți negăsind în localitate pe moşier şi [pe] nici un alt conducător administrativ, numai pe vărul său, Mateescu V.Alexandru, care ne-a arătat un act de vânzare-cumpărare asupra imobilului [în] care domicilia şi a terenului înconjurător, act după care s'a luat una copie şi 2 declarațiuni ale învățătorilor Petrescu, pe care le anexez, deoarece vânzarea a fost făcută în anul 1946.

9) Am procedat şi aici la inventarierea bunurilor mobile, precum şi a produselor agricole aflate într'o magazie proprietatea lui moşierul expropriat, asupra cărora vărul său avea pretenție de proprietate, dar pe care nu le'am luat în seamă.

10) După îndeplinirea acestora, la orele 5,45 ne'am înapoiat la Gheghie, lăsând acele 2 tovarăşi şi un milițian, care să supravegheze asupra bunurilor şi asupra mişcărilor vărului proprietarului şi a nu fi lăsat să se depărteze din casă.

11) Sosind la Gheghie, s-a procedat mai amănunțit la inventarierea şi valorificarea bunurilor mobile şi imobile, precum şi a terenurilor din această comună, închizând şi sigilând podul în acre se aflau cerealele specificate în formularul de inventariere.

12) În continuarea muncii, aici au rămas tovarăşii Stănescu şi Opriş, iar tovarăşul Fuliaş şi tovarăşul notar Țibec, din comuna Groşi (care venise dimineața după noi, fiind chemat), au plecat în comuna Groşi, verificând şi inventariind terenurile, mobilele şi imobilele aflate în această comună, sigilându-se încăperile unde sunt păstrate.

13) Tot în ziua de 2 martie 1949, orele 12, 30, ne'am înapoiat din nou la Vadu Crişului pentru continuarea şi desăvârşirea inventarierii.

14) Tovarăşul Fuliaş, la orele 18,30, a plecat la Gheghie, unde s'a prelucrat cu massa importanța actului de desăvârşit, de partidul nostru, pentru exproprierea moşiilor rămase.

15) În ziua de 3 martie 1949, orele 7, tovarăşul Fuliaş a revenit la Vadu Crişului, de unde împreună am plecat pentru inventarierea bunurilor aflate în localităţile Luncşoara, Peştere, Şuncuiuş şi Zece Hotare.

16) La orele 15 ne'am reîntors la Vadu Crişului, procedând la punerea în siguranţă a mobilelor şi cerealelor inventariate şi pentru închide[rea] şi sigilarea lor.

17) La orele 18 am venit la Groşi, procedând la îndeplinirea formalităţilor de inventariere şi evaluare a întregului inventar patrimonial, lucru pe care l'am desăvârşit azi, 3 marftie 1949, orele 12.

- S'a prelucrat cu zovarăşii din organizaţiile de bază din localităţile unde se află bunurile pentru a supraveghea cu luare aminte asupra posibilităţilor de înstrăinare şi distrugere [a acestora], cât şi cu organele de ordine şi administrative.

- Cu tovarăşul administrator Opriş Andrei s'a[u] prelucrat sarcinile ce îi stau în faţă cu administrarea acestor bunuri, cât şi compunerea unui plan de muncă pe o perioadă de 7 zile (de la 4-10 martie 1949), atrăgându-i atenţiunea asupra vigilenţei şi modului de organizare de prime măsuri.

- În general, acţiunea s'a desfăşurat în bune condiţiuni, după planul de muncă dinainte întocmit, evidenţiindu-se partidul prin munca depusă de tovarăşii Organizaţiei de Bază, cât şi organele administrative locale şi miliţiene, în tot acest timp fiind încontinuu lângă noi pe teren şi dând dovadă de devotament şi abnegaţie.

- Spiritul masselor largi, sărace, [era] în plină agitaţie de mulţumire. S'a putut observa în rândul celor înstăriţi o atitudine duşmănoasă şi de teamă.

- Am întâmpinat greutăţi prin faptul că moşia este întinsă peste mai multe comune, iar drumurile de la una la alte, fiind făcute pe jos, ne'au răpit din timpul de muncă.

O altă greutate a constat în faptul că nu am avut de unde a lua lămuriri concrete, fostul administrator, Varga Emeric, cu domiciliul în Aleşd, fiind internat în spital, iar învăţătorii Petrescu, din Gheghie, domiciliaţi în fosta casă [a] lui Mateescu (actualmente local de şcoală), cât şi vărul său Mateescu V. Alexandru, au dovedit o rea voinţă şi încăpăţânare în ceea ce priveşte desluşirile.

- În ceea ce priveşte complectarea formularelor de inventariere, nu au putut fi complectate întocmai, neputânf fiind evaluate exact, deoarece anumite bunuri nu sunt specificate în instrucţiuni.

- Cantitativ, atât terenurile cât şi cerealele au fost trecute cu aproximaţ[ie].

Groşi, la 4 martie 1949

Cu salutări tovărăşeşti,
Fuliaş Lucian

În seara zilei de 2.III.'949, orele 18,30, s'a ţinut Adunarea Populară în Gheghie, la Şcoala Silvică, unde au participat 135 cetăţeni, aclamându-se însemnătatea actului de expropriere, după teză, o manifestaţie afectuoasă a fost făcută de tovarăşii ce au luat parte[651].

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 9-10

55

Ghiorac (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Tisa Gheorghe.*

Raport

Asupra desfăşurării acţiunii de naţionalizarea a bunurilor foste proprietatea lui Tisa Gheorghe din comuna Ghiorac, judeţul Bihor.

Am sosit în comună la ora 20,30. Oameni a fost din organizaţia de bază, câţiva, şi a fost aleşi tovarăşii, au fost reţinuţi pentru prelucrarea materialului conform instrucţiunilor primite.

[651] Notă olografă ulterioară – n.n. Augustin Ţărău

La ora 3 a sosit comisia la locul destinat şi instrucţiunile au fost executate. Greutăţi în executare nu am avut, în timp de 20 minute a fost ridicat [moşierul]. Imediat am început inventarierea bunurilor, unde am avut greutăţi şi slăbiciuni, din cauză că nu am găsit nici un inventar despre bunuri şi nu am cunoscut situaţia ceea ce avut el, decât la controlul amănunţit.

Administratorul a fost foarte fricos şi nu a avut atitudine de bolşiovic, şi din această cauză lucrurile a mers greu şi din partea mea.

Ghiorac, la 5 martie 1949

Virágh Alexandru

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 12

56

Ghiorac (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Nagy Carol.*

Demersurile pregătirii acţiunii s'au executat conform ord[inelor] şi instrucţiunilor primite, fără să se ivească ceva greutate.

Executarea ridicării moşierului Nagy Carol nu s'a putut efectua deoarece susnumitul s'a aflat domiciliat la Timişoara, unde locuieşte în imobilul său propriu. Afirmativ, mai are şi alte averi, chiar şi la Budapesta.

La moşie îi ţinea locul fratele său, Nagy Andrei, care însă la ora executării tot nu se afla la moşie. Era plecat în oraşul Salonta, în vizită la ceva cumnat.

Trebue ştiut că moşia în cauză se află la o distanţă de 11 km de Salonta. Maşina care a venit pentru a-l ridica pe numitul, pe baza informaţiilor primite, întorcându-se a găsit pe numitul la adresa indicată şi l-a ridicat.

Nagy Andrei a refuzat categoric semnarea declaraţiei şi a proceselor verbale tip, motivându-se că nu el este proprietarul.

Moşierul Nagy Carol avea un tractor propriu, care în ziua de 1.III.1949 era ridicat de SMT Ghiorac pentru planului de însămânţări. Tot aşa a fost ridicat şi un plug cu trei fiare, tot proprietatea moşier[ului] Nagy C[arol].

Toată moţia, la luarea în primire, s'a prezentat într'o stare deplorabilă. Maşinile şi uneltele agricole nu erau deloc pregătite pentru campanie şi ţinute în atâtea părţi câte bucăţi erau. Terenurile, de asemenea, nepregătite îndeajuns. Toată moşia era în voia soartei.

Salonta, la 2 martie 1949

Administrator,
ss. indescifrabil

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 52

57

Ghiorac (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Matei Ioan.*

Raport

Despre desfăşurarea muncii de preluare şi inventariere a fermei fostă proprietatea Matei Ioan din comuna Ghiorac. În ziua de 2 martie 1949, conform instrucţiunilor primite, ne-am deplasat la conacul Matei din hotarul comunei Ghiorac, cu doi căruţe însoţite de 2 miliţieni şi 9 muncitori, membri de partid, din comuna Ghiorac.

Conacul se află la o depărtare de 7 km de comuna Ghiorac, unde am ajuns la orele 3, şi imediat am trecut la sechestrarea bunurilor. La conac nu a fost proprietarul, numai 3 familii de muncitori de al lui, el locuind în comuna Talpoş, judeţul Bihor, plasa Tinca.

Fiind[că] era în plasa Tinca comuna Talpoş, [echipa] nu s-a putut deplasa la faţa locului pentru a fi ridicat Matei Ioan, fiind la o depărtare de 16 km, şi trebuia trecut cu căruţa

prin Criş, fiind[că] podul este stricat. În aşa fel că, în data de 2 martie [1949], la orele 11 şi 30, a fost ridicat Matei Ioan din comuna Talpoş. Şi am început la preluarea şi inventarierea bunurilor.

Greutăţi în lucru şi lipsuri:

În primul rând nu am putut cuprinde munca în aşa fel ca să fie un real folos.

Nu ne-am putut înţelege cu tovarăşul administrator, fiind[că] am avut aprecieri contrare în modul de inventariere şi nu am putut raţionaliza munca ca să fie cu mult simplificată.

Tovarăşul administrator nu şi-a dat interesul pentru ca munca să meargă cât mai repede, s-a făcut comod, şi în scriptologie nu mi-a dat ajutor suficient, spunând că nu se pricepe, de şi în multe cazuri a fost atras atenţiunea de către tovarăşul Costea Constantin.

Eu, din partea mea, propun schimbarea administratorului Ardelean Geza, fiind[că] nu poate cuprinde munca îndestulător de a duce un folos cât mai mare RPR.

Demi Sandor

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 28

58

Ghiorac (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Besseney Zoltan.*

Raport

asupra desfăşurării acţiunilor de naţionalizare a bunurilor mobile şi imobile fost[e] proprietatea lui Besseni Zoltan din comuna Ghiorac, judeţul Bihor

S-a ajuns în comună la ora 20,30, unde fiind membrii de p[artid] adunaţi, am procedat la prelucrare conform instrucţiunilor.

La ora 22,55, sosind la locuinţa lui, cei 12 muncitori din comună au fost repartizaţi pe la posturi, iar la ora 3 am intrat în locuinţa fostului proprietar şi în termen de 29 minute a semnat declaraţiile şi procesele verbale, fiind evacuat la ora 3,20.

După evacuarea lui am procedat la inventarierea bunurilor mai preţioase şi apoi la inventarierea tuturor bunurilor. În decursul acestei lucrări am avut greutăţi şi slăbiciuni din cauză că am evacuat fostul administrator al fostului proprietar, şi necunoscând multe lucruri, lucrările au mers cu întârziere, administratorul delegat fiind foarte comod şi aceasta s-a efectuat cu întârziere.

Slăbiciunea mea a fost că nu am ştiut să organizez munca, cu toate că tovarăşul Costea de câte ori a venit, totdeauna m-a urgentat.

Tovarăşii Costea, Szilagyi, care făcea parte din Comisia comunală, de câte ori venea la noi, numai ne urgenta, dar nu ne dădea nici o lămurire asupra felului cum trebuie să procedăm.

Toate acţiunile s-au terminat la ora 21 în ziua de 5 martie 1949.

Oradea, la 6 martie 1949

Paşcu Traian

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f.n.

59

Ghiorac (Bihor) – *Raportul general al delegaţilor PMR însărcinaţi cu conducerea acţiunilor de expropriere a moşiilor Matei Ioan, Tisza Gheorghe şi Besseney Zoltan.*

Raport

În ziua de 1 martie 1949, la ora 8 şi 30 am sosit în comuna Ghiorac, unde organizaţia de partid a fost convocată pentru şedinţă.

Conform instrucţiunilor, am început cu prelucrarea importanţa însemânţărilor de prima vară. După prelucrare au fost alese omini care [au] rămas pentru mai departe pentru a continua prelucrarea anterioară.

La orele 24 a fost format[ă] comisia comunală, [din] care a[u] făcut parte tovarăşul Costea Cons[t]antin, delegatul Comisiei Judeţene [a] PMR, primarul comunei Ghiorac, Ökrös Ştefan şi administratorul Stana Gheorghe.

La ora 1 a fost dat în cunoştinţa Miliţiei [ordinul], sub luare de semnătură, din cauza că echipa 1 a trebuit să plece la o distanţă de 7 km cu căruţe. Plecare[a] a fost la orele 1 şi 30 la ferma fostă proprietate[a] lui Matei Ioan.

A doua plecare, la distanţa de 2 km, a fost la orele 2 şi 30 la ferma fostă proprietate[a] lui Tisza Gheorghe. A treia plecare a fost la orele 2 şi 40, la distanţa de 1 km, la ferma fostă proprietate[a] lui Bessenyei Zoltan.

Executarea ridicări[lor] s-a făcut în 20 de minute, numai în afară de Matei Ioan, care nu s-a găsit la conac, şi era cu locuinţa în comuna Talpoş, plasa Tinca. În noaptea respectivă nu ne-am putut deplasa la faţa locului, decât a doua zi, şi la orele 11 şi 30 a fost ridicat din comuna Talpoş.

Restul indivizi[lor] ridicaţi au fost expediaţi la Oradea la orele 3 şi 50. Greutăţi la preluarea bunurilor s-a observat fiindcă nu a fost ţinut de foştii proprietari nici o administraţie şi nici un inventar pe baza căruia s-ar fi putut începe munca cu mult mai uşor.

S-a[u] observat slăbiciuni din partea tovilor delegaţi, delegaţi în comisia de preluare, ca[re] nu a[u] ştiut cum să procedeze în mod revoluţionar la preluarea bunurilor şi a inventarierii. S-au ocupat cu multe mărunţişuri care nu au fost aşa de importante, chiar administratorii delegaţi sunt foarte slabi şi fricoşi, şi din această cauză s-a[u] ivit discuţii între delegaţi şi administratorii delegaţi.

Tovarăşii delegaţi şi administratorii delegaţi nu au fost destul de hotărâţi în unele chestiuni, şi din această chestiune la ferma Besseney s-a[u] ivit zvonuri cu inventarierea maşinilor agricole (semănătoare) care sunt proprietatea locuitorilor din comună. A fost încântărit pentru campania de însămânţări de primăvară, şi tovii a[u] vrut să treacă în inventar şi aceste maşini de semănat.

Oradea, la 6 martie 1949

Coste Constantin
Jmó Sándor
Vergil Alexandru

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 54

60

Hodoş (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Bartos Adorián.*

Acţiunea s'a decurs destul de bine. Tov[arăşii] din comună s'a bucurat şi a fost primit cu mare plăcere când a fost prelucrat cu ei pentru ce am venit noi.

Prelucrarea indivizilor a durta 45 minute. Când a îmbrăcat, unu dintre ei a vrut să ascunde în pantof un ceas de aur, dar a fostă văzută şi a fost luat de la ei.

Miliţia alucrat foarte bine, şi aice trebuie să amintesc de şeful Miliţiei, Şandor, [care] a depus o muncă foarte bună şi mult ajutor a dat tot timpul. A stat cu mine până la terminare.

Şedinţa a fost ţinută cu tov[arăşii] săraci din comuna Hodoş, când a fost arătată noul reformă agrară. A fost luat cu mare bucurie şi a fost dat multe întrebări, că mai sunt şi cheabur în comună, şi pe ei când le dăm afară din comună.

Hodoş, 1949.5.III

ss. indescifrabil

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 86

61

Hodoş (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Goldstein Adalbert.*

La ora 22 am sosit în comuna Hodoş, pl[asa] Sălard. La ora 24 am format comisia de comunale şi comisia de preluare.

Proprietarul nu a locuit în comuna Hodoş. La ora 4 am preluat moşia în com Hodoş.

La ora 8 am primit maşina ca să plecăm la comuna Marghita, unde am ridicat proprietarul. După aceia am preluat în inventar toate mobile[le] şi inmobile[le] ce s-a[u] găsit în comuna Marghita.

Am primit ajutor din partea partidului [din] Marghita. Cu inventarul am terminat în ziua [de] 3 [martie 1949], [pe] care [l-]am predat la tovarăşul administrator.

Din partea tovilor de la Oradea, a[u] dat ajutor, a[u] avut purtare tovărăşeşte.

Marghita, 4.III.'949

Pusztai Alexandru

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 87

62

Inand (Bihor*)* – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Markovits Emanuil.*

Raport

În legătură cu desăvârşirea acţiunei reformei agrare din noaptea de ½ III.1949, sosind la locul indicat, în comuna Inand, la orele 20,30, organizaţia de bază a PMR-ului n'a fost întrunită.

Convocând imediat organizaţia de bază pentru o şedinţă în legătură cu prelucrarea campaniei de însămânţări, luând legătura şi cu miliţienii care au asistat, la orele 24 ne'am retras pentru a alcătui Comisia comunală pentru inventarierea bunurilor mobile şi imobile ale fostului moşier Markovits Emanuil.

În comisie luând parte tovarăşul Klein Iosif, administrator delegat de PMR, Jszák Iosif, Cionca Dumitru, delegaţi din partea Comisiei Judeţene PMR şi primarul comunei Inand, Maier Dumitru.

După alcătuirea comisiei s-a luat contact cu Miliţia, în faţa cărora am desfăcut plicul, înmânându-le ordinul Miliţiei Oradea, de care au luat cunoştinţă şi semnând pe verso.

Revenind la tovarăşii cu care am stat de vorbă, explicându-le că ne stă în faţă o sarcină foarte mare de îndeplinit, şi pe care i'am reţinut până la ora 2, când ne'am deplasat la ferma de mai sus.

Aici ajungând, n'am găsit absolut pe nimeni, uşile închise, pe care le'am desfăcut, şi înăuntru am găsit obiectele fără valoare, trecute în inventarul pe care l'am anexat.

După orele 5 am raportat telefonic situaţia tovarăşului Silaghi de la judeţ. La data de 2 martie 1949 am convocat adunare pentru muncitorii Sindicatului [Agricol], unde am prelucrat teza dată de PMR, [la care] au luat parte circa 50 persoane.

Inand, la 3.III.1949

Delegat PMR
Tov. *Csák Iosif*

Delegat administrator
Klein Iosif

Delegat PMR comunal
Tov. *Cionca Dumitru*

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 11

63

Ioşia (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Jakabfi.*

Raport

despre mersul activității, privitor la inventarierea fermei fost[ă] proprietatea lui Jakabfi Ladislau.

Ajuns în comună am asistat la şedința Organizației de Bază [a PMR], după care am oprit în biroul Primăriei 10 tovarăşi, dintre cei mai săraci, cu care am executat misiunea.

În urma inițierii tovarăşului primar şi notar, cari au făcut parte din Comisia de inventariere, ce [a] procedat conform instrucțiunilor, inițiind totodată şi pe tovarăşii miliției, care erau deja în comună când am sosit, ocupând un loc retras în localul Primăriei, respectând întocmai instrucțiunile ce le-au primit.

La 3 fără 20 minute am pornit spre sediul fermei. Greutatea care ne-a stat în cale a fost că la ferma fost[ă] Jakabfi Ladislau, Penitenciarul din Oradea, care administrează din 1947 ferma, avea gardieni înarmați.

Mi s-a explicat acest fapt de către tovarăşul notar înainte de a porni la muncă, dar prin atenție deosebită am reuşit să punem stăpânire pe fermă, imobilizând orice acțiune contrară. Gardienii Penitenciarului, în exercițiul funcțiunei lor, au înțeles deîndată ce li s-a explicat, şi nu s-au opus. Totuşi cereau să fie anunțat directorul Penitenciarului, fapt pe care nu l-am admis până la ora 7,40.

La toată acțiunea am avut concursul nemărginit al tovarăşilor milițieni Tanc Lazăr şi Man Ioan, care nu au precupețit deloc nici atunci când li s-a pus în față faptul că vom avea de a face cu oameni înarmați, respectând angajamentul luat deîndată ce li s-a pus în față problema.

Arat totodată că tovarăşul Pituț Petru, primarul comunei Sântandrei, şi tovarăşul notar Domocoş Dan Vasile, când le-am propus problema în secret [au spus]: „Vom sta la dispoziție la orice eveniment vom întâmpina şi regretăm cî nu avem de a face cu proprietarul fermei" şi şi-au luat angajamentul că nu se vor retrage până la îndeplinirea misiunei.

Închei raportul cu aceea că acțiunea a decurs în mod planificat.

Sântandrei, la 3 martie 1949

Semnat:
ss. indescifrabil

În acțiunea îndeplinirii sarcinei primite, am îndeplinit întocmai instrucțiunile, întâmpinând şi greutatea că ferma era în exploatarea Penitenciarului din Oradea, care avea acolo gardieni înarmați.

În acțiune s-au evidențiat tovarăşii milițieni Tanc Ioan şi Man Ioan, tovarăşul Grünstain Ladislau, Corne, Taubner Cornel, precum şi tovarăşul notar Dumea Vasile şi tovarăşul primar Pituț Petru.

Acțiunea a decurs în mod planificat şi bine. Propunem cercetarea fostului proprietar Jakabfi L[adislau], care se găseşte în Oradea, pentru a declara şi celelalte proprietăți.

Sântandrei, la 3.III.1949

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 16-17

64

Lăzăreni (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Popescu.*

Acțiunea s-a desfăşurat conform instrucțiunilor primite. Greutăți, în general, în afară de aceea a stabilirii suprafeței exploatării expropriate, care s-a rezolvat cu concursul C[ărții] Funduare Ceica, n-am întâmpinat.

În dimineaţa zilei de 2.III.1949 s-a lansat în comună zvonul că partizanii au ridicat pe comunişti şi că a început războiul. Zvonul s-a combătut de la om la om şi în adunarea din dupăamiaza acelei zile, de la şcoală, unde au participat 160 persoane.

Ţărănimea săracă şi cu puţin pământ a primit cu bucurie măsura iniţiată de partid şi însuşită de guvern, iar membrii Organizaţiei de bază din comuna Lăzăreni, opriţi pentru acţiune, în număr de opt, printre care primarul şi secretarul Organizaţiei, ne-au dat un concurs nelimitat pentru ducerea la sfârşit a sarcinei.

Oradea, 4.III.1949 *Litvin Florian*
Jercan Ioan

***

Munca a decurs în bune condiţiuni, am primit tot ajutorul din partea tovarăşilor din comună. Spiritele locuitorilor din această comună au manifestat o mare bucurie, pentru că acest nemernic a exploatat întreaga populaţie săracă din această comună.

Când am făcut adunarea populară, în ziua de 2.III, orele 7 seara, şi am prelucrat cu locuitorii actul de naţionalizare, [oamenii] au primit cu mare bucurie şi am primit tot ajutorul din partea lor, ba chiar cu ajutorul lor am descoperit multe lucruri cari erau dosite.

Lipsurile pe care le-am avut, administratorul Meseşan Traian, pe care l-am avut cu mine, nu a dat importanţă acestei munci, nu am primit nici un ajutor din partea lui, întotdeauna a stat izolat sau ocupat mai mult de femei.

Când am făcut inventarierea, totdeauna se ocupa cu alte probleme, cu toate că i-am tras atenţia nu s-a îndreptat.

ss. indescifrabil

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 31

65

Leş (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Roxin Gheorghe.*

Subsemnatul m-am deplasat, împreună cu doi tovarăşi delegaţi, cu doi îndrumători trimişi de Judeţeană şi cu doi miliţişti, în comuna Leş (Plasa Centrală). Conform dispoziţiunilor, am luat legătura cu secretarul Organizaţiei de bază, care mi-a arătat că populaţia se va bucura de faptul desăvârşirii Reformei agrare, căci acest teren a fost deja expropriat în anul 1945, însă proprietarul a aranjat la ministere ca să reprimească terenul.

Împreună cu primarul şi agitatorii din comună, ne-am deplasat la fermă, unde n-am găsit pe proprietar, care locuieşte la Oradea. Am găsit numai pe prepusul său (administrator – n.n. Augustin Ţărău), care nu a arătat nici o împotrivire. A iscălit procesul verbal de predare, după care a fost înaintat.

Moşia este părăginită, inventarul mort (utilajele agricole – n.n. Augustin Ţărău) în stare defectă, vitele slăbite, aproape incapabile de muncă. Semînţe nu am găsit, căci proprietarul le-a plătit *„spre a-ş plăti impozitul”*.

După terminarea lucrărilor [de inventariere] am ţinut o adunare populară în prezenţa a peste 250 de persoane – mai mulţi n-au încăput în localul şcolii – unde prelucrarea [acţiunii] a fost primită cu vii aplauze. [Oamenii] şi-au luat angajamentul să acorde tot sprijinul fermei.

Probleme ridicate:

Deoarece proprietarul a vândut, fără autorizaţia organelor competente, circa 39 iugăre [de pământ, oamenii întreabă] *„ce se va întâmpla cu acei care au cumpărat pământ?”*

O parte din pământ, circa 6 hectare, a fost lucrat în colectiv de câţiva ţărani, prin aprobarea comunei. Ce se va întâmpla cu ei?

[Oamenii întreabă] dacă se va lua pământul de la cei împroprietăriţi prin Reforma agrară?

După prelucrare [oamenii] au ovaţionat PMR-ul.

Am ţinut o consfătuire extraordinară cu Organizaţia de bază, arătându-le [tovarăşilor] sarcina în legătură cu munca de lămurire, cu sprijinirea fermei, cu campania de însămânţări şi alte probleme la ordinea zilei. Tovarăşii au înţeles problemele şi ne-au dat ajutor în munca de lămurire pe care am dus-o în comună. Agitatorii veniţi de la Judeţeană au stat de vorbă cu ţărănimea muncitoare, ducând o muncă de lămurire printre ei.

Schwartz Emil
del[egat] nr. 1

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 19

66

Margine (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Man Ileana.*

Subsemnatul, m-am deplasat împreună cu un delegat al Judeţenei şi [cu] administratorul, în ziua de 1 martie 1949, în comuna Margine, pentru desăvârşirea Reformei agrare.

La ora 9,45 am ajuns în comună, unde am găsit Organizaţia de bază adunată la Primărie. După ce am stat de vorbă cu secretarul Org[anizaţiei] de bază, întrebând cine este cel mai sărac şi [mai] cinstit [membru] din organizaţie, am trecut la prelucrarea importanţei însămânţărilor, după care am reţinut tovarăşii necesari pentru pază, trimiţând pe restul acasă.

La ora 24 am constituit comitetul comunal şi comisia de preluare, prelucrând cu ei importanţa acestui act, după care am făcut un plan.

La ora 2,30 am predat scrisoarea miliţienilor [şi] am pornit la moşia lui Man Ileana, care era la o depărtare de 3,500 km, ajungând [acolo] la ora 3.

Pe moşie nu am găsit-o pe proprietară,, deoarece nu este în ţară, nu a venit acasă din deportare. Moşia fiind dată în chirie pentru Comitetul de retratificare (?), am găsit un singur muncitor, care nu a arătat nici o împotrivire. Imediat după aceasta am început inventarierea moşiei.

Clădirile [le-]am găsit într-o stare de ruină, neîngrijite.

La orele 17 am făcut o adunare populară, unde au luat parte peste o sută de plugari, prelucrând cu ei importanţa desăvârşirii Reformei agrare.

În timpul şi după prelucrare, s-a văzut în mijlocul ţărănimii sărace o atmosferă bună, iar între mijlocaşi pasivitate.

Delegatul judeţean,
Huber Ioan

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 38V

67

Mădăras (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Pápai.*

Echipa nr. 25 Mădăras
Salonta

Raport de activitate

Echipa nr. 25, alcătuită din Coman Gheorghe, delegat PMR în Comisia comunală, Paşca, administrator delegat, Moşneguţ Petru, membru în comisia de preluare, Molnar Alexandru şi Gabor, muncitori din Oradea, ne-am deplasat la Primăria comunei Mădăras în seara de 1 martie [1949], unde am găsit adunaţi 11 membri de partid, în şedinţă de organizaţie de bază.

Stând la discuţii cu câţiva tovarăşi, am aflat că primarul nu este prea cinstit, având legături cu chiaburii, şi am luat legături mai strânse cu Maghiar Teodor, care am aflat că cunoaşte mai bine tovarăşii şi e mai cinstit, cu care am verificat 3 tovarăşi necesari pentru acţiunea pornită, fără ca să ştie el despre ce ar fi vorba.

Pe urmă am luat legături cu şeful postului Miliţiei, care era chiar la Primărie, spunându-i că voi discuta ceva cu el mai târziu, [lucru cu] care a fost de acord.

Am luat apoi informaţii despre moşia lui Pápai Ioan, care am aflat că locuinţa lui este la Salonta, precum şi moşia (pământul) este la marginea comunei Salonta, dar în hotarul [satului] Mădăras. Deci a trebuit să ne pregătim a pleca la Salonta în acţiune.

Am luat parte la şedinţa de Organizaţie de Bază, unde am prelucrat campania însămânţărilor şi alte probleme. După şedinţă am oprit pe secretarul Organizaţiei de Bază şi încă pe un tovarăş, cărora le-am spus ca să aştepte că vom avea ceva de discutat.

Apoi am discutat cu tovarăşul Paşca şi cu moşneguţ asupra primarului, [pe] care nu l-am găsit corespunzător în Comisia de reformă agrară, şi căzând de acord cu tovii, am propus pe Maghiar Teodor, membru în comisia interimară şi membru în Biroul Organizaţiei [de Bază PMR].

La ora 12 noaptea ne-am întrunit cei cu delegaţii şi cu Maghiar T[eodor], formând Comisia de reformă agrară şi prelucrând actul revoluţionar votat de Prezidiu.

Am încheiat un proces verbal de constituirea Comisiei de reformă agrară. Apoi am chemat şeful de post, care a spart plicul şi a cetit instrucţiunile, care a semnat de luare la cunoştinţă şi apoi şi-a pregătit un soldat, dar încă nu ştia ce trebuie să facă precis.

La ora 1, după miezul nopţii, am plecat spre Salonta, unde trebuia să începem acţiunea, şi ajungând am intrat la partid, de unde am cerut informaţii mai precise despre situaţia lui Pápai care trebuia expropriat. La partid erau mai mulţi tovarăşi care aşteptau să înceapă munca.

La ora 3 fix am plecat la locuinţa lui Pápai Ioan, a cărui poartă a fost închisă. Am bătut puţin la poartă, dar nu a venit nimeni, apoi n-am mai bătut, ca să nu trezim lumea din somn şi mai ales că locuia alături feciorul boierului Pápai, care s-ar fi alarmat repede.

Am trecut întreaga echipă pe altă stradă, intrând prin grădini, iar doi au stat la poartă în stradă. Am deschis şi uşa la stradă şi au intrat şi cei doi în curte. Delegatul Comisiei interimare a bătut la uşa casei şi a eşit soţia lui Pápai şi a deschis uşa. S-a intimidat când ne-a văzut şi vroia să strige, dar am molcomit-o, spunând[u-i] să ne declare câtă sămănătură are.

Duă ace[a] am intrat în camera unde era şi soţul ei. După ce ne-am asigurat să nu aibă arme, i-am explicat decizia Prezidiului RPR şi am comlectat declaraţia lui despre averea sa, care a iscălit-o, dar nu a declarat totul.

Apoi i-am spus să se îmbrace, şi văzând că femeia era foarte emoţionată şi era să plângă, noi i-am spus să se îmbrace, să vină la Primărie ca să iscălească diferite declaraţii şi procese de expropriere. S-a îmbrăcat, şi şeful de post şi cu un tovarăş muncitor a plecat cu ei la postul Miliţiei, apoi [au] venit înapoi.

Imediat am organizat paza afară şi înăuntru, peste tot, apoi am plecat la [sediul local al] partid[ului] ca să dau raportul la Judeţeană. Apoi am discutat cu Comisia cum să începem inventarul. Am luat pe camere inventarierea, aflân hăinării diferite şi descoperind diferite obiecte valoroase ca: ceasuri de aur, lanţ, inele, cercei, nasturi etc. precum şi diferite medicamente, cari au fost împachetate şi sigilate şi le-am trimis la Oradea.

Am terminat inventarierea întregului mobil şi imobil vineri, 4 martie, şi am început să le trecem în procesul verbal şi să întocmim situaţia despre cele aflate, care lucru a continuat până sâmbătă, 5 martie, la ora 3 după masa.

Greutăţi, lipsuri:

Am găsit diferite lucruri [la] care nu le-am cunoscut valoarea şi nu am ştiut cum să le valorificăm. Cereale[le] şi diferite produse, ne având nici timp nici mijloace[le] necesare, ca cântar şi oameni, nu le-am putut preciza nici cantitatea şi nici valoarea sută la sută.

Apoi tovarăşul delegat administrator caută să facă sectar munca, neîntrebând pe ceilalţi tovi, şi nu era în multe cazuri nici de acord cu diferite propuneri a[le] noastre. Nu avea grijă de bunurile găsite, risipindu-le.

Salonta, la 5.III.1949

Gheorghe Coman

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 62

68

Palota (Bihor) – *Procesele verbale ale şedinţelor de constituire a comisiei de inventariere a bunurilor moşiei Jakabfi Ladislau.*

Proces verbal

Dresat azi 1 martie 1949 în localul Primăriei, în camera izolată a comunei Sântandrei, la orele 24. Prezenți fiind: tovarăşul Uivaroşan Aurel, delegat nr. 1 de Comitetul Județean PMR, Boroş Iuliu, delegat administrator nr. 1, muncitor delegat din partea Jud[eţenei] PMR, Tauber Cornel, delegat din partea Comitetului Jud[eţean] PMR în echipa de preluare a fermei, fostă Jakobfyi Ladislau din comuna Sântandrei, precum şi din partea administrației locale, Pituț Petru, şi Dumea Dan Vasile, notar.

Susnumiţii ne-am întrunit în şedinţă, pentru studierea instrucţiunilor şi pregătirea planului de operaţie privitor la inventarierea fostei moşii a lui Jakobfyi ladislau, situată în comuna Sântandrei, satul Palota.

Am procedat apoi la instruirea tovarăşilor care vor sprijini munca de inventariere.

Drept pentru care am încheiat prezentul proces verbal într-un singur exemplar, în baza Decretului nr.___/1949___.

Delegat principal nr. 1
Aurel Uivaroşan
Delegat administrativ
Boroş Iuliu
Delegat în echipa de preluare
Tauber Cornel

Din partea Administrației comunale
Primar:
Petru Pituț
Notar:
Dume Dan Vasile

Proces verbal

Dresat în adunarea tovarăşilor ce vor sprijini acţiunea impusă de Decretul nr. ___/1949, azi 2 martie 1949, ora 0, 45, în localul Primăriei comunei Sântandrei, județul Bihor.

Prezenți: Grünstein Ladislau, delegatul Partidului M[uncitoresc] Român, [Organizația] Oradea, Chiş Petru, Chişvasi Vasile, secretarul Organizației de bază [a] PMR Sântandrei, Torjoc T., Brumar Gavril, Pop Petru, Chişvasi Dumitru, Moldovan Nicolae, Pop Ioan.

Drept pentru care am dresat prezentul proces verbal.

Sântandrei, la 2 martie 1949

Chiş Petru
Brumar Gavril
Torjoc Togyer
Pituț Petru
Petruc Petru
Tauber Cornel
Pop Ioan
Chişvasi Dumitru
Brumar G.
Moldovan Nicolae
Grünstein Ladislau

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f. 6-7

69

Palota (Bihor) – *Procesul verbal al Comisiei pentru Desăvârşirea Reformei Agrare din comuna Sâtandrei, întocmit cu ocazia descinderii la moşia Jakabfyi Ladislau din localitatea Palota, în vederea inventarierii şi preluării bunurilor agricole, în care se relatează că acţiunea a fost zădărnicită de gardienii Penitenciarului din Oradea, care administrau ferma.*

Proces verbal

Dresat astăzi, 2 martie 1949, în localul fermei fostă proprietate a lui Jakabfyi Ladislau, cu ocazia deplasării la faţa locului a Comisiei Comunale pentru Desăvârşirea Reformei Agrare din comuna Sâtandrei, județul Bihor, la orele 4,30 dimineaţa.

Prezenţi: Uivaroşi Aurel, delegat din partea Judeţenei PMR Oradea, Boroş Iuliu, delegat administrator, Taubner Cornel, membru în Comisia de Desăvârşire a Reformei Agrare, Pituţ Petru, primarul comunei şi Dan Vasilie, notar.

Subsemnaţii, în baza Decretului nr.___/1949, ne-am deplasat la sediul Fermei Jakabfyi Ladislau din comuna Sâtandrei, satul Palota, pentru a proceda la preluarea şi inventarierea fermei, ocupând clădirea, cu care ocazie s-a întâmplat intervenţia administratorului fermei, Völgy Ştefan, [de la] resortul agricol, Jarda Ioan [de la] vite, Barna Ioan, cu oamenii, precum şi Barani Alexandru, responsabilul uneltelor şi maşinilor agricole, care ne-au declarat că ferma este în administraţia penitenciarului şi că pentru a părăsi clădirea este nevoie de consimţământul directorului Penitenciarului din Oradea, care le-a dat sarcină, fiind în funcţie de gardieni şi totodată înarmaţi.

Drept pentru care am dresat prezentul proces verbal în 4 exemplare.

Delegat din partea PMR Judeţean Oradea:
Aurel Uivaroşi
Delegat administrator:
Boroş Iuliu
Delegat pentru preluare:
Taubner Cornel

Din partea autorităţilor comunei Sântandrei:
Notar:
Dan Vasilie
Primar:
Pituţ Petru

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f. 11

70

Palota (Bihor) – *Procesul verbal al şedinţei de inventariere a bunurilor Penitenciarului Oradea, din cadrul moşiei Jakabfyi Ladislau din localitatea Palota.*

Proces verbal
Nr. 1541
astăzi, 2 martie 1949

Noi, Iosif Nemeş, administratorul şef al Penitenciarului Oradea, asistat fiind de către colectivul de muncă al penitenciarului, compus din: tovarăşul Ioan N. Muth, subadministrator, Pusta Dragoş, contabil, Popa Dionisie, oficiant sanitar şi secretar al organizaţiei de bază a penitenciarului, Chiş Gheorghe, gardian scriitor şi preşedinte al secţiei sindicale a penitenciarului, Costea Ioan, prim-gardian, Rob Alex, cu delegaţie de prim-gardian, Vereş Gheorghe, gardian, Völgy Ştefan, gardian cu atribuţii agricole şi Jarda Ioan, gardian cu supravegherea vitelor la Ferma Palota.

Constatăm

prin prezentul proces verbal că, în conformitate cu convenţia de contractare aprobată cu Ordinul nr. 2698/1948, Penitenciarul Oradea a primit în mod gratuit, *de la Jacobyfi Ladislau*, pe timp de trei ani, cu începere de la data de 1 octombrie 1950, Ferma Palota Veche, în întindere de 109 iugăre, teren împreună cu clădirile şi inventarul prevăzut în convenţie şi în procesul verbal nr. 88/1948, şi care teren s-a lucrat, s-a însămânţat, şi unde penitanciarul are ca proprietate următorul inventar viu şi mort, după cum urmează, şi care face parte din dota şi proprietatea Penitenciarului Oradea Mare:

1. 93 porci [de] diferite mărimi, după cum urmează:

7	buc[ăţi] porci în etate de	1 an şi 6 luni
29	buc[ăţi] porci în etate de	9 luni
1	buc[ată] porci în etate de	1 an şi 6 luni
7	buc[ăţi] porci în etate de	6 luni
44	buc[ăţi] porci în etate de	2 luni şi jumătate
5	buc[ăţi] porci în etate de	15 zile

93 buc[ăţi] în total egal cu soldul de mai sus, din care purcelele sunt în număr de circa 45 buc]ăţi]

Aceşti porci fac parte din proprietatea penitenciarului, şi care se menţin pentru dezvoltarea crescătoriei pe plan economic.

2. 53 buc[ăți] gâşte, necesare pentru crescătoria de păsări:

3. Maşini, scule şi unelte agricole, după cum urmează:

1	tractor cu plug, cu 3 brăzdare, complet, marca *"Lanz Buldog"*
6	bBuc[ăți] lopeți
1	târnăcop
2	greble din fier
12	coase
13	gresii
14	tocuri pentru gresii, din tablă
5	nicovale
9	ciocane pentru coase
6	chei pentru coase
25	seceri pentru secerat, din fier
20	furci din fier
1	butoi de tablă, de 500 litri
1	tarță, pentru vite, de tăiat pământ
1	maşină de semănat, cu 22 [de] rânduri
1	grapă cu spini
1	car cu osie de fier
2	buc[ăți] juguri
2	buc[ăți] tânjele pentru boi
1	putină pentru porci
7	valăuri de lemn
6	buc[ăți] priciuri, în dormitorul deținuților
1	buc[ată] bidon de 44 litri
2	saci cazoni
2	lăzi pentru maltăr
2	cazane pentru preparat mâncare pentru deținuți, plus gamele şi linguri
15	buc[ăți] nicovale pentru coase

4. *Vite de tracțiune*

2	boi mari, roşii cu alb
2	bivolițe
1	vacă e 1 an şi 3 luni

5. Furaje

4500 kg	Borceag pentru vite
10000 kg	paie de grâu
1000 kg	paie de secară
1000 kg	paie de ovăz
3000 kg	paie de maiu

6. **Materiale textile**

120000 kg	cânepă recoltată pe anul 1948, neprelucrată
10000 kg	cartofi [de] sămânță

7. **Însămânțări din toamna anului 1948**

26 ½	iugăre cu grâu de toamnă
10 ½	iugăre cu secară

Drept pentru care s-a încheiat prezentul proces verbal în trei exemplare, care este întocmai cu cele menţionate mai sus, şi care sunt proprietatea Penitenciarului Oradea Mare.

Administrator şef: *I. Nemeş*

Subadministrator: *I. N. Muth*

Colectivul:

Contabil: *Pusta Dragoş*

Popa Dionisie

Chiş Gheorghe

Costea Ioan

Bob Alexandru

Vereş Gheorghe

Jarda Ioan

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f. 10

71

Popeşti (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Borşoş Gheza.*

Raport

Ajunşi în comuna Popeşti la ora 10 (22), la care oră am luat legătura cu Org[anizaţia] de bază, care era adunată în număr de 25. După prelucrarea însămânţărilor, am trecut în localul Primăriei, unde au fost chemaţi un număr de 12 tov[arăşi] dintre cei mai buni.

La ora 24 s-a constituit comisia comunală şi de preluare. Între orele 1 şi 3 s-a prelucrat cu tov[arăşii] din Org[anizaţia] de bază, în linii generale, sarcina ce trebuie îndeplinită, precum şi am fost organizaţi cu paza prin curte, la grajd, magazie, ferestre, uşi.

[La] ora 3 fix s-a trecut la acţiune. Comisia, împreună cu Miliţia a intrat în casă liniştit. [La] ora 3,25 a fost expediat Borşoş Gheza şi soţia, care se găseau în casă, restul familiei [fiind] plecaţi în alte localităţi.

În mod liniştit şi conspirativ a decurs toată operaţiunea. Nici o gălăgie. Personalul a dormit mai departe. Declaraţia pe care trebuia să o facă [moşierul], nu a făcut-o decât în mică măsură şi ireal. Procesele verbale le-a semnat grăbit.

[La] ora 7,30 [s-a declanşat] începerea inventarierii. [La] ora 10 s-a prelucrat [acţiunea] cu personalul. [La] ora 18 [s-a desfăşurat] adunarea populară, participanţi 120 persoane. Atmosfera [a fost] liniştită. Ţărănimea săracă [a fost] veselă, a primit bine [acţiunea].

Clădirea şi întreg imobilul [sunt] în stare slabă, neîngrijite. Inventarierea [a fost] organizată.

Delegat judeţean
Ilarie

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 35

72

Roşiori (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei.*

În primul rând, n-am sosit la ora 8 la comună, ci la ora 9. În comună n-a fost organizat şedinţa al organizaţiei de bază, noi am convocat. După şedinţă, 5 tovarăşi din organizaţia de bază a dat ajutor la pază împreună cu Miliţia respectiv.

Ne găsind la fermă proprietarul, nici [la] locuinţa lui, n-am avut nici o greutate la executarea preluării şi inventarierii. Conacul, care are o crescătorie de porci, angajează un contabil, Szabo, care afară [că este] angajatul proprietar[ului] moşiei, până în anul 1945, octombrie, el şi muncitorii au dat lămuriri asupra situaţiei moşiei.

Chiar pe Szabo Vasile am pus ca să semnează procesul verbal de predare. Lucrările s-a început după instrucţiuni. Până la terminarea, lucrările a fost executat după instrucţiuni.

Miliţia din comuna Roşiori, care n-a avut instrucţiuni să ştie despre ce este vorba, prea mult a întrebat de unde am venit şi pentru ce. A şi legitimat, însă nu era mulţumit cu Biroul Populaţiei. A vrut să vede delegaţie de la partid.

Chiar când miliţianul a văzut că vorbim cu primarul şi luăm cu noi, a presupus că vrem să arestăm pe primarul şi pentru aceasta a venit de la Oradea expert 2 poliţist.

La sălard a discutat populaţie că primarul din comuna Mihai Bravu a fost arestat şi acesta [a] pornit chiar de la Miliţia comunei Roşiori.

'949.III.5

Névtelen Salzberger

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 80

73

Salonta (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Lakatos.*

Acţiunea au decurs în mod liniştit, cu excepţia că nevasta proprietarului a venit rău din cauză că au venit la jam cineva necunoscut şi spunea: „ Dechide pentru că te caută de la Partidul Comunist".

Proprietarul Lăcătuş nu a opus nici o greutate – au iscălit declaraţia, însă nu au complectat întocmai cu adevărul, pe care-l putem constata din lucrurile găsite.

Acest fost proprietar au trăit într-un hal bine aranjat, în 7 cameră – cu mama lui şi cu 1 chiriaş, care, totodată, cu ei au fost golit din locuinţă.

Evacuare au fost făcute de către Miliţia în mod cinstit şi omenesc.

Delegat PMR nr. 2
Biro F.

Salonta, 3.III.'949

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 36

74

Salonta (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Guga Ionel.*

Raport

Subsemnatul, tovarăşul Popa Francisc, delegat judeţean de preluare la moşia lui Dr. Guga Ionel, din comuna Salonta, cu administratorul, tovarăşul Sabo Dumitru, din Oradea, conform instrucţiunelor primite de [la] Comitetul nostru judeţean Oradea, m-am deplasat în comuna Salonta pentru preluarea moşiei susnumitului, cu echipa de preluare, 2 miliţieni, 6 tovarăşi din Salonta şi noi doi, total 10 în total.

Fiind moşia la distanţa de 7 cilometri de comună, ne-am dus [cu] căruţa. La ora patru am ajuns la fermă, am asigurat ieşirea din fermă cu câte doi tovarăşi.

În camera unui argat a fost lampă, am intrat în cameră şi i-am arătat că ferma a fost naţionalizată, şi am luat legătura cu ceilalţi din fermă, lăsând câte un tovarăş în casa argaţilor.

M-am dus la casa unde era administratorul fermei, am intrat în casă şi am întrebat dacă are arme şi că cine este proprietarul fermei, spunând că ferma este a lui doi proprietari, a lui Bica din Tinca şi Dr. Guga Ionel, care este medic de circumscripţie în Diosig în prezent. Soţia sa, care stă în Oradea, nu [i-]a ştiut adresa, decât mi-a spus că la Hotelul Rimanoţi se poate interesa, că are acolo Bica Ludovic cameră.

L-am întrebat că ce are în fermă ca proprietate personală pe care îl poate dovedi? Mi-a spus că ce are, după aceia am întrebat că ceilalţi ce au în fermă? Mi-a spus, eu am notat totul şi i-am arătat că ferma este în proprietatea statului, şi toţi muncitorii fără avere vor munci pe mai departe în fermă conform contractelor colective.

Am asigurat paza fermei până se face ziuă, să nu se mişte nimic din loc, şi eu am plecat la ora 5 cu căruţa la sediul PMR, unde era tovarăşul secretar Loiceac. I-am raportat să anunţe Oradea că unde sunt proprietarii, să se ieie măsuri de arestarea lor.

La ora 6/30 minute am vrut să plec [î]napoi pentru a face inventar[ierea], când a venit tovarăşul Toth Francisc cu tovarăşul Bonaţiu de la Tinca, de la locuinţa lui Bica Ludovic, şi mi-a spus, şi i-am văzut delegaţia că este şi el delegat la această fermă, ca administrator,

Eu nu am preluat, ci a preluat tovarăşul Toth, că ferma era sub o administraţie a lui Bica. În faţa noastră s-a făcut preluarea. După preluarea am trimis tovii acasă cu miliţienii, că a fost ferma predată şi păzită de muncitorii din Ferma de Stat Salonta.

După aceea am plecat la partid, unde am cerut lămuriri că ce să fac. Mi s-a spus să stau pe loc. Am fost în sediu şi am dat ajutor tovilor. A venit tovarăşul Silaghi Francisc, care mi-a spus să stăm pe loc până ne va anunţa Judeţeana.

Am aşteptat până a doua zi, [când] văzând că nu sunt anunţat, am vorbit la telefon cu tovarăşul Breban, care mi-a spus să plec la Tinca. Ştiind că la Tinca nu sunt tovarăşi, acasă am venit.

Alăturat anexez şi delegaţia pe care am primit-o şi plicul cu instrucţiunile necesare, fără procesele verbale [pe] care le-am predat lui tovarăşul Toth Francisc.

Tinca, la 4 martie 1949

Responsabil organizator
Plasa Tinca
Popa Francisc

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 104

75

Santău Mic (Bihor) – *Raportul echipei nr. 31 însărcinate cu exproprierea moşiei Makkai Jozséf.*

Raport

La ora 8 şi ceva am sosit în comuna Santău Mic. La sala culturală a satului am găsit adunând pe organizaţia de bază a comunei, cărora [le-]am spus să continue şedinţa.

Noi [ne-]am aşezat la masă, unde au ocupat loc membrii biroului.

Când am intrat în sală, au ţinut în prelucrarea salarizărilor pe bază ştiinţifică. În jurul acestei teze am ţinut un fel de seminar, la care au luat parte mai mulţi din cei prezenţi.

După ce am terminat cu aceasta, am început prelucrarea campaniei de însămânţare de primăvară. Această teză a fost prelucrată adânc din Carnetul Îndrumătorului.

Pe la orele 23, când seminarul se ţinea în plin, eu şi secretarul organizaţiei [de bază] am ieşit din sală şi am început să [mă] interesez după situaţia de pe teren, având grijă să nu cumva să poată ghici secretarul că despre ce este vorba. Am spus că pentru a merge şi mai bine campania de însămânţare, am nevoie de 10-12 buni tovarăşi, care vor avea sarcina de a controla această campanie.

Cele 12 tovarăşi propuse de secretarul organizaţiei, după câteva minute au fost verificate şi din partea primarului, care dealtfel s-a dovedit un bun tovarăş.

După aceasta am intrat în şedinţă, a fost ora 23,50, şi am propus că fiindcă e târziu, voi propune 12 tovarăşi, care vor rămâne aicea şi cu care voi prelucra o teză despre campania de însămânţare, iar restul de tovarăşi poate să meargă acasă să [se] odihnească. Propunerea mea a fost acceptată.

După ce am rămas cu oamenii mei, am propus ca să [ne] mutăm la Primăria comunei, şi câte 2-3 oameni am mers la Primărie, unde [ne-]am aşezat la o cameră. Un tov[arăş] a venit cu mine de la Oradea (Halász). A început să prelucreze cu oamenii lucrarea pământului în colectiv, dar eu cu primarul şi cu cei 2 administratori nou numiţi am ieşit din sală şi [am] intrat în altă cameră şi am format comisia agrară, despre care am făcut şi proces verbal.

Am chemat şeful Miliţiei din comună, căruia [i-]am predat ordinul închis în plic, să citească conţinutul, şi după citire, pe verso ordinului a semnat că a luat cunoştinţă şi [se] va conforma întocmai şi a iscălit, restituind ordinul în mâinile mele. I-am comunicat că nu mai are voie nici el, nici primarul, să [se] îndepărteze de mine, atrăgând[u-le] atenţia lor că trădarea secretului ce va atrage după sine! Am prelucrat cu ei fiecare mişcare, amănunţit, cu care vom desăvârşi sarcinele noastre.

În acest timp, înăuntru cu tov[arăşii] de încredere ţinea şedinţă secretarul de organizaţie de bază şi cei doi tov[arăşi] care veneau cu mine de la Oradea, din comisia de preluare.

La ora 2,15 am intrat în şedinţă şi am luat cuvântul. Am arătat că de la 23 august 1944, până acum, ce mari pasuri am făcut cu conducerea P.C.-ului (*Partidul Comunist – n.n. Augustin Țărău*) şi mai târziu a PMR-ului, şi [că] acum iarăşi am sosit la un moment când facem un pas hotărâtor spre socialism în ţara noastră (fără să spun despre ce e vorba). Am spus că ei sunt cele mai buni tov[arăşi] în această comună şi [că] pentru ei este o cinste că ei vor participa la această procedură care va urma. Am atras atenţia lor de a nu murdări mâinile lor cu nimic, chiar de a nu murdări cinstea partidului. Tot în acelaşi timp, atrăgând[u-le] atenţia lor că oarecare abatere de la această linie va fi pedepsită conform legii în vigoare, adică cu moartea.

La ora 2,50 am pornit la drum, în grupuri compuse din următoarele elemente:

1) Primarul comunei, 3 miliţişti, noul administrator, comisia de preluare şi4 membri de partid;

2) Şeful postului [de miliţie], 3 miliţişti, noul administrator, comisia de preluare, comisia comunală şi 6 membri de partid (doi au rămas de pază la Primăria comunei, lângă telefon, dar aceştia n-au ştiut secretul).

La casa moşierului respectiv, pe membrii partidului [i-am] aşezat la toate ieşirile şi ferestrele ale casei, explicându-le ce au de făcut dacă moşierul sau una dintre membrii lui de familie vrea să părăsească casa.

La ora 3 fix a fost bătută fereastra şi uşa, deodată la amândouă moşieri. Moşierul a ieşit cu lampa în mână, tremurând. Noi [ne-]am interesat după arme. Am intrat în camera de dormitor a familiei moşierului. După ce am constatat că nu au arme, le-am comunicat că conform legii de Reformă agrară, toată averea lor, mobile şi imobile, a trecut în proprietatea statului. Le-am comunicat să [se] îmbrace toţi, pentru că mai trebuie să completeze unele date la Primărie. Am cerut ca să declare dacă are bani în casă, sau bijuterii, valute sau orice alte acte de valoare. După ce a declarat ce a avut, verbal, a iscălit procesul verbal de predare. Cele trei feciori, între timp îmbrăcate, au fost transportaţi cu o maşină, urmărind cu un miliţist, la Oradea, iar părinţii lor, împreună cu familia cealaltă, cu echipajele lor au fost transportate într-o căruţă mare, urmăriţi doi miliţişti, tot la Oradea, în edificiul Miliţiei Centrale.

După evacuarea moşierilor din casele lor, am început la strângerea obiectelor de valoare, pe care cu maşina, între timp reîntoarsă, [le-]am trimis cu inventare parţial[e] la Oradea, la Prefectura judeţului, conform instrucţiunile primite.

În acelaşi timp, am început inventarierea parţială a întregului mobilierului şi imobilierului a moşierului.

Dimineaţa, fiindcă moşierii nu au avut personal aproape deloc, nu a fost nevoie de a ţine şedinţe cu personalul, dar prin membrii de partid din comună, pentru ora 16 am convocat adunarea populară la şcoala comunei. La adunarea aceasta a fost prelucrată, din partea mea, însemnătatea acestui fapt revoluţionar, pe larg, conform tezei primite. S-a putut observa că s-a rezolvat în comuna aceasta o chestiune care a apăsat pe umerile oamenilor muncii, şi anume, va fi posibilitatea de a plasa pe muncitorii agricoli în mijloace de a câştiga pâinea. În cadrul şedinţei au luat mulţi [oameni] cuvântul, ocupând[u-se] şi cu chestiuni politice internaţionale. S-a putut constata că Organizaţia de bază din Santău Mic este tare şi se poate conta pe ei.

Adunarea s-a terminat cu intonarea Internaţionalei.

Slăbiciunea principală a fost că un om, Chiş Sighismund, paznicul de noapte al comunei, un om beţiv (din păcat[e] şi membru de partid) a împrăştiat în ziua a doua zvonul că acum şi ceilalţi chiaburi vin la rând, indicându-se şi din fantazia lui propriu chiar şi numele familiilor, la care a şi vizitat şi în casă, băgând frica în ele. Din cauza acestui zvon, mulţi chiaburi n-au mers la însămânţat, spunând *„să meargă acela care rămâne acasă"*. Zvonul acesta a fost combătută prin membrii de partid, dar cu răspânditorul zvonului a fost prelucrat greşeala lui, la Primărie, şi a fost pus în vedere măsuri severe.

În felul acesta s-a desfăşurat exproprierea celor doi moşieri din comuna Santău Mic.

Bárány Emeric
Halász Emeric

76

Satu Barbă, Ghida, Marghita (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Chiş Adalbert şi Chiş David.*

În ziua de 1 martie 1949, orele 21, am ajuns la Marghita, unde am luat contact cu primarul comunei, deoarece, din informaţii, am aflat că Chiş Adalbert (Chiş David) locuieşte în Marghita şi nu în Satu Barbă unde-i este moşia.

La orele 22 am plecat în Satu Barbă, unde era adunată Org[anizaţia] de bază. Am prelucrat campania de însămânţări şi sabotările făcute de moşieri. Aici ne-a aşteptat Miliţia. După ce am luat contact, restrâns, cu primarul Ardelean Ioan din [Satu] Barbă, am luat de la el informaţiile necesare şi împreună cu el am plecat la Marghita. La orele 1 am constituit comisia de preluare şi după aceea am prelucrat cu 10 tov[arăşi] din Marghita, sarcina care le stă în faţă, iar la orele 3 am intrat în locuinţa lui Chiş David, procedând după instrucţiuni.

Toată operaţia a decurs fără împotrivire sau ţipete din partea membrilor din casă. După ce [moşierul] a semnat procesul verbal şi declaraţia, a fost expediat la Oradea.

Am procedat la strângerea obiectelor de valoare şi trimiterea lor la Oradea. Apoi, la inventarierea lucrurilor. Dimineaţa am plecat la satul Ghida, unde se afla pivniţa şi uneltele agricole, pe care, la fel, le-am trecut la inventariere. Aici, după masă la orele 5, am prelucrat teza pe care am primit-o, în faţa a 50 de oameni. De aici am mers în Satu Barbă, unde [moşierul] are o suprafaţă arabilă. Aici nu am prelucrat nimic, deoarece tot pământul este vândut oamenilor, dar fără a fi întabulat pe ei, şi chiar erau disperaţi [ţăranii] că ce va fi cu banii lor? A rămas ca mai târziu să se clarifice cu situaţia lor.

Nu am întâmpinat nici o greutate sau rezistenţă din partea nimănui. În toată acţiunea noastră tov[arăşii] care m-au însoţit şi Miliţia şi-au îndeplinit sarcinile pe care le-am dat, fără şovăire.

Marghita, la 4 martie 1949
Deleg[at al] Com[itetului] Jud[eţean al] PMR
G. Băruţa

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 36

77

Săcuieni (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Réder Oskár.*

Raport

Acţiune[a] a [de]curs bine, n'am avut nici o [îm]piedicare. Acţiune[a] a [de]curs după instrucţiune primite. Lipsurile nu am avut.

Réder Oskár a predat la Staţiune[a] nostru, fiecare 64 iughere arabil cu titluri definitiv, în care staţiune a [în]sămânţat 20 iughere grâu [de toamnă.

Vă rugăm a da dispoziţiune administratorului Tonţ că cum [să] procedeze pentru preluarea de la staţiune, şi tot odată instrucţiune necesară cu ce atelaju se începe[m] campania agricole, fiind[că] moşierul nu pot să dă nici o animale, fiindcă nu a avut.

Secuieni, 5.III.1949

Dömötör Aladár

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f.n.

78

Sânicolau Român (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei.*

Raport de activitate
despre acţiunea îndeplinită în legătură cu desăvârşirea reformei agrare în comuna Sânicolau Român

Sosind în comuna Inand la ora 20,30, unde am stat până la ora 21, când am plecat cu o căruţă de la ferma de stat din Inand până în comuna Sânicolau, la ora 22,40, unde nu am găsit

decât numai oamenii de serviciu, [pe] care i-am trimes [i]mediat după secretarul organizației de bază și după primar.

Sosind secretarul, l-am întrebat că au avut ședință? Și mi-a spus că de vreo oră, de când au plecat tovarășii. I-am spus ca să adune tovarășii pentru ședință, și mi-a zis că nu poate să-i adune din cauză că satul este mare și nu-i poate aduna numai dimineața, și i-am spus ca să ne adune măcar 4 tovarăși, care sunt cei mai cinstiți.

Primarul a sosit la orele 22,30, care este membru de partid. Am stat de vorbă puțin și la ora 12,10 am trecut la constituirea comisiei. Am prelucrat cu tovarășul secretar că dacă vin tovarășii, să stea în cameră, de pază, până vom merge noi la ei.

Formând comisia, din Hora Dumitru, primar, lascu Ioan și Țegeni Ștefan, delegat PMR, după formare am prelucrat cu primarul tot și am arătat că price abatere de la instrucțiunile primite se pedepsește cu moartea.

La ora 0,30 au sosit și Miliția, care i-am chemat în cameră, și desfăcându-le plicul în fața lor, l-am dat să-l citească și l-a iscălit de luare la cunoștință.

La ora 1 am chemat tovarășii, cu care am prelucrat cum am fost exploatat de moșieri, reținându-i pe toți în acea cameră.

La ora 1,20 am plecat, luând cu noi și un sergent de la grăniceri, fiindcă în acel local unde trebuia să mergem se găsește Pichetul de grăniceri. Sosind la acea fermă, unde n-am găsit pe nimeni decât numai Pichetul de grăniceri, dimineața am procedat la preluarea și inventarierea, unde am găsit tot distrus, clădiri fără de uși, căzuți și sparte, toate uzate.

În data de 2 [martie 1949] au venit și administratorul Klein Iosif, care a văzut ce este acolo. Tot în acea zi am plecat în comuna Sânicolau, unde am [pre]lucrat teza primită.

La ora 5 au fost adunat vreo 180 de oameni, care prelucrare au fost primită foarte bine din partea oamenilor adunat. Starea de spirit al populației este liniștită.

Greutăț[i] și slăbiciuni, am avut greutatea că nu am sosit în comuna Sânicolau decât târziu, din cauza că nu am cunoscut terenul și nu am putut pleca fără căruță, fiindcă tovarășii era adunat tot și când am sosit noi era tot împrăștiat.

Sânicolau Român, la 3 martie 1949

Delegat PMR
Lascu Ioan
Țegeni Ștefan

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f.n.

79

Sântandrei (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moșiei Dossu Dumitru.*

Raport
despre desfășurarea preluării moșiei lui Dossu Dumitru
– Sântandrei Bihor –

Ajungând în comună la ora 2 după masă, împreună cu tov[arășul] Chiș și [cu] tov[arășul] Sabou Dumitru, și fiind adunați la Primărie, secretarii organizațiilor de bază din comuna Sântandrei și satul Palota, pentru anumite lucruri ce aveau de făcut, am luat legătura cu primarul și notarul comunei, spunându-le misiunea ce o am, pentru a-mi da tot concursul de care am nevoie în îndeplinirea misiunei.

Împreună cu aceștia am format comisiunea de preluare [a fermei] conform procesului verbal, și totodată chemând doi dintre milițienii din comună la noi, cu care am luat contact spunându-le să-și dea tot sprijinul și ajutorul până la terminarea misiunei.

După toate acestea ne-am deplasat la fosta moșie Dossu Dumitru, pentru a începe operațiunea de inventariere [a bunurilor] și de preluare.

Pe fostul proprietar nu l-am găsit la domiciliu, decât doar pe un angajat al susnumitului, Hristov Dumitru, care lucrează la fermă abia de 2 luni - de când este angajat a

lucrat la grădina susnumitului pe procente – precum şi doi zilieri din satul Sântion. Stând de vorbă cu ei, ne-au dat informaţii că fostul proprietar a plecat la Cluj, unde îi este soţia bolnavă.

După toate acestea, am început inventarierea tuturor mobilelor şi imobilelor. După inventariere, lucrurile puţine găsite, în valoare mică, au fost duse şi predate Prefecturii judeţului Bihor.

Luând contact cu tov[arăşul] Chiş, expunându-i care este situaţia, am primit un miliţian, pe plutonierul Popa, şi deplasându-ne la locuinţa fostului proprietar, din Oradea, nu am găsit nici aici decât [pe] fiica susnumitului şi [pe] ginerele său, căpitan.

Stând de vorbă cu ei şi întrebând[u-i] unde le este socrul, ne-au răspuns că nu l-au văzut de dimineaţă, dar cred că este plecat la Cluj, unde-i este soţia bolnavă şi operată, după care am început a face percheziţie domiciliară, dar nu am găsit nimic – totul era deranjat – decât 3 kg de seminţe de ridichi, în legătură cu ferma de afară, şi mobilierul ce se găsea acolo.

Camera a rămas nesigilată, deoarece nu era nevoie, nefiind obiecte de valoare.

După acesasta, am plecat în strada Tudor Vladimirescu, la domiciliul mamei sale, unde, la fel, făcând percheziţie, [moşierul] nu a fost găsit nici acolo. La domiciliul mamei susnumitului am găsit mare deranj, pachete de tot felul, precum şi un sac cu circa 600 metri [de] pânză fină. Stând de vorbă cu mama susnumitului, ne-a declarat că sunt ale lor proprii.

Pe urmă, ne-am întors la fermă şi am încheiat lucrările de inventariere până la orele 4 din dimineaţa zilei de azi.

La fermă am organizat paza peste noapte, sub responsabilitatea secretarului Organizaţiei de bază nr. 1 Sântandrei. Astfel a decurs inventarierea fostei moşii Dossu Dumitru.

Sântandrei, la 5 martie 1949
Delegat PMR Oradea: *T. Bara*

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 18

80

Sântandrei (Bihor) – *Raportul echipei nr. 29 în legătură cu exproprierea moşiei Jakabfi Ladislau.*

Raport

despre mersul activităţii, privitor la inventarierea fermei fostă proprietatea lui Jakabfi Ladislau

Ajunşi în comună, am asistat la şedinţa Organizaţiei de bază, după care am oprit în biroul Primăriei 10 tov[arăşi], dintre cei mai săraci, cu care am efectuat misiunea.

În urma iniţierii, tov[arăşii] primar şi notar, care au făcut parte din comisia de inventariere, au procedat conform instrucţiunilor, iniţiind totodată şi pe tov[arăşii] miliţieni, care erau deja în comună când am sosit, ocupând un loc retras în localul Primăriei, respectând întocmai instrucţiunile pe care le-au primit.

La [ora] 3 fără un sfert am pornit la sediul fermei. Greutatea care ne-a stat în cale a fost că la ferma, fostă Jakabfi Ladislau, Penitenciarul din Oradea, care administrează din 1947 ferma, avea gardieni înarmaţi. Mi s-a explicat acest fapt de către tov[arăşul] notar înainte de a porni la muncă, dar printr-o atenţie deosebită am reuşit să punem stăpânire pe fermă, imobilizând orice acţiune contrarie. Gardienii Penitenciarului, în exerciţiul funcţiunei lor, au înţeles deîndată ce li s-a explicat şi nu s-au opus. Totuşi, cereau să fie anunţat dir[ectorul] Penitenciarului, fapt pe care nu l-am admis până la ora 7,40.

La toată acţiunea am avut concursul nemărginit al tov[arăşilor] miliţieni Tanc Lazar şi Man Ioan, care nu au precupeţit de la nimic atunci când li s-a pus în faţă faptul că vom avea de a face cu oameni înarmaţi, respectând angajamentul luat, deîndată ce li s-a pus în faţă problema. Tov[arăşii miliţieni] sunt vrednici de a fi în slujba clasei muncitoare.

Arat totodată că tov[arăşul] Pituţ Petru, primarul comunei Sântandrei şi tov[arăşul] notar Dumea Dan Vasile, când le-am propus problema în secret [au spus]: *„Vom sta la dispoziţie*

la orice evenimente vom întâmpina şi regretăm că nu avem de a face cu proprietarul fermei" şi şi-au luat angajamentul că nu se vor retrage până la îndeplinirea misiunei.

Închei raportul cu aceea că acțiunea a decurs în mod planificat.

Sântandrei, la 3 martie 1949
semnat: *Uivaroşan*

În acțiunea îndeplinirii sarcinei primite, am îndeplinit întocmai instrucțiunile, întâmpind greutatea că ferma era în exploatarea Penitenciarului Oradea, care avea acolo gardieni înarmați.

În acțiune s-au evidențiat tov[arăşii] milițieni Tanc Lazar şi Man Ioan, tov[arăşul] Grünştain Ladislau, Carțiş, Taubner Cornel, precum şi tov[arăşul] notar Dumea Vasile şi tov[arăşul] primar Pituț Petru.

Acțiunea a decurs în mod planificat şi bine. Propunem cercetarea fostului proprietar Jakabfi L[adislau], care se găseşte la Oradea pentru a declara şi celelalte proprietăți.

Sântandrei, la 3.III.1949
semnat: *Uivaroşan*

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 16-17

81

Spinuş (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Konovalov Valentin.*

Deplasați fiind în comuna Spinuş, plasa Sălard, în vederea desăvârşirii reformei agrare la moşia lui Konovalov Valentin, am procedat după instrucțiunile primite de la Județeană.

Astfel, am constituit comisia comunală cu primarul comunei, dresând procesul verbal de constituire, pe care îl ataşăm alăturat.

După aceasta am luat contact cu milițienii, arătând care sunt sarcinele lor, pregătind în acelaşi timp o gardă din 10 (zece) tovarăşi mai devotați din organizația de bază, comunicându-li-se la ora 2,30 sarcinele fiecăruia şi importanța actului, accentuând importanța secretului şi a vigilenței.

La ora 3, precis, am procedat la scularea moşierului, căruia i s-a pus în vedere noua reformă, permițându-i să-şi ia articole de îmbrăcăminte şi alimentație conform instrucțiunilor.

Proprietarul a refuzat ca să semneze procesul verbal. După expedierea lui, am procedat la inventariere, iar obiectele de valoare găsite au fost expediate la Oradea, la Prefectură, cu proces verbal.

După masă am convocat o adunare generală populară în comună, unde a fost prelucrat[ă] importanța actului istoric ce s-a realizat, fiind bine primit de către populație, la adunare participând majoritatea oamenilor săraci şi mijlocaşi. Chiaburii nu au luat parte.

Pentru obiectele care nu au putut fi cuprinse în procesul verbal tip, am întocmit un proces verbal anexă, din care anexăm câte un exemplar la fiecare proces verbal tip.

Situația personalului găsit este într-o situație rea, fără îngrijire şi lipsă de alimente.

Proprietarul, din grajduri, începea ca să demonteze [părți], valorificându-le în bani.

Atât personalul conacului, cât şi întreaga populație săracă din comună, a primit bine actul, iar atmosfera prezentă este bună.

Spinuş, 5 martie 1949

Delegat județean PMR
Baru Ioan

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 50

82

Şişterea (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Mahler Gheorghe.*

Acţiunea de săvârşirea reformei agrare din comuna Şişterea, plasa Sălard, din noaptea zilei de 1 martie 1949 spre 2 martie, a decurs în bune condiţiuni.

După instrucţiunile primite, ne-am îndrumat întocmai, atât la organizarea gărzilor, din care am recrutat 12 tovarăşi cu care am întărit securitatea săvârşirii muncii noastre.

După ce la ora 4,00 s-a constituit comisia comunală cu primarul comunei, după care operaţie am procedat la instruirea Miliţiei, care era din timp sosită, arătând care sunt sarcinele lor în această muncă şi ca atare munca ce o avem de făcut în această comună.

După care timp, analizând fiecare parte a problemei şi [a] greutăţilor locale care ar putea ca să intervină, am căzut de acord asupra felului cum vom săvârşi operaţia.

După aceasta am chemat şi pe cei 12 tovarăşi, cei mai buni, selecţionat din membrii de partid, cu care am prelucrat în general, mai mult atingând spiritul luptei de clasă, căutând ca să-i revoluţionăm cât mai mult prin prelucrarea desăvârşirii reformei agrare, prin care, pe urmă, ne-am oprit la moşierul nostru, pentru care am venit, prelucrând în spirit revoluţionar aceste probleme, ceea ce erau bine primite, şi abia aşteptau ora 3 ca să mergem la fermă pentru săvârşirea acestei munci.

La ora 3 au fost ridicaţi moşierul Mahler Gheorghe, de circa 70 de ani, şi soţia, de circa 65 de ani, dându-le timp de echipare de 20 de minute, ceea ce au depăşit până la 30 de minute, după care timp au fost transportaţi la Miliţia Oradea printr-un tovarăş miliţian care i-a însoţit.

Ânainte de plecare i-am pus ca să semneze procesul verbal de predare în 4 exemplare, pe care, nefiind terminat, l-a semnat în alb şi l-am complectat ulterior. A fost numai complectat[ă] declaraţia, după spusele fostului moşier.

După plecare am procedat la inventarierea şi evaluarea inventarului viu şi mort, tot ce aparţine de moşie până în prezent. În ziua următoare am făcut adunarea populară, unde am prelucrat tema primită de la Judeţeană, la care am complectat problemele specifice a[le] moşierului cunoscut, de care m-am folosit, putând ajunge ca să aibă adunarea un rezultat foarte bun, având de astă dată toată ţărănimea într-o atmosferă bună.

Noi am continuat inventarierea la sediu[l] moşiei, unde şi până în prezent am avut Miliţia de la Oradea, tovarăşi buni, care au muncit corect.

În prezent lucrările sunt pe terminate, şi în cursul acestei zile întreaga inventariere va fi terminată, iar mâine, atât delegatul judeţean, cât şi Miliţia, ne vom întoarce la Oradea, rămânând numai administratorul nou, Ahdrási Elemer.

Şişterea, 4 martie 1949

Delegatul judeţean
Comisia de preluare
Cotoi Emil

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 88

83

Talpoş (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Frenţiu Iustin.*

Raport de activitate

Echipa nr. 35, care era însărcinată cu exproprierea moşiei Frenţiu Iustin, din comuna Talpoş, compusă din tovarăşii Chirodea Ludovic, Rusu Iuliu, Szöke Francisc şi Fried Ladislau, am sosit la faţa locului în seara zilei de 1.III.'949, ora 22.

La Primăria comunei Talpoş am găsit pe tovarăşii miliţişti, sergent major Lazău Gheorghe şi Jung Dumitru. Comisia de preluare s-a constituit din tovarăşul Ieţcan Ioan, delegat judeţean, primarul comunei Talpoş, Olceanu Teodor, Chirodea Ludovic, delegat PMR şi Rusu Iuliu, delegat-administrator.

Dintre tovarăşii adunaţi la casa comunală, după informaţii primite de la tovii secretari ai organizaţiilor de bază şi primar, am ales în echipa de însoţire pe tovarăşii Vidican Ioan, Rob Mihai, Farkas Ioan, Lucuţa Gheorghe, Ardelean Petru, Petrar Constantin.

La ora 3 noaptea am sosit la faţa locului, unde am intrat în casă, somând pe moşier să deschidă uşa. Moşierul n'a fost acasă, numai soţia lui şi fiica sa. Soţia a declarat că soţul e plecat la Arad înainte cu o zi. Soţia n'a opus nici o rezistenţă, s'a îmbrăcat liniştit şi a luat cele necesare cu fiica ei şi la ora 4 ¾ le-am pus în camion.

Le-am întrebat pe soţie că unde sunt lucrurile preţioase şi banii? A declarat că nu ştie unde sunt, fiindcă soţul manipulează acestea.

Frenţiu Iustin s'a prezentat de bună voie în seara zilei de 3.III.'949. Neavând maşină la dispoziţie, îndemână, numai în dimineaţa zilei de 4.III.'949 le-am putut expedia la Oradea.

Întrebând că unde sunt lucrurile preţioase, nu ne-a declarat nimic, s+a contrat în răspunsuri. După cele scoase de la el, ne-am dus la săteanul Matei Gheorghe, din comună, unde am găsit un ceas de aur cu lanţ şi un inel cu piatră.

Toată acţiunea a decurs în cea mai perfectă linişte. Din partea organizaţiei de bază şi din partea Miliţiei am primit tot concursul.

Talpoş, 4.III.'949

Delegat PMR
Chirodea Ludovic *Rusu Iuliu*

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 93

84

Talpoş (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Kabdebo Ştefan.*

Moşia Capdebou Ştefan

Raport de activitate

În ziua de 1 martie, ora 22, am sosit în comuna Talpoş cu tovarăşul David Toivi, administrator, Groza Ioan, ca preluator, şi Abraham Ştefan, delegat.

Am găsit la Primărie 6 miliţişti. Am luat legătura cu tovarăşul primar, care a luat contact cu organizaţia de bază să fie toţi prezenţi pentru prelucrarea însămânţării de primăvară, care a fost prelucrat[ă] cu 20 tovarăşi.

După ora 24 am format comisia comunală cu tovarăşul primar, administrator[ul] şi preluator[ul]. Am prelucrat evaluarea patrimoniului. După ora 1 am format echipele, fiind nevoie să împărţim cele 20 tovarăşi în trei parte.

După formarea echipelor, am repartizat la fiecare echipă 2 miliţişti şi 6 tovarăşi de la organizaţia de bază din localitate. Tovarăşul secretar a[l] organizaţiei de bază, Foliş Teodor, Blidoiu Gheorghe, Luctin Adalbert, Bungău Petru, Negruţ Gheorghe şi Căuş Florian, la ora 2 am pornit de la Primărie, fiind[că] ferma era [la] 8 km, ca să ne sosim la ora 3 pe faţa locului.

La sosire am împărţit pe tovarăşi în toate punctele principale a[le] fermei. Cu tovarăşii miliţişti am intrat în locuinţă, găsind numai muncitori care a fost angajat de administratorul Capdebou Ştefan şi am găsit un muncitor, cu numele Dulgher, care locuieşte în acelaşi fermă, dar nu primeşte salariu.

I-am întrebat despre situaţia moşierii (moşiei – n.n. Augustin Ţărău), în ce stare se găseşte. El ne-a spus că administratorul Ghijeu Ioan, care locuieşte în comuna Talpoş, poate să ne deie toate lămuriri[le].

Am [a]sigurat paza pe loc şi comisia ne-am întors în comună, unde am luat legătura cu administratorul Ghijeu Ioan. El a declarat că proprietarul se găseşte în Arad, Str. Coşbuc nr. 15 sau 24. Am preluat de la administratorul Ghijeu Ioan actele şi schiţa fermei.

În curtea lui am găsit maşina de semănat, care a fost dus[ă] la centrul de păstrare a maşinelor din comună. Cele doi cai care a fost găsit la fermă a fost luat în inventar, însă Ghijeu Ioan spune că este proprietatea lui.

În a doua zi am mers la faţa locului şi am inventariat toate bunurile, viu şi mort, care am trecut în formulare. În ziua de 2 martie, după‑masă, am prelucrat cu populaţia din comună obiectul exproprierii, potrivit Legii nr. …, unde a fost prezenţi circa 200 locuitori, care au luat cu bucurie întâmplările şi desfiinţarea moşiilor, care a fost exploatatorii ţărănimei.

Administratorul nu are locuinţă în fermă, fiind[că] clădirile se găseşte în stare uzat. În prezent are locuinţă în comună, la 8 km de la fermă.

Trăiască Republica Populară Română
Talpoş la 5.III.1949

ss. indescifrabil

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 97-97.V

85

Tămăşeu (Bihor) – *Petiţia adresată de Comisia locală de reformă agrară deputaţilor Andrei Pătraşcu şi Mihail Florescu cu privire la revizuirea hotărârii de scoatere de sub expropriere a moşiei lui Neufeld Leopold.*

Sălard, la 31 iulie 1947

Partidul Comunist Român
Organizaţia Plăşii Sălard

18/1947 szám

Către tovarăşii
Andrei Pătraşcu, Mihail Florescu
Bucureşti

Stimaţi tovarăşi

Având în vedere situaţia care se află în plasa noastră, în comuna Tămăşeu, în legătură cu averea expropriată a lui Neufeld Leopold, asupra căruia Comitetul Central de Reformă Agrară a revenit şi scuteşte de expropriere, această re venire a Comitetul Central de Reformă Agrară a născut o neplăcere foarte mare în sânul celor 150 de îndreptăţiţi care se află pe această moşie.

În vederea celor de mai sus, ne adresăm tovarăşilor cu următoarele cereri: să studiaţi cât de amănunt dosarul anexat, care noi, după cercetările efectuate în acea comună, am stabilit că toată populaţia comunei, şi în special autorităţile comunale, dovedesc că dintre aceşti moştenitori numai 2, şi anume Kovács Ladislau şi Beck Rozalia şi Irma şi-au muncit pământul în regie proprie, până când celelalţi moştenitori, nu numai că nu şi-au muncit pământul în regie proprie, ci populaţia din acea comună nici nu [i-]a cunoscut, şi averea aparţinătoare acestora de 13 ani a fost date în arendă, după cum reiese din certificatul comunal.

La fel este situaţia şi cu averea lui Neufeld Ladislau din comuna Ciuleşti, care, din informaţii, sunt rudă cu susnumitul din comuna Tămăşeu, asupra cărui expropriere Comitetul Central a revenit, cu toate că această avere până în prezent nu are stăpân, ce unii şi alţii se ceartă pe această avere.

Comitetul Central a revenit asupra hotărârii Comisiei de reformă agrară comunal[ă] şi plasă, pe bază că la data când s-a adus hotărârea de exp[ropriere], ambele comisii au fost desfiinţate, până când tot la acea dată s-a adus alte hot[ărâri] de expropriere în acea plasă şi care au fost aprobate de Comitetul Central.

Secretar
Bunaciu Petru

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 74

86

Tămăşeu (Bihor) – *Hotărârea Comisie pentru Aplicarea Reformei Agrare de expropriere a unei suprafețe de 8 iugăre din măşia Kovács Ladislau.*

Comitetul Local de Reformă Agrară
al comunei Tămăşeu
Județul Bihor

Proces verbal nr. 1/1947
astăzi 22 aprilie 1947

În baza procesului verbal de constituire al acestui Comitet compus din 7 membrii aleşi, Comitetul s-a întrunit pentru a lua în discuție din nou situația proprietarilor de pe raza acestei comune față de Legea de Reformă Agrară.

Membrii prezenți: T. Fazekaş Emeric, preşedinte, Dubovan Ioan, Németi Géza, Zs. Szücs Ludovic, Telegdi Andrei, A. Nagy Ludovic şi K. Balogh Emeric.

S-a luat în discuție proprietatea lui Kovács Ladislau, care are o moşie de 95 iughere în hotarul comunei Tămăşeu, în mare parte arabil, afară de conacul situat pe ea.

Proprietarul cade în prevederile Legii Reformei Agrare, punctul 3, litera h. Având în vedere cele de mai sus şi dispoziținunile Legii Reformei Agrare, Comitetul local în unanimitate:

Hotărăşte

Expropriază din proprietatea lui Kovács Ladislau din comuna Tămăşeu, județul Bihor o suprafață de circa 8 iughere.

Rezerva proprietarului, drept cotă neexpropriată de 50 ha întindere, am lăsat-o şi proprietarul o va alege, conform legii, unde doreşte.

DCMS

Preşedinte
Fazekaş Ioan

Membrii:
Dubovan Ioan
Németi Géza
A. Nagy Ludovic
Zs. Szücs Ludovic
Telegdi András
K. Balogh Imre

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 75

87

Tăuteu (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Mann Neculae.*

În dimineața zieli de 2 martie am luat inventarul din casa lui Mann Nicolae, care n'a declarat adevărat.

Cu ajutorul tovarăşilor de la Oradea am făcut pr[ocesul] verbal la Tăuteu şi am ținut o adunare populară, explică despre desăvârşirea Reformei Agrare. au luat parte peste 150 inşi.

Lipsuri propriu zis n'am avut, ci era o avere mare, din care cauză am întârziat cu întocmirea actului de inventariere, la care ne-a dat concurs şi org[anizația] PMR din Marghita prin membrii săi.

Proprietarul Mann Neculae a fost un prădău şi a neglijat clasa muncitoare, de care n-a avut nici o grijă.

Administrator:
Lazăr Gheorghe

Marghita, la 4 martie 1949

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 41

88

Tăuteu (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiilor Friedman (Mann) Ileana şi Ştern.*

Raport de activitate a echipei nr. 53, desfăşurat în comuna Tăuteu şi Marghita

În seara zilei de 1 martie 1949, la ora 10, am ajuns în comuna Tăuteu, unde organizaţia de bază [a PMR] era adunată. Am luat contact cu tovarăşul primar, fiind şi responsabil organizatoric în organizaţia de bază [a PMR]. Tovarăşul secretar nu a fost acasă.

Am [în]tocmit împreună lista tovilor care erau meniţi să ne dea ajutor la acţiune. A fost 8 tovi. După aceasta am intrat în sală, unde tovarăşul Hegedüş a prelucrat cu organizaţia de bază însemnătatea însămânţărilor, după care am dat cuvântul tovilor din organizaţia de bază, la urmă eu am luat cuvântul şi am arătat că pentru buna reuşită a acţiunii de însămânţări, unii tovarăşi vor rămâne înapoi pentru unele instrucţiuni.

Restul tovilor a plecat acasă, noi, delegaţii din partea Judeţenei [PMR], tovii din comisia de preluare, sdministratorii şi tovarăşul primar, am mers într-o cameră aparte, unde am prelucrat cu tovarăşul primar misiunea noastră, după care am format comisia de preluare şi comisia comunală.

După care am chemat tovii miliţieni, la care am predat plicurile, pe care le-au citit şi iscălit. I-am amintit că ei ce menire au în această acţiune, fiind atenţi la vigilenţa cea mai ascuţită, după care am intrat în cameră, unde a fost tovii cari au fost aleşi pentru ajutor.

Eu în scurt timp i-am arătat ce trebuie să [în]făptuim noi în acea noapte, [a]trăgând atenţia la toţi să nu se atingă de nimic. Am împărţit tovii pe două echipe, fiind în comună doi moşieri, dar unul era la Marghita, Manu.

La ora 2 şi 10 minute am pornit spre Marghita împreună cu tovarăşul Hegedüş, noul administrator Cozac, 2 miliţieni şi 4 tovi din organizaţia de bază, unde am ajuns la ora 4 şi 15 minute.

Am împărţit oamenii de pază, după care am bătut la uşă să ne dea voie să intrăm. Intrând în casă, tovarăşul miliţian, tovarăşul Silaghi a cerut arma sau autorizaţia de armă, dar [moşierul] nu a avut, spunându-i tot atunci că este ridicat din producţie. Tovarăşul Hegedüş i-a explicat de ce este vorba.

A înţeles foarte uşor şi tot atunci a fost foarte spăriat. D[omnul] Manu a declarat toată averea ce o posedă, dar averea care o folosea sora lui, doamna Friedman, născută Man Ileana, nu a declareat-o şi nici bijuteriile ce le avea.

În timpul cât tovarăşul Hegedüş, un miliţian şi individul făcea procesul verbal, până atunci eu, administratorul şi un miliţian am adunat acele haine care urma să le ducă cu dânsul.

La întrebarea noastră că „alimente are?", ne-a declarat că vede Dumnezeu [că] nu are nimic. Noi totuşi i-am dat [o] jumătate de pâine şi vreo 150 gr[ame] unt şi ceva conserve [pe] care [le-]am găsit pe repezeală, fiindcă maşina ne aştepta.

La întrebarea noastră că „bijuteriile unde le ţine?", a spus că are un ceas de buzunar care este în casa de fier, dar nu a fost nimic. La inventar am găsit 4 ceasuri de buzunar de aur, 2 de mână, 2 inele şi una pereche de cercei, tot de aur.

La firma „Stern" din Tăuteu a fost ridicat trei persoane, primind 9 mii de lei. A avut 60 mii lei, dar a voit să camufleze banii din pricina că a minţit. Tovarăşul Bako i-a dat numai 9 mii lei.

La ridicare nu s-a întâmplat nimic rău, s-a procedat conform instrucţiunilor primite din partea tovarăşului secretar judeţean. După ridicarea indivizilor, am început la inventariere în ambele locuri, iar după ridicare a comunicat tovarăşul Hegedüş rezultatul de până atunci Judeţenei, tovarăşului Silaghi.

Joi dupămasă am cerut lămuriri de la Judeţeană în privinţa locuinţei Friedman, care se găsea la Oradea. Răspunsul a fost să aşteptăm pe acasă şi să o transportăm la Miliţia din loc[alitate], dar nu a venit acasă.

Vineri am început la invenarierea bijuteriilor şi a lucrurilor de valoare, după care am luat în inventar tot ce s-a găsit în casă. Sâmbătă la ora 12 am terminat cu tot inventarul în negru, iar un tovarăş de la Pretură şi unul de la Camera Agricolă făcea inventarul în curat, trecând pe formularele necesare, care, la venirea mea la Oradea, n-a fost terminat, din care privinţă nu am putut să le aduc cu mine la Judeţeană.

În ziua de 2 martie am făcut adunarea [populară] în comuna Tăuteu, unde s-a adunat un număr de 50 oameni săraci din comună, unde s-a prelucrat cu ei actul împlinit şi săvârşit de clasa muncitoare. A fost primit cu cea mai bună plăcere, spunând oamenii că ar fi trebuit să fi fost duşi aceşti indivizi mai înainte.

A fost demascaţi aceşti bandiţi în faţa comunei, faptele lor murdare, după care a fost creat o atmosferă contra acestora. A fost arătat sabotajul lor în campania de însămânţări, fiind[că] maşina de semănat a fost complectamente stricată şi aruncată lângă paie.

Gospodăriile au fost lăsate în voia întâmplării, iar via tot la fel. A fost o vie de vreo 7 iug[ăre] cu viţă-de-vie, de 10 ani lăsată nelucrată. Muncitorii din ambele moşii [trăiesc] într-o mizerie nemaipomenită.

Slăbiciuni din partea noastră am avut fiindcă nu am organizat serviciul la telefon la Primărie numai joi, iar noaptea nu a fost numai într-o singură noapte. Nu am cerut ajutor din partea forurilor administrative numai vinerea dupămasă.

Control din partea Judeţenei am avut pe tovarăşul Vâlcea [în] seara zilei de marţi, când prelucram cu organizaţia de bază însămânţările, din partea tovarăşului Kiss, resp[onsabilul] de Cadre [al] Judeţenei, în ziua de joi, când am [trecut la] inventarierea viei.

Pază la locuinţă am primit din partea Comitetului de Partid Marghita. Tovii din Comisia de preluare, cât şi tovarăşii miliţieni şi-au făcut datoria din tot elanul lor. tovarăşii administratori au [spus] că sunt gata să-şi facă datoria pe mai departe în calitate de administratori, dar este necesar să aibă un ajutor serios, fiindcă nu se pricep la gospodăritul de pământ.

Angajaţii de pe moşiile sunt corespunzători, afară de Kuti, care este la fosta moşie Man, care a avut o comportare ostilă faţă de restul muncitorilor, a servit interesele proprietarului.

Tăuteu, la 6 martie 1949

Székély Francisc
Delegat judeţean

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 42

89

Tinca (Bihor) – *Raportul echipei însărcinate cu exproprierea moşiei Bica Ludovic.*

Raport de activitate
în legătură cu activitatea depusă de subsemnatul, bonaţiu Florian,
delegat pentru exproprierea lui Bica Ludovic din plasa Tinca

După plecarea de la judeţeană, am ajuns fără nici un incident până la Tinca. La Tinca nu era convocată organizaţia de bază [a PMR] şi astfel am început să[-i] mobilizez pe tovarăşi, convocând la sediul PMR circa 20 de tovarăşi, dintre care am selecţionat 12 inşi pentru acţiune, iar 6 pentru paza sediului.

Am stat cu aceşti tovarăşi de vorbă, cu fiecare în parte, punându-i o serie de întrebări. Verificarea acestor tovarăşi a durat până la ora 11,45. La ora 12 fără 10 minute am luat contact cu şeful Miliţiei, i-am dat plicul şi l-am oprit şi pe el, împreună cu aţi 3 miliţieni, la sediul partidului.

La 2,30 am prelucrat şi cu şeful Miliţiei [ordinul], făcând şi un plan de acţiune. La 2,40 am prelucrat cu toţi miliţienii şi cei 12 tovi, cu care am pornit la acţiune.

La 2,45 a trimes un membru de partid şi un ostaş miliţist să plece prin dosul grădinii lui Bica, care trebuia să ajungă la locul destinat de unde să poată observa orice mişcare din curte, fără a fi observaţi, chiar în momentul în care noi vom bate la geam.

La 2,50 am plecat şi la 2,55 am bătut în geamul lui Bica Ludovic. În acel moment a ajuns şi tovarăşul trimes cu miliţianul în spatele grădinei. După ce Miliţia s-a prezentat şi a cerut să se deschidă uşea, un individ care era înăuntru a ieşit şi ne-a dat drumul în casă.

Ajuns în casă i-am spus lui Mateoc Petru, un fin a lui Bica, să predea orice armă, pentru că i-am ridicat permisul de port-armă. El a spus că nu are armă, decât Bica are una de vânătoare, pe care nu ştie unde se află şi să căutăm noi s-o găsim.

Şeful Miliţiei, primarul, tovarăşul Tóth şi cu mine am controlat toate încăperile şi am găsit o armă de vânătoare pe care am ridicat-o. După aceasta i-am adus la cunoştinţă că toată averea mobilă şi imobilă a lui Bica Ludovic este expropriată, şi în curs de circa 30 minute le-am împachetat.

Pe Mateoc l-am lăsat sub paza unui miliţian, şi 2 tovarăşii şi noi am trecut în casa de alături, unde locuia soacra lui Bica, văduva Filda. Văduva lui Fildan nu a vrut să deschidă uşea. Atunci l-am chemat pe Mateoc să vorbească cu dânsa. Mateoc a vorbit cu dânsa, spunându-i că într-adevăr e Miliţia şi dacă nu deschide, vor sparge uşea şi tot vor intra, dealtfel să nu-i fie frică, că nu-i vor face nimic.

După aceasta a deschis uşea şi am văzut că era gata de drum, cu un geamantan împachetat. Am făcut percheziţia geamantanului şi am găsit mai multe obiecte de aur, pe care le-am confiscat, şi după aceea i-am adus la cunoştinţă că făcând parte din aceeaşi gospodărie cu Bica Ludovic, întreaga avere este expropriată. Am împachetat-o şi i-am trimis pe amândoi la Oradea cu un camion, însoţiţi de un miliţian.

Am încuiat totul şi am lăsat ăază 2 miliţişti şi 2 tovi, şi noi am plecat la Salonta, la fermă, unde am inventariat totul şi seara ne-am întors la Tinca, unde am continuat inventarierea până în ziua de [martie 1949], când am terminat inventarierea şi am trimes şi obiectele de valoare ca aur, covoare persiene şi porţelanuri fine.

În ziua de 4 [martie 1949], la ora 3, am convocat o adunare populară, la care au luat parte circa 300 de ţărani muncitori, anunţaţi prin convocatori ai PMR-ului, ai FP-ului, UPM-ului şi Sindicatului.

Adunarea a durat de la ora 3,15 până la ora 5 şi a decurs în atmosferă bună. Au fost mai multe aplauze şi au luat cuvântul 5 tovi, care au arătat din faptele mârşave a[le] lui Bica şi cerea[u] ca şi acei care au 30-40 de ha să fie expropriaţi.

Bonaţiu

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 102

90

Arad, 3 martie 1949 – *Procesul verbal al şedinţei de bilanţ a Comisiei Judeţene pentru Desăvârşire Reformei Agrare în Arad.*

Proces verbal

Astăzi, 3 martie 1949, s-a întrunit Comisia Judeţeană pentru desăvârşirea Reformei Agrare, la care participă următorii membrii:

Preşedinte, tovarăşul Balogh Ludovic, secretarul Judeţenei PMR din Arad, tovarăşul Bele Petre, prefectul judeţului Arad, tovarăşul Ţârlea Mihai, reprezentantul Sindicatului Agricol Arad, tovarăşul Bănulescu Dumitru, directorul Direcţiei Agricole Arad. [În] afară de aceştia, mai participă tovarăşul Doncea Constantin, din partea CC al PMR, tovarăşul Balla Ioan, responsabilul de cadre al judeţului Arad, tovarăşul David Ludovic, din partea Secţiei Agitaţie-Propagandă a PMR Arad, tovarăşul maior Ciura Maxim, locţiitor politic al Comandamentului regional de Miliţie Timişoara şi tovarăşul maior Bădăliţă Traian, ajutor operativ al Miliţiei Arad.

Scopul şedinţei este analizarea desăvârşirei reformei agrare. Tovarăşul Balogh a luat cuvântul, arătând că, de la data creării comisiei şi până azi, munca a fost dusă colectiv. De

asemenea, conspirația a fost desăvârşită. Munca s-a dus pe bază de plan. Din totalul de 31 [moşieri], unul nu a corespuns prevederilor legii. Expropriați sunt 49 [de moşieri], cei de la [pozițiile] 30-49 fiind descoperiți de comisie.

În tot timpul operațiunii nu s-a întâmplat nici un incident, nu s-a cunoscut nici un caz de însuțire de bunuri de către cei însărcinați cu preluarea, dând dovadă de cinste şi moralitate exemplară; din partea Miliției s-a dat concursul şi un real ajutor. De asemenea, şi organele grănicereşti nu au pus piedici, primind dispozițiuni de la organele lor superioare.[A cerut apoi] să [se] continue foarte activ la întocmirea inventarelor, desigilându-se cele ce au fost sigilate şi sigilându-se unde au fost diferite cazuri [de neglijență]. Bunurile de valoare sunt în curs [de] transportare la locurile indicate de Comisia Județeană Arad [pentru Desăvârşirea Reformei Agrare]. Comisia județeană a stabilit în prealabil a nu grăbi întocmirea inventarelor acestor operații, urmând a se face [aceasta] cu atenție [şi] în mod real.

Tovarăşul secretar propune ca comisia să-şi ia angajamentul [că o] să controleze administratorii dacă corespund din punct de vedere politic şi gospodăresc. Acolo unde se vor găsi cazuri necorespunzătoare, vor fi înlocuiți cu elemente verificate şi capabile. În ceea ce priveşte trierea acelor reținuți la Miliție, tovarăşul secretar propune ca în 24 [de] ore să fie lichidată situația lor, adică la 4 martie 1949, orele 16.

Tovarăşul secretar mai pune problema agitației, arătând că agitația între populația muncitoare s-a făcut în mod mulțumitor, totuşi, insistă ca pe viitor să se facă o agitație mai vie.

S-au constatat şi unele nereguli, astfel:

Secretarul organizației de bază PMR din Cermei a fost găsit însoțit de moşierul Hențiu (avocat) la el acasă, fapt ce a determinat fuga moşierului în județul Bihor, unde a fost prins şi înapoiat. Cazul [este] în cercetare.

În cuvântul [său], tovarăşul prefect Bele Petru, spune că este de acord cu cele spuse de tovarăşul secretar Balogh, adăugând următoarele:

Constată că ar fi două cazuri care nu se încadrează întocmai prevederilor legii, şi propune să se cerceteze aceste cazuri. Comisia cade de acord.

Arată apoi că munca printre argați a fost dusă extrem de slab, atât pe linie sindicală, cât şi pe linie politică.

Propune să se studieze cartea funduară pentru a găsi situația terenurilor expropriate. De asemenea, propune a se cere lămuriri de la organele superioare în cazurile când proprietarii au înşelat organele de control, nedeclarând la Reforma Agrară proprietatea ce întrece prevederile legale de la 50 ha în sus, pentru a se hotărî ce măsuri să se ia.

Mai propune ca să se formeze un colectiv din reprezentanții M.A.I. şi M.A.D. în frunte cu Direcția Agricolă.

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 20

91

Aleşd (Bihor), 7 martie 1949 – *Raportul membrilor Biroului Organizației de bază PMR a plasei Aleşd în legătură cu desfăşurarea acțiunilor de aplicare a Decretului nr. 83/1949.*

PMR Aleşd

Raport despre activitatea depusă pe teren în definitivarea Reformei agrare

În ziua de 7 martie 1949 am ținut o şedință a biroului de plasă, unde s-a analizat munca depusă pe teren în zilele de la 1 la 5 martie, în legătură cu definitivarea reformei agrare. Primul care face analiza muncii este tov[arăşul] Pusztai Alexandru, după cum urmează:

Partidul Muncitoresc Român a ştiut să prelucreze şi să organizeze în mod conspirativ ducerea la îndeplinire a acestui act istoric. Prin aceasta s-a putut constata cu câtă seriozitate a lucrat partidul şi totodată s-a văzut tăria partidului.

S-a văzut cum a fost pregătit de către partidul nostru această acțiune, din punct de vedere politic, organizatoric şi administrativ. În preajma acestei acțiuni s-a dovedit disciplina ce se păstrează în rândurile partidului.

Prin acest act istoric s-a pus capăt clasei moşierilor şi este un pas foarte important în dezvoltarea agriculturii. S-au pus bazele socialismului în agricultură, însă noi mai avem la sate chiaburimea, care în prezent are o frică că „ce va fi cu ei?" Din această cauză vor căuta, în mod organizatoric, să lucreze în contra planului economic de stat. De aceea trebuie întărită vigilenţa şi ascuţită lupta de clasă, continuând să scoatem ţărănimea muncitoare de sub influenţa chiaburimii, şi trebuie să avem grijă ca tovarăşii noştri să nu cadă în greşeala să ameninţe pe chiaburime că mâine poimâine se va întâmpla la fel cu ei.

Acest act istoric trebuie folosit în ascuţirea luptei de clasă.

La fel, tov[arăşul] Pusztai arată cum a lucrat pe teren. Tot la fel arată şi tov[arăşul] Barta şi tov[arăşul] Curtu.

În urma acestei analize s-a văzut că membrii noştri de partid au lucrat conştient în toate satele, şi [că] cadrele noastre de partid sunt gata oricând de a se jertfi pentru cauzele clasei muncitoare.

Prin adunările populare ce s-au făcut în acele locuri, s-a constatat că ţărănimea muncitoare a primit cu multă bucurie acest act revoluţionar şi istoric. Pentru a lămuri acest act istoric, am luat următoarele măsuri:

În seara zilei de 7 martie, anul curent, am ţinut o şedinţă cu birourile org[anizaţiilor] de bază, resp[ectiv ale] org[anizaţiilor] de massă [şi cu] membrii de partid, unde a fost bine prelucrat acest act însemnat şi totodată am convocat pe ziua de 9 martie, anul curent, restul birourilor org[anizaţiilor] de bază din toate locurile, pe două sectoare, Aleşd şi Bratca, unde va fi, la fel, prelucrat cu ei, şi după care vor primi sarcini concrete pentru a duce munca de lămurire în sânul populaţiei sărace şi mijlocaşe şi ce a însemnat acest act istoric pentru clasa muncitoare, ţărănimea muncitoare, pentru a putea îndeplini planul economic de stat în ramura agriculturii.

Aleşd, la 7 martie 1949

Biroul plăşii:

Pusztai
Curtu
Bara

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 11

92

Beiuş (Bihor), martie 1949 – *Raportul Biroului Organizaţiei de bază PMR al plasei Beiuş în legătură cu starea de spirit a populaţiei şi modul de îndeplinire a sarcinilor de partid.*

Plasa Beiuş

În plasă a fost prelucrată Reforma agrară.

Lupta de clasă se ascute din zi în zi. Astfel, avem cazuri în comuna Saca, apoi Cărbunari. Reacţiunea se manifestă prin sectele religioase, destul de intens. Vârfurile lor au fost demascate şi s-a constatat că sunt elemente care au fost epurate sau comprimate din serviciu. Manifestări în public nu fac. S-au făcut propuneri ca să li se ia casele unde se adună şi să fie întrebuinţate pentru căminele culturale.

În comuna Feneriş, în urma acţiunei de culturalizare, în timpul desfăşurării programului cultural, unui tovarăş i s-a aprins o claie de fân. Tot în această comună, un tovarăş a rupt câteva tablouri. Miliţia, până în prezent, nu a putut să descopere nimic. S-au luat măsuri şi s-a prelucrat în organizaţiile de bază. Rezultatele, până în prezent, sunt negative.

În cadrul şcolilor s-a constatat că la Liceul Mixt – după cele raportate – s-au făcut semne – „ochiul manist". S-au lua măsuri pentru a se descoperi făptuitorii.

În ce priveşte ţinerea şedinţelor, organizaţiile de massă, în urma verificării raportului, au trimis un grafic fără să fie anunţat dânsul.

Tovarăşii din Comitetul [PMR] de plasă muncesc, [în] afară de câţiva care nu depun nici o activitate.

La şedinţe este o frecvenţă de 80-84%, lipsurile sunt motivate, iar în centrul de plasă, frecvența este de 90-95%. Disciplina în mai mică măsură.

Controlul în muncă, asupra desfăşurării şedinţelor după grafic, se controlează dacă se fac sau nu. Ordine de zi au, însă planul de muncă întocmit nu se respectă.

Munca colectivă s-a îmbunătățit la resortul Agitație-Propaganda Cadrelor, iar la resortul organizatoric este mai slabă. În org[anizațiile] de bază, munca colectivă este slabă. Se constată o mai slabă colaborare între secțiile Organizatoric şi Cadre, atunci când trebuie elemente pentru şcolile de partid. Această slăbiciune a fost prelucrată cu ei în şedinţe.

Critica este aproape inexistentă, pe când autocritica este mai dezvoltată. Aceasta datorită faptului că tov[arăşiii] noi nu îndrăznesc să-şi facă autocritica şi nici să-i critice pe ceilalți.

Popularizarea planului economic de stat s-a făcut prelucrându-se în organizațiile de bază. Pentru campania de însămânțări, lucrările pregătitoare s-au făcut 100%. Repararea uneltelor s-a făcut în trei centre, unde s-au făcut toate reparările necesare. La aceste trei centre: Finiş, Ioaniş şi Uileac, s-au făcut reparațiile fără bani. Pentru îndeplinirea mai cu succes a campaniei de însămânțări s-a prelucrat în toate şedinţele.

Se constată că şedinţele nu se ţin regulat.

Tineretului i s-a dat ajutor în ceea ce priveşte reorganizarea de la plasă. Au luat parte întotdeauna la şedinţe.

Pentru ziua construcției, tinerii din Beiuş au lucrat la curățitul oraşului. Pentru acțiunile [pe] care le întreprind la sate, sunt ajutați prin mijloace de transport.

Alegerile sindicale s-au ținut, dar deşi a fost prelucrat cu ei ca biroul organizației de bază să nu fie încadrat în biroul întreprinderii, totuşi a fost ales.

Sindicatul Agricol întâmpină greutăți, fiindcă nu poate face față sarcinilor ce le stau în față.

În ce priveşte UFDR., în ultimul timp, prin ajutorul dat din partea partidului, s-a îmbunătățit munca lor în mod frumos. Secretara U.F.D.R.-ului a început să pretindă prea mult de la învățători şi profesori.

Problema națională în plasă a fost combătută.

Situația verificărilor Sfaturilor populare, nu a putut încă să se verifice toți tovarăşii propuşi, decât în 35 de comune din 56. Ajutor am primit din partea Județenei, prin tovarăşii instructori județeni, când s-a prelucrat cu ei şi unele probleme.

Slăbiciuni în muncă. Nu am fost destul de vigilenți, nu am putut cuprinde munca şi nu am putut verifica instructorii.

De la celelalte secții ale Județenei, s-a primit ajutor din partea tov[arăşului] Kiss, cu ocazia verificării elementelor pentru şcoli.

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 12-13

93

Beliu (Arad), martie 1949 – *Raportul Biroului Organizației de bază PMR al plasei Beliu în legătură cu starea de spirit a populației şi modul de îndeplinire a sarcinilor de partid.*

Plasa Beliu

Situația politică

În ce priveşte desăvârşirea Reformei agrare în plasa Beliu, nu au fost cazuri de expropriere. Totuşi, există un chiabur mai înstărit, unde oamenii au vrut să-l scoată afară din comună.

Lupta de clasă se duce zi de zi. Astfel, în comuna Sâc, cu ocazia campaniei de însămânțări, 3 chiaburi au căutat să saboteze, dar țărănimea săracă i-a demascat şi i-a scos afară din adunări. Acest fapt s-a comunicat şi prin presă [şi] articole la ziarul de perete.

De asemenea, e dezvoltat acest simț între copii, căci cu ocazia distribuirii laptelui pentru copii, la centrul de distribuire, copii săraci spuneau copiilor mai înstăriți că ei nu merită să primească lapte.

Plasa Beliu e împânzită de secte religioase, căci sunt foarte mulți sectari, şi în special în Urviş, unde nu avem decât un singur membru de partid şi un membru al Fr[ontului] Plugarilor. În această comună, tov[arăşul] secretar de plasă s-a întâlnit cu preotul locului, care era împreună cu ceilalți preoți ai sectelor: baptişti, tremurici etc. S-a observat în plasă că preoții se lasă convinşi de aceste secte şi nu caută să împiedice oamenii de a intra în aceste secte.

Fiind în apropierea județului Arad, sectarii se duc în grupuri, din sat în sat, din județul nostru şi invers. În această privință s-a luat legătura cu şeful Miliției pentru a împiedica sectele religioase de a umbla în grupuri dintr-un județ într-altul şi dintr-o comună într-alta.

În legătură cu sectele religioase se face propunerea de a se închide ca să nu mai poată activa. Apoi ar fi de dorit a se lua legătura cu județul Arad ca să se interzică acestor secte de a trece în grupuri în comune ca să facă adunări.

Şedințele organizațiilor de bază se țin conform graficelor ce s-au transmis județenei [PMR] Au ordine de zi. S-a observat în comuna Groşeni, unde sunt două organizații de bază, că frecvența e foarte slabă, deoarece tovarăşii sunt tot timpul la pădure [şi] au nivelul politic scăzut. Încă nu s-a reuşit să se treacă frecvența cu peste 50%, decât în câteva comune. În restul comunelor se țin şedințele regulat, cu ordine de zi, dând rezultate mulțumitoare.

La Beliu, atât frecvența, cât şi disciplina lasă foarte mult de dorit, dar totuşi în ultimul timp s-a observat că vin mai regulat la şedințe, frecvența trecând peste 50%. Se face control în muncă. S-a schimbat graficonul (graficul – n.n. Augustin Țărău), deoarece nu se puteau controla toate comunele.

În planul de muncă este trecut ca toți tovarăşii să ia parte la şedințe. În plasă sunt 33 [de] organizații de bază, dintre care nu au decât vreo 12 org[anizații] de bază plan de muncă.

Slăbiciuni:

Tov[arăşii] nu sunt destul de dinamici. În org[anizațiile] de bază, critica şi autocritica se întrebuințează foarte fin. S-a prelucrat în şedințele organizațiilor de bază necesitatea şi importanța lor. Într-o org[anizație] de bază, un tov[arăş] spunea altuia: „să nu-mi faci mie critică". În Comitetul de plasă încă nu se întrebuințează destul de bine aşa cum ar trebui critica şi autocritica.

Planul economic a fost prelucrat, s-a trecut chiar şi la prelucrarea lui, căci sunt muncile agricole, însă nu s-au obținut încă rezultatele pe care le-am fi dorit. Nu s-a putut face asolarea.

[În] campania de însămânțări, planul de muncă administrativă a fost făcut. Fiecare gospodărie are planul ei. Nu au sămânță de grâu de primăvară. S-a trimis la toate centrele din jur, dar nu au primit[-o]. S-a luat legătura cu Romcereal din Oradea, unde li s-a spus că nu poate să le dea până nu primesc instrucțiuni de la Bucureşti.

Curățirea pomilor şi pregătirea campaniei de însămânțări s-a realizat cam 80%. S-a făcut reparatul uneltelor. Au rămas foarte puține nereparate, din cauză că lipsesc nişte lanțuri pe care le folosesc la maşinile de semănat porumbul.

În ultimul timp, în plasa Beliu s-au vândut 40 de perechi de boi, dintre cei mai buni, Comcarului. S-a luat legătura cu Comcarul ca să nu mai cumpere, însă fără rezultat. De aceea, s-a intervenit la administrație, la Primărie, ca în viitor să nu se dea bonuri de vite.

Organizațiile de massă, în centrul de plasă, duc o activitate slabă. Motivul e că centrul este foarte mic şi face impresia că e un loc de refugiu, [pentru că] toți notarii şi învățătorii sunt foşti legionari. La o şcoală din plasă, un învățător a uns duşumelele clasei cu untul de peşte pe care l-au primit copiii pentru [ca] să se întărească, iar laptele condensat, care de asemenea a fost trimis pentru copii, învățătorul îl dizolvă cu apă rece în loc de apă caldă. Asemenea cazuri sunt în majoritatea satelor. Astfel, în comuna Clit, în sala de clasă nu sunt decât 2 bănci, iar copiii stau pe jos. E adevărat că comuna este săracă, însă învățătorul este indiferent. S-au ținut 2 şedințe cu învățătorii, la care a participat tov[arăşul] Laza din Oradea. Înv[ățătorul] Son Victor a fost înaintat [Parchetului] şi trimis Securității, dar a fost lăsat înapoi.

În ce priveşte U.T.M., a fost schimbat responsabilul tineretului, care mergea în comune şi se certa cu primarii pentru că nu primea căruță sau loc de dormit. În prezent este [numit] un tovarăş nou, care munceşte.

Organizația Frontului Plugarilor munceşte foarte bine, au plan de muncă. U.P.M. are 50 de membri, ține şedințe din două în două săptămâni. Au fost ajutați în munca lor.

Legătura cu autoritățile administrative este bună, cu pretorul mai ales, căci e membru de partid. Notarul din popeşti nu face nimic.

Miliția – Comandantul Miliției este un om în vârstă, munceşte şi merge unde-l trimiți, însă nu vede numai ce îi spui. Astfel, tov[arăşul] acesta nu corespunde. De asemenea, nici şeful de post de la Tăgădău nu corespunde. Singurul care munceşte este tov[arăşul] Sufragiu. Propunem ca să se numească un şef de miliție pe plasă, care să-i țină pe ceilalți în frâu.

Elementele pentru sfaturile populare sunt alese. Nu sunt încă toate verificate, căci nu se grăbesc, ca să nu facă greşeli.

Ajutor din partea Județenei s-a primit prin instructorii Județenei, tov[arăşii] Costea şi Badioc. Din partea secțiilor Județenei nu s-a primit ajutor de loc.

Propunerea lor ar fi ca să meargă din când în când tovarăşii de la Județeană ca să le dea ajutor. Se munceşte colectiv. La secțiile Agitație-Propagandă, Cadre există colective.

Slăbiciuni:

Nu s-a putut să [se] mobilizeze şi să [se] antreneze în muncă. Nu s-a reuşit să [se] afle şi să [se] împiedice vinderea vitelor ce s-a făcut în plasă.

În vederea alegerilor sindicale s-au pregătit elemente pentru Sindicatul Agricol, căci alte întreprinderi nu au în plasă. Tov[arăşul] de la Sindicatul Agricol are 2 plăşi, iar plasa Tinca este mai mare şi are de depus o muncă mai intensă acolo.

În comuna Chişlaca, sindicatul este folosit ca armă împotriva noastră, a partidului. S-a ținut cu aceşti tovarăşi o şedință de lămurire. Un sindicalist a fost trimis de un chiabur în contra noastră, care a spus că noi toți trebuie să avem carnete.

Altă slăbiciune este că nu s-au luat destul de bine şi de tare în mână activitatea sectelor religioase. În şedințele noastre am hotărât să demascăm aceste adunări.

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 14-15

94

Săcuieni (Bihor), martie 1949 – *Raportul Biroului Organizației de bază PMR al plasei Săcuieni în legătură cu starea de spirit a populației şi modul de îndeplinire a sarcinilor de partid.*

Partidul Muncitoresc Român
Secția Secretariat

Oradea

Raport
despre şedința de birou a organizației de partid din plasa Săcuieni,
județul Bihor

I

Tovarăşul Vereş Ioan deschide şedința de birou şi face cunoscut desăvârşirea reformei agrare şi arată că în urma acestei acțiuni de partid avem cu toții datoria să nu ne culcăm pe lauri, ci să luminăn massele populare, care n-a înțeles încă rostul luptei noastre de partid, şi în alianță cu țărănimea muncitoare, mijlocaşi, să ducem lupta necontenită până la construirea socialismului.

II

Discuțiuni şi angajamente de sarcini

Tovarăşul **Pénzes Ludovic**, responsabil de cadre de plasă, după ce tovarăşul Vereş arată importanța capitală a acțiunei de desăvârşire a reformei agrare, care în 2 ore şi-a lichidat moşierimea, care în trecut era exploatatorii muncitorimei şi care având puterea în mână s-a folosit de această putere pentru stârpirea oamenilor muncii şi exploatarea desăvârşită a acestei clase, [îmi] iau angajamentul de a lupta fără milă contra tuturor rămăşițelor burgheze la oraşe şi sate pe linia partidului, ca prin această muncă a noastră să putem ajunge cât mai repede în faza socialistă, eliminând pentru totdeauna exploatarea omului de către om.

Iau angajament ca să luminez massa muncitoare, care n-a înțeles încă ținta noastră de partid, şi împreună cu această massă muncitoare să putem duce lupta noastră până la ajungerea scopului final.

Tovarăşul **Weisz Eugen**, responsabilul agitaţiei şi propagandă de plasă, ascultând expunerea amănunţită al tovarăşului Vereş Ioan asupra importanţa mare a acţiunei pentru desăvîrşirea reformai agrare, constat că această rămăşiţă feudală a fost un pericol permanent, intern şi extern, a forţei noastre de dictatură proletară, un obstacol în calea realizărilor urmărite.

Astfel, lichidarea definitivă a lor a fost o sarcină principală al partidului nostru, prin care am luat afară din mâinile lor ultima armă de a putea activa împotriva noastră şi împotriva regimului, şi prin care acţiune partidul nostru, regimul nostru s-a întărit şi va contribui foarte mult la uşurarea luptei noastre ontra celelalte rămăşiţe burgheze şi capitaliştii de la sate.

Noi nu ne putem odihni pe lauri, deoarece duşmanii noştri, cu cât mai mult vom păşi înainte, cu atât mai dârz vor lupta pentru readucerea raiului pământesc.

Iau angajamentul, ca prin luminarea massei muncitoare, să arăt importanţa acestei acţiuni, pericolul ce persistă aceşti feudali pentru noi, să lupt pentru ridicarea nivelului politic şi ideologic al massei muncitoare, pentru ca în cunoştinţa cauzei noastre juste să putem atrage această massă pentru lupta construirii socialismului, să întărim vigilenţa faţă de duşmanii încă existenţi şi să ducem munca în spiritul critic şi autocritic, căci numai dacă cunoaştem slăbiciunile vom putea duce o muncă sănătoasă pentru regimul nostru, pentru partidul nostru, pentru muncitorimea noastră, în frunte cu Uniunea Sovietică, contra aţâţătorii[lor] de război, contra imperialişti[lor].

Tovarăşul **Fodor Ludovic**, responsabil organizatoric de plasă. Desăvârşirea reformei agrare este un efort mare în lupta ţărănimei muncitoare, deoarece, am văzut, această clasă exploatatoare ar fi periclitat executarea planului nostru de un an şi ar fi periclitat construirea cât mai grabnică al statului nostru socialist.

Iau angajamentul ca contra chiaburimei încă existente voi duce o luptă crâncenă şi din răsputeri voi lumina massa muncitoare, ca aceasta să poată să fie cât mai repede terminată pentru desăvârşirea eliminării exploatării omului de către om.

Tovarăşul **Makai Ioan**, responsabil administrativ de plasă. Desăvârşirea reformei agrare, în lupta clasei muncitoare, are o mare importanţă. Această clasă a fost aceea care a atras chiaburimea şi a dus lupta contra clasei muncitoare. Foştii moşieri, după ce sunt eliminaţi, vor scurta drumul pe care ne ducem spre socialism.

Iau angajamentul ca toate slăbiciunile, ceea ce în munca mea am făcut-o, în viitor voi elimina, şi [cu] mai mare avânt şi conştiinciozitate voi duce lupta contra chiaburimei încă existente. Voi face ca membrii de partid, cât şi cei în afară de partid, să fie luminaţi că cine sunt încă duşmanii şi cine sunt exploatatorii ei, căci până când există vreo clasă exploatatoare, socialismul nu poate fi făurit. Deci voi lupta până la construirea socialismului, unde va fi eliminat cu desăvârşire exploatarea omului de către om.

Tovarăşul **Kallai Emeric**, preşedintele Sindicatului Agricol. Învăţând după această acţiune desăvârşită de partidul nostru, prin care a luat puterea economică din mâinile rămăşiţelor moşiereşti, iau angajament faţă de partidul nostru şi Sindicatului Unit că mai bine şi cu mai mare conştiinciozitate voi duce lupta contra chiaburimei şi contra alţi expoatatori şi voi face ca mai bine să fie lămurită massa, în special [cei] cari încă nu au înţeles rostul luptei noastre, că numai peste o serii de lupte vom ajunge acolo unde deja va fi eliminată exploatarea omului de către om, ca să putem ajunge cât mai grabnic în societatea socialistă.

Tovarăşul Vereş Ioan, în urma discuţiunilor avute, arată că tovarăşii au avut fiecare o vedere clară şi sănătoasă în această problemă. Deja propunem în numele plăşii Săcuieni să fie desăvârşiţi încă şi chiaburii, în continuare, care au proprietăţi cel puţin 20 iughere.

Biroul de plasă în unanimitate ia act şi aderează cu însufleţire la propunerea tovarăşului Vereş, şi la fel cere ca această acţiune să fie continuată la chiaburime, cari au cel puţin 20 iughere pământ, deoarece aceşti duşmani la fel va continua să pună obstacol peste obstacol în calea luptei noastre, în calea realizării planului nostru economic de stat din acest an.

Nefiind alt obiect la ordinea zilei, tovarăşul Vereş declară şedinţa închisă.

Săcuieni, la 7 martie 1949

Secretar
Kenezsy

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 72-73

95

Vaşcău (Bihor), martie 1949 – *Raportul Biroului Organizației de bază PMR al plasei Săcuieni în legătură cu starea de spirit a populației şi modul de îndeplinire a sarcinilor de partid.*

Plasa Vaşcău

Situația politică în plasa Vaşcău se prezintă astfel:

Populația săracă vede bine legile inițiate de guvern, însă chiaburimea nu vede cu ochi buni. Lupta de clasă se ascute mereu, căci se vede cum țăranii săraci demască pe cei care nu vreau să dea cotele.

Reacțiunea se manifestă prin sectele religioase. S-a prelucrat cu ei, şi au căutat să se demaşte pe sectari. Au şi fanfară cu care trec prin sate. S-au luat măsuri ca să se confisce de la ei.

Ținerea şedințelor organizațiilor de bază - trebuie să se recunoască că nu s-a[u] ținut regulat, aşa după cum s-au fixat. Frecvența de la şedințe e slabă, asta le şes este mai mulțumitoare, însă la deal şi munte, din cauză că muncitorii se duc la pădure la lucru, numai iarna se poate conta pe ei. Disciplina lasă de dorit, căci nu vin tovarăşii refulat la şedințe.

Ordinea de zi este şablon şi nu se mai face nici o schimbare, iar la discuții [membrii] iau parte cu discuții personale. Plan de muncă nu au toate organizațiile de bază.

Controlul în muncă – fiecare membru din Comitetul de Plasă [al PMR] are câte un sector, însă tovarăşii din Comitet nu prea îşi respectă planul de a controla şi a ieşi pe teren.

Membrii Biroului de plasă iau parte la şedințe, dar nu în mod serios, din neglijență. Instructori voluntari sunt 14. munca colectivă este la resoartele cadre şi organizatoric.

Critica şi autocritica în organizațiile de bază – se vede că nici acum tovarăşii n-au înțeles rostul criticei şi autocriticei, şi asta datorită faptului că au nivelul politic destul de slab.

Popularizarea planului economic - a fost prelucrat cu toate organizațiile de bază din plasă, apoi s-au ținut şedințe cu întreprinderile „Băița" şi „Crăița". Rezultatul a fost că muncitorii au înțeles rostul acestei prelucrări, astfel că au depăşit norma cu 50-60%. La „Băița" din luna februarie se lucrează pentru martie.

Curățirea pomilor s-a efectuat în plasă cam în procentaj de 80%. S-a executat aratul, [s-a] pregătit pentru însămânțările de primăvară o întindere de 1.780 ha.

S-a făcut desfăşurarea planului economic pe comune şi sate şi gospodării. Acțiune de sate se face în fiecare duminică, când timpul este favorabil.

Îndrumarea organizațiilor de massă – cu biroul F[rontului] P[lugarilor] nu s-a putut ține şedință, numai la o şedință a membrilor, la care a asistat un membru de partid din biroul plasei, s-a prelucrat cu ei să se țină şedințe de colaborare împreună cu partidul.

Tineretul s-a dat ajutor, se văd rezultate bune, se participă la şedințe regulat. Munca UFDR-ului s-a îmbunătățit, deoarece acum a fost scoasă o tovarăşă din producție, care munceşte.

Alegerile sindicale s-au făcut la întreprinderile forestiere din Sudrigiu şi la Băița.

Cu autoritățile se ține legătura – pretorul arată instrucțiunile ce le primeşte şi lucrează împreună cu partidul. De asemenea şi cu Miliția au legătură.

În legătură cu verificarea elementelor pentru Sfaturile Populare – sunt într-o mare greşeală, deoarece până în prezent nu sunt verificate decât câteva sate 4-5. Ajutor de la Județeană s-a primit, dar de la secții nu.

Slăbiciuni în muncă are atât secretarul cât şi ceilalți, că nu şi-au dat destul interesul pentru a duce o muncă mai activă. Cu autoritățile au legături strânse, mai ales cu pretorul, care este membru de partid. Miliția însă ține legătura cu culăcimea, şi în loc să țină cu partidul, ține cu ei.

Situația verificărilor elementelor pentru Sfaturile Populare - din fiecare comună au fost propuşi câte 3 tovarăşi care urmează să fie verificați. Ajutor de la Județeană s-a primit puțin, tovarăşul Boroş a fost pe acolo.

Slăbiciuni în muncă sunt. Tovarăşul de la [resortul] organizatoric nu poate să cuprindă munca cum ar fi trebuit.

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 107-108

96

Oradea, martie 1949 – *Procesul verbal al şedinţei de analiză a stadiului de aplicare a decretului de confiscare a proprietăţilor moşiereşti din judeţul Bihor.*

Proces verbal

Dresat astăzi 2 martie 1949, ora 20, în localul Comitetului Judeţean PMR Bihor, cu ocaziunea şedinţei Comisiei Judeţene Bihor pentru Desăvârşirea Reformei Agrare.

Prezenţi subsemnaţii: Jean Ilie, secretarul Comitetului Judeţean PMR, ca preşedinte, Bejan Aurel, Breban Iosif şi Vereş Alexandru, ca membri.

Tovarăşul secretar judeţean Jean Ilie, în calitate de peşedinte, deschide şedinţa şi se trece la discutarea ordinei de zi cu obiectele mai jos arătate:

Obiect: *Analiza muncii depuse până în prezent, lipsuri constatate şi greutăţi în muncă.*

Tovarăşul secretar judeţean Jean Ilie, ca peşedinte, arată stadiul operaţiunilor cu privire la desăvârşirea reformei agrare, greutăţile ivite în executarea operaţiunei, lipsurile constatate, în spirit critic şi autocritic.

Greutăţile constau în vinderea ilegală a unor suprafeţe din moşiile expropriate, şi împărţirea cotei ce a fost scutită de expropriere la vremea sa, între membrii familiei [moşierilor], care între timp au devenit proprietari.

Arendarea ilegală a unor moşii la diferite instituţii publice. În unele cazuri, argaţii foştilor moşieri au căutat să sustragă câte o vită din acelea ce au fost găsite în grajduri, afirmând că este proprietatea lor.

Asemenea cazuri s-au semnalat de la moşia lui Bica Ludovic, din comuna Tinca, şi Roxin din comuna Leş. Pentru atitudinea duşmănoasă, acest personal a fost imediat înlocuit şi li s-a arătat că vor primi în folosinţă vitele a căror proprietate o vor putea dovedi cu bilete de vite transcrise pe numele lor.

În cursul zilei s-au ţinut la primării adunări populare cu ţărănimea muncitoare, lămurind importanţa economică şi socială a exproprierii, foloasele acestei acţiuni pentru întregul popor muncitor, şi în special pentru ţărănimea muncitoare, mobilizând-o în sprijinirea comisiei comunale [de expropriere] şi a administratorilor numiţi.

Incidente nu au fost nicăieri. Starea de spirit în sânul populaţiei este bună.

[Tovarăşul secretar judeţean Jean Ilie] expune mai departe că comandantul Miliţiei judeţului Bihor, maiorul Togyer Francisc, în activitatea sa a dat dovadă de mari slăbiciuni, delăsări şi ţinută necorespunzătoare.

În toiul luptei de clasă, ce se ascute, actul istoric de lichidare ca clasă a moşierimii nu a fost înţeleasă de comandantul Miliţiei judeţului Bihor, [acesta] dând dovadă în activitatea sa de o lipsă elementară a sentimentului de datorie şi răspundere. Astfel, în noaptea de ½ martie, la orele 3 dimineaţa, numitul maior, fiind căutat la birou, nu a fost găsit. A fost găsit dormind la domiciliul său.

Iată dar că maiorul a lipsit de la comandă tocmai în momentul când operaţiunile începeau pe teren. Aceasta este o mare greşeală. Deşi i s-a arătat greşeala comisă, în spirit tovărăşesc, totuşi a căutat să-şi justifice atitudinea sa cu argumentări netemeinice. În urma discuţiilor de la telefon, a fost chemat la [sediul] partid[ului] pentru a-l face atent asupra marilor răspunderi ce îi revin în momentele de faţă. După discuţia avută, în loc să-şi recunoască greşeala, s-a comportat nedisciplinat, părăsind biroul secretarului judeţean PMR, trântind uşile, gest ce a fost văzut de mai mulţi tovarăşi.

La Miliţie nu s-au întocmit evidenţele nominale de moşierii şi familiile acestora, care în ziua de 2 martie 1949 au fost transportaţi de la reşedinţa Miliţiei la gară pentru a fi trimişi la diferite destinaţii în ţară. În lipsa acestei evidenţe nu se putea şti câte persoane au fost expediate şi care anume.

În loc ca să[-şi] recunoască greşelile comise şi să execute sarcinile trasate de Comisia judeţeană, şi ordinele în vigoare, la discuţiile avute, comandantul Miliţiei a luat poziţie faţă de

comisiunea județeană, pe care o crede că îi este dușmănoasă sau că unii dintre membrii comisiei ar avea vreo ură personală împotriva sa.

Lucrările Comisiei județene sunt discutate şi interpretate. Pentru a se curma această anomalie, [secretarul județean] supune atitudinea comandantului Miliției [județului] Bihor Comisiei județene, pentru a se lua urgente măsuri de îndreptare.

Tovarăşul director al Direcției Agricole, Breban Iosif, arată că comandantul Miliției Bihor, într-adevăr are o serie întreagă de lipsuri, care lasă impresia că nu are curaj de răspundere în toiul luptei de clasă. Astfel, comandantul Miliției Bihor discută la telefon lucrările Comisiei județene pe baza informațiilor luate de la moşierii expropriați care se găseau în localul Miliției. A cerut telefonic ca comisia să nu facă o nouă triere la sediul Miliției, deoarece s-au comis greşeli cu ridicarea unor moşieri expropriați, cum a fost cazul cu Goldberger Isac de la Marghita. Această atitudine dovedeşte un spirit împăciuitor față de dușmanul de clasă. De aceea, propune ca tovarăşul comandant al Miliției să fie chemat în fața Comisiei județene, unde să I se facă o severă critică asupra activității de până în prezent, ajutându-l astfel să-şi rectifice atitudinea în muncă.

Tovarăşul Bejan Aurel, prefect de județ, arată că într-adevăr comandantul Miliției Bihor, în dimineața zilei de 1 martie, anul curent, a părăsit biroul de lucru a tovarăşului secretar județean [al] PMR, Jean Ilie, ostentativ, trântind uțile, fapt ce a produs o impresie rea asupra tovarăşilor care au văzut acest gest.

Atitudinea poate fi calificată ca o îngâmfare din partea comantantului Miliției, fapt ce nu este permis într-un sistem socialist, cu atât mai vârtos că a fost chemat la partid pentru a-l ajuta să se îndrepte, nu să persiste în greşeli şi să comită altele noi.

Discutarea şi interpretarea lucrărilor Comisiei județene de către tovarăşul comandant al Miliției înseamnă că nu a înțeles problema desăvârşirii reformei agrare.

Această atitudine nu este permisă şi de aceea se asociază în totul propunerilor făcute de antevorbitori.

În acelaşi sens vorbeşte şi tovarăşul Vereş Alexandru, secretarul sindicatelor de salariați agricoli [din] Bihor.

În baza expunerilor făcute, Comisia în unanimitate

Decide

chemarea tovarăşului comandant al Miliției Bihor, Togyer Francisc, în şedința Comisiei, pentru ora 22, cu care ocaziune se va prelucra problema în spirit critic şi autocritic, şi se va raporta apoi cazul Comisiei Centrale.

Obiect: *Descoperirea unor cazuri noi de moşii, care au fost omise de pe tabel şi se încadrează în prevederile legale*.

Ca rezultat al însărcinărilor primite, tovarăşul Breban Iosif, directorul Direcției Agricole Județene Bihor, arată că s-au găsit unele moşii expropriate, care au fost omise din lucrările Comisiei județene, deşi se încadrează în prevederile legale. Aceste sunt deocamdată în număr de 6. Propune exproprierea lor.

Comisia, ascultând referatul făcut, cu unanimitate

Decide

Se va verifica situația tuturor moşiilor care au fost expropriate în județul Bihor pe baza dosarelor de expropriere existente la Camera Agricolă, însărcinându-se cu această lucrare tovarăşii Bejan Aurel şi Breban Iosif, care vor depune situația în termen de 24 ore în fața Comisiei județene, pentru a se aprecia şi decide.

Obiect: *Introducerea unei bune administrații în moşiile ce au fost expropriate*.

Tovarăşul Breban Iosif arată că trebuie luate urgente măsuri pentru comasarea bunurilor expropriate, deoarece numai aşa se va putea mări rentabilitatea acestora şi simplifica

administraţia lor de cheltuieli mari şi inutile. Apoi, administratorii să depună o deosebită diligenţă pentru îngrijirea vitelor şi procurarea furajelor necesare vitelor. Apoi, condiţionarea[652] cerealelor aflătoare în depozitele preluate etc. Propune elaborarea unor instrucţiuni pentru administratorii nou numiţi.

Tovarăşul Bejan Aurel arată că propunerea tovarăşului Breban este binevenită, deoarece comisiunile comunale trebuie ajutate prin toate mijloacele care stau la dispoziţia Comisiei judeţene, în ceea ce priveşte organizarea şi buna funcţionare a exploataţiilor preluate, [pentru] ca acestea să nu lucreze în deficit. De aceea, activitatea comisiilor comunale, şi mai ales a administratorilor nou numiţi, trebuie să fie îndrumată şi controlată de organele Comisiei judeţene.

În urma acestor discuţii, Comisia, cu unanimitate

Decide

Elaborarea unor instrucţiuni pentru comisiile comunale, în legătură cu administrarea bunurilor, conservarea lor, mărirea productivităţii şi rentabilităţii lor, precum şi îngrijirea şi întreţinerea vitelor existente.

Ordinea de zi fiind epuizată, şedinţa se ridică la orele 22.

Drept [pentru] care am dresat prezentul proces verbal, spre cele legale.

Preşedinte:
Jean Ilie

Membrii Comisiei:
Aurel Bejan
Tiberiu Braun
Alexandru Vereş

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 509/1949, f. 2-5

97

Oradea, martie 1949 – *Statistica moşierilor deportaţi din judeţul Bihor.*

Persoanele deportate din judeţul bihor în urma aplicării Decretului nr. 83/1949

Nr	Numele deportatului	Calitatea	Domiciliu	Localitatea de deportare
1	Barcsai Iuliu	moşier	Oradea	Adjud
2	Barcsai Margareta	soţie		
3	Barcsai Eva	fiică		
4	Teleki Dominic	moşier	Roşiori	
5	Teleki Elisabeta	soţie		
6	Záthurecki Petru	moşier	Ţeţchea	Aiud
7	Záthurecki Elisabeta	soţie		
8	Záthurecki Sofia	fiică		
9	Vancea Margareta	moşieră	Diosig	Beclean
10	Vancea Alexandru	fiu		
11	Vancea Lidia	soţie		
12	Vancea Cornelia	fiică		
13	Kiss Adolf	moşier	Marghita	Bistriţa Năsăud
14	Kiss Minerva	soţie		
15	Kiss Gabriela	fiică		
16	Nagy Endre	administrator	Salonta	
17	Nagy Ilona	soţie		

[652] Conservarea – n.n.

18	Besenyi Zoltan	moşier	Ghiorac	Dej
19	Besenyi Gheorghe	frate		
20	Blaer Ernö	moşier	Diosig	
21	Domián Ştefan	moşier	Salonta	
22	Domián Iuliana	soţie		
23	Domián Ştefan	fiu		
24	Domián Iuliana	fiică		
25	DomiAn Alexandru	fiu		
26	Domián Ladislau	moşier	Salonta	
27	Domián Margareta	soţie		
28	Domián Ladislau	fiu		
29	Domián Margareta	fiică		
30	Domián Zoltan	fiu		
31	Kovács Ladislau	moşier	Tămăşeu	
32	Kovács Maria	soţie		
33	Lukács Ernest	moşier	Cenaloş	
34	Lukács Irina	soţie		
35	Lukács Ildikó	fiică		
36	Varodi Mihai	moşier	Ciuhoi	
37	Varodi Elsabeta	soţie		
38	Iby Francisc	administrator	Ciocaia	
39	Iby Gabriela	soţie		
40	Jarca Iosif	moşier	Tria	Făgăraş
41	Jarca Maria	soţie		
42	Jarca Elisabeta	fiică		
43	Jarca Pavel	fiu		
44	Jarca Gavril	fiu		
45	Jarca Ana	noră		
46	Dr. Borşoş Geza	moşier	Popeşti	Gheorghieni
47	Borşoş Iuliana	soţie		
48	Bartha Alexandru	administrator	Leş	Gherla
49	Bartha Maria	soţie		
50	Bartha Alexandru	fiu		
51	Bartha Ştefan	fiu		
53	Katz Iuliu	moşier	Marghita	Jibou
54	Katz Edith	soţie		
55	Lakatos Ludovic	moşier	Săcuieni	Miercurea Ciuc
56	Lakatos Maria	soţie		
57	Bica Ludovic	moşier	Oradea	Odobeşti-Putna
58	Bica Irina	soţie		
59	Văd.Fildan Irina	soacră		
60	Mateoc Petru	fin		
61	Kallo Emeric	moşier	Săcuieni	Odorheiu Secuiesc
62	Kallo Susana	soţie		
63	Kallo Iosif	frate		
64	Kallo Ladislau	frate		
65	Kallo Elisabeta	noră		
66	Kallo Elisabeta	nepoată		
67	Szabo Victor	ginere		
68	Szabo Iolanda	fiică		

69	Szabo Augustin	nepot		
70	Szabo Georgeta	nepoată		
71	Văd.Illes Alexandru	moşieră	Salonta	
72	Papai Ioan	moşier	Salonta	
73	Papai Rozalia	soţie		
74	Goldberger Ignaţ	moşier	Marghita	Râmnicu Sărat
75	Goldberger Ileana	soţie		
76	Goldberger Iudith	fiică		
77	Dr.Lazăr Alexandru	moşier	Chişineu Criş	
78	Nişte Iacob	moşier	Avram Iancu	
79	Nişte Maria	soţie		
80	Steiner Andrei	moşier	Marghita	
81	Pollak Ştefan	cumnat		
82	Pollak Clara	soţie		
83	Kemény Tiberiu	moşier	Salonta	Reghin
84	Kemény Hildá	soţie		
85	Popa Gheorghe	moşier	Ant	Sebeş-Alba
86	Stan Gheorghe	moşier	Avram Iancu	
87	Stan Dumitru	nepot		
88	Kenéz Andrei	moşier	Oradea	Sfântu Gheorghe
89	Kenéz Ileana	soţie		
90	Kenéz Andrei	fiu		
91	Máhler Gheorghe	moşier	Şişterea	Sibiu
92	Máhler Ana	soţie		
93	Popescu Silvia	moşieră	Lăzăreni	
94	Popescu Maria	moşieră		
95	Măruşca Constantin	moşier	Borod	
96	Măruşca Cornelia	soţie		
97	Matei Ioan	moşier	Talpoş	
98	Matei Floare	soţie		
99	Frenţiu Ana	soţie	Talpoş	
100	Makai Gavril	moşier	Santău Mic	Târgu Secuiesc
101	Makai Iolán	soţie	Santău Mic	
102	Makai Alexandru	moşier	Santău Mic	
103	Makai Susana	soţie		
104	Makai Alexandru	fiu		
105	Makai Ernö	fiu		
106	Makai Ladislau	fiu		
107	Reder Oscar	moşier	Săcuieni	Târgu Mureş
108	Reder Helga	soţie		
109	Beicu Nicolae	moşier	Cotiglet	
110	Beicu Maria	soţie		
111	Papszász Ludovic	moşier	Ciocaia	
112	Papszász Ştefania	soţie		
113	Papszász Carol	fiu		
114	Horváth Catalina	fiică		
115	Horváth Gheorghe	ginere		
116	Bartos Adorián	moşier	Hodoş	
117	Bartos Maria	soţie		
118	Juricskai Iudit	cumnată		
119	Tiszá Gheorghe	moşier	Ghiorac	
120	Vecaş Elisabeta	concubină		

121	Goldstein Alexandru	moşier	?	
122	Farkas Lorand	moşier	Ciocaia	
123	Farkas Barbara	soţie		
124	Farkas Maria	fiică		
125	Văd.Farkas Gavril	mamă		
126	Lainyok Ioan	?		
127	Stern Iuliu	moşier	Tăuteu	
128	Stern Margareta	soţie		
129	Stern Gheorghe	fiu		
130	Dr.Südi Tibor	moşier	Ciocaia	
131	Südi Irina	soţie		
132	Horváth Vasile	cumnat		
133	Szabo Emeric	moşier	Arpăşel	
134	Szabo Susana	soţie		
135	Szabo Emeric	fiu		
136	Szabo Zoltan	fiu		
137	Titz Alfred	chimist	Spinuş	
138	Konovalov Valeriu	moşier		
139	Konovalov Marta	soţie		
140	Konovalov Ivan	fiu		
141	Man Nicolae	moşier	Marghita	
142	Văd.Szatmári Gabriela	moşieră		
143	Văd.Szatmári Gizela	moşieră		
144	Boniş Francisc	moşier	Cubulcut	Topliţa-Ciuc
145	Boniş Maria	soţie		
146	Boniş Francisc	fiu		
147	Boniş Nicolae	fiu		
148	Văd.Boniş Elemer	mamă		
149	Boniş Ileana	fiică		
150	Boniş Lili	fiică		

Nu au fost reţinuţi şi transportaţi la sediul miliţiei din Oradea:

1	Nagy Carol	moşier	Salonta	Plecat la Timişoara
2	Soţia lui Popa Gheorghe	soţie	Ant	Plecaţi la Beiuş
3	Popa Octavian	fiu		
4	Popa Tatiana	fiică		
5	Popa Eugen	fiu		
6	Soţia lui Stan Gheorghe	soţie	Avram Iancu	Plecată la Arad
7	Frenţiu Iustin	moşier	Talpoş	Plecat la Arad
8	Văd.Domián Susana	mamă	Salonta	În vârstă de 84 de ani, bolnavă şi netransportabilă, a fost ridicată de la domiciliu şi lăsată în grija unor rude
9	Văd.Veturia Carţiş	moşieră	Rogoz	În vârstă de 64 de ani, grav bolnavă şi netransportabilă a fost ridicată de la domiciliu şi lăsată în grija fiului ei, Carţiş Liviu din Oradea
10	Carţiş Salvator	fiu		Dispărut

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul judeţean Bihor al PCR,* dosar 411/1949, f. 44-48

98

Satu Mare, martie 1949 – *Statistica moşiilor confiscate înn urma Decretului nr. 83/1949.*

Nr.	Proprietar	Localitatea	Suprafata (ha)
1	Achim Mihai	Seini	47,50
			49,51
2	Adorjan Alexandru	Ghirişa	50,06
3	Antal Mihai	Mărtineşti	81
4	Bartha Carol	Arieşu de Pădure	?
5	Bartha Coloman	Satu Mare	?
6	Bartha Gerzon	Ghirişa	10
7	Bartha Ilona văd	Viile Satu Mare	?
8	Benedek Paul	Culciu Mic	27,06
9	Benedek Tiberiu şi Paul	Satu Mare	?
10	Berger Ioan	Bercu	50,75
11	Bikfalvi Gheorghe	Berindan	50,06
12	Bleyer Ster	Halmeu	290
13	Blum Iosif	Lipău	57,29
			67,29
14	Boromissa Rudolf	Vama	12,50
15	Boroş Zoltan (văd)	Medieşu Aurit	13,04
16	Bota Eugenia	Berchezoaia	35
17	Burger Vasile dr.	Odoreu	38,18
18	Butean Aurel	Şomcuta	67,8
19	Butean Ioan	Seini	51,39
			50
20	Buth Vasile	Stâna	25,90
21	Cionca Dumitru	Fărcaşa	1,50
22	Crăciun Dumitru dr	Seini	47,77
23	Crişan Ioan	Oraşu Nou	13,5
			7,35
24	Csengeri Maier Alexandru	Cărăşeu	50
25	Czibere Etelka Maria, Eva	Oar	38,96
26	Dekse Francisc	Agriş	49,90
27	Demian Titus	Odoreu	59
28	Dery Ludovic	Vetiş	?
29	Doboşi Ioan	Halmeu	32,97
30	Doicy Paul	Lăpuşel	?
31	Dragoş Augustin	Hideaga	54,85
32	Dragoş Aurel	Vama	45,82
33	Dragoş Eugen dr	Bercu	50
34	Ehrenreich Leopold	Medieşu Aurit	50
35	Episcopia Greco-Catolică	Baia Mare	9,29
		Ilba şi Apa	228,79
36	Feldmann Paul	Medieşu Aurit	45,86
37	Fried Vasile	Dara	40,40
38	Friedmann Alexandru	Micula	60
39	Gárdonyi Vasile văd	Valea Borcutului	34,31
40	Gheţie Livia dr	Mireşu Mare	107,55
41	Godja Vasile	Hrip	55,38
42	Goldglanz dr	Lipău	70,14

43	Gross Samuil	Turulung	94,59
44	Grosz Eduard	Medieşu Aurit	47,27
45	Grosz Marton	Culciu Mare	50
46	Helmeczy Iosif	Medieşu Aurit	6
47	Herskovits Ioan	Botiz	34
48	Hitter Tiberiu	Halmeu	50
49	Ianicicău Mihai	Giungi	50,09
50	Ijac Dezideriu	Petin	48,36
51	Jakab Ferencz	Satu Mare	87
52	Jako Iuliana	Medieşu Aurit	50
53	Jeremias Ignațiu	Apateu	77,97
54	Kárponái Francisc	Ocoliş	78,50
55	Kegyes Ştefan (văd)	Satu Mare	32
56	Kellner Alexandru văd	Halmeu	50
57	Kellner Samuil	Halmeu	50
58	Kesköcsák Paul	Peleş	68
59	Király Anton	Bercu	50
60	Kiraly Estera	Bercu	50,06
61	Király Sigismund dr	Nisipeni	49,65
62	Klein Iuliu şi soția	Valea Vinului	12
63	Kovaci Nicolae	Nisipeni	50
64	Kovacs Alexandru	Nisipeni	71
65	Kremitz Ludovic	Baia Mare	10,40
		Cicârlău	3,50
66	Landau Bela	Batarci	24,17
67	Lazăr Ana	Corod	60
68	Lazăr Livia	Şomcuta Mare	98,20
69	Lemeni Pop Alexandru	Halmeu	47
70	Lengyel Alois dr	Lazuri	50
71	Löwy Bartolomeu	Lipău	70,14
72	Makkay Ioan	Ghirişa	43,73
73	Mânăstirea Greco-Catolică	Bixad	44
	"Sf.Vasile		
74	Marcu Victor dr	Şomcuta	35
75	Mayer Carol	Dara	170,22
76	Merza Coloman	Tur	58,51
77	Merza Maria	Vama	10,59
78	Messlinger Etelka	Botiz	10,36
79	Mureşan Gheorghe	Baia Mare	?
		Merişor	13,38
80	Nagy Alexandru văd	Ardud	74,26
81	Nagy Eugen	Satu Mare	30
82	Nagy Ludovic	Oar	31,75
83	Nagy Terezia	Ardud	11,84
84	Nilvan Alexandru	Hideaga	50
85	Pal Eugen	Pelişor	61
86	Panigai Augustin	Valea Vinului	7
87	Pasca Ioan dr. urmaşii	Buteasa	67,88
			17
88	Persenszky Ludovic	Satu Mare	92
89	Peterffi Gheorghe văd	Micula	?

90	Pika Nicolae	Micula	2,75
91	Pop Gheorghe	Botiz	16
92	Pop Ioan	Satu Mare	68
93	Pop Ionel	Baia Mare şi Cicârlău	4,39
94	Pop Ludovic	Viile Satu Mare	42
95	Racoţi Alexandru	Remetea Chioarului	?
96	Raţ Petru (văd)	Peleş	54,66
97	Raţiu Iosif	Ardud	10,98
98	Reizmann Nicolae	Amati	50
99	Rooz Emil	Odoreu	49
100	Rosenfeld Alexandru văd	Peleşu Mare	13,44
101	Rus Gheorghe (văd)	Potău	15,54
102	Sarközy Andrei (văd)	Oar	50
103	Sălăgean Valeria dr	Hideaga	54,85
104	Sălăjean Nicolae dr. (văd)	Seini	94
105	Sălăjean Vasile dr. văd	Seini	78,94
106	Scherer Ştefan	Tur	51,24
107	Schwartz Avram	Apa	50
108	Schweitzer Ella	Iojib	83,30
109	Sepsi Carol	Agriş	50,86
110	Sepsi Mauriţiu	Agriş	29,32
111	Silaghi Paul	Oar	32,30
112	Silágy Andrei (văd)	Oar	28
113	Silviu Achim	Seini	30
114	Sofar Ludovic (văd)	Satu Mare	?
115	Solomon Mauriţiu	Lăpuşel	13,37
116	Spitz Iosif	Peleş	51,50
117	Stall Vasile	Cicârlău	37
		Valea Borcutului	27,93
118	Szarvadi Carol	Mărtineşti	48,5
119	Szegedi Ştefan	Halmeu	36
120	Szentiyvanyi Iuliu	Trip	?
121	Şandor Iosif	Botiz	51
122	Tanody Andrei dr	Oar	?
123	Tareh Alexandru	Satu Mare	38,50
124	Tarta Augustin	Culcea	42,27
		Săcălăseni	42,27
125	Turianu Simion	Băbăşeşti	76
126	Urdea Vasile	Copalnic Mănăştur	168
127	Vameş Eugen	Dara	50,40
128	Weiss Iosif	Micula	0,75
129	Weiss Mauriţiu (văd)	Micula	40
130	Weiss Samoil	Medieşu Aurit	?
131	Weiss Vasile	Livada	18,25
132	Weiss Victor	Agriş	23,80
133	Zimmlichmann Mihai	Oraşu Nou	?
	T o t a l		**10020**

Viorel Ciubotă, *Câteva aspecte inedite privind regimul confiscărilor de bunuri ale elitei sătmărene în anul 1949*, p.247-251, în *Sovietizarea Nord-Vestului României 1944-1950*, Editura Muzeului Sătmărean, Satu Mare 1996

99

Oradea, martie 1949 – *Bilanțul valorilor confiscate prin Decretul nr. 83/1949 în județul Bihor.*

Bilanțul operațiunilor la data de 2 martie 1949

Numărul comunelor în care au existat moşii			90
Numărul conacelor indicate de Ministerul Agriculturii		cu inventar	63
		fără inventar	23
Numărul moşiilor indicate de Ministerul Agriculturii		câte s-au încadrat	53
		găsite în plus	27
		Total general	80
Suprafața terenurilor expropriate (ha)		arabil	3194,17
		fânețe	200,87
		păşuni	334,98
		vii	147,98
		livezi	42,81
		curți	31,38
		grădini	5,90
		eleştee	134,97
		neproductiv	268,16
		total	4461,17
		păduri	5902,03
		Total general	10363,20
Animale preluate		boi	111
		vaci	259
		cai	165
		oi	642
		porci	1037
		Total general	2214
Persoane reținute	moşieri	capi de familie	68
		membri	122
		Total	190
	administratori	capi de familie	8
		membri	17
		Total	25
Persoane neridicate fiind bolnave		moşieri	-
		administratori	5
Persoane plecate de la domiciliu		moşieri	4
		administratori	-

Valori şi devize confiscate

Obiecte de preț	Cantitatea
Ceasuri bărbăteşti de aur	24
Ceasuri de damă de aur	26
Ceasuri bărbăteşti de argint	5
Ceasuri de damă de argint	1
Brățări de aur	24
Brățări de argint	7
Broşe cu briliante	6
Broşe de aur cu pietre diferite	13

Broşe de argint	5
Inele cu briliante	21
Inele de aur cu piatră	42
Verighete de aur	20
Inele de argint	3
Perechi de cercei cu briliante	10
Perechi de cercei cu pietre diferite	21
Perechi de cercei de argint	2
Lănţişoare de aur	35
Lănţişoare de argint	7
Medalioane de aur	18
Medalioane de argint	1
Cruciuliţe de aur	5
Cruciuliţe de argint	3
Monede de aur	4
Monede de argint	698
Monede de argint diferite	1121
Obiecte de argint diferite	132
Lănţişoare de argint	9
Ace de cravată de aur	1
Nasturi de manşetă de aur	9
Poşete de argint	2
Bancnote ungureşti	2
dolari	201
Lanţuri de aur cu medalie	4
Tabachere de argint	10
Port-ţigarete de argint	6
Monograme de argint	1
Bani numerar	278848 lei
Lornete de aur	1
Lornete de argint	1
Mărţişoare de aur	2
Dinţi de aur	22
Bucăţi de aur spart	9
Coliere cu piese japoneze	3
Jachete de argint	2
Pudriere de argint	3
Pipă cu inel de aur	1
Piaptăn argint	1
Briliant	1
Piaptăn de argint	1
Obiecte diferite de aur	3
Obiecte diferite de argint	6
Costume bărbăteşti	3
Costume femeieşti	9
Palton bărbătesc	1

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul jud.Bihor al PCR,* dosar 411/1949, f. 44-48

100

Bucureşti, martie 1949 – *Material propagandistic elaborat de Vasile Luca în legătură cu „desăvârşirea" Reformei agrare.*

Desăvârşirea Reformei agrare

de V[asile] Luca

Cea mai mare operă economico-socială a guvernului Petru Groza este fără îndoială înfăptuirea Reformei agrare. Desființarea marilor latifundii şi împroprietărirea țăranilor săraci a înlăturat din calea dezvoltării economico-sociale a țării noastre piedicile cele mai mari, deschizând o nouă epocă de progres, epoca de industrializare a țării sub regimul democratic, în folosul întregului popor.

Partidul nostru a stat în fruntea realizării Reformei agrare şi a înfrânt orice rezistență reacționară moşierească, mobilizând marea masă a țărănimii, care a intrat cu plugul în pământurile boiereşti.

Guvernul P[etru] G[roza] a legiferat şi a înfăptuit această Reformă agrară. Şase sute de mii de familii țărăneşti au căpătat pământ.

Legea a fixat forma cea mai democratică pentru înfăptuirea Reformei agrare, însărcinând cu această operă pe țăranii aleşi în comitetele săteşti şi de plasă de către întreaga obşte a celor îndreptățiți la împroprietărire.

Bineînțeles că în condițiunile în care s-a desfăşurat exproprierea şi împroprietărirea erau inevitabile şi o serie de abateri şi [în]călcări ale legii. Guvernul, de acord cu toate partidele politice democratice, a hotărât ca înainte de înmânarea titlurilor de proprietate celor împroprietăriți, să facă prin organele județene de control verificarea modului de aplicare a Reformei agrare, să studieze reclamațiile, să oblige comitetele de plasă să aplice legea cu rigoare. Comisiile județene de control, formate de țărani jurişti, reprezentanții camerelor agricole şi având în frunte pe prefectul județului, vor putea lucra rapid şi cu succes dacă vor primi tot sprijinul partidului nostru, a Frontului Plugarilor şi al celorlalte partide şi organizații democratice.

Partidul nostru, autorul de fapt al legii Reformei agrare, aprobată în unanimitate de guvern, este hotărât a da sprijinul său pentru lichidarea tuturor abaterilor şi greşelilor săvârşite în majoritatea cazurilor de către elementele provocatoare strecurate în comitetele comunale ori de plasă.

Noi lansăm lozinca şi punem în acelaşi timp ca sarcină în fața întregului nostru partid, să lupte până în primăvară, când încep lucrările câmpului, toate plângerile să fie rezolvate, iar țăranii legal împroprietăriți să capete titlurile de proprietate asupra lotului primit.

Elemente duşmane partidului nostru şi țărănimii, moşierii expropriați ne-au calomniat lansând zvonul că noi vrem să colectivizăm pământurile țăranilor, căutând ca prin acest zvon să semene dezbinarea între țărani şi muncitori, să compromită Partidul Comunist în fața țăranilor.

Noi n-am pus şi nu punem problema colectivizării.

Am luptat şi luptăm pentru împroprietărirea țăranilor săraci. Împreună cu guvernul am înfăptuit acest lucru şi acum continuăm lupta pentru întărirea gospodăriilor țărăneşti. Partidul nostru va urmări cu cea mai mare atenție operația de desăvârşire a Reformei agrare.

Noi ştim că la sate există elemente necinstite, foştii agenți electorali ai partidelor „istorice", elemente provocatoare care s-au dat drept comuniști, s-au substituit Frontului Plugarilor, şi prin amenințări sau înşelăciune au acaparat loturi pentru ei şi rudele lor, încercând în acest fel să se îmbogățească pe spinarea altora şi să compromită legea dată de guvern, să compromită partidul nostru.

Noi ştim că în unele părți, tocmai acolo unde elementele cele arătate mai sus au pătruns în mod abuziv în comitete, nu s-au rezervat pământuri pentru ostaşii care în momentul împroprietăririi luptau pe front împotriva hitleriştilor, ostaşi, care după lege sunt îndreptățiți să primească pământ.

Ştim că în Ardeal, mulți moşieri şi fasciști fugiți cu hitleriştii au reuşit, după ce s-au întors, să ia înapoi, cu ajutorul unor pretori, notari, avocați etc., pământul de la țăranii români şi unguri împroprietăriți. Sunt încă moşii neexpropriate, ai căror proprietari s-au sustras sub diferite pretexte.

Ştim că în unele părţi, unele elemente provocatoare au îndemnat ţăranii să treacă la exproprierea proprietăţilor, care conform legii agrare nu puteau fi expropriate, căutând ca prin aceasta să ridice ţărănimea mijlocaşă şi cea înstărită împotriva guvernului, împotriva FND.

Toate aceste abateri şi greşeli trebuie îndreptate prin colaborarea tuturor forţelor democratice cu comisiile judeţene de control. Elementele de rea credinţă, care s-au făcut vinovate, trebuie pedepsite conform legilor în vigoare. Ţăranii pot să se adreseze oricând şi cu încredere deplină partidului nostru. Ţărănimea va primi întotdeauna ajutorul nostru frăţesc în rezolvarea problemelor sale vitale. Ea va primi tot ajutorul nostru pentru desăvârşirea cât mai rapidă a Reformei agrare.

Partidul Comunist socoate că înfăptuirea Reformei agrare este numai începutul rezolvării problemei agrare la noi în România.

Vom reveni asupra problemei organizării producţiei agricole legate de refacerea generală a ţării şi ridicarea nivelului economic şi cultural al ţărănimii noastre.

AN-DJ Bihor, fond *Comitetul Judeţean Bihor al PCR*, dosar 508/1949, f. 111-112

101

Oradea, aprilie-noiembrie 1949 – *Evidenţa donaţiilor forţate dispuse de Episcopia Ortodoxă Română a Oradiei asupra sesiilor bisericeşti.*

Evidenţa terenurilor preluate de stat de la parohiile ortodoxe aparţinătoare Episcopiei Ortodoxe Române Oradea în 1949

Nr.	*Parohia*	Suprafaţa		Data	Administrator
		Ha	ari		
1	Telechiu	6	91	19.07.1949	Comitetul Provizoriu comunal
2	Săbolciu	8	63	21.07. 1949	Comitetul Provizoriu comunal
3	Tileagd	7	48	21.07. 1949	Comitetul Provizoriu comunal
4	Tilecuş	3	90	21.07. 1949	Comitetul Provizoriu comunal
5	Botean	4	99	20.07. 1949	Comitetul Provizoriu comunal
6	Ineu	13	24	9.06. 1949	Comitetul Provizoriu comunal
7	Sălard	47	77	1.06. 1949	Gostat Tămăşeu
8	Sântelec	26	89	28.05. 1949	Gostat Oradea
9	Borş	11	00	18.05. 1949	Gostat Oradea
10	Borş-Biharea	47	42	18.05. 1949	Gostat Oradea
11	Chişirid	22	17	15.04. 1949	Gostat Oradea
12	Tărian	23	87	14.04. 1949	Gostat Oradea
13	Livada	28	77	15.04. 1949	Gostat Oradea
14	Toboliu	17	84	15.04. 1949	Gostat Oradea
15	Şumugiu	13	81	25.05. 1949	Gostat Oradea
16	Felcheriu	31	46	26.05. 1949	Gostat Oradea
17	Alparea	24	16	19.05. 1949	Gostat Oradea
18	Cheresig	12	66	15.04. 1949	Gostat Oradea
19	Cordău	26	03	26.05. 1949	Gostat Oradea
20	Chiribiş	9	52	13.09. 1949	Gostat Marghita
21	Nădar	12	64	4.06. 1949	Gostat Ciuhoi
22	Ciuleşti	15	24	4.06. 1949	Gostat Ciuhoi
23	Mihai Bravu	18	70	3.06. 1949	Gostat Ciuhoi
24	Chioag	15	00	4.06. 1949	Gostat Ciuhoi
25	Spinuş	14	77	4.06. 1949	Gostat Ciuhoi

26	Sfârnaş	6	62	4.06. 1949	Gostat Ciuhoi
27	Fegernic	13	05	4.06. 1949	Gostat Ciuhoi
28	Sarcău	11	59	4.06. 1949	Gostat Ciuhoi
29	Sârbi	12	98	4.06. 1949	Gostat Ciuhoi
30	Cenaloş	6	62	4.06. 1949	Gostat Ciuhoi
31	Sărsig	13	05	15.06. 1949	Comitetul Provizoriu comunal
32	Criştior-Leheceni	11	59	18.11.1949	Comitetul Provizoriu comunal
33	Cărpinet	12	98	5.12.1949	Comitetul Provizoriu comunal
34	Vaşcău	10	44	24.11.1949	Comitetul Provizoriu comunal
35	Topeşti	2	93	24.11.1949	Gostat Holod
36	Holod	22	65	24.11.1949	Gostat Holod
37	Rogoz	17	11	24.11.1949	Gostat Holod
38	Lîzîreni	15	65	24.11.1949	Gostat Holod
39	Griulung	13	29	24.11.1949	Gostat Holod
40	Calea Mare	12	11	24.11.1949	Gostat Holod
41	Forosig	15	84	24.11.1949	Gostat Holod
42	Valea Mare	8	62	24.11.1949	Gostat Holod
43	Lupoaia	11	51	24.11.1949	Gostat Holod
44	Miheleu	25	58	24.11.1949	Gostat Holod
45	Cărăndeni	26	51	24.11.1949	Gostat Holod
46	Sâmbăta	5	36	24.11.1949	Gostat Holod
47	Abram	3	06	20.09.1949	Gostat Marghita
48	Ateaş	28	77	14.04.1949	Gostat Inand
49	Avram Iancu	28	77	13.04.1949	Gostat Inand
50	Berechiu	20	13	29.04.1949	Gostat Inand
51	Bicaciu	22	65	13.05.1949	Gostat Inand
52	Cefa	22	48	13.05.1949	Gostat Inand
53	Ciumeghiu	29	35	14.05.1949	Gostat Inand
54	Gepiu	17	09	14.05.1949	Gostat Inand
55	Ghiorac	19	23	8.04.1949	Gostat Inand
56	Homorog	15	27	12.04.1949	Gostat Inand
57	Inand	20	43	12.04.1949	Gostat Salonta
58	Mădăras	21	21	9.04.1949	Gostat Inand
59	Mărţihaza	16	45	9.04.1949	Gostat Inand
60	Roit	14	15	19.04.1949	Gostat Inand
61	Sânicolau Român	30	26	18.04.1949	Gostat Salonta
62	Episc.Ort.Rom[653]. - Salonta	59	27	6.04.1949	Gostat Salonta
63	Episc.Ort.Rom. - Salonta	44	21	7.04.1949	Gostat Salonta
64	Tămaşda	15	50	13.04.1949	Gostat Avram Iancu
65	Episc.Ort.Rom[654]. - Tulca	89	77	6.04.1949	Gostat Salonta
66	Tulca	49	97	7.04.1949	Gostat Salonta

[653] Episcopia Ortodoxă Română de Oradea – n.n. Augustin Țărău
[654] Episcopia Ortodoxă Română a Maramureşului – n.n. Augustin Țărău

67	Sărand	18	09	23.04.1949	Comitetul Provizoriu comunal
68	Ţeţchea	8	63	19.07.1949	Comitetul Provizoriu comunal
69	Husasău de Criş	22	78	25.07.1949	Comitetul Provizoriu comunal
70	Săcădat	12	66	25.07.1949	Comitetul Provizoriu comunal
71	Episc.Ort.Rom[655]. – Ep.Bihor	153	79	9.04.1949	Gostat Oradea
72	Şcoala de cantori Sântandrei	13	81	19.04.1949	Gostat Oradea
73	Şcoala de cantori Cheresig	29	13	19.04.1949	Gostat Oradea
74	Catedrala Ortodoxă Oradea	28	77	8.04.1949	Gostat Oradea
75	Episcopia Bihor	17	26	9.04.1949	Gostat Oradea
76	Abram	16	81	13.05.1949	Gostat Marghita
77	Vadu Crişului	15	92	11.004.1949	Gostat Gheghie
78	Chiribiş	20	58	13.05.1949	Gostat Marghita
79	Cihei	16	63	10.05.1949	Gostat Oradea
80	Groşi	14	34	9.04.1949	Gostat Gheghie
81	Auşeu	12	05	9.04.1949	Gostat Gheghie
82	Topa de Criş	7	16	9.04.1949	Gostat Gheghie
83	Borozel	10	44	9.04.1949	Gostat Gheghie
84	Ortiteag	19	81	10.04.1949	Gostat Gheghie
85	Cacuciu Nou	7	03	10.04.1949	Comitetul Provizoriu comunal
86	Mierlău	13	37	10.04.1949	Comitetul Provizoriu comunal
87	Ciocaia	22	34	10.04.1949	Comitetul Provizoriu comunal
88	Diosig I	24	03	5.07.1949	Comitetul Provizoriu comunal
89	Diosig II	28	78	15.07.1949	Gostat Săcuieni
90	Săcuieni-Târguşor	14	64	24.06.1949	Gostat Săcuieni
91	Fegernic	5	17	4.06.1949	Gostat Săcuieni
92	Cociuba Mică	3	34	23.03.1949	Comitetul Provizoriu comunal
	Total	**1926**	**26**		

AN-DJ Bihor, fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Secţiunea Agricolă*, dosar 17/1949, f. 189-191 – în *„Situaţia terenurilor bisericilor ortodoxe române luate în primire"*

102

Oradea, aprilie-noiembrie 1949 – *Evidenţa donaţiilor forţate dispuse de Episcopia Romano-Catolică a Oradiei asupra sesiilor bisericeşti.*

Situaţia sesiilor Bisericii Romano-Catolice donate statului

Nr. crt	Localitatea	Uzufructarul	Suprafaţa		Data preluării
			hectare	metri □	
1	Aleşd	sesia parohială	11	7758	28.01.1950
		cimitir	1	2470	
2	Băiţa	sesia parohială	1	6200	28.03.1950
3	Beiuş	sesia parohială	8	6325	20.10.1949

[655] Episcopia Ortodoxă Română de Oradea – n.n. Augustin Ţărău

4	Belfir	sesia cantorală	2	5592	31.03.1949
		sesia parohială	17	6604	27.04.1949
5	Beliu	?	?	?	încă nu s-a preluat
6	Bicaciu	sesia bisericească	5	1700	8.04.1949
		sesia clopotarului	5	1300	13.05.1949
		sesia parohială	34	5500	8.04.1949
7	Biharea	sesia parohială	33	3500	16.08.1949
8	Borumlaca	sesia bisericească	?	?	încă nu s-a preluat
9	Budoi	sesia bisericească	1	0100	încă nu s-a preluat
		sesia cantorală	2	3400	24.08.1949
		sesia cantorală	7	1500	încă nu s-a preluat
		sesia parohială	13	8300	încă nu s-a preluat
10	Cetariu	sesia bisericească	20	9070	16.08.1949
		sesia cantorală	3	5891	
		sesia parohială	4	4227	22.08.1949
11	Diosig	sesia parohială	?	?	încă nu s-a preluat
12	Episcopia Bihor	sesia parohială	20	7200	4.03.1950
13	Fegernic	sesia bisericească	2	3020	25.08.1949
		sesia parohială	5	7550	18.11.1949
14	Gurbediu	sesia bisericească	24	6900	13.05.1949
15	Marghita	sesia cantorală	1	1500	24.08.1949
		sesia cantorală	3	4500	
		sesia parohială	0	2097	
		sesia parohială	1	0305	
		sesia parohială	23	0243	
16	Mişca	sesia parohială	0	800	26.05.1949
		sesia parohială	1	3522	încă nu s-a preluat
		sesia parohială	13	3211	încă nu s-a preluat
17	Oradea	sesia parohială	167	4950	22.08 şi 7.09.1949
18	Oşorhei	sesia parohială	17	7800	4.11.1949
19	Palota	sesia parohială	27	9823	
20	Petreu	sesia bisericească	5	7500	26.05.1949
		sesia cantorală	4	6000	23.08.1949
		sesia parohială	13	4600	26.05.1949
21	Săcuieni	sesia cantorală	0	740	30.09.1949
		sesia cantorală	2	8350	21.09.1949
		sesia parohială	4	5253	
		sesia parohială	6	2100	26.08.1949

22	Sălard	sesia cantorală	5	7732	25.08.1949
		sesia parohială	23	0000	
23	Salonta	sesia bisericească	5	7550	28.03.1950
		sesia cantorală	4	6040	
		sesia parohială	18	4160	
		sesia parohială	3	7148	8.04.1949
24	Sâniob	sesia parohială	0	7580	
		sesia parohială	10	6600	21.09.1949
		sesia parohială	13	1100	
		sesia parohială	2	0000	26.08.1949
		sesia parohială	3	0000	8.06.1949
25	Sânmartin	sesia cantorală	3	4528	30.09.1949
		sesia parohială	0	576	03.1950
		sesia parohială	0	6276	30.09.1949
		sesia parohială	17	7883	
26	Şauaieu	?	?	?	încă nu s-a preluat
27	Seleuş	sesia parohială	1	7200	3.10.1949
		sesia parohială	26	0200	
28	Suplacu de	sesia bisericească	2	2500	20.08.1949
	Barcău	sesia parohială	11	7500	încă nu s-a preluat
29	Târguşor	sesia parohială	2	4210	21.09.1949
		sesia parohială	30	8673	23.08.1949
30	Tărian	?	?	?	încă nu s-a preluat
31	Tăutelec	sesia bisericească	5	0000	25.08.1949
		sesia cantorală	4	0000	
		sesia parohială	6	7100	23.08.1949
		sesia parohială	9	3200	25.08.1949
32	Tileagd	sesia parohială	2	0761	încă nu s-a preluat
33	Tinca	sesia bisericească	22	5200	27.04.1949
34	Uileacu de Munte	sesia parohială	5	7546	18.11.1949
	T o t a l		736	298664	

AN-DJ Bihor, fond *Sfatul Popular al Regiunii Crişana-Secţiunea Agricolă*, dos. 38/1950, f. 1-2, în *"Tabloul despre situaţia terenurilor bisericeşti romano-catolice din judeţul Bihor"*

PMR

Cuprins

1. Schimbările intervenite în agricultura spațiului central- şi est-european după primul război mondial 7
1.1. Situația agriculturii din țările central- şi est-europene în prima jumătate a Secolului XX 9
1.2. Situația agriculturii româneşti după Reforma Agrară din anul 1921 25
2. Schimbările intervenite în agricultura spațiului central- şi est-european după al doilea război mondial 37
2.1. Reformele agrare derulate în statele spațiului de dominație sovietică 41
2.2. Premisele politice ale Reformei Agrare din România. Doctrina agrară țărănistă versus doctrina comunistă 55
Doctrina agrară țărănistă 55
Doctrina agrară comunistă 65
2.3. Bătălia politică pentru asumarea paternității Reformei Agrare 77
3. Aplicarea reformei agrare în județele Nord-Vestului României 85
3.1. Exproprierile şi împroprietăririle înfăptuite „pe cale revoluționară" 85
3.2. Situația proprietăților inamice şi a celor aparținând Grupului Etnic German 91
3.3. Exproprierile şi împroprietăririle înfăptuite prin Legea pentru Reformă Agrară 99
3.4. Reforma agrară, armă politică în campania electorală a anului 1946 111
3.5. Dinamica şi dimensiunile împroprietăririlor efectuate în județele nord-vestului României 121
4. Politica regimului comunist față de Biserică. Desființarea Bisericii Greco-Catolice 129
5. Decretul 83/1949. Desființarea clasei moşiereşti în județele Nord-Vestului României 143
5.1. Măsurile politice şi economice ale anului 1948 143
5.2. Noaptea moşierilor 159
Bibliografie 185
Inventarul documentelor cuprinse în anexe 193
Anexe documentare 197